

Vô sản tất cả các nước, đoàn kết lại !

V.I. LÊ-NIN

TOÀN TẬP

11

V.I. LÊ-NIN

TOÀN TẬP

TẬP

11

Tháng Bảy - tháng Mười 1905

Những tác phẩm của V.I. Lê-nin trong tập này in theo bản dịch
của Nhà xuất bản Sự thật, Hà - Nội

Nhà xuất bản Chính trị quốc gia
Hà Nội - 2005

© Nhà xuất bản Tiến bộ, 1979

Л 10102-762 901-79 0101020000
014(01)-79

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Khẳng định chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh là nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam hành động là vấn đề có tính nguyên tắc đối với cách mạng Việt Nam; là bước phát triển về nhận thức và tư duy lý luận của Đảng ta trong công cuộc đổi mới, quyết tâm xây dựng đất nước theo con đường xã hội chủ nghĩa.

Những thành tựu mọi mặt do công cuộc đổi mới đất nước mang lại trong những năm qua thật đáng trân trọng và khích lệ, đồng thời đòi hỏi toàn Đảng, toàn dân phải tiếp tục nghiên cứu, phát triển lý luận cách mạng khoa học của chủ nghĩa Mác - Lênin để giải quyết những vấn đề thực tiễn đang đặt ra trong sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước trong giai đoạn hiện nay.

Với tinh thần đó, việc tìm hiểu, nghiên cứu có hệ thống và vận dụng sáng tạo những tư tưởng, những tinh hoa của chủ nghĩa Mác - Lênin là vô cùng quan trọng và cấp thiết đối với chúng ta hiện nay.

Đáp ứng nhu cầu học tập, nghiên cứu lý luận của đông đảo bạn đọc, đặc biệt là của các nhà hoạch định chính sách, các nhà khoa học, các nhà nghiên cứu, giảng viên và sinh viên các trường đại học, nhân dịp kỷ niệm 135 năm ngày sinh của Vladimira Ilích Lênin (22-4-1870 - 22-4-2005), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia xuất bản Bộ sách quý *V.I. Lênin - Toàn tập* gồm 55 tập và hai tập tra cứu.

Bộ sách *V.I. Lênin - Toàn tập* ra mắt bạn đọc lần này được xuất bản theo đúng nguyên bản của bộ *V.I. Lênin - Toàn tập*, tiếng Việt, do Nhà xuất bản Sự thật, Hà Nội, hợp tác với Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, xuất bản vào những năm 70 - 80 thế kỷ XX.

* *
*

Tập 11 của Bộ sách *V.I. Lênin - Toàn tập* bao gồm các tác phẩm của V.I. Lênin viết từ tháng Bảy đến ngày 12 (25) tháng Mười năm 1905.

Đây là thời kỳ cuộc cách mạng dân chủ - tư sản ở Nga đang phát triển mạnh mẽ. Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga họp mùa xuân 1905, đánh dấu mốc lớn trong lịch sử Đảng bôn-sê-vích; giai cấp tư sản ngày càng tỏ rõ bản chất phản cách mạng, đi ngược lại lợi ích của dân tộc. Những tác phẩm của Lênin viết trong thời kỳ này chỉ rõ sự cần thiết phải thống nhất hành động của giai cấp vô sản và Người khẳng định một đảng vô sản kiểu mới cùng sách lược đúng đắn là yếu tố tiên quyết cho sự thành công của cách mạng. Những tác phẩm viết trong thời kỳ này cũng vạch trần bản chất phản cách mạng của giai cấp tư sản và lập trường cơ hội của những người men-sê-vích Nga.

Nội dung những tác phẩm chính trong tập này được phân tích khá toàn diện trong phần *Lời tựa* in ở đầu sách, do Viện Nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lênin (Liên Xô) viết cho lần xuất bản bằng tiếng Việt.

Phần Phụ lục và các Bản chỉ dẫn (với những số trang tương ứng của phần nội dung trong tập) ở cuối sách được trình bày hết sức khoa học và chuẩn xác; đây là phần tra cứu rất bổ ích, góp phần làm sáng tỏ nhiều vấn đề trong nội dung tác phẩm, giúp bạn đọc hiểu sâu sắc hơn tư tưởng của V.I. Lênin.

Chú thích cuối trang bằng dấu (*) là của V.I. Lênin; Chú thích bằng chữ số Ả-rập (¹) là của Viện Nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lênin trực thuộc Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Liên Xô (trước đây).

Hy vọng Bộ sách sẽ là tài liệu nghiên cứu và tham khảo bổ ích cho bạn đọc.

Tháng 6 năm 2005
Nhà xuất bản Chính trị quốc gia

LỜI TỰA

Tập 11 trong V.I. Lê-nin Toàn tập, gồm những tác phẩm thuộc về thời kỳ từ tháng Bảy đến ngày 12 (25) tháng Mười 1905. Chiếm vị trí trung tâm trong tập này là cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ", viết vào tháng Sáu - tháng Bảy 1905.

Đặc điểm của thời kỳ này là sự phát triển hơn nữa của cách mạng ở Nga - cuộc cách mạng dân chủ - tư sản đầu tiên trong thời đại chủ nghĩa đế quốc. Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, họp vào mùa xuân 1905, là một cái mốc lớn trong lịch sử đảng bôn-sê-vích. Những nghị quyết của đại hội, kế hoạch chiến lược và đường lối sách lược do đại hội đề ra, là cương lĩnh chiến đấu của đảng trong cuộc đấu tranh đưa cách mạng dân chủ đến thắng lợi. Sau đại hội, nhiệm vụ đặt ra trước đảng bôn-sê-vích là: siết chặt hàng ngũ đảng chung quanh những nghị quyết đã được đại hội thông qua, hướng công tác của tất cả các tổ chức đảng vào việc thực hiện các nghị quyết ấy, giải thích những nghị quyết ấy trong quần chúng công nhân, triệt để vạch trần sách lược cơ hội chủ nghĩa của phái men-sê-vích, một sách lược đưa đến thu hẹp cách mạng, và trao quyền lãnh đạo cách mạng vào tay giai cấp tư sản.

Các nghị quyết của hội nghị phái men-sê-vích họp ở Giơ-ne-vơ cùng một lúc với Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã cho thấy rõ rằng đường lối sách

lược của họ hoàn toàn trái ngược với đường lối sách lược của những người bôn-sê-vích. Bằng hành động của mình, những người men-sê-vích đã phá vỡ sự thống nhất trong hàng ngũ giai cấp công nhân, và đây là mối nguy hại lớn đối với cuộc đấu tranh giành thắng lợi cho cách mạng. Điều cần thiết lúc đó là phải vạch trần phái men-sê-vích, phải thống nhất được hành động của giai cấp vô sản, bảo đảm được sự ủng hộ của lực lượng chiến đấu của giai cấp công nhân và tất cả những người lao động đối với những khẩu hiệu sách lược của những người bôn-sê-vích.

Trong những điều kiện ấy, cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" của V.I. Lê-nin, xuất bản vào tháng Bảy 1905, có ý nghĩa to lớn. Trong cuốn sách này, Lê-nin đã luận chứng những nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, chiến lược và sách lược của đảng bôn-sê-vích. Phát triển chủ nghĩa Mác một cách sáng tạo, V.I. Lê-nin đã nghiên cứu những vấn đề về đặc điểm của cuộc cách mạng dân chủ - tư sản ở Nga diễn ra trong thời đại chủ nghĩa đế quốc, về động lực và triển vọng của nó, về quá trình chuyển biến cách mạng dân chủ - tư sản thành cách mạng xã hội chủ nghĩa và những điều kiện của sự chuyển biến ấy, về vai trò lãnh đạo của đảng vô sản kiểu mới, điều kiện quyết định đưa cách mạng đến thắng lợi. Lê-nin phê phán tỉ mỉ và toàn diện những nghị quyết cơ hội chủ nghĩa của hội nghị men-sê-vích ở Giơ-ne-vơ, chỉ rõ rằng phái men-sê-vích đã xa rời chủ nghĩa Mác, đã giải quyết một cách giáo điều những vấn đề quan trọng nhất của cách mạng. Đồng thời, Lê-nin cũng vạch trần những khuynh hướng cải lương chủ nghĩa của những thủ lĩnh Quốc tế II, những kẻ đã ủng hộ phái men-sê-vích.

Lê-nin chỉ ra rằng những khẩu hiệu sách lược đúng đắn của đảng vô sản là đặc biệt quan trọng cho việc lãnh đạo quần chúng. Lê-nin viết rằng không có gì nguy hiểm

hơn là hạ thấp vai trò của một sách lược kiên định về nguyên tắc trong thời kỳ cách mạng, "...việc thảo ra những nghị quyết sách lược đúng lại có một ý nghĩa trọng đại đối với một chính đảng muốn lãnh đạo giai cấp vô sản theo tinh thần những nguyên tắc kiên định mác-xít, chứ không phải chỉ có chạy lèo đèo theo đuôi các sự biến" (xem tập này, tr. 6). Những người bôn-sê-vích đã đề ra được một sách lược đúng đắn, đã xác định được nhiệm vụ của đảng và của giai cấp công nhân trong cách mạng.

Trong cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ", Lê-nin đã luận chứng một cách toàn diện tư tưởng nói rằng giai cấp vô sản có thể và phải là lãnh tụ, là người lãnh đạo cách mạng dân chủ - tư sản ở Nga trong hoàn cảnh lịch sử mới.

Người giải thích rằng giai cấp công nhân thiết tha mong muốn sao cho những cải tạo dân chủ - tư sản được tiến hành không phải bằng con đường cải lương, mà bằng con đường cách mạng; cách mạng sẽ kiên quyết làm cho lực lượng sản xuất có khả năng phát triển, không còn bị trói buộc bởi các tàn tích của chế độ nông nô, sẽ tiêu diệt chế độ chiếm hữu ruộng đất của bọn địa chủ và lật đổ chế độ chuyên chế của Nga hoàng. Cách mạng dân chủ - tư sản có lợi cho giai cấp vô sản, vì thắng lợi của nó sẽ tạo cho giai cấp vô sản có khả năng giành được các quyền tự do dân chủ, củng cố các tổ chức của mình, có được kinh nghiệm và thói quen lãnh đạo quần chúng lao động và tiến hành cuộc đấu tranh giành chính quyền. Lê-nin viết: "Cuộc cách mạng tư sản càng đầy đủ và kiên quyết bao nhiêu, càng triệt để bao nhiêu, thì cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản cho chủ nghĩa xã hội, chống lại giai cấp tư sản sẽ càng được bảo đảm bấy nhiêu" (xem tập này, tr. 45).

Cách mạng dân chủ - tư sản ở Nga là một cuộc cách mạng nhân dân. Nó đã phát động được quần chúng nhân dân, những tầng lớp xã hội thấp nhất, bị đè nặng dưới ách áp

bức và bóc lột. Giai cấp vô sản, với tư cách là giai cấp tiên tiến nhất và cách mạng duy nhất triệt để, đã được toàn bộ tiến trình phát triển của lịch sử chuẩn bị để đứng đầu phong trào dân chủ chung ở trong nước. Đặc điểm quan trọng trong sự phát triển của giai cấp vô sản Nga là sự tập trung của giai cấp ấy trong các xí nghiệp lớn. Tình hình ấy góp phần nâng cao tính tổ chức, ý thức giác ngộ và tinh thần cách mạng của nó. Nó có liên hệ với quần chúng nhân dân đông đảo ở thành thị và nông thôn. Giai cấp công nhân là lực lượng chính trị to lớn nhất trong nước.

Khác với các cuộc cách mạng tư sản ở phương Tây, ở Anh, Pháp, Đức, trong đó giai cấp tư sản giữ quyền lãnh đạo vì giai cấp vô sản lúc ấy còn yếu và chưa phải là một lực lượng chính trị độc lập, cuộc cách mạng ở Nga đã diễn ra trong điều kiện một cuộc đấu tranh giai cấp phát triển giữa giai cấp vô sản và giai cấp tư sản. Phong trào công nhân là nhân tố quan trọng trong đời sống đất nước. Giai cấp vô sản Nga đã tiến hành nhiều cuộc chiến đấu thắng lợi chống chế độ chuyên chế. Một tình hình hết sức quan trọng là giai cấp vô sản đã có chính đảng riêng của mình, đảng ấy đã lãnh đạo cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản. Lê-nin viết: "Đảng ta tiên tiến hơn tất cả các đảng khác, nó có một cương lĩnh chính xác, được tất cả mọi người chấp nhận" (xem tập này, tr.7). Giai cấp vô sản có đủ mọi khả năng để trở thành người độc quyền lãnh đạo cách mạng. Kết cục của cách mạng tùy thuộc ở chỗ giai cấp vô sản có sẽ giữ vai trò người lãnh đạo cuộc cách mạng nhân dân không, hay là nó sẽ giữ vai trò kẻ đồng lõa với giai cấp tư sản, như phái men-sê-vích mong muốn.

Lê-nin chỉ ra rằng giai cấp vô sản chỉ có thể là người chiến sĩ đấu tranh thắng lợi cho dân chủ với điều kiện giai cấp nông dân hưởng ứng cuộc đấu tranh cách mạng của nó. Lê-nin đã nghiên cứu vấn đề liên minh giữa giai cấp công

nhân và nông dân, trong đó giai cấp công nhân giữ vai trò lãnh đạo, coi đó là một điều kiện nhất thiết phải có để cách mạng dân chủ - tư sản thắng lợi. Giai cấp nông dân bị thiếu ruộng đất, mong muốn giành lại được ruộng đất của bọn địa chủ, thủ tiêu những tàn tích của chế độ nông nô ở nông thôn. Nhiệm vụ ấy chỉ có thể thực hiện bằng con đường cách mạng. Chỉ dưới sự lãnh đạo của giai cấp vô sản, giai cấp cách mạng duy nhất triệt để, thì nông dân mới có thể giành được ruộng đất của bọn địa chủ, thoát khỏi ách áp bức của chế độ chuyên chế và của bọn địa chủ. Trái với những lời quả đoán cơ hội chủ nghĩa của phái men-sê-vích về tính chất phản động của nông dân, V.I. Lê-nin dạy rằng những lợi ích căn bản của nông dân làm cho họ trở thành người kiên quyết và hoàn toàn ủng hộ giai cấp vô sản trong cách mạng dân chủ, "vì chỉ có một cuộc cách mạng hoàn toàn thắng lợi mới có thể đem lại cho nông dân *tất cả mọi cái* về phương diện cải cách ruộng đất, *tất cả những cái* mà nông dân muốn có, những cái mà họ hằng mơ ước, những cái thật sự cần thiết cho họ" (xem tập này, tr. 112).

Những luận điểm do Lê-nin đề ra về bá quyền lãnh đạo của giai cấp vô sản, về liên minh giữa giai cấp công nhân và nông dân trong cách mạng dân chủ - tư sản, đã hoàn toàn đập tan đường lối sách lược của phái men-sê-vích là phái khẳng định rằng cuộc cách mạng ấy chỉ có thể đưa lại những cái có lợi cho giai cấp tư sản mà thôi. Những người men-sê-vích phản đối bá quyền lãnh đạo của giai cấp vô sản, phủ nhận vai trò cách mạng của nông dân và buộc giai cấp vô sản phải coi giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa là bạn đồng minh. Họ cho rằng ở Nga cách mạng dân chủ - tư sản cũng phải tiến hành dưới sự lãnh đạo của giai cấp tư sản như ở các nước phương Tây trước kia. Lê-nin đã kịch liệt phê phán những luận điểm ấy của những người men-sê-vích, bóc trần tính chất giáo điều của họ, vạch rõ là họ không hiểu rằng ở Nga cách mạng đã diễn ra trong những

điều kiện lịch sử khác và không thể giải quyết theo lối cũ vấn đề động lực của nó.

Lê-nin đã vạch trần bản chất phản cách mạng của giai cấp tư sản Nga. Người đã chỉ ra rằng do địa vị giai cấp của nó, giai cấp tư sản Nga không đặt ra, mà cũng không thể đặt ra cho mình nhiệm vụ đấu tranh kiên quyết chống chế độ Nga hoàng. Giai cấp đó cần đến chế độ chuyên chế với bộ máy quan liêu - cảnh sát của nó để trấn áp tinh thần cách mạng đang dâng lên của giai cấp vô sản và nông dân. Nó sợ rằng giai cấp vô sản, sau khi giành được những cải tạo dân chủ rồi, sẽ lợi dụng những cái đó để tiếp tục đấu tranh cho chủ nghĩa xã hội.

Lê-nin giải thích rằng giai cấp tư sản tìm cách nắm lấy quyền lãnh đạo cách mạng vào tay mình để kết thúc cuộc cách mạng đó bằng sự câu kết với chế độ Nga hoàng làm hại cho công nhân và nông dân. Nó đi với nhân dân nhưng không phải với tư cách là người đại biểu cho lợi ích của nhân dân. "Vốn sinh ra là con buôn, họ thù ghét đấu tranh và cách mạng, nhưng hoàn cảnh buộc họ phải đứng trên miếng đất cách mạng, vì họ không có một chỗ đứng nào khác" (xem tập này, tr. 149). Sách lược của những người men-sê-vích dành cho giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa vai trò bá quyền, đó là một sự phản bội cách mạng. Muốn cho giai cấp vô sản thực tế trở thành lãnh tụ, người lãnh đạo cách mạng thì cần phải gạt bỏ và cô lập giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa.

Trong cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ", Lê-nin đã nghiên cứu tỉ mỉ vấn đề những hình thức và phương tiện đấu tranh của những người lao động cho thắng lợi của cách mạng. Lê-nin cho rằng khởi nghĩa vũ trang thắng lợi là một phương tiện quyết định để lật đổ chế độ chuyên chế và giành chế độ cộng hoà dân chủ. Lê-nin chỉ ra rằng các giai cấp phản động, những kẻ đầu tiên thường dùng đến bạo lực, "đặt lưỡi lê

vào chương trình nghị sự", gây ra nội chiến cho nhân dân, như chính phủ Nga hoàng đã làm, sau khi đi vào con đường trấn áp đẫm máu, bắn giết hàng loạt dân lành. Sau ngày 9 tháng Giêng, bản thân tiến trình các sự biến đã đặt vấn đề cần phải khởi nghĩa vũ trang. Vì vậy, một nhiệm vụ thực tiễn đặt ra trước đảng bôn-sê-vích là phải vũ trang công nhân, tổ chức và đoàn kết tất cả các lực lượng cách mạng để khởi nghĩa.

Giải thích nghị quyết của Đại hội III của đảng về vấn đề khởi nghĩa vũ trang, Lê-nin chỉ ra ý nghĩa to lớn của những khẩu hiệu có thể phát động quần chúng đứng dậy đấu tranh vũ trang, những khẩu hiệu phát huy tính tích cực và tính chủ động cách mạng của họ. Những khẩu hiệu ấy là: thực hiện ngay lập tức bằng con đường cách mạng chế độ ngày làm việc tám giờ; lập các uỷ ban nông dân cách mạng để tiến hành những cải tạo dân chủ ở nông thôn, cho đến cả tịch thu ruộng đất của địa chủ; bãi công chính trị của quần chúng; vũ trang công nhân và thành lập quân đội cách mạng. Đó là những phương tiện mới để động viên quần chúng làm cách mạng, mà các đảng mác-xít trước kia chưa biết đến; những phương tiện ấy được Lê-nin đề ra căn cứ vào hoàn cảnh lịch sử mới và cuộc đấu tranh đang triển khai của quần chúng nhân dân.

Lê-nin chỉ ra rằng những người men-sê-vích đã đứng trên lập trường cơ hội chủ nghĩa để xem xét vấn đề khởi nghĩa vũ trang. Họ không tính đến một điều là hoàn cảnh trong nước thay đổi đã đặt ra những nhiệm vụ mới trước giai cấp công nhân, đề ra khởi nghĩa vũ trang như một phương tiện duy nhất có thể có trong những điều kiện ấy để lật đổ chế độ chuyên chế. Trong các nghị quyết của Hội nghị Giơ-ne-vơ, những người men-sê-vích không trả lời câu hỏi là thời cơ khởi nghĩa đã đến chưa; thay cho những nhiệm vụ thực tiễn tổ chức khởi nghĩa đặt ra trước đảng, trước giai cấp công nhân, họ đã đưa ra lời kêu gọi vũ trang

giai cấp vô sản bằng "nhu cầu cấp bách phải tự vũ trang". Họ cho rằng đảng của giai cấp công nhân không nên chuẩn bị khởi nghĩa, vì điều đó có thể làm cho giai cấp tư sản hoảng sợ. Phê phán chủ nghĩa theo đuôi của những người men-sê-vích, Lê-nin chỉ ra rằng khi nội chiến đã bắt đầu nổ ra rồi, mà chỉ giới hạn ở tuyên truyền, không nêu ra khẩu hiệu trực tiếp là chuyển sang hành động, thì như thế là phản bội cách mạng.

Lê-nin dạy rằng vấn đề chủ yếu nhất của bất cứ cuộc cách mạng nào là vấn đề chính quyền nhà nước. Chính quyền trong tay giai cấp nào, - điều ấy quyết định hết thảy. Trong tác phẩm "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ", Lê-nin chứng minh rằng cuộc cách mạng dân chủ - tư sản thắng lợi, trong đó giai cấp vô sản là người nắm bá quyền lãnh đạo, không được đưa đến việc giai cấp tư sản nắm chính quyền như đã xảy ra trong các cuộc cách mạng tư sản trước kia, mà phải đưa đến việc thiết lập nên chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân. Đó là cách giải quyết mới đối với vấn đề chính quyền nhà nước. Lê-nin giải thích rằng chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân "cũng xác định rõ "những nhà kiến trúc" mới của cái kiến trúc thượng tầng mới ấy có thể và phải dựa vào những giai cấp nào, cũng xác định tính chất của cái kiến trúc thượng tầng ấy (chuyên chính "dân chủ" khác với chuyên chính xã hội chủ nghĩa) và phương thức để xây dựng nó (chuyên chính, nghĩa là dùng bạo lực đập tan sự phản kháng bằng bạo lực, vũ trang cho các giai cấp cách mạng trong nhân dân)" (xem tập này, tr. 152-153).

Lê-nin nhấn mạnh rằng thắng lợi của cách mạng và việc tiến hành những cải tạo dân chủ cần thiết cho công nhân và nông dân sẽ làm cho chế độ Nga hoàng, bọn địa chủ và giai cấp tư sản lớn phản kháng điên cuồng. Chỉ có một nền chuyên chính dựa vào nhân dân được vũ trang mới đề

bep được sự phản kháng ấy, mới tiến hành cách mạng dân chủ đến cùng, mới chuẩn bị được cơ sở cho giai cấp vô sản đấu tranh thắng lợi cho chủ nghĩa xã hội. Nhưng đó sẽ không phải là chuyên chính xã hội chủ nghĩa, mà sẽ là chuyên chính dân chủ; không đưng đến những cơ sở của chủ nghĩa tư bản, nền chuyên chính dân chủ đó có thể tiến hành những cải tạo dân chủ ở thành thị và nông thôn. Đảng của giai cấp vô sản đứng đầu phong trào, phải đặt ra nhiệm vụ cách mạng dân chủ trước toàn thể nhân dân một cách rộng rãi hơn, mạnh bạo hơn, chủ động hơn. Nó phải hết sức cương quyết nỗ lực làm cho cách mạng dân chủ giành được thắng lợi quyết định. "Mà thắng lợi quyết định ấy, - Lê-nin viết,- không phải là cái gì khác hơn là chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân" (xem tập này, tr. 96).

Chính phủ cách mạng lâm thời sẽ phải là cơ quan chính trị của chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân. Giải thích nghị quyết của Đại hội III của đảng về vấn đề chính phủ cách mạng lâm thời, Lê-nin chỉ ra rằng chính phủ ấy phải thực hiện cương lĩnh tối thiểu của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, trong đó quy định những cải tạo kinh tế và chính trị trước mắt: thiết lập nền cộng hoà dân chủ, thi hành ngày làm tám giờ, tịch thu ruộng đất của bọn địa chủ. Việc thực hiện những cải tạo ấy sẽ đem lại khả năng bảo đảm lợi ích của nhân dân đã đứng lên chống chế độ chuyên chế. Đồng thời những cải tạo ấy cũng cần thiết cho bước phát triển tiếp tục sau này, cho việc chuyển sang cách mạng xã hội chủ nghĩa.

Những nhiệm vụ đặt ra trước chính phủ cách mạng lâm thời và tính chất giai cấp của nó đưa đến kết luận rằng sự tham gia của các đại biểu Đảng dân chủ - xã hội vào chính phủ đó chẳng những là có thể được, mà trong những điều kiện thuận lợi còn là cần thiết. Sự tham gia ấy - nó đảm bảo việc thi hành chính sách dân chủ - xã hội - sẽ là

hành động "từ trên xuống". Lê-nin gọi đó là phương thức đấu tranh mới, hầu như chưa từng thấy từ trước đến nay. Cả hành động "từ trên xuống", và cả sức ép từ dưới lên của quần chúng có vũ trang đối với chính phủ, sẽ bảo đảm đấu tranh có kết quả cho thắng lợi của cách mạng dân chủ.

Lê-nin phê phán kịch liệt lập trường của những người men-sê-vích phản đối sự tham gia của những người dân chủ - xã hội vào chính phủ cách mạng lâm thời. Do không đặt ra cho mình nhiệm vụ thiết lập nền chuyên chính của các giai cấp cách mạng, của công nhân và nông dân sau khi lật đổ chế độ chuyên chế, nên cả trong vấn đề này nữa những người men-sê-vích cũng xuất phát từ lập trường sách lược chung của họ là sau khi cách mạng dân chủ - tư sản thắng lợi, giai cấp tư sản phải lên cầm quyền. Lê-nin chỉ ra rằng sách lược của những người men-sê-vích, "xét về ý nghĩa khách quan của nó, *đang tiếp tay cho phái dân chủ tư sản*" (xem tập này, tr. 60).

Trong tác phẩm của mình, Lê-nin nghiên cứu lý luận cách mạng dân chủ - tư sản chuyển biến thành cách mạng xã hội chủ nghĩa. Vạch ra kế hoạch đấu tranh cho thắng lợi quyết định của cách mạng dân chủ - tư sản, Lê-nin chỉ rõ là sau khi thực hiện những cải tạo dân chủ, một nhiệm vụ mới sẽ được đặt ra trước giai cấp vô sản: đấu tranh cho chủ nghĩa xã hội.

Lê-nin viết: "*Giai cấp vô sản phải tiến hành cách mạng dân chủ tới cùng, bằng cách kéo đồng đảo quần chúng nông dân theo mình, để bằng sức mạnh mà đè bẹp sự phản kháng của chế độ chuyên chế và làm tê liệt tính không kiên định của giai cấp tư sản. Giai cấp vô sản phải làm cách mạng xã hội chủ nghĩa bằng cách kéo đồng đảo những phần tử nửa vô sản trong nhân dân theo mình, để bằng sức mạnh mà đập tan sự phản kháng của giai cấp tư sản và làm tê liệt tính không kiên định của nông dân và của giai cấp tiểu tư sản*" (xem tập này, tr. 114).

Lê-nin cho rằng thắng lợi hoàn toàn của cách mạng dân chủ sẽ dọn đường cho cuộc đấu tranh thật sự cho chủ nghĩa xã hội, sẽ đem lại cho giai cấp vô sản khả năng triển khai cuộc đấu tranh ấy nhanh chóng hơn, rộng hơn, sâu hơn và kiên quyết hơn. Chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân sẽ chuẩn bị cơ sở cho chuyên chính xã hội chủ nghĩa của giai cấp vô sản. Lê-nin giải thích rằng chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân có quá khứ và tương lai. Quá khứ của nó là cuộc đấu tranh chống chế độ chuyên chế, chế độ nông nô, chế độ quân chủ. Tương lai của nó là cuộc đấu tranh chống chế độ tư hữu, cuộc đấu tranh của công nhân làm thuê chống bọn chủ, cuộc đấu tranh cho chủ nghĩa xã hội.

Lê-nin coi cách mạng dân chủ - tư sản và cách mạng xã hội chủ nghĩa là một quá trình cách mạng thống nhất, như hai mắt xích của một sợi dây chuyền. Trong bài "Thái độ của Đảng dân chủ - xã hội đối với phong trào nông dân" công bố tháng Chín 1905, khi phát triển tư tưởng ấy Lê-nin viết: "từ cách mạng dân chủ, chúng ta sẽ bắt đầu chuyển ngay và chính là tùy theo lực lượng của chúng ta, lực lượng của giai cấp vô sản giác ngộ và có tổ chức, mà chuyển ngay lên cách mạng xã hội chủ nghĩa. Chúng ta chủ trương làm cách mạng không ngừng. Chúng ta quyết không dừng lại nửa chừng" (xem tập này, tr.281). Việc chuyển từ giai đoạn thứ nhất của cách mạng sang giai đoạn thứ hai - Lê-nin chỉ rõ - sẽ tùy thuộc vào mức độ chuẩn bị và trình độ giác ngộ của giai cấp vô sản, vào mức độ giai cấp vô sản đoàn kết với nông dân nghèo.

Khi khởi thảo lý luận thiên tài của mình, Lê-nin dựa vào tư tưởng của Mác về cách mạng không ngừng, về sự kết hợp phong trào cách mạng của nông dân với cách mạng vô sản. Người đã phát triển hơn nữa tư tưởng của Mác, tạo ra một lý luận căn bản về việc cách mạng dân chủ - tư sản chuyển biến thành cách mạng xã hội chủ nghĩa.

Lê-nin nghiên cứu lý luận cách mạng dân chủ - tư sản chuyển biến thành cách mạng xã hội chủ nghĩa, xuất phát từ sự phân tích khoa học các mối quan hệ kinh tế - xã hội ở Nga. Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga đòi hỏi phải thủ tiêu vô số tàn dư của quan hệ phong kiến - nông nô. Điều đó làm nảy sinh ra sự cần thiết phải có cuộc đấu tranh của toàn dân chống chế độ chuyên chế, tạo ra tiền đề cho cách mạng dân chủ - tư sản. Đồng thời sự phát triển của chủ nghĩa tư bản, nhất là sự phát triển của nền công nghiệp lớn, sự tập trung và tích tụ của công nghiệp lớn, tình trạng ngày càng gay gắt hơn của những mâu thuẫn giữa lao động và tư bản, sự lớn mạnh lên của giai cấp công nhân, sự phát triển rộng rãi của đấu tranh giai cấp, sự có mặt của đảng mác-xít cách mạng ở Nga đã tạo ra mọi điều kiện cần thiết để cách mạng dân chủ - tư sản chuyển biến thành cách mạng xã hội chủ nghĩa.

Khi xem xét vấn đề sắp xếp lực lượng giai cấp trong nước trong thời kỳ cách mạng đã bắt đầu, Lê-nin chỉ ra rằng một nhân dân đã vùng dậy chống chế độ chuyên chế, - nhân dân đó không thuần nhất. Nó gồm có những người sở hữu và công nhân làm thuê, gồm một số ít người giàu có và hàng chục triệu người không có của và người lao động. Trong bài "Chủ nghĩa xã hội và nông dân", Lê-nin viết rằng ở Nga toàn bộ nội dung của cách mạng không phải là hai lực lượng đấu tranh với nhau, mà là hai cuộc chiến tranh khác nhau và khác loại: một cuộc chiến tranh trong lòng chế độ chuyên chế - nông nô hiện đại, và một cuộc chiến tranh trong lòng chế độ tương lai đang nảy sinh, chế độ dân chủ - tư sản. Lê-nin giải thích rằng bên cạnh cuộc đấu tranh của toàn dân cho thắng lợi của cuộc cách mạng dân chủ, còn có cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản để xây dựng xã hội xã hội chủ nghĩa. Cùng với toàn thể nông dân, giai cấp vô sản đấu tranh cho thắng lợi của cách mạng dân chủ - tư sản, chống chế độ quân chủ, chống bọn

địa chủ, chống thế lực trung cổ. Cùng với nông dân nghèo, cùng với những người nửa vô sản, cùng với tất cả những người bị bóc lột, giai cấp vô sản đấu tranh cho cách mạng xã hội chủ nghĩa, chống chủ nghĩa tư bản, kể cả chống bọn giàu có ở nông thôn và bọn cu-lắc. Xác định nhiệm vụ của đảng và giai cấp công nhân trong cuộc đấu tranh để làm cho cách mạng dân chủ chuyển biến thành cách mạng xã hội chủ nghĩa, Lê-nin viết: "Lãnh đạo toàn dân, và đặc biệt là lãnh đạo nông dân để giành lấy tự do hoàn toàn, để thực hiện một cuộc cách mạng dân chủ triệt để, để thiết lập chế độ cộng hoà! Lãnh đạo tất cả những người lao động và tất cả những người bị bóc lột để thực hiện chủ nghĩa xã hội!" (xem tập này, tr. 133). Lê-nin chỉ ra rằng khẩu hiệu ấy phải được quán triệt và quyết định trong việc giải quyết mỗi một vấn đề sách lược, mỗi một biện pháp thực tiễn của đảng trong thời kỳ cách mạng.

Lý luận của Lê-nin về cách mạng xã hội chủ nghĩa đã hoàn toàn đập tan quan điểm của phái dân chủ - xã hội Tây Âu và những người men-sê-vích Nga là bọn phủ nhận khả năng cách mạng của quần chúng vô sản và nửa vô sản ở thành thị và nông thôn, cho rằng trong cách mạng xã hội chủ nghĩa giai cấp vô sản đấu tranh đơn độc, không có bạn đồng minh, rằng giữa cách mạng dân chủ và cách mạng xã hội chủ nghĩa nhất định phải có một sự gián đoạn dài và giai cấp vô sản chỉ có thể thắng lợi khi nó chiếm đa số trong nhân dân trong nước.

Cách mạng xã hội chủ nghĩa ở Nga năm 1917 đã chỉ rõ tính chất phản động của tất cả những luận điểm cơ hội chủ nghĩa ấy và hoàn toàn xác minh tính chất đúng đắn của lý luận của Lê-nin về cách mạng.

Trong tác phẩm của mình "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ", Lê-nin đã phát triển học thuyết về vai trò lãnh đạo của đảng vô sản trong cuộc đấu tranh cho thắng lợi của cách mạng dân chủ và cách mạng

xã hội chủ nghĩa. Gọi cách mạng là ngày hội của những người bị áp bức và bị bóc lột, Lê-nin nhấn mạnh rằng trong những thời kỳ như vậy nhân dân là người tích cực sáng tạo ra những trật tự xã hội mới và có năng lực tạo ra kỳ tích. Đảng cách mạng phải đề ra nhiệm vụ của mình một cách rộng hơn và mạnh bạo hơn, khẩu hiệu của đảng ấy phải "luôn luôn đi trước được tính chủ động cách mạng của quần chúng, dùng làm ngọn đèn pha soi sáng đường đi cho quần chúng, chỉ rõ tất cả sự đẹp đẽ và cao quý của lý tưởng dân chủ và xã hội chủ nghĩa của chúng ta, chỉ rõ con đường thẳng nhất và ngắn nhất để đi tới thắng lợi hoàn toàn, tuyệt đối, quyết định" (xem tập này, tr. 131).

Lý luận cách mạng xã hội chủ nghĩa, do Lê-nin nêu lên năm 1905, bao gồm một loạt luận điểm xuất phát hết sức quan trọng để kết luận về khả năng chủ nghĩa xã hội thắng lợi trước tiên ở một nước tư bản chủ nghĩa riêng rẽ - những luận điểm về bá quyền lãnh đạo của giai cấp vô sản trong cách mạng, về liên minh công nông, về vai trò lãnh đạo và chỉ đạo của đảng kiểu mới, về cách mạng dân chủ - tư sản chuyển biến thành cách mạng xã hội chủ nghĩa và những biện pháp của sự chuyển biến đó. Lê-nin đã rút ra kết luận thiên tài ấy năm 1915, dựa vào quy luật phát triển không đều về kinh tế và chính trị của chủ nghĩa tư bản trong thời đại đế quốc chủ nghĩa, do Người phát hiện ra. Lê-nin đã làm phong phú thêm chủ nghĩa Mác bằng lý luận mới về cách mạng xã hội chủ nghĩa, một lý luận có ý nghĩa lịch sử toàn thế giới.

Cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" của Lê-nin là một cống hiến lớn vào kho tàng chủ nghĩa Mác. Trong đó, phát triển sáng tạo học thuyết của Mác và Ăng-ghe-n cho phù hợp với điều kiện lịch sử mới của thời đại chủ nghĩa đế quốc, Lê-nin đã vũ trang cho giai cấp vô sản Nga và quốc tế một vũ khí tư tưởng mạnh mẽ trong cuộc đấu tranh cho thắng lợi của

cách mạng. Sức mạnh và sức sống vĩ đại của những tư tưởng, chiến lược và sách lược của đảng bôn-sê-vích, do Lê-nin phát triển trong tác phẩm ấy, đã được kiểm nghiệm bởi kinh nghiệm ba cuộc cách mạng ở Nga, bởi thắng lợi của Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười vĩ đại, một cuộc cách mạng đã lật đổ chính quyền của bọn địa chủ và bọn tư bản và thiết lập chuyên chính vô sản ở nước chúng ta.

Lấy học thuyết của Lê-nin về bá quyền lãnh đạo của giai cấp vô sản trong cách mạng, về liên minh công nông, về cách mạng dân chủ - tư sản chuyển biến thành cách mạng xã hội chủ nghĩa làm kim chỉ nam, phát triển sáng tạo và vận dụng học thuyết đó căn cứ vào những đặc thù của điều kiện nước mình, các đảng cộng sản và công nhân các nước xã hội chủ nghĩa đã đưa giai cấp công nhân và quần chúng lao động đến thắng lợi của cách mạng xã hội chủ nghĩa. Những tư tưởng được phát triển trong cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" của Lê-nin có ý nghĩa thời sự đối với các dân tộc trên toàn thế giới trong cuộc đấu tranh cho dân chủ và chủ nghĩa xã hội.

Trong bài "Cách mạng dạy chúng ta", tổng kết kinh nghiệm đấu tranh từ những ngày đầu của cách mạng ở Nga, Lê-nin chỉ ra rằng cách mạng Nga cung cấp những tài liệu chính trị vô cùng phong phú, những tài liệu ấy xác nhận sự đúng đắn của đường lối sách lược do đảng bôn-sê-vích đề ra, và chứng minh sự thất bại hoàn toàn của sách lược của những người men-sê-vích. Sự phát triển của những cuộc bãi công chính trị và kinh tế ở trong nước hồi mùa hè và đầu mùa thu năm 1905, những cuộc xung đột vũ trang của công dân với quân đội và cảnh sát, phong trào nông dân đang triển khai chứng tỏ rằng hàng triệu công nhân và nông dân đã vùng dậy đấu tranh chống chế độ chuyên chế của Nga hoàng. Giai cấp công nhân đứng đầu phong trào. Những cuộc bãi công và biểu tình quần chúng ngày càng mở rộng, bao trùm ngày càng nhiều khu vực. Tháng Bảy có 15 000 công

nhân Cô-xtơ-rô-ma bãi công. Ở Pê-téc-bua, việc kỷ niệm nửa năm ngày 9 tháng Giêng, đã được đánh dấu bằng nhiều cuộc bãi công tại một loạt xí nghiệp lớn. Tháng Bảy và tháng Tám, bãi công và biểu tình đã xảy ra ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt, Ri-ga, Bê-lô-xtốc, Vác-sa-va, Rô-xtốp, Khác-cốp, Nô-vô-rốt-xi-xcơ và nhiều thành phố khác trong nước. Chính phủ Nga hoàng huy động quân đội và cảnh sát chống lại công nhân bãi công. Từ đám mật lưu của xã hội nó tuyển mộ bọn phỉ Trăm đen, tổ chức tàn sát, đàn áp dân lành, công nhân và trí thức. Trong bài "Bọn Trăm đen và tổ chức khởi nghĩa", lấy một loạt thành phố làm ví dụ, Lê-nin chỉ ra rằng để đáp lại hành động của chính phủ gây ra nội chiến cho nhân dân, giai cấp công nhân đã đoàn kết lực lượng của mình, tổ chức các đội tự vệ, chuẩn bị vũ khí. Giai cấp công nhân tích lũy kinh nghiệm và chuẩn bị khởi nghĩa vũ trang. Lê-nin viết: đây là cuộc đấu tranh sinh tử, một mất một còn. Đây là cuộc đấu tranh giữa nước Nga cũ của nô lệ, của chế độ nông nô và áp bức với nước Nga mới, trẻ tuổi của quần chúng lao động, những người đang vươn tới ánh sáng, tự do, vươn tới cuộc đấu tranh để hoàn toàn giải phóng khỏi mọi ách áp bức và bóc lột.

Sự phát triển của phong trào công nhân cách mạng đã có ảnh hưởng lớn đến nông thôn. Trong thời kỳ tháng Bảy - tháng Chín 1905 đã ghi lại 474 cuộc đấu tranh của nông dân. Phong trào bãi công của công nhân nông nghiệp được triển khai ở miền Nam nước Nga và ở vùng Pri-ban-tích. Phong trào nông dân phát triển và mở rộng ở Gru-di-a, mang tính chất chính trị rõ rệt. Để đàn áp phong trào nông dân, chính phủ Nga hoàng phái về nông thôn những đội quân trừng phạt, những đội quân này đã trấn áp nông dân một cách tàn bạo.

Trong khi thi hành chính sách trấn áp, chính phủ Nga hoàng đồng thời mưu mô dùng những nhượng bộ và hứa hẹn để đánh lạc hướng nhân dân khỏi cuộc đấu tranh cách

mạng. Ngày 6 (19) tháng Tám 1905, một bản tuyên ngôn ra đời nói về việc triệu tập Đu-ma nhà nước, gọi là Đu-ma Bu-lư-ghin, theo tên gọi của tên bộ trưởng Bu-lư-ghin, tác giả dự án thành lập Đu-ma. Chỉ có bọn địa chủ, bọn tư bản lớn và nông dân giàu có mới có quyền bầu cử vào Đu-ma ấy. Đu-ma không có quyền lập pháp, nó chỉ có thể trở thành cơ quan tư vấn bên cạnh Nga hoàng.

Nhiệm vụ đặt ra trước đảng bôn-sê-vích là phải vạch ra sách lược đúng đắn đối với Đu-ma Bu-lư-ghin. Nhận thấy kế hoạch triệu tập Đu-ma phản động, do chế độ Nga hoàng đề ra, không được sự ủng hộ nào của quần chúng lao động, nhận thấy trong nước phong trào bãi công và phong trào ruộng đất đã phát triển rộng rãi và khởi nghĩa vũ trang đã chín muồi, những người bôn-sê-vích tuyên bố tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin. Còn những người men-sê-vích thì trái lại, họ quyết định tham gia bầu cử Đu-ma chứ không phá cuộc bầu cử đó. Như vậy, cả trong vấn đề này cũng đã lộ ra hai đường lối sách lược khác nhau: đường lối cách mạng của những người bôn-sê-vích, và đường lối cơ hội chủ nghĩa của những người men-sê-vích.

Trong một loạt bài đăng trong tập này: "Giai cấp vô sản tiến hành đấu tranh, giai cấp tư sản luôn vào nắm lấy chính quyền", "Tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin và khởi nghĩa", "Sự thống nhất của Nga hoàng với nhân dân, và sự thống nhất của nhân dân với Nga hoàng", "Theo đuôi giai cấp tư sản quân chủ hay là đứng đầu giai cấp vô sản cách mạng và nông dân?", "Chơi trò nghị trường", Lê-nin đã vạch trần thực chất của Đu-ma Bu-lư-ghin là sự ngụy tạo thô bạo nhất quyền đại diện của nhân dân. Lê-nin chỉ rõ rằng Đu-ma chắc chắn là một sự nhượng bộ đối với cách mạng, nhưng có sự nhượng bộ ấy là để nhằm mục đích đàn áp cách mạng và không đưa ra hiến pháp. Đó là của bố thí mà chính phủ chuyên chế Nga hoàng ban cho bọn địa chủ và bọn tư bản lớn. Lê-nin cấm hẳn lên án vai trò phản bội của giai cấp

tư sản, kẻ sẵn sàng vớ lấy "món quà" ấy của tên Nga hoàng hoảng sợ cách mạng, câu kết với nó sau lưng nhân dân và phản bội cách mạng.

Trong các bài của mình, Lê-nin luận chứng sách lược tẩy chay tích cực - do đảng bôn-sê-vích đưa ra - đối với Đu-ma Bu-lư-ghin. Người đề ra trước các tổ chức đảng nhiệm kỳ triển khai rộng rãi việc cổ động chính trị trong quần chúng nhân dân để giải thích thực chất của Đu-ma Bu-lư-ghin là một sự nhạo báng nhân dân, để vạch trần cơ sở giai cấp của chế độ chuyên chế Nga hoàng, vạch trần tính chất không thể điều hoà được giữa lợi ích của chế độ đó và lợi ích của nhân dân. Lê-nin đề nghị tổ chức các cuộc họp ở khắp mọi nơi, lợi dụng các cuộc họp vận động bầu cử, tổ chức các cuộc biểu tình, bãi công. Lê-nin coi những khẩu hiệu sau đây là những khẩu hiệu mà đảng phải xoáy vào để tập hợp quần chúng: khởi nghĩa vũ trang, thành lập quân đội cách mạng và lập chính phủ cách mạng lâm thời. Người chỉ ra rằng các lực lượng công nhân và nông dân đang phát triển tự phát để thực hiện những nhiệm vụ đã đặt ra. "Nhiệm vụ của chúng ta là làm sao cho tất cả những con suối nhỏ ấy hợp thành dòng thác mạnh mẽ, làm sao cho ánh sáng của cương lĩnh cách mạng tự giác, trực tiếp, rõ ràng và chính xác về nhiệm vụ trước mắt của chúng ta sẽ soi rọi phong trào tự phát và nhân lực lượng của nó lên gấp bội" (xem tập này, tr. 263).

Phê phán lập trường của những người men-sê-vích, những người đã phản đối việc tẩy chay Đu-ma và chủ trương thành lập các cơ quan tự quản cách mạng, coi đó là nhiệm vụ trước mắt, Lê-nin chỉ ra rằng cần phải vạch trần không thương tiếc những ảo tưởng cơ hội chủ nghĩa - tư sản đó, những ảo tưởng cho rằng có thể thực hiện chế độ tự quản mà không cần lật đổ chế độ chuyên chế. Việc tổ chức cơ quan tự quản cách mạng, Lê-nin viết, không phải là màn đầu, mà là màn cuối của khởi nghĩa. Chỉ sau khi

nhờ khởi nghĩa thắng lợi mà lập được chính phủ cách mạng lâm thời thì chính phủ ấy mới có thể bắt tay tổ chức cơ quan tự quản cách mạng. Sách lược của những người men-sê-vích là có lợi cho giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa, giúp nó đánh lạc hướng quần chúng khỏi cuộc đấu tranh cách mạng. Những người men-sê-vích biểu lộ thái độ của họ đối với Đu-ma Bu-lư-ghin trong các nghị quyết của Hội nghị sáng lập ở miền Nam của nước Nga họp ở Ki-ép vào tháng Tám 1905. Lê-nin đã đánh giá công việc của hội nghị này trong các bài: "Hội nghị mới của phái men-sê-vích" và "Phát minh mới nhất trong sách lược của phái "Tia lửa" hay là trò hề bầu cử, một lý do mới kích thích khởi nghĩa". Lê-nin viết rằng nghị quyết của hội nghị về Đu-ma nhà nước sẽ mãi mãi là một ký ức đáng buồn về việc tâm thường hoá nhiệm vụ của Đảng dân chủ - xã hội.

Sách lược bên-sê-vích tẩy chay tích cực Đu-ma Bu-lư-ghin đã được diễn biến về sau của các sự kiện lịch sử chứng thực là đúng và sách lược ấy đã thành công rực rỡ. Đu-ma Bu-lư-ghin đã bị sức mạnh của cách mạng quét sạch, các cuộc bầu cử vào Đu-ma đó không tiến hành được và chính phủ đã không thể triệu tập nó. Về sau, khi đánh giá sách lược của đảng trong thời kỳ cách mạng 1905 - 1907 và nói đến việc tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin, Lê-nin chỉ ra rằng đó là một ví dụ về việc những người bên-sê-vích vận dụng thành công và đúng đắn sách lược tẩy chay.

Trong các bài: "Từ phòng ngự đến tấn công", "Nhiệm vụ của các đội chiến đấu của đạo quân cách mạng", trong thư "Gửi Ủy ban chiến đấu trực thuộc Ban chấp hành đảng bộ Xanh Pê-téc-bua", Lê-nin đưa ra những chỉ dẫn cụ thể về việc thành lập ở mỗi thành phố các đội chiến đấu của đạo quân cách mạng, về việc vũ trang các đội ấy, về việc tìm các phương tiện để thực hiện mục đích ấy. Lê-nin đặt ra trước các tổ chức đảng và quần chúng công nhân nhiệm vụ nghiên cứu nghiêm túc công việc quân sự, tìm hiểu kỹ

thuật quân sự hiện đại, nghiên cứu các sách báo nói về chiến đấu trên đường phố. Lê-nin căn dặn là các đội chiến đấu phải bắt đầu học tập điều đó trong thực tế, khi đấu tranh chống cảnh sát, chống bọn Trăm đen do chính phủ tổ chức. Lê-nin chỉ ra rằng trong cuộc đấu tranh đó sẽ xuất hiện hàng trăm chiến sĩ có kinh nghiệm mà đến lúc cần thiết sẽ dắt dẫn hàng chục vạn người đi theo mình.

Những bài "Những ngày đẫm máu ở Mát-xcơ-va", "Bài công chính trị và chiến đấu trên đường phố ở Mát-xcơ-va", "Bài học của các sự biến ở Mát-xcơ-va" là nhằm nói về cuộc bãi công chính trị nổ ra ngày 19 tháng Chín (2 tháng Mười) 1905 ở Mát-xcơ-va. Công tác chính trị - quần chúng rộng rãi, do đảng bên-sê-vích tiến hành, những khẩu hiệu do đảng đưa ra nhân sách lược tẩy chay tích cực Đu-ma Bu-lư-ghin, ngày càng đoàn kết được quần chúng và có ý nghĩa rất to lớn trong sự phát triển của đấu tranh cách mạng. Để được rảnh tay đấu tranh chống cách mạng, chính phủ Nga hoàng đã vội vã kết thúc cuộc chiến tranh Nga - Nhật. Ngày 23 tháng Tám (5 tháng Chín), nó đã ký với Nhật một bản hoà ước nhục nhã cho nước Nga. Những hậu quả của chiến tranh đè nặng lên vai công nhân và nông dân. Tất cả những cái đó làm cho quần chúng nhân dân càng căm phẫn chính phủ Nga hoàng và làm dấy lên một làn sóng mới của phong trào cách mạng. Cuộc bãi công chính trị ở Mát-xcơ-va là trận chiến đấu mở màn của giai cấp vô sản ở trung tâm công nghiệp lớn. Đánh giá các sự biến ở Mát-xcơ-va, Lê-nin đã so sánh các sự biến ấy với tia chớp đầu tiên của một cơn dông chiếu sáng một chiến trường mới. Lê-nin viết: "Hiện giờ, cuộc khởi nghĩa đã lan tới miền trung tâm nước Nga, lan đến trái tim những miền "Nga chính cống" là những nơi mà tình trạng ổn định xưa nay vẫn làm cho bọn phản động thấy vui mừng nhất" (xem tập này, tr. 391).

Ở cách xa nước Nga, Lê-nin hàng ngày chăm chú theo

đôi diễn biến của cuộc bãi công. Trên cơ sở phân tích các sự biến đã diễn ra, Lê-nin kết luận rằng cuộc bãi công ở Mát-xcơ-va chưa phải là giai đoạn cao nhất của phong trào, đó chỉ là một trong những bước đầu của cuộc đấu tranh. Trong cuộc bãi công đó không có những cuộc chiến đấu của các đội quân cách mạng được vũ trang từ trước và tốt, không có các đơn vị binh lính chuyển sang phía nhân dân. Lê-nin chỉ ra rằng đó không phải là một trong những trận chiến đấu quyết định kết cục của chiến tranh. Đồng thời Người viết rằng cuộc khởi nghĩa đang phát triển, cuộc đấu tranh đang mở rộng và ngày càng gay gắt thêm, quân đội nhất định bị lôi cuốn vào đời sống chính trị, tiếng gọi chiến đấu của nước Nga trẻ thậm chí vang đến tận những trại lính cấm cố nhất, thức tỉnh những người tối tăm nhất, lạc hậu nhất, đần độn nhất. Cuộc bãi công chính trị ở Mát-xcơ-va là trường học chính trị quan trọng đối với giai cấp vô sản. Nó giữ vai trò to lớn trong việc chuẩn bị cuộc bãi công chính trị toàn Nga tháng Mười 1905.

Trong bài "Bãi công chính trị và chiến đấu trên đường phố ở Mát-xcơ-va", đánh giá phong trào công nhân trong thời kỳ đầu của cách mạng, Lê-nin viết: "Phong trào công nhân đã in dấu ấn của nó trên toàn bộ cuộc cách mạng Nga. Bắt đầu bằng những cuộc bãi công lẻ tẻ, phong trào đó đã phát triển nhanh chóng, một mặt thành những cuộc bãi công có tính chất quần chúng, mặt khác - thành những cuộc biểu tình trên đường phố. Từ năm 1905, một hình thức của phong trào đã hoàn toàn hình thành - đó là bãi công chính trị, hình thức đó trước mắt chúng ta đang biến thành khởi nghĩa" (xem tập này, tr. 432). Về sau, khi tổng kết kinh nghiệm của cách mạng những năm 1905 - 1907, Lê-nin đã vạch ra đặc điểm của nó: tuy về tính chất, nó là cách mạng dân chủ - tư sản, nhưng về phương tiện đấu tranh, nó là cách mạng vô sản. Nó là cách mạng vô sản chẳng những theo nghĩa giai cấp vô sản là lực lượng lãnh đạo,

là đội tiên phong của phong trào, mà còn vì chính bãi công là phương tiện đấu tranh quần chúng, một phương tiện đấu tranh đặc thù của giai cấp vô sản, là phương tiện chủ yếu để kích động quần chúng, giáo dục chính trị cho quần chúng.

Trong một số tác phẩm in trong tập này - trong bài "Bực tức vì bất lực", trong "Lời tựa cuốn "Công nhân nói về sự chia rẽ trong đảng", trong tiểu luận "Về vấn đề thống nhất đảng", Lê-nin phê phán lập trường của những người men-sê-vích tại Hội nghị Giơ-ne-vơ về vấn đề tổ chức, Người phát triển những nguyên tắc tổ chức của đảng bôn-sê-vích, chỉ ra rằng chỉ có dựa trên cơ sở những nguyên tắc ấy mới có thể thống nhất với bộ phận đã ly khai đảng. Về việc chuẩn bị và định ra những điều kiện để hợp nhất với bộ phận đã ly khai đảng, thì đã được ghi trong nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Công nhân cũng có nhiều lần nêu lên vấn đề thống nhất hai bộ phận của đảng. Lê-nin giải thích rõ sự thống nhất ấy có thể thực hiện được theo những điều kiện nào: "Hoặc là hợp nhất với đảng trên cơ sở các nghị quyết của Đại hội III, hoặc là tiến hành một đại hội thống nhất" (xem tập này, tr. 380).

Những tác phẩm được đưa vào tập này phản ánh niềm tin sâu sắc của Lê-nin vào lực lượng của quần chúng nhân dân, vào thắng lợi của cách mạng. Người chỉ ra rằng giai cấp vô sản đang chuẩn bị để đấu tranh quyết liệt chống chế độ Nga hoàng, đang học tập, củng cố, trưởng thành. Cứ mỗi cuộc chiến đấu mới nó lại trở nên mạnh hơn và không ngừng đi tới thắng lợi. Vạch rõ mục tiêu và nhiệm vụ đấu tranh của giai cấp công nhân và đảng của nó, Lê-nin viết: "Chúng ta sẽ giành được cho nước Nga chế độ cộng hoà với quyền tự do hoàn toàn cho tất cả các dân tộc bị áp bức, với quyền tự do hoàn toàn cho nông dân và công nhân. Khi đó, chúng ta sẽ dùng tất cả nghị lực cách mạng của giai cấp vô sản để đấu tranh rộng rãi nhất và dũng cảm

nhất cho chủ nghĩa xã hội, để giải phóng hoàn toàn tất cả những người lao động khỏi mọi sự bóc lột" (xem tập này, tr. 201 - 202).

Trong tập 11 có công bố 17 tác phẩm trước kia chưa đưa vào V.I. Lê-nin Toàn tập. Lần đầu tiên trong Toàn tập có tiểu luận "Tài chính nước Nga", trong đó Lê-nin viết về tình hình tài chính cực kỳ nghiêm trọng trong nước, do chế độ chuyên chế của Nga hoàng đưa tới. Những văn kiện còn lại hợp thành mục các tài liệu chuẩn bị. Trong đó bao gồm: dàn bài lời bạt cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ", dàn bài những bài được đưa vào tập này viết về vấn đề thái độ đối với Đu-ma Bu-lư-ghin. Tập này cũng in cả những nhận xét phê phán các bài của những phần tử men-sê-vích Mác-tốp, Ác-xen-rốt và những người khác. Những văn kiện đưa vào mục các tài liệu chuẩn bị có ý nghĩa quan trọng đối với việc nghiên cứu sâu và toàn diện việc Lê-nin đề ra chiến lược và sách lược của đảng bôn-sê-vích trong cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất.

*Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin
trực thuộc Ban chấp hành trung ương
Đảng cộng sản Liên-xô*

HAI SÁCH LƯỢC
CỦA ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI
TRONG CÁCH MẠNG DÂN CHỦ¹

*Viết vào tháng Sáu -
tháng Bảy 1905*

*In thành sách riêng
vào tháng Bảy 1905
ở Giơ-ne-vơ do Ban chấp
hành trung ương Đảng
công nhân dân chủ -
xã hội Nga xuất bản*

*Theo đúng nguyên văn
trong sách, có đối chiếu với
bản thảo và bản in trong
văn tập: Vl. I-lin. "Trong 12
năm". 1907*

LỜI TỰA

Trong thời kỳ cách mạng rất khó mà theo dõi những sự biến đang cung cấp rất nhiều tài liệu mới để đánh giá những khẩu hiệu sách lược của các đảng cách mạng. Cuốn sách này viết trước khi xảy ra những sự biến ở Ô-đét-xa*. Chúng tôi đã chỉ rõ trong báo "Người vô sản"³ (số 9, bài "Cách mạng dạy chúng ta")² rằng những sự biến ấy đã bắt buộc cho đến cả những người dân chủ - xã hội là những người đã tạo ra thuyết khởi nghĩa - quá trình và đã phủ nhận việc tuyên truyền cho một chính phủ cách mạng lâm thời, cũng phải chạy sang hay bắt đầu thực tế chạy sang phía những kẻ phản đối họ. Chắc chắn rằng cách mạng giáo dục được người ta một cách nhanh chóng và triệt để, điều không thể có được trong những thời kỳ hoà bình phát triển về chính trị. Và điều đặc biệt quan trọng là cách mạng đã giáo dục không những các nhà lãnh đạo mà cả quần chúng nữa.

Không nghi ngờ chút nào rằng cách mạng sẽ giáo dục chủ nghĩa dân chủ - xã hội cho quần chúng công nhân Nga. Cách mạng sẽ chứng minh trong thực tế rằng cương lĩnh và sách lược của Đảng dân chủ - xã hội là đúng, bằng cách

* Đây nói về cuộc khởi nghĩa của thủy thủ chiếc thiết giáp hạm "Công tước Pô-tem-kin"^{2 1}.

¹) Chú thích của tác giả cho lần xuất bản năm 1907.

²) Xem tập này, tr. 173 - 174.

chỉ rõ bản chất thật sự của các giai cấp khác nhau trong xã hội, tính chất tư sản của phái dân chủ nước ta và những nguyện vọng thật sự của nông dân là giai cấp có tinh thần cách mạng theo kiểu dân chủ - tư sản, nhưng bản thân họ không có tư tưởng "xã hội hoá" mà bao hàm một cuộc đấu tranh giai cấp mới giữa giai cấp tư sản nông thôn và giai cấp vô sản nông thôn. Những ảo tưởng cũ rích của chủ nghĩa dân túy già cỗi đang lộ ra quá rõ rệt, chẳng hạn như trong bản dự thảo cương lĩnh của "Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng"⁴ khi bàn đến cả vấn đề phát triển chủ nghĩa tư bản ở Nga, cả vấn đề tính chất dân chủ của "xã hội" nước ta lẫn vấn đề ý nghĩa của sự toàn thắng của cuộc khởi nghĩa nông dân, tất cả những ảo tưởng ấy đều sẽ bị cách mạng đánh tan hẵn một cách không thương tiếc. Cách mạng sẽ làm cho các giai cấp được thật sự thử thách lần đầu tiên về chính trị. Qua cách mạng các giai cấp ấy sẽ có được một bộ mặt chính trị rõ rệt, vì các giai cấp ấy đã biểu thị rõ bản tính của họ chẳng những trong các cương lĩnh và khẩu hiệu sách lược của các nhà tư tưởng của họ, mà còn cả trong hành động chính trị công khai của quần chúng nữa.

Chắc chắn là cách mạng sẽ giáo dục chúng ta, sẽ giáo dục quần chúng nhân dân. Nhưng đối với một chính đảng đang đấu tranh thì vấn đề hiện nay là tìm hiểu xem chúng ta có thể đem lại cho cách mạng được bài học gì không? Liệu chúng ta có thể lợi dụng được sự chính xác của học thuyết dân chủ - xã hội của chúng ta, mối liên hệ của chúng ta với giai cấp cách mạng duy nhất triệt để là giai cấp vô sản, để làm cho cách mạng có được cái dấu ấn vô sản, để đưa cách mạng đến một thắng lợi quyết định trên thực tế chứ không phải trên lời nói, để làm tê liệt tính chất không kiên định, nửa vời và phản bội của giai cấp tư sản dân chủ hay không?

Tất cả mọi cố gắng của chúng ta phải hướng vào mục đích ấy. Còn đạt được mục đích ấy hay không thì điều đó,

một mặt là tùy chúng ta có đánh giá được đúng tình hình chính trị hay không, tùy khẩu hiệu sách lược của chúng ta có chính xác hay không, và mặt khác, tùy những lực lượng chiến đấu thực tế của quần chúng công nhân có ủng hộ những khẩu hiệu ấy hay không. Toàn bộ công tác thường xuyên, hàng ngày, hiện tại của tất cả các tổ chức và tất cả những nhóm của đảng ta, tức là công tác tuyên truyền, cổ động và tổ chức, đều phải hướng vào việc củng cố và mở rộng mối quan hệ với quần chúng. Công tác ấy khi nào cũng cần thiết, nhưng ở thời kỳ cách mạng thì, hơn lúc nào hết, càng không thể coi là đủ được. Trong thời kỳ như thế, giai cấp công nhân, do bản năng, cứ muốn hoạt động cách mạng công khai, nên chúng ta phải biết đề ra cho đúng những nhiệm vụ của hoạt động đó, rồi phổ biến hết sức sâu rộng cho người ta biết và hiểu những nhiệm vụ đó. Chúng ta không nên quên rằng thái độ bi quan thường thấy đối với mối liên hệ giữa chúng ta và quần chúng, ngày nay đặc biệt thường hay che đậy những quan niệm tư sản về vai trò của giai cấp vô sản trong cách mạng. Chắc chắn là chúng ta còn phải làm nhiều, làm nhiều nữa để giáo dục và tổ chức giai cấp công nhân, nhưng hiện nay toàn bộ vấn đề là ở chỗ xét xem trọng tâm chính trị chủ yếu của công tác giáo dục và tổ chức đó phải đặt vào đâu? Vào các công đoàn và đoàn thể hợp pháp hay vào cuộc khởi nghĩa vũ trang, vào việc thành lập quân đội cách mạng và chính phủ cách mạng? Trong cả hai mặt, giai cấp công nhân đều được giáo dục và tổ chức. Đương nhiên là cả hai mặt đó đều cần thiết. Nhưng trong cuộc cách mạng hiện tại, toàn bộ vấn đề chung quy là ở chỗ xét xem phải đặt trọng tâm của công tác giáo dục và tổ chức giai cấp công nhân vào mặt nào, vào mặt thứ nhất hay vào mặt thứ hai?

Kết cục của cách mạng là tùy ở điểm này: giai cấp công nhân sẽ đóng vai trò một kẻ phụ giúp cho giai cấp tư sản - một kẻ phụ giúp hùng mạnh về mặt tấn công vào

chế độ chuyên chế, nhưng lại yếu ớt về mặt chính trị, - hay đóng vai trò người lãnh đạo cách mạng nhân dân. Những đại biểu giác ngộ của giai cấp tư sản hiểu rất rõ điểm đó. Chính vì vậy mà tạp chí "Giải phóng"⁵ tán dương phái A-ki-mốp, tức là "chủ nghĩa kinh tế" trong phong trào dân chủ - xã hội, phái này *hiện nay* đang đặt công đoàn và các đoàn thể hợp pháp lên hàng đầu. Chính vì vậy mà ông Xtơ-ru-vê (trong tạp chí "Giải phóng", số 72) hoan nghênh những xu hướng có tính chất nguyên tắc của phái A-ki-mốp trong phái "Tia lửa" mới. Chính vì vậy mà ông ta tỏ ra hết sức phẫn nộ đối với tính chất hẹp hòi cách mạng đáng ghét của những nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga⁶.

Ngày nay các khẩu hiệu sách lược đúng đắn của Đảng dân chủ - xã hội có một ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với việc lãnh đạo quần chúng. Trong thời kỳ cách mạng thì không còn có gì nguy hiểm bằng việc hạ thấp ý nghĩa của những khẩu hiệu sách lược có tính chất kiên định về nguyên tắc. Ví như báo "Tia lửa"⁷, trong số 104, đã thực tế chạy sang phía những kẻ phản đối mình trong Đảng dân chủ - xã hội, nhưng đồng thời lại miệt thị ý nghĩa của những khẩu hiệu và những quyết định có tính chất sách lược đang đi trước cuộc sống, đang chỉ ra con đường mà phong trào đang đi theo với một số những thất bại, những sai lầm v.v.. Trái lại, việc thảo ra những nghị quyết sách lược đúng đắn lại có một ý nghĩa trọng đại đối với một chính đảng muốn lãnh đạo giai cấp vô sản theo tinh thần những nguyên tắc mác-xít kiên định, chứ không phải chỉ có chạy lẻo đẹo theo đuôi các sự biến. Các nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và các nghị quyết của hội nghị của bộ phận những người đã ly khai ra khỏi đảng* là

* Chỉ có những người bôn-sê-vích đã tham gia Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (Luân-đôn, tháng Năm 1905). Còn "hội

biểu hiện đúng nhất, chín chắn nhất, đầy đủ nhất của những quan điểm về sách lược, những quan điểm không phải là do một vài nhà chính luận nào đó ngẫu nhiên nói ra, mà là do những đại biểu có trách nhiệm của giai cấp vô sản dân chủ - xã hội đã thông qua. Đảng ta tiên tiến hơn tất cả các đảng khác, nó có một cương lĩnh chính xác, được tất cả mọi người chấp nhận. Nó cũng phải làm gương cho các đảng khác về thái độ chấp hành chặt chẽ các nghị quyết sách lược của mình, trái hẳn với chủ nghĩa cơ hội của phái tư sản dân chủ là phái "Giải phóng", trái hẳn với lời lẽ cách mạng của phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng là phái đợi đến lúc cách mạng nổ ra rồi, mới đưa ra một "dự thảo" cương lĩnh và lần đầu tiên tự hỏi đó có phải thật là một cuộc cách mạng tư sản nổ ra trước mặt mình không.

Chính vì vậy nên chúng ta cho rằng công việc cấp thiết nhất của Đảng dân chủ - xã hội cách mạng là phải nghiên cứu chu đáo các nghị quyết sách lược của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và của hội nghị, phải xác định rõ ở trong ấy những thiên hướng thoát ly những nguyên tắc của chủ nghĩa Mác và phải lĩnh hội được những nhiệm vụ cụ thể của giai cấp vô sản dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ. Cuốn sách này viết ra là để làm công việc đó. Việc kiểm tra sách lược của chúng ta theo những nguyên tắc của chủ nghĩa Mác và những bài học của cách mạng cũng cần thiết cho cả người nào muốn chuẩn bị thật sự sự

nghị" ở Giơ-ne-vơ (cũng họp lúc bấy giờ) thì chỉ có phái men-sê-vich⁸ tham gia; trong cuốn sách này chúng tôi thường gọi họ là phái "Tia lửa" mới, vì tuy vẫn tiếp tục xuất bản báo "Tia lửa", nhưng qua lời kẻ bạn đường của họ lúc bấy giờ là Tô-rốt-xki, thì họ đã tuyên bố rằng giữa báo "Tia lửa" cũ và báo "Tia lửa" mới có sự cách biệt nhau một trời một vực¹⁾.

¹⁾ Chú thích của tác giả cho lần xuất bản năm 1907.

nhất trí về sách lược, dùng làm cơ sở cho sự thống nhất hoàn toàn sau này của toàn Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, chứ không phải chỉ đưa ra những lời khuyến khích đầu lười.

N. Lê-nin

Tháng Bảy 1905.

1. MỘT VẤN ĐỀ CHÍNH TRỊ CẤP BÁCH

Trong thời kỳ cách mạng mà hiện nay chúng ta đang trải qua, vấn đề triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn dân là một vấn đề bức thiết trước mắt. Giải quyết vấn đề ấy như thế nào, các ý kiến đều không nhất trí. Có ba xu hướng chính trị biểu hiện ra. Chính phủ Nga hoàng thừa nhận là cần phải triệu tập các đại biểu nhân dân, nhưng dù sao cũng không muốn cho quốc hội ấy trở thành có tính chất toàn dân và lập hiến. Nếu cứ tin theo báo chí cho biết về công việc của Ủy ban Bu-lurghin⁹ thì hình như chính phủ Nga hoàng sẽ đồng ý triệu tập hội đồng tư vấn, nhưng khi bầu thì không được tự do cổ động mà phải theo một chế độ tuyển cử hạn chế chặt chẽ theo thuế suất hoặc theo đẳng cấp. Giai cấp vô sản cách mạng do Đảng dân chủ - xã hội lãnh đạo, cho nên nó đòi hỏi phải chuyển toàn bộ quyền bính vào tay Quốc hội lập hiến; nhằm mục đích ấy nó không phải chỉ muốn có quyền đầu phiếu phổ thông và có quyền hoàn toàn tự do cổ động, mà nó còn muốn lật đổ ngay lập tức chính phủ Nga hoàng và thay thế bằng một chính phủ cách mạng lâm thời. Sau cùng, giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa là giai cấp biểu thị nguyện vọng của họ qua lời các lãnh tụ của cái gọi là "Đảng dân chủ - lập hiến"¹⁰ thì không đòi hỏi phải đánh đổ chính phủ Nga hoàng, không nêu ra khẩu hiệu thành lập chính phủ lâm thời, không yêu cầu có những bảo đảm thực sự để cho cuộc bầu cử được hoàn toàn tự do và theo

đúng thủ tục đã quy định, để cho quốc hội này trở thành thực sự có tính chất toàn dân và thực sự lập hiến. Kỳ thực, giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa, chỗ dựa xã hội quan trọng duy nhất của xu hướng của những người trong phái "Giải phóng", lại muốn tìm cách đạt được một sự thỏa hiệp hết sức hoà bình giữa Nga hoàng và nhân dân cách mạng, hơn nữa, nó muốn đạt được một sự thỏa hiệp đưa lại cho giai cấp tư sản nhiều quyền bính nhất và cho nhân dân cách mạng, tức giai cấp vô sản và nông dân, ít quyền bính nhất.

Hình thế chính trị hiện nay là như thế. Đó là ba xu hướng chính trị chủ yếu phù hợp với ba lực lượng xã hội chủ yếu của nước Nga ngày nay. Chúng tôi đã nhiều lần nói trên báo "Người vô sản" (số 3, 4 và 5)¹⁾ đến cách thức mà phái "Giải phóng" dùng những lời lẽ giả danh dân chủ để che đậy chính sách nửa vời của họ, hay nói cho đơn giản hơn và rõ rệt hơn, che đậy chính sách phản bội và giáo giở của họ đối với cách mạng. Bây giờ chúng ta hãy xem những người dân chủ - xã hội đánh giá các nhiệm vụ trước mắt như thế nào. Hai nghị quyết được Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và "hội nghị" của bộ phận những người đã ly khai ra khỏi đảng thông qua rất gần đây, là những tài liệu rất tốt về phương diện đó. Vấn đề có một ý nghĩa tối quan trọng là tìm hiểu xem trong hai nghị quyết ấy cái nào đánh giá tình hình chính trị được đúng hơn, và quy định sách lược của giai cấp vô sản cách mạng được đúng hơn, nên bắt cứ đảng viên dân chủ - xã hội nào muốn tự giác làm tròn trách nhiệm tuyên truyền, cổ động và tổ chức của mình đều phải nghiên cứu vấn đề đó một cách hết sức chăm chú, hoàn toàn gạt ra một bên những điều không liên quan gì đến thực chất của vấn đề.

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 287-297, 302-310, 326-333.

Sách lược của một đảng là thái độ chính trị của đảng đó, hay là tính chất, phương hướng, phương pháp hoạt động chính trị của đảng đó. Đại hội của đảng thông qua những nghị quyết sách lược là để định ra cho đúng toàn bộ thái độ chính trị của đảng đối với những nhiệm vụ mới hay một tình hình chính trị mới. Một tình hình mới như vậy là do cách mạng đã bắt đầu ở Nga, nghĩa là do sự xung đột toàn diện, công khai và quyết liệt giữa tuyệt đại đa số nhân dân với chính phủ Nga hoàng, tạo ra. Vấn đề mới là xét xem phải dùng những phương pháp thực tiễn nào để triệu tập được một Quốc hội thực sự toàn dân, thực sự lập hiến (về mặt lý luận, vấn đề Quốc hội lập hiến đó đã được Đảng dân chủ - xã hội chính thức giải quyết trong bản cương lĩnh của đảng từ lâu và sớm hơn hết thảy các đảng khác). Nếu nhân dân không đồng ý với chính phủ và nếu quần chúng đã nhận thức là cần phải thiết lập một chế độ mới, thì đảng tự đặt cho mình mục đích đánh đổ chính phủ, tất phải suy nghĩ xem là mình sẽ dùng chính phủ nào để thay thế chính phủ cũ đã bị đánh đổ. Một vấn đề *mới*, vấn đề chính phủ cách mạng lâm thời, được đặt ra. Muốn giải đáp đầy đủ vấn đề này, đảng của giai cấp vô sản giác ngộ phải làm sáng tỏ: 1) *ý nghĩa* của chính phủ cách mạng lâm thời trong cuộc cách mạng đang diễn ra và trong toàn bộ cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản nói chung; 2) *thái độ* của mình đối với chính phủ cách mạng lâm thời; 3) những điều kiện chính xác để Đảng dân chủ - xã hội *tham gia* chính phủ ấy; 4) những điều kiện làm áp lực *từ dưới lên* đối với chính phủ ấy, nghĩa là trong trường hợp mà Đảng dân chủ - xã hội không tham gia chính phủ ấy. Về phương diện này, thì chỉ sau khi đã làm sáng tỏ tất thảy các vấn đề đó, thái độ chính trị của đảng mới sẽ có tính chất nguyên tắc, rõ rệt và kiên quyết.

Chúng ta hãy xem nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã giải quyết những vấn đề ấy như thế nào. Đây là toàn văn bản nghị quyết đó:

"Nghị quyết về chính phủ cách mạng lâm thời.

Xét rằng:

1) lợi ích trực tiếp của giai cấp vô sản, cũng như lợi ích của cuộc đấu tranh của nó cho mục đích cuối cùng là chủ nghĩa xã hội, đều đòi hỏi phải có tự do chính trị hết sức đầy đủ và, do đó, đòi hỏi phải thay thế hình thức chế độ chuyên chế bằng chế độ cộng hoà dân chủ;

2) chế độ cộng hoà dân chủ ở Nga chỉ có thể thực hiện được sau khi đã có cuộc khởi nghĩa thắng lợi của nhân dân, mà cơ quan của cuộc khởi nghĩa đó sẽ là chính phủ cách mạng lâm thời, chỉ có chính phủ này mới có thể bảo đảm cho việc cổ động tuyển cử được hoàn toàn tự do và triệu tập được một Quốc hội lập hiến thật sự biểu hiện cho ý chí của nhân dân, trên cơ sở đầu phiếu phổ thông, bình đẳng, trực tiếp và bỏ phiếu kín;

3) với chế độ xã hội và kinh tế hiện nay, cuộc cách mạng dân chủ này ở Nga không những không làm suy yếu mà sẽ tăng cường sự thống trị của giai cấp tư sản là giai cấp, đến một lúc nào đó, nhất định sẽ không từ một thủ đoạn nào cả để mưu đồ cướp lại càng nhiều càng hay những thành quả mà giai cấp vô sản Nga đã giành được trong thời kỳ cách mạng, - nên Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga quyết định:

a) cần phổ biến trong giai cấp công nhân một khái niệm cụ thể về tiến trình chắc chắn nhất của cách mạng và về sự tất yếu, đến một thời gian nào đó, phải thành lập một chính phủ cách mạng lâm thời, chính phủ mà giai cấp vô sản sẽ đòi hỏi phải thỏa mãn tất thảy những yêu sách chính trị và kinh tế trước mắt đã đề ra trong cương lĩnh của chúng ta (cương lĩnh tối thiểu);

b) tùy theo lực lượng so sánh và những nhân tố khác không thể xác định trước một cách chính xác, có thể để cho các đại biểu toàn quyền của đảng ta tham gia chính phủ

cách mạng lâm thời nhằm mục đích đấu tranh không khoan nhượng chống mọi mưu đồ phản cách mạng và bảo vệ những lợi ích riêng của giai cấp công nhân;

c) điều kiện cần thiết của sự tham gia đó là: đảng phải giám sát chặt chẽ các đại biểu toàn quyền của mình trong chính phủ đó và phải luôn luôn bảo vệ tính chất độc lập của Đảng dân chủ - xã hội là đảng đang mong muốn một cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa hoàn toàn, và vì vậy mà thù địch một cách không thể điều hoà được với tất cả các đảng tư sản;

d) dù Đảng dân chủ - xã hội có thể tham gia chính phủ cách mạng lâm thời hay không, thì cũng vẫn phải tuyên truyền trong những tầng lớp vô sản rộng rãi nhất, làm cho họ hiểu rằng giai cấp vô sản vũ trang và được Đảng dân chủ - xã hội lãnh đạo, cần phải luôn luôn có áp lực đối với chính phủ lâm thời, nhằm mục đích bảo vệ, củng cố và mở rộng những thành quả của cách mạng".

2. NGHỊ QUYẾT CỦA ĐẠI HỘI III ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA VỀ CHÍNH PHỦ CÁCH MẠNG LÂM THỜI ĐƯA LẠI CHO CHÚNG TA NHỮNG GÌ?

Nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, như đầu đề của nó đã chỉ rõ, hoàn toàn và chỉ chuyên nói về chính phủ cách mạng lâm thời. Thế nghĩa là việc các đảng viên dân chủ - xã hội tham gia chính phủ cách mạng lâm thời, ở đây được coi là một bộ phận của vấn đề đó. Mặt khác, ở đây chỉ nói về chính phủ cách mạng lâm thời, chứ không hề nói về cái gì khác nữa; do đó, ở đây tuyệt nhiên không đề cập đến, chẳng hạn, vấn đề "giành chính quyền" nói chung, v.v.. Đại hội không nói đến vấn đề đó và những vấn đề khác tương tự thì có đúng không? Chắc chắn là đại hội đã làm đúng, vì tình hình chính trị của nước

Nga chưa hề đặt những vấn đề đó thành vấn đề trước mắt. Trái lại, toàn thể nhân dân đã đề ra việc lật đổ chế độ chuyên chế và triệu tập Quốc hội lập hiến thành vấn đề trước mắt. Các đại hội của đảng cần nêu ra để giải quyết không phải những vấn đề do một nhà chính luận nào đó đề cập đến một cách đúng lúc hay không đúng lúc, mà là những vấn đề do những điều kiện hiện thời và do tiến trình khách quan của sự phát triển xã hội, có ý nghĩa chính trị trọng đại.

Trong cuộc cách mạng hiện nay và trong cuộc đấu tranh chung của giai cấp vô sản, chính phủ cách mạng lâm thời có ý nghĩa như thế nào? Nghị quyết của đại hội đã giải thích vấn đề đó bằng cách chỉ ra, ngay ở phần đầu, là cần phải có "tự do chính trị hết sức đầy đủ", cả về phương diện lợi ích trực tiếp của giai cấp vô sản cũng như về phương diện "mục đích cuối cùng là chủ nghĩa xã hội". Mà muốn có tự do chính trị đầy đủ thì phải thay thế chế độ chuyên chế của Nga hoàng bằng chế độ cộng hoà dân chủ, - như cương lĩnh của đảng ta đã thừa nhận. Sự nhấn mạnh vào khẩu hiệu cộng hoà dân chủ trong nghị quyết của đại hội là cần thiết về mặt lô-gích và về mặt nguyên tắc, vì giai cấp vô sản, với tư cách là chiến sĩ tiên phong đấu tranh cho dân chủ, chính là đang cố gắng giành lấy tự do đầy đủ; vả lại, việc nhấn mạnh vào khẩu hiệu cộng hoà dân chủ lại càng thích hợp trong lúc này, vì ở ta chính hiện nay bọn quân chủ tức cái gọi là Đảng "dân chủ" - lập hiến hay đảng của phái "Giải phóng" đang hoạt động núp dưới ngọn cờ "chủ nghĩa dân chủ". Muốn lập nên một chế độ cộng hoà thì tuyệt đối phải có một hội nghị đại biểu nhân dân, nhất thiết do toàn dân bầu ra (trên cơ sở đầu phiếu phổ thông, bình đẳng, trực tiếp và bỏ phiếu kín), và có quyền lập hiến. Đó là điểm mà nghị quyết của đại hội đã thừa nhận ở phần sau. Nhưng nghị quyết không phải chỉ bó hẹp trong vấn đề đó. Muốn thiết lập một chế độ mới "thật sự biểu hiện cho ý chí của nhân dân", mà chỉ gọi quốc hội đại nghị là Quốc hội lập hiến thì chưa đủ. Còn cần phải làm sao cho

quốc hội đó có quyền hành và sức mạnh để "lập hiến". Nhận rõ điều đó, nghị quyết của đại hội không phải chỉ đóng khung trong cái khẩu hiệu hình thức là "Quốc hội lập hiến", nó còn xác định những điều kiện vật chất mà chỉ có những điều kiện đó mới có thể làm cho Quốc hội ấy thực sự làm tròn được nhiệm vụ của mình. Nhất thiết phải chỉ rõ trong những điều kiện nào thì một Quốc hội lập hiến trên lời nói có thể trở thành lập hiến trên thực tế, vì giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa, mà đại biểu là Đảng quân chủ - lập hiến, đang cố tình xuyên tạc, như chúng tôi đã nhiều lần chỉ rõ, khẩu hiệu Quốc hội lập hiến của toàn dân và biến nó thành một lời nói suông.

Nghị quyết của đại hội nói rằng *chỉ có* một chính phủ cách mạng lâm thời, - và lại, chính phủ đó phải là cơ quan của cuộc khởi nghĩa nhân dân thắng lợi, - mới có thể bảo đảm cho việc cổ động tuyển cử được hoàn toàn tự do và triệu tập được một Quốc hội thật sự biểu hiện cho ý chí của nhân dân. Luận điểm đó có đúng không? Người nào có ý muốn bác luận điểm ấy, ắt phải khẳng định rằng chính phủ Nga hoàng có thể không bắt tay với thế lực phản động, rằng nó có thể vẫn đứng trung lập trong cuộc tuyển cử, rằng nó có thể quan tâm làm cho ý chí của nhân dân được thật sự biểu hiện. Những lời khẳng định như thế vô lý đến mức không ai dám công khai bênh vực cả, nhưng chính bọn người thuộc phái "Giải phóng" ở nước ta đã núp dưới lá cờ của chủ nghĩa tự do mà đem gieo rắc lên lút những lời khẳng định đó. Tất sẽ phải có người triệu tập Quốc hội lập hiến; tất sẽ phải có người đảm bảo việc tiến hành cuộc tuyển cử tự do và theo đúng thủ tục đã quy định; tất sẽ phải có người giao lại toàn bộ sức mạnh và quyền hành cho Quốc hội ấy: chỉ có chính phủ cách mạng, cơ quan của cuộc khởi nghĩa, mới có thể hoàn toàn thành thực muốn điều đó và có đủ sức làm tất cả để thực hiện điều đó. Chính phủ Nga hoàng nhất định sẽ chống lại điều đó. Chính phủ của phái

tự do, thỏa hiệp với Nga hoàng và không hoàn toàn dựa vào cuộc khởi nghĩa của nhân dân, thì không thể thành thực muốn điều đó, cũng như không thể thực hiện được điều đó, dầu cho nó có ý muốn hết sức thành thực chẳng nữa. Do đó khẩu hiệu đề ra trong nghị quyết của đại hội là khẩu hiệu dân chủ duy nhất đúng và hoàn toàn triệt để.

Nhưng việc đánh giá tầm quan trọng của chính phủ cách mạng lâm thời sẽ không đầy đủ và không đúng, nếu người ta không chú ý đến tính chất giai cấp của cuộc cách mạng dân chủ. Cho nên nghị quyết có nói thêm rằng cuộc cách mạng ấy sẽ tăng cường sự thống trị của giai cấp tư sản. Đó là điều không thể tránh khỏi trong chế độ kinh tế và xã hội hiện tại, nghĩa là trong chế độ tư bản chủ nghĩa. Và kết quả của việc tăng cường sự thống trị của giai cấp tư sản đối với giai cấp vô sản đã được ít nhiều quyền tự do chính trị, tất nhiên phải là một cuộc đấu tranh quyết liệt giữa hai giai cấp đó với nhau để giành chính quyền, phải là mưu toan tuyệt vọng của giai cấp tư sản nhằm "cướp lại những thành quả mà giai cấp vô sản đã giành được trong thời kỳ cách mạng". Là người đi đầu và lãnh đạo tất cả mọi người trong cuộc đấu tranh cho dân chủ, cho nên giai cấp vô sản không một phút nào được lãng quên những mâu thuẫn mới sẵn có trong lòng chế độ dân chủ tư sản, cũng như không được lãng quên cuộc đấu tranh mới.

Như vậy, tầm quan trọng của chính phủ cách mạng lâm thời đã được đánh giá đầy đủ trong phần nghị quyết mà chúng ta vừa nghiên cứu: cả về thái độ của nó đối với cuộc đấu tranh giành tự do và chế độ cộng hoà, cả về thái độ của nó đối với Quốc hội lập hiến, và cả về thái độ của nó đối với cuộc cách mạng dân chủ đang dọn đường cho một cuộc đấu tranh giai cấp mới.

Sau đó người ta tự hỏi: nói chung, thái độ của giai cấp vô sản đối với chính phủ cách mạng lâm thời phải như thế nào? Giải đáp vấn đề đó, nghị quyết của đại hội trước

hết chỉ rõ cho toàn đảng là phải ra sức thuyết phục cho giai cấp công nhân nhận thấy sự tất yếu phải có một chính phủ cách mạng lâm thời. Giai cấp công nhân cần nhận thức rõ sự tất yếu đó. Trong lúc giai cấp tư sản "dân chủ" lờ đi không nói đến vấn đề lật đổ chính phủ Nga hoàng thì chúng ta phải đặt vấn đề đó lên hàng đầu và nhấn mạnh vào sự tất yếu phải có một chính phủ cách mạng lâm thời. Hơn nữa, chúng ta phải trình bày cương lĩnh hành động của chính phủ đó, cương lĩnh phù hợp với điều kiện khách quan của thời kỳ lịch sử hiện tại và với những nhiệm vụ của nền dân chủ vô sản. Cương lĩnh đó là *toàn bộ* cương lĩnh tối thiểu của đảng ta, tức là cương lĩnh về cải cách chính trị và kinh tế trước mắt, những cải cách một mặt thì hoàn toàn có thể thực hiện được trên địa hạt những quan hệ kinh tế và xã hội hiện tại, và một mặt khác lại là cần thiết phải có để tiến lên một bước nữa, để thực hiện chủ nghĩa xã hội.

Như vậy, nghị quyết đã hoàn toàn làm sáng tỏ tính chất và mục đích của chính phủ cách mạng lâm thời. Căn cứ vào nguồn gốc và tính chất cơ bản của nó mà nói, chính phủ ấy phải là cơ quan của cuộc khởi nghĩa nhân dân. Căn cứ vào sứ mệnh chính thức của nó mà nói, nó phải là công cụ để triệu tập một Quốc hội lập hiến của toàn dân. Căn cứ vào nội dung hoạt động của nó mà nói, nó phải thực hiện cương lĩnh tối thiểu của phái dân chủ vô sản, vì chỉ có cương lĩnh đó mới có thể bảo đảm được lợi ích của nhân dân đã nổi dậy chống chế độ chuyên chế.

Có lẽ người ta sẽ cãi lại rằng chính phủ lâm thời, vì là lâm thời, nên nó sẽ không thể thi hành được một cương lĩnh tích cực nào mà toàn dân chưa tán thành. Lời cãi lại như thế chỉ là một lối nguy hiểm của kẻ phản động và của "kẻ ham chuộng chế độ chuyên chế" mà thôi. Không thi hành một cương lĩnh tích cực nào, tức là dung túng cho chế độ nông nô của một nền chuyên chế thối nát tồn tại. Chỉ có chính phủ của bọn phản bội sự nghiệp cách mạng, chứ

không phải một chính phủ làm cơ quan của cuộc khởi nghĩa nhân dân, mới có thể dung thứ cho một chế độ như thế tồn tại. Sẽ là một sự giễu cợt, nếu có kẻ nào đó đề nghị đừng thi hành trên thực tế quyền tự do hội họp khi mà quyền tự do đó chưa được Quốc hội lập hiến thừa nhận, lấy cớ rằng Quốc hội lập hiến rất có thể sẽ không thừa nhận quyền tự do hội họp! Lên tiếng chống lại việc chính phủ cách mạng lâm thời thi hành tức khắc cương lĩnh tối thiểu thì cũng đúng là một sự giễu cợt như thế.

Sau cùng, chúng ta hãy chú ý rằng nghị quyết, khi nêu ra cho chính phủ cách mạng lâm thời nhiệm vụ thi hành cương lĩnh tối thiểu đó, đã do đây mà gạt bỏ cái tư tưởng phi lý, nửa vô chính phủ chủ nghĩa là muốn thực hiện tức khắc cương lĩnh tối đa, muốn cướp chính quyền để thực hiện cách mạng xã hội chủ nghĩa. Trình độ phát triển kinh tế của nước Nga (điều kiện khách quan) và trình độ giác ngộ và trình độ tổ chức của quần đại quần chúng vô sản (điều kiện chủ quan liên hệ chặt chẽ với điều kiện khách quan) khiến không thể thực hiện được ngay tức khắc việc giải phóng hoàn toàn giai cấp công nhân. Chỉ có những kẻ dốt nát nhất mới có thể không thấy tính chất tư sản của cuộc cách mạng dân chủ hiện nay; chỉ có những kẻ lạc quan ngây thơ nhất mới có thể quên rằng quần chúng công nhân còn chưa biết gì mấy về những mục tiêu của chủ nghĩa xã hội và về những phương pháp để thực hiện chủ nghĩa xã hội. Còn tất cả chúng ta thì đều tin chắc rằng giải phóng công nhân chỉ có thể là sự nghiệp của chính bản thân công nhân; nếu quần chúng không giác ngộ và không được tổ chức, nếu quần chúng không được cuộc đấu tranh giai cấp công khai chống toàn bộ giai cấp tư sản rèn luyện và giáo dục thì không thể nói đến cách mạng xã hội chủ nghĩa được. Và đối với những lời bác bẻ vô chính phủ chủ nghĩa cho rằng chúng ta làm trì hoãn cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa, chúng ta sẽ trả lời: chúng ta không làm trì hoãn nó, chúng ta đang đi bước đầu

để đạt tới nó bằng phương pháp duy nhất có thể làm được và bằng con đường duy nhất đúng đắn, tức là con đường chế độ cộng hoà dân chủ. Kẻ nào muốn đi tới chủ nghĩa xã hội bằng một con đường khác không qua con đường chế độ dân chủ chính trị, thì nhất định sẽ đi đến những kết luận phi lý và phản động, cả về phương diện kinh tế lẫn chính trị. Nếu có lúc một số công nhân nào đó hỏi chúng ta: tại sao không thực hành cương lĩnh tối đa, chúng ta sẽ chỉ cho họ thấy rằng quần chúng nhân dân có tinh thần dân chủ hãy còn xa lạ biết bao với chủ nghĩa xã hội, mâu thuẫn giai cấp vẫn chưa được phát triển mấy, những người vô sản chưa được tổ chức bao nhiêu. Vậy các anh hãy tổ chức hàng chục vạn công nhân trong toàn nước Nga lại, hãy làm cho hàng triệu người đồng tình với cương lĩnh của chúng ta đi! Hãy thử làm như thế đi, chứ không nên chỉ biết đưa ra những lời lẽ vô chính phủ chủ nghĩa, kêu vang nhưng trống rỗng, - thế là các anh sẽ thấy ngay rằng muốn thực hiện được công cuộc tổ chức đó, muốn truyền bá được rộng rãi sự giáo dục xã hội chủ nghĩa đó, tất phải thực hiện hết sức đầy đủ những cải cách dân chủ.

Chúng ta hãy nói tiếp. Một khi đã làm sáng tỏ được ý nghĩa của chính phủ cách mạng lâm thời và thái độ của giai cấp vô sản đối với chính phủ đó, thì những vấn đề sau đây được đặt ra: chúng ta có thể tham gia chính phủ ấy (hành động từ trên xuống) không và trong những điều kiện nào thì có thể tham gia được? Hành động của chúng ta từ dưới lên phải như thế nào? Bản nghị quyết đã đưa ra những lời giải đáp chính xác cho hai vấn đề đó. Nó tuyên bố dứt khoát rằng về nguyên tắc thì Đảng dân chủ - xã hội *có thể* tham gia chính phủ cách mạng lâm thời (trong thời kỳ cách mạng dân chủ, trong thời kỳ đấu tranh cho chế độ cộng hoà). Tuyên bố như thế là chúng ta đã vạch rõ ranh giới giữa chúng ta với cả bọn vô chính phủ chủ nghĩa là những kẻ, về nguyên tắc, không tán thành việc tham gia đó, cả với bọn

theo đuôi trong Đảng dân chủ - xã hội (như Mác-tư-nốp và những người trong phái "Tia lửa" mới) là những kẻ tưởng có thể đem cái triển vọng là chúng ta tất phải tham gia chính quyền ra để làm cho chúng ta *sợ hãi*. Tuyên bố như thế là Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã bác bỏ hẳn luận điểm của báo "Tia lửa" mới cho rằng sự tham gia của những người dân chủ - xã hội vào chính phủ cách mạng lâm thời sẽ là một biến tướng của chủ nghĩa Min-lơ-răng¹¹; rằng về nguyên tắc, không thể thừa nhận được việc tham gia đó, vì như thế là thừa nhận chính thức chế độ tư sản, v.v..

Nhưng vấn đề có thể thừa nhận về nguyên tắc đó, đương nhiên, chưa phải là vấn đề hợp lý trong thực tế. Trong những điều kiện nào thì phương thức đấu tranh mới đó, tức là đấu tranh "từ trên xuống", đã được đại hội của đảng thừa nhận, mới là hợp lý? Đương nhiên là ngay từ bây giờ chưa có thể nói đến những điều kiện cụ thể như so sánh lực lượng, v. v., nên bản nghị quyết dĩ nhiên là không quy định trước được những điều kiện ấy. Không một người nào có lý trí hiện nay lại dám đoán trước bất cứ cái gì về vấn đề đang làm cho chúng ta quan tâm. Có thể và phải xác định mục đích và tính chất của việc tham gia của chúng ta. Chính nghị quyết đã làm như thế, nghị quyết chỉ rõ hai mục tiêu của việc tham gia: 1) đấu tranh không khoan nhượng chống những mưu đồ phản cách mạng và 2) bảo vệ những lợi ích riêng của giai cấp công nhân. Trong lúc mà bọn tư sản tự do chủ nghĩa bắt đầu say sưa nói về tâm lý của phái phản động (xem "Bức thư ngỏ" rất có ý nghĩa của ông Xơ-ru-vê đăng trong tạp chí "Giải phóng", số 71), đang ra sức uy hiếp tinh thần của nhân dân cách mạng và khuyên nhân dân phải nhân nhượng đối với chế độ chuyên chế, thì việc đảng của giai cấp vô sản nhắc nhở đến nhiệm vụ tiến hành một cuộc chiến tranh thực sự chống thế lực phản cách mạng, là điều đặc biệt hợp thời. Những vấn đề lớn về tự do chính trị và đấu

tranh giai cấp chung quy chỉ có dùng sức mạnh mới giải quyết được, và chúng ta phải quan tâm chuẩn bị và tổ chức sức mạnh đó và sử dụng nó một cách tích cực, không những để phòng ngự, mà còn để tấn công nữa. Thời kỳ phản động chính trị lâu dài, hầu như triển miên diễn ra ở châu Âu từ Công xã Pa-ri tới nay, đã làm cho chúng ta quá quen chỉ nghĩ đến hành động "từ dưới lên", làm cho chúng ta quá quen nhìn thấy một cuộc đấu tranh đơn thuần phòng ngự. Không nghĩ ngờ gì nữa, hiện nay chúng ta đã bước vào một thời đại mới; thời kỳ những cuộc đảo lộn chính trị và cách mạng đã bắt đầu. Trong một thời kỳ như thời kỳ nước Nga đang trải qua thì không được phép chỉ dùng những khuôn sáo cũ. Cần phải tuyên truyền cái tư tưởng về hành động từ trên xuống; cần phải chuẩn bị đi vào hành động cương quyết nhất, đi vào hành động tấn công; cần phải nghiên cứu những điều kiện và hình thức của hành động đó. Nghị quyết của đại hội đã làm nổi bật hai điều kiện trong những điều kiện ấy: một điều kiện thuộc về mặt hình thức của việc Đảng dân chủ - xã hội tham gia chính phủ cách mạng lâm thời (đảng giám sát chặt chẽ các đại biểu toàn quyền của mình), điều kiện khác là về chính ngay cái tính chất của sự tham gia đó (không một phút nào được bỏ qua mục tiêu của cách mạng xã hội chủ nghĩa hoàn toàn).

Cho nên, sau khi đã làm sáng tỏ về mọi mặt chính sách của đảng ta trong việc hành động "từ trên xuống", - phương thức đấu tranh mới này, từ trước đến nay hầu như chưa hề có, - nghị quyết cũng dự kiến cả trường hợp chúng ta không thể hành động từ trên xuống được. Trong bất kỳ trường hợp nào thì chúng ta cũng đều phải tác động từ dưới lên đối với chính phủ cách mạng lâm thời. Muốn gây được áp lực từ dưới lên như thế thì giai cấp vô sản phải được vũ trang, - vì trong thời kỳ cách mạng, tình hình dễ biến chuyển rất mau thành nội chiến công khai, - và phải do Đảng dân chủ - xã hội lãnh đạo. Mục đích của áp lực vũ trang của giai cấp

vô sản là "bảo vệ, củng cố và mở rộng những thành quả của cách mạng", tức là những thành quả, đứng về mặt lợi ích của giai cấp vô sản mà nói, phải bao hàm việc thực hiện toàn bộ cương lĩnh tối thiểu của chúng ta.

Chúng ta đã nghiên cứu xong cương yếu nghị quyết của Đại hội III về chính phủ cách mạng lâm thời. Như đọc giả thấy, nghị quyết này làm sáng tỏ cả tầm quan trọng của vấn đề mới, cả thái độ của đảng của giai cấp vô sản đối với vấn đề ấy và cả chính sách của đảng ở bên trong cũng như ở bên ngoài chính phủ cách mạng lâm thời.

Bây giờ chúng ta hãy xét đến nghị quyết cũng về vấn đề ấy của "hội nghị".

3. THẾ NÀO LÀ "THẮNG LỢI QUYẾT ĐỊNH CỦA CÁCH MẠNG ĐỐI VỚI CHẾ ĐỘ NGA HOÀNG"?

Nghị quyết của "hội nghị" bàn về vấn đề "*cướp chính quyền và tham gia chính phủ lâm thời*"*. Như chúng tôi đã chỉ rõ, trong cách đặt vấn đề như vậy đã có sự lẫn lộn rồi. Một mặt thì vấn đề được đặt ra một cách hẹp: người ta chỉ nói đến việc chúng ta tham gia chính phủ lâm thời, chứ không nói đến những nhiệm vụ của đảng, nói chung, đối với chính phủ cách mạng lâm thời. Mặt khác thì người ta lẫn lộn hai vấn đề có tính chất hoàn toàn khác nhau: vấn đề chúng ta tham gia một trong những giai đoạn của cuộc cách mạng *dân chủ* và vấn đề cách mạng *xã hội chủ nghĩa*. Thật vậy, việc Đảng dân chủ - xã hội "cướp chính quyền" chính là cách mạng xã hội chủ nghĩa chứ không thể

* Đọc giả sẽ có thể ghép lại toàn văn bản nghị quyết này theo những đoạn trích dẫn ở những tr. 400, 403 - 404, 407, 431 và 433 - 434 của cuốn sách này¹⁾.

¹⁾ Chú thích của tác giả cho lần xuất bản năm 1907. Xem tập này, tr. 23, 31, 38, 84, 90.

là cái gì khác, nếu người ta dùng những danh từ ấy theo nghĩa đen và nghĩa thường dùng. Còn nếu người ta giải thích những danh từ đó theo nghĩa là cướp chính quyền không phải để thực hiện một cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa, mà để thực hiện một cuộc cách mạng dân chủ, thì chẳng những nói đến tham gia chính phủ cách mạng lâm thời, mà cả nói đến "cướp chính quyền" *nói chung* nữa, là để làm gì? Hiển nhiên là chính ngay "các vị đại biểu hội nghị" của chúng ta cũng không biết rõ họ phải bàn luận cái gì: cách mạng dân chủ hay cách mạng xã hội chủ nghĩa. Những ai đã theo dõi những sách báo bàn về vấn đề đó đều biết rằng chính đồng chí Mác-tư-nốp là người mở đầu cho sự lẩn lộn ấy trong cuốn "Hai nền chuyên chính" nổi tiếng của đồng chí đó: những người thuộc phái "Tia lửa" mới không muốn nhớ tới cách thức mà vấn đề đã được đặt ra (ngay từ trước ngày 9 tháng Giêng) trong tác phẩm ấy, một tác phẩm kiểu mẫu về chủ nghĩa theo đuôi; tuy vậy, điểm chắc chắn là tác phẩm ấy đã có ảnh hưởng về mặt tư tưởng đối với hội nghị.

Nhưng chúng ta hãy gác đầu đề của nghị quyết ra một bên. Nội dung của nó càng chỉ cho chúng ta thấy rõ những sai lầm quá ư sâu sắc và nghiêm trọng. Đây là phần đầu của nghị quyết:

"Thắng lợi quyết định của cách mạng đối với chế độ Nga hoàng có thể được biểu hiện hoặc bằng việc thành lập một chính phủ lâm thời do cuộc khởi nghĩa nhân dân thắng lợi sản sinh ra, hoặc bằng sáng kiến cách mạng của một cơ quan đại diện nào đó, cơ quan đại diện này, dưới áp lực cách mạng trực tiếp của nhân dân, sẽ quyết định tổ chức ra một Quốc hội lập hiến của toàn dân".

Như thế là người ta bảo chúng ta rằng thắng lợi quyết định của cách mạng đối với chế độ Nga hoàng có thể vừa là một cuộc khởi nghĩa thắng lợi vừa là... sự quyết định của một cơ quan đại diện để tổ chức ra Quốc hội lập hiến! Như thế ý là thế nào? như thế thì phải hiểu thế nào? Thắng lợi

quyết định có thể được biểu hiện bằng sự "quyết định" tổ chức ra Quốc hội lập hiến ư?? Mà "thắng lợi" ấy lại nêu ra bên cạnh việc thành lập một chính phủ lâm thời "do cuộc khởi nghĩa nhân dân thắng lợi sản sinh ra" à !! Hội nghị không nhận thấy rằng cuộc khởi nghĩa *thắng lợi* của nhân dân và việc *thành lập* một chính phủ lâm thời có nghĩa là thắng lợi *thực tế* của cách mạng, còn như việc "quyết định" tổ chức ra một Quốc hội lập hiến thì chỉ là một thắng lợi *trên lời nói* của cách mạng mà thôi.

Hội nghị của những người men-sê-vích thuộc phái "Tia lửa" mới đã rơi vào sai lầm mà phái tự do, những người thuộc phái "Giải phóng" đã luôn luôn mắc phải. Những người thuộc phái "Giải phóng" nói suông về Quốc hội "lập hiến" và bên lên nhắm mắt trước sự thực là sức mạnh và quyền hành vẫn nằm trong tay Nga hoàng; họ quên rằng muốn "lập hiến" được, thì phải có *sức mạnh* để lập hiến. Hội nghị cũng quên rằng từ việc các đại biểu ra một "quyết định", bất cứ họ là những đại biểu như thế nào đi nữa, đến chỗ thực hành được quyết định ấy, thì hãy còn cách nhau xa. Hội nghị cũng đã quên rằng, chừng nào chính quyền còn ở trong tay Nga hoàng, thì chừng đó bất kỳ những quyết định nào của các đại biểu, bất cứ họ là những đại biểu như thế nào, chung quy cũng chỉ là những lời ba hoa trống rỗng và đáng thương như những "quyết định" của cái nghị viện Phran-pho nổi tiếng trong lịch sử cách mạng Đức năm 1848. Là đại biểu của giai cấp vô sản cách mạng, Mác, trong "Báo sông Ranh mới"¹², đã dùng những lời lẽ châm biếm để thẳng tay công kích phái "Giải phóng" tự do chủ nghĩa ở Phran-pho, chính vì bọn họ đã phát biểu những lời văn hoa, thông qua đủ mọi thứ "quyết định" dân chủ, "thiết lập ra" đủ mọi thứ tự do, nhưng thực tế đã để chính quyền nằm trong tay nhà vua mà không tổ chức đấu tranh vũ trang chống lại lực lượng quân sự của nhà vua. Và trong khi phái "Giải phóng" ở Phran-pho ba hoa thì nhà vua nắm lấy thời cơ, củng cố

lực lượng quân sự của mình, và phe phản cách mạng, dựa được vào một lực lượng thực tế, đã đánh tan thành phái dân chủ với tất cả những "quyết định" đẹp đẽ của họ.

Hội nghị đã coi một việc còn thiếu chính cái điều kiện quyết định để thắng lợi là một sự thắng lợi quyết định. Làm sao mà một số đảng viên dân chủ - xã hội đã thừa nhận cương lĩnh cộng hoà của đảng chúng ta, lại có thể rơi vào sai lầm ấy được? Muốn hiểu hiện tượng kỳ dị ấy, chúng ta phải xem nghị quyết của Đại hội III nói về bộ phận những người đã ly khai ra khỏi đảng*. Bản nghị quyết ấy chỉ rõ

* Đây là toàn văn bản nghị quyết ấy: "Đại hội nhận thấy rằng từ ngày tiến hành đấu tranh chống "chủ nghĩa kinh tế" đến nay, trong nội bộ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga hãy còn tồn tại những sắc thái có dính líu với "chủ nghĩa kinh tế" ở những mức độ khác nhau và về các phương diện khác nhau, những sắc thái mà đặc tính là có xu hướng chung coi nhẹ tác dụng của yếu tố tự giác trong cuộc đấu tranh vô sản, và muốn bắt yếu tố đó phụ thuộc vào yếu tố tự phát. Về mặt tổ chức, thì trên lý luận, những đại biểu của những sắc thái ấy đề ra nguyên tắc tổ chức - quá trình là nguyên tắc không phù hợp với công tác theo kế hoạch đã định của đảng; trên thực tiễn, trong rất nhiều trường hợp, họ đã cố ý lẩn tránh kỷ luật của đảng; trong những trường hợp khác, họ ra sức phá hoại những cơ sở độc nhất có thể có được hiện nay trong mối liên hệ của đảng, vì họ đã tuyên truyền cho bộ phận ít giác ngộ nhất trong đảng về việc ứng dụng rộng rãi nguyên tắc bầu cử, không đếm xỉa đến những điều kiện khách quan của thực tế Nga. Trong những vấn đề sách lược, họ biểu lộ ý muốn thu hẹp phạm vi công tác của đảng, phản đối một sách lược hoàn toàn độc lập của đảng đối với các đảng tư sản tự do chủ nghĩa, phản đối việc đảng ta có thể và nên đảm nhiệm vai trò tổ chức trong cuộc khởi nghĩa của nhân dân, phản đối việc đảng tham gia chính phủ cách mạng - dân chủ lâm thời trong bất cứ điều kiện nào.

Đại hội kêu gọi toàn thể đảng viên tiến hành khắp nơi một cuộc đấu tranh tư tưởng mãnh liệt chống những sự lẩn tránh bộ phận đó đối với những nguyên tắc của chủ nghĩa dân chủ - xã hội cách mạng; nhưng đồng thời đại hội cho rằng những người tán thành tới một chừng mực nào đó những ý kiến ấy, cũng được tham gia các tổ chức

rằng trong đảng ta còn tồn tại những trào lưu "có dính líu với "chủ nghĩa kinh tế"". Các vị đại biểu dự hội nghị của chúng ta (đúng không phải là vô cơ mà họ chịu sự lãnh đạo tư tưởng của Mác-tư-nốp) bàn về cách mạng cũng hoàn toàn đúng theo tinh thần mà "phái kinh tế" bàn về đấu tranh chính trị hay về vấn đề ngày làm 8 giờ. "Phái kinh tế" hễ mở miệng là thò ngay cái "thuyết giai đoạn": 1) đấu tranh giành quyền lợi; 2) cổ động chính trị; 3) đấu tranh chính trị, - hoặc là 1) ngày làm 10 giờ; 2) ngày làm 9 giờ; 3) ngày làm 8 giờ. Mọi người thừa biết kết quả của cái "sách lược - quá trình" ấy như thế nào rồi. Ngày nay người ta đề nghị với chúng ta đem cả cách mạng chia trước thật cẩn thận ra làm mấy giai đoạn: 1) Nga hoàng triệu tập một cơ quan đại diện; 2) cơ quan đại diện này, dưới áp lực của "nhân dân", "quyết định" tổ chức ra một Quốc hội lập hiến; 3)... về giai đoạn thứ ba, phái men-sê-vích vẫn chưa thỏa thuận được với nhau; họ quên rằng áp lực cách mạng của nhân dân sẽ vấp phải áp lực phản cách mạng của chế độ Nga hoàng, do đó hoặc là cái "quyết định" ấy vẫn sẽ không được thi hành, hoặc là chính thắng lợi hay thất bại của cuộc khởi nghĩa nhân dân lại sẽ quyết định vấn đề. Nghị quyết của hội nghị giống hệt như lời suy luận này của "phái kinh tế": thắng lợi quyết định của công nhân có thể được biểu hiện hoặc bằng việc dùng thủ đoạn cách mạng mà giành ngày làm 8 giờ, hoặc bằng việc ban hành luật ngày làm mười giờ và "quyết định" chuyển sang ngày làm chín giờ... Thực đúng hệt như nhau.

Có lẽ người ta có thể bác lại chúng tôi rằng những tác giả của bản nghị quyết đó không có ý muốn coi sự "quyết định" của một cơ quan đại diện do Nga hoàng triệu tập *cũng*

của đảng, với điều kiện cần thiết là họ phải thừa nhận các đại hội của đảng và điều lệ của đảng, và phải tuyệt đối phục tùng kỷ luật của đảng"¹⁾.

¹⁾ Chú thích của tác giả cho lần xuất bản năm 1907.

ngang như thắng lợi của cuộc khởi nghĩa, rằng họ chỉ muốn dự kiến trước sách lược của đảng trong cả hai trường hợp. Chúng ta sẽ trả lời lại rằng: 1) nguyên văn bản nghị quyết nói một cách rõ ràng và dứt khoát rằng *quyết định* của một cơ quan đại diện là "thắng lợi quyết định của cách mạng đối với chế độ Nga hoàng". Có lẽ đó là vì thảo nghị quyết sơ suất, có lẽ người ta có thể dựa theo các biên bản mà chữa lại văn bản đó, nhưng chừng nào chưa sửa chữa lại thì văn bản đó chỉ có một ý nghĩa, mà ý nghĩa đó hoàn toàn là ý nghĩa *theo kiểu của phái "Giải phóng"*. 2) Cái luồng tư tưởng "theo kiểu của phái "Giải phóng"" mà những tác giả của bản nghị quyết đang đi theo, còn được biểu hiện một cách vô cùng rõ rệt hơn nữa trong các sách báo khác do những người thuộc phái "Tia lửa" mới xuất bản. Ví dụ cơ quan ngôn luận của Ban chấp hành đảng bộ Ti-phlít, báo "Người dân chủ-xã hội"¹³ (xuất bản bằng tiếng Gru-di-a; nó được báo "Tia lửa" tán tưng hết lời trong số 100), đã đi đến chỗ nói thẳng ra, trong một bài báo đầu đề là "Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga và sách lược của chúng ta", rằng "sách lược" "lấy Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga làm trung tâm hoạt động của chúng ta" (mà về việc triệu tập hội nghị đó, thì chúng ta có thể nói thêm rằng chúng ta còn chưa biết gì rõ rệt cả!) "*là có lợi cho chúng ta hơn*" là "sách lược" khởi nghĩa vũ trang và thành lập một chính phủ cách mạng lâm thời. Chúng ta sẽ trở lại bài báo ấy sau. 3) Không có gì để phản đối được việc thảo luận trước sách lược của đảng trong trường hợp cách mạng thắng lợi cũng như trong trường hợp thất bại, cả trong trường hợp khởi nghĩa thành công lẫn trong trường hợp khởi nghĩa không thể phát triển được thành một lực lượng lớn lao. Có thể rồi chính phủ Nga hoàng sẽ đi đến triệu tập được một quốc hội đại nghị nhằm thỏa hiệp với giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa; nghị quyết của Đại hội III dự tính trước tình hình đó, nên đã nói rõ ngay rằng đó là "chính sách giả dối", là "chủ nghĩa dân chủ

giả mạo", và là những hình thức đại diện nhân dân một cách lộ bịch giống như cái gọi là Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga". Nhưng vấn đề là ở chỗ điều đó được nói đến không

* Sau đây là nguyên văn của nghị quyết ấy về thái độ đối với sách lược của chính phủ trong đêm trước cách mạng:

"Xét rằng, để có thể đứng vững được trong thời kỳ cách mạng mà chúng ta đang trải qua, chính phủ vừa tăng cường những biện pháp đàn áp thường dùng, chủ yếu nhằm chống các phần tử giác ngộ của giai cấp vô sản, vừa 1) tìm cách dùng những nhân nhượng và những hứa hẹn cải cách, để làm hư hỏng giai cấp công nhân về mặt chính trị và do đó làm cho họ đi chệch con đường đấu tranh cách mạng; 2) cũng nhằm mục đích ấy, dùng những hình thức dân chủ giả mạo mà che đậy chính sách nhân nhượng giả dối của mình, bắt đầu từ việc kêu gọi công nhân cử đại biểu vào các uỷ ban và các hội nghị, để cuối cùng đi đến tạo ra những hình thức đại diện nhân dân một cách lộ bịch giống như cái gọi là Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga; 3) tổ chức ra cái gọi là bọn Trăm đen, và làm cho trong nhân dân, nói chung, tất cả những phần tử phản động, không giác ngộ hoặc bị những thù hằn về chủng tộc và tôn giáo làm mù quáng, đứng lên chống lại cách mạng, -

Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga quyết định kêu gọi tất cả các tổ chức của đảng:

a) bóc trần mục đích phản động của những sự nhân nhượng của chính phủ, và trong khi tuyên truyền và cổ động thì một mặt phải nhấn mạnh vào tính chất bắt buộc của những nhân nhượng ấy và, mặt khác, phải nhấn mạnh vào chỗ chế độ chuyên chế tuyệt đối không thể tiến hành những cải cách đã làm thỏa mãn được giai cấp vô sản;

b) lợi dụng cuộc vận động tuyển cử để làm cho công nhân hiểu rõ mục đích thực sự của những biện pháp như thế của chính phủ và chứng minh rõ rằng giai cấp vô sản tất phải triệu tập, bằng con đường cách mạng, một Quốc hội lập hiến do bầu phiếu phổ thông, bình đẳng, trực tiếp và bỏ phiếu kín, bầu ra;

c) tổ chức giai cấp vô sản để thi hành tức thời, bằng con đường cách mạng, chế độ ngày làm 8 giờ và các yêu sách cấp thiết khác của giai cấp công nhân;

d) tổ chức vũ trang chống lại bọn Trăm đen và, nói chung, chống tất thảy các phần tử phản động do chính phủ chỉ huy"¹⁾.

¹⁾ Chú thích của tác giả cho lần xuất bản năm 1907.

phải trong nghị quyết về chính phủ cách mạng lâm thời, vì điều đó không quan hệ gì đến chính phủ ấy cả. Trường hợp mà chúng ta nói làm hoãn lại vấn đề khởi nghĩa và thành lập một chính phủ cách mạng lâm thời, làm cho vấn đề ấy đổi khác đi, v.v.. Nhưng vấn đề hiện nay không phải là ở chỗ có thể có đủ mọi trường hợp, có thể có thắng lợi lẫn thất bại, cả đường thắng lẫn đường quanh; vấn đề là ở chỗ một đảng viên dân chủ - xã hội không được phép gây ra sự lộn xộn trong quan niệm của công nhân về con đường thật sự cách mạng, không được phép noi theo kiểu của phái "Giải phóng" mà gọi một sự việc còn thiếu điều kiện *căn bản* để thắng lợi, là thắng lợi quyết định. Có thể rồi chúng ta cũng sẽ không đạt được ngay tức khắc ngay làm tám giờ, mà sẽ chỉ có thể đạt được thông qua một con đường lâu dài, khuất khúc, nhưng nếu có người lấy một tình trạng bất lực, yếu hèn đang còn làm cho giai cấp vô sản *không có thể* ngăn cản được những hiện tượng khất lãn, do dự, cò kè, phản bội và phản động, mà gọi đó là thắng lợi của công nhân, thì các bạn sẽ nghĩ như thế nào đối với người đó? Có thể là cách mạng Nga sẽ kết thúc bằng "một bản hiến pháp để non", như có lần báo "Tiến lên" * đã nói như thế, nhưng phải chăng điều đó có thể biện hộ cho người đảng viên dân chủ - xã hội là người mà ngay trước giờ đấu tranh quyết liệt lại nói rằng việc để non ấy là "thắng lợi quyết định đối với chế độ Nga hoàng"? Trong trường hợp xấu

* Báo "Tiến lên" bắt đầu xuất bản ở Giơ-ne-vơ từ tháng Giêng 1905, là cơ quan của bộ phận bên-sê-vích của đảng. Từ tháng Giêng đến tháng Năm, ra được 18 số. Từ tháng Năm thì báo "Người vô sản" thành Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và thay thế cho báo "Tiến lên", chiếu theo một nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (đại hội này họp vào tháng Năm tại Luân-đôn; phái men-sê-vích không đến tham dự, họ đã tổ chức "hội nghị" của họ tại Giơ-ne-vơ)¹⁾.

¹⁾ Chú thích của tác giả cho lần xuất bản năm 1907.

nhất thì cũng có thể là chúng ta sẽ không giành được chế độ cộng hoà và, chẳng những thế, cũng có thể là chúng ta thậm chí sẽ chỉ đạt tới được một hiến pháp hư ảo, một hiến pháp "kiểu Si-pốp"¹⁴ mà thôi, nhưng có phải vì thế mà người ta có thể dung thứ cho người đảng viên dân chủ - xã hội làm lu mờ khẩu hiệu cộng hoà của chúng ta được chăng?

Có nhiên, phái "Tia lửa" mới chưa đi đến chỗ như thế. Nhưng chính việc trong nghị quyết của mình, họ *quên* nói đến chế độ cộng hoà đã cho ta thấy một cách đặc biệt rõ ràng rằng họ đã mất tinh thần cách mạng đến mức nào, rằng một mớ lý thuyết mất hết sinh khí đã che mắt họ đến mức nào, khiến họ không nhìn thấy được những nhiệm vụ chiến đấu hiện nay của họ! Đó là điều không thể tưởng tượng được, nhưng đó là sự thật. Các nghị quyết của hội nghị đều đã xác nhận, lặp lại, giải thích và chi tiết hoá tất cả các khẩu hiệu của Đảng dân chủ - xã hội, thậm chí không bỏ quên cả vấn đề công nhân phải bầu cử những người đứng đầu và đại diện trong các xí nghiệp; nhưng trong nghị quyết về chính phủ cách mạng lâm thời thì người ta không tìm thấy một chỗ nào nhắc tới chế độ cộng hoà. Nói tới "thắng lợi" của cuộc khởi nghĩa nhân dân và sự thành lập một chính phủ lâm thời, mà không chỉ rõ mọi quan hệ giữa những "biện pháp" và những hành động ấy với việc giành lấy chế độ cộng hoà, như thế là viết ra nghị quyết không phải để lãnh đạo cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản mà là để khập khiễng chạy theo đuôi phong trào vô sản.

Tóm lại: phần đầu của nghị quyết: 1) hoàn toàn không làm sáng tỏ tầm quan trọng của chính phủ cách mạng lâm thời về mặt đấu tranh cho chế độ cộng hoà, về mặt đảm bảo triệu tập một quốc hội thực sự lập hiến và thực sự toàn dân; 2) đã gieo rắc sự hỗn loạn thực sự vào ý thức dân chủ của giai cấp vô sản, vì đã coi cái cục diện chính ra là còn thiếu điều kiện căn bản mới thắng lợi thực sự được, là một thắng lợi quyết định của cách mạng đối với chế độ Nga hoàng.

4. THỦ TIÊU CHẾ ĐỘ QUÂN CHỦ VÀ XÂY DỰNG CHẾ ĐỘ CỘNG HOÀ

Bây giờ chúng ta hãy nói đến phần tiếp sau của bản nghị quyết ấy:

"... Trong cả trường hợp này lẫn trường hợp kia, thắng lợi ấy sẽ là bước đầu của một giai đoạn mới của thời đại cách mạng.

Nhiệm vụ mà những điều kiện khách quan của sự phát triển xã hội đã đề ra cho giai đoạn mới ấy một cách tự phát là: phải triệt để thủ tiêu toàn bộ chế độ quân chủ - đẳng cấp trong một quá trình đấu tranh lẫn nhau giữa các thành phần trong xã hội tư sản đã được giải phóng về mặt chính trị, nhằm thực hiện những lợi ích xã hội của mình và trực tiếp nắm lấy chính quyền.

Bởi vậy, chính phủ lâm thời mà đảm nhiệm làm tròn những nhiệm vụ của cuộc cách mạng do tính chất lịch sử của nó là cách mạng tư sản đó, thì khi điều tiết cuộc đấu tranh lẫn nhau giữa những giai cấp đối kháng trong nước đang đi đến giải phóng, nó không những sẽ thúc đẩy cách mạng phát triển mà còn chống lại những nhân tố nào trong cuộc cách mạng ấy đang đe dọa những cơ sở của chế độ tư bản chủ nghĩa".

Chúng ta hãy bàn về đoạn văn ấy, đoạn văn đứng thành một phần riêng biệt trong nghị quyết. Tư tưởng chủ đạo trong những đoạn nghị luận mà chúng tôi vừa trích dẫn phù hợp với tư tưởng đã được trình bày ở điểm 3 của nghị quyết của đại hội. Nhưng đem so sánh những đoạn đó của hai nghị quyết với nhau, ta thấy nổi bật ngay lên sự khác nhau căn bản sau đây giữa hai nghị quyết ấy. Nghị quyết của đại hội giải thích ngắn gọn cơ sở kinh tế và xã hội của cuộc cách mạng, thì lại hết sức chú ý đến cuộc đấu tranh đã được xác định rõ ràng giữa các giai cấp nhằm giành những thắng lợi nhất định, và đặt những nhiệm vụ chiến đấu của giai cấp vô sản lên hàng đầu. Còn nghị quyết của hội nghị lại diễn tả một cách dài dòng, mơ hồ, tối tăm cơ sở kinh tế và xã hội của cuộc cách mạng, dùng những lời rất mơ hồ để nói tới cuộc đấu tranh nhằm giành những thắng lợi nhất định và hoàn toàn bỏ qua không nói đến những nhiệm vụ chiến đấu

của giai cấp vô sản. Nghị quyết của hội nghị nói tới việc thủ tiêu chế độ cũ trong một quá trình đấu tranh lẫn nhau giữa các thành phần khác nhau trong xã hội. Nghị quyết của đại hội thì nói rằng chúng ta, đảng của giai cấp vô sản, chúng ta phải tiến hành việc thủ tiêu ấy; rằng chỉ có thành lập một chế độ cộng hoà dân chủ mới thực sự thủ tiêu được chế độ cũ; rằng chúng ta phải giành lấy chế độ cộng hoà đó; rằng chúng ta sẽ chiến đấu vì nó và vì một nền tự do hoàn toàn, không những chống chế độ chuyên chế, mà cũng chống cả giai cấp tư sản nữa, khi giai cấp này mưu toan (mà nó nhất định sẽ mưu toan) giành lại những thành quả của chúng ta. Nghị quyết của đại hội kêu gọi một giai cấp nhất định đứng ra chiến đấu vì một mục đích trước mắt đã được xác định rõ ràng. Nghị quyết của hội nghị bàn tới một cuộc đấu tranh lẫn nhau giữa các thế lực khác nhau. Trong hai bản nghị quyết, một bản thì biểu hiện cái tâm lý muốn đấu tranh tích cực, còn một bản lại biểu hiện cái tâm lý muốn đứng nhìn một cách thụ động; một bản thì từ đầu chí cuối là một lời kêu gọi đi vào hoạt động sinh động; còn bản kia lại chỉ một mớ lý thuyết chết cứng. Cả hai nghị quyết đều tuyên bố rằng đối với chúng ta cuộc cách mạng đang tiến hành chỉ là bước đầu, sau đó sẽ là bước thứ hai; nhưng từ đó, một nghị quyết đã kết luận rằng phải vượt qua bước thứ nhất đó càng nhanh càng tốt, kết thúc bước đó càng nhanh càng tốt, giành lấy chế độ cộng hoà, tiêu diệt thẳng tay phe phản cách mạng và chuẩn bị cơ sở cho bước sau. Còn nghị quyết kia thì có thể nói là lại tuôn ra hàng tràng những đoạn mô tả dài dòng về bước thứ nhất đó và (cho phép tôi dùng một từ hơi thô) cứ nhai đi nhai lại mãi cái tư tưởng của nó về bước thứ nhất ấy. Nghị quyết của đại hội lấy những tư tưởng cũ mà luôn luôn mới của chủ nghĩa Mác (về tính chất tư sản của cách mạng dân chủ) làm lời mở đầu hay làm tiền đề cho những kết luận về những nhiệm vụ tiên tiến của giai cấp tiên tiến là

giai cấp vừa chiến đấu cho cách mạng dân chủ vừa chiến đấu cho cách mạng xã hội chủ nghĩa. Nghị quyết của hội nghị chỉ dừng lại ở lời mở đầu đó thôi, nhai đi nhai lại lời mở đầu đó, làm ra vẻ thông minh.

Chỗ khác nhau đó chính là chỗ khác nhau từ lâu đã phân chia những người mác-xít Nga thành hai cánh: cánh lý thuyết và cánh chiến đấu trong thời kỳ chủ nghĩa Mác hợp pháp trước đây, cánh kinh tế và cánh chính trị trong thời kỳ đầu tiên của phong trào quần chúng. Từ cái tiền đề chính xác của chủ nghĩa Mác về những nguyên nhân kinh tế sâu xa của cuộc đấu tranh giai cấp nói chung, và của cuộc đấu tranh chính trị nói riêng, "phái kinh tế" rút ra cái kết luận độc đáo này là: phải rời bỏ cuộc đấu tranh chính trị và ngăn cản đừng cho nó phát triển, phải giảm bớt quy mô của nó đi, hạ thấp những nhiệm vụ của nó xuống. Cánh chính trị, trái lại, cũng căn cứ vào những tiền đề như thế, lại rút ra một kết luận khác hẳn, tức là: những căn nguyên của cuộc đấu tranh của chúng ta ngày nay càng sâu sắc bao nhiêu thì cuộc đấu tranh của chúng ta càng phải rộng lớn, mạnh bạo, kiên quyết, chủ động bấy nhiêu. Hiện nay, chúng ta cũng vẫn đang đứng trước cuộc tranh luận như thế, nhưng trong hoàn cảnh mới, dưới một hình thức khác. Từ những tiền đề nói rằng cách mạng dân chủ hoàn toàn chưa phải là cách mạng xã hội chủ nghĩa, rằng hoàn toàn không phải chỉ những người không có của mới "quan tâm" đến nó, rằng nguồn gốc sâu xa nhất của nó là những yêu cầu và những nhu cầu thiết thân của *toàn bộ* xã hội tư sản, - từ những tiền đề đó chúng ta rút ra kết luận rằng giai cấp tiên phong càng phải đề ra những nhiệm vụ dân chủ của mình một cách mạnh bạo hơn, càng phải triệt để nêu những nhiệm vụ ấy lên một cách rõ rệt hơn, nêu chế độ cộng hoà thành khẩu hiệu trực tiếp, tuyên truyền tư tưởng về sự tất yếu phải lập một chính phủ cách mạng lâm thời và sự tất yếu phải thẳng tay tiêu diệt phe phản cách mạng. Còn những kẻ

phản đối chúng ta, tức những người thuộc phái "Tia lửa" mới, thì xuất phát cũng từ những tiền đề ấy mà kết luận rằng không nên triệt để nêu ra các yêu sách dân chủ, rằng trong số những khẩu hiệu thực tiễn, có thể không nêu khẩu hiệu chế độ cộng hoà, rằng có thể không tuyên truyền tư tưởng về sự tất yếu phải lập một chính phủ cách mạng lâm thời, rằng chỉ có được sự quyết định triệu tập một Quốc hội lập hiến cũng có thể gọi là thắng lợi quyết định, rằng có thể không nêu nhiệm vụ đấu tranh chống thế lực phản cách mạng lên thành một nhiệm vụ tích cực của chúng ta, mà có thể nhận chìm nó trong cái lý do "quá trình đấu tranh lẫn nhau", một lý do mơ hồ (và đã được diễn đạt một cách không đúng, như ta sẽ thấy dưới đây). Đó không phải là cách nói của các nhà chính trị đầu, mà là cách nói của các ngài nhân viên lưu trữ nào đó thôi!

Và nếu các bạn để ý xét những công thức riêng lẻ trong bản nghị quyết của phái "Tia lửa" mới, thì các bạn càng thấy rõ hơn nữa những đặc điểm chủ yếu mà chúng tôi vừa vạch ra. Chẳng hạn họ nói với chúng ta về một "quá trình đấu tranh lẫn nhau giữa các thành phần trong xã hội tư sản đã được giải phóng về mặt chính trị". Nhớ đến cái đề mục của nghị quyết (chính phủ cách mạng lâm thời), chúng ta phải ngạc nhiên mà hỏi rằng: nếu quả là phải nói tới một quá trình đấu tranh lẫn nhau thì làm sao người ta lại có thể im không nói tới những thành phần *đang nô dịch* xã hội tư sản về mặt chính trị? Phải chăng các vị đại biểu hội nghị tưởng rằng một khi họ đã dự đoán rằng cách mạng thắng lợi, thì những thành phần ấy biến mất rồi ư? Ý nghĩ ấy nói chung là vô lý; nói riêng, là biểu hiện của một sự ngây thơ lớn về chính trị, một sự thiếu cận về chính trị. Thế lực phản cách mạng, sau khi bị cách mạng đánh thắng, sẽ không biến mất đi, mà trái lại, nó nhất định sẽ bắt đầu một cuộc đấu tranh mới, còn ác liệt hơn. Dành riêng nghị quyết của chúng ta để phân tích những nhiệm vụ khi cách mạng

thắng lợi, chúng ta có bốn phần hết sức chú ý đến nhiệm vụ đánh lui các cuộc tiến công của phe phản cách mạng (và chúng ta đã làm như thế trong nghị quyết của đại hội), chú không phải làm cho những nhiệm vụ chính trị cấp thiết, gấp rút, nóng hổi ấy của một đảng chiến đấu bị chìm ngập trong những nghị luận chung chung về cái sẽ xảy ra *sau* thời kỳ cách mạng hiện nay, và về cái sẽ xảy ra khi thực hiện được một "xã hội đã được giải phóng về mặt chính trị". Cũng như "phái kinh tế" trước kia viện ra những chân lý chung về việc chính trị phải phụ thuộc vào kinh tế để che đậy chỗ dốt của họ là không hiểu nổi những nhiệm vụ chính trị cấp thiết, phái "Tia lửa" mới ngày nay đã viện ra những chân lý chung về đấu tranh trong nội bộ một xã hội *được giải phóng* về mặt chính trị để che đậy chỗ dốt của họ là không hiểu được những nhiệm vụ cách mạng cấp thiết mà *sự giải phóng* xã hội ấy về mặt chính trị để ra cho chúng ta.

Các bạn hãy xét câu: "triệt để thủ tiêu toàn bộ chế độ quân chủ - đẳng cấp". Theo tiếng Nga thì triệt để thủ tiêu chế độ quân chủ là thành lập chế độ cộng hoà dân chủ. Nhưng đối với ông bạn Mác-tư-nốp quý hoá của chúng ta và những kẻ sùng bái ông ta, thì nói như thế có vẻ giản dị quá và trong sáng quá. Họ cứ nhất định muốn cho "sâu sắc" hơn, muốn nói "một cách thông minh hơn". Do đó mà, một mặt, họ đi đến chỗ cố gắng một cách đáng buồn cười để suy nghĩ cho sâu sắc. Mặt khác, đáng lẽ phải đề ra một khẩu hiệu, thì lại là một bài văn miêu tả; đáng lẽ là một lời kêu gọi hùng hồn để mọi người tiến lên, thì lại là sâu muợn nhìn về chuyện cũ. Trước mắt chúng ta hình như không phải là những người còn sống muốn chiến đấu ngay tức khắc, không chút chậm trễ, cho chế độ cộng hoà, mà là những cái xác ướp cứng đờ đang đứng sub specie aeternitatis ¹⁾ mà nhận xét vấn đề theo quan điểm plusquamperfectum ²⁾.

¹⁾ - trên quan điểm thiên niên bất diệt

²⁾ - thời đã qua hẳn rồi

Chúng ta hãy nói tiếp: "...chính phủ lâm thời... đảm nhiệm làm tròn những nhiệm vụ của cuộc cách mạng... tư sản đó...". Thế là người ta thấy ngay rằng các vị đại biểu hội nghị của chúng ta đã không nhìn thấy vấn đề cụ thể đang đặt ra cho các nhà lãnh đạo chính trị của giai cấp vô sản. Vấn đề cụ thể về chính phủ cách mạng lâm thời đã bị vấn đề về một loạt những chính phủ tương lai sẽ làm tròn các nhiệm vụ của cách mạng tư sản nói chung, xoá khỏi tầm mắt của họ. Nếu các vị muốn đứng "trên quan điểm lịch sử" mà xét vấn đề thì bất cứ nước nào ở châu Âu cũng chứng tỏ cho các vị thấy rằng chính một loạt chính phủ, tuyệt nhiên không phải "lâm thời" chút nào, đã làm các nhiệm vụ lịch sử của cách mạng tư sản; rằng ngay những chính phủ đã đánh bại cách mạng cũng bắt buộc phải làm nhiệm vụ lịch sử của cuộc cách mạng đã thất bại đó. Nhưng cái gọi là "chính phủ cách mạng lâm thời" tuyệt nhiên không phải là cái mà các vị đang nói tới đâu; người ta gọi như vậy một chính phủ của thời kỳ cách mạng, chính phủ trực tiếp thay thế cái chính phủ bị lật đổ, và dựa vào cuộc khởi nghĩa của nhân dân, chứ không phải dựa vào các cơ quan đại diện do nhân dân bầu ra. Chính phủ cách mạng lâm thời là cơ quan của cuộc đấu tranh nhằm làm cho cách mạng thắng lợi ngay tức khắc, nhằm trấn áp ngay lập tức những âm mưu phản cách mạng, chứ tuyệt nhiên không phải là một cơ quan để làm tròn những nhiệm vụ lịch sử của cách mạng tư sản nói chung. Thưa các vị, chúng ta hãy để cho các nhà sử học tương lai xác định, trong tạp chí "Nước Nga cổ" ¹⁵ tương lai, xem những nhiệm vụ nào của cuộc cách mạng tư sản mà chúng ta, tức là các vị và chúng tôi, hoặc một chính phủ nào đó đã làm tròn được, - việc đó, để 30 năm sau làm cũng vẫn không muợn; còn ngày nay, thì chúng ta cần phải đề ra các khẩu hiệu và những chỉ thị thực tế về cuộc đấu tranh cho chế độ cộng hoà và về sự tham gia cương quyết nhất của giai cấp vô sản vào cuộc đấu tranh ấy.

Chính vì những lý do trên mà những luận điểm sau của phần nghị quyết đã dẫn ra đó không làm cho người ta thỏa mãn được. Câu nói rằng chính phủ lâm thời phải "điều tiết" cuộc đấu tranh lẫn nhau giữa các giai cấp đối kháng là câu nói rất không thỏa đáng, hay ít ra cũng là vụng về: người mác-xít quyết không nên dùng cái lối nói của phái "Giải phóng" - tự do chủ nghĩa như thế, lối nói làm cho người ta tưởng rằng có thể có những chính phủ không phải là cơ quan đấu tranh giai cấp mà là "người điều tiết" cuộc đấu tranh giai cấp... Chính phủ "không những sẽ thúc đẩy cách mạng phát triển mà còn chống lại những nhân tố nào trong cuộc cách mạng ấy đang đe dọa những cơ sở của chế độ tư bản chủ nghĩa". "Nhân tố" ấy chính là giai cấp vô sản mà nghị quyết đã nhân danh nó phát biểu! Đáng lẽ phải nói giai cấp vô sản lúc này phải làm thế nào để "thúc đẩy cách mạng phát triển" (thúc đẩy nó đi xa hơn mức mà giai cấp tư sản lập hiến mong muốn), đáng lẽ phải khuyên bảo giai cấp vô sản chuẩn bị một cách cụ thể để chống lại giai cấp tư sản, khi giai cấp này quay trở lại chống những thành quả của cách mạng, - thì người ta lại đưa ra cho chúng ta một bài văn miêu tả chung chung về thuyết quá trình, mà không hề nói gì tới những nhiệm vụ cụ thể của hoạt động của *chúng ta* cả. Phương pháp diễn đạt tư tưởng của phái "Tia lửa" mới làm cho chúng ta nhớ tới lời nhận xét của Mác (trong những "luận cương" nổi tiếng của Người nói về Phơ-bách) về chủ nghĩa duy vật cũ, xa lạ với phép biện chứng. Mác nói: các nhà triết học chỉ làm có việc là *cắt nghĩa* thế giới bằng nhiều cách khác nhau, nhưng vấn đề là phải *cải tạo* thế giới đó¹⁶. Những người thuộc phái "Tia lửa" mới cũng vậy, họ có thể miêu tả và giải thích khá rõ quá trình cuộc đấu tranh đang diễn ra trước mắt họ, nhưng họ hoàn toàn không có khả năng đề ra được một khẩu hiệu đúng trong cuộc đấu tranh ấy. Tiến bước hăng hái, nhưng lại lãnh đạo tồi, họ đã làm giảm giá trị quan điểm duy vật về lịch sử

vì họ đã bỏ qua vai trò tích cực, vai trò lãnh đạo và chỉ đạo mà các chính đảng đã hiểu rõ những điều kiện vật chất của cách mạng và đã đứng đầu các giai cấp tiên tiến, có thể và phải giữ trong lịch sử.

5. PHẢI "THỨC ĐẨY CÁCH MẠNG TIẾN LÊN" NHƯ THẾ NÀO?

Chúng ta dẫn ra đây đoạn tiếp của nghị quyết:

"Trong những điều kiện ấy, Đảng dân chủ - xã hội, suốt trong quá trình cách mạng, phải ra sức giữ địa vị khả dĩ bảo đảm hơn hết cho mình có thể thúc đẩy cách mạng tiến lên, không làm cho mình phải chịu bó tay trong cuộc đấu tranh chống chính sách không triệt để và vụ lợi của các chính đảng tư sản, và bảo vệ cho mình tránh khỏi bị hoà tan vào trong phái dân chủ tư sản.

Bởi vậy, Đảng dân chủ - xã hội không nên tự định cho mình mục đích là giành lấy chính quyền hoặc chia chính quyền đó trong chính phủ lâm thời, nó phải giữ địa vị là đảng cách mạng đối lập cực đoan.

Chúng ta rất thích lời khuyên nên giữ địa vị khả dĩ bảo đảm hơn hết cho chúng ta có thể thúc đẩy cách mạng tiến lên. Nhưng chúng ta chỉ mong rằng ngoài lời khuyên tốt đó ra, còn phải có một sự chỉ dẫn trực tiếp về cách thức mà Đảng dân chủ - xã hội phải làm để thúc đẩy cách mạng tiến lên chính là trong lúc này, trong tình hình chính trị hiện nay, trong thời kỳ lăm chuyện xôn xao, lăm giả thuyết, lăm chuyện bàn tán và lăm dự định về việc triệu tập các đại biểu nhân dân. Phải chăng người nào không hiểu được sự nguy hại của cái lý luận của phái "Giải phóng" chủ trương "thỏa hiệp" giữa nhân dân với Nga hoàng, người nào coi nguyên việc "quyết định" triệu tập Quốc hội lập hiến đó là thắng lợi, người nào không đặt nhiệm vụ tuyên truyền tích cực cho tư tưởng chủ trương là tất phải thành lập chính phủ cách mạng lâm thời, người nào chìm đi không nói tới khẩu hiệu

cộng hoà dân chủ, - phải chăng hiện nay những người như thế có thể thúc đẩy cách mạng tiến lên được? Thực ra, những người đó *đẩy cách mạng thụt lùi* vì về mặt *chính trị - thực tiễn*, họ vẫn dừng lại ngang trình độ lập trường của *phái "Giải phóng"*. Thế thì việc họ thừa nhận một cương lĩnh yêu cầu thay chế độ chuyên chế bằng một chế độ cộng hoà, phỏng có ích gì, khi mà khẩu hiệu đấu tranh cho chế độ cộng hoà không được ghi vào nghị quyết sách lược xác định những nhiệm vụ hiện tại và trước mắt của đảng trong thời kỳ cách mạng? Vì thực ra, đặc trưng hiện nay trong lập trường của phái "Giải phóng", tức lập trường của phái tư sản lập hiến, chính là ở chỗ coi việc quyết định triệu tập một Quốc hội lập hiến của toàn dân như thắng lợi quyết định và ở chỗ khôn ngoan tránh không nói tới vấn đề chính phủ cách mạng lâm thời và chế độ cộng hoà! Muốn thúc đẩy cách mạng *tiến lên*, nghĩa là muốn dẫn nó vượt quá giới hạn mà phái tư sản quân chủ đưa nó tới, thì phải tích cực đề ra, nhấn mạnh, đưa lên hàng đầu những khẩu hiệu *loại bỏ* "tính chất không triệt để" của phái dân chủ tư sản. Trong lúc này, những khẩu hiệu như thế *chỉ có hai cái*: 1) chính phủ cách mạng lâm thời và 2) chế độ cộng hoà, vì khẩu hiệu Quốc hội lập hiến của toàn dân đã được phái tư sản quân chủ đem *sử dụng* (xem cương lĩnh của "Hội liên hiệp giải phóng") và sử dụng chính là để trốn tránh cách mạng, để ngăn cản cách mạng đi đến thắng lợi hoàn toàn, để cho giai cấp đại tư sản và Nga hoàng có thể mặc cả với nhau theo kiểu con buôn. Và chúng ta thấy rằng, trong hai khẩu hiệu duy nhất có thể thúc đẩy cách mạng tiến lên đó thì hội nghị hoàn toàn quên bẵng khẩu hiệu chế độ cộng hoà và đã đem đặt khẩu hiệu chính phủ cách mạng lâm thời ngang ngay với khẩu hiệu Quốc hội lập hiến của toàn dân, do phái "Giải phóng" đề ra, vì coi cả hai đều là "thắng lợi quyết định của cách mạng"!!

Phải, đó là sự thực không thể chối cãi được mà chúng ta tin chắc rằng sau này nó sẽ dùng làm mồi cho nhà sử

học tương lai viết về Đảng dân chủ - xã hội Nga. Hội nghị của những người dân chủ - xã hội họp tháng Năm 1905 thông qua một nghị quyết nói những điều rất hay về sự cần thiết phải thúc đẩy cách mạng dân chủ tiến lên, nhưng thực ra thì nghị quyết đó lại đẩy cách mạng thụt lùi và nghị quyết đó không tiến xa hơn những khẩu hiệu dân chủ của phái tư sản quân chủ.

Những người thuộc phái "Tia lửa" mới thích trách chúng ta là đã coi thường nguy cơ giai cấp vô sản bị hoà tan vào trong phái dân chủ tư sản. Chúng ta rất muốn được thấy kẻ nào có thể căn cứ theo nguyên văn các bản nghị quyết do Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga thông qua, mà chúng thực cho lời trách cứ đó. Chúng ta sẽ trả lời cho những kẻ phản đối chúng ta rằng hoạt động trong lòng xã hội tư sản, Đảng dân chủ - xã hội không thể tham gia vào đời sống chính trị được nếu không *cùng đi*, trong những trường hợp riêng biệt nào đó, với phái dân chủ tư sản. Nhưng sự khác nhau giữa các anh và chúng tôi là ở chỗ chúng tôi thì cùng đi với phái tư sản cách mạng và cộng hoà, mà không tự hoà lẫn vào với họ làm một; còn các anh thì cùng đi với *phái tư sản tự do chủ nghĩa và quân chủ* mà cũng lại không tự hoà lẫn vào với phái này làm một. *Tình hình thực tế là như thế*.

Các khẩu hiệu sách lược của các anh, mà các anh đã nhân danh hội nghị đề ra, đều *trùng* với những khẩu hiệu của Đảng "dân chủ - lập hiến", nghĩa là *đảng của giai cấp tư sản quân chủ*, thế mà các anh không nhìn thấy sự trùng đó, không nhận thức được điều đó, thành thử các anh thật ra là đang đi *theo đuôi những người thuộc phái "Giải phóng"*.

Các khẩu hiệu sách lược của chúng tôi mà chúng tôi đã nhân danh Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đề ra, đều trùng với những khẩu hiệu của phái tư sản cách mạng dân chủ và cộng hoà. Ở Nga, giai cấp tư sản đó

và giai cấp tiểu tư sản chưa lập được chính đảng nhân dân lớn mạnh*. Nhưng phải không hiểu chút gì về tình hình hiện nay ở Nga mới có thể không tin rằng đã có những thành phần của đảng ấy rồi. Ý định của chúng ta là lãnh đạo (nếu gặp trường hợp cuộc đại cách mạng Nga tiến hành thuận lợi) không những giai cấp vô sản đã được Đảng dân chủ - xã hội tổ chức, mà còn cả giai cấp tiểu tư sản này là giai cấp có thể cùng đi được với chúng ta nữa.

Do nghị quyết của mình, hội nghị đã vô tình rơi xuống trình độ phái tư sản tự do chủ nghĩa và quân chủ. Do nghị quyết của mình, đại hội của đảng đã tự giác nâng lên ngang trình độ của mình những phần tử thuộc phái dân chủ cách mạng có khả năng đi vào đấu tranh chứ không phải đi đến mặt cả, thỏa hiệp.

Những phần tử ấy nhiều nhất là trong nông dân. Khi phân định những tập đoàn xã hội lớn theo xu hướng chính trị của họ, chúng ta có thể - mà không phạm sai lầm nghiêm trọng - coi phái dân chủ cách mạng và cộng hoà với quần chúng nông dân là một, dĩ nhiên là cũng theo một ý nghĩa và cũng với những lệ ngoại và những điều kiện không nói cũng rõ, giống như chúng ta có thể coi giai cấp công nhân với phái dân chủ - xã hội là một. Nói một cách khác, chúng ta cũng có thể diễn đạt những kết luận của chúng ta như sau: do những khẩu hiệu *chính trị có tính chất toàn dân tộc*** mà hội nghị đã đề ra, thì hội nghị, trong thời kỳ cách mạng, đã vô tình rơi xuống trình độ *đám địa chủ*. Do những khẩu hiệu chính trị có tính chất toàn dân tộc mà đại hội đã đề

* Thật ra thì phái "xã hội chủ nghĩa - cách mạng" là một nhóm trí thức theo chủ nghĩa khủng bố, chứ không phải là mầm mống của một đảng như thế, dù rằng ý nghĩa khách quan của hoạt động của nhóm đó chung quy chính là thực hiện những nhiệm vụ của phái tư sản cách mạng và cộng hòa.

** Chúng tôi không nói đến những khẩu hiệu đặc biệt của nông dân, vì đã có những nghị quyết riêng về những khẩu hiệu đó.

ra, thì đại hội của đảng lại *nâng quần chúng nông dân lên ngang trình độ cách mạng*. Nếu vì những kết luận ấy, mà có ai trách cứ chúng ta là ham thích những câu nói ngược đời, thì chúng ta sẽ thách người đó hãy thử bác cái luận điểm dưới đây xem: nếu chúng ta không có sức làm cách mạng đến cùng, nếu cách mạng được *kết thúc* theo kiểu của phái "Giải phóng" bằng một "thắng lợi quyết định" biểu thị độc nhất dưới hình thức một hội nghị đại biểu nhân dân do Nga hoàng triệu tập, và hội nghị ấy chỉ có thể gọi được là Quốc hội lập hiến để làm trò cười mà thôi, thì như thế sẽ là một cuộc cách mạng mà trong đó thành phần *địa chủ và đại tư sản* chiếm ưu thế. Trái lại, nếu chúng ta được trải qua một cuộc cách mạng thật vĩ đại, nếu lần này lịch sử không cho phép có thể xảy ra một "việc dễ non", nếu chúng ta có sức làm cách mạng đến cùng, đến thắng lợi quyết định - không phải thắng lợi quyết định hiểu theo ý nghĩa của phái "Giải phóng" và phái "Tia lửa" mới, - thì như thế sẽ là một cuộc cách mạng trong đó ưu thế sẽ về phía thành phần nông dân và vô sản.

Có thể có một vài người sẽ cho rằng thừa nhận cái ý nghĩ về ưu thế đó tức là phủ nhận tính chất tư sản của cuộc cách mạng sắp xảy tới chẳng? Rất có thể như thế, vì báo "Tia lửa" thường hay lạm dụng khái niệm cách mạng tư sản. Cho nên đưa vấn đề này ra bàn hoàn toàn không phải là thừa.

6. NGUY CƠ LÀM CHO GIAI CẤP VÔ SẢN PHẢI CHỊU BÓ TAY TRONG CUỘC ĐẤU TRANH CHỐNG GIAI CẤP TƯ SẢN KHÔNG TRIỆT ĐỂ LÀ TỪ PHÍA NÀO ĐẾN?

Những người mác-xít tuyệt đối tin chắc rằng cuộc cách mạng Nga là một cuộc cách mạng tư sản. Như thế nghĩa là gì? Nghĩa là những cải cách dân chủ trong chế độ chính trị

và những cải cách xã hội - kinh tế cần thiết đối với nước Nga, tự nó không những không có nghĩa là phá hoại chủ nghĩa tư bản, phá hoại sự thống trị của giai cấp tư sản, mà trái lại, những cải cách đó lần đầu tiên sẽ thực sự dọn đường cho chủ nghĩa tư bản ở Nga phát triển rộng lớn và nhanh chóng, theo kiểu châu Âu, chứ không phải theo kiểu châu Á, lần đầu tiên sẽ làm cho giai cấp tư sản có thể trở thành giai cấp thống trị. Phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng không thể hiểu nổi tư tưởng đó, bởi vì họ không biết những kiến thức sơ đẳng về những quy luật phát triển của sản xuất hàng hoá và tư bản chủ nghĩa và không thấy rằng dù cuộc khởi nghĩa nông dân có hoàn toàn thắng lợi chăng nữa, dù có chia lại hết thảy ruộng đất cho hợp với lợi ích và nguyện vọng của nông dân (bằng cách "chia đều ruộng đất" hoặc bằng cách phân chia tương tự nào đó), thì cũng không xoá bỏ được chủ nghĩa tư bản một chút nào, mà trái lại, sẽ còn thúc đẩy thêm cho nó phát triển và đẩy nhanh sự phân hoá giai cấp trong nội bộ nông dân. Vì không hiểu được chân lý ấy nên phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng trở thành những nhà tư tưởng không tự giác của giai cấp tiểu tư sản. Đảng dân chủ - xã hội cần nhấn mạnh chân lý ấy, chân lý có một ý nghĩa to lớn chẳng những về mặt lý luận mà cả về mặt chính trị - thực tiễn nữa, vì do chân lý đó mà rút ra kết luận là đảng của giai cấp vô sản tất phải bảo vệ tính chất độc lập giai cấp hoàn toàn của mình trong phong trào "dân chủ chung" ngày nay.

Nhưng tuyệt nhiên không phải vì thế mà rút ra kết luận là cuộc cách mạng *dân chủ* (tư sản do nội dung kinh tế - xã hội của nó) không đem lại lợi ích *lớn lao* cho giai cấp vô sản. Tuyệt nhiên không phải vì thế mà rút ra kết luận là cuộc cách mạng dân chủ ấy không thể có cả những hình thức có lợi trước hết cho tên đại tư bản, cho tên tài phiệt, cho tên địa chủ "thức thời", lẫn những hình thức có lợi cho nông dân và cho công nhân.

Những người thuộc phái "Tia lửa" mới thì căn bản hiểu sai ý nghĩa và nội dung của phạm trù cách mạng tư sản. Trong những nghị luận của họ, người ta luôn luôn thấy lòi ra quan niệm cho rằng cách mạng tư sản là một loại cách mạng chỉ có thể đem lại cái gì có lợi cho giai cấp tư sản mà thôi. Thật ra, không còn có gì sai lầm bằng quan niệm đó. Cách mạng tư sản là một loại cách mạng không vượt ra khỏi khuôn khổ chế độ tư sản, nghĩa là chế độ kinh tế - xã hội tư bản chủ nghĩa. Cách mạng tư sản biểu hiện nhu cầu phát triển của chủ nghĩa tư bản, nó chẳng những không tiêu diệt cơ sở của chủ nghĩa tư bản đi, mà trái lại còn làm cho những cơ sở ấy được mở rộng và sâu thêm. Bởi vậy, cách mạng ấy biểu hiện chẳng những lợi ích của giai cấp công nhân mà cả lợi ích của toàn bộ giai cấp tư sản nữa. Vì dưới chế độ tư bản chủ nghĩa, giai cấp tư sản tất nhiên sẽ thống trị giai cấp công nhân, cho nên người ta có đầy đủ lý do để nói rằng cách mạng tư sản biểu hiện lợi ích của giai cấp vô sản ít hơn là lợi ích của giai cấp tư sản. Nhưng nếu quan niệm rằng nó hoàn toàn không biểu hiện lợi ích của giai cấp vô sản thì thật hoàn toàn vô lý. Quan niệm vô lý ấy chung quy vẫn là cái lý luận dân túy cổ xưa cho rằng cách mạng tư sản mâu thuẫn với lợi ích của giai cấp vô sản, rằng vì thế chúng ta không cần đến tự do chính trị tư sản. Hoặc quan niệm ấy chung quy vẫn là cái chủ nghĩa vô chính phủ phủ nhận bất cứ một sự tham gia nào của giai cấp vô sản vào đời sống chính trị tư sản, vào cách mạng tư sản, vào chế độ nghị trường tư sản. Về phương diện lý luận, như thế là quên mất những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác về sự phát triển tất yếu của chủ nghĩa tư bản trên cơ sở sản xuất hàng hoá. Chủ nghĩa Mác dạy chúng ta rằng một xã hội thiết lập trên cơ sở sản xuất hàng hoá và có quan hệ trao đổi hàng hoá với những nước tư bản chủ nghĩa phát triển, thì phát triển đến một giai đoạn nào đó, nước ấy cũng nhất định phải đi vào con đường tư bản chủ nghĩa. Chủ nghĩa

Mác đã đoạn tuyệt hẳn với những mô lý luận của phái dân tuý và phái vô chính phủ chủ nghĩa là những người chẳng hạn đã nghĩ rằng dường như nước Nga sẽ có thể tránh khỏi con đường phát triển tư bản chủ nghĩa, sẽ có thể ra khỏi chủ nghĩa tư bản hoặc vượt qua nó bằng cách nào đó, khác hơn là bằng đấu tranh giai cấp, trên cơ sở và trong phạm vi của chính chủ nghĩa tư bản đó.

Nói chung, và nói riêng đối với nước Nga, thì tất cả những nguyên lý ấy của chủ nghĩa Mác đã được chứng minh và giải thích một cách hết sức tỉ mỉ. Từ những nguyên lý ấy nên rút ra kết luận này: tư tưởng muốn tìm lối thoát cho giai cấp công nhân ở bất kỳ một chỗ nào khác chứ không phải trong sự phát triển hơn nữa của chủ nghĩa tư bản, là tư tưởng *phản động*. Trong những nước như nước Nga, giai cấp công nhân khổ vì chủ nghĩa tư bản ít hơn là khổ vì chủ nghĩa tư bản không được phát triển đầy đủ. Cho nên giai cấp công nhân *tuyệt đối quan tâm* muốn cho chủ nghĩa tư bản được phát triển hết sức rộng lớn, hết sức tự do và hết sức nhanh chóng. Điều *tuyệt đối có lợi* cho giai cấp công nhân là trừ bỏ hết thảy những vết tích của quá khứ đang cản trở sự phát triển rộng lớn, tự do và nhanh chóng của chủ nghĩa tư bản. Cách mạng tư sản chính là một cuộc cách mạng quét sạch được một cách kiên quyết hơn hết những vết tích của quá khứ, những vết tích của chế độ nông nô (bao gồm không những chế độ chuyên chế, mà cả chế độ quân chủ nữa) và bảo đảm một cách đầy đủ hơn hết cho chủ nghĩa tư bản được phát triển rộng lớn nhất, tự do nhất và nhanh chóng nhất.

Cho nên cách mạng *tư sản hết sức có lợi cho giai cấp vô sản*. Xét về mặt lợi ích của giai cấp vô sản thì cách mạng tư sản là *tuyệt đối* cần thiết. Cuộc cách mạng tư sản càng đầy đủ và kiên quyết bao nhiêu, càng triệt để bao nhiêu thì cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản cho chủ nghĩa xã hội, chống lại giai cấp tư sản sẽ càng được bảo đảm bấy nhiêu.

Kết luận ấy, chỉ có những kẻ không biết những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa xã hội khoa học mới có thể cho là mới mẻ, lạ lùng hoặc ngược đời. Nhưng do kết luận ấy mà người ta còn rút ra được nguyên lý như sau: *trong một ý nghĩa nhất định*, cách mạng tư sản *có lợi* cho giai cấp vô sản *hơn* là cho giai cấp tư sản. Chính trong ý nghĩa sau đây mà người ta thấy rõ nguyên lý ấy là không thể chối cãi được: điều có lợi cho giai cấp tư sản là dựa vào một số vết tích của quá khứ để chống giai cấp vô sản, chẳng hạn như dựa vào chế độ quân chủ, vào quân đội thường trực v.v.. Điều có lợi cho giai cấp tư sản là ở chỗ cách mạng tư sản đừng quá kiên quyết quét sạch mọi vết tích của quá khứ, mà còn để cho một vài vết tích của quá khứ tồn tại, tức là cách mạng tư sản đừng có hoàn toàn triệt để và đầy đủ, cũng không nên kiên quyết và thẳng tay. Những người dân chủ - xã hội thường diễn đạt tư tưởng ấy một cách hơi khác, họ nói rằng giai cấp tư sản tự mình phản lại sự nghiệp của chính mình, rằng giai cấp tư sản phản lại sự nghiệp tự do, rằng giai cấp tư sản không thể thực hành chủ nghĩa dân chủ triệt để. Điều có lợi hơn cho giai cấp tư sản là ở chỗ những cải cách cần thiết theo hướng dân chủ - tư sản phải được thực hiện một cách chậm rãi hơn, tuần tự hơn, thận trọng hơn, ít kiên quyết hơn, bằng những biện pháp cải lương chứ không phải bằng một cuộc cách mạng; những cải cách ấy phải càng thận trọng chừng nào hay chừng nấy đối với những thiết chế "đáng tôn kính" của chế độ nông nô (như chế độ quân chủ); những biện pháp cải cách ấy càng giúp sức được ít chừng nào hay chừng ấy vào việc phát triển tính tự động, tính chủ động và nghị lực cách mạng của hạng dân đen, nghĩa là của nông dân và nhất là của công nhân; vì nếu không thế thì càng dễ cho công nhân "đổi vai sừng" như người Pháp thường nói, nghĩa là dùng ngay những vũ khí mà cách mạng tư sản đã cung cấp cho họ, những tự do mà nó đã đem đến, những thiết chế dân

chủ đã sản sinh ra trên mảnh đất đã được quét hết chế độ nông nô, mà quật lại chính ngay giai cấp tư sản.

Đối với giai cấp công nhân thì trái lại, điều có lợi cho họ hơn, chính là ở chỗ những cải cách cần thiết theo hướng dân chủ tư sản không phải được thực hiện bằng con đường cải lương, mà là bằng con đường cách mạng, bởi vì con đường cải lương là con đường trì hoãn, khát lần, và là sự chết dần chết mòn và đau đớn của những bộ phận thối nát trong cơ thể nhân dân. Giai cấp vô sản và nông dân là những người đầu tiên phải chịu đau khổ hơn hết vì sự thối nát đó. Con đường cách mạng là con đường mổ xẻ mau lẹ, ít đau đớn nhất đối với giai cấp vô sản, con đường trực tiếp vứt bỏ những bộ phận thối nát, con đường ít phải nhượng bộ hơn hết và ít phải cẩn thận hơn hết đối với chế độ quân chủ và những thiết chế bỉ ổi và đã thối nát của nó với mùi hôi thối đang đầu độc bầu không khí chung quanh.

Chính vì thế nên không phải chỉ vì nghĩ đến kiểm duyệt hoặc chỉ vì sợ nhà đường cục mà báo chí của phái tư sản tự do chủ nghĩa ở nước ta phàn nàn về khả năng có con đường cách mạng, sợ cách mạng và đưa con ngoáo ộp cách mạng ra dọa Nga hoàng, tìm mọi cách tránh khỏi cách mạng, cúi rạp mình và cúi lạy hy vọng cầu xin được những cải cách nhỏ nhặt để làm cơ sở cho con đường cải lương. Đó không phải chỉ là quan điểm của những báo "Tin tức nước Nga"¹⁷, "Người con của Tổ quốc"¹⁸, "Đời sống chúng ta"¹⁹, "Thời đại chúng ta"²⁰, mà cũng là quan điểm của cả tạp chí "Giải phóng" bí mật và tự do nữa. Chính bản thân địa vị của tư sản, với tư cách là một giai cấp trong xã hội tư bản, tất nhiên sẽ gây ra cho nó tính không triệt để trong cuộc cách mạng dân chủ. Chính bản thân địa vị của vô sản, với tư cách là một giai cấp, buộc họ phải trở thành những người dân chủ triệt để. Giai cấp tư sản nhìn về phía sau, sợ sự tiến bộ dân chủ, lo nó sẽ làm tăng thêm lực lượng cho giai cấp vô sản. Giai cấp vô sản chẳng mất gì, ngoài xiềng xích

nô lệ của mình, nhờ vào chủ nghĩa dân chủ, nó sẽ có được cả thế giới²¹. Cho nên, cách mạng tư sản càng triệt để trong những cải cách dân chủ, thì nó càng ít bị hạn chế trong phạm vi những cải cách chỉ có lợi cho giai cấp tư sản. Cuộc cách mạng tư sản càng triệt để, thì nó càng bảo đảm được nhiều hơn những cái có lợi cho giai cấp vô sản và cho nông dân trong cách mạng dân chủ.

Chủ nghĩa Mác không dạy người vô sản xa lánh cách mạng tư sản, lãnh đạm với nó, bỏ việc lãnh đạo cách mạng ấy cho giai cấp tư sản, mà trái lại dạy phải tham gia cách mạng ấy một cách hết sức kiên quyết, phải hết sức quyết tâm đấu tranh để thực hiện chủ nghĩa dân chủ vô sản triệt để, để đưa cách mạng đến cùng. Chúng ta không thể vượt ra ngoài khuôn khổ dân chủ tư sản của cuộc cách mạng Nga được, nhưng chúng ta có thể mở rộng khuôn khổ đó ra đến những quy mô hết sức to lớn; chúng ta có thể và phải chiến đấu trong khuôn khổ ấy cho những lợi ích của giai cấp vô sản, cho những nhu cầu trước mắt của giai cấp đó và để tạo điều kiện chuẩn bị lực lượng cho nó đi tới thắng lợi hoàn toàn sau này. Chế độ dân chủ tư sản cũng có nhiều thứ, nhiều loại. Tên quân chủ nào trong một hội đồng địa phương mà tán thành lập một thượng nghị viện và "đòi" quyền đầu phiếu phổ thông, đồng thời lén lút và ngấm ngầm thương lượng với chế độ Nga hoàng để có được một hiến pháp cắt xén, thì tên đó cũng là người dân chủ tư sản. Còn người nông dân nọ cầm vũ khí chống lại bọn địa chủ và quan lại và đề nghị "một cách ngay thơ theo lối cộng hoà" rằng phải "đánh đuổi Nga hoàng"^{*}, thì vẫn là người dân chủ tư sản. Chế độ dân chủ tư sản có thể như thứ chế độ dân chủ tư sản ở Đức, và cũng có thể như thứ ở Anh, có thể như thứ ở Áo và cũng có thể như thứ ở Mỹ, hoặc ở Thụy-sĩ. Đẹp mặt thay một người mác-xít nào

^{*} Xem tạp chí "Giải phóng", số 71, tr. 337, chú thích 2.

mà, trong thời kỳ cách mạng dân chủ, lại không nhìn thấy sự khác nhau đó về trình độ giữa các loại chủ nghĩa dân chủ, không nhìn thấy sự khác nhau về tính chất giữa các hình thức của chủ nghĩa dân chủ và chỉ biết "trở tài khôn ngoan" để chứng minh rằng dù sao thì đó cũng đều là cách mạng tư sản, đều là kết quả của "cách mạng tư sản" cả.

Thế mà, phái "Tia lửa" mới của chúng ta lại chính là những người khôn ngoan đó đang tự hào về cái thiếu cận của họ. Chính họ chỉ biết đàm luận về tính chất tư sản của cuộc cách mạng ở chỗ và vào lúc mà đáng lẽ phải biết vạch rõ sự khác nhau giữa dân chủ tư sản của phái cách mạng - cộng hoà và dân chủ tư sản của phái tự do - quân chủ, đó là chưa nói đến sự khác nhau giữa chủ nghĩa dân chủ tư sản không triệt để và chủ nghĩa dân chủ vô sản triệt để. Trong lúc vấn đề là phải đem đến cho cuộc cách mạng hiện tại *một sự lãnh đạo dân chủ*, phải nhấn mạnh vào những khẩu hiệu *dân chủ tiến tiến*, khác với những khẩu hiệu phản bội của ngài Xtơ-ru-vê và đồng bọn, phải vạch rõ ràng và không úp mở các nhiệm vụ trực tiếp của cuộc đấu tranh thực sự cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân, khác với hành vi mà cả, thỏa hiệp một cách tự do chủ nghĩa của bọn địa chủ và chủ xưởng, thì họ lại thỏa mãn với việc thốt ra những lời sáo mùn về "quá trình đấu tranh lẫn nhau giữa những giai cấp đối kháng", - đúng như họ đã thực sự trở thành "những người trong vỏ ốc"²². Thưa các ngài, hiện nay đó là thực chất của vấn đề mà các ngài không nhìn thấy: cuộc cách mạng của chúng ta sẽ kết thúc bằng một thắng lợi thật sự vĩ đại hay chỉ bằng một thứ thỏa hiệp xấu xa, nó sẽ đi đến một nền chuyên chính dân chủ cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân, hay nó sẽ "tiêu ma hết sức lực" vào một hiến pháp tự do chủ nghĩa theo kiểu Si-pốp!

Thoạt nhìn thì hình như, khi đặt vấn đề này ra, chúng ta hoàn toàn đi ra ngoài đề. Nhưng đó chỉ là thoạt

nhìn thôi. Thực ra, chính vấn đề đó là nguyên nhân sâu xa của sự bất đồng về nguyên tắc, giờ đây đã hiện ra rõ rệt giữa sách lược dân chủ - xã hội của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và sách lược được quy định ở hội nghị phái "Tia lửa" mới. Phái này hiện nay đã lùi về đằng sau ba bước chứ không phải hai, họ đã làm sống lại những sai lầm của "phái kinh tế" trong khi giải quyết những vấn đề vô cùng phức tạp hơn, quan trọng hơn và bức thiết hơn đối với đảng công nhân, những vấn đề sách lược của đảng trong thời kỳ cách mạng. Chính vì vậy mà chúng ta phải hết sức lưu tâm phân tích vấn đề đã nêu ra đó.

Đoạn nghị quyết của phái "Tia lửa" mới do chúng tôi vừa trích dẫn đã vạch ra nguy cơ Đảng dân chủ - xã hội có thể sẽ phải chịu bó tay trong cuộc đấu tranh chống chính sách không triệt để của giai cấp tư sản và hoà tan vào trong phái dân chủ tư sản. Tư tưởng về mối nguy cơ đó quán triệt trong tất cả những sách báo đặc biệt của phái "Tia lửa" mới; tư tưởng ấy là cái đỉnh chốt thực sự của toàn bộ lập trường nguyên tắc trong cuộc phân liệt trong đảng chúng ta (từ khi mà, trong cuộc phân liệt ấy, yếu tố những mối bất hoà nhỏ nhặt, bị lu mờ trước yếu tố bước ngoặt quay về "chủ nghĩa kinh tế", đã hoàn toàn rơi xuống hàng thứ yếu). Và chúng ta không chút ngần ngại thừa nhận rằng nguy cơ ấy là có thực, rằng chính hiện nay, lúc cách mạng Nga lên thật cao, thì nguy cơ ấy lại trở thành đặc biệt nghiêm trọng. Tất cả chúng ta, những nhà lý luận, hay riêng về phần tôi, tôi thích gọi là những nhà chính luận của Đảng dân chủ - xã hội, chúng ta có nhiệm vụ cấp bách và đầy trách nhiệm nặng nề là phải tìm xem nguy cơ đó đang thực sự đe dọa *từ phía nào*. Vì nguồn gốc của những mối bất đồng ý kiến giữa chúng ta không phải là vấn đề tranh cãi xem nguy cơ ấy có thật hay không, mà là tranh luận xem nguy cơ đó có phải là sinh ra từ cái gọi là chủ nghĩa theo đuôi của "phái thiếu số" hay từ cái gọi là chủ nghĩa cách mạng của "phái đa số".

Để tránh giải thích sai và hiểu lầm, trước hết chúng ta hãy làm cho mọi người chú ý rằng mối nguy cơ mà chúng ta nói đó là thuộc về mặt khách quan chứ không phải về mặt chủ quan, không thuộc về lập trường hình thức của Đảng dân chủ - xã hội trong cuộc đấu tranh, mà thuộc về kết cục vật chất của toàn bộ cuộc đấu tranh cách mạng hiện nay. Vấn đề không phải là xét xem nhóm dân chủ - xã hội nào đó sẽ muốn hoà tan vào trong phái dân chủ tư sản không, và xem họ có nhận thấy là mình đang bị hoà tan không. Vấn đề cũng không hề được đặt ra như thế. Chúng ta không nghi ngờ một đảng viên dân chủ - xã hội nào lại có một ý muốn như thế, và chẳng, ở đây vấn đề tuyệt nhiên không phải là ở những ý muốn. Vấn đề cũng không phải là xét xem, trong toàn bộ quá trình cách mạng, những nhóm dân chủ - xã hội nào đó sẽ giữ được tính độc lập hình thức của mình, tính riêng biệt của mình, tính độc lập không phụ thuộc vào phái dân chủ tư sản hay không. Họ chẳng những có thể công bố "tính độc lập" ấy, mà trên mặt hình thức còn có thể giữ tính độc lập đó nữa; nhưng vẫn *có thể xảy ra tình trạng* là họ sẽ bị bó tay trong cuộc đấu tranh chống tính không triệt để của giai cấp tư sản. Kết quả chính trị cuối cùng của cách mạng có thể là: Đảng dân chủ - xã hội, mặc dầu đã giữ được "tính độc lập" hình thức của mình và tính riêng biệt của mình như một tổ chức, một chính đảng, nhưng trên thực tiễn, sẽ tỏ ra là phụ thuộc, là không có khả năng ghi trên quá trình các sự biến cái dấu ấn của tính độc lập vô sản của mình; nó sẽ tỏ rõ là yếu ớt đến nỗi, nói chung, rốt cuộc việc nó "bị hoà tan" vào trong phái dân chủ tư sản vẫn sẽ là một sự thực lịch sử.

Mối nguy cơ thực sự chính là ở chỗ đó. Bây giờ thì chúng ta hãy xem mối nguy cơ đó đe dọa chúng ta từ phía nào, từ phía hữu khuynh của Đảng dân chủ - xã hội mà đại biểu là phái "Tia lửa" mới, như chúng ta vẫn nghĩ, hay từ phía tả khuynh của Đảng dân chủ - xã hội mà đại biểu là

"phái đa số", báo "Tiến lên", v.v., như phái "Tia lửa" mới vẫn nghĩ.

Như chúng ta đã chỉ rõ, muốn giải đáp được vấn đề ấy thì phải căn cứ trên tình hình khách quan phối hợp giữa những tác dụng của các lực lượng xã hội khác nhau. Về lý luận, tính chất của những lực lượng ấy đã được sự phân tích một cách mác-xít tình hình thực tế ở Nga xác định rồi; hiện nay, trong thực tiễn, tính chất ấy đang được hành động công khai của các tập đoàn và các giai cấp trong tiến trình cách mạng xác định. Và toàn bộ sự phân tích lý luận do những người mác-xít đã làm từ lâu trước thời kỳ hiện tại cũng như tất thảy những nhận xét thực tiễn về sự phát triển của những sự biến cách mạng, đều chỉ cho chúng ta thấy rằng, đứng về điều kiện khách quan mà xét, cách mạng Nga có thể có hai con đường và hai kết cục. Cải cách chế độ kinh tế và chính trị nước Nga theo hướng dân chủ tư sản là điều chắc chắn, không thể tránh khỏi. Không có một lực lượng nào trên thế giới có thể ngăn cản được sự cải cách ấy. Nhưng sự phối hợp giữa những tác dụng của những lực lượng hiện có đang thực hành việc cải cách ấy có thể dẫn đến hai kết quả hay hai hình thức của sự cải cách đó. Một trong hai điều này tất phải xảy ra: 1) hoặc sự việc sẽ kết thúc bằng "thắng lợi quyết định của cách mạng đối với chế độ Nga hoàng", hoặc 2) sẽ không có đủ lực lượng để giành thắng lợi quyết định, và sự việc sẽ kết thúc bằng sự thỏa hiệp giữa chế độ Nga hoàng và các phần tử "không triệt để" nhất và "vụ lợi" nhất của giai cấp tư sản. Tất cả những chi tiết và phối hợp vô cùng khác nhau mà không ai có thể đoán trước được, chung quy đều đi đến một trong hai kết cục đó.

Vậy chúng ta hãy xét hai kết cục đó, trước hết về phương diện ý nghĩa xã hội của những kết cục đó, sau là về phương diện tình thế của Đảng dân chủ - xã hội ("bị hoà tan" hay "chịu bó tay") trong cả hai trường hợp.

"Thắng lợi quyết định của cách mạng đối với chế độ Nga hoàng" nghĩa là gì? Chúng ta đã thấy rằng phái "Tia lửa" mới tuy nói như vậy nhưng không hiểu ngay cả ý nghĩa chính trị trực tiếp của lời nói đó nữa. Về nội dung giai cấp của khái niệm ấy, thì họ lại càng ít hiểu hơn nữa. Vì chúng ta, những người mác-xít, chúng ta không được, trong bất kỳ trường hợp nào, say sưa với *những danh từ* "cách mạng" hay "đại cách mạng Nga" mà hiện nay rất nhiều người dân chủ cách mạng (thuộc loại Ga-pôn) đang say sưa. Chúng ta phải nhận thức đúng những lực lượng xã hội thực tế nào đang đương đầu với "chế độ Nga hoàng" (lực lượng hoàn toàn có thực và ai cũng hoàn toàn có thể hiểu được) và có khả năng đạt được "thắng lợi quyết định" đối với chế độ đó. Lực lượng ấy không thể là giai cấp đại tư sản, bọn địa chủ, bọn chủ xưởng, "cái xã hội" đang đi theo phái "Giải phóng". Chúng ta cũng thấy rằng thậm chí họ không muốn có thắng lợi quyết định đó. Chúng ta biết rằng, do địa vị giai cấp của họ, họ không thể đấu tranh kiên quyết chống chế độ Nga hoàng: quyền tư hữu tài sản, tư bản, ruộng đất đã cột chặt chân họ lại, khiến họ không thể tiến hành nổi một cuộc đấu tranh kiên quyết. Để chống giai cấp vô sản và nông dân, họ quá cần đến chế độ Nga hoàng với bộ máy cảnh sát và quan liêu của nó, với lực lượng quân sự của nó, nên họ không thể mong muốn cho chế độ đó bị tiêu diệt. Không, lực lượng có thể giành được "thắng lợi quyết định đối với chế độ Nga hoàng" chỉ có thể là *nhân dân*, nghĩa là giai cấp vô sản và nông dân, nếu người ta muốn nói đến những lực lượng lớn chủ yếu và nếu người ta lấy giai cấp tiểu tư sản nông thôn và thành thị (cũng là "nhân dân") đem phân phối vào trong hai lực lượng đó. "Thắng lợi quyết định của cách mạng đối với chế độ Nga hoàng", tức là *chuyên chính dân chủ cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân*. Phái "Tia lửa" mới không tránh khỏi sẽ đi đến kết luận ấy do báo "Tiến lên" đã vạch rõ từ lâu. Ngoài lực lượng đó

ra, không hề có lực lượng nào khác có thể giành được một thắng lợi quyết định đối với chế độ Nga hoàng.

Và thắng lợi ấy sẽ chính là chuyên chính, nghĩa là nó nhất thiết phải dựa vào lực lượng vũ trang, vào việc vũ trang quần chúng, vào khởi nghĩa, chứ không phải dựa vào những cơ quan nào đó được thiết lập ra "một cách hợp pháp", bằng "con đường hoà bình". Thắng lợi đó chỉ có thể là chuyên chính, bởi vì thực hiện những cải cách tuyệt đối tức khắc cần thiết cho giai cấp vô sản, cho nông dân sẽ làm cho cả bọn địa chủ, cả bọn tư sản lớn và cả chế độ Nga hoàng phản kháng một cách điên cuồng. Không có chuyên chính thì không thể đập tan được sự phản kháng ấy, không thể đánh lui được những mưu toan phản cách mạng. Nhưng cố nhiên đó chưa phải là một nền chuyên chính xã hội chủ nghĩa, mà là một nền chuyên chính dân chủ. Chuyên chính ấy sẽ không thể đụng chạm đến những cơ sở của chủ nghĩa tư bản (chừng nào mà cách mạng chưa phát triển qua hàng loạt những giai đoạn trung gian). Giỏi lắm thì chuyên chính đó cũng chỉ có thể tiến hành việc chia lại một cách triệt để ruộng đất cho nông dân; thực hành một chủ nghĩa dân chủ triệt để và đầy đủ, cho đến cả việc thành lập chế độ cộng hoà; trừ diệt tận gốc những tàn tích nô dịch kiểu châu Á không những trong cuộc sống ở nông thôn, mà cả trong cuộc sống ở nhà máy nữa; đặt cơ sở cho việc thực sự cải thiện hoàn cảnh sinh sống của công nhân và nâng cao mức sinh hoạt của họ lên; cuối cùng, last but not least làm cho ngọn lửa cách mạng lan rộng khắp châu Âu. Thắng lợi ấy cũng vẫn chưa hề biến cách mạng tư sản của chúng ta thành một cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa được; cách mạng dân chủ sẽ chưa phải là đã trực tiếp ra khỏi khuôn khổ của những quan hệ kinh tế - xã hội tư sản; tuy vậy thắng lợi ấy sẽ có một ý nghĩa rất to lớn đối với

* Cuối cùng, nhưng không phải là ít quan trọng.

sự phát triển tương lai cả của nước Nga và của toàn thế giới nữa. Ngoài thắng lợi quyết định ấy của cuộc cách mạng đã bắt đầu ở Nga ra, thì không có gì nâng lên được thật nhanh nghị lực cách mạng của giai cấp vô sản toàn thế giới, không có gì rút ngắn được thật nhiều con đường của giai cấp đó đi đến thắng lợi hoàn toàn.

Thắng lợi ấy có thể có được trong chừng mực nào, đó lại là một vấn đề khác. Chúng ta hoàn toàn không có thái độ lạc quan tếu đối với việc đó; chúng ta không hề quên những khó khăn rất to lớn của nhiệm vụ ấy; nhưng khi đi vào chiến đấu, chúng ta phải mong thắng lợi và phải biết vạch ra con đường đúng đưa tới thắng lợi đó. Những xu thế có thể dẫn chúng ta tới thắng lợi đó, rõ ràng là đã có trước mắt. Đành rằng ảnh hưởng của chúng ta, ảnh hưởng của Đảng dân chủ - xã hội đối với quần chúng vô sản, hãy còn hết sức ít; tác động cách mạng vào quần chúng nông dân hoàn toàn còn ít; tình trạng tản mạn, tình trạng thiếu văn hoá, tình trạng dốt nát của giai cấp vô sản và nhất là của nông dân còn rất là ghê gớm. Nhưng cách mạng đang đoàn kết nhanh chóng và giáo dục nhanh chóng. Mỗi bước phát triển của cách mạng đều thúc tỉnh quần chúng và lôi cuốn quần chúng với một sức mạnh không thể nào cưỡng nổi về phía chính ngay cương lĩnh cách mạng, vì đó là cương lĩnh duy nhất hoàn toàn và triệt để biểu hiện được lợi ích chân chính và thiết thân của quần chúng.

Một định luật của cơ học nói rằng sự tác động mạnh bao nhiêu thì sự phản tác động mạnh bấy nhiêu. Trong lịch sử, sức phá hoại của một cuộc cách mạng cũng thế, nó như thế nào, một phần lớn là tùy ở sự đàn áp mạnh mẽ và lâu dài như thế nào đối với xu hướng đòi tự do, tùy ở mức độ đối kháng sâu sắc như thế nào giữa cái "kiến trúc thượng tầng" cũ kỹ và những lực lượng mới nảy nở của thời đại lúc đó. Tình hình chính trị quốc tế, về nhiều mặt, hiện nay cũng có lợi vô cùng cho cách mạng Nga. Công nhân và nông dân

đã bắt đầu nổi dậy rồi; cuộc nổi dậy ấy còn lẻ tẻ, tự phát, yếu ớt, nhưng nó chứng minh một cách vô điều kiện và không thể chối cãi được rằng hiện đã có những lực lượng có khả năng đấu tranh kiên quyết và đang đi tới một thắng lợi quyết định.

Nếu các lực lượng ấy không được đầy đủ, thì chế độ Nga hoàng sẽ có thời gian đi tới một thỏa hiệp mà cả hai bên, bên các ngài Bu-lư-ghin và bên các ngài Xtơ-ru-vê, đều chuẩn bị sẵn rồi. Thế là rốt cuộc sẽ đi đến một hiến pháp cắt xén, hoặc thậm chí - tệ hơn nữa - đi đến một hiến pháp bánh vẽ nữa. Đó cũng là một cuộc "cách mạng tư sản", nhưng là một vụ đẻ non, một quái thai, một hoang thai. Đảng dân chủ - xã hội không có ảo tưởng về mặt đó, nó biết rõ bản chất phản trắc của giai cấp tư sản; nó sẽ không nản lòng thoái chí, nó sẽ không từ bỏ công tác ngoan cường, nhẫn nại, kiên định của mình là giáo dục giai cấp vô sản về mặt giai cấp, ngay cả trong những ngày buồn thảm nhất của thời kỳ phồn thịnh của hiến pháp tư sản "kiểu Si-pốp". Cái kết cục ấy sẽ ít nhiều giống như cái kết cục của hầu hết những cuộc cách mạng dân chủ ở châu Âu trong thế kỷ XIX, và sự phát triển của đảng chúng ta lúc đó sẽ đi theo một con đường gay go, khó nhọc, lâu dài, nhưng đã quen thuộc và đã được dọn sẵn.

Bây giờ chúng ta hãy xem trong hai kết cục có thể xảy ra đó, thì trong kết cục nào Đảng dân chủ - xã hội sẽ thực tế chịu bó tay trước một giai cấp tư sản không triệt để và vụ lợi? sẽ thực sự bị "hoà tan" hoặc gần như hòa tan vào trong phái dân chủ tư sản?

Chỉ cần đặt cho rõ ràng vấn đề đó là đủ để giải đáp được ngay vấn đề mà không khó khăn gì cả.

Nếu giai cấp tư sản nhờ thỏa hiệp với chế độ Nga hoàng mà đạt tới chỗ làm cho cách mạng Nga bị thất bại, thì Đảng dân chủ - xã hội sẽ thực tế bị bó tay trước một giai cấp tư sản không triệt để; lúc bấy giờ Đảng dân chủ - xã hội sẽ bị

"hoà tan" vào trong phái dân chủ tư sản, với nghĩa là giai cấp vô sản sẽ không làm cho cách mạng mang dấu ấn vô sản rõ ràng của mình, và sẽ không có thể dùng lối vô sản hay, như Mác ngày xưa từng nói, dùng "lối dân đen" mà thanh toán chế độ Nga hoàng.

Nếu cách mạng đi đến một thắng lợi quyết định, thì chúng ta sẽ thanh toán được chế độ Nga hoàng, theo kiểu Gia-cô-banh, hay theo lối dân đen, nếu các bạn thích nói như thế. Năm 1848, Mác đã viết trong "Báo sông Ranh mới" nổi tiếng rằng: "Toàn bộ chủ nghĩa khủng bố ở Pháp không phải là cái gì khác hơn là dùng lối dân đen để thanh toán dứt khoát với những kẻ thù của giai cấp tư sản, tức là chế độ chuyên chế, chế độ phong kiến và đầu óc phi-li-xtanh" (xem Marx' Nachlass, do Mé-rinh xuất bản, tập III, tr. 211)²³. Những kẻ, trong thời kỳ cách mạng dân chủ, mà đưa con ngoáo ộp "chủ nghĩa Gia-cô-banh" ra dọa công nhân dân chủ-xã hội Nga, những kẻ ấy có khi nào nghĩ đến ý nghĩa của những lời nói đó của Mác không?

Phái Gi-rông-đanh trong Đảng dân chủ - xã hội Nga hiện thời, tức phái "Tia lửa" mới, không hoà lẫn vào với những người thuộc phái "Giải phóng", nhưng thực tế thì do tính chất những khẩu hiệu họ đề ra, họ đang chạy theo đuôi bọn này. Và những người thuộc phái "Giải phóng", nghĩa là những đại biểu của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa, muốn thanh toán chế độ chuyên chế một cách nhẹ nhàng, bằng con đường cải lương, - bằng những nhượng bộ, mà không làm thiệt hại đến bọn quyền quý, quý tộc, triều đình, - một cách hết sức thận trọng mà không làm đổ vỡ một cái gì cả, - một cách dễ thương và hết sức lễ độ, theo lối đại quý tộc, tay mang găng trắng (giống như đôi găng tay mà ngài Pê-tơ-run-kê-vích đã mượn của một tên lính thị vệ để mang trong một buổi lễ các vị "dân biểu" (?) vào châu tên vua Ni-cô-lai Khát máu²⁴, xem báo "Người vô sản", số 5¹⁾).

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.10, tr. 334-339.

Phái Gia-cô-banh của Đảng dân chủ - xã hội hiện thời - tức là những đảng viên bôn-sê-vích, những người tán thành báo "Tiến lên", những người tán thành đại hội hay tán thành báo "Người vô sản", tôi không biết gọi họ như thế nào nữa - thì, với những khẩu hiệu của họ, họ muốn nâng giai cấp tiểu tư sản có xu hướng cách mạng và cộng hoà, và đặc biệt là nông dân, lên ngang trình độ chủ nghĩa dân chủ triệt để của giai cấp vô sản, là giai cấp vẫn giữ được tính độc lập giai cấp hoàn toàn của mình. Họ muốn rằng nhân dân, nghĩa là giai cấp vô sản và nông dân, dùng "lối dân đen" để thanh toán với chế độ quân chủ và giai cấp quý tộc, bằng cách tiêu diệt thẳng tay những kẻ thù của tự do, bằng cách dùng vũ lực đàn áp sức chống cự của chúng, không nhượng bộ chút nào đối với cái quá khứ nông nô đáng nguyên rủa, cái quá khứ chuyên chế theo kiểu châu Á, cái quá khứ làm ô nhục phẩm giá loài người.

Điều đó dĩ nhiên không có nghĩa là chúng ta muốn mọi cái đều nhất thiết phải bắt chước phái Gia-cô-banh năm 1793, và lấy những quan điểm, cương lĩnh, khẩu hiệu, phương thức hành động của họ làm của mình. Tuyệt nhiên không phải thế. Cương lĩnh của chúng ta không phải là một cương lĩnh cũ, mà là một cương lĩnh mới, cương lĩnh tối thiểu của Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga. Chúng ta có một khẩu hiệu mới: chuyên chính dân chủ cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân. Nếu chúng ta sống được đến ngày cách mạng thực sự thắng lợi, chúng ta sẽ có cả những phương thức hành động mới, phù hợp với tính chất và với những mục tiêu của đảng của giai cấp công nhân là đảng đang mong muốn một cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa hoàn toàn. Với sự so sánh đó, chúng ta chỉ muốn giải thích rằng những đại biểu của giai cấp tiên tiến của thế kỷ XX là giai cấp vô sản, nghĩa là những đảng viên dân chủ - xã hội phân chia thành hai cánh (cơ hội chủ nghĩa và cách mạng) cũng giống như trước kia, những đại biểu của giai cấp tiên tiến

của thế kỷ XVIII là giai cấp tư sản, đã phân chia thành hai phái Gi-rông đanh và Gia-cô-banh.

Chỉ có trong trường hợp cách mạng dân chủ hoàn toàn thắng lợi, giai cấp vô sản mới không bị bó tay trong cuộc đấu tranh chống giai cấp tư sản không triệt để; chỉ có trong trường hợp đó, nó mới không bị "hoà tan" vào trong phái dân chủ tư sản, mà sẽ làm cho toàn bộ cuộc cách mạng mang dấu ấn vô sản của nó, hay nói cho đúng hơn, mang dấu ấn vô sản và nông dân của nó.

Tóm lại, muốn cho giai cấp vô sản không bị bó tay trong cuộc đấu tranh chống phái dân chủ tư sản không triệt để, thì nó cần phải khá mạnh và khá giác ngộ để có thể nâng giai cấp nông dân lên ngang trình độ tự giác cách mạng, để có thể lãnh đạo cuộc tấn công của nông dân, và do đó, tự mình độc lập thực hiện được chủ nghĩa dân chủ vô sản triệt để.

Vấn đề nguy cơ phải chịu bó tay trong cuộc đấu tranh chống giai cấp tư sản không triệt để, - vấn đề mà phái "Tia lửa" mới đã giải quyết rất không thỏa đáng, - là như thế. Giai cấp tư sản sẽ luôn luôn không triệt để. Không có gì ngây thơ và vô bổ hơn những mưu toan muốn vạch ra những điều kiện hay những điều khoản* mà nếu thực hiện được thì sẽ có thể coi phái dân chủ tư sản là một người bạn chân thành của nhân dân. Chỉ có giai cấp vô sản mới có thể là người chiến đấu triệt để cho chế độ dân chủ. Nhưng nó chỉ có thể là người chiến thắng trong cuộc chiến đấu ấy, nếu quần chúng nông dân gia nhập cuộc đấu tranh cách mạng của giai cấp vô sản. Nếu quả giai cấp vô sản không có đủ lực lượng để làm việc đó, thì giai cấp tư sản sẽ cầm đầu cuộc cách mạng dân chủ và sẽ đưa lại cho cuộc cách mạng ấy

* Như Xta-rô-ve đã muốn đề ra trong nghị quyết của ông²⁵ mà Đại hội III đã huỷ bỏ, và như cuộc hội nghị đã toan làm trong một nghị quyết cũng không đạt gì hơn.

một tính chất không triệt để và vụ lợi. Ngoài chuyên chính dân chủ cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân ra thì không có cách gì có thể ngăn được điều đó cả.

Như vậy, chúng ta sẽ đi đến kết luận không thể chối cãi được là: chính sách lược của phái "Tia lửa" mới, xét về ý nghĩa khách quan của nó, *đang tiếp tay cho phái dân chủ tư sản*. Việc tuyên truyền cho tính chất không rõ ràng về mặt tổ chức, thậm chí đi đến chỗ chủ trương thi hành trưng cầu ý kiến, đi đến áp dụng nguyên tắc hiệp thương, đi đến tách những sách báo đảng ra khỏi đảng, việc hạ thấp những nhiệm vụ của cuộc khởi nghĩa vũ trang, việc lẫn lộn những khẩu hiệu chính trị toàn dân của giai cấp vô sản cách mạng với những khẩu hiệu của giai cấp tư sản quân chủ, việc xuyên tạc những điều kiện của "thắng lợi quyết định của cách mạng đối với chế độ Nga hoàng", - tất cả những việc ấy gộp lại chính là đã cấu thành cái chính sách của chủ nghĩa theo đuôi trong thời kỳ cách mạng, tức là thứ chính sách đánh lạc hướng giai cấp vô sản, phá hoại tổ chức của giai cấp vô sản và gieo rắc sự mơ hồ lẫn lộn vào trong ý thức của giai cấp vô sản, hạ thấp sách lược của Đảng dân chủ - xã hội xuống, mà đáng lẽ ra là phải chỉ rõ con đường duy nhất dẫn tới thắng lợi và tập hợp dưới khẩu hiệu của giai cấp vô sản tất cả những phần tử cách mạng và cộng hoà trong nhân dân.

Để chứng minh cái kết luận đó mà chúng ta đã rút ra được trên cơ sở phân tích bản nghị quyết ấy, chúng ta hãy đề cập tới những khía cạnh khác cũng của vấn đề ấy. Trước hết chúng ta hãy xem cách thức mà một người men-sê-vích, hơi ngây thơ và thành thực, đã diễn tả sách lược của phái "Tia lửa" mới như thế nào trong báo "Người dân chủ - xã hội" ở Gru-di-a. Sau đó, chúng ta hãy xét xem, trong hoàn cảnh chính trị hiện thời, thực ra thì ai là kẻ lợi dụng được những khẩu hiệu của báo "Tia lửa" mới.

7. SÁCH LƯỢC "TẨY TRỪ BỌN BẢO THỦ RA KHỎI CHÍNH PHỦ"

Đầu đề bài báo nêu ra trên kia của cơ quan ngôn luận của "Ban chấp hành đảng bộ" men-sê-vích ở Ti-phlít ("Người dân chủ - xã hội", số 1) là "Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga và sách lược của chúng ta". Tác giả bài đó chưa hoàn toàn quên hẳn cương lĩnh của chúng ta, ông có đề ra khẩu hiệu cộng hoà, nhưng lại bàn về sách lược ấy như sau:

"Người ta có thể vạch ra được hai con đường để đi tới mục đích đó (chế độ cộng hoà): hoặc không quan tâm chút nào đến Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga đang được chính phủ triệu tập, và cầm vũ khí đánh bại chính phủ, thành lập một chính phủ cách mạng và triệu tập Quốc hội lập hiến. Hoặc tuyên bố rằng Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga là trung tâm hoạt động của chúng ta, đồng thời dùng vũ khí tác động vào thành phần cấu tạo của nó và vào hoạt động của nó, và dùng vũ lực bắt buộc nó phải tự tuyên bố chuyển thành Quốc hội lập hiến, hoặc thông qua nó mà triệu tập Quốc hội lập hiến. Hai sách lược ấy khác nhau rất rõ rệt. Vậy chúng ta hãy xét xem trong hai sách lược ấy, sách lược nào có lợi cho chúng ta hơn".

Những người thuộc phái "Tia lửa" mới ở Nga trình bày như vậy đó những tư tưởng về sau đã được diễn đạt trong bản nghị quyết mà chúng ta đã phân tích. Xin hãy chú ý: những dòng chữ ấy đã được viết ra trước trận Mã-đảo²⁶, khi mà "dự án" của Bu-lư-ghin hoàn toàn chưa ra đời. Ngay cả phái tự do cũng không nhận được nữa và đã tỏ thái độ ngờ vực của họ trong báo chí hợp pháp, thế mà, ở đây người dân chủ - xã hội thuộc phái "Tia lửa" mới tỏ ra tin tưởng hơn phái tự do. Ông tuyên bố rằng Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga "đang được triệu tập" và tỏ lòng tin tưởng vô hạn vào Nga hoàng đến nỗi ông đề nghị lấy cái Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga còn chưa có đó (hoặc có lẽ là một "Đu-ma nhà nước" hay một "hội đồng tư vấn soạn thảo pháp luật" chẳng?) làm trung tâm hoạt động của chúng ta. Thành thực hơn và ngay thẳng hơn những tác giả của nghị quyết

mà hội nghị đã thông qua, người chiến sĩ của chúng ta ở Ti-phlít không coi hai "sách lược" đó (mà ông đã trình bày ra một cách ngây thơ vô cùng) là như nhau, nhưng lại tuyên bố rằng sách lược thứ hai "có lợi hơn". Xin hãy nghe đây:

"Sách lược thứ nhất. Như các bạn đều biết, cuộc cách mạng sắp tới là một cuộc cách mạng tư sản, nghĩa là nó đang hướng tới việc cải biến chế độ hiện tại, một sự cải biến không phải chỉ giai cấp vô sản, mà cả toàn bộ xã hội tư sản cũng đều quan tâm đến. Tất cả các giai cấp đều đối lập với chính phủ, ngay đến cả chính bản thân những nhà tư bản cũng vậy. Về một ý nghĩa nào đó mà nói, giai cấp vô sản đang đấu tranh và giai cấp tư sản đang đấu tranh đều cùng đi với nhau và cùng nhau tấn công vào chế độ chuyên chế, từ những phía khác nhau. Ở đây chính phủ hoàn toàn bị cô lập, nó không được xã hội đồng tình. Cho nên rất dễ tiêu diệt¹⁾ nó. Toàn bộ giai cấp vô sản nước Nga chưa được giác ngộ và chưa có tổ chức đủ để có thể làm cách mạng một mình được. Nếu quả có thể làm một mình được, thì nó sẽ làm cách mạng vô sản (xã hội chủ nghĩa) chứ không phải cách mạng tư sản. Cho nên điều có lợi cho chúng ta là chính phủ bị làm vào tình thế không có đồng minh, không thể chia rẽ nổi phe đối lập, cũng không thể liên kết được giai cấp tư sản và cô lập được giai cấp vô sản...".

Thế là điều có lợi cho giai cấp vô sản là chính phủ Nga hoàng không thể tách nổi giai cấp vô sản với giai cấp tư sản! Phải chăng vì lầm lẫn mà cơ quan ngôn luận ở Gru-di-a đã được gọi là báo "Người dân chủ - xã hội" chứ không gọi là báo "Giải phóng"? Và các bạn chú ý mà xem, thật tuyệt diệu biết bao cái triết lý cách mạng dân chủ! Ở đây, chúng ta há lại không nhìn thấy tận mắt là người chiến sĩ đáng thương đó của Ti-phlít đã bị lối giải thích sách vở và theo chủ nghĩa theo đuôi về khái niệm "cách mạng tư sản" làm cho hoàn toàn rối trí, hay sao? Trong khi bàn về vấn đề giai cấp vô sản có thể bị cô lập trong cuộc cách mạng dân

¹⁾ Trong bản thảo, tiếp sau chữ "tiêu diệt" có hai dấu hỏi đặt trong ngoặc đơn và do Lê-nin đưa thêm vào đoạn trích dẫn, nhưng hai dấu hỏi này đã bị gạch bỏ.

chủ, ông đã quên... ông quên mất một sự việc nhỏ... quên mất nông dân! Trong hàng ngũ những đồng minh có thể có của giai cấp vô sản, ông biết là có bọn địa chủ của các hội đồng địa phương và thích chọn bọn ấy, nhưng lại không biết là có nông dân. Và điều đó lại là ở Cáp-ca-dơ cơ mà! Thế thì phải chăng chúng ta không có lý khi nói rằng báo "Tia lửa" mới đáng lẽ phải nâng nông dân cách mạng lên địa vị đồng minh của mình thì, do lập luận của mình, lại rơi xuống cùng hàng với giai cấp tư sản quân chủ ?

"... Trong trường hợp trái lại, nhất định giai cấp vô sản sẽ thất bại và nhất định chính phủ sẽ thắng lợi. Và đó chính là chỗ mà chính phủ chuyên chế đang nhằm đạt tới. Điều chắc chắn là, trong Hội nghị đại biểu cấp toàn Nga, chính phủ chuyên chế sẽ tranh thủ được những đại biểu của giới quý tộc, của các hội đồng địa phương, của các thành phố, của các trường đại học và các thiết chế tư sản khác¹⁾. Nó sẽ ra sức lấy lòng họ bằng những nhượng bộ nhỏ nhặt và do đó làm cho họ hoà giải với nó. Khi đã được củng cố như thế rồi, thì nó sẽ tập trung tất cả lực lượng đánh vào quân chúng công nhân đã bị cô lập. Bốn phận chúng ta là phải ngăn ngừa cái kết cục bất hạnh đó. Nhưng người ta có thể ngăn ngừa được cái đó bằng con đường thứ nhất chăng? Giả thử chúng ta không quan tâm chút nào đến Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga, chúng ta chỉ đơn độc bắt đầu chuẩn bị khởi nghĩa và một ngày kia chúng ta cầm vũ khí lao ra đường phố đấu tranh. Thế là đáng lẽ chỉ có một kẻ thù, chúng ta sẽ vấp phải hai: chính phủ và Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga. Trong lúc chúng ta chuẩn bị thì chúng đã có thì giờ để câu kết với nhau²⁾, thỏa hiệp với nhau, dựng lên một hiến pháp có lợi cho chúng và chia nhau nắm chính quyền. Sách lược ấy rõ ràng có lợi cho chính phủ, nên chúng ta phải cực lực cự tuyệt nó..."

Đó quả là lời ngay thật ! Cần phải kiên quyết cự tuyệt "sách lược" chuẩn bị khởi nghĩa, vì "trong lúc ấy" chính phủ

¹⁾ Tiếp đó, trong bản thảo có đoạn sau đây của Lê-nin đã bị gạch bỏ: "Giới quý tộc, các trường đại học và các thiết chế tư sản khác! Phải trở lại với tờ "Tư tưởng công nhân" thì mới tìm thấy cái thứ "chủ nghĩa Mác" ngây thơ - tầm thường đến như thế!".

²⁾ Tiếp đó, trong bản thảo có đoạn sau đây của Lê-nin đã bị gạch bỏ: "thật là theo tinh thần Gia-cô-banh! "chuẩn bị" khởi nghĩa!".

sẽ tiến hành thỏa hiệp với giai cấp tư sản! Liệu có thể nào tìm được trong sách báo cũ của "chủ nghĩa kinh tế" ngoan cố nhất, một cái gì gần giống với cách làm ô nhục Đảng dân chủ - xã hội cách mạng đến như thế không? Đây đó đã có những cuộc khởi nghĩa và những cuộc nổi dậy của công nhân và nông dân, đó là một sự thực. Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga chỉ là một lời hứa của Bu-lư-ghin. Ấy thế mà báo "Người dân chủ - xã hội" của thành phố Ti-phlít lại quyết định: cự tuyệt sách lược chuẩn bị khởi nghĩa và chờ đợi cho có được một "trung tâm hoạt động" là Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga...

"... Sách lược thứ hai, trái lại, là nhằm đặt Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga dưới sự giám sát của chúng ta, không cho nó được tùy ý hành động¹⁾ và thỏa hiệp với chính phủ".

Chúng ta ủng hộ Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga chừng nào nó đấu tranh chống chế độ chuyên chế, và chúng ta chống lại nó khi nó thỏa hiệp với chế độ chuyên chế. Chúng ta cương quyết can thiệp và dùng sức mạnh để chia rẽ các đại biểu²⁾, liên kết những người cấp tiến về với chúng ta³⁾, tẩy trừ bọn bảo thủ ra khỏi chính phủ, do đó mà khiến cho toàn bộ³⁾ Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga đi vào con đường cách mạng. Nhờ sách lược ấy, chính phủ sẽ luôn luôn bị

* Thế thì các anh có cách gì để khiến cho các ngài trong Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga không thể tùy ý hành động được? Phải chăng là dùng một thứ "giấy quỳ" đặc biệt?

** Ghê chưa ! thứ sách lược "uyên thâm" đó ! Chúng ta không đủ sức mạnh để chiến đấu ngoài đường phố, nhưng chúng ta lại có thể "chia rẽ các đại biểu" bằng "sức mạnh". Này, người đồng chí ở Ti-phlít ơi, cứ nói láo đi, nhưng đừng có đi quá mức đấy...

¹⁾ Tiếp đó, trong bản thảo có đoạn sau đây của Lê-nin đã bị gạch bỏ: "ôi chao ! thật là có tinh thần cách mạng quá!".

²⁾ Tiếp đó, trong bản thảo có đoạn sau đây của Lê-nin đã bị gạch bỏ: "tội nghiệp Xơ-ru-vê! ông ta vốn nổi tiếng là cấp tiến! Cái số phận thật là hẩm hiu - bị buộc phải liên kết vào với phái "Tia lửa" mới...".

³⁾ Tiếp đó, trong bản thảo có đoạn sau đây của Lê-nin đã bị gạch bỏ: "xin hãy nghe! xin hãy nghe!".

cô lập, phe đối lập¹⁾ sẽ được mạnh thế và do đó việc kiến lập một chế độ dân chủ sẽ càng được dễ dàng".

Tốt lắm ! Bây giờ hãy cứ để người ta nói rằng chúng ta đã phóng đại việc phá "Tia lửa" mới đã biến thành một loại tầm thường nhất của "chủ nghĩa kinh tế". Vì cái đó rồi cũng giống hệt như thứ bột giết ruồi có tiếng nọ: anh bắt ruồi rồi rắc bột giết ruồi vào nó, thế là nó chết. *Dùng sức mạnh* mà chia rẽ các đại biểu của Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga ra, "tẩy trừ bọn bảo thủ ra khỏi chính phủ"; thế là *toàn bộ* Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga sẽ đi vào *con đường cách mạng*... Làm việc đó mà không hề cần dùng đến khởi nghĩa vũ trang theo kiểu "Gia-cô-banh" tí nào, làm theo một lối lịch thiệp, gần như theo lối nghị trường, bằng cách "tác động" vào *các thành viên của Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga*.

Thương hại thay cho nước Nga ! Người ta nói rằng nó luôn luôn đội những cái mũ đã lỗi thời mà châu Âu đã vứt bỏ. Chúng ta chưa có nghị viện, ngay cả Bu-lư-ghin cũng chưa hứa cho chúng ta cái đó, nhưng mà thói ngu ngốc nghị trường²⁷ thì chúng ta đã có đủ thứ và có rất nhiều.

"... Sự can thiệp ấy phải được tiến hành như thế nào? Trước hết, chúng ta đòi Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga phải được triệu tập bằng đầu phiếu phổ thông, bình đẳng, trực tiếp và bỏ phiếu kín. Đồng thời với việc công bố chế độ tuyển cử đó, người ta^{**} phải ra đạo luật thừa nhận tự do vận động tuyển cử hoàn toàn, nghĩa là tự do hội họp, tự do ngôn luận và báo chí, quyền bất khả xâm phạm của những người bầu cử và của những người ứng cử và việc trả lại tự do cho tất cả các chính trị phạm. Ngày bầu cử phải được lùi lại lâu chừng nào hay chừng ấy, để chúng ta có đủ thì giờ cho nhân dân tìm hiểu và chuẩn bị. Vì việc định ra điều lệ để triệu tập Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga

* Trong báo "Tia lửa" chẳng?

** Đó có phải là vua Ni-cô-lai chẳng?

¹⁾ Tiếp đó, trong bản thảo có đoạn sau đây của Lê-nin đã bị gạch bỏ: "không có bọn bảo thủ "bị tẩy trừ" chẳng?".

đã được giao cho uỷ ban do Bu-lư-ghin, bộ trưởng Bộ nội vụ, chủ tọa, nên chúng ta phải tác động cả vào uỷ ban ấy và các uỷ viên của nó". Nếu uỷ ban Bu-lư-ghin không chịu thỏa mãn những yêu sách của chúng ta^{**} và chỉ cho bọn hữu sản có quyền bầu cử đại biểu thôi, thì chúng ta phải can thiệp vào những cuộc bầu cử đó, dùng thủ đoạn cách mạng mà buộc cử tri phải cử những đại biểu tiên tiến vào Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga, và tại đây đòi hỏi triệu tập Quốc hội lập hiến¹⁾. Sau cùng, chúng ta phải dùng đủ mọi biện pháp: biểu tình, bãi công và, nếu cần thì khởi nghĩa, để bắt buộc Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga triệu tập Quốc hội lập hiến hoặc tự tuyên bố chuyển thành Quốc hội lập hiến. Giai cấp vô sản vũ trang phải là người bảo vệ Quốc hội lập hiến, và cả hai^{***} đều sẽ cùng đi tới chế độ cộng hoà dân chủ.

Đó là sách lược dân chủ - xã hội, chỉ có sách lược đó mới đảm bảo cho chúng ta thu được thắng lợi".

Độc giả chớ nghĩ rằng cái mở văn chương vô lý không thể tưởng tượng nổi ấy chỉ là một bài tập viết của một phần tử thuộc phái "Tia lửa" mới, không có trách nhiệm và không có tên tuổi. Không, những cái đó được viết trên *cơ quan ngôn luận* của cả một ban chấp hành của phái "Tia lửa" mới ở Ti-phlít. Chưa hết đâu. Cái mở văn chương vô lý ấy *còn được báo "Tia lửa" trực tiếp tán thành*. Đây là lời báo "Tia lửa", số 100, đã nói về số báo "Người dân chủ-xã hội" này:

"Số 1 đã được biên soạn theo một lối văn sinh động và tài tình. Người ta nhận thấy trong đó có bàn tay thành thạo, lão luyện của một biên tập viên kiêm văn sĩ... Người ta có thể nói chắc chắn rằng tờ báo sẽ làm tròn được một cách xuất sắc nhiệm vụ mà nó tự đặt cho mình".

^{*} Ý nghĩa của sách lược "tẩy trừ bọn bảo thủ ra khỏi chính phủ" là thế đấy!

^{**} Khi chúng ta có một sách lược đúng đắn như thế và được suy tính sâu sắc như thế thì đó là điều quyết không thể có được!

^{***} Giai cấp vô sản vũ trang và bọn bảo thủ "bị tẩy trừ ra khỏi chính phủ" chẳng?

¹⁾ Tiếp đó, trong bản thảo còn có đoạn sau đây của Lê-nin đã bị gạch bỏ: ""buộc phải cử" - "dùng thủ đoạn cách mạng"! Cũng có cả cái lối ba hoa cách mạng kiểu như vậy đấy!".

Phải, nếu nhiệm vụ ấy là chỉ rõ cho tất cả và cho mỗi người thấy tình trạng hoàn toàn hủ bại về tư tưởng của phái "Tia lửa" mới, thì quả thật là nhiệm vụ đó đã được làm tròn "một cách xuất sắc". Có lẽ về cái tình trạng những người thuộc phái "Tia lửa" mới rơi xuống ngang hàng chủ nghĩa cơ hội tư sản-tự do chủ nghĩa thì chưa có ai có thể chỉ ra được "sinh động, tài tình và thành thạo" hơn thế.

8. PHÁI "GIẢI PHÓNG" VÀ PHÁI "TIA LỬA" MỚI

Bây giờ chúng ta lại nói đến một chứng thực cụ thể khác về ý nghĩa chính trị của phái "Tia lửa" mới.

Trong một bài báo đáng khen, tuyệt diệu, đầy ý nghĩa, nhan đề là "Làm thế nào để nhận thức rõ sứ mệnh của mình" ("Giải phóng", số 71), ngài Xtơ-ru-vê đã kịch liệt công kích "chủ nghĩa cách mạng có tính chất cương lĩnh" của các đảng cực đoan ở nước ta. Ngài Xtơ-ru-vê tỏ ra đặc biệt bất mãn đối với tôi*. Về phần tôi thì tôi lại rất bằng lòng

* "So với chủ nghĩa cách mạng của ông Lê-nin và các đồng chí của ông, thì chủ nghĩa cách mạng của phái dân chủ - xã hội ở Tây Âu, tức là chủ nghĩa cách mạng của Bê-ben và ngay cả của Cau-xky nữa, là chủ nghĩa cơ hội; nhưng chính ngay những cơ sở của chủ nghĩa cách mạng đã dìm xuống ấy cũng đã bị lịch sử phá đổ và làm tiêu tán mất rồi". Ngài Xtơ-ru-vê đã quá nặng lời. Nhưng thật là vô ích khi ngài nghĩ rằng ngài có thể đổ tất cả cho tôi như cho một người đã chết. Tôi chỉ cần thách một điều mà ngài Xtơ-ru-vê sẽ không bao giờ có thể nhận được. Ở đâu và khi nào tôi đã gọi "chủ nghĩa cách mạng của Bê-ben và Cau-xky" là chủ nghĩa cơ hội? Ở đâu và khi nào tôi đã có hoài bão sáng lập ra phong trào dân chủ - xã hội quốc tế một xu hướng riêng biệt, *không đồng nhất* với xu hướng của Bê-ben và Cau-xky? Ở đâu và khi nào người ta đã thấy giữa tôi, một bên, còn một bên khác là Bê-ben và Cau-xky có những ý kiến bất đồng, những ý kiến bất đồng mà về tính chất nghiêm trọng thì gần giống như những ý kiến bất đồng đã phát sinh giữa Bê-ben và Cau-xky,

ông Xtơ-ru-vê: tôi không thể nào ước mong có được người bạn đồng minh nào tốt hơn trong cuộc đấu tranh chống "chủ nghĩa kinh tế" đang phục hồi của phái "Tia lửa" mới và lập trường hoàn toàn vô nguyên tắc của phái "xã hội chủ nghĩa - cách mạng". Một lần khác, chúng ta sẽ xét xem ông Xtơ-ru-vê và phái "Giải phóng" trên thực tiễn đã chứng minh như thế nào tất cả cái tinh thần phản động của "những điểm sửa đổi" chủ nghĩa Mác trong dự thảo cương lĩnh của phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Chúng tôi đã nhiều lần nói đến sự giúp ích tận tụy, ngay thật và thực tế mà ông Xtơ-ru-vê đã đưa đến cho tôi mỗi khi ông tán thành phái "Tia lửa" mới *trên nguyên tắc*, và giờ đây, chúng ta lại nói đến điểm đó một lần nữa.

chẳng hạn như trong vấn đề ruộng đất, ở Bre-xlau?²⁸ Mời ngài Xtơ-ru-vê: hãy thử trả lời cho ba câu hỏi đó.

Và đây là điều mà chúng tôi sẽ nói với bạn đọc. *Luôn luôn* và *ở đâu* giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa cũng dùng cái thủ đoạn là làm cho bọn đồ đệ của mình trong một nước nào đó tin rằng những người dân chủ - xã hội của nước ấy là những người không biết điều nhất, còn như những đồng chí của họ ở nước láng giềng mới là "những anh chàng thật khôn ngoan". Giai cấp tư sản Đức đã *hàng trăm lần* nêu những người xã hội chủ nghĩa Pháp, "những anh chàng thật khôn ngoan" đó để làm gương cho những Bê-ben và Cau-xky. Giai cấp tư sản Pháp mới đây lại lấy "anh chàng thật khôn ngoan" Bê-ben nêu lên làm gương cho những người xã hội chủ nghĩa Pháp. Nay ngài Xtơ-ru-vê, thủ đoạn ấy quá cũ rồi! Chỉ trẻ con và những kẻ ngu muội mới mắc phải lưỡi câu của ngài thôi. Pháp dân chủ - xã hội cách mạng quốc tế hoàn toàn nhất trí với nhau trong tất cả mọi vấn đề lớn về cương lĩnh và sách lược, đó là một sự thực tuyệt đối không thể tranh cãi được.

* Chúng tôi xin nhắc lại để độc giả thấy rằng bài báo nhan đề "Điều không nên làm" ("Tia lửa", số 52) đã được tạp chí "Giải phóng" ca tụng rầm lên coi như một "bước ngoặt trọng đại" chuyển sang một tinh thần nhượng bộ phái cơ hội chủ nghĩa. Trong một bài báo nói về sự phân liệt của những người dân chủ - xã hội Nga, tạp chí "Giải phóng" đã đặc biệt tán thành những xu hướng nguyên tắc của phái "Tia lửa" mới. Nói tới cuốn sách của Tô-rốt-xki "Những nhiệm vụ chính trị của chúng ta", tạp chí "Giải phóng" đã chỉ rõ sự giống nhau của những

Trong bài báo của ông Xtơ-ru-vê có cả một loạt những lời tuyên bố cực kỳ thú vị; nhưng ở đây chúng ta chỉ có thể nhắc qua những lời đó thôi. Ông Xtơ-ru-vê định "lập ra một đảng dân chủ Nga bằng cách không dựa vào đấu tranh, mà lại dựa vào hợp tác giai cấp"; và lại, "giới trí thức có đặc quyền về mặt xã hội" (ví dụ như bọn "quý tộc có học thức" mà ngài Xtơ-ru-vê quen cúi chào với bộ điệu thật là lịch thiệp của một... đấng tôi đòi) sẽ đưa đến cho cái đảng "phi giai cấp" đó "uy thế về địa vị xã hội của họ" (uy thế của túi tiền). Ngài Xtơ-ru-vê tỏ ý muốn làm cho thanh niên biết câu "sáo ngữ cấp tiến cho rằng giai cấp tư sản hoảng sợ và đã bán đứng giai cấp vô sản và sự nghiệp tự do" là vô dụng (chúng ta nhiệt liệt hoan nghênh cái ý muốn đó. Không có gì xác nhận được câu "sáo ngữ" mác-xít đó hơn là việc ngài Xtơ-ru-vê đấu tranh chống câu sáo ngữ đó. Nay ngài Xtơ-ru-vê, ngài hãy làm đi, đừng trì hoãn mà bỏ qua không thi hành dự định đẹp đẽ của ngài nhé!).

Muốn bàn về vấn đề của chúng ta, chúng tôi cho điều quan trọng là phải chú ý xem những khẩu hiệu *thực tiến* nào là những khẩu hiệu mà người đại biểu đó của giai cấp tư sản Nga, người đại biểu thính về mặt chính trị và lại giỏi tùy cơ ứng biến, hiện nay đang chống lại. Trước hết

tư tưởng của Tơ-rốt-xki với những tư tưởng mà ngày xưa những người thuộc phái "Sự nghiệp công nhân" - như Cri-tsép-xki, Mác-tư-nốp, A-ki-mốp (xem truyền đơn "Anh chàng thuộc phái tự do có tính ân cần" do báo "Tiến lên" xuất bản)¹⁾ đã diễn đạt trong khi nói cũng như khi viết. Tạp chí "Giải phóng" đã hoan nghênh cuốn sách của Mác-tư-nốp bàn về hai nền chuyên chính (xem bài bút ký đăng trong số 9 báo "Tiến lên"²⁾). Sau cùng, những lời than phiền muộn màng của Xta-rô-ve về khẩu hiệu cũ của báo "Tia lửa" cũ²⁹⁾: "phân ranh giới đã, rồi sau sẽ thống nhất", đã được tạp chí "Giải phóng" đặc biệt đồng tình.

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 88-92.

²⁾ Như trên, tr. 383-385.

là khẩu hiệu chủ nghĩa cộng hoà. Ông Xtơ-ru-vê tin chắc rằng khẩu hiệu ấy là "không thể hiểu nổi và xa lạ đối với quần chúng nhân dân" (ông ta quên nói thêm: có thể hiểu nổi, nhưng bất lợi cho giai cấp tư sản!). Chúng ta rất muốn thấy công nhân trong các tiểu tổ và các cuộc họp quần chúng của chúng ta sẽ trả lời ông Xtơ-ru-vê như thế nào? Hoặc giả công nhân không phải là nhân dân chẳng? Còn nông dân? Theo ông Xtơ-ru-vê, thì nông dân thường chủ trương một "chủ nghĩa cộng hoà ngay thơ" ("đánh đuổi Nga hoàng"), nhưng giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa tin rằng thứ chủ nghĩa cộng hoà *ngay thơ* ấy không phải là sẽ nhường chỗ cho một chủ nghĩa cộng hoà tự giác mà là nhường chỗ cho chủ nghĩa quân chủ tự giác! *Ça dépend*¹⁾, ngài Xtơ-ru-vê ạ, cái đó còn tùy ở tình hình. Chế độ Nga hoàng và giai cấp tư sản không thể không phản đối việc lấy ruộng đất của bọn địa chủ mà cải thiện triệt để tình cảnh của nông dân, còn giai cấp công nhân không thể không giúp đỡ nông dân trong vấn đề ấy.

Thứ hai là, ông Xtơ-ru-vê nói quả quyết rằng "trong nội chiến, kẻ tấn công bao giờ cũng là kẻ sai". Tư tưởng ấy gần giống như những xu hướng của phái "Tia lửa" mới mà chúng ta đã nói trên kia. Đương nhiên, chúng ta không nói rằng trong nội chiến, tấn công *khi nào* cũng có lợi; không, có khi người ta vẫn *tạm thời* bắt buộc phải dùng đến sách lược phòng ngự. Nhưng đề ra một luận điểm như luận điểm của ông Xtơ-ru-vê và áp dụng nó vào nước Nga năm 1905, đó chính là đưa ra cho chúng ta một mẫu "sáo ngữ cấp tiến" ("giai cấp tư sản hoảng sợ và sẽ bán đứng sự nghiệp tự do"). Kẻ nào hiện nay không muốn tấn công vào chế độ chuyên chế, vào thế lực phản động, kẻ nào không chuẩn bị cuộc tấn công ấy, không tuyên truyền cuộc tấn công ấy

¹⁾ - cái đó còn tùy

kẻ đó mà tự xưng là người tán thành cách mạng, thì cũng uổng công vô ích.

Ông Xtơ-ru-vê lên án những khẩu hiệu "công tác bí mật" và "nổi loạn" ("một cuộc khởi nghĩa thu nhỏ lại" đó). Đứng trên cái quan điểm "đi sát quần chúng" ngài Xtơ-ru-vê coi khinh cả hai cách đó! Chúng ta sẽ yêu cầu ông Xtơ-ru-vê xem ông ta có thể chỉ cho chúng ta thấy chỗ nào là tuyên truyền việc nổi loạn, chẳng hạn như trong cuốn "Làm gì?"¹⁾, tác phẩm mà ông cho là của nhà cách mạng tối cực đoan. Còn như "công tác bí mật", thì giữa chúng tôi và ông Xtơ-ru-vê chẳng hạn, có gì khác nhau lắm không? Cả hai bên, chúng ta chẳng đã làm việc để ra một tờ báo "bất hợp pháp", được "bí mật" đưa vào nước Nga cho những nhóm "bí mật" của "Hội liên hiệp giải phóng" hay của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đó sao? Những cuộc hội nghị quần chúng công nhân của chúng tôi thường phải họp "bí mật", chúng tôi xin thú nhận cái tội ấy. Còn những cuộc hội nghị của các ngài thuộc phái "Giải phóng" kia thì sao? Thưa ngài Xtơ-ru-vê, ngài có gì để mà tự hào trước mặt những người đáng khinh đang chủ trương công tác bí mật đáng khinh kia không?

Đương nhiên, việc cung cấp vũ khí cho công nhân cần phải hết sức bí mật. Chỗ này, ông Xtơ-ru-vê có thẳng thắn hơn. Các bạn, hãy nghe ông ta nói: "Còn như khởi nghĩa vũ trang hay là cách mạng, đứng về phương diện kỹ thuật mà nói²⁾, thì chỉ có việc tuyên truyền cương lĩnh dân chủ trong quần chúng mới có thể tạo ra được những điều kiện tâm lý - xã hội cho cuộc tổng khởi nghĩa vũ trang. Như vậy, ngay cả đứng trên quan điểm - quan điểm này tôi không tán

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, trang 1 - 245.

²⁾ Tiếp đó, trong bản thảo có đoạn sau đây của Lê-nin đã bị gạch bỏ: "ở đây bắt đầu ăn cắp văn của tờ "Tia lửa" mới".

thành - cho rằng khởi nghĩa vũ trang sẽ là kết cục *không thể tránh khỏi* của cuộc đấu tranh hiện tại cho sự nghiệp giải phóng, thì việc chủ yếu nhất, cần thiết nhất là phải làm cho những tư tưởng về cải cách dân chủ ăn sâu vào quần chúng".

Ông Xtơ-ru-vê tìm cách lẩn tránh vấn đề. Đáng lẽ phải nói đến sự cần thiết phải có khởi nghĩa để cho cách mạng thắng lợi, thì ông ta lại nói đến tính chất không tránh khỏi của khởi nghĩa. Cuộc khởi nghĩa không được chuẩn bị, có tính chất tự phát, lẻ tẻ, đã bắt đầu. Không ai có thể tuyệt đối bảo đảm rằng cuối cùng nó sẽ đi đến một cuộc khởi nghĩa vũ trang toàn bộ và toàn vẹn của nhân dân, vì cái đó còn tùy ở tình hình lực lượng cách mạng (mà người ta chỉ có thể đánh giá đầy đủ được ngay trong quá trình đấu tranh mà thôi), còn tùy ở thái độ của chính phủ và của giai cấp tư sản, cũng như tùy ở nhiều hoàn cảnh khác không thể tính đến một cách chính xác được. Cần gì phải nói đến tính chất không tránh khỏi của một sự biến, tức là nói đến một sự biến cụ thể tuyệt đối chắc chắn sẽ xảy ra, như ông Xtơ-ru-vê vẫn nói. Nếu ngài muốn tỏ ra là người tán thành cách mạng, thì điều ngài cần phải nói là: khởi nghĩa có *cần thiết cho* cách mạng *thắng lợi* không, có cần phải tích cực đề ra khởi nghĩa không, có cần phải tức khắc và cương quyết tuyên truyền và chuẩn bị khởi nghĩa không. Ông Xtơ-ru-vê không thể không hiểu sự khác nhau đó: chẳng hạn ông ta không lấy cái vấn đề còn phải tranh luận và không bức thiết đối với một nhà hoạt động chính trị, tức là vấn đề nhất định không tránh khỏi phải giành được quyền đầu phiếu phổ thông ngay trong quá trình cuộc cách mạng hiện tại, - để che giấu vấn đề cần thiết phải có đầu phiếu phổ thông, một vấn đề rõ ràng, không thể tranh cãi gì nữa đối với một người dân chủ. Do lẩn tránh không nói tới vấn đề cần thiết phải khởi nghĩa, nên ông Xtơ-ru-vê đã để lộ những mặt kín nhất của lập trường chính trị của phái tư sản tự

do chủ nghĩa. Trước hết, giai cấp tư sản thích thỏa hiệp với chế độ chuyên chế hơn là đánh đổ nó; và vô luận thế nào giai cấp tư sản cũng đẩy cho công nhân cái gánh nặng đấu tranh vũ trang (đó là điểm thứ hai). Đây là ý nghĩa *thực sự* của thái độ lẩn tránh kia của ông Xtơ-ru-vê. Đó là lý do vì sao ông ta đang *thụt lùi* từ vấn đề cần thiết phải khởi nghĩa đến vấn đề những điều kiện "tâm lý - xã hội" của khởi nghĩa, đến vấn đề phải "tuyên truyền" trước đã. Đúng hết như bọn ba hoa tư sản trong nghị viện Phran-pho năm 1848 lo ngời thảo ra những nghị quyết, những lời tuyên bố, những quyết định, lo làm công tác "tuyên truyền quần chúng", và lo chuẩn bị "những điều kiện tâm lý - xã hội" trong lúc mà vấn đề là phải phản công lại lực lượng vũ trang của chính phủ, trong lúc mà phong trào đã "dẫn đến chỗ cần thiết" phải đấu tranh vũ trang, trong lúc mà việc chỉ biết tác động bằng lời nói (hết sức cần thiết trong thời kỳ chuẩn bị) đã trở thành một biểu hiện nằm im và khiếm nhục tầm thường của giai cấp tư sản, - đúng hết như bọn đó, ông Xtơ-ru-vê cũng đã dùng *những lời trống rỗng* để tránh vấn đề khởi nghĩa. Ông Xtơ-ru-vê chỉ rõ cho chúng ta thấy một điều mà nhiều đảng viên dân chủ - xã hội cứ khăng khăng không chịu nhận thấy là: thời kỳ cách mạng khác với những thời gian bình thường, hàng ngày, có tính chất chuẩn bị của lịch sử, ở chỗ là tâm trạng, tinh thần sôi sục, lòng tin tưởng của quần chúng phải được biểu hiện và đang được biểu hiện bằng *hành động*.

Chủ nghĩa cách mạng tầm thường không hiểu rằng chính lời nói cũng là hành động; luận điểm ấy là điều hiển nhiên khi vận dụng nó vào trong lịch sử *nói chung* hay vào trong những thời kỳ lịch sử không có hành động chính trị công khai của quần chúng, còn hành động đó thì bất cứ những cuộc manh động nào cũng không thay thế được và không dựng ra được một cách giả tạo. Các nhà cách mạng theo đuôi không hiểu rằng khi thời kỳ cách mạng đã bắt đầu,

khi cái "kiến trúc thượng tầng" cũ đã rạn vỡ khắp nơi, khi mà hành động chính trị công khai của các giai cấp và quần chúng xây dựng cho mình một kiến trúc thượng tầng mới đã trở thành một sự thực, khi nội chiến đã bắt đầu, - lúc bấy giờ mà chỉ biết có dùng "lời lẽ" *như xưa* thôi, không đề ra *khẩu hiệu trực tiếp* là chuyển sang "hành động", lúc bấy giờ mà lại lẩn tránh hành động bằng cách viện ra những "điều kiện tâm lý" và việc "tuyên truyền" chung chung, như thế là lý luận chết và cứng nhắc, là lý sự suông, hoặc bán đứng cách mạng, phản bội cách mạng. Bọn ba hoa ở nghị viện Phran-pho thuộc giai cấp tư sản dân chủ là một gương lịch sử bất hủ về sự phản bội đó hay về lối lý sự suông ngu xuẩn đó.

Các bạn muốn chúng tôi giải thích sự khác nhau đó giữa chủ nghĩa cách mạng tầm thường và chủ nghĩa theo đuôi của những người cách mạng, căn cứ vào lịch sử phong trào dân chủ - xã hội ở Nga chăng? Chúng tôi xin giải thích điều đó cho các bạn nghe. Các bạn hãy nhớ lại những năm 1901-1902 còn rất gần đây thôi, thế mà, ngày nay đối với chúng ta thì hình như đã thành chuyện cũ. Lúc đó bắt đầu có các cuộc biểu tình. Chủ nghĩa cách mạng tầm thường liền lên tiếng kêu gọi "xung phong" (tờ "Sự nghiệp công nhân"³⁰), những "truyền đơn đòi máu" đã được phát ra (từ Béc-lanh đến, nếu tôi nhớ không sai); người ta đả kích cái "bệnh sách vở" và tính kinh viện của cái tư tưởng cho rằng có thể tiến hành một cuộc cổ động trong toàn nước Nga bằng một tờ báo (Na-đê-giơ-đin)³¹. Trái lại, lúc bấy giờ chủ nghĩa theo đuôi của những người cách mạng thì tuyên truyền rằng "đấu tranh kinh tế là thủ đoạn *tốt nhất* để làm công tác cổ động chính trị". Lúc đó thái độ của Đảng dân chủ - xã hội cách mạng như thế nào? Nó chống cả hai khuynh hướng ấy. Nó lên án chủ nghĩa manh động và những lời kêu gọi xung phong, vì mọi người đều thấy rõ hoặc phải thấy rằng hành động công khai của quần chúng là một việc của

ngày mai. Nó lên án chủ nghĩa theo đuôi và trực tiếp đề ra ngay cả khẩu hiệu toàn dân khởi nghĩa vũ trang, nhưng không phải với ý nghĩa là một lời kêu gọi trực tiếp (thời ấy, ông Xơ-ru-vê sẽ không tìm thấy trong lời nói của chúng tôi một tiếng kêu gọi "nổi loạn" nào cả), mà với ý nghĩa là một kết luận *cần thiết*, với ý nghĩa là một sự "tuyên truyền" (mà ngài Xơ-ru-vê bây giờ mới nhớ ra được, vì ngài Xơ-ru-vê đáng kính của chúng ta khi nào cũng chậm mất mấy năm), với ý nghĩa là sự chuẩn bị chính ngay "những điều kiện tâm lý - xã hội" nọ mà những đại biểu của giai cấp tư sản con buôn bị rối rắm đang nói năng "một cách buồn rầu và không hợp thời". *Lúc bấy giờ*, tuyên truyền và cổ động, cổ động và tuyên truyền, do tình hình khách quan, đã thực sự được đặt lên hàng đầu. *Lúc bấy giờ* công tác nhằm lập ra cho cả nước Nga một tờ báo chính trị, - mà xuất bản được hàng tuần lúc đó hầu như là một lý tưởng, - có thể được đề ra (và đã được đề ra trong cuốn "Làm gì?") làm hòn đá tảng của công tác chuẩn bị khởi nghĩa. *Lúc bấy giờ* những khẩu hiệu: cổ động quần chúng, *chứ không phải* hành động vũ trang trực tiếp; chuẩn bị những điều kiện tâm lý - xã hội cần thiết cho khởi nghĩa, *chứ không phải* manh động, - là những khẩu hiệu duy nhất đúng của Đảng dân chủ - xã hội cách mạng. *Ngày nay* những khẩu hiệu ấy đã bị các sự biến vượt quá mất rồi, phong trào đã tiến lên rồi, những khẩu hiệu ấy chỉ còn là một mớ đồ cũ rích, chỉ còn dùng được để che đậy sự giả dối của phái "Giải phóng" và chủ nghĩa theo đuôi của phái "Tia lửa" mới là cùng!

Hoặc giả có thể là tôi lầm chăng? Có lẽ cách mạng chưa bắt đầu chăng? Có lẽ thời kỳ hành động chính trị công khai của các giai cấp chưa đến chăng? Có lẽ nội chiến chưa xảy ra chăng và việc phê bình bằng vũ khí ngay bây giờ đây chưa *cần thiết* và nhất thiết để làm người tiếp tục, người thừa kế, người chấp hành di chúc, người hoàn thành sự nghiệp của vũ khí phê bình chăng?

Các ngài hãy nhìn chung quanh mình, hãy ra đứng ở cửa sổ phòng làm việc của các ngài nhìn ra ngoài, là có thể trả lời những câu hỏi đó. Há không phải chính chính phủ tự nó đã bắt đầu cuộc nội chiến bằng cách bắn giết khắp nơi, hàng loạt dân lành và không có vũ khí, đó sao? Há chẳng phải bọn Trăm đen có vũ trang đang hành động với tư cách là "luận cứ" trong tay chế độ chuyên chế, đó sao? Giai cấp tư sản - ngay cả giai cấp tư sản - chẳng đã thừa nhận là cần thiết phải có một đội dân cảnh, đó sao? Chính ngay ông Xơ-ru-vê, ông Xơ-ru-vê có nền nếp và ôn hoà đến mực kia, há chẳng phải đã nói (tiếc thay ông ta nói chỉ là để thoái thác!) rằng "tính chất công khai của những hành động cách mạng" (hiện nay chúng ta đã dùng những lời lẽ như thế đó!) "ngày nay là một trong những điều kiện quan trọng nhất để gây ảnh hưởng giáo dục đối với quần chúng nhân dân", đó sao?

Ai thấy rõ sự thực trước mắt đều không thể nghi ngờ gì về cách thức mà ngày nay những người đứng về phía cách mạng phải đặt vấn đề khởi nghĩa vũ trang như thế nào. Vậy các bạn hãy xem *ba* cách đặt vấn đề mà các cơ quan báo chí tự do, ít nhiều có khả năng ảnh hưởng vào *quần chúng*, đã nêu lên như thế nào.

Cách thứ nhất. Nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. Nghị quyết đó đã thừa nhận

* Dưới đây là toàn văn bản nghị quyết đó:

"Nhận thấy rằng:

1) giai cấp vô sản, do địa vị của nó, là giai cấp tiên tiến nhất và duy nhất triệt để cách mạng, do đó có nhiệm vụ giữ vai trò lãnh đạo trong phong trào cách mạng dân chủ chung ở Nga;

2) phong trào này hiện nay đã dẫn đến chỗ cần thiết phải có một cuộc khởi nghĩa vũ trang;

3) giai cấp vô sản nhất định sẽ tham gia một cách tích cực nhất trong cuộc khởi nghĩa ấy, sự tham gia này sẽ định đoạt vận mệnh của cách mạng ở Nga;

và tuyên bố công khai rằng phong trào cách mạng dân chủ chung đã dẫn đến chỗ cần thiết phải khởi nghĩa vũ trang. Việc tổ chức giai cấp vô sản để tiến hành khởi nghĩa đã được đề ra trước mắt thành một trong những nhiệm vụ căn bản, trọng yếu và cần thiết của đảng. Những biện pháp *kiên quyết nhất* sẽ được thi hành để vũ trang giai cấp vô sản và bảo đảm có thể trực tiếp lãnh đạo khởi nghĩa.

Cách thứ hai. Bài luận văn có tính chất nguyên tắc đăng trong tạp chí "Giải phóng", của "lãnh tụ phải lập hiến

4) giai cấp vô sản chỉ có thể giữ được vai trò lãnh đạo trong cuộc cách mạng này, nếu nó đoàn kết lại thành một lực lượng chính trị thống nhất và độc lập dưới ngọn cờ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội, là đảng lãnh đạo cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản không những về mặt tư tưởng mà cả về thực tiễn nữa;

5) chỉ có thực hiện được vai trò đó mới có thể đảm bảo được cho giai cấp vô sản có những điều kiện thuận lợi nhất để tiến hành cuộc đấu tranh cho chủ nghĩa xã hội chống lại các giai cấp hữu sản của nước Nga dân chủ - tư sản; -

Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga thừa nhận rằng nhiệm vụ tổ chức giai cấp vô sản để trực tiếp đấu tranh chống chế độ chuyên chế bằng một cuộc khởi nghĩa vũ trang là một trong những nhiệm vụ chủ yếu nhất và bức thiết nhất của đảng trong thời kỳ cách mạng hiện nay.

Vì vậy, đại hội trao cho tất cả các tổ chức đảng nhiệm vụ:

a) dùng hình thức tuyên truyền và cổ động mà giải thích cho giai cấp vô sản thấy rõ không những ý nghĩa chính trị mà còn thấy cả mặt tổ chức - thực tiễn của cuộc khởi nghĩa vũ trang sắp tới,

b) trong công tác tuyên truyền và cổ động ấy nêu rõ vai trò của những cuộc bãi công chính trị có tính chất quần chúng, những cuộc bãi công này có thể có ý nghĩa quan trọng trong lúc đầu và trong bản thân quá trình cuộc khởi nghĩa,

c) có những biện pháp tích cực nhất để vũ trang giai cấp vô sản cũng như để thảo ra kế hoạch khởi nghĩa vũ trang và kế hoạch trực tiếp lãnh đạo cuộc khởi nghĩa đó, nhằm mục đích ấy, khi cần thiết thì thành lập ra những nhóm đặc biệt gồm các cán bộ đảng".¹⁾

¹⁾ Chú thích của tác giả cho lần xuất bản năm 1907.

Nga" ("Báo Phran-pho"³², cơ quan ngôn luận rất có ảnh hưởng của giai cấp tư sản châu Âu, mới đây đã tặng danh hiệu ấy cho ông Xto-ru-vê) hay của lãnh tụ giai cấp tư sản tiến bộ Nga. Ông ta không tán thành ý kiến về tính chất không tránh khỏi của khởi nghĩa. Công tác bí mật và nổi loạn là những thủ đoạn đặc thù của một chủ nghĩa cách mạng đại dột. Chủ nghĩa cộng hoà là một phương pháp để làm cho người ta u mê đi. Khởi nghĩa vũ trang thực ra chỉ là một vấn đề kỹ thuật, còn "việc chủ yếu nhất, cần thiết nhất" là tuyên truyền rộng rãi và chuẩn bị những điều kiện tâm lý - xã hội.

Cách thứ ba. Nghị quyết của hội nghị phái "Tia lửa" mới. Nhiệm vụ của chúng ta là chuẩn bị khởi nghĩa. Khởi nghĩa tuyệt đối không thể do một kế hoạch đặt ra được. Những điều kiện thuận lợi cho khởi nghĩa là do sự tan rã của chính phủ, do công tác cổ động, công tác tổ chức của chúng ta tạo nên. Chỉ đến lúc đó thì "những công việc chuẩn bị kỹ thuật để chiến đấu mới có thể có một ý nghĩa ít nhiều quan trọng".

Và có thể thôi ư? Có thể thôi đấy. Khởi nghĩa đã trở nên tất yếu chưa, đó là điều mà các nhà lãnh đạo thuộc phái "Tia lửa" mới của giai cấp vô sản chưa biết. Tổ chức giai cấp vô sản lại để tiến hành đấu tranh trực tiếp có phải là một nhiệm vụ bức thiết không, đó là điều mà họ chưa nhìn thấy được rõ ràng. Cần gì phải kêu gọi thi hành những biện pháp kiên quyết nhất; điều quan trọng hơn nhiều (vào năm 1905, chứ không phải năm 1902) là phải giải thích trên những nét lớn những điều kiện trong đó các biện pháp ấy "có thể" có một ý nghĩa "ít nhiều quan trọng"...

Này các đồng chí thuộc phái "Tia lửa" mới, bây giờ các đồng chí có thấy việc các đồng chí quay sang phía chủ nghĩa Mác-tư-nốp, đã đưa các đồng chí đến đâu không? Các đồng chí có hiểu rằng thứ triết lý chính trị của các đồng chí chẳng qua chỉ là lặp lại triết lý của phái "Giải phóng"

không, rằng các đồng chí đang lâm vào tình trạng (trái với ý muốn của mình và mình không ngờ tới) theo đuôi giai cấp tư sản quân chủ không? Bây giờ các đồng chí có nhận thấy hay không rằng do cứ nhai đi nhai lại mãi những điều sơ đẳng và cứ sa mãi vào cái thói lý sự suông, nên các đồng chí đã không thấy được, nói theo như những lời bất hủ của Xi-rơ-vê trong bài báo bất hủ của ông ta, - rằng "tính chất công khai của *những hành động* cách mạng ngày nay là một trong những điều kiện quan trọng nhất để gây ảnh hưởng giáo dục đối với quần chúng nhân dân"?

9. THẾ NÀO LÀ MỘT ĐẢNG ĐỐI LẬP CỤC ĐOAN TRONG THỜI KỲ CÁCH MẠNG?

Chúng ta hãy trở lại bản nghị quyết nói về chính phủ lâm thời. Chúng ta đã chỉ ra rằng sách lược của phái "Tia lửa" mới không thúc đẩy được cách mạng tiến lên, - thế nhưng đó lại là điều mà họ muốn đạt được bằng nghị quyết của họ, - mà trái lại làm cho cách mạng thụt lùi. Chúng ta đã chỉ ra rằng chính cái sách lược ấy đang làm cho Đảng dân chủ - xã hội phải *chịu bó tay* trong cuộc đấu tranh chống giai cấp tư sản không triệt để, và không phòng ngừa cho đảng ấy tránh khỏi nguy cơ bị hoà tan vào trong phái dân chủ tư sản. Rõ ràng là do tiền đề không đúng của nghị quyết nên đã có những kết luận không đúng: "Bởi vậy, Đảng dân chủ - xã hội không nên tự định cho mình mục đích là giành lấy chính quyền hoặc chia chính quyền đó trong chính phủ lâm thời, nó phải giữ địa vị là đảng cách mạng đối lập cực đoan". Các bạn hãy xét nửa trên của kết luận đó về những mục đích phải đạt được. Phái "Tia lửa" mới có đặt mục đích cho hoạt động của Đảng dân chủ - xã hội là giành thắng lợi quyết định của cách mạng đối với chế độ Nga hoàng hay không? - Có. Họ không biết diễn đạt chính xác những điều kiện cho thắng lợi quyết định, họ sa vào công

thức của phái "Giải phóng", nhưng vẫn có đặt cho mình mục đích ấy. Sau nữa, họ có gắn liền chính phủ lâm thời với khởi nghĩa không? - Có, họ trực tiếp gắn liền hai cái đó với nhau, nói rằng chính phủ lâm thời là "do cuộc khởi nghĩa nhân dân thắng lợi sản sinh ra". Cuối cùng, họ có tự đặt ra cho mình mục đích là lãnh đạo khởi nghĩa không? - Có, giống như ông Xi-rơ-vê, họ lẩn tránh không thừa nhận sự cần thiết và sự cấp bách phải khởi nghĩa, nhưng đồng thời, khác với ông Xi-rơ-vê, họ lại nói rằng "Đảng dân chủ - xã hội muốn làm cho nó (khởi nghĩa) *phải chịu* ảnh hưởng của mình và chịu *sự lãnh đạo* của mình và lợi dụng nó để mưu lợi ích cho giai cấp công nhân".

Như thế là rất mạch lạc, phải không? Chúng ta tự đặt *mục đích* cho mình là làm cho cuộc khởi nghĩa của cả quần chúng vô sản lẫn quần chúng *phi vô sản* phải chịu ảnh hưởng của chúng ta, chịu sự lãnh đạo của chúng ta, và lợi dụng nó để mưu lợi ích cho chúng ta. Vậy cho nên chúng ta tự đặt mục đích cho mình là phải lãnh đạo, trong khi khởi nghĩa, cả giai cấp vô sản, cả giai cấp tư sản cách mạng lẫn giai cấp tiểu tư sản ("những nhóm phi vô sản"), nghĩa là phải "*chia*" quyền lãnh đạo khởi nghĩa giữa Đảng dân chủ - xã hội và giai cấp tư sản cách mạng. Chúng ta tự đặt mục đích cho mình là phải làm cho khởi nghĩa *thắng lợi*, và thắng lợi đó phải đưa đến thành lập một chính phủ lâm thời ("do cuộc khởi nghĩa nhân dân thắng lợi sản sinh ra"). *Bởi vậy...* bởi vậy chúng ta không nên tự định cho mình mục đích là giành lấy chính quyền hoặc chia chính quyền đó trong chính phủ cách mạng lâm thời!!

Các ông bạn của chúng ta không thể làm cho lý lẽ của mình ăn khớp với nhau được. Họ nghiêng ngả giữa quan điểm của ông Xi-rơ-vê là lẩn tránh khởi nghĩa, và quan điểm của Đảng dân chủ - xã hội cách mạng là kêu gọi bắt tay thực hiện nhiệm vụ bức thiết đó. Họ nghiêng ngả giữa chủ nghĩa vô chính phủ là thứ chủ nghĩa lên án, trên nguyên

tắc, mọi sự tham gia chính phủ cách mạng lâm thời, coi đó là phần bồi giai cấp vô sản, và chủ nghĩa Mác là chủ nghĩa đòi hỏi phải có sự tham gia đó với điều kiện là Đảng dân chủ - xã hội phải có một ảnh hưởng lãnh đạo đối với khởi nghĩa*. Họ không có một lập trường nào riêng của họ: không có lập trường của ông Xơ-ru-vê đang cầu mong thỏa hiệp với chế độ Nga hoàng và do đó, phải lẩn tránh và nói quanh trong vấn đề khởi nghĩa; cũng lại không có lập trường của phái vô chính phủ chủ nghĩa là phái lên án mọi hành động "từ trên xuống" và mọi sự tham gia cuộc cách mạng tư sản. Phái "Tia lửa" mới lẩn lộn giữa sự thỏa hiệp với chế độ Nga hoàng và thắng lợi đối với chế độ Nga hoàng. Họ muốn tham gia cuộc cách mạng tư sản. So với lập trường của cuốn "Hai nền chuyên chính" của Mác-tư-nốp thì họ có tiến bộ hơn ít nhiều. Thậm chí họ cũng đồng ý là phải lãnh đạo cuộc khởi nghĩa của nhân dân, nhưng để nhường sự lãnh đạo đó đi ngay sau khi thắng lợi (hoặc, có lẽ là ngay trước khi thắng lợi chẳng?), nghĩa là làm thế nào để *đừng hưởng những thành quả của thắng lợi*, mà giao *hết* tất cả những thành quả ấy lại cho *giai cấp tư sản*. Đó là cái mà họ gọi là "lợi dụng khởi nghĩa để mưu lợi ích cho giai cấp công nhân"...

Chúng ta không cần phải nói nhiều hơn nữa về cái quan niệm lẩn lộn đó. Việc bổ ích hơn là xem xét *nguồn gốc* của sự lẩn lộn đó trong cái công thức: "giữ địa vị là đảng cách mạng đối lập cực đoan".

Câu đó là một trong những nguyên lý quen thuộc của phong trào dân chủ - xã hội cách mạng quốc tế. Nguyên lý ấy hoàn toàn đúng. Nó đã trở thành một lập luận thường

* Xem số 3 báo "Người vô sản". "Bàn về chính phủ cách mạng lâm thời", bài báo thứ hai¹⁾.

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.10, tr. 272-281.

dùng của mọi người phản đối chế độ chủ nghĩa xét lại hay chủ nghĩa cơ hội trong các nước có chế độ đại nghị. Nó đã được mọi người công nhiên thừa nhận, coi như một phương thức đối đáp chính đáng và cần thiết để phản đối "thói ngu ngốc nghị trường", phản đối chủ nghĩa Min-lơ-răng, chủ nghĩa Béc-stanh, chủ nghĩa cải lương Ý theo lối Tu-ra-ti. Những người thuộc phái "Tia lửa" mới quý hoá của chúng ta đã thuộc lòng cái nguyên lý tốt đẹp ấy và hằng hái áp dụng nó... *một cách hoàn toàn không hợp thời*. Họ đưa những phạm trù đấu tranh nghị trường vào trong các nghị quyết thảo ra cho những hoàn cảnh trong đó không hề có một thứ nghị viện nào cả. Khái niệm "đối lập" - biểu hiện và phản ánh một tình hình chính trị trong đó chưa ai nói đến *khởi nghĩa* một cách nghiêm chỉnh - đã được áp dụng một cách vô lý vào một tình hình trong đó khởi nghĩa *đã bắt đầu* và trong đó tất cả những người đứng về phía cách mạng đều đang nghĩ đến và nói đến việc lãnh đạo khởi nghĩa. Cái ý muốn "*cứ đứng ỳ*" một chỗ như trước, nghĩa là chỉ biết có hành động "từ dưới lên", đã được diễn đạt một cách huênh hoang và ồn ào *đúng vào lúc* mà cách mạng đã đặt vấn đề cần thiết phải có hành động *từ trên xuống*, trong trường hợp khởi nghĩa thắng lợi.

Không, quả thật không may cho những người thuộc phái "Tia lửa" mới của chúng ta! Ngay cả khi họ đưa ra một nguyên lý đúng đắn theo nguyên tắc của Đảng dân chủ - xã hội, họ cũng không biết áp dụng nó một cách đúng đắn được. Họ đã không nghĩ rằng một khi cách mạng đã bắt đầu, trong tình hình không có nghị viện, lúc mà nội chiến đang diễn ra, lúc mà ngọn lửa khởi nghĩa đã bùng cháy, thì những danh từ và khái niệm về đấu tranh nghị trường sẽ thay đổi, sẽ biến thành những cái trái ngược với những danh từ và khái niệm đó. Họ đã không nghĩ rằng, trong những điều kiện như thế, thì phải dùng thủ đoạn biểu tình thị uy mà đề ra những điểm sửa đổi, phải dùng hành động tấn công của nhân

dân vũ trang mà chất vấn, phải thông qua việc dùng bạo lực lật đổ chính phủ mà thực hiện việc đối lập với chính phủ.

Giống hệt như một nhân vật nổi tiếng trong truyện cổ dân gian ở nước ta cứ lấp đi lấp lại một cách không đúng lúc những lời khuyên tốt lành, thì những người thân phục Mác-tư-nốp của chúng ta cũng lấp đi lấp lại những bài học về đấu tranh nghị trường trong thời bình đúng vào lúc mà chính họ cũng nhận thấy rằng đã bắt đầu có những hành động quân sự trực tiếp. Không có gì kỳ quặc hơn là cái lối để ra một cách trình trọng khẩu hiệu "đối lập cực đoan" trong một nghị quyết mà phần mở đầu lại nói về "thắng lợi quyết định của cách mạng" và về "khởi nghĩa nhân dân"! Thưa các ngài, các ngài hãy nghĩ xem: trong thời kỳ khởi nghĩa mà "đối lập cực đoan" như thế nghĩa là gì? Là tố cáo chính phủ hay lật đổ chính phủ? Là bỏ phiếu chống chính phủ hay là đánh bại lực lượng vũ trang của chính phủ trong cuộc chiến đấu công khai? Là cự tuyệt không bổ sung ngân khố cho chính phủ hay là dùng thủ đoạn cách mạng chiếm lấy ngân khố đó để chi cho những nhu cầu của khởi nghĩa, để chi vào việc vũ trang công nhân và nông dân, vào việc triệu tập Quốc hội lập hiến? Thưa các ngài, phải chăng các ngài bắt đầu hiểu được rằng khái niệm "đối lập cực đoan" chỉ nói lên những hành động tiêu cực: tố cáo, bỏ phiếu chống, cự tuyệt, hay sao? Và tại sao như thế? Vì khái niệm ấy chỉ có quan hệ với đấu tranh nghị trường, và lại ở vào một thời kỳ mà không ai lại tự định cho mình mục đích trực tiếp trong đấu tranh là phải giành "thắng lợi quyết định". Phải chăng các ngài đã bắt đầu hiểu được rằng về phương diện này, mọi cái đều thay đổi về căn bản một khi nhân dân bị áp bức về chính trị đã kiên quyết tiến hành tấn công, trên toàn bộ trận tuyến, trong một cuộc đấu tranh ác liệt để giành thắng lợi, hay sao?

Các công nhân hỏi chúng ta rằng: có nên kiên quyết bắt tay thực hiện sự nghiệp khởi nghĩa bức thiết đó không?

Làm thế nào để cho cuộc khởi nghĩa đã bắt đầu, được thắng lợi? Lợi dụng thắng lợi như thế nào? Lúc bấy giờ người ta sẽ có thể và sẽ phải thực hiện cương lĩnh nào? Những người thuộc phái "Tia lửa" mới muốn làm sâu sắc thêm chủ nghĩa Mác trả lời: giữ địa vị là đảng cách mạng đối lập cực đoan... Thế thì, chúng ta há lại chẳng có lý khi gọi những tay hảo hán ấy là những bậc kỳ tài của chủ nghĩa phi-li-xtanh, hay sao?

10. CÁC "CÔNG XÃ CÁCH MẠNG" VÀ CHUYÊN CHÍNH DÂN CHỦ - CÁCH MẠNG CỦA GIAI CẤP VÔ SẢN VÀ NÔNG DÂN

Hội nghị của phái "Tia lửa" mới không giữ vững được lập trường vô chính phủ chủ nghĩa của báo "Tia lửa" mới đã đi tới hồi trước kia (chỉ dùng hành động "từ dưới lên" chứ không phải "cả từ dưới lên lẫn từ trên xuống"). Thừa nhận khởi nghĩa mà lại không thừa nhận thắng lợi của nó, không thừa nhận việc tham gia chính phủ cách mạng lâm thời, là một điều vô lý quá hiển nhiên. Cho nên nghị quyết của hội nghị đã đưa ra những điều kiện phụ thêm và những điều kiện hạn chế vào trong cách giải quyết vấn đề do Mác-tư-nốp và Mác-tốp đã đề ra. Chúng ta hãy xét những điều kiện phụ thêm đó trình bày trong phần sau đây của nghị quyết:

"Dĩ nhiên sách lược ấy ("giữ địa vị là đảng cách mạng đối lập cực đoan") không phải tuyệt đối không cho là thích đáng việc cục bộ và hiếm hoi giành chính quyền và thành lập những công xã cách mạng trong thành phố này hay thành phố khác, trong xứ này hay xứ nọ, chỉ nhằm mục đích duy nhất là giúp cho việc mở rộng khởi nghĩa và làm cho chính phủ tan rã".

Nếu quả như vậy thì có nghĩa là về nguyên tắc không phải người ta chỉ thừa nhận hành động từ dưới lên mà người ta cũng thừa nhận hành động từ trên xuống nữa. Có

nghĩa là luận điểm do L.Mác-tốp trình bày trong tiểu phẩm của ông ta mà ai nấy đều biết ("Tia lửa", số 93) đã đổ vỡ, và sách lược của báo "Tiến lên" - không những dùng hành động "từ dưới lên" mà cả "từ trên xuống" nữa - được thừa nhận là đúng.

Sau nữa, việc giành chính quyền (dù chỉ là cục bộ, là hiếm hoi v.v.) hiển nhiên là đòi hỏi không phải chỉ một mình Đảng dân chủ - xã hội tham gia, cũng không phải chỉ một mình giai cấp vô sản tham gia. Sở dĩ như vậy là vì không phải chỉ có giai cấp vô sản mới quan tâm đến và tích cực tham gia cuộc cách mạng dân chủ. Sở dĩ như vậy là vì khởi nghĩa là có tính chất "nhân dân", như đã nói ở phần đầu bản nghị quyết mà chúng ta đang nghiên cứu, và vì có cả những "nhóm phi vô sản" (cách nói trong nghị quyết của hội nghị về vấn đề khởi nghĩa) - nghĩa là giai cấp tư sản - cũng tham gia khởi nghĩa. Như vậy có nghĩa là cái nguyên tắc nói rằng bất cứ một sự tham gia nào của những người xã hội chủ nghĩa vào chính phủ cách mạng lâm thời, cùng với giai cấp tiểu tư sản, đều là một sự phản bội giai cấp công nhân, *đã bị hội nghị vứt bỏ*, như báo "Tiến lên" đã chủ trương. Một "sự phản bội" thì không vì những hành vi cấu thành sự phản bội đó có tính chất cục bộ, hiếm hoi, địa phương, v.v. mà không còn là một sự phản bội nữa. Như vậy là việc coi sự tham gia chính phủ cách mạng lâm thời cũng giống như chủ nghĩa Giô-re-xơ tầm thường, *đã bị hội nghị vứt bỏ*, như báo "Tiến lên" đã chủ trương³³. Một chính phủ vẫn cứ là một chính phủ, mặc dầu quyền lực của nó không lan tới nhiều thành phố, mà chỉ lan tới một thành phố, không lan tới nhiều xứ mà chỉ lan tới một khu vực, hay mặc dầu chính phủ ấy mang danh hiệu này hay danh hiệu nọ. Như vậy, *việc đặt vấn đề một cách nguyên tắc* do báo "Tia lửa" mới chủ trương, *đã bị hội nghị bác bỏ*.

Chúng ta hãy xét xem những điều kiện hạn chế mà hội

nghị đã đề ra cho việc thành lập - việc thành lập ấy giờ đây đã được thừa nhận trên nguyên tắc - những chính phủ cách mạng và cho việc tham gia những chính phủ ấy, có hợp lý hay không? Chúng ta không hiểu cái khái niệm "hiếm hoi" khác với khái niệm "lâm thời" ở chỗ nào. Chúng ta ngại rằng một danh từ lạ và "mới" chỉ dùng ở đây để che đậy sự thiếu minh bạch trong tư tưởng mà thôi. Cái đó *xem như có vẻ* "sâu sắc hơn", nhưng kỳ thực chỉ có tối tăm hơn và rối rắm hơn mà thôi. "Sự thích đáng" của việc cục bộ "giành chính quyền" ở một thành phố hay ở một xứ khác với việc tham gia chính phủ cách mạng lâm thời toàn quốc là ở chỗ nào? Trong số các "thành phố", há không có một thành phố như Pê-téc-bua là chỗ đã diễn ra những sự biến ngày 9 tháng Giêng hay sao? Trong số các xứ, há không có một xứ như xứ Cáp-ca-dơ, lớn hơn nhiều quốc gia hay sao? Nhiệm vụ (trước kia đã làm rối trí phái "Tia lửa" mới) giải quyết vấn đề các nhà tù, sở cảnh sát, sở ngân khố v.v., - nhiệm vụ đó há lại không được đề ra cho chúng ta trong khi "giành chính quyền" thậm chí chỉ ở một thành phố, chứ đừng nói ở một xứ nữa, hay sao? Lẽ dĩ nhiên, không có người nào chối cãi được rằng nếu lực lượng của chúng ta không được đầy đủ, nếu khởi nghĩa không thành công hoàn toàn, nếu nó không đạt thắng lợi quyết định, thì thành lập những chính phủ cách mạng lâm thời cục bộ, trong một số thành phố, v.v. cũng có thể được. Nhưng, thưa các ngài, điều đó có liên quan gì đến vấn đề không? Chẳng phải chính các ngài, ở đoạn đầu nghị quyết của mình, cũng đã nói đến "thắng lợi quyết định của cách mạng" và đến "khởi nghĩa nhân dân thắng lợi" rồi đó sao?? Các đảng viên dân chủ - xã hội đảm nhiệm lấy vai trò của bọn vô chính phủ chủ nghĩa: làm phân tán sự chú ý và những mục tiêu của giai cấp vô sản, là từ bao giờ thế? từ bao giờ họ đã hướng giai cấp vô sản vào những mục tiêu "cục bộ", chứ không phải vào một mục tiêu chung, thống nhất, toàn bộ

và đầy đủ? Khi giả định ra việc "giành chính quyền" tại một thành phố thì chính các ngài đã nói đến việc "mở rộng khối nghĩa" - chúng tôi có thể dám nghĩ là mở rộng sang thành phố khác được không? chúng tôi có thể hy vọng là mở rộng sang hết thảy các thành phố khác được không? Thưa các ngài, những kết luận của các ngài cũng mong manh và ngẫu nhiên, mâu thuẫn và rối rắm như những tiền đề của các ngài. Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã giải đáp tường tận và rõ ràng vấn đề chính phủ cách mạng lâm thời nói chung. Lời giải đáp ấy cũng có giá trị đối với tất cả các chính phủ lâm thời cục bộ. Còn lời giải đáp của hội nghị do làm nổi bật một cách giả tạo và tùy tiện *một phần* của vấn đề nên chỉ là *lẩn tránh* (nhưng không được) toàn bộ vấn đề, và gieo rắc sự rối rắm.

Thế nào là những "công xã cách mạng"? Khái niệm ấy có khác khái niệm "chính phủ cách mạng lâm thời" không, và nếu có khác, thì khác ở chỗ nào? Chính bản thân các vị đại biểu hội nghị cũng không biết nốt. Tư tưởng cách mạng rối rắm của họ dẫn họ tới chỗ thường thấy là *lời lẽ cách mạng suông*. Đúng thế, việc dùng danh từ "công xã cách mạng" trong nghị quyết của các đại biểu của Đảng dân chủ - xã hội chỉ là lời lẽ cách mạng suông, chứ không có gì hơn. Mác đã từng nhiều lần chỉ trích những lời lẽ suông như thế, mà trong đó những danh từ "quyến rũ" thuộc về một *quá khứ đã qua rồi* che lấp mất những nhiệm vụ của tương lai. Sự quyến rũ của một danh từ đã có tác dụng trong lịch sử, trong những trường hợp như thế sẽ trở thành một thứ hào nhoáng trống rỗng và có hại, một thứ lèo lẹt vô dụng. Chúng ta phải giải thích cho công nhân và toàn thể nhân dân hiểu một cách rõ ràng và dứt khoát *tại sao* chúng ta muốn thiết lập một chính phủ cách mạng lâm thời? và trong trường hợp cuộc khởi nghĩa nhân dân đã bắt đầu sẽ kết thúc thắng lợi, nếu chúng ta có được một ảnh hưởng quyết định đối với chính quyền, thì chúng ta sẽ thực hiện

ngay lập tức *những cải cách cụ thể nào?* Đó là những vấn đề đặt ra trước mắt các nhà lãnh đạo chính trị.

Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã giải đáp rất minh bạch các vấn đề ấy; nó đã đề ra cương lĩnh đầy đủ của những cải cách ấy: cương lĩnh tối thiểu của đảng ta. Còn như danh từ "công xã" thì không giải đáp được gì hết, và chỉ có làm thêm bận trí thiên hạ bằng một âm thanh xa xôi... hay một âm thanh trống rỗng mà thôi. Chúng ta càng tha thiết với Công xã Pa-ri năm 1871 bao nhiêu, thì càng không được phép chỉ viện dẫn tới nó mà không phân tích những sai lầm của nó và những hoàn cảnh đặc biệt của nó. Làm như thế có khác gì lặp lại tấm gương vô lý của phái Blăng-ki, mà Ăng-ghe-n đã chế giễu, vì họ đã sùng bái (trong "tuyên ngôn" của họ năm 1874) từng hành động của Công xã³⁴. Vị đại biểu hội nghị sẽ trả lời như thế nào cho người công nhân hỏi mình về cái "công xã cách mạng" ấy, đã được ghi trong nghị quyết? Ông ta sẽ chỉ có thể nói được một điều là: trong lịch sử, người ta dùng danh hiệu ấy để chỉ một chính phủ công nhân, lúc bấy giờ, đã không biết và không thể phân biệt được những thành phần của cách mạng dân chủ với những thành phần của cách mạng xã hội chủ nghĩa, đã lẫn lộn những nhiệm vụ của cuộc đấu tranh cho chế độ cộng hòa với những nhiệm vụ của cuộc đấu tranh cho chủ nghĩa xã hội, đã không biết cách giải quyết nhiệm vụ kiên quyết tấn công bằng quân sự vào Véc-xây, đã phạm sai lầm không chiếm lấy nhà Ngân hàng nước Pháp, v.v.. Tóm lại, trong trả lời của ông, dầu có nhắc tới Công xã Pa-ri hay bất luận công xã nào khác, thì ông cũng phải nói: đó là một chính phủ mà *chính phủ của ta không nên theo*. Chẳng phải nói, câu trả lời quả thật là rất hay! Im đi không nói đến cương lĩnh thực tiễn của đảng, mở đầu bằng những lời giảng dạy về lịch sử một cách không đúng lúc trong một bản nghị quyết, tất cả những cái đó há lại không chứng tỏ cái bệnh lý sự suông của một

tên một sách và sự bất lực của một người cách mạng đó sao? Tất cả những cái đó há lại không chỉ rõ ra chính cái sai lầm mà người ta đã tìm cách đổ cho chúng ta, nhưng vô hiệu, là: lẫn lộn cuộc cách mạng dân chủ với cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa, mà không một "công xã" nào đã phân biệt được, đó sao?

Mục đích của chính phủ lâm thời (mà người ta đã gọi một cách không thích đáng là công xã) đã được trình bày là "chỉ nhằm" mở rộng khởi nghĩa và làm tan rã chính phủ. Do nghĩa đen của nó, từ "chỉ nhằm" loại trừ tất cả những nhiệm vụ khác; từ đó lập lại cái lý luận phi lý chủ trương "chỉ hành động từ dưới lên". Loại trừ những nhiệm vụ khác ra như thế, lại một lần nữa là thiếu cận và thiếu suy nghĩ. "Công xã cách mạng", nghĩa là chính quyền cách mạng, đâu chỉ được thiết lập trong một thành phố thôi, cũng nhất định sẽ phải làm tròn (dẫu chỉ lâm thời, "cục bộ, hiếm hoi") *tất cả* những công việc của nhà nước, và ở đây, lẫn trốn những công việc đó sẽ là thái độ ngu xuẩn hết chỗ nói. Chính quyền ấy sẽ phải hợp pháp hoá chế độ ngày làm 8 giờ, thiết lập chế độ công nhân kiểm tra trong các công xưởng, lập ra chế độ giáo dục phổ thông không mất tiền, thi hành chế độ bầu cử các thẩm phán toà án, thành lập các uỷ ban nông dân, v.v., tóm lại, nó sẽ nhất thiết phải thi hành cả một loạt cải cách. Dem cải cách ấy gộp vào khái niệm "giúp cho việc mở rộng khởi nghĩa", thì sẽ là một lối chơi chữ và cố ý tăng thêm sự mơ hồ ở chỗ đáng lẽ ra cần phải hoàn toàn minh bạch.

Phần kết thúc của bản nghị quyết của phái "Tia lửa" mới không đưa lại cho chúng ta một tài liệu mới nào để phê phán những xu hướng chủ yếu của "chủ nghĩa kinh tế" đã hồi sinh trong đảng ta, nhưng nó minh họa được, dưới một góc độ hơi khác, những điều đã nói trên kia.

Đây là phần nghị quyết đó:

"Chỉ có trong một trường hợp là Đảng dân chủ - xã hội sẽ phải tự động đem hết cố gắng của mình ra giành lấy chính quyền và giữ lấy chính quyền càng lâu càng tốt: tức là trong trường hợp cách mạng đã lan tới các nước tiên tiến của Tây Âu, là những nước ở đó điều kiện để thực hiện chủ nghĩa xã hội đã đạt đến một độ chín muồi nhất định (?). Trong trường hợp này, phạm vi lịch sử có giới hạn của cách mạng Nga có thể sẽ được mở rộng rất lớn, và lúc đó sẽ có khả năng đi theo con đường cải tạo xã hội chủ nghĩa.

Chính vì Đảng dân chủ - xã hội xây dựng sách lược của mình dựa trên chủ trương duy trì, trong suốt cả thời kỳ cách mạng, địa vị một chính đảng cách mạng đối lập cực đoan đối với tất cả các chính phủ kế tiếp nhau trong quá trình cách mạng, cho nên Đảng dân chủ - xã hội có thể chuẩn bị được chu đáo hơn hết để lợi dụng quyền hành chính phủ, nếu quyền hành này rơi (??) vào tay mình".

Tư tưởng cơ bản ở đây là tư tưởng mà báo "Tiến lên" đã nhiều lần nêu ra khi nói rằng chúng ta không nên sợ hãi (như Mác-tư-nốp sợ hãi) thắng lợi hoàn toàn của Đảng dân chủ - xã hội trong cuộc cách mạng dân chủ, nghĩa là sợ hãi chuyên chính dân chủ cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân, vì thắng lợi ấy sẽ cho chúng ta khả năng làm cho châu Âu nổi dậy; còn giai cấp vô sản xã hội chủ nghĩa châu Âu, sau khi đã đập đổ ách thống trị của giai cấp tư sản rồi thì đến lượt nó, nó sẽ giúp cho chúng ta tiến hành cách mạng xã hội chủ nghĩa. Nhưng các bạn hãy xem tư tưởng ấy qua sự trình bày của phái "Tia lửa" mới đã bị sa sút đi như thế nào. Chúng ta sẽ không bàn đến những chi tiết; sẽ không bàn đến cái tư tưởng phi lý nói là chính quyền có thể "rơi" vào tay một đảng giác ngộ nhưng lại coi việc giành chính quyền là một sách lược có hại; cũng sẽ không bàn đến tình hình là ở châu Âu những điều kiện để thực hiện chủ nghĩa xã hội đã đạt tới không phải là một độ chín muồi nhất định mà là một độ chín muồi nói chung; và cũng sẽ không bàn đến việc cương lĩnh của đảng ta không nói tới

những cải tạo xã hội chủ nghĩa nào cả, mà chỉ nói tới cách mạng xã hội chủ nghĩa thôi. Chúng ta hãy xem xét chỗ khác nhau chủ yếu, cơ bản, giữa tư tưởng của báo "Tiến lên" và tư tưởng của bản nghị quyết đó. Báo "Tiến lên" đã đề ra cho giai cấp vô sản cách mạng Nga một nhiệm vụ tích cực: chiến thắng trong cuộc đấu tranh để thực hiện chế độ dân chủ và lợi dụng bước thắng lợi ấy để làm cho cách mạng lan rộng ra châu Âu. Bản nghị quyết không hiểu mối quan hệ giữa "thắng lợi quyết định" (không phải theo chủ nghĩa của phái "Tia lửa" mới) của chúng ta với cuộc cách mạng ở châu Âu, bởi vậy, nó không nói tới những nhiệm vụ của giai cấp vô sản, cũng như không nói tới những triển vọng thắng lợi của nó, mà chỉ nói tới một trong những khả năng nói chung: "trong trường hợp cách mạng đã lan tới"... Báo "Tiến lên" đã chỉ ra một cách trực tiếp và rõ ràng - và những lời chỉ rõ ấy đã được đưa vào nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga - rằng người ta có thể và phải "lợi dụng quyền hành chính phủ" như thế nào để phục vụ lợi ích của giai cấp vô sản, đồng thời chú trọng đến những điều có thể thực hiện được ngay tức khắc trong giai đoạn hiện tại của sự phát triển xã hội, tính đến những điều phải thực hiện trước hết, coi đó là tiền đề dân chủ của cuộc đấu tranh cho chủ nghĩa xã hội. Cả chỗ đó nữa, nghị quyết của hội nghị cứ theo đuôi một cách thảm hại mà nói rằng người ta "có thể chuẩn bị để lợi dụng", nhưng lại không biết nói ra được rằng có thể *như thế nào*, chuẩn bị *như thế nào* và lợi dụng *như thế nào*. Chẳng hạn, chúng ta tin chắc rằng phái "Tia lửa" mới "có thể chuẩn bị để lợi dụng" địa vị lãnh đạo trong đảng; nhưng vấn đề chính là ở chỗ cho tới nay, kinh nghiệm của họ về sự lợi dụng ấy, sự chuẩn bị của họ, đều không có hứa hẹn gì nhiều lắm về mặt chuyển biến khả năng đó thành hiện thực...

Báo "Tiến lên" đã nói một cách chính xác "khả năng" thực tế "giữ được chính quyền trong tay" chính là ở chỗ

nào: trong chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân, trong lực lượng quần chúng phối hợp lại của họ, lực lượng có khả năng trội hơn tất cả những lực lượng của phe phản cách mạng, trong sự phù hợp tất nhiên về lợi ích của họ một khi nói đến những cải cách *dân chủ*. Về điểm này nữa, nghị quyết của hội nghị cũng không đưa ra được cái gì là tích cực mà chỉ có lẩn tránh vấn đề. Khả năng giữ được chính quyền ở Nga tất phải do thành phần của các lực lượng xã hội của chính nước Nga, do những điều kiện của cuộc cách mạng dân chủ đang tiến hành ở nước ta quyết định. Thắng lợi của giai cấp vô sản ở châu Âu (mà từ chỗ cách mạng mở rộng sang châu Âu đến chỗ giai cấp vô sản thắng lợi vẫn còn có một khoảng cách nào đó) sẽ gây ra một cuộc đấu tranh phản cách mạng điên cuồng của giai cấp tư sản Nga, - nghị quyết của phái "Tia lửa" mới không hề nói gì đến lực lượng phản cách mạng ấy mà ý nghĩa của nó đã được nêu rõ trong nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Nếu ngoài giai cấp vô sản ra, chúng ta không thể đồng thời dựa được cả vào nông dân trong cuộc đấu tranh cho chế độ cộng hòa và cho chế độ dân chủ, thì việc "giữ được chính quyền" sẽ là một việc tuyệt vọng. Nhưng nếu đó không phải là một việc tuyệt vọng, nếu "thắng lợi quyết định của cách mạng đối với chế độ Nga hoàng" mở ra cho chúng ta khả năng đó, thì chúng ta phải nêu nó lên, chúng ta phải tích cực kêu gọi biến nó thành hiện thực, chúng ta phải đề ra những khẩu hiệu thực tiễn không những *đối với trường hợp* cách mạng lan rộng ra châu Âu, mà cũng là *để* làm cho cách mạng lan rộng ra châu Âu nữa. Việc ra "phạm vi lịch sử có giới hạn của cách mạng Nga" chỉ là để cho phái theo đuôi trong Đảng dân chủ - xã hội dùng để che đậy một quan niệm hạn chế về những nhiệm vụ của cuộc cách mạng dân chủ đó và về vai trò tiên phong của giai cấp vô sản trong cuộc cách mạng ấy mà thôi!

Một trong những lời phản đối lại khẩu hiệu "chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân" là cho rằng chuyên chính đòi hỏi phải có sự "thống nhất ý chí" (báo "Tia lửa", số 95), mà giữa giai cấp vô sản và giai cấp tiểu tư sản thì lại không thể có thống nhất ý chí. Lời phản đối đó không đúng vững được, vì nó dựa trên việc giải thích một cách trừu tượng, "siêu hình" khái niệm "thống nhất ý chí". Ý chí có thể thống nhất về mặt này và không thống nhất về mặt khác. Không phải vì thiếu thống nhất trong những vấn đề chủ nghĩa xã hội và trong cuộc đấu tranh cho chủ nghĩa xã hội mà sẽ không có sự thống nhất ý chí trong những vấn đề chủ nghĩa dân chủ và trong cuộc đấu tranh cho chế độ cộng hoà. Quên điếm đó tức là quên mất sự khác nhau về mặt lô-gích và về mặt lịch sử giữa cách mạng dân chủ và cách mạng xã hội chủ nghĩa. Quên điếm đó tức là quên mất tính chất *toàn dân* của cách mạng dân chủ: nếu là "toàn dân" thì như thế có nghĩa là có sự "thống nhất ý chí" chính trong chừng mực mà cuộc cách mạng đó thực hiện những nhu cầu và những đòi hỏi của toàn dân. Vượt ra ngoài giới hạn chủ nghĩa dân chủ, thì không thể có vấn đề thống nhất ý chí giữa giai cấp vô sản và giai cấp tư sản nông thôn nữa. Không thể tránh khỏi đấu tranh giai cấp giữa hai giai cấp trên, nhưng trên mảnh đất của chế độ cộng hoà dân chủ, thì đó sẽ là cuộc đấu tranh rộng lớn nhất và sâu sắc nhất của nhân dân *cho chủ nghĩa xã hội*. Chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân, cũng như mọi cái trên đời, đều có một quá khứ và một tương lai. Quá khứ của nó là chế độ chuyên chế, chế độ nông nô, chế độ quân chủ, những đặc quyền đặc lợi. Trong cuộc đấu tranh chống cái quá khứ đó, trong cuộc đấu tranh chống thế lực phản cách mạng, có thể có "thống nhất ý chí" giữa giai cấp vô sản và nông dân, vì họ có sự thống nhất về quyền lợi.

Tương lai của nó là cuộc đấu tranh chống chế độ tư hữu,

là cuộc đấu tranh của công nhân làm thuê chống lại chủ, là cuộc đấu tranh cho chủ nghĩa xã hội. Ở đây không thể có được sự thống nhất ý chí*. Lúc đó, trước mắt chúng ta không còn là con đường đi từ chế độ chuyên chế tới chế độ cộng hoà nữa, mà là con đường từ chế độ cộng hoà dân chủ tiểu tư sản tới chủ nghĩa xã hội.

Đương nhiên trong hoàn cảnh lịch sử cụ thể, những thành phần của quá khứ và của tương lai đều quyện chặt vào với nhau, hai con đường lẫn lộn với nhau. Lao động làm thuê và cuộc đấu tranh của nó chống chế độ tư hữu cũng đã có dưới chế độ chuyên chế; lao động làm thuê và cuộc đấu tranh của nó chống chế độ tư hữu đã phát sinh ngay dưới chế độ nông nô. Nhưng cái đó không hề ngăn trở chúng ta phân biệt rõ, về mặt lô-gích và lịch sử, những giai đoạn lớn của sự phát triển. Vì tất cả chúng ta đều đem đối lập cách mạng tư sản với cách mạng xã hội chủ nghĩa, tất cả chúng ta đều tuyệt đối nhấn mạnh vào sự cần thiết phải phân biệt nghiêm ngặt giữa hai thứ cách mạng đó, nhưng phải chăng có thể phủ nhận được sự thật là trong lịch sử những thành phần riêng biệt, *cục bộ* của hai thứ cách mạng đó đã quyện chặt vào với nhau hay sao? Trong thời kỳ các cuộc cách mạng dân chủ ở châu Âu chẳng đã có một loạt những cuộc vận động và mưu toan xã hội chủ nghĩa rồi, đó sao? Và cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa tương lai của châu Âu, xét về mặt chủ nghĩa dân chủ mà nói, há lại sẽ không còn phải làm rất nhiều, rất nhiều việc nữa hay sao?

Không bao giờ, không một lúc nào, người dân chủ - xã hội được quên rằng để giành lấy chủ nghĩa - xã hội, giai cấp

* Sự phát triển chủ nghĩa tư bản, trong điều kiện tự do lại càng rộng lớn hơn và nhanh chóng hơn, không khỏi sẽ làm cho sự thống nhất ý chí đó mau chấm dứt và càng mau chấm dứt hơn nếu thế lực phản cách mạng và thế lực phản động càng mau bị đánh bại.

vô sản nhất định sẽ phải tiến hành đấu tranh giai cấp chống lại giai cấp tư sản và giai cấp tiểu tư sản dân chủ nhất và có tinh thần cộng hoà nhất. Đó là việc hiển nhiên. Do đó, đảng dân chủ - xã hội tuyệt đối bắt buộc phải là một đảng riêng biệt và độc lập, có tính giai cấp hết sức rõ ràng. Do đó, việc chúng ta "cùng nhau đánh" với giai cấp tư sản là có tính chất tạm thời và chúng ta bắt buộc phải theo dõi chặt chẽ "người đồng minh như theo dõi một kẻ thù", v.v.. Tất cả những điều đó cũng vậy, đều không thể có gì phải hoài nghi nữa. Nhưng nếu do đó mà kết luận rằng có thể quên, làm ngơ hoặc coi thường những nhiệm vụ cấp bách đối với hiện tại, dấu rằng đó là những nhiệm vụ tạm thời, chốc lát thì thật là buồn cười và phản động. Cuộc đấu tranh chống chế độ chuyên chế là một nhiệm vụ tạm thời, chốc lát của những người xã hội chủ nghĩa, nhưng nếu làm ngơ hay coi thường nhiệm vụ ấy ít nhiều thì chẳng khác gì phản lại chủ nghĩa xã hội và làm lợi cho phe phản động. Chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân hoàn toàn chỉ là một nhiệm vụ tạm thời, chốc lát của những người xã hội chủ nghĩa, nhưng trong thời kỳ cách mạng dân chủ, làm ngơ trước nhiệm vụ ấy thì thật là phản động.

Các nhiệm vụ chính trị cụ thể phải được đặt vào một hoàn cảnh cụ thể. Mọi cái đều tương đối, mọi cái đều trôi qua, mọi cái đều thay đổi. Đảng dân chủ - xã hội Đức không nêu vào cương lĩnh của mình yêu sách chế độ cộng hoà. Tình hình ở đây làm cho vấn đề ấy, trên thực tiễn, vị tất đã có thể tách ra khỏi vấn đề chủ nghĩa xã hội (tuy rằng ngay cả đối với Đức cũng vậy, Ăng-ghe-n, năm 1891, trong những lời nhận xét của Người về dự thảo cương lĩnh Éc-phuya, đã cảnh cáo là phải đề phòng việc coi thường tác dụng của chế độ cộng hoà và của cuộc đấu tranh để thực hiện chế độ cộng hoà!³⁵). Trong Đảng dân chủ - xã hội Nga, ngay cả vấn đề loại khỏi cương lĩnh và khỏi công tác

cổ động cái yêu sách thực hiện chế độ cộng hoà, cũng đã không hề có nữa vì ở nước chúng ta thậm chí không thể nói đến mối liên hệ khăng khít giữa vấn đề cộng hoà và vấn đề chủ nghĩa xã hội. Người dân chủ - xã hội Đức năm 1898 không đưa vấn đề chuyên về chế độ cộng hoà lên hàng đầu, là một hiện tượng tất nhiên, không đáng lấy làm ngạc nhiên, cũng không đáng trách. Người dân chủ - xã hội Đức năm 1848 mà bỏ qua vấn đề chế độ cộng hoà thì như thế là trực tiếp phản bội cách mạng. Không có chân lý trừu tượng. Chân lý bao giờ cũng cụ thể.

Một ngày kia, cuộc đấu tranh chống chế độ chuyên chế Nga hoàng sẽ kết thúc và thời kỳ cách mạng dân chủ sẽ qua đi đối với nước Nga; lúc bấy giờ mà nói đến "thống nhất ý chí" giữa giai cấp vô sản và nông dân, đến chuyên chính dân chủ v.v., thì thật là buồn cười. Lúc bấy giờ chúng ta sẽ nghĩ ngay đến chuyên chính xã hội chủ nghĩa của giai cấp vô sản, và chúng ta sẽ nói tí mủ về nó. Nhưng ngày nay, đảng của giai cấp tiên phong không thể không hành động hết sức cương quyết nhằm làm cho cách mạng dân chủ giành thắng lợi quyết định đối với chế độ Nga hoàng. Mà thắng lợi quyết định ấy không phải là cái gì khác hơn là chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân.

Chú giải ³⁶

1) Chúng ta hãy nhắc đọc giả nhớ rằng trong cuộc bút chiến với báo "Tiến lên", báo "Tia lửa" đã viện đến một bức thư mà Ăng-ghe-n viết cho Tu-ra-ti và trong đó Ăng-ghe-n đã nêu lên cho người lãnh tụ (tương lai) của phái cải lương Ý phải chú ý đề phòng đừng lẫn lộn cách mạng dân chủ với cách mạng xã hội chủ nghĩa. Ăng-ghe-n đã viết về tình hình chính trị nước Ý năm 1894 rằng: cuộc cách mạng sắp tới ở nước Ý sẽ là cuộc cách mạng tiểu tư sản, dân chủ, chứ không phải xã hội chủ nghĩa³⁷. Báo "Tia lửa" chỉ trích

báo "Tiến lên" là đã xa rời nguyên tắc do Ăng-ghe-nh-xét xác định. Lời chỉ trích ấy không đúng, vì đúng về toàn bộ mà nói, báo "Tiến lên" (số 14) đã hoàn toàn thừa nhận sự đúng đắn của lý luận Mác về sự khác nhau giữa ba lực lượng chính của các cuộc cách mạng hội thế kỷ XIX¹⁾. Theo lý luận ấy thì chống chế độ cũ, chế độ chuyên chế, chế độ phong kiến, chế độ nông nô, có ba lực lượng là: 1) giai cấp đại tư sản tự do chủ nghĩa; 2) giai cấp tiểu tư sản cấp tiến; 3) giai cấp vô sản. Giai cấp thứ nhất giỏi lắm chỉ tiến hành đấu tranh cho chế độ quân chủ lập hiến; giai cấp thứ hai tiến hành đấu tranh cho chế độ cộng hòa dân chủ; giai cấp thứ ba tiến hành đấu tranh cho cách mạng xã hội chủ nghĩa. Nguyên cơ thất bại về chính trị đang chờ đợi người xã hội chủ nghĩa nào lẫn lộn cuộc đấu tranh tiểu tư sản cho một cuộc cách mạng dân chủ hoàn toàn với cuộc đấu tranh vô sản cho một cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa. Lời cảnh cáo ấy của Mác hoàn toàn đúng. Nhưng chính vì lẽ đó nên khẩu hiệu "công xã cách mạng" là sai, vì những công xã đã được biết đến trong lịch sử chính là đã từng lẫn lộn cách mạng dân chủ với cách mạng xã hội chủ nghĩa. Trái lại, khẩu hiệu của chúng ta: chuyên chính dân chủ cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân, hoàn toàn đảm bảo cho chúng ta tránh sai lầm đó. Vì hoàn toàn thừa nhận tính chất tư sản của cuộc cách mạng vốn không thể *trực tiếp* vượt ra ngoài khuôn khổ một cuộc cách mạng đơn thuần dân chủ, nên khẩu hiệu của chúng ta *đẩy* cuộc cách mạng đó *tiến lên*; nó ra sức đem lại cho cuộc cách mạng ấy những hình thức có lợi nhất cho giai cấp vô sản; do đó, nó ra sức lợi dụng đến mức tối đa cuộc cách mạng dân chủ nhằm đảm bảo thắng lợi lớn nhất của cuộc đấu tranh sau này của giai cấp vô sản cho chủ nghĩa xã hội.

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, trang 1-23.

11. SO SÁNH SƠ QUA MỘT SỐ NGHỊ QUYẾT CỦA ĐẠI HỘI III ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA VÀ CỦA "HỘI NGHỊ"

Vấn đề chính phủ cách mạng lâm thời là điểm trung tâm của những vấn đề sách lược hiện nay của Đảng dân chủ - xã hội. Không thể mà cũng không cần thiết phải nói tỉ mỉ như thế về những nghị quyết khác của hội nghị. Chúng ta sẽ chỉ nói qua một vài điểm xác nhận sự khác nhau về nguyên tắc đã xét ở trên về phương châm sách lược của những nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và những nghị quyết của hội nghị.

Chúng ta hãy xét vấn đề thái độ đối với sách lược của chính phủ trong đêm trước cách mạng. Đối với vấn đề ấy, các bạn cũng sẽ còn thấy trong nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga một giải đáp đầy đủ. Nghị quyết ấy chú trọng đến tất cả những điều kiện nhiều màu nhiệm về và tất cả những nhiệm vụ trong thời kỳ đặc biệt đó: việc tố cáo tính chất giả dối của những nhân nhượng của chính phủ, việc lợi dụng "những hình thức đại diện nhân dân một cách lộ bịch", việc dùng thủ đoạn cách mạng để thi hành những yêu sách bức thiết của giai cấp công nhân (trước hết là ngày làm tám giờ), và sau cùng là việc chống lại bọn Trăm đen. Trong những nghị quyết của hội nghị, vấn đề được bàn tới rải rác trong nhiều chương: "việc chống lại những lực lượng đen tối của phe phản động" chỉ được đề cập trong phần trình bày những lý do của nghị quyết về thái độ đối với các đảng khác. Việc tham gia tuyền cử vào các cơ quan đại diện thì lại xét tách rời vấn đề chế độ Nga hoàng "thỏa hiệp" với giai cấp tư sản. Đáng lẽ phải kêu gọi thi hành ngày làm tám giờ bằng con đường cách mạng, thì một nghị quyết riêng, mang cái đầu đề rất kêu là "bàn về đấu tranh kinh tế", chỉ lặp lại (sau những lời rất kêu và rất không thông minh nói về "vị trí trung tâm của

vấn đề công nhân trong sinh hoạt xã hội Nga") cái khẩu hiệu cổ động đã cũ kỹ đòi "ban hành luật ngày làm tám giờ". Tính chất không đầy đủ và tính chất lạc hậu của khẩu hiệu ấy trong lúc này đã quá hiển nhiên, nên chúng ta không cần phải chứng minh nữa.

Vấn đề hoạt động chính trị công khai. Đại hội III có tính đến sự thay đổi *căn bản* sắp tới trong hoạt động của chúng ta. Vô luận như thế nào, người ta cũng không được rời bỏ hoạt động bí mật và sự phát triển của bộ máy bí mật: nếu làm như thế, tức là tiếp tay cho bọn cảnh sát và hết sức làm lợi cho chính phủ. Nhưng cũng không thể không nghĩ tới một hoạt động công khai ngay từ bây giờ. Cần phải *chuẩn bị* ngay lập tức những hình thức thích đáng cho hoạt động đó và như vậy là, vì mục đích đó, phải chuẩn bị những bộ máy đặc biệt, ít bí mật hơn. Cần phải lợi dụng những đoàn thể hợp pháp và nửa hợp pháp để biến những đoàn thể ấy, trong chừng mực có thể được, thành những chỗ dựa của Đảng công nhân dân chủ - xã hội hợp pháp sau này ở Nga.

Cả ở đó nữa, hội nghị cũng đã chia nhỏ vấn đề ra mà không đề xuất được một khẩu hiệu nào hoàn chỉnh. Điều nổi bật nhất là sự uỷ nhiệm lối bịch cho Ban tổ chức phải lo "bố trí nơi cư trú" cho những ký giả hợp pháp. Thật rõ là phi lý cái quyết nghị về "việc làm cho những báo chí dân chủ có chủ trương ủng hộ phong trào công nhân phải chịu ảnh hưởng của chúng ta". Tất cả các báo chí hợp pháp của phái tự do, mà đại bộ phận là theo xu hướng của phái "Giải phóng", đều có chủ trương ấy. Tại sao ban biên tập báo "Tia lửa" lại không bắt đầu tự mình làm ngay theo lời khuyên của mình và không nêu gương cho chúng ta noi theo về cách nên làm thế nào để cho tạp chí "Giải phóng" chịu theo ảnh hưởng dân chủ - xã hội? Đáng lẽ phải đề ra khẩu hiệu: dùng các tổ chức hợp pháp để làm chỗ dựa cho *đảng*, thì người ta, một là, đưa ra cho chúng ta lời khuyên

riêng về việc hoạt động trong các tổ chức "ng nghiệp đoàn" thôi (bắt buộc các đảng viên của đảng phải tham gia các tổ chức ấy) và, thứ hai là, khuyên chúng ta nên lãnh đạo các "tổ chức cách mạng của công nhân" = những "tổ chức chưa hình thành rõ rệt" = những "câu lạc bộ công nhân cách mạng". Làm sao mà những "câu lạc bộ" lại thành những tổ chức chưa hình thành rõ rệt, và những "câu lạc bộ" ấy là những cái gì, - có trời biết. Đáng lẽ phải có những chỉ thị rõ ràng và chính xác do cơ quan tối cao của đảng đề ra, thì người ta lại đưa cho chúng ta những phác thảo ý kiến nào đó và những ghi chép còn có tính chất bản thảo của các ký giả. Ở đây chúng ta không hề thấy một sự trình bày hoàn chỉnh nào về vấn đề đảng bắt đầu chuyển toàn bộ công tác của mình dựa vào một cơ sở hoàn toàn khác hẳn.

"Vấn đề nông dân" được đại hội đảng và hội nghị đặt ra một cách hoàn toàn khác nhau. Đại hội đã thảo ra một nghị quyết nói về "thái độ đối với phong trào nông dân". Còn hội nghị thì thảo ra một nghị quyết về "công tác trong nông dân". Trong trường hợp thứ nhất, nhiệm vụ được đưa lên hàng đầu là lãnh đạo toàn bộ phong trào dân chủ - cách mạng rộng lớn vì lợi ích toàn quốc của cuộc đấu tranh chống chế độ Nga hoàng. Trong trường hợp thứ hai thì vấn đề chung quy chỉ là "công tác" trong một tầng lớp đặc biệt. Trong trường hợp thứ nhất, người ta đề ra khẩu hiệu trung tâm thực tiễn về công tác cổ động: tổ chức ngay tức khắc những uỷ ban nông dân cách mạng để thi hành tất cả những cải cách dân chủ. Trong trường hợp thứ hai thì nói rằng "yêu sách đòi thành lập các uỷ ban" phải được trình bày lên Quốc hội lập hiến. Tại sao chúng ta lại nhất thiết phải chờ đợi ở cái Quốc hội lập hiến đó? Quốc hội đó sẽ thực sự là Quốc hội lập hiến chăng? nếu không thành lập ra trước và cùng một lúc những uỷ ban nông dân cách mạng, thì Quốc hội lập hiến đó liệu có thật vững chắc không? - hội nghị đã quên không đề ra tất cả những vấn

đề ấy. Tất cả những nghị quyết của nó đều phản ánh cái tư tưởng chung mà chúng ta đã xem xét, tư tưởng cho rằng trong cuộc cách mạng tư sản chúng ta chỉ nên làm công tác riêng biệt của chúng ta thôi, mà không nên đặt cho mình mục đích phải lãnh đạo toàn bộ phong trào dân chủ và thực hiện phong trào ấy một cách độc lập. Cũng như "phái kinh tế" trước kia thường ngả theo chủ trương: đấu tranh kinh tế là việc của những người dân chủ - xã hội, còn đấu tranh chính trị là việc của phái tự do, ngày nay phái "Tia lửa" mới, trong suốt quá trình nghị luận của họ, cũng đều ngả theo chủ trương: chúng ta chỉ nên giữ một địa vị thường ở ngoài lề cuộc cách mạng tư sản, và để cho giai cấp tư sản giữ phần tích cực thực hiện cuộc cách mạng đó.

Sau hết, không thể không nói đến những nghị quyết về thái độ đối với các chính đảng khác. Nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga nói về việc bóc trần mọi tính chất hạn chế và mọi tính chất không đầy đủ của phong trào giải phóng của giai cấp tư sản, nhưng không có ý nghĩ ngây thơ muốn kể ra qua đại hội này đến đại hội khác tất cả mọi biểu hiện có thể có của cái tính chất hạn chế đó và định ra một ranh giới giữa những người tư sản tốt và xấu. Tái phạm sai lầm của Xta-rô-ve, hội nghị cứ khẳng khẳng tìm cho được cái ranh giới đó và phát triển cái lý thuyết lừng danh về "giấy quỳ". Xta-rô-ve xuất phát từ một ý nghĩ rất tốt: đặt ra cho giai cấp tư sản những điều kiện chặt chẽ. Ông chỉ quên một điều là bất cứ một mưu toan nào nhằm phân biệt trước những người dân chủ tư sản đáng được ta tán thành, liên hiệp, v.v., với những người dân chủ tư sản không đáng được như thế, đều dẫn đến một "công thức" mà tiến trình các sự biến sẽ bác bỏ ngay, một công thức gây ra sự mơ hồ trong ý thức giai cấp của giai cấp vô sản. Trọng tâm chuyển từ sự nhất trí thực sự trong đấu tranh sang những lời tuyên bố, những hứa hẹn, những khẩu hiệu. Xta-rô-ve đã từng cho rằng quyền

"đầu phiếu phổ thông, bình đẳng, trực tiếp và bỏ phiếu kín" chính là khẩu hiệu chủ yếu đó. Chưa được hai năm mà lý thuyết "giấy quỳ" đã tỏ ra là vô dụng, những người thuộc phái "Giải phóng" đã mượn khẩu hiệu quyền đầu phiếu phổ thông làm của mình, nhưng vẫn không vì thế mà xích gần lại với Đảng dân chủ - xã hội một chút nào, trái lại, lại ra sức dùng khẩu hiệu đó để làm cho công nhân sai lạc và xa rời chủ nghĩa xã hội.

Hiện nay, phái "Tia lửa" mới đặt những "điều kiện" còn "chặt chẽ hơn nữa", họ "đòi hỏi" những kẻ thù của chế độ Nga hoàng phải "ủng hộ một cách cương quyết và không mập mờ (!?) mọi hành động quyết tâm của giai cấp vô sản có tổ chức" v.v., thậm chí phải "tham gia tích cực vào việc tự vũ trang của nhân dân" nữa. Như vậy đường ranh giới đã vạch ra xa hơn nhiều, thế nhưng một lần nữa đường ranh giới ấy lại đã cũ mất rồi, và lập tức tỏ ra là vô dụng. Chẳng hạn, tại sao lại thiếu khẩu hiệu cộng hoà? Cớ sao những người dân chủ - xã hội, vì lợi ích của một "cuộc chiến tranh cách mạng quyết liệt chống tất cả những cơ sở của chế độ quân chủ - đẳng cấp", lại "đòi hỏi" những người dân chủ tư sản tất cả mọi cái, trừ việc đấu tranh cho chế độ cộng hoà?

Câu hỏi này không phải là chuyện bắt bẻ, sai lầm của phái "Tia lửa" mới có một ý nghĩa chính trị hết sức quan trọng, - điều đó, "Liên minh giải phóng Nga" là một chứng thực rồi (xem báo "Người vô sản", số 4)*. Những "kẻ thù"

* Số 4, báo "Người vô sản", xuất bản ngày 4 tháng Sáu 1905, có đăng một bài nghị luận dài: "Một liên minh công nhân cách mạng mới" ¹⁾. Bài báo ấy đã tóm tắt nội dung những lời kêu gọi do cái tổ chức mới lấy tên là "Liên minh giải phóng Nga" tung ra, tổ chức mới này chủ trương dùng mọi thủ đoạn khỏi nghĩa vũ trang để triệu tập Quốc hội lập

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 311 - 325.

đó "của chế độ Nga hoàng" hoàn toàn đáp ứng tất cả những "yêu sách" của phái "Tia lửa" mới. Nhưng chúng ta đã chỉ rõ rằng tinh thần của phái "Giải phóng" thì đầy rẫy trong cương lĩnh (hay trong sự thiếu cương lĩnh) của "Liên minh giải phóng Nga" đó, rằng những người thuộc phái "Giải phóng" có thể dễ dàng kéo liên minh này đi theo mình. Hội nghị thì lại tuyên bố ở phần cuối bản nghị quyết rằng "vẫn như trước đây, Đảng dân chủ - xã hội sẽ tiếp tục chiến đấu chống tất cả các chính đảng chung cớ chủ nghĩa tự do và dân chủ mà lại từ chối không chịu thực sự ủng hộ cuộc đấu tranh cách mạng của giai cấp vô sản, như là chống *những người bạn giả dối của nhân dân*". "Liên minh giải phóng Nga" không những không từ chối mà còn sốt sắng đề nghị mình ủng hộ như vậy. Phải chăng đây là điều đảm bảo rằng các lãnh tụ của nó, mặc dầu theo phái "Giải phóng", nhưng không phải là "những người bạn giả dối của nhân dân"?

Các bạn thấy rằng vì đã bị ra trước những "điều kiện" và vì đã đưa ra những "yêu sách" hài hước, hài hước do hết sức nghiêm ngặt nhưng quá ư bất lực, nên phái "Tia lửa" mới lập tức rơi ngay vào một tình thế đáng nực cười. Những điều kiện và những yêu sách của họ tỏ ra là không đầy đủ một khi cần phải đem áp dụng vào thực tế sinh động. Việc họ chạy theo những công thức là một việc tuyệt vọng, vì không có một công thức nào có thể bao hàm được hết thấy những biểu hiện của tính giả dối, tính không triệt để và tính hạn chế của phái dân chủ tư sản. Vấn đề đây không phải là "giấy quỳ", cũng không phải là những công thức,

hiển. Sau đó, bài báo xác định thái độ của Đảng dân chủ - xã hội đối với những liên minh phi đảng đó. Chúng ta hoàn toàn không biết rõ cơ sở thực tế của cái liên minh ấy và vận mệnh của nó trong cách mạng ra sao¹⁾.

¹⁾ Chú thích của tác giả cho lần xuất bản năm 1907.

những yêu sách viết và in ra, cũng không phải là ở chỗ định trước ranh giới giữa những "người bạn của nhân dân" xem ai giả dối, ai thành thực; mà vấn đề là sự nhất trí thực sự của cuộc đấu tranh, là những người dân chủ - xã hội cần phải không ngừng phê phán mỗi bước "do dự" của phái dân chủ tư sản. Điều cần có để "thực sự tập hợp được tất cả những lực lượng xã hội thiết tha với việc cải tổ dân chủ" không phải là thảo ra những "điều khoản" như những điều khoản mà hội nghị đã uống công sốt sắng thảo ra mà là biết đề ra những khẩu hiệu thực sự cách mạng. Muốn thế thì cần phải có những khẩu hiệu nâng được phái tư sản cách mạng và cộng hoà lên ngang trình độ giai cấp vô sản, chứ không phải là hạ thấp những nhiệm vụ của giai cấp vô sản xuống trình độ phái tư sản quân chủ. Muốn thế thì cần phải hết sức cương quyết tham gia khởi nghĩa, chứ không phải là giở những ngón nguy hiểm quanh co để lẩn tránh nhiệm vụ bức thiết phải khởi nghĩa vũ trang.

12. NẾU GIAI CẤP TƯ SẢN RỜI BỎ CÁCH MẠNG DÂN CHỦ THÌ QUY MÔ CỦA CÁCH MẠNG DÂN CHỦ CÓ GIẢM ĐI KHÔNG?

Khi những đoạn văn trên kia đã được viết ra rồi thì chúng tôi nhận được những nghị quyết của hội nghị phái "Tia lửa" mới miền Cáp-ca-dơ do báo "Tia lửa" đăng lên. Pour la bonne bouche (để kết thúc tốt) có lẽ chúng tôi không thể tưởng tượng ra được một tài liệu nào tốt hơn thế nữa.

Ban biên tập báo "Tia lửa" nêu lên một cách chí lý rằng: "Trong vấn đề cơ bản về sách lược, hội nghị miền Cáp-ca-dơ đã đi đến một quyết định *giống như* (thực thế!) "quyết định của hội nghị toàn Nga" (nghĩa là hội nghị của phái "Tia lửa" mới). "Vấn đề thái độ của Đảng dân chủ - xã hội đối với chính phủ cách mạng lâm thời đã được các

đồng chí ở Cáp-ca-dơ giải quyết theo hướng là hết sức phủ nhận phương pháp mới do phái "Tiến lên" và những đại biểu của cái gọi là đại hội đã đứng về phía phái ấy, đang tuyên truyền". "Phải thừa nhận rằng đối với sách lược của đảng vô sản trong cách mạng tư sản thì hội nghị đã đưa ra được một công thức *rất thỏa đáng*".

Cái gì đúng là đúng. Không ai có thể diễn đạt được sai lầm cơ bản của phái "Tia lửa" mới một cách "thỏa đáng" hơn thế nữa. Chúng tôi sẽ ghi lại toàn bộ công thức đó, trước hết nêu lên, trong ngoặc đơn, những hoa rỗi cuối cùng đến những quả đã sinh ra.

Nghị quyết của hội nghị phái "Tia lửa" mới miền Cáp-ca-dơ về chính phủ lâm thời:

"Nhận định rằng nhiệm vụ của chúng ta là phải lợi dụng thời cơ cách mạng để làm cho sâu sắc thêm" (dĩ nhiên! Có lẽ nên thêm: để làm cho sâu sắc thêm theo kiểu Mác-tư-nốp!) "ý thức dân chủ - xã hội của giai cấp vô sản" (chỉ để làm cho sâu sắc thêm ý thức, chứ không phải để giành lấy chế độ cộng hòa hay sao? Thật là hiểu cách mạng "một cách sâu sắc" biết bao!), "hội nghị, với ý muốn đảm bảo cho đảng được hoàn toàn tự do phê bình chế độ nhà nước - tư sản đang nảy sinh" (việc của chúng ta không phải là bảo đảm chế độ cộng hòa! Việc của chúng ta chỉ là bảo đảm quyền tự do phê bình mà thôi. Những tư tưởng vô chính phủ chủ nghĩa ắt phải đưa tới một cách nói vô chính phủ chủ nghĩa: chế độ "nhà nước - tư sản"!), "tuyên bố chống việc thành lập một chính phủ lâm thời dân chủ - xã hội và chống chủ trương tham gia chính phủ ấy" (các bạn hãy nhớ lại nghị quyết của phái Ba-cu-nin mà Ăng-ghe-n đã dẫn ra, nghị quyết đã được thông qua 10 tháng trước cuộc cách mạng Tây-ban-nha: xem báo "Người vô sản", số 3³⁸), "và cho rằng điều hợp lý hơn hết là dùng áp lực từ bên ngoài" (từ dưới lên chứ không phải từ trên xuống) "tác động vào chính phủ lâm thời tư sản, để dân chủ hoá chế độ nhà

nước trong phạm vi có thể được (?!). Hội nghị nhận định rằng việc những người dân chủ - xã hội thành lập một chính phủ lâm thời hay việc họ tham gia chính phủ ấy, sẽ dẫn đến chỗ một mặt thì làm cho quảng đại quần chúng vô sản mà Đảng dân chủ - xã hội làm cho phải thất vọng, sẽ tách rời Đảng dân chủ - xã hội, vì Đảng dân chủ - xã hội, tuy giành được chính quyền nhưng vẫn không thể thỏa mãn được những nhu cầu bức thiết của giai cấp công nhân, kể cả việc thực hiện chủ nghĩa xã hội" (còn chế độ cộng hòa thì không phải là một nhu cầu bức thiết! Vì đầu óc ngây ngô của họ nên các nhà thảo ra nghị quyết không nhận thấy rằng họ dùng một lối nói thuần túy vô chính phủ chủ nghĩa, tựa hồ như họ phủ nhận việc tham gia các cuộc cách mạng tư sản vậy!), "mặt khác, thì việc những người dân chủ - xã hội thành lập một chính phủ lâm thời hay việc họ tham gia chính phủ ấy *sẽ bắt buộc các giai cấp tư sản phải rời bỏ sự nghiệp cách mạng, và do đó sẽ làm cho quy mô của cách mạng giảm đi*".

Thực chất của vấn đề là ở chỗ đó. Ở đó, tư tưởng vô chính phủ chủ nghĩa pha lẫn (như trong bọn Béc-stanh Tây Âu cũng thường thấy như thế) với tư tưởng thuần túy cơ hội chủ nghĩa. Các bạn hãy nghĩ xem: không tham gia chính phủ lâm thời vì như thế sẽ bắt buộc giai cấp tư sản phải rời bỏ sự nghiệp cách mạng, và do đó sẽ làm cho quy mô của cách mạng giảm đi! Nhưng đây là biểu hiện triệt để và thuần túy của tất cả cái triết lý của phái "Tia lửa" mới: vì cách mạng là cách mạng tư sản, cho nên chúng ta phải chịu cúi đầu trước tính chất hèn hạ của giai cấp tư sản và phải nhường bước cho nó. Nếu chúng ta tự để mình bị chi phối, dầu chỉ phần nào thôi, dầu chỉ trong một phút, bởi cái tư tưởng cho rằng sự tham gia của chúng ta sẽ bắt buộc giai cấp tư sản phải rời bỏ cách mạng, thì như thế là chúng ta đã hoàn toàn nhường cho giai cấp tư sản nắm

toàn quyền lãnh đạo cuộc cách mạng. Do đó, chúng ta hoàn toàn trao giai cấp vô sản cho giai cấp tư sản chi phối (mà giữ lại tất cả "quyền tự do phê bình"!); đồng thời buộc giai cấp vô sản phải giữ thái độ ôn hoà và từ tốn để cho giai cấp tư sản đừng rời bỏ. Chúng ta sẽ xén bớt những nhu cầu bức thiết nhất của giai cấp vô sản đi, xén bớt chính những nhu cầu chính trị của nó, những nhu cầu mà "phái kinh tế" và đồ đệ của họ đã không bao giờ hiểu thấu đáo được; chúng ta sẽ xén bớt những nhu cầu ấy đi để cho giai cấp tư sản đừng rời bỏ cách mạng. Chúng ta hoàn toàn chuyển từ lập trường đấu tranh cách mạng để thực hiện chế độ dân chủ trong những giới hạn cần thiết cho giai cấp vô sản, sang lập trường mà cả với giai cấp tư sản; chúng ta phản lại các nguyên tắc của chúng ta, chúng ta phản lại cách mạng để mua lấy sự sẵn lòng đồng ý của giai cấp tư sản ("để cho giai cấp tư sản đừng rời bỏ").

Bằng hai dòng nhỏ, phái "Tia lửa" mới miền Cáp-ca-dơ đã biết diễn đạt tất cả thực chất của cái sách lược phản bội cách mạng, của cái sách lược biến giai cấp vô sản thành tay sai thảm hại của các giai cấp tư sản. Cái mà chúng ta đã phát hiện ra trên kia từ những sai lầm của phái "Tia lửa" mới, với tính cách là một xu hướng, thì ngày nay đang hiện ra trước mắt chúng ta thành một nguyên tắc rõ ràng và nhất định, tức là: chịu làm cái đuôi của phái tư sản quân chủ. Vì việc thực hiện chế độ cộng hoà sẽ bắt buộc (và đã bắt buộc rồi, ví dụ: ông Xto-ru-vê) giai cấp tư sản phải rời bỏ, do đó, đả đảo cuộc đấu tranh cho chế độ cộng hoà. Luôn luôn và khắp nơi trên thế giới, bất cứ một yêu sách dân chủ kiên quyết và triệt để nào của giai cấp vô sản đều làm cho giai cấp tư sản bắt buộc phải rời bỏ, vì vậy, các đồng chí công nhân, hãy lặn vào hang đi, chỉ nên tác động từ bên ngoài vào thôi, chứ đừng nên nghĩ gì đến dùng công cụ và phương tiện của chế độ "nhà nước - tư sản" để làm lợi cho cách mạng, và hãy giữ lấy "quyền tự do phê bình".

Sự giả dối cơ bản ngay trong cách hiểu danh từ "cách mạng tư sản" đã bộc lộ rõ ở đây. Cái lối Mác-tư-nớp hay phái "Tia lửa" mới "hiểu" danh từ ấy đã dẫn thẳng đến chỗ phản bội sự nghiệp của giai cấp vô sản, giao nó vào tay giai cấp tư sản.

Ai đã quên "chủ nghĩa kinh tế" cũ, ai không nghiên cứu nó hay không nhớ tới nó nữa, thì khó mà hiểu được những tàn dư còn rơi lại hiện nay của "chủ nghĩa kinh tế". Các bạn hãy nhớ lại bản "Credo"³⁹ kiểu Béc-stanh. Từ những quan điểm và những cương lĩnh "thuần túy vô sản" người ta đã rút ra kết luận thế này: việc của chúng ta, những người dân chủ - xã hội, là kinh tế, là sự nghiệp công nhân chân chính, là tự do phê bình bất cứ một thứ chính trị nhảm nhí nào, là thực sự làm cho công tác dân chủ - xã hội được sâu thêm. Việc của họ, của phái tự do, là chính trị. Cầu trời cho chúng ta khỏi rơi vào "chủ nghĩa cách mạng", vì như thế sẽ buộc giai cấp tư sản phải rời bỏ. Ai đọc lại trọn cả bản "Credo" hay Phụ trương cho số 9 báo "Tư tưởng công nhân"⁴⁰ (tháng Chín 1899) thì sẽ thấy rõ được toàn bộ quá trình suy luận đó.

Ngày nay cũng một lối suy luận như thế, nhưng trên một quy mô rộng lớn hơn, và lần này áp dụng vào việc đánh giá toàn bộ cuộc "đại" cách mạng Nga, cuộc "đại" cách mạng, than ôi! đã bị bọn khổng luận của chủ nghĩa phi-li-xtanh chính thống bôi xấu và biến thành trò cười trước mắt rồi! Việc của chúng ta, những người dân chủ - xã hội, là tự do phê bình, là làm cho ý thức sâu sắc thêm, là tác động từ bên ngoài vào. Việc của họ, của các giai cấp tư sản, là tự do hành động, tự do lãnh đạo cách mạng (xin đọc là: lãnh đạo theo kiểu phái tự do), tự do thực hành "cải cách" từ trên xuống.

Những kẻ tầm thường hoá chủ nghĩa Mác đó chưa từng bao giờ ngẫm nghĩ những lời của Mác về sự cần thiết phải lấy việc phê bình bằng vũ khí thay thế cho vũ khí phê bình⁴¹.

Họ hoài công nêu tên tuổi của Mác ra, vì thực tế họ thảo ra những nghị quyết sách lược hoàn toàn theo tinh thần của bọn ba hoa tư sản ở Phran-pho là bọn đã phê bình một cách tự do chế độ chuyên chế, đã làm sâu thêm ý thức dân chủ nhưng lại không hiểu rằng thời kỳ cách mạng là thời kỳ hành động, hành động vừa từ trên xuống vừa từ dưới lên. Biến chủ nghĩa Mác thành một mớ thuyết giáo trống rỗng, họ đã làm cho hệ tư tưởng của giai cấp cách mạng tiên phong, của giai cấp quyết tâm nhất và cương quyết nhất trở thành hệ tư tưởng của những tầng lớp lạc hậu nhất trong giai cấp ấy, những tầng lớp lẩn tránh những nhiệm vụ dân chủ - cách mạng khó khăn và dành những nhiệm vụ ấy cho các ngài thuộc bọn Xtơ-ru-vê làm.

Nếu, do việc Đảng dân chủ - xã hội tham gia chính phủ cách mạng mà các giai cấp tư sản phải rời bỏ sự nghiệp cách mạng, thì do đó sẽ "làm cho quy mô của cách mạng giảm đi".

Các bạn công nhân Nga, các bạn nghe rõ chưa: quy mô của cách mạng sẽ to lớn hơn nếu cách mạng được tiến hành bởi các ngài thuộc bọn Xtơ-ru-vê là những người không bị các đảng viên dân chủ - xã hội làm cho hoảng sợ, những người đang muốn thỏa hiệp với chế độ Nga hoàng, chứ không phải muốn đánh bại nó. Quy mô của cách mạng sẽ to lớn hơn nếu, trong hai kết cục cách mạng có thể xảy ra như chúng tôi đã nêu ra ở trên kia, kết cục thứ nhất được thực hiện, nghĩa là nếu phái tư sản quân chủ đi đến thỏa hiệp được với chế độ chuyên chế dựa trên một "hiến pháp" theo kiểu Si-pốp!

Những người dân chủ - xã hội mà lại viết ra những điều nhục nhã như thế trong nghị quyết dùng để lãnh đạo toàn đảng, hoặc tán thành những nghị quyết "thỏa đảng" như thế thì chính là đã bị cái lối thuyết giáo trống rỗng làm cho mù quáng, cái lối thuyết giáo đã tước mất hết cả sinh khí trong chủ nghĩa Mác, - đến nỗi họ không nhận thấy

được rằng những nghị quyết ấy đã biến như thế nào tất cả những cái gì họ nói đúng ở chỗ khác thành những lời nói trống rỗng. Các bạn hãy lấy bất cứ bài báo nào của báo "Tia lửa", hãy lấy ngay cả cuốn sách lấy lòng của ông Mác-tư-nốp nổi danh của chúng ta ra làm thí dụ, các bạn sẽ nghe nói đến nào là khởi nghĩa *nhân dân*, nào là tiến hành cách mạng *đến cùng*, nào là khát vọng muốn dựa vào *những tầng lớp nhân dân bên dưới* trong cuộc đấu tranh chống giai cấp tư sản không triệt để. Nhưng sau khi người ta tiếp thu hay tán thành cái ý kiến cho rằng "quy mô của cách mạng" sẽ bị "giảm đi" nếu giai cấp tư sản rời bỏ, thì tất cả những lời tốt đẹp đó đều trở thành những lời nói suông thảm hại mà thôi. Thưa các ngài, trong hai đường chúng ta hãy chọn lấy một: hoặc chúng ta phải gắng sức cùng với nhân dân làm cách mạng và hoàn toàn chiến thắng chế độ Nga hoàng, *bất chấp* giai cấp tư sản không triệt để, vụ lợi và nhát gan; hoặc chúng ta không thừa nhận cái "bất chấp" đó, chúng ta sợ giai cấp tư sản sẽ "rời bỏ sự nghiệp cách mạng", thì khi đó chúng ta phản bội giai cấp vô sản và nhân dân, giao họ cho giai cấp tư sản, cho một giai cấp tư sản không triệt để, vụ lợi và nhát gan.

Xin các ngài đừng xuyên tạc lời nói của tôi. Đừng có kêu ầm lên rằng người ta buộc các ngài là cố tình phản bội. Không, các ngài đã vô tình luôn luôn ngã vào vũng bùn và bây giờ thì quả nhiên các ngài đã sa lầy mà không biết, cũng giống như "phái kinh tế" trước kia đã bị lôi cuốn một cách không thể cưỡng lại nổi và không thể cứu vãn được trên con đường dốc, tức là con đường làm cho chủ nghĩa Mác "sâu sắc thêm" thành những "thuyết giáo" phản cách mạng, không có linh hồn và không có sinh khí.

"Quy mô của cách mạng" là tùy ở những lực lượng xã hội thực tế nào quyết định, các ngài đã nghĩ đến chỗ đó chưa? Chúng ta hãy để ra một bên những lực lượng của chính trị ngoài nước và về mặt bố trí lực lượng quốc tế,

hiện nay đã có chiều rất thuận lợi cho chúng ta, nhưng chúng ta bỏ hết không nghiên cứu tới, và như thế là đúng, bởi vì ở đây đang nói tới vấn đề những lực lượng bên trong của nước Nga. Các ngài hãy xét đến những lực lượng xã hội trong nước ấy. Chống lại cách mạng thì có chế độ chuyên chế, triều đình, cảnh sát, giới viên chức quan lại, quân đội và một nhóm người quý tộc. Lòng công phẫn trong nhân dân càng sâu sắc thì quân đội càng ít đáng tin cậy và sự bất mãn trong giới viên chức quan lại càng nhiều thêm. Chúng ta hãy nói tiếp. Hiện nay, giai cấp tư sản nói chung đều tán thành cách mạng: họ háng hái đàm luận về tự do, ngày càng hay lấy danh nghĩa nhân dân và ngay cả danh nghĩa cách mạng* mà phát biểu. Nhưng chúng ta, những người mác-xít, tất cả chúng ta nhờ có lý luận và nhờ theo dõi từng ngày từng giờ cái gương của phái tự do, phái hội đồng địa phương và của những người thuộc phái "Giải phóng", nên đều biết và thấy rằng giai cấp tư sản đối với cách mạng quả thật tỏ ra là không triệt để, là vụ lợi và hèn nhát. Đại bộ phận giai cấp tư sản tất nhiên sẽ đứng về phe phản cách mạng, về phía chế độ chuyên chế, chống lại cách mạng, chống lại nhân dân, ngay sau khi những lợi ích tì tiện và ích kỷ của họ được thỏa mãn, ngay sau khi họ "rời bỏ" chủ nghĩa dân chủ triệt để (*và ngay từ bây giờ họ cũng đang rời bỏ đấy!*). Thế là chỉ còn "nhân dân", nghĩa là giai cấp vô sản và nông dân: chỉ có một mình giai cấp vô sản mới có thể kiên quyết đi tới cùng, vì nó sẽ còn đi xa hơn cách mạng dân chủ rất nhiều. Bởi vậy giai cấp vô sản là kẻ đứng hàng đầu trong cuộc đấu tranh cho chế độ cộng hòa, nó cự tuyệt một cách khinh bỉ lời khuyên ngu xuẩn không xứng đáng với nó, là phải tính đến trường hợp giai

* Về mặt này, bức thư ngỏ của ông Xtơ-ru-vê gửi Giô-re-xơ vừa được Giô-re-xơ đăng trên báo "L'Humanité"⁴² và được ông Xtơ-ru-vê đăng trong tạp chí "Giải phóng", số 72, đáng được chú ý.

cấp tư sản có thể rời bỏ hàng ngũ. Nông dân gồm rất nhiều những phần tử nửa vô sản đồng thời còn có những phần tử tiểu tư sản. Điều đó làm cho chính ngay nông dân cũng không được kiên định và buộc giai cấp vô sản phải đoàn kết thành một đảng có tính giai cấp rõ rệt. Nhưng tính không kiên định của nông dân và tính không kiên định của giai cấp tư sản thì căn bản khác nhau vì, hiện tại nông dân ít quan tâm đến việc tuyệt đối duy trì chế độ tư hữu hơn là đến việc tước đoạt ruộng đất địa chủ, một trong những hình thức chính của chế độ tư hữu ấy. Nông dân tuy không phải vì thế mà trở thành người xã hội chủ nghĩa, tuy không phải vì thế mà không còn là tiểu tư sản nữa, nhưng có thể trở thành lực lượng ủng hộ một cách hoàn toàn và triệt để nhất cuộc cách mạng dân chủ. Nông dân nhất định sẽ trở thành như thế, nếu tiến trình các sự biến cách mạng đang giáo dục họ, không vì sự phản bội của giai cấp tư sản và sự thất bại của giai cấp vô sản mà bị đứt đoạn đi quá sớm. Với điều kiện đó, nông dân nhất định sẽ trở thành thành lũy của cách mạng và của chế độ cộng hòa, vì chỉ có một cuộc cách mạng hoàn toàn thắng lợi mới có thể đem lại cho nông dân *tất cả mọi cái* về phương diện cải cách ruộng đất, *tất cả những cái* mà nông dân muốn có, những cái mà họ hằng mơ ước, những cái thật sự cần thiết cho họ (không phải là để tiêu diệt chủ nghĩa tư bản như phái "xã hội chủ nghĩa - cách mạng" tưởng, mà) để thoát khỏi cảnh bần nhơ của chế độ nửa nông nô, thoát khỏi cảnh tối tăm bị vùi dập và nô dịch, để cải thiện điều kiện sinh hoạt của mình trong chừng mực có thể làm được trong khuôn khổ nền kinh tế hàng hoá.

Hơn nữa, cái làm cho nông dân gắn bó với cách mạng, không phải chỉ là những cải cách triệt để về ruộng đất, mà còn là tất cả những lợi ích chung hàng ngày của họ nữa. Ngay cả trong cuộc đấu tranh với giai cấp vô sản, nông dân cũng cần có dân chủ, vì chỉ có chế độ dân chủ mới có

thể thể hiện đúng lợi ích của họ và đưa lại ưu thế cho họ, với tư cách là quần chúng, với tư cách là đa số. Nông dân càng được giáo dục (và từ cuộc chiến tranh với Nhật tới nay, họ được giáo dục hết sức nhanh chóng đến nỗi nhiều người không ngờ tới, vì những người này quen đo trình độ giáo dục theo mực thước nhà trường) thì họ càng triệt để, càng kiên quyết tán thành một cuộc cách mạng dân chủ hoàn toàn, vì chủ quyền của nhân dân đối với họ không phải là một điều đáng sợ như đối với giai cấp tư sản, mà trái lại, là một điều có lợi. Chế độ cộng hoà dân chủ sẽ trở thành lý tưởng của họ ngay khi họ bắt đầu thoát khỏi chủ nghĩa quân chủ ngây thơ của họ, vì chủ nghĩa quân chủ tự giác của giai cấp tư sản con buôn (với cái thượng nghị viện của nó, v.v.) đối với công dân cũng vẫn là cái cảnh không có quyền, cái cảnh bị vùi dập và tối tăm tuy bên ngoài có quét qua một nước sơn lập hiến theo kiểu châu Âu.

Chính vì thế mà giai cấp tư sản, với tư cách là giai cấp, thì tự nhiên và không tránh khỏi muốn tìm sự che chở của đảng tự do chủ nghĩa - quân chủ; còn nông dân, với tư cách là quần chúng, thì muốn tìm sự lãnh đạo của đảng cách mạng và cộng hoà. Chính vì thế giai cấp tư sản không thể tiến hành cách mạng dân chủ tới cùng được, còn nông dân thì có thể tiến hành cách mạng đến cùng được, và chúng ta cần hết sức giúp cho họ làm được như thế.

Người ta sẽ cãi tôi: cái đó không cần phải chứng minh nữa, đó là điều sơ đẳng mà tất cả những người dân chủ - xã hội đều hoàn toàn hiểu rõ. Không, những kẻ đó có thể nói rằng cách mạng sẽ "giảm bớt quy mô" nếu giai cấp tư sản rời bỏ cách mạng, là chưa hiểu được điều đó. Những kẻ đó lấp lại những câu học thuộc được trong cương lĩnh ruộng đất của chúng ta, nhưng không hiểu được ý nghĩa của những câu đó, vì nếu không phải như thế thì họ đã không sợ khái niệm chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai

cấp vô sản và nông dân, khái niệm tất yếu xuất phát từ toàn bộ thế giới quan mác-xít và từ cương lĩnh của chúng ta mà ra; nếu không phải như thế thì họ đã không lấy quy mô của giai cấp tư sản để giới hạn quy mô của cuộc đại cách mạng Nga. Những nghị quyết cụ thể phản lại chủ nghĩa Mác và phản cách mạng của những người đó đã phá đổ những luận điệu sáo rỗng, trừu tượng mác-xít, cách mạng của họ.

Ai thật sự hiểu vai trò của nông dân trong cuộc cách mạng Nga thắng lợi, đã không bao giờ có thể nói rằng quy mô của cách mạng sẽ giảm bớt nếu giai cấp tư sản rời bỏ cách mạng. Vì trên thực tế chỉ khi nào giai cấp tư sản rời bỏ cách mạng, và quần chúng nông dân, với tư cách là người làm cách mạng tích cực, cùng hành động bên cạnh giai cấp vô sản, thì quy mô cách mạng Nga mới thật sự bắt đầu phát triển; và chỉ lúc đó thì mới sẽ có quy mô cách mạng thật sự to lớn nhất có thể có được trong thời kỳ cách mạng dân chủ - tư sản. Muốn cho cuộc cách mạng dân chủ của chúng ta được tiến hành triệt để tới cùng thì nó phải dựa vào những lực lượng nào có khả năng làm tê liệt tính không triệt để tất nhiên của giai cấp tư sản (nghĩa là có khả năng "bắt buộc giai cấp tư sản phải rời bỏ cách mạng", điều mà những người theo phái "Tia lửa" ở Cáp-ca-dơ rất lo sợ vì thiếu suy xét).

Giai cấp vô sản phải tiến hành cách mạng dân chủ tới cùng, bằng cách kéo đồng đảo quần chúng nông dân theo mình, để bằng sức mạnh mà đè bẹp sự phản kháng của chế độ chuyên chế và làm tê liệt tính không kiên định của giai cấp tư sản. Giai cấp vô sản phải làm cách mạng xã hội chủ nghĩa bằng cách kéo đồng đảo những phần tử nửa vô sản trong nhân dân theo mình, để bằng sức mạnh mà đập tan sự phản kháng của giai cấp tư sản và làm tê liệt tính không kiên định của nông dân và của giai cấp tiểu tư sản. Đó là những nhiệm vụ của giai cấp vô sản, những nhiệm vụ mà những người theo phái "Tia lửa" mới đưa ra

trình bày một cách rất hẹp trong tất cả những nghị luận và trong tất cả những nghị quyết của họ về quy mô của cách mạng.

Chúng ta không nên quên một điều mà người ta hay bỏ qua khi bàn đến "quy mô" đó. Chúng ta không nên quên rằng vấn đề không phải là những khó khăn của nhiệm vụ, mà là phải tìm cách giải quyết nhiệm vụ ấy theo con đường nào. Vấn đề không phải là ở chỗ tìm xem việc làm cho quy mô của cách mạng trở nên hùng mạnh vô địch là dễ hay khó, mà là ở chỗ nên làm cách nào để mở rộng quy mô đó. Mối bất đồng ý kiến chính là ở vấn đề tính chất cơ bản của hoạt động, ở ngay phương hướng của hoạt động. Chúng ta nhấn mạnh việc đó, vì những người vô ý và những người không thành thực rất thường lẫn lộn hai vấn đề khác nhau là: vấn đề hướng đi, nghĩa là vấn đề chọn giữa hai con đường khác nhau và vấn đề nữa là, với con đường đã chọn đó, có dễ dàng hay có gần đạt được mục đích không.

Chúng ta đã hoàn toàn không đụng đến vấn đề nói sau đó trong đoạn trình bày trên kia của chúng ta, vì vấn đề đó không hề gây ra những mối bất hoà và bất đồng ý kiến trong nội bộ đảng. Nhưng tất nhiên là bản thân vấn đề đó vốn cực kỳ quan trọng và đáng được tất cả những người dân chủ - xã hội hết sức chú ý đến. Nếu quên những khó khăn gây ra bởi việc lôi cuốn vào phong trào không những quần chúng giai cấp công nhân, mà cả quần chúng nông dân nữa, thì đó là một thái độ lạc quan không thể tha thứ được. Chính những khó khăn ấy đã nhiều lần làm cho những cố gắng để đưa cách mạng dân chủ đi tới cùng, phải thất bại, và chính là giai cấp tư sản không triệt để và vụ lợi được nhiều lợi nhất, giai cấp này vừa "kiếm được một cái vốn" - tức là được chế độ quân chủ bảo vệ để chống lại nhân dân - vừa "bảo toàn được sự trong trắng" của chủ nghĩa tự do... hoặc là của phái "Giải phóng". Nhưng khó khăn không có nghĩa là không thể làm được. Điều quan trọng là có được lòng tin chắc rằng mình đã chọn được con đường

đúng, lòng tin đó sẽ làm tăng thêm nghị lực và nhiệt tâm cách mạng lên gấp trăm lần, khiến ta có thể lập được kỳ công.

Dem so sánh nghị quyết của phái "Tia lửa" mới miền Cáp-ca-dơ với nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, thì sẽ thấy rõ ngay sự bất đồng ý kiến sâu sắc đến mức nào giữa những người dân chủ - xã hội ngày nay về vấn đề lựa chọn con đường đi. Nghị quyết của đại hội thì nói: giai cấp tư sản là không triệt để, nó nhất định sẽ tìm cách giành giật của chúng ta những thành quả cách mạng. Bởi vậy, các đồng chí công nhân, các đồng chí hãy cương quyết chuẩn bị đấu tranh, các đồng chí hãy tự vũ trang cho mình, hãy thu hút nông dân đi theo chúng ta. Chúng ta quyết không chịu nhượng, mà không chiến đấu, những thành quả cách mạng của chúng ta cho giai cấp tư sản vụ lợi. Nghị quyết của phái "Tia lửa" mới miền Cáp-ca-dơ lại nói: giai cấp tư sản là không triệt để, nó có thể rời bỏ cách mạng. Bởi vậy, các đồng chí công nhân, xin các đồng chí đừng nghĩ tới việc tham gia chính phủ lâm thời, vì như thế giai cấp tư sản chắc chắn sẽ rời bỏ cách mạng mất, và do đó, quy mô của cách mạng sẽ giảm đi!

Một đảng thì nói: hãy thúc đẩy cách mạng tiến lên, cho tới cùng, bất chấp sự phản kháng hay thái độ tiêu cực của giai cấp tư sản không triệt để.

Đảng kia lại nói: không nên nghĩ đến việc tự mình tiến hành cách mạng tới cùng, vì như thế giai cấp tư sản không triệt để sẽ rời bỏ cách mạng mất.

Chúng ta há không phải là đang đứng trước hai con đường hoàn toàn trái ngược nhau đó sao? Chẳng phải rõ ràng là hai sách lược đó hoàn toàn không dung nhau được, hay sao? Chẳng phải rõ ràng là sách lược thứ nhất là sách lược duy nhất đúng của Đảng dân chủ - xã hội cách mạng, còn sách lược thứ hai về thực chất chỉ là một sách lược thuần túy theo tinh thần của phái "Giải phóng", hay sao?

13. KẾT LUẬN. CHÚNG TA CÓ DÁM THẮNG KHÔNG?

Đối với những người biết một cách hời hợt tình hình trong Đảng dân chủ - xã hội Nga hoặc đứng ở ngoài mà nhận xét, không hiểu lịch sử toàn bộ cuộc đấu tranh của chúng ta trong nội bộ đảng từ thời kỳ "chủ nghĩa kinh tế" thì, khi nói đến những bất đồng về sách lược đã biểu hiện rõ rệt hiện nay, nhất là sau Đại hội III, họ rất thường lảng tránh bằng cách đơn thuần viện lẽ rằng trong phong trào dân chủ - xã hội nào thì cũng đều có hai khuynh hướng tự nhiên, không thể tránh khỏi, và hoàn toàn có thể điều hoà được. Người ta nói: một bên thì đặc biệt nhấn mạnh vào công tác thông thường, trước mắt, hàng ngày, nhấn mạnh vào sự cần thiết phải phát triển công tác tuyên truyền và cổ động, phải chuẩn bị lực lượng, phải làm cho phong trào sâu thêm, v.v.. Bên kia thì nhấn mạnh vào các nhiệm vụ chiến đấu, các nhiệm vụ chính trị chung và các nhiệm vụ cách mạng của phong trào, nêu lên sự tất yếu phải khởi nghĩa vũ trang, đề ra những khẩu hiệu chuyên chính dân chủ - cách mạng và chính phủ cách mạng lâm thời. Vô luận bên này hay bên kia, cũng đều không nên phóng đại; cả ở đây, cả ở đó (cũng như ở khắp mọi nơi trong thiên hạ) thì cực đoan cũng đều là không tốt, v.v., v.v..

Nhưng những chân lý rẻ tiền của cách xử thế thông thường (và của cách xử thế "chính trị" trong đấu ngoặc kép) mà người ta chắc chắn tìm thấy trong những nghị luận tương tự như thế, rất thường hay được dùng để che đậy việc không hiểu biết gì về những nhu cầu trước mắt, những nhu cầu bức thiết của đảng. Hãy lấy những sự bất đồng hiện tại về sách lược của những người dân chủ - xã hội Nga mà xét. Đương nhiên, việc đặc biệt nhấn mạnh vào khía cạnh hàng ngày, thông thường của công tác, như phái "Tia lửa" mới thường làm trong những nghị luận của họ về sách lược,

việc đó tự bản thân nó không biểu hiện một sự nguy hiểm nào cả và không thể gây ra một sự bất đồng quan điểm nào cả về khẩu hiệu sách lược. Nhưng chỉ cần đem so sánh những nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga với những nghị quyết của hội nghị là thấy rõ ngay được mối bất đồng ấy.

Vậy vấn đề ở đây là gì? Vấn đề ở đây trước hết là không phải chỉ có dùng lời nói chung chung và trừu tượng để chỉ rõ sự tồn tại của hai trào lưu trong phong trào và mối nguy hại của mọi cực đoan là đủ đâu. Cần phải biết cụ thể hiện nay phong trào đó đang có những nhược điểm gì, hiện nay nguy cơ chính trị thực tế đối với đảng là ở chỗ nào. Thứ hai là, cần biết được những khẩu hiệu sách lược này hay những khẩu hiệu sách lược kia, hoặc cũng có thể là tình trạng thiếu những khẩu hiệu này hay khẩu hiệu kia - đang làm lợi cho những lực lượng chính trị thực tại nào. Hãy nghe lời phái "Tia lửa" mới, các bạn sẽ đi đến kết luận là Đảng dân chủ - xã hội đang lâm vào nguy cơ là vứt bỏ công tác tuyên truyền và cổ động, vứt bỏ đấu tranh kinh tế và vứt bỏ việc phê bình chế độ dân chủ tư sản, đang lâm vào nguy cơ bị lôi cuốn thái quá vào việc chuẩn bị quân sự, vào những cuộc tấn công vũ trang, vào việc giành chính quyền, v.v.. Nhưng, thực ra thì nguy cơ thực tế đang đe dọa đảng lại hoàn toàn từ một phía khác. Hễ ai biết tình hình phong trào tương đối sát đôi chút, hễ ai theo dõi một cách chăm chú và có suy nghĩ tình hình đó, thì không thể nào không thấy cái khía cạnh đáng buồn cười của những mối lo sợ của phái "Tia lửa" mới. Toàn bộ công tác của đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã được đặt hoàn toàn vào một khuôn khổ vững chắc, cố định, tuyệt đối bảo đảm việc tập trung trọng tâm công tác vào tuyên truyền và cổ động, vào các cuộc mít-tinh lưu động và các cuộc hội họp quần chúng, vào việc phát truyền đơn và sách mỏng, vào việc giúp đỡ cuộc đấu tranh kinh tế và ủng hộ những khẩu hiệu của cuộc

đấu tranh ấy. Không có một cấp uỷ nào của đảng, không có một khu uỷ nào, không có một hội nghị nào ở trung ương, không có một tiểu tổ nào trong công xưởng là không luôn luôn và thường xuyên dành chín mươi chín phần trăm tâm tư, lực lượng và thì giờ của mình vào việc thi hành những chức năng đó, những chức năng vốn đã từng được xác định ngay từ sau 1895. Chỉ có những người hoàn toàn xa lạ với phong trào mới có thể không biết điều đó. Chỉ có những người rất ngây thơ hoặc không am hiểu tình hình, mới có thể tin vào việc phái "Tia lửa" mới đã lấp lại, với một điều bộ cực kỳ trịnh trọng, những điều sơ đẳng.

Sự thực là, chẳng những không phải chúng ta đã quá mê mải về nhiệm vụ khởi nghĩa, về những khẩu hiệu chính trị chung, về công cuộc lãnh đạo toàn bộ cuộc cách mạng nhân dân, mà ngược lại, chính là chúng ta đang *lạc hậu* về phương diện đó, - điều đó đã rõ lắm rồi, đó chính là nhược điểm lớn nhất của chúng ta, và đó chính là nguy cơ thực sự của phong trào có thể thoái hoá - và chỗ này chỗ kia đã bắt đầu thoái hoá - từ phong trào cách mạng chân chính xuống thành một phong trào cách mạng đầu lười. Trong số hàng trăm, hàng nghìn tổ chức, nhóm và tiểu tổ đang làm công tác của đảng, các bạn sẽ không tìm thấy một tổ chức nào là không tiến hành, ngay từ khi mới thành lập, cái công tác thường ngày kia mà các nhà thông thái thuộc phái "Tia lửa" mới đang nói đến với điệu bộ như là đã phát minh ra được những chân lý mới. Nhưng, trái lại, các bạn sẽ chỉ thấy rất ít nhóm và tiểu tổ đã nhận thức được nhiệm vụ khởi nghĩa vũ trang, đã bắt tay thi hành những nhiệm vụ ấy, đã thấy rõ được sự cần thiết phải lãnh đạo toàn bộ cuộc cách mạng nhân dân chống chế độ Nga hoàng và sự cần thiết vì mục đích ấy mà đề ra chính là những khẩu hiệu tiên tiến này, chứ không phải những khẩu hiệu khác.

So với những nhiệm vụ tiên tiến và thật sự cách mạng, thì chúng ta thật đã vô cùng lạc hậu; trong rất nhiều trường hợp, chúng ta vẫn chưa nhận thức rõ được những nhiệm vụ ấy; ở nhiều nơi chúng ta đã để cho phái dân chủ tư sản cách mạng lợi dụng sự lạc hậu của chúng ta về phương diện này mà được vững mạnh thêm lên. Thế mà các nhà trước tác của phái "Tia lửa" mới, quay lưng lại với tiến trình các sự biến và những yêu cầu của thời đại, cứ cố chấp lặp đi lặp lại: đừng quên cái cũ! đừng mê say với cái mới! Đó là chủ đề cơ bản và không thay đổi của tất cả những nghị quyết trọng yếu của hội nghị, còn như trong các nghị quyết của đại hội thì bao giờ cũng nói: trong khi xác nhận cái cũ (và không nhai đi nhai lại mãi điều đó, chính vì nó là cái cũ, đã được những sách báo, những nghị quyết và kinh nghiệm giải quyết và xác nhận rồi), chúng ta đồng thời đề ra nhiệm vụ mới, lưu tâm đến nó, đề ra khẩu hiệu mới, đòi hỏi những người dân chủ - xã hội thật sự cách mạng phải bắt tay ngay vào việc thực hiện khẩu hiệu mới đó.

Thực ra, vấn đề hai trào lưu trong sách lược của Đảng dân chủ - xã hội là như vậy. Thời đại cách mạng đã đề ra những nhiệm vụ mới mà chỉ những người hoàn toàn mù quáng mới không nhìn thấy. Và những nhiệm vụ mới đó, một số đảng viên dân chủ - xã hội đã kiên quyết thừa nhận và đặt ra trước mắt: khởi nghĩa vũ trang là bức thiết, hãy lập tức và kiên quyết chuẩn bị khởi nghĩa vũ trang, hãy nhớ rằng khởi nghĩa vũ trang là tất yếu để đi đến thắng lợi quyết định, hãy đề ra khẩu hiệu cộng hoà, khẩu hiệu chính phủ lâm thời, khẩu hiệu chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân. Một số đảng viên dân chủ - xã hội khác thì thoái lui, đứng ý một chỗ, cứ ngồi viết những lời tựa chứ không đề ra khẩu hiệu, cứ lặp lại một cách dài dòng và vô vị cái cũ chứ không xác nhận cái cũ ấy và chỉ ra cái mới, tìm cách trốn tránh cái mới, mà không biết xác

định những điều kiện để đi đến thắng lợi quyết định, không biết đề ra những khẩu hiệu duy nhất thích ứng với ý muốn đạt tới thắng lợi hoàn toàn.

Kết quả chính trị của chủ nghĩa theo đuôi đó thật đã rõ ràng. Câu chuyện hoang đường nói rằng: "phái đa số" của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xích gần với phái dân chủ cách mạng tư sản vẫn là một câu chuyện hoang đường mà không một sự thực chính trị nào, không một nghị quyết có uy tín nào của những người "bôn-sê-vích", không một hành vi nào của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xác nhận cả. Thế mà trong lúc ấy thì phái tư sản cơ hội chủ nghĩa, quân chủ mà đại biểu là tạp chí "Giải phóng", từ lâu đã *hoan nghênh* những xu hướng "có tính chất nguyên tắc" của phái "Tia lửa" mới và ngày nay đang trực tiếp dùng những xu hướng đó để làm lợi cho mình, lấp lại tất cả những lời, những "ý hay" của phái "Tia lửa" mới chống lại "hoạt động bí mật" và "nổi loạn", chống lại việc thổi phồng mặt "kỹ thuật" của cách mạng, chống lại việc trực tiếp đề ra khẩu hiệu khởi nghĩa vũ trang, chống lại "chủ nghĩa cách mạng" của những yêu sách cực đoan, v.v., v.v.. Bản nghị quyết do cả một cuộc hội nghị của những người dân chủ - xã hội thuộc phái "men-sê-vích" ở Cáp-ca-dơ thông qua, và việc ban biên tập báo "Tia lửa" mới tán thành nghị quyết ấy, đã tổng kết được toàn bộ điều đó một cách rõ ràng về mặt chính trị, là: miễn sao giai cấp tư sản đừng vì giai cấp vô sản tham gia chuyên chính dân chủ - cách mạng mà rời bỏ cách mạng! Như vậy là tất cả đã rõ ràng. Như vậy là người ta đã hoàn toàn xác định việc biến giai cấp vô sản thành tay sai của giai cấp tư sản quân chủ. Như vậy là người ta đã thực tế chứng minh *ý nghĩa chính trị* của chủ nghĩa theo đuôi của phái "Tia lửa" mới, chứng minh không phải bằng một lời tuyên bố ngẫu nhiên của một cá nhân, mà bằng một nghị quyết do cả một phái đặc biệt thông qua.

Ai ngẫm nghĩ kỹ về những sự thật ấy thì sẽ hiểu được ý nghĩa thực sự của những ý kiến phổ biến nói rằng có hai phương diện, hai khuynh hướng trong phong trào dân chủ - xã hội. Hãy lấy phái Béc-stanh làm thí dụ để nghiên cứu những khuynh hướng ấy trên một phạm vi lớn. Phái Béc-stanh cũng đã từng khẳng định và đang còn khẳng định rằng chính họ là những người hiểu những nhu cầu thật sự của giai cấp vô sản, hiểu nhiệm vụ phải phát triển lực lượng của nó, phải làm cho toàn bộ công tác được sâu thêm, phải chuẩn bị những nhân tố của xã hội mới, phải tuyên truyền và cổ động. Chúng tôi đòi hỏi người ta phải công khai thừa nhận cái hiện có! - Béc-stanh nói như vậy, và khi nói như thế là y thừa nhận "phong trào" *không có* "mục đích cuối cùng", thừa nhận chỉ có sách lược phòng ngự thôi và tuyên truyền cho cái sách lược lo sợ là: "Miễn sao giai cấp tư sản đừng rời bỏ cách mạng". Phái Béc-stanh cũng đã la ó về "chủ nghĩa Gia-cô-banh" của những người dân chủ - xã hội cách mạng, về "những nhà chính luận" không hiểu "tính tự động của công nhân", v.v., v.v.. Kỳ thực ai cũng biết rằng những người dân chủ - xã hội cách mạng không bao giờ có ý rời bỏ công tác nhỏ nhất hàng ngày, coi thường việc chuẩn bị lực lượng, v.v., v.v.. Họ chỉ đòi hỏi người ta phải nhận thức rõ ràng mục đích cuối cùng, phải đặt ra rõ ràng những nhiệm vụ cách mạng, họ muốn nâng các tầng lớp nửa vô sản và nửa tiểu tư sản lên ngang trình độ cách mạng của giai cấp vô sản, chứ không phải hạ thấp trình độ của giai cấp vô sản xuống mức suy tính theo lối cơ hội chủ nghĩa là: "miễn sao giai cấp tư sản đừng rời bỏ cách mạng". Câu hỏi: dürfen wir siegen? "chúng ta có dám thắng không?" chúng ta có được phép thắng không? thắng lợi có nguy hiểm cho chúng ta không? chúng ta có nên giành thắng lợi không? - câu hỏi đó có lẽ là biểu hiện nổi bật nhất của mối hiềm khích giữa cánh cơ hội chủ nghĩa - trí thức và cách mạng - vô sản trong đảng. Mới xem qua

thì hình như là lạ kỳ, nhưng câu hỏi đó đã được đặt ra và phải được đặt ra, vì những phân tử cơ hội chủ nghĩa sợ hãi thắng lợi, muốn làm cho giai cấp vô sản khiếm sợ thắng lợi, chúng dự đoán những tai họa mà thắng lợi có thể đưa lại, chế giễu những khẩu hiệu công khai kêu gọi giành thắng lợi.

Hiện nay trong chúng ta cũng có sự phân chia chủ yếu như thế thành khuynh hướng cơ hội chủ nghĩa - trí thức và xu hướng cách mạng - vô sản, chỉ có một điểm khác nhau hết sức trọng yếu là ở đây chúng ta nói đến một cuộc cách mạng dân chủ chứ không phải là một cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa. Trong chúng ta cũng đặt ra câu hỏi mà lúc mới nghe qua thì dường như vô lý: "chúng ta có dám thắng không?". Câu hỏi đó đã được Mác-tư-nốp đặt ra trong cuốn "Hai nền chuyên chính" của ông, trong cuốn này ông dự đoán những tai họa sẽ đến nếu chúng ta chuẩn bị khởi nghĩa thật rất chu đáo và tiến hành khởi nghĩa hoàn toàn thành công. Câu hỏi ấy đã được đặt ra trong tất cả các sách báo của phái "Tia lửa" mới nói về chính phủ cách mạng lâm thời, và lại họ lại luôn luôn sốt sắng cố tìm cách, nhưng vô hiệu, làm lẫn lộn việc tham gia của Min-lơ-răng vào một chính phủ cơ hội chủ nghĩa tư sản, với việc tham gia của Vác-lanh⁴³ vào một chính phủ cách mạng tiểu tư sản. Câu hỏi ấy đã được nghị quyết: "miễn sao giai cấp tư sản đừng rời bỏ cách mạng" xác định. Và mặc dầu Cau-xky, chẳng hạn, bây giờ đang tìm cách chế giễu mà nói rằng những tranh luận của chúng ta về chính phủ cách mạng lâm thời giống hệt như việc chia nhau da gấu trong khi chưa giết được gấu, nhưng sự chế giễu đó chỉ chứng tỏ rằng ngay cả những người dân chủ - xã hội thông minh và có tinh thần cách mạng cũng lầm lẫn khi họ nói đến những việc mà họ chỉ mới được nghe phong thanh mà thôi. Đảng dân chủ - xã hội Đức chưa phải là đã quá gần tới lúc giết được gấu (làm cách mạng xã hội chủ nghĩa), nhưng việc tranh luận về điểm chúng ta có "dám" giết gấu không, đã có một ý nghĩa

lớn lao về mặt nguyên tắc và về mặt chính trị - thực tiễn. Những người dân chủ - xã hội Nga chưa phải là đã quá gần đến lúc đủ sức "giết được con gấu của mình" (làm cách mạng dân chủ), nhưng vấn đề tìm xem chúng ta có "dám" giết nó không, có một ý nghĩa cực kỳ trọng đại đối với tất cả tiền đồ của nước Nga và đối với tiền đồ của đảng dân chủ - xã hội Nga. Nếu không tin chắc được rằng chúng ta "dám" giành thắng lợi thì không thể nói đến việc cương quyết tập hợp một cách có kết quả một đạo quân và lãnh đạo đạo quân đó được.

Hãy xem "phái kinh tế" trước kia của chúng ta. Cả bọn này cũng kêu lên rằng đối phương của họ là những kẻ mưu loạn, là những người Gia-cô-banh (xem tạp chí "Sự nghiệp công nhân", nhất là số 10, và bài diễn văn của Mác-tư-nốp tại Đại hội II⁴⁴, trong những cuộc tranh luận về cương lĩnh); rằng đối phương của họ đã thoát ly quần chúng trong khi lao mình vào chính trị, quên mất những cơ sở của phong trào công nhân, không đếm xỉa đến tính tự động của công nhân, v.v., v.v.. Nhưng thực ra những kẻ tán thành "tính tự động của công nhân" đó lại là những phân tử trí thức cơ hội chủ nghĩa đã đem quan niệm hẹp hòi và phi-li-xtanh của mình về nhiệm vụ của giai cấp vô sản mà bắt công nhân phải theo. Thực ra, ai cũng đều có thể căn cứ theo báo "Tia lửa" cũ thấy được rằng những người phản đối "chủ nghĩa kinh tế" đã không hề rời bỏ cũng như không hề coi nhẹ một phương diện nào trong hoạt động dân chủ - xã hội; họ đã không hề quên chút nào cuộc đấu tranh kinh tế, đồng thời họ đã biết đề ra một cách hết sức đầy đủ các nhiệm vụ chính trị cấp bách và bức thiết, phản đối việc biến đảng công nhân thành một vật phụ thuộc "kinh tế" của phái tư sản tự do chủ nghĩa.

Phái kinh tế đã học thuộc lòng rằng chính trị lấy kinh tế làm cơ sở và họ đã "hiểu" điều đó với ý nghĩa là phải hạ thấp đấu tranh chính trị xuống ngang đầu tranh kinh

tế. Phái "Tia lửa" mới đã học thuộc lòng rằng cách mạng dân chủ lấy cách mạng tư sản làm cơ sở kinh tế và họ đã "hiểu" điều đó với ý nghĩa là phải hạ thấp các nhiệm vụ dân chủ của giai cấp vô sản xuống ngang trình độ lập trường ôn hoà tư sản, ngang cái giới hạn mà nếu vượt quá đó thì "giai cấp tư sản sẽ rời bỏ". "Phái kinh tế" viện cớ nào là làm cho công tác sâu thêm, nào là tính tự động của công nhân, và nào là chính sách giai cấp thuần tuý, kỳ thực là đã giao giai cấp công nhân vào tay các nhà chính trị tư sản thuộc phái tự do, nghĩa là họ đã đưa đảng đi theo một con đường mà ý nghĩa khách quan chính là như thế. Phái "Tia lửa" mới, cũng viện những cớ như thế, kỳ thực là đang phản bội những lợi ích của giai cấp vô sản trong cách mạng dân chủ vì quyền lợi của giai cấp tư sản, nghĩa là họ đang đưa đảng đi theo một con đường mà ý nghĩa khách quan chính là như thế. "Phái kinh tế" trước kia tưởng rằng lãnh đạo đấu tranh chính trị, nói cho đúng ra, là công việc của phái tự do chứ không phải là công việc của những người dân chủ - xã hội. Phái "Tia lửa" mới thì tưởng rằng tích cực thực hiện cuộc cách mạng dân chủ không phải là việc của những người dân chủ - xã hội, mà nói cho đúng ra, là việc của phái tư sản dân chủ, vì việc lãnh đạo và sự tham gia với tư cách lãnh đạo của giai cấp vô sản sẽ làm "giảm bớt quy mô" của cách mạng.

Tóm lại, phái "Tia lửa" mới là những đệ tử nối nghiệp của "phái kinh tế" chẳng những xét theo nguồn gốc của họ tại Đại hội II của đảng mà còn xét theo cả cách thức ngày nay họ đặt ra những nhiệm vụ sách lược của giai cấp vô sản trong cách mạng dân chủ. Đó cũng là cánh cơ hội chủ nghĩa - trí thức trong đảng. Trong lĩnh vực tổ chức, họ đã bắt đầu đi từ chủ nghĩa cá nhân vô chính phủ của các phần tử trí thức để cuối cùng đi tới cái "quá trình phá rối tổ chức", mà ghi nhận trong "điều lệ"⁴⁵ do hội nghị đã thông qua, chế độ để cho các cơ quan xuất bản tách rời khỏi tổ

chức của đảng, chế độ tuyển cử gián tiếp, gần như là có bốn bậc, chế độ trưng cầu dân ý theo lối Bô-na-pác-tơ, chứ không theo chế độ đại diện dân chủ, sau cùng là ghi nhận nguyên tắc "thỏa hiệp" giữa bộ phận và toàn thể. Về phương diện sách lược của đảng, họ cũng đang trượt xuống trên con đường dốc như thế. Họ tuyên bố, trong "kế hoạch vận động các hội đồng địa phương", rằng những tham luận đọc trước phái hội đồng địa phương là "hình thức thị uy cao nhất", và chỉ nhìn thấy trên vũ đài chính trị (ngay trước ngày 9 tháng Giêng!) có hai lực lượng tích cực: chính phủ và phái dân chủ tư sản. Họ làm cho nhiệm vụ cấp bách phải vũ trang "sâu sắc thêm" bằng cách thay thế khẩu hiệu trực tiếp và thực tiễn bằng một lời kêu gọi: vũ trang cho giai cấp vô sản bằng cái gọi là nhu cầu cấp bách phải tự vũ trang. Hiện nay những nhiệm vụ khởi nghĩa vũ trang, chính phủ lâm thời, chuyên chính dân chủ - cách mạng đều đã bị họ xuyên tạc và làm mờ đi trong những nghị quyết chính thức của họ. "Miễn sao giai cấp tư sản đừng rời bỏ" - âm điệu sau cùng đó của nghị quyết cuối cùng của họ hoàn toàn làm sáng rõ vấn đề con đường của họ sẽ đưa đảng đi đến đâu.

Do thực chất kinh tế và xã hội của nó, cuộc cách mạng dân chủ ở Nga là một cuộc cách mạng tư sản. Không phải chỉ đơn thuần lấp lại cái nguyên lý mác-xít đúng đắn đó mà đủ đâu. Phải biết cách hiểu cho được nguyên lý đó và phải biết ứng dụng nó vào những khẩu hiệu chính trị. Mọi tự do chính trị nói chung, dựa trên những quan hệ sản xuất hiện tại, nghĩa là những quan hệ sản xuất tư bản chủ nghĩa, đều là một thứ tự do tư sản. Yêu sách tự do biểu hiện trước tiên lợi ích của giai cấp tư sản. Các đại biểu của giai cấp ấy là những người đầu tiên đã đề ra yêu sách đó. Những người đứng về phía giai cấp tư sản, khắp mọi nơi đều đã lấy tư cách chủ nhân mà sử dụng quyền tự do đã đạt được, bằng cách hạn chế nó trong một khuôn khổ tư

sản ôn hoà và đúng mức, bằng cách phối hợp quyền tự do đó với thủ đoạn đàn áp giai cấp vô sản cách mạng, đàn áp hết sức tinh vi trong thời kỳ hoà bình và tàn bạo khốc liệt trong thời kỳ bão táp.

Nhưng chỉ có phái dân túy chủ trương manh động, phái vô chính phủ chủ nghĩa và "phái kinh tế" mới có thể do đó mà đi đến kết luận phủ nhận hoặc coi nhẹ cuộc đấu tranh cho tự do. Những học thuyết đó của các phần tử trí thức phi-li-xtanh chỉ có thể đưa ra cưỡng ép giai cấp vô sản phải nghe theo trong một lúc nào thôi và vấp phải sự phản kháng của giai cấp vô sản. Giai cấp vô sản, do bản năng, cảm thấy rằng mình cần phải có tự do chính trị và, hơn ai hết, mình cần phải có tự do chính trị, mặc dầu tự do ấy sẽ trực tiếp làm cho giai cấp tư sản được củng cố và được tổ chức. Giai cấp vô sản hiểu rằng con đường có thể giải thoát cho mình không phải là lẩn tránh đấu tranh giai cấp mà là phát triển và mở rộng đấu tranh giai cấp, tăng cường tính giác ngộ, tính tổ chức và tính kiên quyết của nó. Ai mà làm hạ thấp những nhiệm vụ đấu tranh chính trị, là người đó biến người dân chủ - xã hội từ chỗ là đại biểu của nhân dân thành một người thư ký hội công liên. Ai mà làm hạ thấp những nhiệm vụ của giai cấp vô sản trong cuộc cách mạng tư sản dân chủ, là người đó biến người dân chủ - xã hội từ chỗ là lãnh tụ của cuộc cách mạng nhân dân thành một người cầm đầu nghiệp đoàn công nhân tự do.

Phải, đây chính là nói về cuộc cách mạng *nhân dân*. Đảng dân chủ - xã hội đã đấu tranh và hiện đang đấu tranh một cách chính đáng chống lại việc phái dân chủ tư sản lạm dụng danh từ nhân dân. Nó đòi hỏi người ta đừng có dùng cái danh từ ấy để che giấu việc không hiểu biết gì về những đối kháng giai cấp trong nội bộ nhân dân. Nó kiên quyết chủ trương là đảng của giai cấp vô sản nhất thiết phải có tính độc lập giai cấp hoàn toàn. Nhưng nếu nó có phân chia "nhân dân" thành "các giai cấp" thì như thế không phải

là để cho giai cấp tiên phong tự bó mình, tự giới hạn mình trong một khuôn khổ chật hẹp, cắt xén hoạt động của mình đi, sợ rằng bọn chủ nhân kinh tế trên thế giới sẽ rời bỏ cách mạng mất, mà chính là để cho giai cấp tiên phong, không nhiệm phải tính nửa vời, không vũng vằng và không kiên quyết của những giai cấp trung gian, có thể đứng đầu toàn thể nhân dân mà chiến đấu được cương quyết hơn và hăng hái hơn cho sự nghiệp của toàn thể nhân dân.

Đó là điểm mà phái "Tia lửa" mới ngày nay rất thường hay không hiểu, họ thường chỉ, với cái giọng thuyết giáo, lặp lại danh từ "giai cấp" bằng đủ mọi kiểu và đủ mọi điệu, chứ không đề ra được những khẩu hiệu chính trị tích cực trong cuộc cách mạng dân chủ!

Cách mạng dân chủ có tính chất tư sản. Khẩu hiệu chia đều ruộng đất, hay khẩu hiệu ruộng đất và tự do, - khẩu hiệu phổ cập nhất trong quần chúng nông dân bị vùi dập và tối tăm, nhưng đang tha thiết tìm ánh sáng và hạnh phúc - là khẩu hiệu có tính chất tư sản. Nhưng chúng ta, những người theo chủ nghĩa Mác, chúng ta phải biết rằng giai cấp vô sản và nông dân không có và không thể có con đường nào khác dẫn tới tự do chân chính ngoài con đường tự do tư sản và tiến bộ tư sản. Chúng ta không được quên rằng muốn làm cho chủ nghĩa xã hội gần lại thì ngày nay không có và không thể có cách nào khác hơn là tự do chính trị hoàn toàn, chế độ cộng hoà dân chủ và chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân. Là những đại biểu của giai cấp tiên phong, của giai cấp duy nhất cách mạng, của giai cấp cách mạng triệt để, không hoài nghi, không do dự, chúng ta phải đề ra trước toàn thể nhân dân những nhiệm vụ của cuộc cách mạng dân chủ một cách hết sức rộng lớn, hết sức mạnh bạo và hết sức chủ động. Hạ thấp các nhiệm vụ ấy, về mặt lý luận, là biến chủ nghĩa Mác thành một trò cười, là xuyên tạc chủ nghĩa Mác theo lối phi-li-xtanh; còn về mặt chính trị - thực tiễn,

như thế là giao phó sự nghiệp cách mạng vào tay giai cấp tư sản, giai cấp này nhất định sẽ rời bỏ không chịu tiến hành triệt để cuộc cách mạng. Trên con đường cách mạng đi đến thắng lợi hoàn toàn, có nhiều khó khăn rất lớn đang chờ đợi chúng ta. Nếu các đại biểu của giai cấp vô sản đã làm tất cả mọi cái mà sức họ có thể làm được và nếu tất cả những cố gắng của họ đều tan vỡ trước sự phản kháng của thế lực phản động, trước sự phản bội của giai cấp tư sản, trước sự tối tăm của quần chúng, thì không ai có thể trách cứ được họ. Nhưng, nếu vì sợ giành thắng lợi, vì lo giai cấp tư sản sẽ rời bỏ cách mạng mà Đảng dân chủ - xã hội làm giảm nghị lực cách mạng của cuộc cách mạng dân chủ, làm cho nhiệt tình cách mạng phải yếu đi thì tất cả mọi người - và trước tiên là giai cấp vô sản giác ngộ - đều sẽ lên án đảng.

Cách mạng là đầu tàu của lịch sử, - Mác đã từng nói như vậy⁴⁶. Cách mạng là ngày hội của những người bị áp bức và bóc lột. Không lúc nào quần chúng nhân dân có thể tỏ ra là người tích cực sáng tạo ra những trật tự xã hội mới như trong thời kỳ cách mạng. Trong những thời kỳ như thế, cứ theo nhãn quan chật hẹp, nhỏ nhen, theo quan điểm tiếm tiến mà nói, thì nhân dân có thể làm được những kỳ công. Nhưng trong những lúc như thế thì các nhà lãnh đạo của các đảng cách mạng cũng cần phải biết đề ra các nhiệm vụ của mình một cách rộng lớn hơn và mạnh bạo hơn; cần phải làm sao cho những khẩu hiệu của họ luôn luôn đi trước được tính chủ động cách mạng của quần chúng, dùng làm ngọn đèn pha soi sáng đường đi cho quần chúng, chỉ rõ tất cả sự đẹp đẽ và cao quý của lý tưởng dân chủ và xã hội chủ nghĩa của chúng ta, chỉ rõ con đường thẳng nhất và ngắn nhất để đi tới thắng lợi hoàn toàn, tuyệt đối, quyết định. Chúng ta hãy để cho bọn cơ hội chủ nghĩa tư sản thuộc phái "Giải phóng" - vì sợ cách mạng, sợ đi con đường thẳng - cứ bịa đặt ra những con đường quanh co,

khúc khuỷu và thỏa hiệp. Nếu chúng ta bắt buộc phải đi theo những con đường như thế, thì chúng ta cũng sẽ biết làm tròn nghĩa vụ của mình ngay cả trong công tác nhỏ nhất hàng ngày kia. Nhưng trước hết phải đấu tranh thẳng cánh để giải quyết vấn đề lựa chọn đường đi đã. Nếu chúng ta không lợi dụng được nghị lực của ngày hội đó của quần chúng và nhiệt tình cách mạng của họ để đấu tranh thẳng tay và tận tụy cho con đường thẳng và kiên quyết, thì chúng ta sẽ trở thành những kẻ phản bội cách mạng và bán rẻ cách mạng. Mặc cho bọn cơ hội chủ nghĩa tư sản hèn nhát nghĩ đến cái thế lực phản động tương lai. Công nhân sẽ không hoảng sợ khi thấy thế lực phản động muốn làm dữ và giai cấp tư sản đang muốn rời bỏ. Công nhân không trông chờ ở sự mặc cả thỏa hiệp, họ cũng không xin bố thí; họ muốn thẳng tay đập tan thế lực phản động, nghĩa là thiết lập *nền chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân*.

Chắc chắn là con thuyền đảng ta phải gặp nhiều nguy hiểm trong cơn dông tố hơn là trong "hành trình" yên ổn của con đường tiến bộ tự do chủ nghĩa, con đường làm cho giai cấp công nhân bị bọn bóc lột bóp nặn một cách chậm rãi đau khổ. Chắc chắn là các nhiệm vụ của chuyên chính dân chủ - cách mạng còn nghìn lần khó khăn và phức tạp hơn là các nhiệm vụ trong chủ trương giữ địa vị "đối lập cực đoan" và trong cuộc đấu tranh thuần túy nghị trường. Nhưng kẻ nào, trong thời kỳ cách mạng này, mà lại có thể cố tình chọn cái hành trình yên ổn và con đường "đối lập" không nguy hiểm, thì tốt hơn là nên tạm thời từ bỏ công tác của Đảng dân chủ - xã hội đi, nên đợi cho cách mạng kết thúc, đợi cho ngày hội qua đi, đợi cho công tác thường ngày bắt đầu trở lại, khi mà cách nhìn tầm thường hẹp hòi của mình sẽ không còn là một sự lạc điệu đáng ghét như thế nữa và sẽ không còn làm sai lệch các nhiệm vụ của giai cấp tiên phong một cách kỳ quái như thế nữa.

Lãnh đạo toàn dân, và đặc biệt là lãnh đạo nông dân để giành lấy tự do hoàn toàn, để thực hiện một cuộc cách mạng dân chủ triệt để, để thiết lập chế độ cộng hoà ! Lãnh đạo tất cả những người lao động và tất cả những người bị bóc lột để thực hiện chủ nghĩa xã hội! Trên thực tế, chính sách của giai cấp vô sản cách mạng phải là như thế; khẩu hiệu giai cấp - khẩu hiệu này phải quán triệt và quyết định việc giải quyết từng vấn đề sách lược, từng bước thực tiễn của đảng công nhân trong thời kỳ cách mạng - là như thế.

LỜI BẠT

LẠI NÓI VỀ PHÁI "GIẢI PHÓNG", LẠI NÓI VỀ PHÁI "TIA LỬA" MỚI

Tạp chí "Giải phóng", số 71-72, và báo "Tia lửa", số 102-103 đã cung cấp cho chúng ta những tài liệu mới, cực kỳ phong phú về vấn đề mà chúng tôi đã dành § 8 của cuốn sách này để bàn đến. Vì ở đây tuyệt đối không thể sử dụng được tất cả những tài liệu phong phú đó, nên chúng tôi chỉ nói đến phần chủ yếu nhất: thứ nhất là vấn đề tìm xem loại "chủ nghĩa hiện thực" nào của Đảng dân chủ - xã hội đã được tạp chí "Giải phóng" tán dương, và tại sao tạp chí này phải tán dương nó; thứ hai là mối quan hệ giữa hai khái niệm: cách mạng và chuyên chính.

I. VÌ SAO CÁC NHÀ HIỆN THỰC TỰ SẴN TỰ DO CHỦ NGHĨA TÁN DƯƠNG "CÁC NHÀ HIỆN THỰC" DÂN CHỦ - XÃ HỘI?

Các bài báo nhan đề: "Sự phân liệt trong Đảng dân chủ - xã hội Nga" và "Sự thắng lợi của lẽ phải" (tạp chí "Giải phóng", số 72) là sự nhận định của các đại biểu của phái tự sản tự do chủ nghĩa về Đảng dân chủ - xã hội, một sự nhận định rất quý báu đối với những người vô sản giác ngộ. Chúng tôi tích cực đề nghị mọi người dân chủ - xã hội nên đọc toàn văn các bài báo ấy và *ngẫm nghĩ* từng

câu trong đó¹⁾. Trước hết, chúng ta hãy nhắc lại những luận điểm chủ yếu của hai bài báo đó:

Tạp chí "Giải phóng" viết: "Đối với một người đứng ngoài cuộc thì cũng khá khó mà nắm được ý nghĩa chính trị thực sự của sự bất đồng ý kiến đã phân liệt Đảng dân chủ - xã hội ra làm hai phái. Nói rằng "phái đa số" cấp tiến hơn và thẳng băng hơn "phái thiểu số" là phái vì lợi ích của sự nghiệp mà nhận một số thỏa hiệp nào đó, nói như thế không hoàn toàn đúng và dù sao cũng không được đầy đủ. Ít ra, phái thiểu số so với phái Lê-nin có lẽ còn nhiệt tâm tuân theo những giáo điều truyền thống của chủ nghĩa Mác chính thống hơn. Chúng ta cho rằng nhận định sau đây là đúng hơn. Tâm trạng chính trị cơ bản của "phái đa số" là chủ nghĩa cách mạng trừu tượng, một thứ chủ nghĩa bạo động, một khuynh hướng muốn dùng mọi thủ đoạn để làm cho quần chúng nhân dân nổi dậy, và lấy danh nghĩa quần chúng đó mà tức khắc giành lấy chính quyền; điểm này làm cho "phái Lê-nin" gắn với phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng trong một chừng mực nhất định và làm cho, trong ý thức họ, tư tưởng cách mạng toàn dân Nga che lấp mất tư tưởng đấu tranh giai cấp; trên thực tiễn, "phái Lê-nin" tuy từ bỏ nhiều điểm chặt hẹp của học thuyết dân chủ - xã hội, nhưng mặt khác phái ấy lại tiềm ẩn rất sâu sắc tính chặt hẹp của chủ nghĩa cách mạng; ngoài việc chuẩn bị lập tức khởi nghĩa ra thì họ cự tuyệt mọi công tác thực tiễn khác; trên nguyên tắc, họ coi nhẹ tất cả những hình thức cổ động hợp pháp và nửa hợp pháp và tất cả những phương thức thỏa hiệp, có ích về mặt thực tiễn, với các trào lưu đối lập khác. Trái lại, phái thiểu số cương quyết giữ vững giáo điều của chủ nghĩa Mác, nhưng đồng thời cũng bảo tồn những nhân tố hiện thực chủ nghĩa của thế giới quan mác-xít. Tư tưởng cơ bản của phái này là đem lợi ích của "giai cấp vô sản" đối lập với lợi ích của giai cấp tư sản. Nhưng mặt khác, nó lại quan niệm cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản - đương nhiên là trong những hạn độ nhất định do những giáo điều bất di bất dịch của Đảng dân chủ - xã hội đòi hỏi phải có - với một sự tỉnh táo hiện thực chủ nghĩa và với ý thức rõ ràng về tất cả những điều kiện và những nhiệm vụ cụ thể của cuộc đấu tranh ấy. Cả hai phái đều không hoàn toàn triệt để thực hành

¹⁾ Tiếp đó, trong bản thảo có đoạn sau đây đã bị gạch bỏ: "Sự nhận định của những kẻ thù không đội trời chung nhất, mạnh nhất (trong xã hội hiện đại) và thông minh nhất của Đảng dân chủ - xã hội (trong số tất cả những kẻ thù hiện nay của đảng này), - nhận định ấy lại là một tài liệu thực sự vô giá để giáo dục chính trị cho bản thân những người dân chủ - xã hội".

quan điểm cơ bản của mình, vì trong sự nghiệp sáng tạo về tư tưởng và về chính trị của họ, họ bị những công thức khắt khe của giáo lý dân chủ - xã hội trói buộc, những công thức ấy cản trở không để cho "phái Lê-nin" trở thành những kẻ phiến loạn thẳng băng, ít ra cũng được như một số đảng viên xã hội chủ nghĩa - cách mạng, và cản trở không để cho phái "Tia lửa" trở thành những người lãnh đạo thực tiễn của phong trào chính trị hiện thực của giai cấp công nhân.

Và nhà trước tác của tạp chí "Giải phóng", sau khi đã tóm tắt nội dung các nghị quyết chủ yếu, liên thuyết mình những "ý kiến" tổng quát của mình bằng một vài nhận xét cụ thể đối với những nghị quyết ấy. Tác giả ấy nói: so sánh với Đại hội III thì "hội nghị của phái thiểu số có một thái độ hoàn toàn khác hẳn đối với khởi nghĩa vũ trang". "Do thái độ đối với khởi nghĩa vũ trang khác nhau" nên những nghị quyết về vấn đề chính phủ lâm thời cũng không giống nhau. "Về vấn đề thái độ đối với các nghiệp đoàn công nhân cũng bộc lộ mối bất đồng như thế. "Phái Lê-nin" không hề nói một tiếng nào trong nghị quyết của họ về điểm xuất phát hết sức trọng yếu đó của việc giáo dục chính trị và tổ chức giai cấp công nhân. Phái thiểu số, trái lại, đã thảo ra một nghị quyết rất nghiêm chỉnh". Đối với phái tự do thì, theo tác giả, hai phái đều nhất trí, nhưng Đại hội III "lặp lại gần như từng câu, từng chữ nghị quyết của Plê-khốp, do Đại hội II thông qua, nói về thái độ đối với phái tự do, và bác bỏ nghị quyết của Xta-rô-ve là nghị quyết có khuynh hướng thiên về phái tự do hơn và cũng do đại hội ấy thông qua". Các nghị quyết của đại hội và của hội nghị về phong trào nông dân nói chung giống nhau "nhưng "phái đa số" nhấn mạnh nhiều hơn đến tư tưởng dùng thủ đoạn cách mạng để tịch thu ruộng đất của địa chủ, v. v., còn "phái thiểu số" thì chủ trương lấy yêu sách cải cách dân chủ về mặt nhà nước và hành chính làm cơ sở cho công tác cổ động của mình".

Cuối cùng, tạp chí "Giải phóng" trích dẫn một nghị quyết của phái men-sê-vich, đăng trên báo "Tia lửa", số 100, trong đó đoạn chính có ghi như sau: "Xét thấy lúc này chỉ đơn thuần công tác bí mật thì không đảm bảo cho quần chúng tham gia được đầy đủ vào sinh hoạt của đảng và, trong một chừng mực nào đó, lại dẫn đến chỗ làm cho quần chúng - quần chúng thực sự - đối lập với đảng, - tổ chức bí mật, - cho nên đảng cần phải nắm lấy việc điều khiển cuộc đấu tranh nghiệp đoàn của công nhân trên địa hạt hợp pháp, bằng cách gắn chặt cuộc đấu tranh ấy với những nhiệm vụ của Đảng dân chủ - xã hội". Nói về nghị quyết ấy, tạp chí "Giải phóng" kêu lên: "Chúng tôi nhiệt liệt hoan nghênh nghị quyết ấy, vì nó là một sự thắng lợi của lẽ phải, là biểu hiện sự tỉnh ngộ của một bộ phận trong Đảng dân chủ - xã hội về phương diện sách lược".

Bây giờ độc giả đã biết tất cả những nhận định chủ yếu của tạp chí "Giải phóng". Nếu coi những nhận định ấy là đúng, nghĩa là phù hợp với chân lý khách quan, thì đương nhiên thật hết sức sai lầm. Bất cứ người dân chủ - xã hội nào cũng đều có thể dễ dàng tìm thấy nhiều sai lầm ở mọi chỗ trong những nhận định đó. Thật là ngây thơ nếu quên mất rằng tất cả những nhận định ấy đều nhằm sâu lợi ích và quan điểm của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa, rằng những nhận định ấy là hoàn toàn thiên và hướng về mặt đó. Những nhận định ấy phản ánh các quan điểm của Đảng dân chủ - xã hội, như một tấm gương lồi hay lõm phản ánh các đồ vật vậy. Nhưng sẽ còn sai lầm nặng hơn nữa, nếu quên rằng những nhận định ấy vốn đã bị xuyên tạc theo tinh thần giai cấp tư sản, rồi cuộc đều phản ánh lợi ích thực sự của giai cấp tư sản, - giai cấp này, với tư cách là giai cấp, chắc chắn là hiểu được rất đúng những khuynh hướng nào trong Đảng dân chủ - xã hội là có lợi, là gần gũi, là mật thiết, là có thiện cảm đối với nó, và những khuynh hướng nào khác là có hại, là không liên quan gì, là xa lạ, có ác cảm đối với nó. Nhà triết học tư sản hay nhà chính luận tư sản không bao giờ hiểu được đúng đảng dân chủ - xã hội, vô luận thuộc phái men-sê-vich hay thuộc phái bôn-sê-vich. Nhưng nếu là một nhà chính luận hơi thông minh một chút thì bản năng giai cấp của anh ta sẽ không lừa dối anh ta được và bao giờ anh ta cũng vẫn hiểu được đúng cái tầm quan trọng - đối với giai cấp tư sản - của trào lưu này hay trào lưu kia trong nội bộ đảng dân chủ - xã hội, tuy rằng khi trình bày thì anh ta sẽ xuyên tạc. Bởi vậy, bản năng giai cấp của kẻ thù của chúng ta, lời nhận định có tính chất giai cấp của nó khi nào cũng đáng cho mỗi người vô sản giác ngộ hết sức chú ý đến.

Thế thì bản năng giai cấp của giai cấp tư sản Nga, từ cửa miệng những người thuộc phái "Giải phóng" mà ra, đã nói lên với chúng ta cái gì?

Bản năng giai cấp của giai cấp tư sản Nga biểu lộ một cách hoàn toàn rõ ràng rằng nó rất thỏa mãn với những xu hướng của phái "Tia lửa" mới; nó tán dương phái "Tia lửa" mới là có tinh thần hiện thực chủ nghĩa, là có đầu óc tỉnh táo, là đã làm cho lẽ phải thắng lợi, là đã có những nghị quyết nghiêm chỉnh, là đã tỉnh ngộ về phương diện sách lược, có tinh thần thực tiễn, v.v.; đồng thời bản năng giai cấp đó cũng tỏ ra bất mãn đối với những xu hướng của Đại hội III, mà nó trách cứ là có tính chất chật hẹp, có tinh thần cách mạng chủ nghĩa, có tinh thần phiến loạn, là có chủ trương coi nhẹ các thỏa hiệp có ích về mặt thực tiễn, v.v.. Bản năng giai cấp của giai cấp tư sản chính là đang gọi lên cho nó thấy rõ điều mà trong sách báo của chúng ta đã được chứng minh nhiều lần bằng những tài liệu hết sức chính xác, đó là: phái "Tia lửa" mới là cánh cơ hội chủ nghĩa, và đối phương của họ thì lại là cánh cách mạng của Đảng dân chủ - xã hội Nga ngày nay. Phái tự do không thể không đồng tình với xu hướng của cánh thứ nhất, họ không thể không trách cứ xu hướng của cánh thứ hai. Là những nhà tư tưởng của giai cấp tư sản, phái tự do hoàn toàn hiểu rằng "tinh thần thực tiễn, đầu óc tỉnh táo và thái độ nghiêm chỉnh" của giai cấp công nhân, nghĩa là việc thực sự hạn chế trường hoạt động của giai cấp công nhân trong khuôn khổ chủ nghĩa tư bản, trong khuôn khổ những biện pháp cải lương, trong khuôn khổ đấu tranh nghiệp đoàn, v.v., là có lợi cho giai cấp tư sản. Đối với giai cấp tư sản, thì điều nguy hiểm và đáng ghê sợ là "tính chật hẹp cách mạng chủ nghĩa" của giai cấp vô sản và xu hướng của nó muốn vì những nhiệm vụ giai cấp của mình mà đoạt lấy vai trò lãnh đạo trong cuộc cách mạng toàn dân ở Nga.

Danh từ "chủ nghĩa hiện thực" có ý nghĩa thật sự là như thế đối với phái "Giải phóng", điều đó còn thấy rõ trong việc trước đây tạp chí "Giải phóng" và ông Xơ-ru-vê đã từng dùng danh từ ấy như thế nào. Chính báo "Tia lửa"

cũng đã phải thừa nhận đó là ý nghĩa của "chủ nghĩa hiện thực" của phái "Giải phóng". Xin hãy nhớ lại, chẳng hạn, bài báo đầu đề là "Đã đến lúc rồi!" trong phụ trương số 73-74 của báo "Tia lửa". Tác giả bài báo đó (là người thể hiện triết đề những quan điểm của "phái đằm lầy" tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga) đã phát biểu ý kiến rõ ràng là "tại đại hội, A-ki-mốp chỉ là hình bóng hư ảo của chủ nghĩa cơ hội hơn là người đại diện thực sự của nó". Và ban biên tập báo "Tia lửa" tự thấy ngay là bắt buộc phải uốn nắn tác giả bài "Đã đến lúc rồi!" và tuyên bố trong một đoạn chú thích như sau:

"Chúng tôi không thể tán thành ý kiến này. Quan điểm của đồng chí A-ki-mốp về những vấn đề cương lĩnh mang dấu ấn rõ rệt của chủ nghĩa cơ hội, đó là điều mà nhà phê bình của tạp chí "Giải phóng" cũng phải thừa nhận trong một số gần đây, khi ông nhận xét rằng đồng chí A-ki-mốp theo xu hướng "hiện thực chủ nghĩa", - xin đọc là: xu hướng chủ nghĩa xét lại¹⁾.

Như vậy, chính báo "Tia lửa" cũng hoàn toàn biết rằng "chủ nghĩa hiện thực" của phái "Giải phóng" chính là chủ nghĩa cơ hội, chứ không có gì khác. Và nếu ngày nay, khi công kích "chủ nghĩa hiện thực của phái tự do", báo "Tia lửa" (trong số 102) lờ đi không nói đến chỗ *phái tự do đã tán dương mình* như thế nào về chủ nghĩa hiện thực của mình, thì đó là vì những lời tán dương như thế lại còn cay chua hơn tất cả những lời trách mắng nữa. Những lời tán dương đó (không phải đã được tạp chí "Giải phóng" ngẫu nhiên tặng, cũng không phải là lần thứ nhất tặng) thực ra là đã chứng minh mối quan hệ thân thuộc với nhau giữa chủ nghĩa hiện thực của phái tự do và những xu hướng theo

¹⁾ Tiếp đó, trong bản thảo có đoạn sau đây: "(Xem truyền đơn "Anh chàng thuộc phái tự do có tính ân cần", do tờ "Tiến lên" xuất bản)" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, trang 88 - 92).

"chủ nghĩa hiện thực" (xin đọc là: chủ nghĩa cơ hội) dân chủ - xã hội, những xu hướng lộ ra trong mỗi nghị quyết của phái "Tia lửa" mới và do sai lầm toàn bộ lập trường sách lược của họ mà ra.

Thực vậy, giai cấp tư sản Nga đã hoàn toàn bộc lộ tính chất không triệt để và tính chất vụ lợi của nó trong cuộc cách mạng "toàn dân", nó đã bộc lộ qua những nghị luận của ngài Xtơ-ru-vê, qua những giọng điệu và nội dung của cả một đồng báo chí của phái tự do, qua tính chất hoạt động chính trị của nhiều đại diện phái hội đồng địa phương, của nhiều nhà trí thức, và nói chung của tất cả bè cánh các ngài Tơ-ru-bê-txơ-côi, Pê-tơ-run-kê-vích, Rô-đi-txép và đồng bọn. Cố nhiên, giai cấp tư sản không phải khi nào cũng hiểu được rành mạch, nhưng nói chung thì bản năng giai cấp của nó cho phép nó hiểu rất rõ rằng, một mặt thì giai cấp vô sản và "nhân dân" có ích cho cuộc cách mạng của nó để dùng làm bia đỡ đạn, để dùng làm một thứ vũ khí đột phá để chống lại chế độ chuyên chế, nhưng mặt khác thì giai cấp vô sản và nông dân cách mạng lại vô cùng nguy hiểm cho giai cấp tư sản nếu các giai cấp đó "giành được thắng lợi quyết định đối với chế độ Nga hoàng" và tiến hành cuộc cách mạng dân chủ đến cùng. Bởi vậy, giai cấp tư sản hết sức cố gắng để làm cho giai cấp vô sản thỏa mãn với vai trò "khiêm tốn" trong cách mạng, để làm cho giai cấp vô sản tỉnh táo hơn, có óc thực tiễn hơn, hiện thực hơn và dựa theo nguyên tắc "miễn sao giai cấp tư sản đừng rời bỏ" mà tiến hành hoạt động của mình.

Bọn tư sản thông minh hoàn toàn biết rằng chúng không thể nào loại trừ được phong trào công nhân. Cho nên chúng hoàn toàn không chống lại phong trào công nhân, hoàn toàn không chống lại cuộc đấu tranh giai cấp của giai cấp vô sản; không, chúng thậm chí còn vỗ tay hoan nghênh bằng đủ mọi cách quyền tự do bãi công, cuộc đấu tranh giai cấp văn minh mà chúng hiểu phong trào công nhân và cuộc đấu tranh giai

cấp theo lối Bren-ta-nô hay Hiéc-sơ - Đun-cơ. Nói một cách khác, chúng hoàn toàn sẵn lòng "nhượng bộ" cho công nhân quyền bãi công và quyền lập hội (mà thực tế chính bản thân công nhân gần như đã giành được rồi), miễn là công nhân từ bỏ cái "tinh thần phiến loạn" đi, từ bỏ "chủ nghĩa cách mạng chật hẹp", từ bỏ thái độ thù nghịch với những "thỏa hiệp có ích về mặt thực tiễn", từ bỏ hoài bão và ý chí muốn làm cho "cuộc cách mạng toàn dân Nga" mang dấu ấn đấu tranh giai cấp *của công nhân*, mang dấu ấn của tinh thần triệt để vô sản, của tinh thần kiên quyết vô sản, của tinh thần "Gia-cô-banh của dân đen". Bởi vậy, bọn tư sản thông minh của toàn nước Nga ra sức dùng trăm phương nghìn kế - sách*, diễn giảng, diễn văn, các cuộc nói chuyện, v.v.. - để dạy cho công nhân biết giữ thái độ tỉnh táo (của tư sản), có tinh thần thực tiễn (của phái tự do), có tinh thần hiện thực (cơ hội chủ nghĩa), biết đấu tranh giai cấp (theo lối Bren-ta-nô), biết tổ chức công đoàn (kiểu Hiéc-sơ - Đun-cơ)⁴⁷, v.v.. Hai khẩu hiệu cuối cùng đó đặc biệt thuận lợi cho bọn tư sản của Đảng "dân chủ - lập hiến" hay của phái "Giải phóng", bởi vì hai khẩu hiệu này bề ngoài có vẻ phù hợp với những khẩu hiệu mác-xít; bởi vì chỉ cần hơi áp úng chút ít và hơi xuyên tạc đi là cũng đủ để dễ dàng lẫn lộn những khẩu hiệu ấy với các khẩu hiệu dân chủ - xã hội, thậm chí có khi làm cho người ta tưởng những khẩu hiệu ấy là những khẩu hiệu dân chủ - xã hội nữa. Ví như tờ báo hợp pháp của phái tự do, tờ "Rạng đông"⁴⁸ (mà một ngày kia chúng tôi sẽ cố gắng nói kỹ hơn về nó với độc giả báo "Người vô sản") thì đối với đấu tranh giai cấp, đối với vấn đề giai cấp vô sản có thể bị giai cấp tư sản lừa bịp, đối với phong trào công nhân, đối với tính chủ động của giai cấp vô sản, v.v., hay đưa ra những lời rất "táo bạo" mà người độc giả vô ý và người công nhân

* Thí dụ: *Prô-cô-pô-vích*: "Vấn đề công nhân ở Nga".

ít hiểu biết có thể dễ dàng tin ngay rằng "chủ nghĩa dân chủ-xã hội" của báo ấy là chủ nghĩa dân chủ-xã hội thực sự. Nhưng kỳ thực, đó chỉ là một lối tư sản giả mạo chủ nghĩa dân chủ-xã hội, đó chỉ là một lối xuyên tạc có tính chất cơ hội chủ nghĩa và một lối bóp méo khái niệm đấu tranh giai cấp mà thôi.

Nội dung của toàn bộ sự giả mạo to lớn theo lối tư sản đó (to lớn do ảnh hưởng rộng lớn của nó đối với quần chúng) là xu hướng muốn thu hẹp phong trào công nhân chủ yếu là thành một phong trào nghiệp đoàn, muốn làm cho nó cách xa chính sách độc lập (nghĩa là chính sách cách mạng, hướng về chuyên chính dân chủ), muốn "lấy tư tưởng đấu tranh giai cấp mà che lấp trong ý thức của họ - ý thức của công nhân - tư tưởng cách mạng toàn dân Nga".

Như độc giả thấy đấy, chúng tôi đã đảo ngược lại cái công thức của phái "Giải phóng". Đó là một công thức tuyệt diệu nói lên một cách rất rõ ràng hai quan điểm về vai trò của giai cấp vô sản trong cuộc cách mạng dân chủ, tức là quan điểm tư sản và quan điểm dân chủ-xã hội. Giai cấp tư sản muốn dồn giai cấp vô sản chỉ tham gia vào phong trào nghiệp đoàn mà thôi và do đó "lấy tư tưởng đấu tranh giai cấp (theo lối Bren-ta-nô) mà che lấp trong ý thức của họ tư tưởng cách mạng toàn dân Nga", - hoàn toàn theo tinh thần các tác giả thuộc xu hướng Béc-stanh viết ra bản "Credo", những người này đã dùng tư tưởng về một phong trào "thuần túy công nhân" để che lấp tư tưởng đấu tranh chính trị trong ý thức công nhân. Đảng dân chủ - xã hội thì, trái lại, muốn phát triển cuộc đấu tranh giai cấp của giai cấp vô sản đến chỗ giai cấp vô sản sẽ tham gia với cương vị lãnh đạo trong cuộc cách mạng toàn dân ở Nga, nghĩa là đưa cuộc cách mạng ấy đến chuyên chính dân chủ của giai cấp vô sản và nông dân.

Giai cấp tư sản nói với giai cấp vô sản : cuộc cách mạng của chúng ta là cách mạng của toàn dân. Bởi vậy, với tư cách

là giai cấp riêng biệt, anh chỉ nên tiến hành đấu tranh giai cấp của mình thôi; anh nên vì "lẽ phải" mà đặc biệt chú trọng đến nghiệp đoàn và làm cho nó được hợp pháp hoá; anh phải coi chính những nghiệp đoàn ấy là "điểm xuất phát hết sức trọng yếu của việc giáo dục chính trị và tổ chức của mình"; trong thời kỳ cách mạng, anh nên đề ra chủ yếu là những nghị quyết "nghiêm chỉnh", theo kiểu những nghị quyết của phái "Tia lửa" mới; anh cần phải đem hết tâm ý vào những nghị quyết "có khuynh hướng thiên về phái tự do hơn"; anh cần phải ưa thích những người lãnh đạo có xu hướng muốn trở thành "những người lãnh đạo thực tiễn của phong trào chính trị hiện thực của giai cấp công nhân"; anh phải "bảo tồn những nhân tố hiện thực chủ nghĩa của thế giới quan mác-xít" (nếu như chẳng may anh đã nhiễm phải những "công thức khắt khe" của thứ giáo lý "không khoa học" kia rồi).

Đảng dân chủ - xã hội nói với giai cấp vô sản: cuộc cách mạng của chúng ta là cách mạng của toàn dân. Bởi vậy, với tư cách là giai cấp cách mạng tiên tiến nhất và duy nhất triệt để, anh không những phải hết sức tích cực tham gia cuộc cách mạng, mà còn phải cố giữ vai trò lãnh đạo trong cuộc cách mạng đó. Bởi vậy, anh không được tự bó mình trong khuôn khổ cuộc đấu tranh giai cấp quan niệm một cách chật hẹp, chủ yếu có nghĩa là một phong trào công đoàn, mà trái lại, phải gắng sức mở rộng phạm vi và nội dung của cuộc đấu tranh giai cấp của mình *cho đến mức đưa được vào phạm vi đó không những tất cả những nhiệm vụ của cuộc cách mạng Nga hiện tại, có tính chất dân chủ và toàn dân, mà cả những nhiệm vụ của cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa tương lai nữa*. Bởi vậy, không xem nhẹ phong trào công đoàn, không từ chối lợi dụng bất cứ một chút khả năng hoạt động hợp pháp nào, đến thời kỳ cách mạng, anh phải đặt lên hàng đầu các nhiệm vụ khởi nghĩa vũ trang, thành lập một đạo quân cách mạng và một chính phủ cách mạng, coi

đó là con đường duy nhất đưa nhân dân tới thắng lợi hoàn toàn đối với chế độ Nga hoàng, giành được chế độ cộng hoà dân chủ và quyền tự do chính trị thật sự.

Những nghị quyết của phái "Tia lửa" mới do "đường lối" sai lầm của mình nên trong vấn đề này đã có một lập trường nửa vời, không triệt để và tự nhiên là có được sự thiện cảm của giai cấp tư sản như thế nào, - điều đó có lẽ không cần phải nói nữa.

II. MỘT LẦN NỮA ĐỒNG CHÍ MÁC-TU-NỐP LẠI "LÀM" CHO VẤN ĐỀ "SÂU SẮC THÊM"

Bây giờ chúng ta nói sang những bài báo của Mác-tư-nốp đăng trong báo "Tia lửa", số 102 và 103. Dĩ nhiên, chúng tôi sẽ không trả lời lại mưu toan của Mác-tư-nốp định chứng minh rằng cách giải thích của chúng tôi về một vài đoạn trích dẫn Mác và Ăng-ghe-n là sai, và cách giải thích của đồng chí ấy là đúng. Những mưu toan ấy đã quá thiếu nghiêm chỉnh, những mẹo của Mác-tư-nốp đã quá rõ rệt, vấn đề đã quá sáng rõ rồi nên có trở lại vấn đề ấy một lần nữa cũng không bổ ích gì. Bất cứ độc giả nào có suy nghĩ đều sẽ không khó gì mà không nhận ra những mảnh lối thô sơ của Mác-tư-nốp trong việc rút lui trên toàn chiến tuyến, nhất là sau khi đã xuất bản toàn bộ bản dịch cuốn sách của Ăng-ghe-n: "Phái Ba-cu-nin đang hoạt động" và cuốn sách của Mác: "Thư của Ban chấp hành trung ương gửi Đồng minh những người cộng sản", tháng Ba 1850⁴⁹, do một nhóm cộng tác viên báo "Người vô sản" soạn ra. Chỉ cần dẫn ra một đoạn trong bài báo của Mác-tư-nốp là đủ để làm cho độc giả thấy rõ sự rút lui đó của Mác-tư-nốp.

Mác-tư-nốp viết trong số 103: Báo "Tia lửa" "thừa nhận việc thành lập chính phủ lâm thời, coi đó là một trong những con đường phát triển cách mạng có thể thực hiện được

và hợp lý, và nó phủ nhận tính chất hợp lý của việc những người dân chủ - xã hội tham gia chính phủ lâm thời *tư sản*, chính là để sau này hoàn toàn cướp lấy bộ máy nhà nước nhằm thực hiện cách mạng xã hội chủ nghĩa". Nói một cách khác: báo "Tia lửa" bây giờ đã phải thừa nhận rằng tất cả những mối lo sợ của mình khi nghĩ đến trách nhiệm của chính phủ cách mạng đối với ngân khố và các ngân hàng, cũng như khi nghĩ rằng việc nắm lấy "các nhà tù" là nguy hiểm và không thể làm được, v.v., đều là phi lý. Nhưng báo "Tia lửa" vẫn tiếp tục gây rối, nó lẫn lộn chuyên chính dân chủ với chuyên chính xã hội chủ nghĩa. Vì để che đậy bước rút lui đó thì lẫn lộn như thế là tất nhiên.

Nhưng trong số những kẻ gây rối của phái "Tia lửa" mới, thì Mác-tư-nốp đã nổi bật như một kẻ gây rối vào bậc nhất, như một kẻ gây rối có tài, nếu có thể nói như thế được. Trong khi làm rối vấn đề bằng cách cố gắng "làm" cho vấn đề "sâu sắc thêm", Mác-tư-nốp hầu như bao giờ cũng đi đến chỗ "nghĩ ra" những công thức mới làm lộ rõ một cách tuyệt diệu tất cả sự giả dối của lập trường của anh ta. Các bạn hãy nhớ lại là trong thời kỳ "chủ nghĩa kinh tế" anh ta đã "làm sâu thêm" Plê-kha-nốp và đã đề ra một cách sáng tạo cái công thức: "đấu tranh kinh tế chống bọn chủ và chính phủ". Khó mà tìm thấy được trong toàn bộ sách báo của "phái kinh tế" một câu nào diễn đạt được một cách tài tình hơn thế tất cả sự giả dối của xu hướng ấy. Ngày nay cũng vậy. Mác-tư-nốp hăng hái phục vụ cho phái "Tia lửa" mới và hầu như lần nào anh ta cũng nói là anh ta lại cung cấp thêm cho chúng ta những tài liệu mới và quý báu để đánh giá lập trường giả dối của phái "Tia lửa" mới. Trong số 102, anh ta tuyên bố rằng Lê-nin "đã đem khái niệm chuyên chính và khái niệm cách mạng lên lút thay thế cho nhau" (tr. 3, cột 2).

Thực ra tất cả những lời buộc tội của phái "Tia lửa" mới đối với chúng tôi chung quy đều thu tóm vào lời buộc

tội này. Chúng tôi cảm ơn Mác-tư-nốp biết bao về lời buộc tội đó! Đưa ra lời buộc tội như thế là anh ta đã giúp ích biết bao cho chúng tôi trong việc đấu tranh chống phái "Tia lửa" mới! Nhất định rồi chúng tôi sẽ phải yêu cầu ban biên tập báo "Tia lửa" nên thường xuyên hơn nữa đưa Mác-tư-nốp ra chống chúng tôi, để "làm sâu thêm" những lời công kích chống báo "Người vô sản" và đề ra những công thức "có tính chất nguyên tắc chân chính" cho những lời công kích đó. Vì Mác-tư-nốp càng cố lập luận một cách có nguyên tắc hơn thì lập luận của anh ta lại càng tồi hơn và anh ta càng để lộ rõ hơn nữa những sai lầm của phái "Tia lửa" mới, anh ta lại càng thành công hơn trong việc dạy cho chính mình và cho bạn bè của mình một bài học có ích: *reductio ad absurdum* (nghĩa là dồn những nguyên lý của phái "Tia lửa" mới vào chỗ phi lý).

Báo "Tiến lên" và báo "Người vô sản" đem khái niệm chuyên chính và khái niệm cách mạng "thay thế" cho nhau. Báo "Tia lửa" lại không muốn có "sự thay thế" như thế. Chính là như vậy đó, đồng chí Mác-tư-nốp vô cùng đáng kính ạ! Đồng chí đã vô tình nêu lên một sự thật lớn lao. Bằng một công thức *mới*, đồng chí xác nhận ý kiến của chúng tôi nói rằng báo "Tia lửa" đã leo đèo chạy theo đuôi cách mạng, đã rơi vào cái công thức của phái "Giải phóng" nói về nhiệm vụ cách mạng, còn báo "Tiến lên" và báo "Người vô sản" thì đã đề ra những khẩu hiệu thúc đẩy cách mạng dân chủ tiến lên.

Đồng chí Mác-tư-nốp, đồng chí không hiểu được điều đó sao? Vì vấn đề này là quan trọng, cho nên chúng tôi sẽ chịu khó giải thích đầy đủ cặn kẽ cho đồng chí vậy.

Tính chất tư sản của cuộc cách mạng dân chủ được biểu hiện, nói riêng, ở chỗ là có nhiều giai cấp, nhiều tập đoàn và tầng lớp xã hội vốn hoàn toàn thừa nhận chế độ tư hữu và nền kinh tế hàng hoá và vốn không có khả năng thoát khỏi khuôn khổ đó, đều đã vì tình thế mà đi đến chỗ buộc

phải thừa nhận sự vô dụng của chế độ chuyên chế và của toàn bộ chế độ nông nô nói chung, và tán thành yêu sách tự do. Vả lại tính chất tư sản của cái tự do ấy - cái tự do mà "xã hội" đòi hỏi phải có, và bọn địa chủ và tư bản bên vực bằng hàng tràng lời nói (và chỉ bằng lời nói thôi!) - cũng lộ ra ngày càng rõ ràng hơn. Đồng thời sự khác nhau căn bản giữa cuộc đấu tranh của công nhân cho tự do và cuộc đấu tranh của giai cấp tư sản cho tự do, giữa chủ nghĩa dân chủ vô sản và chủ nghĩa dân chủ của phái tự do, cũng ngày càng lộ ra rõ rệt. Giai cấp công nhân và những đại biểu giác ngộ của họ đang tiến lên và đẩy mạnh cuộc đấu tranh ấy tiến lên, chẳng những không sợ tiến hành nó đến cùng mà còn mong muốn vượt rất xa cái chỗ cuối xa nhất của cuộc cách mạng dân chủ nữa. Giai cấp tư sản không triệt để và vụ lợi, chỉ nhận những khẩu hiệu tự do một cách không đầy đủ và giả nhân giả nghĩa mà thôi. Tất cả những mưu toan muốn vạch một nét đặc biệt, muốn dùng "những điều khoản" được đặc biệt quy định (như loại những điều khoản nói trong nghị quyết của Xta-rô-ve hay của các vị đại biểu hội nghị) để xác định cái giới hạn mà vượt quá đó thì các ông bạn tư sản của tự do bắt đầu tỏ ra giả nhân giả nghĩa hay có thể nói là bắt đầu phản bội tự do, - tất cả những mưu toan như thế nhất định sẽ thất bại, vì giai cấp tư sản, nằm vào giữa hai hoả lực (chế độ chuyên chế và giai cấp vô sản), có thể dùng trăm phương ngàn kế mà thay đổi lập trường và những khẩu hiệu của mình, khi thì xích sang trái một chút, khi thì xích sang phải một chút, thường xuyên mặc cả và mới lái. Nhiệm vụ của chủ nghĩa dân chủ vô sản không phải là bày đặt ra "những điều khoản" chết như thế, mà phải luôn luôn phê phán tình hình chính trị đương phát triển, vạch trần những hành vi không triệt để và phản bội, luôn luôn mới và không thể đoán trước được của giai cấp tư sản.

Xin hãy nhớ lại lịch sử những lời tuyên bố chính trị

của ông Xta-ru-ve trong sách báo bí mật, lịch sử đấu tranh của Đảng dân chủ - xã hội chống lại ông ta, thì các bạn sẽ thấy rõ ngay Đảng dân chủ - xã hội, chiến sĩ đấu tranh cho chủ nghĩa dân chủ vô sản, đã làm tròn được nhiệm vụ ấy như thế nào. Ông Xta-ru-ve đã bắt đầu với một khẩu hiệu hoàn toàn theo kiểu Si-pốp: "quyền và hội đồng địa phương có quyền lực" (xem bài của tôi trong tạp chí "Bình minh"⁵⁰: "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do¹⁾). Đảng dân chủ - xã hội đã vạch trần nó và thúc đẩy nó tới một cương lĩnh rõ ràng có tính chất lập hiến. Khi "những sự thúc đẩy" đó đã có hiệu lực nhờ các sự biến cách mạng tiến triển đặc biệt nhanh chóng, thì cuộc đấu tranh lại hướng theo vấn đề *tiếp theo sau* của chủ nghĩa dân chủ: không phải chỉ cần có một hiến pháp nói chung, mà nhất định phải có quyền đầu phiếu phổ thông, trực tiếp, bình đẳng và bỏ phiếu kín. Khi chúng tôi đã "chiếm" được cả trận địa mới đó của "kẻ địch" (tức là khi "Hội liên hiệp giải phóng" chấp nhận yêu sách đầu phiếu phổ thông) rồi, thì chúng tôi tiếp tục tấn công, vạch rõ tính chất giả nhân giả nghĩa và tính chất giả dối của chế độ hai viện, vạch rõ thái độ của phái "Giải phóng" không chịu thừa nhận đầy đủ quyền đầu phiếu phổ thông, qua *chủ nghĩa quân chủ* của họ mà vạch rõ tính chất mới lái của chủ nghĩa dân chủ của họ, hay nói một cách khác là vạch rõ việc những tay anh hùng của túi tiền thuộc phái "Giải phóng" đó đem *bán rẻ* lợi ích của cuộc đại cách mạng Nga.

Sau hết, sự ngoan cố điên cuồng của chế độ chuyên chế, bước tiến to lớn của nội chiến, tình hình không lối thoát mà bọn quân chủ đã đẩy nước Nga vào, bắt đầu tác động đến những đầu óc ngoan cố thủ cựu nhất. Cách mạng đã

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcô-va, t.5, tr. 25 - 89.

trở thành một *sự thực*. Không còn cần phải là người cách mạng mới thừa nhận được cách mạng. Ai nấy đều thấy rõ chính phủ chuyên chế đã thật sự tan rã và đang tan rã. Đúng như lời một người thuộc phái tự do đã nhận xét trong báo chí hợp pháp (ông Grê-đê-xcun), trên thực tế đã tạo nên một tình trạng không chịu phục tùng chính phủ đó rồi. Mặc dầu bề ngoài còn có vẻ rất mạnh, chế độ chuyên chế đã hoá ra là bất lực; các sự biến của cuộc cách mạng đang phát triển đã bắt đầu gạt bỏ cái cơ thể ăn bám tuy còn sống nhưng đang thối nát kia đi. Bắt buộc phải dựa trên những quan hệ hiện có và đang được thực sự hình thành để tiến hành hoạt động (hay nói cho đúng hơn: tiến hành đầu cơ chính trị) của họ, phái tư sản tự do chủ nghĩa *bắt đầu nhận rõ là cần phải thừa nhận cách mạng*. Họ làm như thế không phải vì họ là những người cách mạng mà dầu cho họ không phải là những người cách mạng cũng thế. Họ làm như thế là vì bức thiết mà phải làm và trái với ý nguyện của họ, họ phát điên lên khi nhìn thấy những thắng lợi của cách mạng, họ buộc tội chế độ chuyên chế là có tinh thần cách mạng vì chế độ ấy không muốn thỏa hiệp, mà lại muốn đấu tranh một mất một còn. Vốn sinh ra là con buôn, họ thù ghét đấu tranh và cách mạng, nhưng hoàn cảnh buộc họ phải đứng trên miếng đất cách mạng, vì họ không có một chỗ đứng nào khác.

Chúng ta hiện đang đứng trước một cảnh tượng vô cùng ý vị và hết sức buồn cười. Đó là bọn đi của chủ nghĩa tự do tư sản lại muốn khoác áo cách mạng. Những người thuộc phái "Giải phóng" - risum teneatis, amici!¹⁾ - bắt đầu lấy danh nghĩa cách mạng mà nói đấy! Những người thuộc phái "Giải phóng" bắt đầu quả quyết rằng họ "không sợ cách mạng đâu" (ông Xtơ-ru-vê, trong tạp chí "Giải phóng", số 72)!!!

¹⁾ - các bạn, xin hãy nhin cười nhé!

Những người thuộc phái "Giải phóng" muốn "lãnh đạo cách mạng"!!!

Đó là một hiện tượng hết sức đáng chú ý, nó nói lên không những sự tiến bộ của chủ nghĩa tự do tư sản, mà nhất là nói lên sự tiến bộ về mặt những thành tựu thực tế của phong trào cách mạng, *bắt buộc* người ta phải thừa nhận nó. Ngay cả giai cấp tư sản cũng bắt đầu nhận rõ là đứng trên miếng đất cách mạng thì sẽ có lợi hơn, - chế độ chuyên chế đã quá lung lay rồi. Nhưng mặt khác, hiện tượng đó chứng thực rằng toàn bộ phong trào đã đi lên tới một trình độ mới, cao hơn, và nó đề ra cho chúng ta những nhiệm vụ cũng mới và cũng cao hơn. Giai cấp tư sản không thể thành tâm thừa nhận cách mạng, dù cho cá nhân nhà tư tưởng này hay nhà tư tưởng kia của giai cấp tư sản có thành thực đến đâu chăng nữa. Giai cấp tư sản, đến giai đoạn cao này của phong trào cũng vậy, không thể không mang theo cái tính chất vụ lợi và cái tính chất không triệt để của nó, đầu óc con buôn và những mảnh lời phản động nhỏ nhen. Hiện nay, vì cương lĩnh của chúng ta và để phát huy cương lĩnh ấy, chúng ta phải diễn đạt *một cách khác* các nhiệm vụ *cụ thể* trước mắt của cách mạng. Cái gì hôm qua coi là đủ thì *hôm nay không còn là đủ nữa*. Hôm qua thì yêu sách đòi thừa nhận cách mạng, với tính cách là một khẩu hiệu dân chủ tiên tiến, có lẽ cũng là đủ rồi. Hiện nay cái đó không còn là đủ nữa. Cách mạng đã bắt buộc ngay cả ngài Xtơ-ru-vê cũng phải thừa nhận nó. Hiện nay, yêu cầu đối với giai cấp tiên tiến là phải xác định rõ *chính bản thân nội dung* những nhiệm vụ trước mắt và bức thiết của cuộc cách mạng ấy. Trong khi thừa nhận cách mạng, các ngài Xtơ-ru-vê lại một lần nữa vẫn cứ để lòi ngay đuôi của họ ra và vẫn hát lại điệu hát cũ nói rằng có thể có một kết cục hoà bình, nói rằng tên vua *Ni-cô-lai* mời các ngài trong phái "Giải phóng" lên nắm chính quyền, v.v., v.v.. Các ngài thuộc phái "Giải phóng" thừa nhận cách mạng để càng

được an toàn trốn tránh nó và phản bội nó. Công việc của chúng ta hiện nay là chỉ cho giai cấp vô sản và toàn thể nhân dân thấy rõ khẩu hiệu: cách mạng, là không đủ nữa; chỉ rõ sự cần thiết phải xác định *chính bản thân nội dung* của cách mạng, một cách rõ ràng, không úp mở, triệt để và kiên quyết. Và xác định như thế, chính là đưa ra khẩu hiệu duy nhất có thể biểu hiện đúng đắn "thắng lợi quyết định" của cách mạng, đó là khẩu hiệu: chuyên chính dân chủ cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân⁵¹.

Lạm dụng danh từ là một hiện tượng thông thường nhất trong chính trị. Chẳng hạn, bọn đi theo chủ nghĩa tự do tư sản Anh, đã từng nhiều lần tự xưng là "những người xã hội chủ nghĩa" ("bây giờ tất cả chúng ta đều là những người xã hội chủ nghĩa" - "We all are socialists now", - Hác-cóc nói như thế); cả đồng bọn của Bi-xmác và bè bạn của Giáo hoàng Lê-ôn XIII cũng đã nhiều lần tự xưng như thế. Danh từ "cách mạng" cũng rất dễ cho người ta lạm dụng, và khi mà phong trào phát triển đến một giai đoạn nhất định thì sự lạm dụng như thế là điều không thể tránh khỏi. Khi ngài Xtơ-ru-vê bắt đầu lấy danh nghĩa cách mạng mà nói, thì chúng ta không thể không nhớ đến Chi-e. Vài ngày trước cuộc cách mạng tháng Hai, tên quý sứ ghê tởm ấy, một tên tiêu biểu lý tưởng cho tính chất bội bạc về chính trị của giai cấp tư sản, đã đánh hơi biết cuộc nổi dậy của nhân dân sắp xảy đến. Thế là, từ trên diễn đàn nghị viện, nó tuyên bố rằng nó *là người ở trong phe cách mạng!* (Xem cuốn "Nội chiến ở Pháp" của Mác)⁵². Ý nghĩa chính trị của việc phái "Giải phóng" chuyển sang phe cách mạng cũng *hoàn toàn giống hệt* như "sự chuyển sang" của Chi-e vậy. Khi bọn Chi-e của nước Nga mở miệng nói rằng họ là người ở trong phe cách mạng, thì điều đó có nghĩa là khẩu hiệu "cách mạng" không còn là đủ nữa, là không có nghĩa gì hết và không xác định được một nhiệm vụ nào cả, vì

cách mạng đã trở thành một sự thật, và những phần tử đủ mọi loại đã đổ xô đứng về phía cách mạng.

Thực ra, theo quan điểm chủ nghĩa Mác, cách mạng là gì? Là dùng bạo lực để phá đổ một kiến trúc thượng tầng chính trị lỗi thời mà đến một thời kỳ nhất định thì mâu thuẫn giữa nó với những quan hệ sản xuất mới đã đưa nó đến chỗ sụp đổ. Hiện nay, mâu thuẫn giữa chế độ chuyên chế với toàn bộ chế độ của nước Nga tư bản chủ nghĩa, với tất cả những nhu cầu của sự phát triển dân chủ - tư sản của nước Nga tư bản chủ nghĩa, đã gây ra một sự sụp đổ càng mạnh mẽ khi mâu thuẫn ấy càng được duy trì lâu một cách giả tạo. Kiến trúc thượng tầng đang rung chuyển khắp mọi phía, không chịu nổi sức ép và suy yếu đi. Chính ngay bản thân nhân dân phải thông qua những đại biểu các giai cấp và tập đoàn rất khác nhau mà xây dựng lên một kiến trúc thượng tầng mới. Đến một lúc nhất định trong quá trình phát triển, thì sự vô dụng của cái kiến trúc thượng tầng cũ đã trở thành điều mà ai cũng thấy rõ. Mọi người đều thừa nhận cách mạng. Nhiệm vụ hiện nay là xác định chính những giai cấp *nào* phải xây dựng kiến trúc thượng tầng mới, và phải xây dựng kiến trúc thượng tầng mới ấy *cụ thể như thế nào*. Nếu không có sự xác định đó thì trong lúc này khẩu hiệu cách mạng là điều rỗng tuếch và không có nội dung gì hết, vì sự suy nhược của chế độ chuyên chế làm cho ngay cả bọn công hầu và bọn báo "Tin tức Mát-xcơ-va"⁵³ cũng trở thành "những nhà cách mạng" nốt! Nếu không có một sự xác định như thế thì không thể nói đến các nhiệm vụ dân chủ tiên tiến của giai cấp tiên tiến được. Và xác định như thế, chính là đưa ra khẩu hiệu: chuyên chính dân chủ của giai cấp vô sản và nông dân. Khẩu hiệu ấy cũng xác định rõ "những nhà kiến trúc" mới của cái kiến trúc thượng tầng mới ấy có thể và phải dựa vào những giai cấp nào, cũng xác định tính chất của cái kiến trúc thượng tầng ấy (chuyên chính "dân chủ" khác với chuyên chính xã

hội chủ nghĩa) và phương thức để xây dựng nó (chuyên chính, nghĩa là dùng bạo lực đập tan sự phản kháng bằng bạo lực, vũ trang cho các giai cấp cách mạng trong nhân dân). Người nào ngày nay không thừa nhận khẩu hiệu chuyên chính dân chủ - cách mạng, khẩu hiệu thành lập đạo quân cách mạng, chính phủ cách mạng, các uỷ ban nông dân cách mạng, thì người ấy hoặc là hoàn toàn không hiểu chút gì về những nhiệm vụ của cách mạng, không biết xác định những nhiệm vụ cách mạng mới và cao hơn do thời kỳ hiện tại đề ra, hoặc là lạm dụng khẩu hiệu "cách mạng" mà lừa dối nhân dân, mà phản bội cách mạng.

Trường hợp thứ nhất là trường hợp đồng chí Mác-tư-nốp và bạn bè của đồng chí ấy. Trường hợp thứ hai là trường hợp ngài Xtơ-ru-vê và toàn Đảng "dân chủ - lập hiến" của phái hội đồng địa phương.

Đồng chí Mác-tư-nốp thật quá minh mẫn và tài trí đến nỗi đồng chí ấy buộc tội chúng tôi là đã đem khái niệm cách mạng và khái niệm chuyên chính "thay thế" cho nhau, chính vào lúc mà sự phát triển của cách mạng đòi hỏi phải đưa khẩu hiệu chuyên chính ra để xác định nhiệm vụ của cách mạng! Kỳ thực thì đồng chí Mác-tư-nốp lại chẳng may rớt lại phía sau đuôi, lần nữa ở cái nấc sát nấc cuối cùng, ở *trình độ của phái "Giải phóng"*, vì ngày nay thừa nhận "cách mạng" (trên lời nói) và không muốn thừa nhận chuyên chính dân chủ của giai cấp vô sản và nông dân (nghĩa là cách mạng thật sự) chính là thích hợp với lập trường chính trị của phái "Giải phóng", nghĩa là thích hợp với lợi ích của phái tư sản tự do chủ nghĩa quân chủ. Hiện nay, phái tư sản tự do chủ nghĩa, qua miệng ông Xtơ-ru-vê, tuyên bố tán thành cách mạng. Giai cấp vô sản giác ngộ, qua miệng các đảng viên dân chủ - xã hội cách mạng, đòi hỏi phải thiết lập nền chuyên chính của giai cấp vô sản và nông dân. Lúc bấy giờ thì nhà thông thái của báo "Tia lửa" mới xen vào cuộc tranh luận mà kêu lên: đừng có đem những khái niệm cách mạng

và khái niệm chuyên chính ra mà "thay thế" cho nhau! Như vậy, chẳng phải là phái "Tia lửa" mới, do lập trường giả dối của họ, đã buộc phải luôn luôn chạy lê đèo theo đuôi phái "Giải phóng" hay sao?

Chúng tôi đã chỉ rõ rằng những người thuộc phái "Giải phóng" cứ leo từng nấc một (không phải là không nhờ những sự thúc đẩy khuyến khích của Đảng dân chủ - xã hội) trong việc thừa nhận chủ nghĩa dân chủ. Thoạt đầu, vấn đề mà chúng tôi tranh luận với họ là: chủ nghĩa Si-pốp (quyền và hội đồng địa phương có quyền lực) hay chủ nghĩa lập hiến? Sau đó là vấn đề: đầu phiếu hạn chế hay đầu phiếu phổ thông? Rồi đến vấn đề: thừa nhận cách mạng hay thương lượng thỏa hiệp với chế độ chuyên chế? Và cuối cùng, hiện nay là vấn đề: thừa nhận cách mạng không có chuyên chính công nông hay thừa nhận yêu sách chuyên chính của các giai cấp ấy trong cách mạng dân chủ? Có thể và chắc chắn rằng các ngài thuộc phái "Giải phóng" (những kẻ đương thời ngày nay hay là những kẻ kế nghiệp họ trong cánh tả của phái dân chủ tư sản thì cũng thế thôi) sẽ còn leo lên một nấc nữa, nghĩa là trải qua một thời gian rồi họ sẽ thừa nhận (có lẽ là đến khi đồng chí Mác-tư-nốp cũng đã leo thêm được một nấc nữa) cả khẩu hiệu chuyên chính. Điều đó thậm chí sẽ là điều không thể tránh khỏi, nếu cách mạng Nga tiến lên một cách có kết quả và tiến đến thắng lợi quyết định. Lúc bấy giờ lập trường của Đảng dân chủ - xã hội sẽ như thế nào? Thắng lợi hoàn toàn của cách mạng hiện tại sẽ đánh dấu bước kết thúc của cách mạng dân chủ và mở đầu một cuộc đấu tranh kiên quyết cho cách mạng xã hội chủ nghĩa. Việc thực hiện những yêu sách của nông dân ngày nay, việc hoàn toàn đánh bại thế lực phản động, việc giành được chế độ cộng hoà dân chủ sẽ chấm dứt hẳn chủ nghĩa cách mạng của giai cấp tư sản và ngay cả của giai cấp tiểu tư sản nữa, sẽ mở đầu cuộc đấu tranh thực sự của đấu tranh vô sản cho chủ nghĩa xã hội. Cách mạng dân

chủ càng được thực hiện đầy đủ bao nhiêu thì cuộc đấu tranh mới ấy càng diễn ra sớm, rộng lớn, rõ rệt và kiên quyết bấy nhiêu. Khẩu hiệu chuyên chính "dân chủ" biểu hiện chính là tính hạn chế lịch sử của cuộc cách mạng hiện tại và tính chất tất yếu của một cuộc đấu tranh mới, trên cơ sở những trật tự mới, để hoàn toàn giải phóng giai cấp công nhân khỏi mọi sự áp bức và mọi sự bóc lột. Nói một cách khác: khi nào giai cấp tư sản dân chủ hay giai cấp tiểu tư sản sẽ còn leo thêm một nấc nữa, khi nào chẳng những cách mạng mà cả thắng lợi hoàn toàn của cách mạng sẽ trở thành một sự thật, thì lúc bấy giờ chúng ta sẽ đem "thay thế" (có lẽ những Mác-tư-nốp mới sau này sẽ la ó ghê gớm) khẩu hiệu chuyên chính dân chủ bằng khẩu hiệu chuyên chính xã hội chủ nghĩa của giai cấp vô sản, nghĩa là khẩu hiệu cách mạng xã hội chủ nghĩa hoàn toàn.

III. QUAN NIỆM TƯ SẢN - TẦM THƯỜNG VỀ CHUYÊN CHÍNH VÀ QUAN NIỆM CỦA MÁC VỀ CHUYÊN CHÍNH

Mê-rinh, trong những lời phụ chú sau cuốn sách do ông xuất bản, in những bài báo của Mác đăng năm 1848 trong "Báo sông Ranh mới", có kể lại rằng các sách báo của tư sản đã trách cứ báo ấy chẳng hạn như sau: "Báo sông Ranh mới" hình như đã đòi hỏi "thực hành ngay chuyên chính, coi đó là thủ đoạn độc nhất để thực hiện dân chủ" (Marx' Nachlass, tập III, tr. 53)⁵⁴. Theo quan điểm tư sản - tầm thường, thì khái niệm chuyên chính và khái niệm dân chủ loại trừ lẫn nhau. Không hiểu lý luận đấu tranh giai cấp, quen nhìn trên sân khấu chính trị những cuộc tranh cãi nhỏ nhen giữa những nhóm và những bè cánh khác nhau của giai cấp tư sản, người tư sản hiểu chuyên chính có nghĩa là huỷ bỏ tất cả mọi quyền tự do và tất cả những bảo đảm

về quyền dân chủ, là mọi sự độc đoán, mọi sự lạm dụng quyền hành cho lợi ích cá nhân kẻ độc tài. Thật ra, đồng chí Mác-tư-nốp của chúng ta cũng để lộ chính cái quan điểm tư sản - tầm thường đó khi mà, để kết thúc "chiến dịch mới" của đồng chí ấy trong báo "Tia lửa" mới, đồng chí ấy giải thích rằng sở dĩ báo "Tiến lên" và báo "Người vô sản" say sưa với khẩu hiệu chuyên chính là vì Lê-nin "tha thiết muốn cầu may" (báo "Tia lửa", số 103, tr. 3, cột 2). Lời giải thích tuyệt diệu đó rất đáng đứng ngang hàng với những lời mà giai cấp tư sản buộc "Báo sông Ranh mới" có tội tuyên truyền chuyên chính. Như vậy là Mác cũng đã bị vạch trần - chỉ có điều là không phải do "những người dân chủ - xã hội", mà do những người tự do chủ nghĩa tư sản! - là đã đem khái niệm cách mạng và khái niệm chuyên chính "thay thế" cho nhau. Để giải thích cho Mác-tư-nốp rõ sự khác nhau giữa chuyên chính của một giai cấp với chuyên chính của một cá nhân, giữa nhiệm vụ của chuyên chính dân chủ với nhiệm vụ của chuyên chính xã hội chủ nghĩa, thì cũng phải nói đến những quan điểm của "Báo sông Ranh mới".

"Báo sông Ranh mới" viết ngày 14 tháng Chín 1848: "Sau cách mạng, mọi tổ chức lâm thời của nhà nước đều đòi hỏi phải có chuyên chính, và lại chuyên chính kiên quyết. Ngay từ đầu, chúng ta đã trách cứ Cam-phau-den (thủ tướng nội các sau ngày 18 tháng Ba 1848) là đã không hành động một cách chuyên chính, không phá tan và thủ tiêu ngay những vết tích của chế độ cũ. Và chính vì vậy mà, trong lúc ông Cam-phau-den đang say sưa với những ảo tưởng lập hiến thì đảng chiến bại (nghĩa là đảng của phe phản động) tăng cường vị trí của mình trong bộ máy quan liêu và trong quân đội, thậm chí ở nơi này nơi nọ còn cả gan trở lại công khai đấu tranh nữa"⁵⁵.

Mê-rinh nói đúng: những lời ấy đã tóm tắt trong mấy nguyên lý những điều mà "Báo sông Ranh mới" phát triển

tỉ mỉ trong những bài báo dài nói về nội các Cam-phau-den. Vậy những lời ấy của Mác nói với chúng ta những gì? Những lời ấy của Mác nói với chúng ta rằng chính phủ cách mạng lâm thời *phải* hành động một cách chuyên chính (nguyên lý ấy, báo "Tia lửa" vốn rất sợ khẩu hiệu: chuyên chính, không tài nào hiểu nổi); rằng nhiệm vụ của nền chuyên chính ấy là tiêu diệt những vết tích của chế độ cũ (đó chính là điều đã được chỉ ra rất rõ trong nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga nói về đấu tranh chống thế lực phản cách mạng, và như chúng tôi đã vạch ra trên kia, đó cũng là điều mà nghị quyết của hội nghị đã bỏ qua). Sau cùng, thứ ba là, do những lời ấy mà chúng ta thấy rằng Mác đã đá kích bọn dân chủ tư sản về "những ảo tưởng lập hiến" của họ trong thời kỳ cách mạng và nội chiến nổ ra công khai. Trong bài báo đăng ngày 6 tháng Sáu 1848 trong "Báo sông Ranh mới", ta đã thấy nói lên đặc biệt rõ ràng ý nghĩa của những lời ấy. Mác viết: "Quốc hội lập hiến trước hết phải là một quốc hội tích cực, tích cực cách mạng. Thế mà quốc hội Phran-pho thì lại làm bài thực tập về chủ nghĩa đại nghị, theo lối làm bài ở nhà trường, và phó mặc cho chính phủ hành động. Cứ cho rằng cái quốc hội học giả ấy, sau khi nghiên cứu chín chắn, đã định ra được một chương trình nghị sự tốt nhất và một hiến pháp hay nhất. Chương trình nghị sự tốt nhất và hiến pháp hay nhất đó còn có ý nghĩa gì nếu trong lúc ấy các chính phủ ở Đức đã đưa lưỡi lê vào chương trình nghị sự rồi?"⁵⁶.

Đó là ý nghĩa của khẩu hiệu: chuyên chính. Do đó mà người ta có thể thấy rõ Mác sẽ có thái độ như thế nào đối với những nghị quyết gọi "việc quyết định, tổ chức ra Quốc hội lập hiến" là một thắng lợi quyết định hoặc kêu gọi "giữ địa vị là đảng cách mạng đối lập cực đoan"!

Những vấn đề to lớn trong đời sống của các dân tộc chỉ giải quyết bằng sức mạnh. Chính các giai cấp phản động

thường là những kẻ đầu tiên hay dùng đến bạo lực, nội chiến, hay "đưa lưỡi lê vào chương trình nghị sự", như chế độ chuyên chế Nga đã từng làm như thế, và đang tiếp tục làm như thế một cách thường xuyên, triệt để, luôn luôn và khắp mọi nơi, từ ngày 9 tháng Giêng đến nay. Và một khi đã có tình hình như thế, một khi lưỡi lê đang thực sự được đưa lên hàng đầu trong chương trình nghị sự chính trị, một khi khởi nghĩa đã rõ ràng là tất yếu và bức thiết, thì những ảo tưởng lập hiến và những bài thực tập về chủ nghĩa đại nghị theo lối nhà trường chỉ còn dùng để che đậy sự phản bội của giai cấp tư sản đối với cách mạng, che đậy cái cách thức mà giai cấp tư sản "rời bỏ" cách mạng mà thôi. Lúc đó giai cấp chân chính cách mạng phải đề ra chính là khẩu hiệu chuyên chính.

Về vấn đề nhiệm vụ của nền chuyên chính đó, Mác còn viết trong "Báo sông Ranh mới": "Quốc hội đáng lẽ phải hành động một cách chuyên chính để chống lại những mưu đồ phản động của các chính phủ đã lỗi thời, và như thế nó sẽ có được trong dư luận nhân dân một sức mạnh mà hễ va vào là tất cả những lưỡi lê đều gãy tan... Thế mà quốc hội đó lại làm mệt mỏi nhân dân Đức bằng những bài diễn văn chán ngắt, chứ không lôi kéo nhân dân đi theo mình hoặc để cho nhân dân Đức lôi kéo mình đi theo họ"⁵⁷. Theo ý kiến của Mác thì quốc hội đó lẽ ra phải "tẩy trừ khỏi chế độ thực tế đang tồn tại ở Đức, tất cả những cái gì trái với nguyên tắc chuyên chế của nhân dân", rồi "củng cố cơ sở cách mạng mà nó đang đứng trên đó và bảo đảm chế độ chuyên chế của nhân dân, do cách mạng đã giành được, chống lại mọi sự tấn công"⁵⁸.

Do đó, những nhiệm vụ mà Mác đã đề ra năm 1848 cho chính phủ cách mạng hay cho chuyên chính, căn cứ theo nội dung mà nói, trước tiên là thực hành cách mạng *dân chủ*: phòng ngự chống thế lực phản cách mạng và thực sự thủ tiêu tất cả mọi cái gì trái với nguyên tắc chuyên chế của nhân dân.

Đó chính là chuyên chính dân chủ - cách mạng chứ không phải là cái gì khác cả.

Chúng ta hãy nói tiếp: theo ý kiến của Mác thì những giai cấp nào có thể và phải làm tròn được nhiệm vụ ấy (thực sự thực hiện tới cùng nguyên tắc chuyên chế của nhân dân và đánh lui tất cả những cuộc tấn công của thế lực phản cách mạng?). Mác nói về "nhân dân". Nhưng chúng ta biết rằng Mác đã luôn luôn đấu tranh không khoan nhượng chống lại những ảo tưởng tiểu tư sản cho rằng "nhân dân" là thống nhất và không có đấu tranh giai cấp trong nội bộ nhân dân. Khi dùng danh từ "nhân dân", Mác không thông qua danh từ ấy xoá mờ mất sự khác biệt về giai cấp; Mác đã gộp vào danh từ ấy những thành phần nhất định, có khả năng làm cách mạng đến cùng.

"Báo sông Ranh mới" đã từng viết rằng, sau khi giai cấp vô sản Béc-ling thắng lợi ngày 18 tháng Ba, thì cách mạng đi đến hai loại kết quả: "Một mặt là nhân dân được vũ trang, được tự do lập hội, trên thực tế đã giành được nền chuyên chế của nhân dân; mặt khác là chế độ quân chủ được duy trì và thành lập nội các Cam-phau-den - Han-xơ-man, nghĩa là một chính phủ của những đại biểu của giai cấp đại tư sản. Như vậy, cách mạng đã có được hai loại kết quả nhất định sẽ phải dẫn đến một sự đoạn tuyệt. Nhân dân đã chiến thắng, nhân dân đã giành được những quyền tự do có tính chất thật là dân chủ; nhưng nhân dân lại không nắm được quyền thống trị trực tiếp, quyền đó đã qua tay giai cấp đại tư sản. Nói tóm lại, cách mạng đã không được tiến hành đến cùng. Nhân dân đã phó cho đại biểu của giai cấp đại tư sản việc lập nội các, và các đại biểu đó của giai cấp đại tư sản liền để lộ ngay ý đồ của họ mà đề nghị liên minh với giai cấp quý tộc Phổ cũ và với bọn quan lại. Ác-nim, Ca-ni-tơ và Svê-rin đã tham gia nội các.

Vì sự nhân dân, nghĩa là công nhân và giai cấp tư sản dân chủ, nên giai cấp đại tư sản, vốn có tính chất phản

*cách mạng ngay từ đầu, đã cùng với thế lực phản động thành lập một liên minh có tính chất phòng ngự và tấn công" (do chúng tôi viết ngà)*⁵⁹.

Như vậy, không những "việc quyết định tổ chức ra Quốc hội lập hiến", mà ngay cả việc thực sự triệu tập được quốc hội ấy cũng vẫn chưa đủ để làm cho cách mạng đạt được thắng lợi quyết định! Ngay cả sau một thắng lợi bộ phận trong cuộc đấu tranh vũ trang (thắng lợi của công nhân Béc-ling đối với quân đội ngày 18 tháng Ba 1848), thì vẫn có thể có một cuộc cách mạng "dở dang", một cuộc cách mạng "không được tiến hành đến cùng". Vậy cách mạng được tiến hành đến cùng là do ở cái gì? Là do ở điểm này: quyền thống trị trực tiếp sẽ chuyển qua những tay nào, qua tay bọn Pê-tơ-run-kê-vích và Rô-đi-tsep, nghĩa là bọn Cam-phau-den và Han-xơ-man, hay là qua tay *nhân dân*, nghĩa là công nhân và giai cấp tư sản dân chủ. Trong trường hợp thứ nhất, giai cấp tư sản sẽ nắm chính quyền, còn giai cấp vô sản thì được quyền "tự do phê bình", được tự do "giữ địa vị là đảng cách mạng đối lập cực đoan". Ngay sau khi thắng lợi, giai cấp tư sản sẽ liên minh với thế lực phản động (điều này cũng nhất định sẽ xảy ra ở Nga nếu như công nhân Pê-téc-bua chỉ giành được thắng lợi bộ phận trong trận chiến đấu ngoài đường phố chống quân đội, và phó mặc công việc lập chính phủ cho các ngài Pê-tơ-run-kê-vích và đồng bọn). Trong trường hợp thứ hai, chuyên chính dân chủ - cách mạng, nghĩa là thắng lợi hoàn toàn của cách mạng, sẽ có thể thực hiện được.

Bây giờ còn phải xét một cách chính xác hơn xem đúng ra Mác quan niệm "giai cấp tư sản dân chủ" (demokratische Bürgerschaft) mà Người gọi gộp với công nhân là nhân dân, đối lập với giai cấp đại tư sản, là thế nào.

Đoạn văn sau đây trong một bài đăng trong "Báo sông Ranh mới", ngày 29 tháng Bảy 1848, đã giải đáp rõ ràng vấn đề ấy: "... Cách mạng Đức năm 1848 chẳng qua chỉ là

một lối bắt chước lối bịch cách mạng Pháp năm 1789, mà thôi.

Ngày 4 tháng Tám 1789, ba tuần lễ sau khi chiếm được ngục Ba-xti, nhân dân Pháp chỉ trong một ngày đã thắng tất cả những đảm phụ phong kiến.

Ngày 11 tháng Bảy năm 1848, bốn tháng sau những cuộc chiến đấu bằng chiến lũy trên các đường phố hồi tháng Ba, thì những đảm phụ phong kiến đã thắng nhân dân Đức. Teste Gierke cum Hansemanno*.

Giai cấp tư sản Pháp năm 1789 không một lúc nào bỏ bạn đồng minh của mình là nông dân. Họ biết rằng quyền thống trị của họ là dựa trên sự huỷ bỏ chế độ phong kiến ở nông thôn và tạo ra một giai cấp nông dân tự do có sở hữu ruộng đất (grundbesitzenden).

Giai cấp tư sản Đức năm 1848 phản bội một cách vô liêm sỉ nông dân là bạn đồng minh tự nhiên nhất của họ, là thịt của thịt họ, và nếu không có nông dân thì họ sẽ trở thành bất lực trước giai cấp quý tộc.

Duy trì những đặc quyền phong kiến, thừa nhận những đặc quyền ấy dưới chiêu bài chuộc lại (một cách giả tạo), đó là kết quả của cuộc cách mạng Đức năm 1848. Thật là quả núi để ra chuột nhất" ⁶⁰.

Đó là một đoạn nghị luận rất bổ ích, đưa đến cho chúng ta bốn nguyên lý quan trọng: 1) Cuộc cách mạng dở dang

* "Có các ông Hiéc-kê và Han-xơ-man làm chứng". Han-xơ-man đại diện cho đảng của giai cấp đại tư sản trong nội các (ở Nga: Tơ-ru-bê-tơ-côi hoặc Rô-đi-tsép, v.v.). Hiéc-kê, bộ trưởng Bộ nông nghiệp trong nội các Han-xơ-man, đã đề ra dự án "táo bạo" dường như "huỷ bỏ những đảm phụ phong kiến" và nói rằng "không cần phải chuộc", nhưng thực ra thì dự án đó chỉ dự định huỷ bỏ những thứ đảm phụ nhỏ nhặt, ít quan trọng mà duy trì hoặc bắt chuộc những thứ đảm phụ lớn. Ông Hiéc-kê là một cái gì như loại những ngài Ca-blư-cốp, Ma-nu-i-lốp, Ghéc-txen-stanh và những người bạn tự do chủ nghĩa tư sản khác như thế của người nông dân Nga, là bọn muốn "mở rộng quyền sở hữu ruộng đất của nông dân" mà lại không muốn làm thiệt hại đến bọn địa chủ.

của nước Đức khác với cuộc cách mạng Pháp đã được hoàn thành, ở chỗ là giai cấp tư sản không những đã phản bội chủ nghĩa dân chủ nói chung, mà còn phản bội nông dân nói riêng nữa. 2) Cơ sở để thực hiện đầy đủ một cuộc cách mạng dân chủ là phải tạo ra một giai cấp nông dân tự do. 3) Tạo ra một giai cấp như vậy tức là huỷ bỏ những đảm phụ phong kiến, tiêu diệt chế độ phong kiến, đó tuyệt nhiên chưa phải là cách mạng xã hội chủ nghĩa. 4) Nông dân là những bạn đồng minh "tự nhiên nhất" của giai cấp tư sản, tức là của giai cấp tư sản dân chủ, nếu không có họ thì giai cấp tư sản đó sẽ "bất lực" trước thế lực phản động.

Nếu thay đổi một cách tương ứng những đặc điểm dân tộc cụ thể và đem chế độ nông nô thay thế cho chế độ phong kiến, thì tất cả những nguyên lý đó hoàn toàn có thể ứng dụng vào nước Nga năm 1905. Chắc chắn rằng những bài học rút ra trong kinh nghiệm Đức, do Mác đã làm sáng tỏ, không thể dẫn chúng ta đến một khẩu hiệu nào khác để làm cho cách mạng đạt tới thắng lợi quyết định, ngoài khẩu hiệu: chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân. Chắc chắn rằng những thành phần chủ yếu của "nhân dân" mà năm 1848 Mác đem đối lập với thế lực phản động chống đối và với giai cấp tư sản phản trắc, là giai cấp vô sản và nông dân. Chắc chắn rằng ở nước Nga chúng ta cũng vậy, phái tư sản tự do chủ nghĩa và các ngài thuộc phái "Giải phóng" đang phản bội và sẽ phản bội nông dân, nghĩa là chúng sẽ đưa ra một cuộc cải cách giả mạo cho xong chuyện, chúng sẽ đứng về phía bọn địa chủ trong cuộc đấu tranh quyết liệt giữa bọn này với nông dân. Chỉ có giai cấp vô sản mới có thể triệt để ủng hộ nông dân trong cuộc đấu tranh này. Cuối cùng, chắc chắn rằng ở nước Nga chúng ta cũng vậy, thành công của cuộc đấu tranh của nông dân, tức là việc chuyển toàn bộ ruộng đất về tay nông dân, sẽ có nghĩa là một cuộc cách mạng dân chủ hoàn toàn, vì đó

là hậu thuẫn xã hội của cuộc cách mạng được tiến hành đến cùng, nhưng tuyệt nhiên đó chưa phải là cách mạng xã hội chủ nghĩa, cũng không phải là "sự xã hội hoá" mà các nhà tư tưởng của giai cấp tiểu tư sản, những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng hàng nói đến. Cuộc khởi nghĩa của nông dân thành công, cuộc cách mạng dân chủ thắng lợi chỉ có dọn đường cho một cuộc đấu tranh thật sự và kiên quyết cho chủ nghĩa xã hội, trên cơ sở chế độ cộng hoà dân chủ. Nông dân, với tư cách là giai cấp những người sở hữu ruộng đất, sẽ giữ trong cuộc đấu tranh này cũng một vai trò phản bội và do dự như giai cấp tư sản hiện nay trong cuộc đấu tranh cho chế độ dân chủ. Quên điều đó, tức là quên chủ nghĩa xã hội, tự lừa dối mình và lừa dối những kẻ khác trên vấn đề lợi ích và nhiệm vụ chân chính của giai cấp vô sản.

Muốn không thiếu sót trong khi trình bày những quan điểm của Mác năm 1848, thì cần phải nêu lên một nét khác nhau căn bản giữa Đảng dân chủ - xã hội Đức hồi bấy giờ (hay đảng cộng sản của giai cấp vô sản, nếu muốn nói theo danh từ thời ấy) với Đảng dân chủ - xã hội Nga ngày nay. Chúng ta hãy nhường lời cho Mê-rinh nói:

"'Báo sông Ranh mới' bước lên vũ đài chính trị với tư cách là một "cơ quan ngôn luận của phái dân chủ". Không thể không nhìn thấy cái tư tưởng đang quán triệt trong tất cả các bài của nó. Nhưng, về mặt trực tiếp thì nó lại bảo vệ lợi ích của cách mạng tư sản chống chế độ chuyên chế và chế độ phong kiến nhiều hơn là bảo vệ lợi ích của giai cấp vô sản chống lợi ích của giai cấp tư sản. Trong các cột báo của nó, người ta thấy nói rất ít tới phong trào công nhân riêng biệt trong thời kỳ cách mạng, mặc dầu không nên quên rằng bên cạnh nó có cơ quan ngôn luận đặc biệt của Hội liên hiệp công nhân Cô-lô-nhơ⁶¹ xuất bản một tuần hai lần, và do Mô-lơ và Sáp-pơ biên tập. Dù sao chẳng nữa, thì cái việc đập ngay vào mắt độc giả ngày nay cũng

vẫn là: "Báo sông Ranh mới" ít quan tâm đến phong trào công nhân Đức trong thời kỳ đó, mặc dầu nhà hoạt động có khả năng nhất của phong trào ấy, Xtê-phan Boóc-nơ, vốn là học trò của Mác và Ăng-ghe-n ở Pa-ri và Bruy-xen và năm 1848 cũng đã từng làm phóng viên ở Béc-lanh cho tờ báo của hai ông. Boóc-nơ kể lại trong cuốn "Hồi ký" rằng Mác và Ăng-ghe-n chưa bao giờ đưa ra một lời nào tỏ ý không tán thành công tác cổ động của ông trong công nhân. Nhưng những lời tuyên bố về sau của Ăng-ghe-n làm cho người ta có thể đoán rằng ít ra thì Mác và Ăng-ghe-n cũng đã không được hài lòng về những phương pháp cổ động đó. Sự không hài lòng của Mác và Ăng-ghe-n là có căn cứ, chừng nào mà Boóc-nơ buộc phải nhượng bộ nhiều đối với ý thức giai cấp hãy còn hoàn toàn chưa phát triển của giai cấp vô sản trong đại bộ phận nước Đức, và những nhượng bộ này đều không đứng vững nổi trước sự phê phán theo quan điểm "Tuyên ngôn cộng sản". Sự không hài lòng của Mác và Ăng-ghe-n là không có căn cứ, chừng nào mà Boóc-nơ vẫn có thể duy trì được ở một trình độ tương đối cao công tác cổ động do ông điều khiển... Chắc chắn rằng về phương diện lịch sử và chính trị, Mác và Ăng-ghe-n đã có lý khi hai ông cho rằng lợi ích quan trọng nhất của giai cấp công nhân, trước tiên, là ở chỗ hết sức thúc đẩy cách mạng tư sản... Tuy nhiên, tháng Tư 1849, Mác và Ăng-ghe-n đã tán thành lập một tổ chức riêng của công nhân và quyết định tham gia đại hội công nhân, chủ yếu do vô sản miền Đông sông En-bơ (xứ Đông Thổ) triệu tập, - sự thật ấy là một bằng chứng đặc sắc tỏ ra rằng bản năng sơ thiếu của phong trào công nhân cũng đã có khả năng uốn nắn những quan niệm của các nhà tư tưởng vĩ đại nhất như thế nào"⁶².

Như vậy, chỉ đến tháng Tư 1849, sau khi xuất bản khoảng một năm một tờ báo cách mạng ("Báo sông Ranh mới" bắt đầu ra ngày 1 tháng Sáu 1848) thì Mác và Ăng-ghe-n mới

tán thành một tổ chức công nhân riêng! Cho đến lúc đó, hai ông chỉ điều khiển một "cơ quan ngôn luận của phái dân chủ" không có liên hệ nào về tổ chức với một đảng công nhân độc lập! Sự việc đó - một sự việc quái gở và không thể tưởng tượng được đó theo quan điểm của chúng ta ngày nay - đã chỉ cho chúng ta thấy rõ ràng giữa Đảng công nhân dân chủ - xã hội Đức hồi bấy giờ với Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ngày nay có sự khác nhau to lớn như thế nào. Sự việc đó chỉ cho chúng ta thấy những đặc điểm vô sản của phong trào, tức là trào lưu vô sản, ít được biểu hiện biết bao trong cách mạng dân chủ Đức (vì năm 1848 Đức còn lạc hậu cả về mặt kinh tế lẫn về mặt chính trị - do quốc gia bị phân tán tán mạn). Không nên quên điểm đó (như Plê-kha-nốp chẳng hạn đã quên điều này¹⁾) khi đánh giá lời Mác đã tuyên bố nhiều lần, trong thời kỳ đó và ít lâu sau, về sự cần thiết phải tổ chức một đảng độc lập của giai cấp vô sản. Phải đợi gần một năm, sau khi rút được kinh nghiệm của cuộc cách mạng dân chủ, Mác mới có thể đi đến kết luận thực tiễn đó vì toàn bộ không khí ở Đức thời ấy đầy rẫy tính chất tiểu thị dân và tiểu tư sản biết là chừng nào. Đối với chúng ta, kết luận ấy là thành quả vững chắc đã đạt được từ lâu rồi của một nửa thế kỷ kinh nghiệm của phong trào dân chủ - xã hội quốc tế, thành quả mà chúng ta đã căn cứ vào để *bắt đầu* tổ chức ra Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Ở ta, không thể, chẳng hạn, nói tới việc báo chí cách mạng của giai cấp vô sản có thể đứng ngoài lề đảng dân chủ - xã hội của giai cấp vô sản được, không thể nói tới việc những báo chí đó có thể, dù trong một phút, chỉ hoạt động với tư cách là "cơ quan ngôn luận của phái dân chủ".

Nhưng sự đối lập trước kia chỉ mới bắt đầu lộ ra giữa Mác và Xtê-phan Boóc-nơ thôi, thì ngày nay lại đang tồn

¹⁾ Trong các bản in thì không có những chữ trong ngoặc đơn.

tại trong chúng ta dưới một hình thức càng phát triển hơn, nhất là khi trào lưu vô sản càng tỏ ra mạnh hơn trong làn sóng dân chủ của cuộc cách mạng của chúng ta. Khi nói đến việc Mác và Ăng-ghe-n có thể không được hài lòng về công tác cổ động của Xtê-phan Boóc-nơ, Mê-rinh đã nói những lời quá nhẹ nhàng và quanh co. Hãy xem một đoạn văn mà Ăng-ghe-n viết về Boóc-nơ năm 1885 (trong lời tựa cuốn "Enthüllungen über den Kommunismusprozeß zu Köln". Zürich. 1885¹⁾):

Những hội viên của Đồng minh những người cộng sản⁶³ chỗ nào cũng đứng đầu phong trào cực kỳ dân chủ, như vậy chúng tỏ rằng Đồng minh là một trường hoạt động cách mạng rất tốt. "Người thợ sắp chữ Xtê-phan Boóc-nơ, một hội viên tích cực của Đồng minh ở Bruy-xen và ở Pa-ri, đã lập ra ở Béc-lanh một "hội hữu ái công nhân" ("Arbeiter-verbrüderung"), hội này phát triển khá rộng và tồn tại cho đến năm 1850. Nhưng Boóc-nơ, người thanh niên có tài đó, đã quá vội xuất hiện với tư cách là nhà hoạt động chính trị. Anh ta đã "làm thân" với một mớ các phần tử hỗn tạp (Kretzi und Plethi) với mục đích duy nhất là tập hợp một đám người xung quanh mình. Anh tuyệt nhiên không phải thuộc hạng người biết thống nhất những xu hướng đối lập và soi sáng chỗ hỗn độn. Bởi vậy trong những sách báo chính thức của hội hữu ái của anh, người ta thường xuyên thấy một sự hỗn độn, trộn lẫn những quan điểm bản "Tuyên ngôn cộng sản" với những hội ức và thỉnh cầu theo lối phường hội, với những mẫu quan điểm mượn của Lu-i Blăng và của Pru-đông, với lập trường bảo vệ chính sách bảo hộ mậu dịch, v.v., tóm lại, họ muốn làm vừa lòng mọi người (Allen alles sein). *Họ đặc biệt chú trọng tổ chức các cuộc bãi công, các công đoàn, các hợp tác xã sản xuất, quên*

¹⁾ "Vạch trần vụ án xử những người cộng sản ở Cô-lô-nhơ". Xuy-ri-ích. 1885.

mất rằng nhiệm vụ trước hết là phải thông qua thắng lợi về chính trị để trước mắt giành lấy trường hoạt động mà chỉ trên đó thì những điều đó mới có thể thực hiện được một cách vững vàng và chắc chắn (do chúng tôi viết ngả). Và khi những thắng lợi của thế lực phản động làm cho các thủ lĩnh của hội hữu ái đó cảm thấy là cần phải trực tiếp tham gia đấu tranh cách mạng, thì lẽ tự nhiên, đám quần chúng kém giác ngộ, tập hợp chung quanh họ, liền rời bỏ họ. Boóc-nơ tham gia cuộc khởi nghĩa ở Drét-đen, tháng Năm 1849, và chỉ may mắn mới thoát chết. Còn hội hữu ái công nhân thì vẫn tồn tại tách khỏi phong trào chính trị to lớn của giai cấp vô sản, thành một đoàn thể riêng biệt, tồn tại phần lớn là trên giấy tờ và đóng một vai trò quá ư thứ yếu đến nỗi phe phản động mãi đến năm 1850 mới xét thấy cần phải đóng cửa nó, và mãi nhiều năm sau mới đóng cửa các chi nhánh của nó. Boóc-nơ (mà họ thật của Boóc-nơ là Buttermilch)* đã không trở thành một nhà hoạt động chính trị, anh ta trở thành một nhà giáo nhỏ ở Thuỵ-sĩ hiện nay không phiên dịch Mác ra thứ tiếng phương hội

* Khi dịch Ăng-ghe-n, tôi có phạm về điểm này một sai lầm trong lần xuất bản thứ nhất, vì đã cho tiếng Buttermilch¹⁾ là một danh từ chung, chứ không phải là danh từ riêng. Lầm lẫn ấy dĩ nhiên đã làm cho phái men-sé-vích rất khoái chí. Côn-txốp viết rằng tôi "đã làm sâu sắc thêm Ăng-ghe-n" (in lại trong tập "Trong hai năm"); ngày nay, Plê-kha-nốp còn nhắc lại sai lầm ấy trong báo "Đồng chí"⁶⁴. Tóm lại, người ta đã tìm thấy một cơ rất tốt lẫn tránh vấn đề hai xu hướng trong phong trào công nhân năm 1848 ở Đức, xu hướng Boóc-nơ (cũng bà con thân thuộc với "phái kinh tế" của chúng ta) và xu hướng mác-xít. Lẽ tự nhiên là người ta lợi dụng sai lầm của đối phương dẫu cho vấn đề chỉ là cái tên của Boóc-nơ. Nhưng mượn cơ sửa lại sai lầm trong bản dịch để lẫn tránh thực chất của vấn đề hai sách lược, như thế thực ra là bỏ cuộc vậy²⁾.

¹⁾ - sữa chua

²⁾ Chú thích của tác giả cho lần xuất bản năm 1907.

nữa, mà là phiên dịch nhà văn Rơ-năng ôn hoà ra một thứ tiếng Đức ngọt xớt"⁶⁵.

Đấy, Ăng-ghe-n đã đánh giá hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ như thế đấy!

Phái "Tia lửa" mới của chúng ta cũng vậy, họ đang nghiêng về "chủ nghĩa kinh tế" một cách quá nhiệt tâm và ít có lý trí cho nên họ được phái tư sản quần chủ ngợi khen về "sự tỉnh ngộ" của họ. Họ cũng tập hợp được chung quanh họ đám công chúng hỗn tạp, bằng cách tâng bốc "phái kinh tế", dùng những khẩu hiệu "tính chủ động", "chủ nghĩa dân chủ", "tự trị", v.v., để mị dân lôi kéo quần chúng lạc hậu. Các nghiệp đoàn công nhân của họ thường thường cũng chỉ tồn tại trên những trang báo của tờ "Tia lửa" mới theo kiểu Khle-xta-cốp mà thôi. Các khẩu hiệu và nghị quyết của họ đều chứng tỏ rằng họ cũng không hiểu gì về nhiệm vụ của "phong trào chính trị to lớn của giai cấp vô sản".

**PHẦN KẾT LUẬN BÀI BÁO
CỦA A. V. LU-NA-TSÁC-XKI
"CÔNG XÃ PA-RI VÀ NHIỆM VỤ
CỦA CHUYÊN CHÍNH DÂN CHỦ"⁶⁶**

Tài liệu này trước hết dạy chúng ta rằng việc đại biểu của giai cấp vô sản xã hội chủ nghĩa tham gia chính phủ cách mạng cùng với giai cấp tiểu tư sản là điều hoàn toàn có thể chấp nhận được về mặt nguyên tắc, và trong những điều kiện nhất định, là điều hoàn toàn bắt buộc phải làm. Kế đó, tài liệu ấy chỉ cho ta thấy rằng nhiệm vụ thực tế mà Công xã đã phải làm, trước hết là thực hiện chuyên chính dân chủ, chứ không phải chuyên chính xã hội chủ nghĩa, tức là thực hiện "cương lĩnh tối thiểu" của chúng ta. Cuối cùng, tài liệu này nhắc chúng ta nhớ lại rằng, khi rút bài học về Công xã Pa-ri, chúng ta không nên bắt chước các sai lầm của nó (như không chiếm lấy Ngân hàng nước Pháp, không tấn công vào Véc-xây, không có cương lĩnh rõ rệt v.v.), mà nên bắt chước những bước thành công thực tiễn của nó, tức là những bước vạch ra con đường đúng đắn. Chúng ta không nên mượn của các chiến sĩ vĩ đại năm 1871 danh từ "công xã", không nên mù quáng lặp lại từng khẩu hiệu của họ, mà cần lựa chọn một cách rành mạch những khẩu hiệu cương lĩnh và khẩu hiệu thực tiễn thích hợp với tình thế ở nước Nga và đã được diễn đạt như sau: chuyên chính dân chủ cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân.

*"Người vô sản", số 8,
ngày 17 (4) tháng Bảy
1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo*

CÁCH MẠNG DẠY CHÚNG TA⁶⁷

Những bất đồng trong nội bộ các chính đảng và giữa các chính đảng thường được giải quyết không những chỉ bằng cuộc luận chiến có tính chất nguyên tắc mà còn tùy theo sự phát triển của bản thân đời sống chính trị, - có lẽ, thậm chí có thể nói đúng hơn: được giải quyết tùy theo sự phát triển của bản thân đời sống chính trị hơn là bằng cuộc luận chiến có tính chất nguyên tắc. Đặc biệt là những bất đồng về sách lược của đảng, tức là về hành vi chính trị của đảng, thì thường thường được chấm dứt khi những người lập luận sai lầm thực sự chuyển sang con đường đấu tranh đúng đắn dưới ảnh hưởng của những bài học của cuộc sống, dưới áp lực của chính ngay tiến trình các sự biến; tiến trình này buộc người ta phải bước lên con đường đúng đắn, nó gạt phăng ra một bên những lập luận sai lầm, làm cho những lập luận ấy mất chỗ đứng, mất nội dung, trở thành vô vị và không còn thú vị đối với ai nữa. Cố nhiên, như thế không có nghĩa là những mối bất đồng trên nguyên tắc về các vấn đề sách lược không có ý nghĩa quan trọng, không đòi hỏi sự giải thích có tính chất nguyên tắc, vì chỉ có sự giải thích như thế mới có thể làm cho đảng đứng vững ở một trình độ cao về quan điểm lý luận của mình. Không! Như thế chỉ có nghĩa là cần phải, càng thường xuyên càng tốt, căn cứ vào các sự kiện chính trị mới mà *kiểm tra lại* các nghị quyết về sách lược đã được thông qua trước đây.

Kiểm tra như thế là cần thiết cả về mặt lý luận cũng như về mặt thực tiễn: về mặt lý luận là để căn cứ vào thực tế, vào kinh nghiệm mà biết chắc được rằng các nghị quyết đã được thông qua có đúng hay không và đúng đến mức nào, cần phải sửa đổi những gì, do các sự kiện chính trị xảy ra sau khi đã có nghị quyết, đòi hỏi phải tiến hành; - về mặt thực tiễn là để học tập cho biết cách tuân theo các nghị quyết ấy một cách thật sự, học tập để biết coi các nghị quyết ấy là những chỉ thị cần được áp dụng trực tiếp và ngay lập tức vào thực tế.

Hơn bất cứ thời kỳ nào khác, thời kỳ cách mạng cung cấp cho ta tài liệu để tiến hành việc kiểm tra ấy, nhờ có sự phát triển hết sức nhanh chóng của tình hình chính trị và do tính chất gay gắt của các cuộc xung đột chính trị đang tăng lên, đang bộc lộ và đang được giải quyết. Trong thời kỳ cách mạng, "kiến trúc thượng tầng" cũ bị phá vỡ, và "kiến trúc thượng tầng" mới được tạo nên trước mắt mọi người do sự chủ động của các lực lượng xã hội hết sức khác nhau đang phơi bày trong thực tế bản chất thật sự của mình.

Cuộc cách mạng Nga cũng thế, hầu như hàng tuần nó cho ta nhiều tài liệu chính trị vô cùng phong phú để kiểm tra lại những nghị quyết về sách lược mà ta đã thảo ra trước kia; để rút ra những bài học hết sức bổ ích về toàn bộ hoạt động thực tiễn của chúng ta. Hãy lấy các sự kiện xảy ra ở Ô-đét-xa mà xem. Đó là một trong những mưu toan khởi nghĩa đã kết thúc rủi ro. Một trong những đội ngũ của đạo quân cách mạng đã thất bại; đành rằng nó không bị kẻ thù tiêu diệt, nhưng nó đã bị kẻ thù đẩy vào một lãnh thổ trung lập (giống như quân Đức đã đẩy quân Pháp sang Thụy-sĩ trong cuộc chiến tranh 1870-1871) và đã bị nhà nước trung lập tước vũ khí. Một sự rủi ro thật là cay đắng, một sự thất bại thật là nặng nề. Nhưng có một sự khác nhau rất lớn giữa thất bại đó trong cuộc

đấu tranh với những thất bại trong việc mặc cả của các ngài Si-pốp, Tơ-ru-bê-tơ-côi, Pê-tơ-run-kê-vích, Xtơ-ru-vê và cả bảy tư sản tởm của Nga hoàng! Ăng-ghe-n có nói: những đạo quân thất trận đều học tập được rất nhiều⁶⁸. Những lời nói đẹp đẽ ấy vô cùng thích hợp hơn đối với các đạo quân cách mạng được bổ sung bằng những đại biểu của các giai cấp tiên tiến, hơn là đối với các đạo quân của dân tộc này hay dân tộc khác. Chừng nào chưa quét sạch được cái kiến trúc thượng tầng cũ, thói rữa, đang đem cái thói rữa của nó truyền nhiễm khắp nhân dân, thì mỗi thất bại mới đều sẽ động viên thêm nhiều đạo binh chiến sĩ mới đứng lên, thu hút họ vào phong trào, giáo dục họ bằng kinh nghiệm của các đồng chí của họ, dạy cho họ những biện pháp đấu tranh mới và cao hơn. Cố nhiên, còn có những kinh nghiệm tập thể của nhân loại rất to lớn hơn nhiều nữa, kinh nghiệm ấy được ghi lại trong lịch sử phong trào dân chủ quốc tế và dân chủ - xã hội quốc tế, và được những đại biểu tiên tiến của tư tưởng cách mạng củng cố lại. Đảng ta rút trong kho kinh nghiệm ấy những tài liệu để tiến hành công tác tuyên truyền và cổ động hàng ngày. Nhưng chừng nào xã hội còn xây dựng trên sự áp bức và bóc lột hàng triệu nhân dân lao động, thì chỉ có một số ít người có thể học tập trực tiếp kinh nghiệm ấy. Còn quần chúng thì phải học nhiều hơn hết bằng kinh nghiệm bản thân, và phải trả mỗi bài học, mỗi bước tiến mới trên con đường đi tới giải phóng, bằng nhiều hy sinh nặng nề. Bài học ngày 9 tháng Giêng rất nặng nề, nhưng nó đã cách mạng hoá tâm tư của toàn thể giai cấp vô sản toàn Nga. Bài học của cuộc khởi nghĩa ở Ô-đét-xa nặng nề, nhưng trên cơ sở tâm tư đã được cách mạng hoá rồi, thì hiện nay nó đang dạy cho giai cấp vô sản cách mạng chẳng những chiến đấu mà còn chiến thắng nữa. Về các sự kiện ở Ô-đét-xa, chúng ta nói: đạo quân cách mạng đã bị đánh tan, - đạo quân cách mạng muôn năm!

Trên tờ báo của chúng ta (số 7), chúng tôi nói cuộc khởi nghĩa ở Ô-đét-xa đã soi một ánh sáng mới vào các khẩu hiệu của chúng ta như thế nào: quân đội cách mạng và chính phủ cách mạng¹⁾. Trong số báo trước, chúng tôi đã nói (bài của đồng chí V. X.) về bài học quân sự của cuộc khởi nghĩa⁶⁹. Trong số báo này, chúng tôi sẽ bàn một lần nữa về vài bài học chính trị của cuộc khởi nghĩa (bài: "Cách mạng ở thành thị"). Bây giờ cần kiểm tra lại các nghị quyết về sách lược vừa qua của chúng ta về hai mặt: tính chính xác về lý luận và tính hợp lý về thực tiễn, như đã trình bày ở phần trên.

Các vấn đề chính trị cấp bách hiện nay là khởi nghĩa và chính phủ cách mạng. Những người dân chủ - xã hội thường bàn bạc và tranh cãi về các vấn đề ấy nhiều hơn cả. Những nghị quyết chính của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và của hội nghị của bộ phận đã ly khai ra khỏi đảng đều nói về các vấn đề ấy. Những bất đồng ý kiến chính về sách lược trong nội bộ Đảng dân chủ - xã hội Nga cũng đều xoay quanh những vấn đề ấy. Bây giờ người ta tự hỏi: *sau* cuộc khởi nghĩa ở Ô-đét-xa, thì những bất đồng ý kiến ấy hiện ra như thế nào? Bây giờ bất cứ người nào chịu khó đọc lại, một mặt là các bài báo và dư luận về cuộc khởi nghĩa ấy, và mặt khác là bốn nghị quyết của đại hội đảng và của hội nghị phái "Tia lửa" mới về các vấn đề khởi nghĩa và chính phủ lâm thời, thì sẽ thấy ngay rằng phái "Tia lửa" mới, dưới ảnh hưởng của thời cuộc, *thực tế* đã bước sang phía những người đối lập với họ, tức là họ hành động không theo các nghị quyết của mình mà theo các nghị quyết của Đại hội III. Không có gì phê phán một học thuyết sai lầm tốt hơn là tiến trình các sự biến cách mạng.

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.10, tr. 373-383.

Dưới ảnh hưởng của các sự kiện ấy, ban biên tập báo "Tia lửa" đã ra tờ truyền đơn nhan đề "Thắng lợi đầu tiên của cách mạng" gửi "những công dân, công nhân và nông dân Nga". Đây là phần chủ yếu nhất của tờ truyền đơn ấy:

"Đã đến lúc hành động một cách mạnh dạn và hết sức ủng hộ cuộc khởi nghĩa dũng cảm của binh lính. Sự dũng cảm bây giờ sẽ dẫn đến thắng lợi!"

Hãy triệu tập những cuộc hội nghị công khai của nhân dân và báo tin cho họ biết về sự sụp đổ của thể lực quân sự làm chỗ dựa cho chế độ Nga hoàng! Nơi nào có thể làm được thì hãy chiếm ngay lấy các cơ quan của thành phố và biến những cơ quan đó thành chỗ dựa của cơ quan tự quản cách mạng của nhân dân! Hãy tổng cổ bọn quan lại Nga hoàng và định ra các cuộc đấu phiếu phổ thông để lập ra các cơ quan tự quản cách mạng, giao cho các cơ quan ấy tạm thời điều khiển các công việc xã hội cho đến khi chiến thắng hoàn toàn chính phủ Nga hoàng và lập trật tự nhà nước mới. Hãy chiếm lấy các chi nhánh của ngân hàng nhà nước và các kho vũ khí và hãy vũ trang cho toàn dân! Hãy đặt mối liên hệ giữa các thành thị, giữa thành thị và nông thôn và mong rằng các công dân có vũ trang hãy mau mau đến giúp đỡ lẫn nhau, ở bất kỳ nơi nào cần có sự giúp đỡ! Hãy chiếm lấy các nhà tù và giải phóng những chiến sĩ đấu tranh cho sự nghiệp của chúng ta bị giam cầm trong đó: họ sẽ tăng cường thêm hàng ngũ của các đồng chí! Hãy tuyên bố ở khắp nơi việc lật đổ chế độ quân chủ Nga hoàng và thay thế nó bằng chế độ cộng hoà dân chủ tự do! Hỡi các công dân, hãy vùng lên! Giờ giải phóng đã đến! Cách mạng muôn năm! Chế độ cộng hoà dân chủ muôn năm! Quân đội cách mạng muôn năm! Đả đảo chế độ chuyên chế!"

Thế là trước mắt chúng ta đang có một lời kêu gọi cương quyết, công khai và rõ ràng toàn dân khởi nghĩa vũ trang. Và trước mắt chúng ta cũng có một lời kêu gọi lập chính phủ cách mạng lâm thời, một lời kêu gọi cũng cương quyết như vậy, tuy rằng, đáng tiếc, còn bị che đậy và không nói lên đầy đủ. Trước hết, chúng ta hãy xét vấn đề khởi nghĩa.

Giữa các nghị quyết về vấn đề này của Đại hội III và của hội nghị, có sự khác nhau về nguyên tắc hay không?

Cố nhiên là có. Chúng ta đã nói về điểm ấy trong báo "Người vô sản", số 6 (bài "Bước lùi thứ ba")¹⁾, và bây giờ chúng tôi lại dẫn ra đây một bằng chứng bổ ích nữa của tạp chí "Giải phóng". Trong số 72 của tạp chí này, chúng ta thấy viết rằng "phái đa số" rơi vào "chủ nghĩa cách mạng trừu tượng, một thứ chủ nghĩa bạo động, một khuynh hướng muốn dùng mọi thủ đoạn để làm cho quần chúng nhân dân nổi dậy và lấy danh nghĩa quần chúng đó mà tức khắc giành lấy chính quyền". "Trái lại, phái thiểu số cương quyết giữ vững giáo điều của chủ nghĩa Mác, nhưng đồng thời cũng bảo tồn những nhân tố hiện thực chủ nghĩa của thế giới quan mác-xít". Lập luận đó của bọn theo phái tự do đã từng trải qua trường học dự bị của chủ nghĩa Mác và nghiên cứu qua học thuyết Béc-stanh, lập luận đó rất quý. Bọn tư sản tự do chủ nghĩa luôn luôn trách cách mạng của Đảng dân chủ - xã hội về "chủ nghĩa cách mạng trừu tượng và chủ nghĩa bạo động", luôn luôn ca ngợi cánh cơ hội chủ nghĩa, cho rằng họ đặt vấn đề một cách "hiện thực". Chính báo "Tia lửa" (xem số 73, lời chú thích về việc ông Xto-ru-vê tán thành "chủ nghĩa hiện thực" trong cuốn sách mỏng của đồng chí A-ki-mốp) cũng phải thừa nhận rằng ở cửa miệng những người thuộc phái "Giải phóng" thì danh từ "hiện thực" có nghĩa là "*cơ hội chủ nghĩa*". Các ngài thuộc phái "Giải phóng" không còn biết thứ chủ nghĩa hiện thực nào khác hơn là thứ chủ nghĩa hiện thực bò sát; họ hoàn toàn xa lạ đối với phép biện chứng cách mạng của chủ nghĩa hiện thực mác-xít là chủ nghĩa nhấn mạnh các nhiệm vụ chiến đấu của giai cấp tiên phong và phát hiện trong chế độ đang tồn tại những yếu tố làm sụp đổ nó. Vì vậy, cái cách mà tạp chí "Giải phóng" định nghĩa về hai xu hướng trong Đảng dân chủ - xã hội lại một lần nữa xác nhận điều

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.10, tr. 354-365.

mà sách báo của chúng ta đã chứng minh, tức là "phái đa số" là cánh cách mạng, còn "phái thiểu số" là cánh cơ hội chủ nghĩa trong Đảng dân chủ - xã hội Nga.

Tạp chí "Giải phóng" dứt khoát thừa nhận rằng so với đại hội thì "hội nghị của phái thiểu số có một thái độ hoàn toàn khác hẳn đối với khởi nghĩa vũ trang". Thật vậy, nghị quyết của hội nghị trước hết tự mâu thuẫn với mình, khi thì phủ nhận khả năng của một cuộc khởi nghĩa có kế hoạch (điều I), khi thì thừa nhận khả năng ấy (điều d). Hai là, nghị quyết ấy chỉ biết kể ra những điều kiện *chung* của "việc chuẩn bị khởi nghĩa", như là: a) mở rộng công tác cổ động, b) củng cố mối liên hệ với phong trào quần chúng, c) nâng cao giác ngộ cách mạng, d) thiết lập mối liên hệ giữa các địa phương khác nhau, e) lôi cuốn các nhóm không vô sản đi tới ủng hộ giai cấp vô sản. Trái lại, nghị quyết của đại hội trực tiếp đề ra các khẩu hiệu tích cực, thừa nhận rằng phong trào *đã đưa đến* sự cần thiết phải khởi nghĩa; kêu gọi tổ chức giai cấp vô sản tiến hành đấu tranh trực tiếp, áp dụng những biện pháp cương quyết nhất để vũ trang giai cấp vô sản, trong khi tuyên truyền và cổ động "chẳng những" giải thích "ý nghĩa chính trị" của khởi nghĩa (về thực chất thì nghị quyết của hội nghị chỉ làm việc này mà thôi), mà còn giải thích mặt tổ chức - thực tiễn của cuộc khởi nghĩa nữa.

Để hình dung rõ rệt hơn sự khác nhau giữa hai cách giải quyết vấn đề, ta hãy nhắc lại quá trình phát triển các quan điểm dân chủ - xã hội về vấn đề khởi nghĩa từ khi xuất hiện phong trào quần chúng công nhân. Giai đoạn thứ nhất. Năm 1897. Trong tác phẩm của Lê-nin "Nhiệm vụ của những người dân chủ - xã hội Nga" có nói: "Còn như đem ra bàn luận trước xem Đảng dân chủ - xã hội sẽ dùng phương sách nào để đánh một đòn quyết định vào chế độ chuyên chế, xem đảng, chẳng hạn, cho khởi nghĩa là hơn, hay bãi công chính trị của quần chúng hoặc một phương pháp tấn công nào khác là hơn, - như thể chẳng khác gì những tướng tá chưa

tập hợp được quân lính mà đã tổ chức hội nghị quân sự" (tr. 18)¹⁾. Ở đây, như chúng ta thấy, không hề nói gì đến việc chuẩn bị khởi nghĩa, mà chỉ nói đến việc tập hợp quân đội, tức là việc tuyên truyền, cổ động, tổ chức nói chung.

Giai đoạn thứ hai. Năm 1902. Trong tác phẩm "Làm gì?" của Lê-nin, ta đọc thấy:

"... Ta hãy hình dung một cuộc khởi nghĩa của nhân dân. Bây giờ đây (tháng Hai 1902), có lẽ tất cả mọi người đều sẽ đồng ý là chúng ta phải nghĩ đến và chuẩn bị cuộc khởi nghĩa. Nhưng chúng ta phải chuẩn bị *như thế nào?* Đương nhiên không thể là do Ban chấp hành trung ương cử phái viên đến tất cả các địa phương để chuẩn bị cuộc khởi nghĩa! Ngay như nếu chúng ta đã có một Ban chấp hành trung ương và Ban chấp hành trung ương dùng biện pháp ấy thì cũng sẽ không thu được kết quả gì trong hoàn cảnh nước Nga hiện nay. Trái lại, một mạng lưới phái viên hình thành một cách tự nhiên trong công tác xây dựng và phát hành một tờ báo chung thì sẽ không "khoanh tay ngồi chờ" khẩu hiệu khởi nghĩa, nó sẽ có thể tiến hành một công tác thường xuyên khiến cho nó có được nhiều hy vọng thành công nhất, một khi cuộc khởi nghĩa nổ ra. Chính một công tác như thế sẽ củng cố những mối liên hệ với quần chúng công nhân sâu rộng nhất và với tất cả các tầng lớp nhân dân bất bình với chế độ chuyên chế, điều đó rất quan trọng đối với cuộc khởi nghĩa. Chính qua công tác ấy mà người ta sẽ học tập nhận định được đúng tình hình chính trị chung, và do đó, học tập chọn đúng thời cơ thích hợp cho cuộc khởi nghĩa. Chính công tác đó sẽ tập cho *tất cả* các tổ chức địa phương biết ứng phó cùng một lúc với những vấn đề, những sự việc, hoặc những biến cố chính trị đang làm sôi nổi toàn

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.2, tr. 574.

nước Nga, và biết trả lời lại "những biến cố" ấy một cách cương quyết nhất, nhất trí nhất và hợp lý nhất, vì thực ra, khởi nghĩa là việc toàn dân "trả lời lại" chính phủ một cách cương quyết nhất, nhất trí nhất và hợp lý nhất. Cuối cùng, chính công tác ấy sẽ tập cho các tổ chức cách mạng ở khắp nước Nga duy trì được những mối liên hệ đều đặn nhất và đồng thời bí mật nhất, những mối liên hệ tạo ra sự thống nhất *thực sự* của đảng, những mối liên hệ mà không có nó thì không thể nào thảo luận tập thể được một kế hoạch khởi nghĩa, cũng như không thể nào, ngay đêm trước cuộc khởi nghĩa, tiến hành được những biện pháp chuẩn bị cần thiết, tuyệt đối phải giữ bí mật" (tr. 136 - 137)¹⁾.

Đoạn văn trên đây đã đề ra những luận điểm gì về vấn đề khởi nghĩa? 1) Các ý kiến về việc "chuẩn bị" khởi nghĩa bằng cách bổ nhiệm những phái viên đặc biệt, để họ "khoanh tay ngồi chờ" khẩu hiệu, - đều là phi lý. 2) Cần phải đặt những mối liên hệ *được hình thành trên cơ sở công tác chung* giữa những người và những tổ chức làm một công tác thường xuyên. 3) Cần phải củng cố trong công tác đó các mối liên hệ giữa các tầng lớp vô sản (công nhân) và các tầng lớp không vô sản (tất cả những người bất mãn). 4) Cần phải cùng nhau bồi dưỡng năng lực đánh giá đúng tình hình chính trị và "ứng phó" một cách thích đáng hơn với các biến cố chính trị. 5) Cần phải thống nhất thực tế tất cả các tổ chức cách mạng địa phương.

Như vậy là đã đề ra rất rõ cho chúng ta khẩu hiệu *chuẩn bị khởi nghĩa*, nhưng chưa phải là lời kêu gọi trực tiếp khởi nghĩa, chưa phải là sự thừa nhận rằng phong trào "đã dẫn đến" chỗ cần thiết phải khởi nghĩa, cần thiết phải vũ trang ngay, phải tổ chức thành các nhóm chiến đấu v.v.. Trước

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr. 227 - 228.

mắt chúng ta là sự phân tích chính những điều kiện chuẩn bị khởi nghĩa mà nghị quyết của hội nghị *hầu như đã lặp lại nguyên văn* (vào năm 1905!!).

Giai đoạn thứ ba. Năm 1905. Trên báo "Tiến lên" và sau đó trong nghị quyết của Đại hội III, đã tiến thêm một bước nữa: ngoài việc chuẩn bị về chính trị chung cho cuộc khởi nghĩa, còn đề ra *khẩu hiệu trực tiếp* tổ chức và vũ trang lập tức để khởi nghĩa, tổ chức những nhóm (chiến đấu) đặc biệt, vì phong trào "đã dẫn đến chỗ cần thiết phải khởi nghĩa vũ trang" (điều 2 trong nghị quyết đại hội).

Tài liệu lịch sử vẫn tất nói trên đưa đến ba kết luận không thể nghi ngờ gì được: 1) Bọn tư sản tự do chủ nghĩa, phái "Giải phóng", đã nói láo hoàn toàn khi họ khẳng định rằng chúng ta rơi vào một "chủ nghĩa cách mạng *trừu tượng*, chủ nghĩa bạo động". Hiện nay và trước đây chúng ta bao giờ cũng đặt vấn đề ấy chính không phải là "trừu tượng", mà là *trên một cơ sở cụ thể*, chúng ta đã giải quyết vấn đề ấy một cách khác nhau vào những năm 1897, 1902 và 1905. Buộc cho chúng ta là bạo động, đó là luận điệu cơ hội chủ nghĩa của các ngài tư sản tự do chủ nghĩa, bọn này sẵn sàng bán rẻ lợi ích của cách mạng và phản bội cách mạng trong giai đoạn đấu tranh quyết liệt chống chế độ chuyên chế. 2) Hội nghị của phái "Tia lửa" mới dừng lại ở giai đoạn phát triển thứ hai của vấn đề khởi nghĩa. Năm 1905, hội nghị ấy đã lặp lại một điều chỉ thích hợp với năm 1902. Hội nghị ấy đã *lạc hậu* chừng ba năm so với bước phát triển của cách mạng. 3) Dưới ảnh hưởng của những bài học của cuộc sống, tức là của cuộc khởi nghĩa ở Ô-đét-xa, phái "Tia lửa" mới đã thực tế thừa nhận cần phải hành động theo nghị quyết của đại hội, chứ không phải theo nghị quyết của họ, tức là họ đã thừa nhận khởi nghĩa là nhiệm vụ cấp bách, thừa nhận rằng tuyệt đối cần thiết phải ra những lời kêu gọi trực tiếp và cấp tốc đi tới tổ chức ngay cuộc khởi nghĩa và vũ trang.

Học thuyết dân chủ - xã hội lạc hậu đã bị cách mạng dẹp qua một bên ngay tức khắc. Như vậy là đã giảm bớt đi được một trở lực nữa cho sự thống nhất thực tế trong công tác chung giữa chúng ta và phái "Tia lửa" mới. Cố nhiên, điều ấy không có nghĩa là hoàn toàn thanh toán được những bất đồng về nguyên tắc giữa hai bên. Chúng ta không thể thỏa mãn được khi thấy các khẩu hiệu sách lược của chúng ta đi khắp khiêng theo sau các sự kiện, uốn theo các sự kiện sau khi chúng đã xảy ra rồi. Chúng ta phải cố gắng sao cho những khẩu hiệu ấy dẫn chúng ta tiến lên, soi sáng con đường sắp tới của chúng ta, nâng chúng ta lên cao hơn các nhiệm vụ trực tiếp trước mắt. Muốn tiến hành một cuộc đấu tranh triệt để và kiên trì, đảng của giai cấp vô sản không thể định sách lược của mình một cách gập đầu hay dó được. Trong những quyết định của mình về sách lược, đảng phải kết hợp sự trung thành đối với nguyên tắc chủ nghĩa Mác với việc tính đến một cách đúng đắn các nhiệm vụ tiên tiến của giai cấp cách mạng.

Hãy lấy một vấn đề chính trị nóng hổi khác là vấn đề chính phủ cách mạng lâm thời. Ở đây, có lẽ chúng ta càng thấy rõ hơn rằng, trong tờ truyền đơn của mình, ban biên tập báo "Tia lửa" thực tế đã vứt bỏ các khẩu hiệu của hội nghị và công nhận các khẩu hiệu sách lược của Đại hội III. Cái lý thuyết lối bịch chủ trương "không tự định cho mình mục đích là giành lấy chính quyền" (để tiến hành cách mạng dân chủ) "hoặc chia chính quyền đó trong chính phủ lâm thời" - đã bị ném qua một bên, vì tờ truyền đơn đã kêu gọi trực tiếp "chiếm ngay lấy các cơ quan của thành phố" và tổ chức việc "tạm thời điều khiển các công việc xã hội". Cái khẩu hiệu vô lý - "giữ địa vị là đảng cách mạng đối lập cực đoan" - (vô lý trong giai đoạn cách mạng, mặc dù rất thích hợp trong thời kỳ chỉ có đấu tranh nghị trường), thực tế đã bị đưa vào kho lưu trữ, vì các sự kiện ở Ô-đét-xa đã buộc phái "Tia lửa" phải hiểu rằng trong thời kỳ khởi

nghĩa nếu chỉ bo bo giữ khẩu hiệu ấy thì thật đáng buồn cười, mà cần phải tích cực kêu gọi khởi nghĩa, kêu gọi tiến hành khởi nghĩa một cách kiên quyết nhất và sử dụng chính quyền cách mạng. Cái khẩu hiệu vô lý "các công xã cách mạng" cũng bị vứt bỏ, vì các sự biến ở Ô-đét-xa đã buộc phái "Tia lửa" phải hiểu rằng khẩu hiệu ấy chỉ làm cho người ta dễ lẫn lộn cách mạng dân chủ với cách mạng xã hội chủ nghĩa. Mà lẫn lộn hai việc hết sức khác nhau đó thì chỉ là một sự phiêu lưu, chứng tỏ người ta hoàn toàn lờ mờ về tư tưởng lý luận, và có thể gây khó khăn cho việc thực hiện những biện pháp thực tiễn cần thiết cấp bách, những biện pháp nhằm làm dễ dàng cho cuộc đấu tranh của giai cấp công nhân để giành chủ nghĩa xã hội trong một nước cộng hoà dân chủ.

Hãy nhớ lại cuộc tranh luận của phái "Tia lửa" mới với phái "Tiến lên", nhớ lại sách lược của họ "chỉ từ dưới lên" ngược lại với sách lược của phái "Tiến lên" "cả từ dưới lên lẫn từ trên xuống", - thì sẽ thấy rằng phái "Tia lửa" đã thừa nhận cách giải quyết vấn đề của chúng ta, vì hiện nay chính họ đang trực tiếp kêu gọi hành động từ trên xuống. Hãy nhớ lại những mối lo của phái "Tia lửa", lo là nếu chúng ta chịu trách nhiệm về ngân khố, tài chính, v.v., thì chúng ta sẽ tự làm mất uy tín của mình, - các đồng chí sẽ thấy rằng nếu các lý lẽ của ta không thuyết phục được phái "Tia lửa" thì chính các sự kiện đã làm cho họ phải tin là các lý lẽ ấy đúng, vì trong tờ truyền đơn ấy, phái "Tia lửa" đã trực tiếp khuyên nên "chiếm lấy các chi nhánh của ngân hàng nhà nước". Cái lý thuyết lối bịch cho rằng chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân, sự tham gia chung của vô sản và nông dân trong chính phủ cách mạng lâm thời là sự "phản bội giai cấp vô sản" hay là một thứ "chủ nghĩa Giô-re-xơ tầm thường (chủ nghĩa Min-lơ-răng)" - lý thuyết ấy đã bị phái "Tia lửa" mới quên bẵng đi, vì chính họ bây giờ đang kêu gọi công nhân

và nông dân chiếm lấy các cơ quan của thành phố, chiếm lấy các chi nhánh của ngân hàng nhà nước, các kho vũ khí, họ kêu gọi "vũ trang cho toàn dân" (rõ ràng là bây giờ thì vũ trang *bằng vũ khí*, chứ không phải chỉ bằng nhận thức về "nhu cầu cấp bách phải tự vũ trang"), họ kêu gọi tuyên bố lật đổ chế độ quân chủ Nga hoàng v.v. - tóm lại là hành động hoàn toàn theo chương trình ghi trong nghị quyết của Đại hội III, hành động đúng như khẩu hiệu chuyên chính dân chủ - cách mạng và chính phủ cách mạng lâm thời đã vạch ra.

Thực ra thì trong truyền đơn của mình báo "Tia lửa" không hề nhắc đến khẩu hiệu này hay khẩu hiệu kia. Họ kể ra và diễn tả mọi hành động mà gộp chung lại thì đó là đặc điểm của chính phủ cách mạng lâm thời, nhưng họ tránh danh từ ấy. Nhưng tránh như thế là vô ích. Thực tế họ đã tự thừa nhận khẩu hiệu ấy. Việc không đưa ra một danh từ rõ ràng đó chỉ có thể gây ra do dự, lừng chừng, lẫn lộn trong đầu óc chiến sĩ. Sự không dám dùng *các danh từ*: "chính phủ cách mạng", "chính quyền cách mạng", đó chỉ là sự sợ hãi thuần tuý có tính chất vô chính phủ và không xứng đáng với người mác-xít. Muốn "chiếm lấy" các cơ quan và ngân hàng, "định ra các cuộc đầu phiếu", giao việc "tạm thời điều khiển các công việc", "tuyên bố lật đổ chế độ quân chủ", - muốn làm mọi công việc ấy thì tuyệt đối cần thiết phải thực hiện và ngay từ đầu phải tuyên bố việc lập một chính phủ cách mạng lâm thời, chính phủ ấy sẽ thống nhất và hướng vào một mục đích duy nhất tất cả mọi hoạt động quân sự và chính trị của nhân dân cách mạng. Không có một sự thống nhất như thế, không có sự thừa nhận chung của nhân dân cách mạng đối với chính phủ lâm thời, không chuyển toàn bộ chính quyền vào tay chính phủ ấy, thì mọi việc "chiếm lấy" các cơ quan, mọi sự "tuyên bố" chế độ cộng hoà chỉ là một hành động bạo động đơn thuần và trống rỗng mà thôi. Nghị lực cách mạng của nhân dân, nếu không

được chính phủ cách mạng tập trung lại, thì sau thắng lợi bước đầu của khởi nghĩa, sẽ phân tán, tan thành từng mảnh, mất quy mô có tính chất toàn quốc và không làm được nhiệm vụ gìn giữ cái đã chiếm được và thực hiện cái đã tuyên bố.

Xin nhắc lại: thực ra, trong thực tế, có những người dân chủ - xã hội không thừa nhận các nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, nhưng, do diễn biến của thời cuộc, họ đã buộc phải hành động theo chính các khẩu hiệu đó của đại hội và vứt bỏ các khẩu hiệu của hội nghị. Cách mạng dạy chúng ta. Nhiệm vụ của chúng ta là tận dụng những bài học ấy, làm cho các khẩu hiệu sách lược của ta ăn khớp với hành động của ta, với các nhiệm vụ trước mắt của ta, phổ biến cho quần chúng hiểu đúng đắn các nhiệm vụ trước mắt ấy, tiến hành một cách rộng rãi nhất việc tổ chức công nhân khắp mọi nơi để hoàn thành các mục tiêu chiến đấu của khởi nghĩa, để xây dựng quân đội cách mạng và thành lập chính phủ cách mạng lâm thời!

*"Người vô sản", số 9,
ngày 26 (13) tháng Bảy
1905*

*Theo đúng bản thảo, có
đổi chiếu với bản đăng
trên báo "Người vô sản"*

BỤC TỨC VÌ BẤT LỰC

Trong báo "Tia lửa", số 104, có đăng một bài nói về tiểu phẩm của chúng tôi "Bước lùi thứ ba"¹⁾ (báo "Người vô sản", số 6). Trong bài ấy, chúng tôi đã hết sức bình tĩnh kể lại rằng phái "Tia lửa" mới nhân danh đảng đã sử dụng nhà in, kho tàng và tiền quỹ và từ chối không chịu trả lại tài sản của đảng. Lời phát biểu đó đã làm cho phái "Tia lửa" bực dọc đến mức nào, điều đó ta có thể thấy rõ qua những lời lẽ của họ phát biểu với cái giọng "dơ bẩn" không thể quên được của phái Bun. Phái "Tia lửa" đã nhã nhặn gọi chúng tôi là "cái chổi bẩn", là bọn "hèn nhát vu khống" v.v. và v.v.. Hoàn toàn đúng như lời Ăng-ghe-n trước kia đã có lúc đánh giá sự tranh luận của một loại bọn lưu vong: "Mỗi lời nói - đó là một cái xô dùng để đi tiểu ban đêm, mà hơn nữa không phải là xô không" (Jedes Wort - ein Nachttopf und kein leerer)⁷⁰. Tất nhiên, chúng ta không quên câu châm ngôn Pháp: chữ rửa chỉ là lý lẽ của kẻ đuối lý. Bây giờ nữa, chúng tôi đề nghị các bạn đọc vô tư hãy bình tĩnh cân nhắc xem vì sao có sự ầm ĩ đó. Sau Đại hội III, Ban chấp hành trung ương có gửi thư cho phái "Tia lửa" mới đề nghị họ trả lại tài sản của đảng, nhưng họ không đáp lại thư ấy. Họ không thừa nhận Đại

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.10, tr. 354-365.

hội III, không thừa nhận việc Ban chấp hành trung ương đã chuyển theo phái bên-sê-vích. Được, hãy cứ như vậy. Nhưng từ việc không thừa nhận ấy chỉ có thể rút ra kết luận rằng theo quan điểm của họ thì phái "Tia lửa" mới không phải trả lại toàn bộ tài sản của đảng mà chỉ cần trả lại một phần nào thôi. Điều ấy rõ ràng đến nỗi chính báo "Tia lửa" trong một bài của mình bây giờ đã nói rằng "có thể phân chia toàn bộ tài sản của đảng". Nếu như thế thì, hỡi các đối thủ thân yêu của chúng tôi ơi! vì sao các anh không trả lời như vậy thư của Ban chấp hành trung ương? Nhưng mặc dù các anh nói cứng như thế nào đi chăng nữa, thì vẫn có một điều không thể chối cãi được là phái đa số đã đưa ra một báo cáo công khai về toàn bộ chi phí khi in ra các biên bản của Đại hội III, còn các anh thì không hề báo cáo cho ai về việc sử dụng tài sản của đảng, không đưa ra biên bản nào cả, chỉ chửi rủa mà thôi. Những lúc bình tĩnh, các anh hãy suy nghĩ lại coi thái độ của mình như thế sẽ gây nên ấn tượng gì trong công chúng biết suy nghĩ!

Ta hãy tiếp tục. Việc Ban chấp hành trung ương đứng về phía đại hội không làm cho phái "Tia lửa" vui lòng. Đó là lẽ tự nhiên. Nhưng đó không phải là bước chuyển đầu tiên của Ban chấp hành trung ương. Một năm trước đây, tháng Tám 1904, Ban chấp hành trung ương đã đứng về phía thiểu số. Một năm trước đây, chúng tôi đã tuyên bố trên báo chí và tuyên bố công khai rằng chúng tôi không thừa nhận các hành động của Ban chấp hành trung ương là chính đáng. Thử hỏi lúc ấy thái độ chúng tôi đối với tài sản của đảng như thế nào? *Chúng tôi đã giao cho phái bên-sê-vích cả nhà in, lẫn kho tàng và tiền quỹ.* Phái "Tia lửa" có thể chửi rủa bao nhiêu cũng mặc, nhưng sự thật vẫn là sự thật. Chúng tôi đã báo cáo và đã giao tài sản cho các đối thủ của chúng tôi, chúng tôi muốn đấu tranh bằng phương pháp của đảng và tranh thủ triệu tập đại hội. Còn các đối thủ

của chúng tôi thì trốn tránh đại hội và không báo cáo gì cho ai cả (trừ cho những người trong phe họ, và cũng không phải là báo cáo công khai, vì thứ nhất là, không có các biên bản của "hội nghị", thứ hai là, không ai được biết chương trình nghị sự của "hội nghị" cũng như phạm vi quyền hạn của nó, tức là phạm vi trong đó bản thân những người bên-sê-vích bắt buộc phải thi hành các nghị quyết của "hội nghị").

Cuộc đấu tranh trong nội bộ đảng của chúng ta kết thúc bằng sự chia rẽ; bây giờ chỉ là sự đấu tranh của một đảng này với một đảng khác, - đảng ấy đang ở trong trạng thái tổ chức - quá trình. Và bây giờ, nếu nhìn bao quát lịch sử cuộc đấu tranh cho đến khi có sự chia rẽ, thì bất kỳ ai, - (tất nhiên trong số những người *ngiên cứu* lịch sử đảng ta căn cứ vào tài liệu, chứ không phải chỉ nghe kể chuyện lại như nhiều người từ trong nước Nga mới đến đây thường làm) - bất kỳ ai cũng có thể thấy rõ ràng tính chất chung của cuộc đấu tranh. Phái đa số, bị kết tội là "hình thức chủ nghĩa", "quan liêu chủ nghĩa", v.v., đã giao cho phái đối lập của mình *tất cả* những đặc quyền hình thức, tất cả những cơ quan quan liêu: trước hết là ban biên tập của Cơ quan ngôn luận trung ương, kế đó là Hội đồng đảng, và cuối cùng là Ban chấp hành trung ương. Chỉ có đại đội là họ không muốn giao và họ đã không giao. Và kết quả là những người bên-sê-vích đã khôi phục lại đảng (hay lập một đảng của mình, như phái "Tia lửa" mới tự nhiên nghĩ như vậy), sau khi đã lập *tất cả* các cơ quan đảng của mình hoàn toàn dựa trên sự đồng tình tự nguyện của các cán bộ đảng - trước hết là lập ra Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số⁷¹, kế đó là tờ báo "Tiến lên" và sau cùng là Đại hội III của đảng. Trái lại, những người đối lập của chúng ta thì bám lấy các đặc quyền hình thức và các cơ quan quan liêu mà người ta đã thương hại tặng cho họ! Ta hãy nhìn vào sự thật: chẳng phải Lê-nin và Plê-kha-nốp đã tặng cho

họ "ban biên tập của Cơ quan ngôn luận trung ương", đó sao? Báo "Người vô sản" tự gọi mình là "Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng", nó dựa vào các nghị quyết của Đại hội III, không được phái men-sê-vích thừa nhận, nhưng được đa số của đảng thừa nhận rõ ràng, chính xác và dứt khoát, mà thành phần của đa số ấy ai cũng biết rõ. Còn báo "Tia lửa", tự xưng là "Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng", lại dựa vào các nghị quyết của Đại hội II, mà bây giờ không được những người bên-sê-vích (chúng ta đã thay thế những nghị quyết ấy bằng nghị quyết của Đại hội III) *lấn những người men-sê-vích* thừa nhận!! Đó là thực chất của vấn đề! Chính hội nghị của phái men-sê-vích đã thủ tiêu điều lệ do Đại hội II thông qua. Và *bây giờ* phái "Tia lửa" mới *bấm vào cái nhan đề* mà chính những người cùng phe với họ đã vứt bỏ!

Chính bản thân Plê-kha-nốp, một người không bao giờ có thể hoàn toàn nhất trí với phái "Tia lửa" mới về nguyên tắc nhưng lại không ngớt có những nhượng bộ cá nhân đối với họ, một người đã tấn công khá nhiều vào những người bên-sê-vích, một người trước kia cũng như hiện nay luôn luôn được phái "Tia lửa" mới ca ngợi về việc này, - chính bản thân Plê-kha-nốp thậm chí đã tuyên bố rằng hội nghị đã giáng một đòn chí tử vào các cơ quan trung ương, và ông ta muốn phủ sạch mọi cái cũ trước đây của ông ta. Thế mà phái "Tia lửa" mới cứ tiếp tục tự xưng là "Cơ quan ngôn luận trung ương" và chửi rủa những người vạch cho họ thấy toàn bộ lập trường đảng của họ chẳng những không đúng mà còn hoàn toàn bất lịch sự nữa. Lời chửi rủa đã khiến chúng tôi viết bài này, đó chính là kết quả tâm lý tất yếu của sự nhận thức lờ mờ về điều bất lịch sự ấy. Chúng tôi xin nhắc lại rằng ngay cả ông Xtơ-ru-vê là người đã nhiều lần biểu hiện mối cảm tình *về nguyên tắc* của mình¹⁾ đối

¹⁾ Trong bản thảo có thêm mấy chữ "đối với Tơ-rốt-xki" mà tác giả đã xoá đi.

với cả Xta-rô-ve lẫn A-ki-mốp và Mác-tư-nốp, cũng như đối với các xu hướng của phái "Tia lửa" mới nói chung, và đối với hội nghị của họ nói riêng, - ngay cả Xtơ-ru-vê cũng buộc phải thừa nhận lúc đó rằng lập trường của họ không thật là đúng mực, hay nói cho đúng hơn, hoàn toàn không đúng mực (xem tạp chí "Giải phóng", số 57).

Chúng ta thừa biết rằng đồng đảo những người dân chủ - xã hội, nhất là công nhân, bất bình ghê gớm về sự chia rẽ (ai mà lại có thể hài lòng về sự chia rẽ?) và sẵn sàng tìm "*bất kỳ ở đâu*" lối thoát ra khỏi tình trạng chia rẽ ấy. Chúng tôi hoàn toàn thông cảm và tuyệt đối kính trọng tâm trạng ấy. Nhưng chúng tôi nhắc tất cả mọi người hãy coi chừng điều này: chỉ có tinh thần thì chưa đủ. Công thức "bất kỳ ở đâu" không ra gì cả, vì trong công thức ấy không có cái chính: tức là quan niệm về các *phương tiện* để chấm dứt chia rẽ. Không có lời lẽ cay đắng nào, không có mưu toan thành lập một "phái thứ ba" nào, không phải là bên-sê-vích và cũng không phải là men-sê-vích, - có thể giúp ích cho công việc mà chỉ làm cho nó thêm rắc rối. gương của một nhân vật cỡ lớn như Plê-kha-nốp, trên cơ sở hai năm kinh nghiệm, đã thực tế chứng minh điều đó. Hãy cứ để cho những người dân chủ - xã hội Đức - những người, giống như C. Cau-xky, chỉ biết về sự chia rẽ của chúng ta phần lớn là qua những câu chuyện phiến diện - lẩn tránh vấn đề bằng những lời lẽ cay đắng. Họ không biết nên còn có thể tha thứ cho họ được, tuy rằng, dĩ nhiên là người ta không thể tha thứ cái kỳ vọng của họ đòi phê phán những cái mà họ không biết gì cả. Những người dân chủ - xã hội Nga, cuối cùng, phải biết khinh rẻ những người muốn lẩn tránh vấn đề bằng những lời lẽ cay đắng, chạy từ phía này sang phía khác, nói huyền thiên về "hoà hảo" nhưng bất lực không làm được chút gì thực tế cho hoà hảo cả. Con đường hiện thực dẫn đến hoà hảo và thống nhất trong đảng không phải là những thỏa thuận hấp tấp dễ đưa đến

những xung đột mới, làm cho tình hình lại rắc rối thêm và tệ hơn trước, mà là *sự phân rã* đầy đủ *trên thực tế* những xu hướng về sách lược và tổ chức của hai phái. Về mặt này, chúng tôi hết sức hài lòng về cuộc hội nghị của phái "Tia lửa" mới. Nó đánh dấu sự tan rã hoàn toàn của phái "Tia lửa" mới. Cách mạng đang đập tan chủ nghĩa theo đuôi về sách lược của họ. "Tổ chức - quá trình" của họ trở thành trò cười cho mọi người. Một mặt thì Plê-kha-nốp tách ra khỏi họ vì rõ ràng đã được hội nghị "dạy" cho biết chẳng những về ý nghĩa tổ chức của hội nghị mà còn về tính nguyên tắc của phái "Tia lửa" mới nữa. Mặt khác thì A-ki-mốp tách ra khỏi họ và tuyên bố rằng các lời hứa, hay các "nguyên tắc" của những người men-sê-vích Pê-téc-bua¹⁾ là "*lời nói trống rỗng*" ("Tin tức cuối cùng"⁷², số 235). Đại hội III của đảng đã đoàn kết chặt chẽ hơn hàng ngũ của một phái. Còn phái kia thì bị chính hội nghị đập tan. Bây giờ chúng tôi chỉ còn có thể khuyên "những người điều hoà": các đồng chí, hãy nghiên cứu lịch sử của sự chia rẽ, tìm hiểu nguyên nhân thất bại của chủ trương điều hoà của Plê-kha-nốp, không nên rót rượu mới vào bình cũ nữa!

"Người vô sản", số 9,
ngày 26 (13) tháng Bảy
1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

¹⁾ Trong bản thảo, thay vào câu "các lời hứa, hay các "nguyên tắc" của những người men-sê-vích Pê-téc-bua", là câu: "tất cả những lời nói của họ về chủ nghĩa dân chủ, về tính chủ động, v.v. và v.v."

GIAI CẤP VÔ SẢN TIẾN HÀNH ĐẤU TRANH, GIAI CẤP TƯ SẢN LUÔN VÀO NĂM LẤY CHÍNH QUYỀN

Trong thời kỳ chiến tranh, ngoại giao không có gì để mà làm. Khi chiến sự kết thúc, thì các nhà ngoại giao nhảy lên hàng đầu, họ làm tổng kết, họ tính toán, họ tập đóng vai môi giới trung thực.

Một tình hình tương tự như vậy cũng diễn ra trong cuộc cách mạng Nga. Trong thời kỳ xung đột vũ trang của nhân dân với các lực lượng của chế độ chuyên chế, bọn tư sản tự do chủ nghĩa lẩn trốn trong hang của họ. Họ chống lại bạo lực từ trên xuống và từ dưới lên, họ thù ghét cả sự độc đoán của chính quyền lẫn sự hỗn loạn của đám quần chúng. Họ nhảy ra sân khấu lúc chiến sự kết thúc, và các quyết định về mặt chính trị của họ phản ánh rất rõ những sự biến đổi trong tình hình chính trị do chiến sự đem lại. Giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa trở nên "hồng" sau ngày 9 tháng Giêng; bây giờ nó bắt đầu "đỏ" sau những sự biến ở Ô-đét-xa, những sự biến này (cùng với các sự biến ở Cáp-ca-dơ, ở Ba-lan v.v.) đánh dấu sự lớn lên mạnh mẽ của cuộc khởi nghĩa nhân dân chống chế độ chuyên chế trong thời gian nửa năm cách mạng.

Ba đại hội vừa qua của phái tự do rất bổ ích về phương diện này. Đại hội của các nhà công nghiệp và thương nghiệp là đại hội bảo thủ hơn cả⁷³. Bọn này được chính phủ chuyên chế tin cậy hơn hết. Họ không bị cảnh sát quấy rầy. Họ chỉ trích dự án của Bu-lư-ghin, chê trách dự án ấy, đòi hỏi

hiến pháp, nhưng theo chúng tôi có thể phán đoán dựa vào các tin tức chưa đầy đủ của chúng tôi, thì thậm chí họ không nêu lên cả vấn đề tẩy chay cuộc bầu cử Đu-ma Bu-lư-ghin. Đại hội cấp tiến nhất, đó là đại hội đại biểu "Liên minh các hội liên hiệp"⁷⁴. Đại hội ấy tiến hành bí mật, ở ngoài lãnh thổ Nga, tuy là bên cạnh thành phố Pê-téc-bua, ở Phần-lan. Như người ta nói, các đại biểu đi dự đại hội thận trọng giấu mọi giấy tờ, nên những cuộc lục soát của cảnh sát ở biên giới không đem lại kết quả gì cả. Đại hội này, với đa số phiếu (chống lại một thiểu số hình như cũng lớn), đã tán thành hoàn toàn và kiên quyết tẩy chay cuộc bầu cử Đu-ma Bu-lư-ghin, tán thành mở cuộc cổ động rộng rãi nhằm mục đích thực hiện quyền đầu phiếu phổ thông.

Đứng ở giữa là đại hội có "ảnh hưởng" nhất, long trọng và rùm beng nhất, đại hội các nhà hoạt động của hội đồng địa phương và thành phố⁷⁵. Đại hội gần như là hợp pháp: cảnh sát chỉ lập biên bản lấy lệ và yêu cầu họ giải tán, và họ đáp lại yêu cầu ấy bằng một nụ cười. Những tờ báo đăng tin về đại hội ấy chỉ bị phạt bằng cách đình bản ("Lời nói"⁷⁶) hoặc cảnh cáo ("Tin tức nước Nga"). Theo báo cáo tổng kết của ông Pi-ốt Đôn-gô-ru-cốp, đăng trên tờ "Times"⁷⁷, thì có 216 đại biểu dự đại hội. Phóng viên các báo nước ngoài đánh điện đi khắp thế giới về đại hội này. Về vấn đề chính trị chủ yếu: có nên tẩy chay "hiến pháp" Bu-lư-ghin hay không, thì đại hội không tỏ thái độ nào cả. Theo tin tức của báo chí Anh, thì đa số tán thành tẩy chay, nhưng ban tổ chức đại hội lại chống lại. Họ đã nhân nhượng với nhau bằng cách gác vấn đề ấy lại, cho đến khi công bố dự án của Bu-lư-ghin, và khi đó sẽ triệu tập lại đại hội bằng điện báo. Cố nhiên là đại hội kiên quyết lên án dự án của Bu-lư-ghin, đại hội thông qua dự án hiến pháp (quân chủ và chế độ hai viện) của phái "Giải phóng", bác bỏ việc kêu gọi Nga hoàng và quyết định "hiệu triệu nhân dân".

Chúng tôi chưa có văn bản bản hiệu triệu ấy. Theo tin tức của báo chí nước ngoài, thì bản hiệu triệu ấy điếm lại, với những lời lẽ dè dặt, những sự kiện đã xảy ra từ đại hội tháng Mười một của phái hội đồng địa phương, kể lại những việc chúng tỏ sự dầy dụa chậm trễ thiếu thiện ý của chính phủ, sự vi phạm những lời hứa hẹn, sự lãnh đạm vô liêm sỉ của chính phủ đối với các yêu sách của dư luận. Cùng với lời hiệu triệu nhân dân, đại hội cũng đã hầu như nhất trí thông qua cả nghị quyết chống lại các hành động độc đoán và bất công của chính phủ. Nghị quyết ấy tuyên bố rằng, "vì lẽ chính phủ có những hành động độc đoán và thường xuyên xâm phạm quyền hạn của xã hội, đại hội cho rằng nhiệm vụ của mọi người là phải bảo vệ các quyền tự nhiên của con người bằng các biện pháp hoà bình, gồm cả việc chống lại các hành động của các nhà cầm quyền xâm phạm các quyền ấy, dù cho những hành động ấy có dựa vào lời văn của luật pháp đi nữa" (chúng tôi trích dẫn theo tờ "Times").

Như vậy, giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa tiến một bước sang bên tả, đó là điều rõ ràng không còn nghi ngờ gì nữa. Cách mạng đang tiến lên phía trước, và bọn dân chủ tư sản cũng khập khiễng đi theo sau. Thực chất của nền dân chủ đó, một thứ dân chủ *tư sản*, đại biểu cho lợi ích của các giai cấp hữu sản, bảo vệ sự nghiệp của tự do một cách không triệt để và vụ lợi, thực chất đó ngày càng lộ ra rõ rệt, dù cho nền dân chủ tư sản ấy có "đỏ hơn" và đôi khi cố gắng dùng lời lẽ "na ná cách mạng".

Trong thực tế, việc hoãn giải quyết vấn đề tẩy chay hiến pháp Bu-lư-ghin có nghĩa là thế nào? Có nghĩa là hãy còn muốn mặc cả thêm với chế độ chuyên chế. Có nghĩa là cái đa số tán thành tẩy chay thiếu lòng tự tin. Có nghĩa là mặc nhiên thừa nhận rằng các ngài địa chủ và thương gia đòi hiến pháp, nhưng có lẽ họ lại thỏa mãn với một kết quả thấp hơn. Nếu ngay như đại hội của những người tư

sản tự do chủ nghĩa cũng không dám lập tức cắt đứt với chế độ chuyên chế và với hài kịch Bu-lư-ghin, thì thử hỏi người ta còn có thể chờ đợi gì ở cái đại hội của mọi tên tư sản mà người ta sẽ gọi là "Đu-ma" Bu-lư-ghin, đại hội sẽ được bầu ra (nếu nó sẽ được bầu lúc nào đó!) dưới đủ mọi thứ áp lực của chính phủ chuyên chế?

Chính phủ chuyên chế đánh giá hành động ấy của phái tự do đúng là như vậy đấy, nó coi hành động đó chỉ là một trong những giai đoạn của sự mặc cả tư sản. Một mặt, chính phủ chuyên chế thấy sự bất bình của phái tự do nên "bổ sung" thêm chút ít vào các lời hứa hẹn: báo chí nước ngoài báo tin rằng trong dự án của Bu-lư-ghin có thêm vào nhiều điều thay đổi mới "có tính chất tự do chủ nghĩa". Mặt khác, chính phủ chuyên chế đối phó với sự bất mãn của các đại biểu hội đồng địa phương bằng một sự đe dọa mới: ở đây cần chú ý đến bản tin của phóng viên tờ "*Tai-mô*"¹⁾ nói rằng để đối phó lại "chủ nghĩa cấp tiến" của các hội đồng địa phương, Bu-lư-ghin và Gô-rê-mư-kin đề nghị xúi giục nông dân chống bọn "quý tộc", bằng cách nhân danh Nga hoàng hứa hẹn cắt thêm đất cho nông dân và tổ chức cuộc trưng cầu dân ý "binh dân" (dựa vào sự giúp đỡ của bọn trưởng quan địa phương) về vấn đề có nên tổ chức tuyển cử trên cơ sở chế độ đẳng cấp hay không. Lẽ dĩ nhiên, bản tin ấy chỉ là một tiếng đồn đại được tung ra hẳn là có dụng ý. Nhưng, điều không còn nghi ngờ gì nữa là chính phủ không sợ những hình thức mỉa dân dã man, thô lỗ và tàn bạo nhất, không sợ bạo động của "đám quần chúng man rợ" và của đám dân chúng nằm dưới đáy cùng của xã hội, còn phái tự do thì lại sợ sự nổi dậy của nhân dân chống bọn cường quyền, chống bọn cướp bóc, chống những hành động tàn bạo kiểu Thổ-nhĩ-kỳ. Chính phủ đã bắt đầu từ lâu gây ra cuộc đổ máu với những hình thức và quy mô chưa

¹⁾ - Thời báo

từng thấy. Còn phái tự do thì đáp lại rằng họ muốn tránh những cuộc đổ máu! Sau câu trả lời như thế, thì có phải bất kỳ tên sát nhân làm thuê nào cũng có quyền xem thường họ, coi họ như là bọn con buôn tư sản hay không? Sau việc ấy, há chẳng phải là đáng buồn cười mà thấy cái nghị quyết hiệu triệu nhân dân, trong đó lại thừa nhận việc "phản kháng một cách hoà bình" chống độc đoán và vũ lực, hay sao? Chính phủ phân phát vũ khí cho bên phải và bên trái, mua chuộc bất kỳ ai có thể mua chuộc được để xúi họ tàn sát, giết chóc "người Do-thái", "người dân chủ", người Ác-mê-ni-a, người Ba-lan v.v.. Trong lúc đó thì các "nhà dân chủ" của chúng ta còn cho rằng vận động để làm một cuộc "phản kháng một cách hoà bình" đó là một bước "cách mạng"!

Trong tạp chí "Giải phóng", số 73 mà chúng tôi vừa nhận được, ông Xơ-ru-vê đã phẫn nộ chống ông Xu-vô-rin, vì ông này đã vỗ vai khích lệ ông I-van Pê-tơ-run-kê-vích và đề nghị bố trí những người tự do chủ nghĩa loại ấy vào các bộ và cục để làm cho họ an tâm. Ông Xơ-ru-vê bất bình chính vì ông định đưa ông Pê-tơ-run-kê-vích và những người ủng hộ ông này trong các hội đồng địa phương ("gắn bó mình trước lịch sử và dân tộc, bởi một cương lĩnh" - cương lĩnh nào? ở đâu?) vào nội các tương lai của Đảng dân chủ - lập hiến. Còn chúng tôi thì nghĩ rằng tư cách của những ông kiểu Pê-tơ-run-kê-vích trong cuộc đón tiếp của Nga hoàng và trong đại hội các hội đồng địa phương ngày 6 (19) tháng Bảy cho phép ngay cả các ông Xu-vô-rin có toàn quyền khinh rẻ những "người dân chủ" kiểu ấy. Ông Xơ-ru-vê viết: "bất kỳ người nào chân thật và biết suy nghĩ trong phái tự do ở Nga đều đòi hỏi cách mạng". Chúng tôi thì nói rằng, nếu như "đòi hỏi cách mạng" ấy đã biểu hiện hồi tháng Bảy 1905 bằng nghị quyết về các biện pháp phản kháng một cách hoà bình, thì những ông Xu-vô-rin có toàn quyền đối xử với những "đòi hỏi" như thế và những "nhà cách mạng" kiểu ấy bằng cách khinh rẻ và chế nhạo.

Chắc là ông Xơ-ru-vê sẽ phản đối ý kiến ấy và cho rằng những sự kiện từ trước đến nay đã đẩy phái tự do ở nước ta về phía tả, sẽ dần dần đưa họ đi xa hơn nữa. Cũng trong số tạp chí 73 ấy, ông nói: "Những điều kiện để cho quân đội can thiệp về mặt thể lực vào cuộc đấu tranh chính trị sẽ chỉ thực tế xảy ra khi nào chế độ quân chủ chuyên chế xung đột với quốc dân được tổ chức dưới hình thức cơ quan đại biểu của nhân dân. Lúc đó thì quân đội sẽ bị đặt trước một sự lựa chọn: chính phủ hay quốc dân, và sự lựa chọn ấy sẽ không khó và không sai lầm".

Câu chuyện thi vị êm đềm ấy rất giống như là trì hoãn cách mạng đến tận ngày sóc Hy-lạp⁷⁸. Ai là người tổ chức quốc dân thành cơ quan đại biểu của nhân dân? Chính quyền chuyên chế chẳng? Nhưng chính quyền ấy chỉ chịu tổ chức cái Đu-ma Bu-lư-ghin, mà chính ông cũng phản đối và không thừa nhận là cơ quan đại biểu của nhân dân kia mà! Hay là "quốc dân" sẽ tự mình tổ chức lấy cơ quan đại biểu của nhân dân? Nếu vậy thì tại sao phái tự do lại không muốn nghe nói đến chính phủ cách mạng lâm thời, một chính phủ chỉ có thể dựa vào quân đội cách mạng? Tại sao khi họ nhân danh nhân dân mà phát biểu ý kiến tại đại hội của họ, thì họ lại không tiến hành một bước nào chứng tỏ rằng quốc dân được tổ chức thành cơ quan đại biểu của nhân dân? Thưa các ngài, nếu các ngài thật sự là đại biểu của nhân dân chứ không phải đại biểu của giai cấp tư sản phản bội quyền lợi của nhân dân trong cách mạng, thì tại sao các ngài lại không hiệu triệu quân đội? không tuyên bố cắt đứt với chế độ quân chủ chuyên chế? tại sao các ngài lại nhắm mắt trước sự tất yếu của một cuộc chiến đấu quyết liệt giữa quân đội cách mạng và quân đội Nga hoàng?

Chính tại vì các ngài sợ hãi nhân dân cách mạng, nên trong lúc dùng lời nói để kêu gọi họ, thì trên thực tế, các ngài lại tính toán và mặc cả với chính phủ chuyên chế. Cuộc đàm phán giữa chủ tịch ban tổ chức đại hội các hội

đồng địa phương, ông Gô-lô-vin, với tổng trấn quân sự Mát-xơ-va Cô-dơ-lốp, chính là một bằng chứng nữa về việc đó. Ông Gô-lô-vin cam đoan với Cô-dơ-lốp rằng những tin đồn về ý định biến đại hội ấy thành Quốc hội lập hiến chỉ là tin nhảm. Cái đó có nghĩa là gì? Có nghĩa là đại biểu của phái dân chủ tư sản có tổ chức đảm bảo với đại biểu của chế độ chuyên chế rằng họ sẽ không cắt đứt với chính quyền chuyên chế đâu! Chỉ những người ấu trĩ về chính trị mới có thể không hiểu rằng hứa hẹn không tuyên bố đại hội là Quốc hội lập hiến - tức là hứa hẹn không áp dụng những biện pháp thực sự cách mạng, vì cố nhiên Cô-dơ-lốp không phải sợ danh từ: Quốc hội lập hiến - mà sợ những *hành động* có thể làm gay gắt thêm cuộc xung đột và gây ra cuộc đấu tranh kiên quyết của nhân dân và quân đội chống chế độ Nga hoàng! Như thế há chẳng phải là một sự giả dối chính trị, khi mà ngoài miệng các ngài tự xưng mình là người cách mạng, các ngài nói đến việc kêu gọi nhân dân, nói rằng mình không còn hy vọng gì vào Nga hoàng, nhưng trong việc làm thì tìm cách làm cho tay sai của Nga hoàng yên tâm đối với những ý định của mình hay sao?

Ôi! Những danh từ hoa mỹ của bọn tự do! Lãnh tụ của Đảng "dân chủ - lập hiến" là ngài I. Pê-tơ-run-kê-vích đã từng tuôn ra bao nhiêu danh từ ấy tại đại hội! Chúng ta hãy xem ông ta đã "gắn bó mình trước lịch sử và dân tộc" bằng những lời tuyên bố gì. Chúng tôi trích dẫn theo tin tức của tờ "*Tai-mơ*".

Ông đơ - Rô-béc-ti lên tiếng tán thành gửi thỉnh cầu đến Nga hoàng. Còn Pê-tơ-run-kê-vích, Nô-vô-xin-txép, Sa-khốp-xcôi và Rô-đi-txép thì chống lại. Khi bỏ phiếu, thì chỉ có sáu phiếu tán thành gửi thỉnh cầu. Trong diễn văn của ông Pê-tơ-run-kê-vích có đoạn: "Khi chúng tôi đi đến Pê-téc-gốp ngày 6 (19) tháng Sáu, chúng tôi còn hy vọng rằng Nga hoàng sẽ hiểu tình hình nguy ngập và sẽ làm một điều gì đó để ngăn ngừa mối nguy cơ ấy. Bây giờ thì không

còn có thể hy vọng gì về điều ấy nữa. Chỉ còn có một lối ra. Từ trước đến nay chúng ta hy vọng một sự cải cách từ bên trên, từ nay thì hy vọng duy nhất của chúng ta là nhân dân. (*Vô tay vang dội*). Chúng ta phải nói cho nhân dân biết sự thật bằng những lời lẽ giản dị và trong sáng. Sự bất lực và yếu ớt của chính phủ đã dẫn đến cách mạng. Đó là một sự thật mà mọi người cần thừa nhận. Nhiệm vụ của chúng ta là dùng toàn lực để ngăn ngừa một cuộc đổ máu. Nhiều người trong chúng ta đã phục vụ tổ quốc trong nhiều năm. Bây giờ chúng ta phải mạnh dạn đi theo nhân dân, chứ không theo Nga hoàng". Ngày hôm sau, ông Pê-tơ-run-kê-vích tiếp tục nói: "Chúng ta phải phá vỡ khuôn khổ hoạt động chật hẹp của mình và đi vào nông dân. Từ trước đến nay, chúng ta hy vọng ở những cải cách từ bên trên, nhưng trong khi chúng ta chờ đợi như thế thì thời gian cứ tiến hành công việc của nó. Cuộc cách mạng, do chính phủ thúc đẩy, đã vượt qua chúng ta. Hôm qua, danh từ "cách mạng" đã làm cho hai đảng viên chúng ta sợ hãi đến nỗi họ đã bỏ đại hội. Nhưng chúng ta phải dũng cảm nhìn thẳng vào sự thật. Chúng ta không thể khoanh tay chờ đợi. Người ta bác ý kiến chúng tôi và nói rằng lời kêu gọi nhân dân của các hội đồng địa phương và các Đuma sẽ là một lời cổ động, gieo rắc sự rối loạn. Nhưng nông thôn có phải là được an ninh không? Không! Ở đây đã có tình hình rối loạn và dưới một hình thức rất xấu. Chúng ta không thể kìm lại cơn bão táp, nhưng dù thế nào chúng ta cũng phải cố gắng ngăn ngừa một cuộc biến động quá lớn. Chúng ta phải nói với nhân dân rằng phá hoại công xưởng và trang trại không có ích gì. Chúng ta không nên xem sự phá hoại ấy như là một hành động dã man giản đơn. Đó là một phương pháp mù quáng, đốt nát của nông dân giúp đỡ cho điều ác, điều mà họ cảm thấy theo bản năng nhưng không thể hiểu được. Hãy mặc cho chính quyền dùng roi da để đập lại. Nhiệm vụ của chúng ta dù sao cũng phải

đi vào nhân dân. Đáng lẽ chúng ta phải làm điều đó sớm hơn nữa. Các hội đồng địa phương tồn tại đã 40 năm, nhưng không tiếp xúc chặt chẽ và thân mật với nông dân. Chúng ta sẽ không để mất thì giờ mà không sửa chữa sai lầm ấy. Chúng ta phải nói với nông dân rằng chúng ta đi với họ".

Rất hay, ông Pê-tơ-run-kê-vích ạ! Chúng tôi đi với nông dân, chúng tôi đi với nhân dân, chúng tôi thừa nhận cách mạng là sự thật, chúng tôi đã bỏ mọi hy vọng vào Nga hoàng... Thưa các ngài, xin chúc các ngài may mắn! Nhưng... nhưng chuyện gì thế vậy? Không đi với Nga hoàng mà đi với nhân dân, *và vì thế* mà hứa với tổng trấn quân sự Cô-dơ-lốp rằng đại hội sẽ không hành động như một Quốc hội lập hiến, tức là không hành động như một cơ quan đại diện chân chính và thật sự của nhân dân ư? Thừa nhận cách mạng *và vì thế* mà dùng các biện pháp phản kháng hoà bình để đáp lại những sự tàn ác, giết người, cướp bóc của bọn tay chân chính phủ ư? Đi vào nông dân và đi với nông dân, *và vì thế* mà chỉ bo bo với một cương lĩnh mơ hồ nhất, một cương lĩnh chỉ hứa hẹn cho nông dân *chúc lại* đất với sự thỏa thuận của bọn địa chủ ư! Đi với nhân dân chứ không đi với Nga hoàng, *và vì thế* mà thông qua một dự án hiến pháp nhằm, thứ nhất, đảm bảo nền quân chủ, bảo vệ quyền hành của Nga hoàng đối với quân đội và bộ máy quan lại, và thứ hai, bảo đảm trước sự thống trị về chính trị của địa chủ và tư sản lớn thông qua thượng nghị viện ư*.

Giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa đi vào nhân dân. Đúng như vậy. Họ bắt buộc phải đi vào nhân dân, vì không có nhân dân thì họ bất lực không thể đấu tranh chống chính

* Xem phụ trương "Ba hiến pháp" do báo của chúng ta xuất bản¹⁾.

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.10, tr. 370-372.

quyền chuyên chế. Nhưng họ sợ hãi nhân dân cách mạng và họ đi vào nhân dân không phải với tư cách người đại biểu quyền lợi của nhân dân, không phải như một người bạn chiến đấu mới đầy nhiệt tình, mà như một tên lái buôn, một tay môi giới chứng khoán, chạy từ phía tham chiến này sang phía tham chiến khác. Hôm nay, họ ở bên Nga hoàng và, nhân danh "nhân dân", họ xin xỏ hiến pháp quân chủ, trong khi đó thì họ hèn nhát tách rời khỏi nhân dân, tách khỏi phe "rối loạn", phe "bạo động", từ bỏ cách mạng. Ngày mai, từ đại hội của họ, họ đe dọa Nga hoàng, đe dọa bằng bản hiến pháp quân chủ và bằng sự phản kháng hoà bình chống lại lưỡi lê. Thế mà thưa các ngài, các ngài lại còn ngạc nhiên rằng bọn tay sai Nga hoàng đoán biết được tâm địa hèn nhát và hai mặt của các ngài? Các ngài sợ mất Nga hoàng, chứ Nga hoàng thì không sợ mất các ngài đâu. Các ngài sợ một cuộc đấu tranh kiên quyết. Còn Nga hoàng thì không sợ, mà còn muốn có cuộc đấu tranh, tự gây ra và khởi đầu cuộc đấu tranh ấy, nó muốn độ sức trước khi nhượng bộ. Nga hoàng khinh rẻ các ngài, đó là điều hoàn toàn tự nhiên. Và cũng hoàn toàn tự nhiên là bọn tay chân Nga hoàng, như kiểu Xu-vô-rin, biểu thị sự khinh rẻ đó bằng cách vỗ vai khích lệ Pê-tơ-run-kê-vích của các ngài. Các ngài rất đáng bị khinh rẻ như thế, bởi vì các ngài không chiến đấu cùng với nhân dân, mà chỉ chớp lấy chính quyền sau lưng nhân dân cách mạng mà thôi.

Những phóng viên và những nhà bình luận nước ngoài của giai cấp tư sản đôi khi nắm được bản chất ấy của sự việc một cách khá trúng, tuy diễn tả bản chất ấy rất độc đáo. Ông Ga-xtông Lơ-ru trong báo "*Matin*"⁷⁹ đã trình bày quan điểm của phái hội đồng địa phương như sau: "Rối loạn ở bên trên, rối loạn ở bên dưới, chỉ có chúng tôi là đại biểu cho trật tự". Quan điểm của phái hội đồng địa phương thật là như thế. Và nếu phiên dịch thẳng ra tiếng Nga thì điều ấy có nghĩa là: ở bên trên và bên dưới đều sẵn sàng chiến

đấu, còn chúng tôi - những người môi giới trung thực, chúng tôi sẽ luôn vào nắm lấy chính quyền. Chúng tôi chờ xem ở nước ta sẽ cũng có ngày 18 tháng Ba hay không? Nhân dân sẽ thắng chính phủ hay không, dù chỉ thắng một lần, trong cuộc chiến đấu ngoài đường phố? Chúng tôi chờ xem chúng tôi sẽ có khả năng, giống như giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa Đức, chiếm lấy chính quyền sau thắng lợi đầu tiên của nhân dân, hay không? Và lúc đó, khi chúng tôi trở thành một lực lượng chống chính quyền chuyên chế, chúng tôi sẽ quay lại chống nhân dân cách mạng và sẽ thỏa hiệp với Nga hoàng chống lại nhân dân. Dự án hiến pháp của chúng tôi là một chương trình sẵn sàng để thực hiện sự thỏa hiệp ấy.

Tính toán khá thông minh đấy. Về nhân dân cách mạng, có khi phải nói, cũng như những người La-mã trước kia đã nói về An-ni-ban: các anh biết chiến thắng, nhưng không biết lợi dụng thắng lợi! Thắng lợi của khởi nghĩa sẽ chưa phải là thắng lợi của nhân dân, nếu thắng lợi ấy không dẫn đến một chuyển biến cách mạng, lật đổ hoàn toàn chế độ chuyên chế, gạt bỏ giai cấp tư sản vụ lợi và không triệt để, không dẫn đến chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân.

Tờ "*Temps*"⁸⁰, cơ quan ngôn luận của giai cấp tư sản bảo thủ Pháp, thẳng thắn khuyên bảo phái hội đồng địa phương hãy sớm chấm dứt xung đột bằng cách *thỏa hiệp* với Nga hoàng (trong bài xã luận ngày 24 tháng Bảy, lịch mới). Báo ấy nói: cái cách không thể có được, nếu không kết hợp sức mạnh vật chất với sức mạnh tinh thần. Sức mạnh vật chất chỉ chính phủ mới có. Còn sức mạnh tinh thần là của phái hội đồng địa phương.

Thật là một cách diễn đạt rất hay các quan điểm của giai cấp tư sản - và điều ấy xác minh rất hay sự phân tích của chúng tôi về chính sách của phái hội đồng địa phương. Bọn tư sản đã quên một điểm nhỏ nhất, quên nhân dân, quên

hàng chục triệu công nhân và nông dân, những người sáng tạo ra bằng lao động của mình mọi của cải của giai cấp tư sản, những người đấu tranh cho tự do, là cái cần thiết cho họ cũng như không khí và ánh sáng vậy. Bọn tư sản có quyền quên họ vì họ chưa chứng tỏ "sức mạnh vật chất" của họ bằng thắng lợi đối với chính phủ. Nếu không dùng "sức mạnh vật chất" thì không giải quyết được một vấn đề lớn nào trong lịch sử, và chính quyền chuyên chế Nga hoàng, chúng tôi xin nhắc lại, tự nó đã khởi đầu cuộc đấu tranh và thách thức nhân dân đọ sức với nó.

Giai cấp tư sản Pháp khuyên giai cấp tư sản Nga sớm thỏa hiệp với Nga hoàng. Họ sợ một cuộc chiến đấu quyết liệt, sợ thay cho người khác. Trong trường hợp nhân dân thắng lợi, chưa biết nhân dân có để cho các ngài Pê-tơ-run-kê-vích đang len lỏi vào chính quyền, nắm lấy chính quyền hay không! Không thể tính trước được xem thắng lợi sẽ triệt để đến mức nào, kết quả sẽ ra sao. Chính điều ấy hoàn toàn giải thích tại sao giai cấp tư sản nhút nhát.

Trong toàn nước Nga, giai cấp vô sản đang chuẩn bị bước vào cuộc chiến đấu quyết liệt đó. Họ tập hợp lực lượng, họ học tập, và qua mỗi cuộc chiến đấu mới, họ lại mạnh hơn lên; các cuộc chiến đấu ấy cho đến nay đều kết thúc thất bại, nhưng nhất định dẫn đến những cuộc tấn công mới, mạnh hơn. Giai cấp vô sản đang tiến tới thắng lợi. Họ động viên nông dân nổi dậy theo họ. Dựa vào nông dân, họ làm tê liệt thái độ bấp bênh và sự phản bội của giai cấp tư sản, gạt bỏ những bọn tư sản rắp ranh leo lên chính quyền và dùng sức mạnh đập tan chính quyền chuyên chế, nhổ tận gốc khởi đời sống nước Nga tất cả những tàn dư của chế độ nông nô đáng nguyên rủa. Và khi đó chúng ta giành được cho nhân dân không phải là một hiến pháp quân chủ bảo đảm cho giai cấp tư sản những đặc quyền chính trị. Chúng ta sẽ giành được cho nước Nga chế độ cộng hoà với quyền tự do hoàn toàn cho tất cả các dân tộc bị áp

bức, với quyền tự do hoàn toàn cho nông dân và công nhân. Khi đó, chúng ta sẽ dùng tất cả nghị lực cách mạng của giai cấp vô sản để đấu tranh rộng rãi và dũng cảm nhất cho chủ nghĩa xã hội, để giải phóng hoàn toàn tất cả những người lao động khỏi mọi sự bóc lột.

*"Người vô sản", số 10,
ngày 2 tháng Tám (20
tháng Bảy) 1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo*

**LỜI TỰA CUỐN
"CÔNG NHÂN NÓI VỀ SỰ CHIA RẼ
TRONG ĐẢNG"⁸¹**

Khi chúng tôi hứa hẹn trong báo "Người vô sản" (số 8) đăng toàn văn bức thư của đồng chí "Ra-bô-tsi"¹⁾, một trong nhiều người khác, thì chúng tôi chưa hề biết đồng chí ấy là người như thế nào. Chúng tôi biết rằng quả thật các ý kiến của đồng chí ấy được nhiều công nhân tán thành, và đối với chúng tôi, như thế là đủ để quyết định đăng bức thư ấy. Bây giờ, theo báo "Tia lửa", số 105, chúng tôi mới biết rằng tác giả bức thư ấy "trước đây liệt mình vào phái thiểu số", rằng người ấy "từ lâu là một đối thủ rất hăng của cái gọi là phái đa số". Như thế càng hay. Sự thừa nhận của một người trước đây là men-sê-vích, nói rằng những điều mong muốn tốt đẹp về "tính chủ động của giai cấp vô sản" chung quy chỉ là "những lời tốt đẹp" mà thôi, - sự thừa nhận ấy càng có giá trị đối với chúng tôi. Việc người ấy lên án cương quyết "tinh thần Ma-ni-lốp" của bọn trí thức, càng quý giá. Đó là một dấu hiệu chắc chắn, chỉ rõ rằng sự mỉa dân của bọn men-sê-vích, những lời hứa hẹn tốt đẹp đủ điều như: tự trị, tự chủ, dân chủ v.v. đã bắt đầu - đúng như đã dự đoán - làm cho những

¹⁾ Tiếng Nga "Ra-bô-tsi" nghĩa là công nhân.

công nhân giác ngộ phát chán lên và gây nên trong họ một sự ngờ vực chính đáng và sự chỉ trích.

Một điều nữa hết sức đáng chú ý - và chúng tôi tin rằng điều ấy sẽ còn làm cho nhiều công nhân men-sê-vích trở thành "cựu men-sê-vích" - đó là việc tờ báo "Tia lửa" cho rằng bức thư ấy của Ra-bô-tsi là một "quả đấm từ bên dưới"! Điều ấy đáng được chúng ta suy nghĩ rất nhiều.

Thật thế, "quả đấm" để làm gì ở đây? "Danh từ ghê gớm" ấy - danh từ đã bị bọn men-sê-vích lạm dụng quá đỗi - có phải biểu hiện những khái niệm nhất định về tổ chức hay nó chỉ biểu hiện sự hờn dỗi của trí thức, sự bực dọc chống lại mọi tổ chức chặt chẽ, ràng buộc những sở thích thất thường của trí thức?

Tác giả bức thư muốn gì? Muốn chấm dứt sự chia rẽ. Báo "Tia lửa" có đồng tình với mục đích ấy không? - Có, họ nói thẳng như thế. Báo "Tia lửa" có cho rằng có thể thực hiện điều ấy ngay bây giờ không? Có - vì nó nói: "những bất đồng ý kiến (về sách lược) không phải lớn lắm đến nỗi phải chia rẽ".

Nếu như vậy, thì tại sao trong khi trả lời cho Ra-bô-tsi báo "Tia lửa" lại lôi ra những bất đồng về sách lược, nhắc lại cả "Kế hoạch vận động các hội đồng địa phương", đã bị chôn vùi trong các phụ bản báo "Tia lửa" chỉ phát hành "riêng cho đảng viên" và trong cuốn sách "bí mật" của Plê-kha-nốp? Như thế để làm gì? Chính Ra-bô-tsi không phủ nhận sự cần thiết phải có những cuộc bàn cãi, tranh luận, và những người bên-sê-vích cũng không phủ nhận điều ấy kia mà! Chính điều lệ của đảng, được Đại hội III thông qua, đã quy định rõ rằng bất kỳ ban chấp hành nào cũng có quyền xuất bản sách báo kia mà! Chính vấn đề là làm thế nào để cho các bất đồng về sách lược không dẫn đến chia rẽ, tức là đến phá vỡ mối liên hệ về tổ chức? Vậy tại sao báo "Tia lửa" lại *lảng tránh* vấn đề được đặt ra rõ ràng như thế mà

đi vào những cuộc bàn luận lạc đề về những bất đồng về sách lược? Có phải "quả đấm" của Ra-bô-tsi chính là ở chỗ anh ta không thừa nhận những câu chuyện rỗng tuếch không quan hệ gì đến vấn đề hay không?

Để chấm dứt sự chia rẽ mà chỉ muốn suông thôi thì chưa đủ. Cần phải biết cách nên làm *như thế nào*. Chấm dứt chia rẽ nghĩa là hoà vào trong *một* tổ chức. Ai là người thật sự muốn mau chấm dứt chia rẽ thì người ấy không nên chỉ phân nân, trách móc, kêu ca, ta thán, rêu rao về sự chia rẽ (cũng như Ra-bô-tsi đã làm và cũng như Plê-kha-nốp, chẳng hạn, từ khi bước vào "phái đằm lầy" đã làm) - mà phải bắt tay lập tức vào việc *nghiên cứu tìm ra* một kiểu tổ chức thống nhất chung ấy.

Chỗ yếu trong bức thư của Ra-bô-tsi chính là ở chỗ tác giả chỉ *than khóc* sự chia rẽ, nhưng không có đề nghị gì trực tiếp để chấm dứt sự chia rẽ bằng cách áp dụng những quy tắc tổ chức *nhất định* nào cả. Đáng lẽ sửa chữa thiếu sót ấy, thì báo "Tia lửa" lại càng *làm* cho nó *tăng thêm*; báo "Tia lửa" bắt đầu "hốt hoảng" la lên: "quả đấm!", chỉ vì một *ý kiến* của Ra-bô-tsi về sự cần thiết phải thừa nhận những quy tắc tổ chức chung!! Ra-bô-tsi nói: không thể vin vào những sự bất đồng ý kiến để chia rẽ được. Đúng! Báo "Tia lửa" cũng đồng ý như vậy. Như thế nghĩa là bây giờ phải quán một sợi dây thừng thật chắc (ôi! ôi! tôi diễn đạt thô lỗ và máy móc làm sao! thật là một ý kiến "quả đấm"! Nhưng xin các đồng chí thuộc báo "Tia lửa" hãy kiên nhẫn một phút, không nên vội vàng ngắt đi vì "cái dây thòng lọng" và các mối sợ hãi khác!) - để có thể buộc chặt và giữ dính với nhau hai bộ phận, *mặc dù* có bất đồng ý kiến về sách lược, - Ra-bô-tsi tiếp tục nói như vậy.

Đáp lại điều ấy, báo "Tia lửa" lại nổi điên lên và kêu: quả đấm!

Còn chúng tôi thì đáp lại: đúng đấy, đồng chí Ra-bô-tsi ạ! Đồng chí suy xét có lý. Cần phải có một dây thừng mới, thật chắc. Nhưng hãy đi xa hơn nữa, hãy bước một bước nữa: hãy bắt đầu suy nghĩ xem sợi dây thừng ấy phải *như thế nào*, tổ chức *chung bắt buộc* (coi chừng! lại quả đấm đấy!) cho cả hai bộ phận ấy phải *như thế nào*?

Đồng chí Ra-bô-tsi đi *chưa đến nơi đến chốn* trong việc nêu lên rõ ràng các đề nghị của mình về *tổ chức* (vì lẽ vấn đề chấm dứt chia rẽ chỉ là vấn đề tổ chức, *nếu cả hai phe* đều thừa nhận rằng những bất đồng về sách lược không thể là lý do chính đáng cho sự chia rẽ!) - nhưng báo "Tia lửa" thì cho rằng Ra-bô-tsi đã đi quá xa, đến nỗi họ lại kêu lên: quả đấm!!

Chúng tôi xin hỏi bạn đọc một lần nữa: vậy nó là cái gì, cái quả đấm khét tiếng kia làm cho phái "Tia lửa" mới sợ hãi, có thể nói là đến phát "run" lên như thế? Danh từ quả đấm ấy có phải nói lên những ý kiến nhất định về tổ chức hay chỉ là sự sợ hãi mù quáng và đáng buồn cười của trí thức trước *bất kỳ* "sự ràng buộc" nào của một tổ chức *bắt buộc* đối với tất cả các đảng viên?

Chúng ta hãy để cho những công nhân giác ngộ giải quyết vấn đề ấy, còn chúng ta hãy bàn tiếp.

Khó khăn thực tế của việc thống nhất - nếu giả sử cả hai phe đều thành thật mong muốn điều ấy - là ở chỗ này. Thứ nhất, là phải xây dựng những quy tắc về tổ chức, điều lệ đảng, mà tất cả mọi người tuyệt đối phải tuân theo; thứ hai, là phải thống nhất lại tất cả các tổ chức, các cơ quan ở trung ương và ở địa phương tồn tại song song với nhau và cạnh tranh với nhau.

Cho đến nay, *chỉ có* Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là tìm cách giải quyết nhiệm vụ thứ nhất; đại hội ấy đã đặt ra điều lệ đảm bảo theo lối hiến pháp

quyền hạn của mọi phái thiểu số. Đại hội III đã quan tâm đến địa vị - nếu có thể nói như thế - dành cho bất kỳ thiểu số nào trong đảng, nếu họ thừa nhận cương lĩnh, sách lược và kỷ luật tổ chức. Những người bên-sê-vích đã quan tâm dành một địa vị nhất định cả cho những người men-sê-vích trong một đảng thống nhất. Còn về phía những người men-sê-vích thì chúng tôi không thấy điều đó: điều lệ của họ không có một đảm bảo nào theo lối hiến pháp đối với quyền hạn của mọi phái thiểu số trong đảng.

Lẽ dĩ nhiên, không một người bên-sê-vích nào cho rằng điều lệ do Đại hội III thông qua là lý tưởng và hoàn hảo. Ai thấy cần thiết thay đổi điều lệ ấy thì nên đưa ra dự án các điểm sửa đổi rõ ràng, đó là một bước *thiết thực* để tiến tới chấm dứt chia rẽ, đó là một điều đáng làm hơn là than phiền và trách móc.

Có lẽ, người ta sẽ nói với chúng tôi: tại sao chúng tôi lại không tự mình bắt đầu làm việc ấy đối với bản điều lệ của "hội nghị"? Chúng tôi trả lời rằng chúng tôi đã bắt đầu công việc ấy: xem báo "Người vô sản", số 6, bài "Bước lùi thứ ba"¹⁾. Chúng tôi sẵn sàng nhắc lại một lần nữa *các nguyên tắc tổ chức cơ bản* mà theo ý chúng tôi, thì cần phải thừa nhận để thực hiện thống nhất: 1) Thiểu số phải phục tùng đa số (không nên nhầm lẫn với đa số và thiểu số giữa ngoặc kép! Đây là nói về nguyên tắc tổ chức của đảng nói chung, chứ không phải về sự thống nhất của "phái thiểu số" với "phái đa số" mà sau này sẽ nói đến. Có thể hình dung - nếu nói một cách trừu tượng - sự thống nhất theo một hình thức mà trong đó cả "phái đa số" và "phái thiểu số" sẽ bằng nhau, nhưng một sự thống nhất như thế cũng *không thể có được* nếu không thừa nhận *nguyên tắc*

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.10, tr. 354-365.

và sự *bắt buộc* thiểu số phải phục tùng đa số). 2) Cơ quan tối cao của đảng phải là đại hội, tức là cuộc họp của những người được tất cả các tổ chức có thẩm quyền bầu ra, và các nghị quyết của những người ấy phải có tính chất tối hậu quyết định (đó là nguyên tắc đại diện dân chủ, trái với nguyên tắc hội nghị tư vấn và bỏ phiếu cho các nghị quyết của hội nghị đó trong từng tổ chức, tức là trưng cầu ý kiến). 3) Bầu cử cơ quan trung ương của đảng (hay các cơ quan trung ương của đảng) phải trực tiếp và tiến hành tại đại hội. Bầu cử ngoài đại hội, bầu cử qua hai cấp v.v., đều không thể chấp thuận được. 4) Tất cả mọi thứ sách báo đảng, của trung ương cũng như của địa phương, tuyệt đối phải phục tùng đại hội của đảng và phục tùng tổ chức tương đương của đảng ở trung ương hay ở địa phương. Không thể cho phép tồn tại những sách báo nào của đảng không có liên hệ về mặt tổ chức với đảng. 5) Khái niệm tư cách đảng viên phải được quy định thật rõ ràng. 6) Quyền hạn của mọi phái thiểu số trong đảng cũng phải được quy định rõ ràng như thế trong điều lệ đảng.

Theo ý kiến chúng tôi thì đó là những nguyên tắc tổ chức tuyệt đối không thể thiếu, nếu không thừa nhận thì không thể thống nhất được. Chúng tôi mong muốn nghe ý kiến của đồng chí "Ra-bô-tsi, một trong nhiều người khác" về vấn đề này và nói chung của tất cả những người tán thành thống nhất.

Còn về vấn đề quan hệ giữa các ban chấp hành với các tổ chức địa phương thì thế nào? còn về nguyên tắc bầu cử? người ta sẽ hỏi chúng tôi như vậy. Chúng tôi sẽ trả lời: về vấn đề đó, không thể tìm thấy các nguyên tắc tổ chức cơ bản, nếu không đề ra việc thực hiện vô điều kiện nguyên tắc bầu cử. Nhưng, những người men-sê-vích không đề ra việc đó. Trong điều kiện tự do về chính trị, nguyên tắc bầu cử sẽ là tất yếu, nhưng bây giờ thì ngay trong điều

lệ của "hội nghị" cũng không có ghi nguyên tắc bầu cử đối với các ban chấp hành. Cách quy định này hay khác về quyền hành và thẩm quyền của các tổ chức địa phương đó không phải là vấn đề nguyên tắc (có nhiên với điều kiện phải thực hiện trong thực tế những điều đã nói, không được chơi trò mị dân, không được chỉ đưa ra "những lời tốt đẹp" mà thôi). Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã tìm cách định rõ khái niệm về ban chấp hành và tổ chức địa phương, định rõ mối quan hệ giữa họ với nhau. Bất kỳ một đề nghị nào nhằm có những sửa đổi nhất định, bổ sung, rút ngắn sẽ được mỗi người bôn-sê-vích thảo luận một cách hoàn toàn bình tĩnh. Theo tôi biết, thì trong hàng ngũ chúng tôi, không có những người "không thể thỏa thuận được" về điểm này hay điểm khác trong vấn đề ấy, và các biên bản của Đại hội III sẽ xác nhận điều nói trên.

Vấn đề tiếp theo, có lẽ không kém phần khó khăn, đó là: làm thế nào để thống nhất tất cả các tổ chức song song? Trong điều kiện có tự do về chính trị thì điều ấy sẽ dễ dàng, vì sẽ có những tổ chức của đảng với số lượng nhất định những đảng viên mà mọi người đều biết rõ. Nhưng trong điều kiện tổ chức bí mật thì không phải được như thế. Người ta càng hiểu tư cách đảng viên một cách nông nổi, như đôi khi người ta hiểu như vậy, người ta càng thường dùng thủ đoạn mị dân, dùng cách hữu danh vô thực ghi tên vào đảng những người chưa giác ngộ thì việc quy định tư cách đảng viên càng thêm khó khăn. Chúng tôi nghĩ rằng về vấn đề các biện pháp để vượt qua những khó khăn ấy thì tiếng nói quyết định phải thuộc về các đồng chí ở địa phương, những người biết rõ tình hình công việc. Tình trạng một số đảng viên tạm thời bị tách ra khỏi tổ chức để đi "công cán" trong nhà tù, đi đây hay đi ra ngoài nước, cũng là một trường hợp gây khó khăn, cần chú ý đến. Và sau nữa, vấn đề thống nhất các cơ quan trung ương,

cố nhiên, cũng là một khó khăn không nhỏ. Không có một trung tâm lãnh đạo thống nhất, không có một cơ quan trung ương thống nhất thì không thể có thống nhất thật sự của đảng. Ở đây, vấn đề đặt ra như thế này: hoặc là người công nhân giác ngộ sẽ có thể buộc những người thuộc phái thiểu số trên thực tế trong đảng quán triệt (không bị bối rối bởi bất kỳ tiếng kêu la nào về "quả đấm" cả) những quan điểm của mình, mà không làm cho công tác bị rối loạn trong các cơ quan của các ban chấp hành địa phương, trong các cuộc hội nghị, đại hội, hội họp, v.v.. Hoặc là những công nhân dân chủ - xã hội giác ngộ bây giờ không làm được nhiệm vụ ấy (nói chung, nhất định và chắc chắn họ sẽ làm được nhiệm vụ ấy: tất cả phong trào công nhân ở Nga sẽ bảo đảm điều đó) - nếu thế thì giữa các trung tâm cạnh tranh với nhau, giữa các cơ quan cạnh tranh với nhau chỉ có thể có sự thỏa thuận chứ không có sự thống nhất được.

Để kết luận, chúng tôi xin nhắc lại một lần nữa: đồng chí Ra-bô-tsi và các người cùng xu hướng phải cố gắng thực hiện mục đích của mình không phải bằng cách than vãn hay trách cứ, và cũng không phải bằng cách thành lập ra những đảng phái thứ ba, hay những nhóm và tiểu tổ mới v.v., (như loại tổ chức mà Plê-kha-nốp đã lập ra, với cái cơ quan xuất bản mới của đảng⁸² của ông ta nằm bên ngoài đảng). Thành lập ra một đảng thứ ba hay những nhóm mới chỉ tổ làm cho công việc thêm phức tạp, rắc rối. Cần phải bắt tay vào việc dự thảo những điều kiện cụ thể cho sự thống nhất: khi nào tất cả các nhóm, các tổ chức của đảng, tất cả những công nhân giác ngộ bắt tay làm việc ấy, thì tuyệt đối và chắc chắn họ sẽ có thể thảo ra được những điều kiện hợp lý, chẳng những thảo ra mà còn bắt buộc các cơ quan lãnh đạo của đảng (không bị bối rối bởi những tiếng kêu la về quả đấm) phải phục tùng các điều kiện ấy.

Để bổ sung vào bức thư của đồng chí Ra-bô-tsi, chúng tôi cho in Bức thư ngỏ của Ban chấp hành trung ương Đảng

công nhân dân chủ - xã hội Nga gửi Ban tổ chức, coi đó là bước đầu tiến tới giải quyết một cách thiết thực vấn đề có thể chấm dứt chia rẽ.

Ban biên tập báo "Người vô sản"

Tháng Bảy 1905.

In vào tháng Tám 1905 trong cuốn sách do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản ở Giơ-ne-vơ

Theo đúng bản in trong sách, có đối chiếu với bản thảo

TẨY CHAY ĐU-MA BU-LƯ-GHIN VÀ KHỞI NGHĨA

Tình hình chính trị hiện nay ở Nga là như thế này. Có thể là sắp tới đây người ta sẽ triệu tập Đu-ma Bu-lư-ghin, tức là hội nghị tư vấn gồm đại biểu của bọn địa chủ và tư sản lớn được bầu ra dưới sự giám sát và với sự ủng hộ của tay chân chính phủ chuyên chế, trên cơ sở một chế độ bầu cử gián tiếp và thô bạo dựa trên đẳng cấp và tài sản, làm cho người ta thấy rõ đó quả là một sự chế giễu mỉa mai đối với ý niệm về đại diện nhân dân. Vậy thái độ đối với Đu-ma ấy nên thế nào? Bọn dân chủ tự do chủ nghĩa có hai cách trả lời cho câu hỏi ấy: cánh tả của chúng, mà đại diện là "Liên minh các hội liên hiệp", chủ yếu là bọn đại biểu của trí thức tư sản, đòi tẩy chay Đu-ma ấy, không tham gia bầu cử và lợi dụng thời cơ để tăng cường cổ động cho một hiến pháp dân chủ trên cơ sở quyền đầu phiếu phổ thông. Cánh hữu của chúng - mà đại diện là đại hội tháng Bảy của các nhà hoạt động hội đồng địa phương và thành phố, hoặc nói cho đúng hơn là một bộ phận nào đó của đại hội ấy - thì chống lại việc tẩy chay, đòi tham gia bầu cử, đòi đưa những ứng cử viên của họ vào Đu-ma càng nhiều càng tốt. Thật ra thì về vấn đề này, đại hội chưa có nghị quyết gì và đã gác lại chờ đại hội sau, đại hội này phải được triệu tập theo điện báo sau khi "hiến pháp" Bu-lư-ghin được công bố. Nhưng ý kiến của cánh hữu trong phái dân chủ tự do chủ nghĩa đã khá rõ rệt rồi.

Phái dân chủ cách mạng, chủ yếu là giai cấp vô sản và người đại biểu có ý thức của họ, - Đảng dân chủ - xã hội, - thì nói chung, tuyệt đối tán thành khởi nghĩa. Sự khác nhau ấy về sách lược được tạp chí "Giải phóng", cơ quan của giai cấp tư sản quân chủ - tự do chủ nghĩa, đánh giá rất đúng; trong số gần đây nhất (số 74) của tạp chí ấy, một mặt nó kịch liệt lên án "việc tuyên truyền công khai cho khởi nghĩa vũ trang", coi đó là một hành động "ngu xuẩn và tội lỗi", và mặt khác, nó chỉ trích chủ trương tẩy chay, coi đó là một chủ trương "thực tế là vô hiệu quả", và tỏ ý tin chắc rằng chẳng những phái hội đồng địa phương trong Đảng "dân chủ" - lập hiến (xin hãy đọc là quân chủ) mà ngay cả các liên minh các hội liên hiệp cũng sẽ "tốt nghiệp kỳ thi sát hạch của nó về mặt nhà nước", nghĩa là sẽ từ bỏ chủ trương tẩy chay.

Thứ hỏi, đảng của giai cấp vô sản giác ngộ nên có thái độ thế nào đối với ý kiến về tẩy chay và phải đưa lên hàng đầu khẩu hiệu sách lược nào trước quần chúng nhân dân? Để đáp lại câu hỏi này, trước hết cần nhắc lại bản chất và ý nghĩa căn bản của "hiến pháp" Bu-lư-ghin là gì. Bản chất đó là sự thỏa hiệp của chế độ Nga hoàng với bọn địa chủ và tư sản lớn, bằng cách bố trí một thứ hiến pháp giả hiệu vô tội vạ và hoàn toàn không nguy hại gì đối với chế độ chuyên chế, làm cho bọn địa chủ và tư sản lớn ấy sẽ dần dần phải tách rời khỏi cách mạng, tức là khỏi nhân dân đang chiến đấu, và sẽ điều hoà với chế độ chuyên chế. Vì lẽ toàn bộ Đảng "dân chủ" - lập hiến ở nước ta đều khát khao duy trì chế độ quân chủ và thượng nghị viện (tức là bảo đảm trước trong chế độ nhà nước các đặc quyền chính trị và sự thống trị về mặt chính trị của "mấy vạn" nhà giàu "ở bên trên"), - cho nên không còn nghi ngờ gì nữa về khả năng có một sự thỏa hiệp như thế. Hơn nữa: một sự thỏa hiệp như thế, dưới hình thức này hay hình thức khác, sớm hay muộn, ít nhất là với một bộ phận của giai cấp tư sản, - là điều

không thể tránh khỏi được, vì chính địa vị giai cấp của giai cấp tư sản trong chế độ tư bản chủ nghĩa đã định trước như vậy. Vấn đề chỉ còn là sự thỏa hiệp ấy sẽ xảy ra bao giờ và như thế nào, và tất cả nhiệm vụ của đảng của giai cấp vô sản là đem hết khả năng của mình ra đẩy lùi ngày giờ thỏa hiệp ấy lại, tìm mọi cách phân hoá giai cấp tư sản, lợi dụng được nhiều nhất cho cách mạng trong các lời kêu gọi tạm thời của giai cấp tư sản gửi cho nhân dân, và trong thời gian ấy chuẩn bị lực lượng của nhân dân cách mạng (giai cấp vô sản và nông dân) để dùng bạo lực lật đổ chế độ chuyên chế và để loại trừ, để trung lập giai cấp tư sản phản bội.

Thực thế, thực chất địa vị chính trị của giai cấp tư sản, như chúng tôi đã nói rõ nhiều lần, là ở chỗ giai cấp ấy đứng giữa Nga hoàng và nhân dân, nó muốn đóng vai trò một tên môi giới trung thực, len lỏi vào chính quyền, sau lưng nhân dân đang chiến đấu. Cho nên hôm nay giai cấp tư sản hướng về phía Nga hoàng, ngày mai họ quay về phía nhân dân. Hướng về Nga hoàng với những đề nghị "nghiêm túc và thiết thực" về thỏa hiệp chính trị. Quay về phía nhân dân với những câu nói rỗng tuếch về tự do (diễn văn của ông I. Pê-tơ-run-kê-vích tại đại hội tháng Bảy). Nếu giai cấp tư sản hiệu triệu nhân dân thì điều ấy có lợi cho chúng ta, vì bằng lời hiệu triệu ấy họ cho ta tài liệu để thức tỉnh và giáo dục về mặt chính trị những tầng lớp quần chúng lạc hậu và đông đảo, mà hiện nay công tác cổ động của những người dân chủ - xã hội chưa hy vọng gì ảnh hưởng đến được. Hãy để cho giai cấp tư sản lay dậy những người lạc hậu nhất, hãy để cho họ xối đất lên ở chỗ nào đấy, - chúng ta sẽ không ngừng gieo vào đất ấy những hạt giống dân chủ - xã hội. Khắp nơi ở phương Tây, để đấu tranh chống chế độ chuyên chế, giai cấp tư sản buộc phải thức tỉnh ý thức giác ngộ chính trị của nhân dân, đồng thời họ tìm cách gieo những hạt giống của lý thuyết tư sản vào giai cấp công nhân. Nhiệm vụ của chúng ta là lợi dụng công việc

phá hoại của giai cấp tư sản đối với chế độ chuyên chế, và không ngừng giáo dục giai cấp công nhân về các nhiệm vụ xã hội chủ nghĩa của họ, về tính chất thù địch và không thể điều hoà được giữa quyền lợi của họ và của giai cấp tư sản.

Do đó, rõ ràng sách lược của chúng ta hiện nay phải là - thứ nhất: ủng hộ những tư tưởng về tẩy chay. Bản thân vấn đề tẩy chay ấy là một vấn đề trong nội bộ phái dân chủ tư sản. Giai cấp công nhân không trực tiếp có lợi ở đó, nhưng chắc chắn là họ có lợi trong việc ủng hộ bộ phận nào cách mạng hơn trong phái dân chủ tư sản, họ có lợi trong việc mở rộng cổ động chính trị và làm gay gắt thêm cuộc cổ động ấy. Tẩy chay Đu-ma, đó là một lời kêu gọi nhân dân mạnh mẽ của giai cấp tư sản, là sự phát triển hơn nữa cuộc cổ động của giai cấp ấy, đó là sự tăng thêm những cơ hội cho cuộc cổ động của ta và đó là sự khoét sâu hơn cuộc khủng hoảng chính trị, nghĩa là nguồn gốc của phong trào cách mạng. Sự tham gia của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa vào Đu-ma chứng tỏ một sự suy yếu trong cuộc cổ động của giai cấp tư sản hiện nay, một chuyển hướng của họ về phía Nga hoàng hơn là về phía nhân dân, một sự tiến gần đến cuộc thỏa hiệp phản cách mạng giữa Nga hoàng và giai cấp tư sản.

Chắc chắn rằng Đu-ma Bu-lư-ghin, dù cho nó không bị "phá vỡ", thì tự nó cũng sẽ gây ra trong tương lai những cuộc xung đột chính trị không tránh khỏi mà giai cấp vô sản sẽ nhất định phải lợi dụng, nhưng đó là vấn đề tương lai. Thật là lối bịch nếu "cự tuyệt" không chịu sử dụng cái Đu-ma tư sản và quan liêu ấy vào mục đích cổ động và đấu tranh, nhưng bây giờ vấn đề không phải là ở chỗ đó. Bây giờ cánh tả của chính phái dân chủ tư sản đã nêu lên vấn đề đấu tranh thẳng và trực tiếp với Đu-ma bằng hình thức tẩy chay, và chúng ta phải đem hết cố gắng ra giúp vào cuộc tấn công kiên quyết hơn đó. Chúng ta cần phải tóm lấy những lời

nói của người dân chủ tư sản, những người thuộc phái "Giải phóng": phải phổ biến càng rộng càng tốt những câu nói rõ ràng tuếch "kiểu Pê-tơ-run-kê-vích" của họ về lời kêu gọi nhân dân, vạch mặt họ trước nhân dân và chỉ ra rằng cái đã kiểm nghiệm những câu nói ấy trên thực tế, lần đầu tiên và với mức tối thiểu, chính là vấn đề có tẩy chay Đu-ma hay không, - tức là kêu gọi nhân dân phản đối, - hay thừa nhận Đu-ma, - tức là không chịu phản đối, một lần nữa lại đi theo Nga hoàng, chấp nhận một sự chế giễu đối với quyền đại diện của nhân dân.

Sau nữa, thứ hai là: chúng ta phải dốc hết sức làm cho cuộc tẩy chay đem lại lợi ích thực tế, nghĩa là mở rộng và làm sâu sắc thêm cuộc cổ động, chứ không phải chỉ là lảng tránh bầu cử một cách thụ động. Ý kiến ấy đã được phổ biến khá rộng rãi, nếu chúng tôi không nhầm, trong những đồng chí công tác ở Nga, họ nói lên ý nghĩ của mình bằng những tiếng: tẩy chay *tích cực*. Ngược lại với việc lảng tránh một cách thụ động, tẩy chay tích cực phải có nghĩa là tăng cường gấp bội cuộc cổ động, tổ chức những cuộc hội họp ở khắp mọi nơi, lợi dụng các cuộc hội họp bầu cử dù cho bằng cách thâm nhập vào đây bằng bạo lực, tổ chức biểu tình, bãi công chính trị v.v. và v.v. Lẽ dĩ nhiên là vì mục đích cổ động và đấu tranh ấy, thì, như một loạt nghị quyết của đảng ta nói chung đã cho phép, những thỏa hiệp tạm thời với nhóm này hay nhóm khác của phái dân chủ tư sản cách mạng đều là đặc biệt thích đáng. Trong khi đó, một mặt chúng ta phải cương quyết gìn giữ tính giai cấp riêng biệt của đảng của giai cấp vô sản, không một phút nào từ bỏ việc phê bình theo tinh thần dân chủ - xã hội đối với những bạn đồng minh tư sản của chúng ta. Mặt khác, chúng ta sẽ không làm tròn nhiệm vụ của mình là một đảng của giai cấp tiên phong, nếu chúng ta không biết đưa khẩu hiệu cách mạng tiên tiến vào cuộc cổ động trong giai đoạn hiện nay của cách mạng dân chủ.

Đó là nhiệm vụ thứ ba, nhiệm vụ chính trị trực tiếp và trước mắt của chúng ta. "Tẩy chay tích cực", như chúng tôi đã nói, đó là một cuộc cổ động, một cuộc tuyển mộ, tổ chức các lực lượng cách mạng trên quy mô rộng lớn, với một sức mạnh tăng gấp đôi, với một áp lực tăng gấp ba. Nhưng không thể làm được một công tác như thế nếu không có một khẩu hiệu rõ ràng, chính xác, trực tiếp¹⁾. Khẩu hiệu ấy chỉ có thể là khởi nghĩa vũ trang. Việc chính phủ triệu tập một cơ quan đại diện "nhân dân" giả mạo một cách thô bạo cung cấp cho ta những cơ hội rất tốt để cổ động đòi có một cơ quan đại diện nhân dân chân chính, để giải thích cho quần chúng nhân dân đông đảo nhất hiểu rằng hiện nay (sau khi Nga hoàng đã lừa gạt và chế giễu nhân dân như vậy) chỉ có chính phủ cách mạng lâm thời mới có thể triệu tập cơ quan đại diện chân chính ấy; mà muốn lập nên chính phủ lâm thời ấy, thì cần thiết phải khởi nghĩa vũ trang thắng lợi và lật đổ thật sự chính quyền Nga hoàng. Không thể tưởng tượng có một thời cơ nào tốt hơn để tiến hành cổ động rộng rãi cho khởi nghĩa, và muốn tiến hành cổ động như thế, cũng cần phải biết thật rõ ràng chương trình của chính phủ cách mạng lâm thời. *Sáu điểm*²⁾ mà chúng tôi đã vạch ra trước đây ("Người vô sản", số 7, bài "Quân đội cách mạng và chính phủ cách mạng") phải là những điểm trong chương trình đó, tức là: 1) triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn dân; 2) vũ trang nhân dân; 3) tự do chính trị - lập tức thủ tiêu tất cả các luật lệ trái ngược với tự do chính trị; 4) tự do hoàn toàn về văn hoá và chính trị cho tất cả các dân tộc bị áp bức và không có đầy đủ quyền. Dân tộc Nga không thể giành được tự do cho mình nếu không đồng thời đấu tranh cho tự do của các dân tộc khác; 5) ngày làm tám giờ;

¹⁾ Trong bản thảo có thêm: "khẩu hiệu thống nhất công tác và biểu hiện nhiệm vụ trước mắt".

²⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.10, tr. 381.

6) lập ra các uỷ ban nông dân để ủng hộ và tiến hành mọi cải cách dân chủ, kể cả cải cách ruộng đất, cho đến cả tịch thu ruộng đất của địa chủ.

Như vậy là: ủng hộ hết sức kiên quyết chủ trương tẩy chay; vạch trần sự phản bội của cánh hữu trong phái dân chủ tư sản đang bác bỏ tư tưởng tẩy chay; biến sự tẩy chay ấy thành một sự tẩy chay tích cực, tức là phát triển cổ động hết sức rộng rãi; tuyên truyền cho khởi nghĩa vũ trang, kêu gọi lập tức tổ chức các nhóm và đội quân chiến đấu của quân đội cách mạng để lật đổ chế độ chuyên chế và thành lập chính phủ cách mạng lâm thời; phổ biến và giải thích chương trình cơ bản và tuyệt đối bắt buộc của chính phủ cách mạng lâm thời ấy, chương trình ấy phải là ngọn cờ của khởi nghĩa và làm kiểu mẫu trong tất cả các sự kiện Ô-đét-xa sắp tái diễn.

Đó phải là sách lược của đảng của giai cấp vô sản giác ngộ. Để giải thích thật rõ ràng sách lược ấy và đạt tới sự thống nhất về sách lược, chúng tôi còn phải nói về sách lược của báo "Tia lửa". Trong số 106 của báo đó, sách lược ấy được trình bày trong bài "Phòng ngự hay tấn công". Chúng tôi không dừng lại ở những bất đồng nhỏ nhặt và chi tiết, những cái đó tự chúng sẽ mất đi khi người ta bắt đầu chuyển sang hành động, chúng tôi chỉ vạch ra bất đồng ý kiến căn bản. Trong khi lên án đúng đắn chủ trương tẩy chay tiêu cực, báo "Tia lửa" đối lập lại bằng ý kiến lập tức "tổ chức sự tự quản cách mạng", coi đó là "màn đầu có thể có của khởi nghĩa". Theo ý kiến báo "Tia lửa", chúng ta phải "chiếm lấy quyền vận động tuyển cử bằng cách lập ra những uỷ ban vận động của công nhân". Các uỷ ban ấy "phải đề ra mục đích là tổ chức cuộc bầu cử để cho nhân dân lựa chọn những người đại biểu cách mạng có toàn quyền của mình, ngoài các khuôn khổ "hợp pháp" do các dự án của bộ sẽ định ra", chúng ta phải "giăng khắp nước một mạng lưới những cơ quan tự quản cách mạng".

Một khẩu hiệu như thế là hoàn toàn vô dụng. Đứng về khía cạnh các nhiệm vụ chính trị nói chung, đó là một sự hồ đồ; đứng về khía cạnh tình hình chính trị hiện nay thì khẩu hiệu ấy càng làm lợi cho phái "Giải phóng". Tổ chức sự tự quản cách mạng, tổ chức việc nhân dân bầu cử ra các đại diện của mình, đó không phải là *màn đầu* mà là *màn cuối* của khởi nghĩa. Đặt ra cho mình mục tiêu thực hiện tổ chức ấy bây giờ, trước khi khởi nghĩa, bên ngoài khởi nghĩa, như thế tức là đặt ra cho mình một mục tiêu vô lý, và gây sự mơ hồ trong ý thức của giai cấp vô sản cách mạng. Trước tiên, cần phải khởi nghĩa thắng lợi (dù là trong một thành phố riêng rẽ) và lập ra chính phủ cách mạng lâm thời, để cho chính phủ ấy, với tư cách là cơ quan của khởi nghĩa, là người lãnh tụ được thừa nhận của nhân dân cách mạng, có thể bắt tay vào tổ chức việc tự quản cách mạng. Che lấp hoặc dù chỉ là hoãn lại khẩu hiệu khởi nghĩa mà thay bằng khẩu hiệu tổ chức việc tự quản cách mạng, như thế không khác gì khuyên người ta hãy bắt ruồi rồi sau rắc bột giết ruồi lên mình ruồi. Trong những ngày lầy lừng ở Ô-đét-xa, nếu, để chuẩn bị khởi nghĩa, mà chúng ta khuyên các đồng chí ở đây không nên tổ chức quân đội cách mạng mà chỉ nên tổ chức cuộc bầu cử để nhân dân Ô-đét-xa bầu ra đại diện của mình, thì chắc chắn rằng các đồng chí ấy sẽ chế giễu đề nghị ấy. Báo "Tia lửa" lặp lại sai lầm của "phái kinh tế", tức là phái coi cuộc "đấu tranh đòi quyền lợi" là màn đầu cho cuộc đấu tranh chống chế độ chuyên chế. Báo "Tia lửa" quay trở lại cái bước chằng may của "kế hoạch vận động các hội đồng địa phương", cái kế hoạch bất hạnh đã che đậy khẩu hiệu khởi nghĩa bằng cái lý thuyết về "biểu tình loại cao".

Ở đây, không phải là chỗ để nói nhiều về nguồn gốc của cái sai lầm về sách lược ấy của báo "Tia lửa", - chúng tôi xin mời những bạn đọc nào quan tâm đến vấn đề đó hãy xem cuốn sách mỏng của N.Lê-nin: "Hai sách lược của

Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ¹⁾. Ở đây, điều quan trọng hơn là chỉ rõ khẩu hiệu của phái "Tia lửa" mới giống khẩu hiệu của phái "Giải phóng" như thế nào. Trong thực tiễn, các mưu toan tổ chức cho nhân dân bầu cử đại biểu của mình trước khi khởi nghĩa thắng lợi sẽ hoàn toàn làm vừa lòng phái "Giải phóng" và sẽ dẫn đến tình trạng là những người dân chủ - xã hội sẽ theo đuôi phái "Giải phóng". Chừng nào chính phủ chuyên chế chưa bị thay thế bằng chính phủ cách mạng lâm thời, thì nó sẽ không cho phép công nhân và nhân dân tổ chức bất kỳ cuộc bầu cử nào xứng đáng ít nhiều với tên gọi là bầu cử nhân dân (còn lối bầu cử "nhân dân" hài hước dưới chế độ chuyên chế thì Đảng dân chủ - xã hội sẽ không thêm làm đầu). Còn phái "Giải phóng", phái hội đồng địa phương, bọn uỷ viên các Đu-ma thành phố thì sẽ tiến hành cuộc bầu cử và trắng trợn gọi đó là bầu cử "nhân dân", đó là "chế độ tự quản cách mạng". Toàn bộ lập trường của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa - quân chủ bây giờ là ở chỗ cố lảng tránh khởi nghĩa, buộc chính phủ chuyên chế phải thừa nhận các cuộc bầu cử hội đồng địa phương là bầu cử nhân dân mà không cần có thắng lợi của nhân dân đối với chế độ Nga hoàng, biến chế độ tự quản ở thành phố và của hội đồng địa phương thành "chế độ tự quản cách mạng" (theo quan niệm của Pê-tơ-run-kê-vích) mà không cần có cách mạng thật sự. Lập trường ấy đã được biểu lộ ra một cách rất tài tình trong tạp chí "Giải phóng", số 74. Không thể tưởng tượng một cái gì đáng ghê tởm hơn là nhà tư tưởng ấy của giai cấp tư sản hèn nhát, hấn quả quyết rằng nếu tuyên truyền khởi nghĩa sẽ làm "mất tinh thần" cả quân đội lẫn nhân dân! Và điều ấy được thốt ra giữa lúc những kẻ đi mù cũng thấy rằng chỉ có bằng cách khởi nghĩa, người dân thường Nga và binh lính Nga mới có thể tự cứu mình khỏi

¹⁾ Xem tập này, tr. 1 - 168.

tình trạng hoàn toàn mất tinh thần và chứng minh được quyền công dân của mình! Anh Ma-ni-lốp tư sản tự vẽ ra một bức tranh thi vị về xứ Ác-ca-đi-a nói lên rằng chỉ dưới áp lực của "dư luận xã hội" không thôi, "chính phủ sẽ buộc phải đi từ nhượng bộ này đến nhượng bộ khác, cho đến lúc cuối cùng, nó không biết phải đi đâu hơn nữa. Lúc đó, chính phủ buộc phải giao chính quyền cho Quốc hội lập hiến được bầu ra trên cơ sở đầu phiếu phổ thông, bình đẳng, trực tiếp và bỏ phiếu kín, theo yêu cầu của xã hội..." (! với thượng nghị viện ư?). "Nhất quyết không có điều gì đáng nghi ngờ về việc chuyển chính quyền một cách hoà bình này (!!)" từ tay chính phủ hiện thời sang Quốc hội lập hiến của toàn dân, quốc hội này sẽ tổ chức chính quyền nhà nước và chính phủ theo những nguyên tắc mới". Và cái triết lý thiên tài ấy của giai cấp tư sản bò sát được bổ sung bằng một lời khuyên: hãy lôi cuốn theo mình quân đội, nhất là sĩ quan, tổ chức cảnh sát nhân dân "không cần có phép trước", tổ chức cơ quan tự quản địa phương (xin đọc là: của bọn địa chủ và tư sản), để làm "nhân tố cho chính phủ lâm thời tương lai".

Sự hồ đồ đó có ý nghĩa của nó. Chính đó là điều mà giai cấp tư sản muốn, họ muốn cho chính quyền chuyển về tay họ "một cách hoà bình", *không qua khởi nghĩa của nhân dân*. Vì có lẽ cuộc khởi nghĩa ấy có thể thắng lợi, giành được chế độ cộng hoà và tự do thật sự, vũ trang giai cấp vô sản và động viên hàng triệu nông dân đứng lên. Che đậy khẩu hiệu khởi nghĩa, tránh khẩu hiệu ấy và làm cho người khác quay lưng vào khẩu hiệu ấy, khuyên bảo hãy "mở màn" bằng cách tổ chức ngay lập tức chế độ tự quản (chỉ có Tơ-ru-bê-txơ-côi, Pê-tơ-run-kê-vích, Phê-đô-rốp và đồng bọn mới có thể tham gia được tổ chức ấy), chính đó là cái cần thiết cho bọn tư sản phản bội cách mạng, để họ thỏa hiệp với Nga hoàng (chế độ quân chủ và thượng nghị viện) *chống lại* "dân đen". Cho nên cái tinh thần Ma-ni-lốp của phái tự do

biểu hiện những ý nghĩ thâm kín nhất của bọn giàu sụ và quyền lợi sâu sắc nhất của chúng.

Tinh thần Ma-ni-lốp của phái dân chủ - xã hội thuộc báo "Tia lửa" chỉ biểu lộ sự thiếu suy nghĩ của một bộ phận đảng viên dân chủ - xã hội và việc họ đi chệch sách lược duy nhất cách mạng của giai cấp vô sản: vạch trần không thương xót các ảo tưởng tư sản - cơ hội chủ nghĩa, cho rằng dường như chế độ Nga hoàng có thể nhượng bộ một cách hoà bình, dường như có thể thiết lập chế độ tự quản không cần phải lật đổ chế độ chuyên chế, dường như có thể có cuộc bầu cử đại biểu do nhân dân tiến hành làm màn đầu cho khởi nghĩa. Không, chúng ta cần phải vạch ra một cách rõ ràng và cương quyết sự cần thiết phải khởi nghĩa trong tình thế hiện nay, trực tiếp kêu gọi khởi nghĩa (tất nhiên là không nói trước vào lúc nào), kêu gọi lập tức tổ chức quân đội cách mạng. Chỉ có sự tổ chức táo bạo nhất, rộng rãi nhất của một đội quân như thế mới có thể mở màn cho khởi nghĩa được. Chỉ có khởi nghĩa mới thực sự bảo đảm thắng lợi cho cách mạng; cố nhiên là người nào biết rõ điều kiện địa phương, thì bao giờ cũng sẽ luôn luôn ngừa trước được những mưu toan khởi nghĩa quá sớm. Chỉ sau khi khởi nghĩa thắng lợi mới có thể thật sự tổ chức một chế độ tự quản nhân dân thật sự.

"Người vô sản", số 12,
ngày 16 (3) tháng Tám
1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đôi chiếu với bản thảo

LỜI CHÚ THÍCH BẢN NGHỊ QUYẾT
CỦA HỘI NGHỊ CÁC TỔ CHỨC
Ở NƯỚC NGOÀI CỦA ĐẢNG CÔNG
NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA⁸³

Lời ban biên tập. Ban chấp hành trung ương đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga kiên quyết cố gắng như thế nào để đạt đến thống nhất đảng, điều đó có thể thấy rõ trong Bức thư ngỏ gửi Ban tổ chức, đăng trong số báo này. Chúng tôi chỉ nhắc lại rằng muốn thống nhất thì cần phải có một cơ sở tổ chức chung. Cho đến nay, chúng tôi chỉ biết được một cơ sở như thế là bản điều lệ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga được thông qua tại Đại hội III của đảng và hoàn toàn đảm bảo các quyền hợp lý của phái thiểu số.

"Người vô sản", số 12,
ngày 16 (3) tháng Tám
1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

LỜI CHÚ THÍCH
CUỐN SÁCH CỦA P. NI-CÔ-LA-ÉP
"CÁCH MẠNG Ở NGA"⁸⁴

Cuốn sách mỏng này viết trước ngày 6 tháng Tám. Hiện giờ, Đu-ma nhà nước đã thành lập rồi. Giai cấp công nhân và tất cả những người không có tài sản hoàn toàn không có quyền bầu đại biểu Đu-ma. Đại biểu Đu-ma là do bọn địa chủ và nhà buôn giàu có bầu, thông qua đại biểu cử tri hàng tỉnh. Nông dân, thì ngay đến đại biểu cử tri hàng tỉnh cũng không được bầu trực tiếp, mà phải thông qua đại biểu cử tri hàng huyện do hội đồng hàng tổng bầu ra. Tự do bầu cử, tự do báo chí, hội họp tuyệt nhiên không có. Cảnh sát nắm hết quyền hành. Những nghị quyết mà Đu-ma thông qua chỉ có tính chất tư vấn, chính phủ không nhất thiết phải chấp hành, tức là Đu-ma hoàn toàn không có quyền lực gì cả.

Viết sau ngày 6 (19) tháng
Tám 1905

In vào tháng Chín 1905 trong
cuốn sách do Ban chấp hành
trung ương Đảng công nhân
dân chủ - xã hội Nga xuất bản
ở Giơ-ne-vơ

Theo đúng bản thảo

**LỜI CHÚ THÍCH BÀI BÁO
CỦA M.N.PÔ-CRỐP-XKI "GIỚI
TRÍ THỨC TRONG CÁC NGÀNH
CHUYÊN MÔN VÀ NHỮNG NGƯỜI
DÂN CHỦ - XÃ HỘI"⁸⁵**

Lời ban biên tập. Theo chúng tôi thì bất đồng ý kiến giữa tác giả bài báo "Phái "Giải phóng" bắt tay vào việc" và đồng chí "U-tsi-chen" không lớn như đồng chí "U-tsi-chen" nghĩ. Người nào đã tham gia phong trào cách mạng từ lâu và quen với cuộc đấu tranh chính trị giữa các xu hướng thì tự họ có những quan điểm nhất định và tự nhiên họ cũng có thiên hướng cho rằng những người khác cũng có những quan điểm nhất định, họ xếp những người khác vào "đảng" này hay "đảng" nọ, căn cứ vào ý kiến này hay ý kiến khác về một vấn đề riêng biệt (hoặc căn cứ vào chỗ không có ý kiến). Tất nhiên, đối với người làm công tác cổ động trong các cuộc hội họp quần chúng, thì ngoài quan điểm "chính trị" ra, còn cần chú ý đến quan điểm "sư phạm", đặt mình vào địa vị của người nghe, giải thích nhiều hơn là "la lối" và v.v.. Những sự cực đoan không bao giờ tốt cả, nhưng nếu cần phải chọn lựa, thì chúng tôi sẽ chọn một thái độ rõ ràng có tính chất hẹp và không điều hoà hơn là một thái độ mập mờ mềm yếu và nhân nhượng. Sự hãi sợ "cường bạo" có thể chỉ làm cho những kẻ khiếp nhược và mềm yếu xa chúng ta. Ai có lấy một "tia" nhiệt tình cũng sẽ tự mình thấy được mau chóng - và cuộc sống cũng sẽ chỉ cho họ thấy - rằng những nhận xét rõ ràng và sắc bén về chính trị đối với "người huyền thoại thuộc phái "Giải phóng"" là hoàn toàn đúng, và chính người đó cũng cho rằng

người thuộc phái "Giải phóng" điển hình ấy là "huyền thoại" chỉ vì thiếu kinh nghiệm chính trị. Đồng chí "U-tsi-chen" có những lời chỉ dẫn rất bổ ích vì đồng chí am hiểu hoàn cảnh, chính đồng chí cũng nhận thấy "những chân lý cay đắng được lĩnh hội" nhanh chóng như thế nào.

*"Người vô sản", số 13,
ngày 22 (9) tháng Tám
1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo*

**BAN BIÊN TẬP BÁO "NGƯỜI
VÔ SẢN" TRẢ LỜI CÁC CÂU HỎI
CỦA ĐỒNG CHÍ "RA-BÔ-TSI"⁸⁶**

Lời ban biên tập. Chúng tôi xin trả lời các câu hỏi của đồng chí: 1) vâng, vừa lãnh đạo và vừa quản lý cho đến khi triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn dân; 2) trong những điều kiện mà sự tham gia ấy đảm bảo có thể "đấu tranh không khoan nhượng chống mọi âm mưu phản cách mạng và bảo vệ những lợi ích độc lập của giai cấp công nhân" (trích nghị quyết của Đại hội III); 3) trong nghị quyết của Đại hội III về khởi nghĩa có nói rõ ràng rằng phải "dùng công tác tuyên truyền và cổ động để giải thích cho giai cấp vô sản hiểu *không những* ý nghĩa chính trị, *mà cả* mặt tổ chức - thực tiễn của cuộc khởi nghĩa vũ trang sắp tới nữa". Điều ấy có nghĩa là cần phải nâng cao trình độ giác ngộ của quần chúng, giải thích cho họ rõ ý nghĩa chính trị của cuộc khởi nghĩa. Nhưng như thế chưa đủ. Ngoài ra, còn phải kêu gọi quần chúng đứng lên đấu tranh vũ trang, ngay từ bây giờ bắt đầu vũ trang và tự tổ chức thành đội ngũ của đội quân cách mạng. Sau nữa, chúng tôi cần phải nói với tác giả bức thư rằng cả một tác phẩm của N. Lê-nin "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" đã dành để giải thích các nghị quyết của đại hội và của hội nghị về chính phủ cách mạng lâm thời. Cuối cùng, về vấn đề chia rẽ, chúng tôi nói rằng sự công phần của tác giả là hoàn toàn chính đáng. Chúng tôi khuyên ông nên đấu tranh để mọi người thừa nhận những quy tắc thống nhất

của tổ chức đảng, đấu tranh mà không bị lúng túng trước bất cứ tiếng kêu la nào của bọn trí thức về quả đấm từ bên trên hay quả đấm từ bên dưới, đấu tranh không phải bí mật, không phải bằng mưu đồ, không phải bằng cách lập ra những nhóm mới hay đảng mới, mà công khai, thẳng thắn, trong khuôn khổ của một trong những tổ chức của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

*"Người vô sản", số 13,
ngày 22 (9) tháng Tám
1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đôi chiếu với bản thảo*

**"SỰ THỐNG NHẤT
CỦA NGA HOÀNG VỚI NHÂN DÂN,
VÀ SỰ THỐNG NHẤT
CỦA NHÂN DÂN VỚI NGA HOÀNG"**

Trong báo "Người vô sản", số 12, ra ngày 3 (16) tháng Tám, chúng tôi đã nói đến khả năng là sắp đây Đu-ma Bu-lư-ghin sẽ được triệu tập và cũng đã phân tích sách lược của Đảng dân chủ - xã hội đối với vấn đề này¹⁾. Dự án của Bu-lư-ghin nay đã thành pháp luật, và bản Tuyên ngôn ngày 6 (19) tháng Tám đã báo tin là một "Đu-ma nhà nước" sẽ được triệu tập "chậm nhất vào giữa tháng Giêng 1906".

Chính vào dịp kỷ niệm một năm ngày 9 tháng Giêng, ngày mà công nhân Pê-téc-bua đã dùng máu của mình để đánh dấu bước mở đầu của cách mạng ở Nga và tỏ rõ quyết tâm của mình đấu tranh đến cùng cho thắng lợi của cách mạng, - chính vào dịp kỷ niệm một ngày lớn như vậy, Nga hoàng định triệu tập cái hội nghị được sắp đặt hết sức thô bạo, lại được bọn mật thám sàng lọc một cách kỹ càng, bao gồm bọn địa chủ, bọn tư bản và một dúm phú nông quen quy lụy bọn cầm quyền. Nga hoàng định thương nghị với hội nghị đó, coi đó như là hội nghị đại biểu của "nhân dân". Nhưng toàn bộ giai cấp công nhân, hàng mấy chục triệu người lao động và các người khác, không có một miếng đất nhỏ trong tay, đều bị gạt hết ra khỏi cuộc bầu cử những "vị đại diện nhân dân" đó. Chúng ta hãy chờ xem rồi sẽ

¹⁾ Xem tập này, tr. 212 - 222.

biết, Nga hoàng tính toán về sự bất lực của giai cấp công nhân như vậy có đúng không...

Chừng nào giai cấp vô sản cách mạng chưa tự vũ trang được và chưa đánh bại được chính phủ chuyên chế, thì không thể chờ mong được cái gì khác ngoài cái của bố thí ấy cho bọn tư sản lớn, mà Nga hoàng không phải tốn lấy một đồng xu và cũng chẳng bị ràng buộc gì. Và có lẽ, cái của bố thí đó cũng chưa được đưa ra lúc này đâu, nếu vấn đề chiến hay hoà không trở thành mối đe dọa như vậy. Không thương nghị với bọn địa chủ và bọn tư bản, thì chính phủ chuyên chế không dám trút lên vai nhân dân cái gánh nặng tiếp tục chiến tranh một cách điên cuồng; cũng như không dám đưa ra các biện pháp nhằm chuyển toàn bộ cái gánh nặng chi phí chiến tranh, từ trên vai bọn giàu có, lên đầu công nhân và nông dân.

Còn như bản thân cái nội dung của đạo luật về Đu-ma nhà nước, thì nó hoàn toàn phù hợp với những điều dự tính xấu nhất của chúng ta. Hiện nay chưa rõ rồi đây Đu-ma liệu có được triệu tập trên thực tế hay không, vì những của bố thí loại ấy, người ta thường dễ dàng lấy lại, và bọn vua chúa chuyên chế ở bất cứ nước nào cũng thường đưa ra những lời hứa hẹn loại như vậy, rồi lại nuốt lời ngay hàng chục lần; - cũng chưa rõ là trong chừng mực nào thì cái Đu-ma tương lai ấy, nếu nó sẽ họp được mà không bị tan vỡ, có thể trở thành một trung tâm để tiến hành cuộc cổ động chính trị thật sự rộng lớn trong quần chúng nhân dân chống lại chế độ chuyên chế. Nhưng có điều tuyệt đối không thể nghi ngờ được là chính cái nội dung của đạo luật mới về Đu-ma nhà nước cung cấp cho chúng ta nhiều tài liệu hết sức phong phú để tiến hành công tác cổ động, để giải thích cái *thực chất* của nền chuyên chế, vạch rõ cơ sở giai cấp của nó, nêu rõ toàn bộ cái mâu thuẫn không thể dung hoà được giữa lợi ích của nó và lợi ích của nhân dân, truyền bá và phổ biến những yêu sách dân chủ - cách mạng

của chúng ta. Có thể nói một cách không quá đáng rằng bản Tuyên ngôn và đạo luật ngày 6 (19) tháng Tám phải biến thành cuốn sách gối đầu giường của bất cứ người làm công tác cổ động chính trị nào, của bất cứ người công nhân giác ngộ nào, vì tài liệu đó thật sự là "cái gương phản chiếu" tất cả những sự hèn hạ, đê tiện, cái quá khứ chuyên chế theo kiểu châu Á, sự cưỡng bức và bóc lột đương tràn ngập trong toàn bộ chế độ chính trị và xã hội của nước Nga. Có thể nói mỗi câu của bản Tuyên ngôn và của đạo luật đó đều là cơ sở tốt cho những bài bình luận chính trị có nội dung hết sức phong phú và súc tích nhằm kích thích tư tưởng dân chủ và ý thức giác ngộ cách mạng.

Tục ngữ có câu: "Đừng khuấy lên thì không thấy thối". Khi đọc Tuyên ngôn và đạo luật về Đu-ma nhà nước, ta cảm thấy như người ta bắt đầu bới tung ra dưới mũi mình cái đồng rác rưởi tích lại từ đời nào đó.

Chế độ chuyên chế đã được duy trì nhờ sự áp bức nhân dân lao động hàng thế kỷ nay, nhờ sự u mê, đần độn của nhân dân, nhờ tình trạng đình trệ trong lĩnh vực phát triển kinh tế và các lĩnh vực phát triển khác. Đó là cơ sở cho sự phát triển khá thuận lợi và cho việc truyền bá giả dối một thứ lý luận về "sự thống nhất khăng khít của Nga hoàng với nhân dân, và sự thống nhất của nhân dân với Nga hoàng", lý luận cho rằng chính quyền chuyên chế của Nga hoàng đứng lên trên tất cả mọi đẳng cấp và mọi giai cấp của xã hội, đứng lên trên việc phân chia nhân dân ra thành kẻ giàu và người nghèo và đại biểu cho quyền lợi chung của toàn thể nhân dân. Cái mà chúng ta đương chứng kiến hiện nay, chính là một cố gắng thể hiện *thực tế* cái trò "thống nhất" đó dưới một hình thức rụt rè nhất, hình thức mằm mống, dưới cái dạng *hiệp thương* đơn giản với các "vị đại biểu được bầu ra trong toàn nước Nga". Và kết quả thế nào? Người ta thấy ngay rằng "sự thống nhất của Nga hoàng với nhân dân" chỉ có thể có được thông qua một đạo

quân quan lại và cảnh sát, bọn này có nhiệm vụ giữ cho cái hàm thiếc buộc vào miệng nhân dân luôn luôn được chặt. Sự "thống nhất" đó đòi hỏi nhân dân không được phép mở mồm mở miệng. Chỉ có bọn địa chủ và tư bản được coi là "nhân dân", bọn này được phép tham gia các cuộc bầu cử qua hai cấp (trước hết chúng bầu ra đại biểu cử tri hàng huyện và thành phố, rồi bọn đại biểu này mới bầu ra các nghị viên của Đu-ma nhà nước). Nông dân - *chủ hộ* chỉ được xếp vào hàng ngũ nhân dân sau khi đã được sàng lọc qua các cuộc bầu cử theo *bốn cấp*, lại được các thủ lĩnh quý tộc, các trưởng quan địa phương và nhân viên cảnh sát giám sát, giúp đỡ và dận dò đầy đủ. Trước hết, các chủ hộ bầu ra các thành viên của hội đồng hàng tổng, sau đó các hội đồng hàng tổng mới bầu ra đại biểu của tổng, cứ mỗi hội đồng hai người. Rồi các đại biểu đó của tổng mới bầu ra đại biểu cử tri hàng tỉnh. Cuối cùng, các đại biểu cử tri hàng tỉnh này của nông dân cùng với đại biểu cử tri hàng tỉnh của bọn địa chủ và tư bản (dân thành phố) mới bầu ra nghị viện của Đu-ma nhà nước! Hầu hết khắp nơi, chỉ có một số rất ít nông dân ở vào hàng ngũ đại biểu cử tri hàng tỉnh. Họ chỉ được bầu vào Đu-ma nhà nước, mỗi tỉnh một người phải là nông dân, nghĩa là có tất cả 51 ghế trong số 412 ghế (có 51 tỉnh trong phần nước Nga thuộc châu Âu).

Toàn bộ giai cấp công nhân ở thành phố, tất cả dân cày nghèo ở nông thôn, các cố nông và các nông dân không có nhà riêng đều không được tham gia một cuộc bầu cử nào cả.

Sự thống nhất của Nga hoàng với nhân dân thực ra chỉ là sự thống nhất giữa Nga hoàng với bọn địa chủ và bọn tư bản, cộng với một nhóm nông dân giàu, và mọi cuộc bầu cử đều được đặt dưới sự giám sát hết sức nghiêm ngặt của bọn cảnh sát. Không hề có tự do ngôn luận, báo chí, hội họp và lập hội, mà thiếu những cái này thì mọi cuộc bầu cử chỉ là một trò hề.

Đu-ma nhà nước không có một quyền hành gì, vì tất cả những nghị quyết của nó đều không có tính chất bắt buộc mà chỉ có tính chất tư vấn. Tất cả những nghị quyết đó đều phải được Hội đồng nhà nước xét duyệt, nghĩa là cũng bọn quan lại ấy xét duyệt và tán thành. Đu-ma nhà nước chỉ là một chái nhà phụ, giống như một đồ chơi, xây liền với toà lâu đài của quan lại và cảnh sát. Công chúng không được phép tham dự các buổi họp của nó. Các bài tường thuật về các phiên họp của Đu-ma nhà nước chỉ được đăng lên báo nếu không phải là các phiên họp kín; mà muốn họp kín thì chỉ cần có lệnh của một vị đại thần là đủ, nghĩa là chỉ cần ngài coi vấn đề đưa ra là một vấn đề thuộc về bí mật nhà nước.

Đu-ma nhà nước mới, đó cũng chỉ là một phân cục cảnh sát nước Nga được mở rộng mà thôi. Bọn địa chủ giàu và bọn tư sản - chủ xưởng (thỉnh thoảng còn có nông dân giàu) được phép "góp ý kiến" trong những buổi họp "công khai" của cơ quan cảnh sát (hoặc trưởng quan địa phương, hoặc viên thanh tra công xưởng v.v.); chúng vẫn có quyền đệ trình những ý kiến của chúng lên cho hoàng đế tối cao... tôi muốn nói đây là viên đồn trưởng cảnh sát. Còn như "dân đen", công nhân ở thành phố, nông dân nghèo, thì lẽ dĩ nhiên là họ không hề được phép "góp ý kiến" về bất cứ vấn đề gì.

Điều khác nhau duy nhất chỉ là: cơ quan cảnh sát thì có nhiều, và mọi việc ở đây đều được giữ kín. Còn Đu-ma nhà nước thì chỉ có một, và nay bắt buộc phải công bố thủ tục bầu cử Đu-ma nhà nước và phạm vi quyền hạn của nó. Chúng tôi xin nhắc lại, bản thân sự công bố đó tự nó đã vạch trần rất tốt tất cả sự đê hèn của chế độ chuyên chế Nga hoàng rồi.

Đứng trên quan điểm quyền lợi của nhân dân mà nói thì Đu-ma nhà nước là một trò chế giễu trắng trợn nhất đối với "quyền đại biểu của nhân dân". Và hình như cố ý,

để làm tăng thêm cái tính chất giễu cợt ấy, lại xảy ra nhiều sự việc như bài diễn văn của ông Đuốc-nô-vô, việc bắt giam ông Mi-li-u-cốp và đồng bọn, cử chỉ xác xược của ông Sa-ra-pốp. Ông Đuốc-nô-vô, vị tổng trấn quân sự mới của Mát-xcơ-va, người được báo chí phản động nhiệt liệt tán tụng, đã nói toạc ra trong bài diễn văn của mình những kế hoạch thực sự của chính phủ mà ngoài bản Tuyên ngôn và đạo luật về Đu-ma nhà nước ra ngày 6 tháng Tám, còn ban hành cùng ngày hôm đó một đạo dụ nhằm thu hồi "đạo dụ gửi Pháp viện tối cao" ra ngày 18 tháng Hai 1905. Đạo dụ ngày 18 tháng Hai cho phép các tư nhân được quyền đưa ra những dự kiến và đề nghị nhằm cải tiến tổ chức của nhà nước. Phái hội đồng địa phương và các đại biểu của giới trí thức đã dựa vào đạo dụ đó mà tổ chức các cuộc hội họp, hội nghị, đại hội được cảnh sát cho phép. Hiện nay đạo dụ ấy đã bị thu hồi. Hiện nay tất cả các "dự kiến và đề nghị nhằm cải tiến tổ chức của nhà nước" đều phải "đệ trình lên" chính phủ chuyên chế "theo đúng thủ tục đã được quy định về thành lập Đu-ma nhà nước"! Điều đó có nghĩa là: chấm dứt mọi việc cố động, chấm dứt các cuộc hội họp và đại hội. Đã có một Đu-ma nhà nước rồi, thì không còn có gì nữa mà cần phải thảo luận. Đúng như điều mà ông Đuốc-nô-vô đã nói khi ông ta tuyên bố là người ta sẽ không cho phép triệu tập bất cứ một loại đại hội nào của hội đồng địa phương.

Bọn tự do trong Đảng "dân chủ - lập hiến" (xin đọc là: quân chủ) ở nước ta một lần nữa lại thấy mình bị bịp. Bọn chúng mong đợi một hiến pháp, thế mà nay người ta cấm chúng không được tiến hành bất cứ cuộc cố động nào cho hiến pháp, và lúc "có sự ân huệ" cho phép thành lập một cơ quan có tính chất giễu cợt đối với hiến pháp!

Ông Sa-ra-pốp còn buột miệng lộ ra nhiều hơn nữa. Trong tờ báo của ông được chính phủ trợ cấp (tờ "Sự nghiệp nước Nga")⁸⁷, ông ta trực tiếp khuyên nên đem lính

Cô-dắc đến đóng ngay tại nơi hội họp của Đu-ma... để phòng ngừa những hành động "không thỏa đáng" của Đu-ma đó. Sự thống nhất của Nga hoàng với nhân dân đòi hỏi những đại biểu của nhân dân phải nói và hành động theo ý muốn của Nga hoàng. Nếu không, lính Cô-dắc sẽ giải tán Đu-ma. Nếu không, các nghị viên Đu-ma có thể bị bắt giữ ngay trước khi họ tới Đu-ma, mà chưa cần đến bàn tay của lính Cô-dắc. Bản Tuyên ngôn về sự thống nhất của Nga hoàng với nhân dân ra thứ bảy, ngày 6 tháng Tám, thì chủ nhật, ngày 7 tháng Tám, ông Mi-li-u-cốp, một trong những người lãnh đạo cánh *ôn hoà* trong phái "Giải phóng" hay Đảng "dân chủ - lập hiến" (xin đọc là: quân chủ) bị bắt gần Pê-téc-bua cùng với khoảng mười người bạn đồng sự về chính trị của ông ta. Họ đều bị truy tố là có tham gia "Liên minh các hội liên hiệp". Chắc chắn rồi họ cũng sẽ chóng được thả ra, nhưng cánh cửa của Đu-ma cũng dễ bị đóng đối với họ: chỉ cần tuyên bố là họ "đương bị thẩm tra hay bị truy tố"!

Nhân dân Nga đã giành được những bài học nho nhỏ đầu tiên về chủ nghĩa lập hiến. Tất cả những đạo luật về bầu cử đại biểu của nhân dân không đáng giá một đồng xu nhỏ nếu chưa *thực sự giành được* quyền chuyên chế của nhân dân, chưa có tự do hoàn toàn về ngôn luận, báo chí, hội họp và lập hội, nhân dân chưa được vũ trang để có đủ khả năng bảo đảm quyền bất khả xâm phạm về thân thể. Ở trên, chúng tôi đã nói rằng Đu-ma nhà nước là một trò giễu cợt đối với quyền đại biểu của nhân dân. Điều đó dĩ nhiên như vậy, nếu đứng trên quan điểm lý luận về *quyền chuyên chế của nhân dân*. Nhưng quan điểm này lại không được chính phủ chuyên chế và cả giai cấp tư sản quân chủ - tự do chủ nghĩa (phái "Giải phóng" hay Đảng quân chủ - lập hiến) chấp nhận. Ở nước Nga hiện nay, chúng ta đang đứng trước *ba* thứ lý luận chính trị mà chúng tôi sẽ còn nhiều dịp nói đến ý nghĩa của chúng. Đó là: 1) Lý luận về sự

hiệp thương giữa Nga hoàng và nhân dân (hoặc về "sự thống nhất của Nga hoàng với nhân dân, và sự thống nhất của nhân dân với Nga hoàng" như đã được nêu trong Tuyên ngôn ngày 6 tháng Tám). 2) Lý luận về sự *thỏa hiệp* giữa Nga hoàng và nhân dân (cương lĩnh của phái "Giải phóng" và của đại hội các hội đồng địa phương). 3) Lý luận về *quyền chuyên chế của nhân dân* (cương lĩnh của Đảng dân chủ - xã hội, cũng như của phe dân chủ cách mạng nói chung).

Đứng trên quan điểm lý luận về *hiệp thương* thì lẽ dĩ nhiên, Nga hoàng sẽ chỉ mở hội nghị với những kẻ mà hắn ta muốn, và bằng phương thức mà hắn ta muốn. Mà Nga hoàng muốn hiệp thương với ai và hiệp thương như thế nào, điều ấy Đu-ma nhà nước đã cho ta thấy rõ đến mức tuyệt diệu. Nếu đứng trên quan điểm lý luận về *thỏa hiệp* thì Nga hoàng không phải phục tùng ý chí của nhân dân mà chỉ cần tính đến ý chí đó thôi. Nhưng hắn tính đến như thế nào và tới mức độ nào, điều này ta không thể biết được qua lý luận của phái "Giải phóng" về "thỏa hiệp", và chừng nào quyền hành thực tế còn nằm trong tay Nga hoàng thì giai cấp tư sản thuộc phái "Giải phóng" không sao tránh khỏi số phận đáng buồn của những kẻ ăn mỳ hoặc những kẻ môi giới, đương muốn lợi dụng những thắng lợi của nhân dân để chống lại nhân dân. Đứng trên lập trường *quyền chuyên chế của nhân dân*, thì trước hết cần đảm bảo trên thực tế quyền tự do hoàn toàn về cổ động và bầu cử, sau đó cần triệu tập một Quốc hội lập hiến thực sự của toàn dân, nghĩa là một quốc hội được bầu ra theo lối đầu phiếu phổ thông, trực tiếp, bình đẳng và bỏ phiếu kín, một quốc hội nắm trong tay mọi quyền hành, một quốc hội có quyền hành đầy đủ, thống nhất và không bị chia sẻ, một quốc hội tiêu biểu thực sự cho sự chuyên chế của nhân dân.

Như vậy là chúng ta đã tiến sát đến khẩu hiệu tuyên truyền cổ động của chúng ta (khẩu hiệu của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga) về Đu-ma nhà nước. Ai có thể thực

sự đảm bảo quyền tự do bầu cử và toàn bộ quyền hành cho Quốc hội lập hiến? Chỉ có nhân dân được vũ trang, tự tổ chức thành một *đội quân cách mạng*, nhân dân sẽ lôi kéo về phía mình tất cả những phần tử có sức sống và trung thực trong quân đội Nga hoàng, sẽ đè bẹp lực lượng của Nga hoàng và lập nên một *chính phủ cách mạng lâm thời* thay thế cho chính phủ chuyên chế của Nga hoàng. Việc dựng lên Đu-ma nhà nước, một mặt là nhằm "lôi kéo" nhân dân bằng cái tư tưởng về hình thức quản lý nhà nước thông qua một cơ quan đại diện do dân bầu, mặt khác, bản thân nó là một sự giả mạo thô kệch nhất về quyền đại biểu của nhân dân, đó là một nguồn vô tận cho công cuộc cổ động cách mạng hết sức rộng rãi trong quần chúng, đó cũng là một lý do rất tốt để tổ chức hội họp, biểu tình, bãi công chính trị và v.v.. Khẩu hiệu cho toàn bộ công cuộc cổ động ấy là: khởi nghĩa vũ trang, thành lập ngay các nhóm và đội quân chiến đấu của quân đội cách mạng, lật đổ chính quyền Nga hoàng và thành lập một chính phủ cách mạng lâm thời để triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn dân. Dĩ nhiên, việc quyết định thời cơ khởi nghĩa phải tùy ở những điều kiện của từng địa phương. Chúng tôi chỉ có thể nói rằng, nói chung, hiện nay hoãn lại một chút thời cơ khởi nghĩa thì sẽ có lợi cho giai cấp vô sản cách mạng, vì công nhân đang dần dần được vũ trang, tâm trạng binh lính ngày càng dao động, khủng hoảng chiến sự sắp được giải quyết (chiến tranh hay một nền hoà bình bi thảm); trong những điều kiện như vậy, việc khởi nghĩa sớm có thể gây nên những thiệt hại hết sức lớn lao.

Để kết thúc, chúng tôi chỉ còn phải đem so sánh khẩu hiệu sách lược đã được nêu lên một cách vắn tắt ở trên, với những khẩu hiệu khác. Như chúng tôi đã nêu rõ trên báo "Người vô sản", số 12, khẩu hiệu của chúng tôi phù hợp với điều mà đa số các đồng chí hiện nay công tác ở Nga thường hiểu là "tẩy chay tích cực". Còn sách lược của

báo "Tia lửa" đăng trên số 106 thì chủ trương thành lập ngay một chính quyền tự quản cách mạng, chủ trương để nhân dân bầu ra các đại biểu của mình, coi đấy là màn đầu có thể có của khởi nghĩa, sách lược đó là hoàn toàn sai. Chừng nào chưa đủ lực lượng để khởi nghĩa vũ trang và giành thắng lợi, mà đã nói đến thành lập một chính quyền tự quản cách mạng của nhân dân, thì thật là lối bịch. Đấy không phải là màn đầu mà là màn cuối của khởi nghĩa. Sách lược sai lầm như vậy sẽ chỉ có lợi cho giai cấp tư sản thuộc phái "Giải phóng"¹⁾ vì, một là, nó dùng khẩu hiệu tổ chức chính quyền tự quản cách mạng để che lấp hoặc đẩy lùi khẩu hiệu khởi nghĩa; hai là, nó giúp cho bọn tư sản tự do chủ nghĩa dễ tuyên bố rằng những cuộc bầu cử *của chúng* (vào hội đồng địa phương và các Đu-ma thành phố) là những cuộc bầu cử của nhân dân, vì khi nào Nga hoàng còn nắm trong tay chính quyền, thì không thể có bầu cử của nhân dân, còn bầu cử hội đồng địa phương, các Đu-ma thành phố, thì bọn thuộc phái tự do còn có thể tổ chức được, bất chấp những lời đe dọa của các ngài Đuốc-nô-vô.

Giai cấp vô sản bị gạt ra không được tham gia các cuộc bầu cử vào Đu-ma. Thật ra, giai cấp vô sản chẳng cần gì phải tẩy chay Đu-ma, vì Đu-ma đó của Nga hoàng, với việc thành lập của nó, tự nó đã là sự tẩy chay giai cấp vô sản rồi. Nhưng giai cấp vô sản sẽ có lợi nếu nó ủng hộ một bộ phận của phái dân chủ tư sản có ý nghiêng về phía hành động cách mạng hơn là mặc cả, nghiêng về tẩy chay Đu-ma, tăng cường cổ động hơn nữa trong nhân dân nhằm phản đối Đu-ma đó. Giai cấp vô sản không thể làm ngơ trước sự phản bội đầu tiên đó hay sự không triệt để của phái dân chủ tư sản, khi các đại biểu của nó mồm thì nói tẩy chay Đu-ma (tại đại hội của phái hội đồng địa phương tiến hành

¹⁾ Trong bản thảo có thêm chữ "quân chủ".

vào tháng Bảy, trong cuộc bỏ phiếu đầu tiên, thậm chí *đại đa số* đã tán thành tẩy chay), đưa ra những lời lẽ hào nhoáng như kêu gọi nhân dân mà không kêu gọi Nga hoàng (lời ông I. Pê-tơ-run-kê-vích ngay trong đại hội đó), nhưng thực tế thì sẵn sàng giữ lại sự giễu cợt mới đó đối với những yêu cầu của nhân dân, mà không hề có một sự phản đối nào theo đúng nghĩa của chữ này hoặc không hề tuyên truyền rộng rãi sự phản đối này, và sẵn sàng gác bỏ tư tưởng tẩy chay và tham dự Đu-ma. Giai cấp vô sản không thể bỏ qua mà không bác bỏ những lời lẽ giả dối đầy rẫy trong những bài đăng trên các tờ báo công khai của phái tự do (ví dụ, xin hãy xem tờ "Nước Nga"⁸⁸ ra ngày 7 tháng Tám), những tờ báo này đã từng lao vào đấu tranh chống lại tư tưởng tẩy chay. Các ngài nhà báo thuộc phái tự do đương ra sức đầu độc nhân dân bằng những lời lẽ cam đoan rằng có thể có được con đường hoà bình, con đường "tranh luận hoà bình" (thế thì tại sao Mi-li-u-cốp lại không thể đấu tranh "một cách hoà bình" chống Sa-ra-pốp, hả các ngài?). Các ngài nhà báo thuộc phái tự do lừa bịp nhân dân khi họ tuyên bố rằng phái hội đồng địa phương "có thể trong một mức độ nào đó (!) làm tê liệt (!) cái áp lực nhất định sẽ xảy ra của các trưởng quan địa phương và của bọn chức trách địa phương nói chung đối với những cử tri nông dân" (như trên, tờ "Nước Nga"). Bọn nhà báo thuộc phái tự do đã hoàn toàn xuyên tạc vai trò của Đu-ma nhà nước trong quá trình cách mạng Nga, khi họ đem so nó với Nghị viện Phổ trong thời kỳ xung đột về ngân sách với Bi-xmác (1863)⁸⁹. Thực ra, nếu muốn so sánh thì người ta phải lấy thời kỳ đấu tranh để giành hiến pháp, thời kỳ khởi đầu của cách mạng làm ví dụ, chứ không nên lấy thời kỳ lập hiến làm ví dụ. Làm khác đi có nghĩa là nhẩy thẳng từ thời kỳ giai cấp tư sản còn đương là một giai cấp cách mạng sang thời kỳ giai cấp tư sản đã thỏa hiệp với bọn phản động. (Xem báo "Người vô sản", số 5, đoạn so sánh

giữa các ngài Pê-tơ-run-kê-vích của chúng ta và An-đrát-si "trước đây đã từng là một nhà cách mạng" và sau đó giữ chức bộ trưởng¹⁾). Đu-ma nhà nước làm cho người ta nhớ tới "Nghị viện (quốc hội) liên hợp" của nước Phổ, thành lập ngày 3 tháng Hai năm 1847, một năm trước khi cách mạng bùng nổ. Phái tự do Phổ khi ấy cũng có ý định tẩy chay cái nghị viện có tính chất tư vấn đó của bọn địa chủ, nhưng rồi không làm, và đưa ra hỏi ý kiến nhân dân: "Annehmen oder ablehnen?" ("Nhận hay từ chối?" - đó là đầu đề một cuốn sách nhỏ của Hen-ri-ch Xi-môn, người thuộc phái tự do chủ nghĩa tư sản, xuất bản năm 1847). Nghị viện liên hợp của nước Phổ họp (kỳ họp đầu khai mạc ngày 11 tháng Tư 1847 và bế mạc ngày 26 tháng Sáu 1847) và đã đưa đến một loạt các cuộc xung đột giữa phái lập hiến và chính quyền chuyên chế; tuy vậy, đây vẫn chỉ là một tổ chức chết cho đến khi *nhân dân cách mạng và giai cấp vô sản Béc-lanh, người lãnh đạo nhân dân cách mạng*, đánh bại được quân đội của nhà vua *trong cuộc khởi nghĩa ngày 18 tháng Ba năm 1848*. Thế là Đu-ma nhà nước... À quên, nghị viện liên hợp chứ! về châu diêm vương. Khi ấy, một hội nghị đại biểu nhân dân được triệu tập (tiếc thay, không phải là do một chính phủ cách mạng triệu tập, mà lại do nhà vua mà các công nhân anh dũng ở Béc-lanh đã không biết "đánh cho chết đi") trên cơ sở quyền đầu phiếu phổ thông trong điều kiện có tự do tương đối về cổ động.

Hãy để cho bọn tư sản phản bội cách mạng chui vào cái Đu-ma nhà nước chết ngay trong trứng đó. Giai cấp vô sản Nga sẽ tăng cường công tác cổ động, và chuẩn bị cho ngày 18 tháng Ba 1848 của nước Nga chúng ta (hay tốt hơn là cho ngày 10 tháng Tám 1792).

"Người vô sản", số 14,
ngày 29 (16) tháng Tám
1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.10, tr. 334 - 339.

BỌN TRĂM ĐEN VÀ TỔ CHỨC KHỞI NGHĨA

Những sự việc ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt và Ba-la-sốp⁹⁰ làm cho mọi người đều phải chú ý. Trong số trước chúng tôi đã đăng bài tường thuật chi tiết về cuộc chiến đấu ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt. Trong số này, chúng tôi đăng bài tường thuật về cuộc chiến đấu ở Ba-la-sốp. Những kỳ công của bọn Trăm đen ngày càng nhiều. Đảng dân chủ - xã hội cần phải chú ý xem hiện tượng ấy có ý nghĩa thế nào trong quá trình phát triển chung của cách mạng. Ngoài bài của thông tin viên từ Xa-ma-ra, đây còn có một tờ truyền đơn khá hay do nhóm Bô-ri-xô-glép-xơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga phát hành:

"Hỡi các công nhân và nhân dân thành phố Bô-ri-xô-glép-xơ! Những sự biến xảy ra ở Ba-la-sốp và Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt - nơi mà bọn cảnh sát đã biểu lộ rõ khả năng của chúng trong việc tổ chức tàn sát những người có tư tưởng khác với chúng - chỉ cho các bạn thấy tất cả tính chất nghiêm trọng của thời cuộc mà cách mạng đã tạo ra trước mắt chúng ta. Thời kỳ của những lời nói và chỉ trích trừu tượng đã qua rồi. Do sự thúc đẩy của tình thế, chính phủ đang đẩy chúng ta từ lời nói đến việc làm. Chính phủ thấy rằng phong trào cách mạng đã vượt qua cái giai đoạn trong đó từ trước đến nay chỉ có cảnh sát và sen đâm đầu tranh với nó. Chính phủ đã cảm thấy rằng, trong cuộc đấu tranh chống "kẻ thù bên trong", những đội quân thường trực của Bộ nội vụ không đủ nữa. Toàn thể nhân dân trong Đế quốc Nga đã trở thành "kẻ thù bên trong" và "phiến loạn", và chính phủ bắt buộc phải mở cửa thu nhận những người tình nguyện vào hàng ngũ của quân đội thường trực. Nhưng, khi tiến hành thu nhận rộng rãi vào làm "nghĩa vụ nhà nước" - những bọn du côn, lưu manh, bán hàng rong và những loại người giống như thế, bọn người không chịu nhận bất kỳ sự bó buộc nào của chế độ quan liêu thì chính phủ ta bắt buộc phải thay đổi cả những biện pháp

đối phó với quần chúng lẫn những biện pháp bí mật đấu tranh trực tiếp với cách mạng đã dùng từ lâu nay: lấy độc trị độc. Từ trước đến nay, chính phủ ta chỉ đấu tranh với báo chí. Bây giờ tự chính phủ đã đăng các bản tuyên ngôn trên các báo "Tin tức Mát-xcơ-va", "Sự nghiệp nước Nga", "Người công dân", "Ban ngày" và những cơ quan chính thức khác. Từ trước tới nay, chính phủ ta chỉ lùng bắt các người cổ động. Bây giờ tự chính phủ chỉ huy các bọn giám mục, bọn tướng tá, bọn Sa-ra-pốp, bọn Grinh-mút và những cổ động viên khác của nó tiến hành cổ động trong nhân dân. Từ trước đến nay, chính phủ ta chỉ bóp chết các tổ chức. Bây giờ đây nó tự đứng ra tổ chức các liên minh người Nga, các liên đoàn những người yêu nước, các liên minh bọn quân chủ. Từ trước đến nay, chính phủ ta chỉ lo sợ khi nghĩ đến khởi nghĩa. Bây giờ tự nó tổ chức cuộc bạo động của bọn Trăm đen, chính nó mong tổ chức ra nội chiến. Do hoảng sợ trước cuộc cách mạng sắp xảy đến, chính phủ đã nắm lấy vũ khí của cách mạng, tức là: tổ chức, tuyên truyền và cổ động. Nhờ vũ khí hai lưỡi ấy, nhờ vào bọn Trăm đen, chính phủ bắt đầu tổ chức những màn cảnh công phần của nhân dân, những màn cảnh phản cách mạng. Sau khi đã "thủ diễn tập" ở các vùng biên khu, chính phủ bắt đầu những cuộc biểu diễn ở trung tâm nước Nga. Cách đây không lâu, chúng ta đã chứng kiến những cảnh tương tự ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt và Ba-la-sốp, và không nên nói rằng cả ở đây nữa chính phủ chuyên chế không thành công. Những biện pháp đấu tranh "cách mạng" đã có hiệu quả: nhiều kẻ thù của chế độ chuyên chế đã bị tàn sát, đánh đập, và dân chúng đã khiếp sợ các cuộc khủng bố hợp pháp đó của chính phủ ta.

Chắc chắn rằng sau đó những cuộc thí nghiệm sẽ tiếp tục và mở rộng. Những thành công của bọn Trăm đen này sẽ không để cho bọn Trăm đen khác ngủ yên khi mà chúng chưa được thử thách sức mình. Ở đâu có cách mạng là ở đâu có phản cách mạng; do đó, ở Bô-ri-xô-glép-xơ cũng cần phải chuẩn bị để chịu đựng những tài năng tổ chức của các đại biểu ưu tú của bọn Trăm đen. Chúng ta có lý do để chờ đợi cũng ở Bô-ri-xô-glép-xơ này những cuộc tàn sát cả người Do-thái lẫn công nhân và trí thức. Cho nên để chuẩn bị đối phó chính đáng với mọi "biện pháp bất hợp pháp" của chính phủ định đàn áp phong trào cách mạng, nhóm Bô-ri-xô-glép-xơ mở cuộc lạc quyền để tổ chức vũ trang tự vệ, nhóm Bô-ri-xô-glép-xơ mời tất cả những ai không đứng về phía chính phủ và bọn Trăm đen hãy giúp tiền bạc và vũ khí để tổ chức các đội tự vệ".

Quả thật, chính bản thân chính phủ đã ép buộc dân chúng phải tiến hành một cuộc nội chiến. Quả thật, "bọn

du côn, lưu manh và bán hàng rong" đã được thu nhận làm nghĩa vụ nhà nước. Trong tình hình đó, các bài diễn văn tư sản của phái "Giải phóng" nói rằng tuyên truyền cho khởi nghĩa là có tội và ngu xuẩn, tổ chức tự vệ là có hại (tạp chí "Giải phóng", số 74), thì không những chỉ là một sự tầm thường vô bờ bến về chính trị, không những chỉ là bệnh vực chế độ chuyên chế và (trong thực tế) là xu nịnh đối với tờ "Tin tức Mát-xcơ-va". Không, những bài diễn văn đó ngoài ra lại còn trở thành những lời cầu nhàu, không còn chút sinh khí của những cái thầy ma "Giải phóng", những thầy ma mà phong trào cách mạng ném ra "khởi đời sống" một cách không thương xót gì cả và vứt bỏ vào kho của hiểm, nơi thích hợp nhất đối với chúng. Có thể và nên tiến hành những cuộc tranh luận lý luận về sự cần thiết phải khởi nghĩa, cần phải suy nghĩ cẩn thận và thảo ra những nghị quyết về sách lược về vấn đề đó, nhưng bên cạnh tất cả tình hình ấy, không nên quên rằng diễn biến tự phát của sự vật nhất thiết tự mở đường cho nó, bất chấp mọi tính toán khôn ngoan. Không nên quên rằng tất cả những mâu thuẫn hết sức sâu sắc đã tích lũy hàng bao thế kỷ trong sinh hoạt nước Nga, đang phát triển với một sức mạnh không gì ngăn cản nổi, đưa quần chúng nhân dân lên vũ đài, đem những học thuyết chết cứng, không chút sinh khí về tiến bộ hoà bình, vứt vào đồng rác. Mọi bọn cơ hội đều thích nói với chúng ta: hãy học ở đời sống. Tiếc thay, danh từ đời sống chỉ được họ quan niệm là vũng bùn lầy của những thời kỳ hoà bình, thời kỳ đình trệ, khi mà đời sống chỉ tiến tới chút ít. Họ luôn luôn *lạc hậu*, những kẻ đi mù ấy, so với bài học của đời sống *cách mạng*. Các học thuyết chết cứng của họ luôn luôn ở đằng sau trào lưu mãnh liệt của cách mạng, trào lưu biểu hiện những nhu cầu sâu sắc nhất của đời sống, có liên quan đến những quyền lợi căn bản nhất của quần chúng nhân dân.

Chẳng hạn, chúng ta hãy nhìn xem: bây giờ, trước những bài học ấy của đời sống, thật là đáng buồn cười biết bao những tiếng kêu la của một số đảng viên dân chủ - xã hội về nguy cơ của quan điểm âm mưu đối với khởi nghĩa, về cách nhận định hẹp hòi "kiểu Gia-cô-banh" đối với sự cần thiết khởi nghĩa, về sự phóng đại ý nghĩa và vai trò của sức mạnh vật chất trong các biến cố chính trị sắp tới. Những tiếng kêu la ấy đưa ra chính vào lúc mà khởi nghĩa trở thành nhu cầu cấp bách và thiết yếu nhất của quần chúng nhân dân, khi mà chính quần chúng, xa lạ nhất đối với mọi thứ "âm mưu", đã bắt đầu được thu hút vào khởi nghĩa, do các kỳ công của bọn Trăm đen. *Học thuyết xấu xa được cách mạng tốt đẹp sửa chữa một cách tài tình*. Trên tờ "Tia lửa" mới, các bạn có thể đọc những lời châm chọc vụng về, thuần tuý kiểu Bu-rê-nin⁹¹ (hay là chế giễu?) nói rằng trong một quyển sách chuyên bàn về quân sự người ta phân tích các vấn đề quân sự của cách mạng, cho đến cả vấn đề những cuộc tấn công ban ngày và ban đêm, hoặc nói rằng cần phải suy nghĩ đến cơ quan tổng hành dinh của khởi nghĩa, đến việc chỉ định những uỷ viên "thường trực" của tổ chức để có thể kịp thời biết mọi cuộc tàn sát, mọi hành động của "đối phương", kịp thời ra những lệnh thích hợp cho lực lượng chiến đấu của chúng ta, cho giai cấp vô sản cách mạng có tổ chức. Và ngay trong lúc đó, chúng ta thấy hành động của những người men-sê-vích Nga chính là một sự chế giễu đối với lý thuyết chết cứng của bọn men-sê-vích ở ngoài nước. Chúng ta đọc về thành phố Ê-ca-tê-ri-nô-xláp (xem báo "Người vô sản", số 13) thấy kể rằng trong lúc xảy ra những biến cố nóng hổi (họ chờ đợi những cuộc tàn sát của bọn Trăm đen! Bây giờ có một thành phố hay một thị trấn nào ở nước Nga mà ở đó người ta lại không chờ một cái gì giống như thế chẳng?), thì xảy ra sự thỏa hiệp của những người bên-sê-vích cả với bọn men-sê-vích và phái Bun nũa. "Cùng nhau quyền tiền để

vũ trang; kế hoạch hành động chung và v.v.". Kế hoạch ấy như thế nào, điều đó ta có thể biết, chẳng hạn như ở nhà máy Bri-an-xcơ, những người dân chủ - xã hội trong một cuộc mít-tinh có 500 công nhân đã kêu gọi tổ chức cuộc chống trả lại. "Sau đó, chiều tối, các công nhân có tổ chức của nhà máy Bri-an-xcơ đóng quân ở vài nhà; họ được sắp xếp thành những đội tuần tra; người ta chỉ định ra ban tham mưu, v.v. - tóm lại, chúng tôi ở trong tình trạng hoàn toàn sẵn sàng chiến đấu" (đồng thời, người ta thông báo cho nhau biết "địa điểm các ban tham mưu của mỗi tổ chức" trong số ba tổ chức kể trên).

Những nhà báo thuộc phái "Tia lửa" mới chế giễu... những đồng chí thực hành của chính họ!

Dù cho các ông có nhún vai khinh bỉ về vấn đề tấn công ban đêm, hay về các vấn đề chiến thuật quân sự chật hẹp tương tự, dù cho các ông có nhắc nhở về "kế hoạch" chỉ định những thư ký của tổ chức hay những uỷ viên của tổ chức nói chung để làm nhiệm vụ thường trực phòng khi có những hành động quân sự cấp bách, - thì cuộc sống vẫn cứ đi theo con đường của nó, cách mạng đang giáo dục, làm lay chuyển và lôi kéo những kẻ thông thái róm ngoan cố nhất. Các vấn đề quân sự, cả đến những vấn đề chi tiết nhất, *cần phải* nghiên cứu trong thời kỳ nội chiến, và sự quan tâm của công nhân đối với các vấn đề ấy - đó là một hiện tượng hết sức tự nhiên và lành mạnh. Các ban tham mưu (hay các uỷ viên thường trực của tổ chức) *cần được* thành lập. Việc bố trí các đội tuần tra, việc đóng quân - tất cả những việc ấy đều là những nhiệm vụ quân sự thuần túy, là những công tác đầu tiên của *quân đội cách mạng*, tất cả những cái đó tức là tổ chức khởi nghĩa vũ trang, tổ chức *chính quyền cách mạng*, chính quyền đó trưởng thành và được củng cố qua những sự chuẩn bị nhỏ nhất ấy, qua những cuộc chiến đấu nho nhỏ ấy, nó thử thách sức mình, học tập chiến đấu, chuẩn bị tiến đến thắng lợi, - mà thắng

lợi này thì càng gần và càng chắc chắn, chừng nào cuộc tổng khủng hoảng chính trị càng sâu sắc, chừng nào sự sôi sục, bất bình và nghiêng ngả càng tăng trong hàng ngũ quân đội Nga hoàng.

Những đồng chí đảng viên dân chủ - xã hội ở khắp nước Nga cần noi theo và sẽ noi theo ngày càng rộng rãi gương của các đồng chí ở thành phố Ê-ca-tê-ri-nô-xláp và Bô-ri-xô-glép-xcơ. Lời kêu gọi ủng hộ bằng tiền bạc và vũ khí là rất đúng lúc. Số người trước kia hoàn toàn xa lạ với mọi "kế hoạch" và thậm chí mọi tư tưởng cách mạng, nhưng nay *đang nhìn thấy, đang cảm thấy* sự cần thiết phải đấu tranh vũ trang trước những cảnh tàn sát dã man của bọn cảnh sát, bọn Cô-dắc và bọn Trăm đen đối với nhân dân tay không - số người ấy ngày càng tăng và sẽ tăng hơn nữa. Không thể lựa chọn gì hơn nữa, tất cả các con đường khác còn lại đều không đi được. Không thể không rung động trước những sự việc xảy ra hiện nay ở Nga, không thể không nghĩ đến chiến tranh và cách mạng, nhưng bất cứ ai là người đã rung động, suy nghĩ, quan tâm, *sẽ buộc phải* đứng vào mặt trận vũ trang này hay mặt trận vũ trang khác. Mặc dầu hành động của các anh có tính chất cực kỳ hoà bình và cực kỳ hợp pháp, người ta vẫn hành hạ, đánh đập, tàn sát các anh. Cách mạng không thừa nhận người trung lập. Cuộc chiến đấu đã nổ ra rồi. Đây là cuộc chiến đấu một mất một còn, giữa nước Nga cũ của chế độ nô lệ, nông nô, chuyên chế, và nước Nga mới, trẻ, của nhân dân, nước Nga của quần chúng lao động đang khao khát vươn tới ánh sáng và tự do để rồi sau đó lại bắt đầu chiến đấu để hoàn toàn giải phóng nhân loại khỏi mọi ách áp bức và bóc lột.

Cuộc khởi nghĩa vũ trang của nhân dân hãy mau tiến đến gần!

"Người vô sản", số 14,
ngày 29 (16) tháng Tám
1905

Theo đúng bản đăng
trên báo "Người vô sản",
có đối chiếu với bản thảo

**LỜI BẠT CỦA BAN BIÊN TẬP
VIẾT VỀ BÀI BÁO "ĐẠI HỘI III
TRƯỚC TÒA ÁN CỦA NHỮNG NGƯỜI
MEN-SÊ-VÍCH CÁP-CA-DƠ"**

Lời ban biên tập. Đăng lại bài báo này của cơ quan ngôn luận của Liên minh Cáp-ca-dơ của đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ("Đấu tranh của giai cấp vô sản"⁹², số 1, tiếng Nga; số 6, tiếng Ác-mê-ni-a; số 9, tiếng Gru-di-a), về phía chúng tôi, chúng tôi nhận thấy rằng những người men-sê-vích Cáp-ca-dơ có lẽ là những người đầu tiên lên tiếng trên báo chí chẳng những để phỉ báng đại hội một cách vô căn cứ (theo tinh thần của phái "Tia lửa" mới), mà còn để tìm cách phủ nhận quyền cử đại biểu của một số ban chấp hành đảng bộ đã được xác định chính xác. Liên minh Cáp-ca-dơ - trong cơ quan ngôn luận của mình - sau khi bình tĩnh và tử mĩ bác bỏ các lý lẽ của bọn men-sê-vích, đã chứng minh rất hay tính chất chính đáng hoàn toàn của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, ngay cả trong trường hợp nếu 5 giấy uỷ nhiệm mà bọn men-sê-vích không thừa nhận, bị coi là không có giá trị đi nữa.

*"Người vô sản", số 14,
ngày 29 (16) tháng Tám
1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo*

**PHÁI HỘI ĐỒNG ĐỊA PHƯƠNG
"TỰ DO CHỦ NGHĨA"
ĐÃ QUAY ĐẦU LẠI RỒI Ủ?**

Chúng tôi vừa đọc qua bản tin của phóng viên ở Pê-téc-bua của "Báo Phran-pho", cơ quan của bọn tư sản - tự do chủ nghĩa, ngày 8 (21) tháng Tám. Bản tin ấy nói rằng đại hội các nhà hoạt động của hội đồng địa phương và thành phố, đáng lẽ, theo nghị quyết của đại hội tháng Bảy, phải họp ngay sau khi dự án của Bu-lư-ghin được công bố, và phải họp vào cuối tháng Tám này như đã được quy định, nay *sẽ không họp nữa*. Tại sao vậy, các ông nghĩ thế nào? Đó là vì Nga hoàng đã huỷ bỏ, ngày 6 tháng Tám, đạo dụ gửi cho Pháp viện tối cao đề ngày 18 tháng Hai 1905!⁹³ Phóng viên ấy nói thêm: "Sự hèn nhát hoàn toàn không thể giải thích nổi (?? *Ban biên tập báo "Người vô sản"*) của phái hội đồng địa phương đã làm cho các giới chính trị ở đây ngạc nhiên, bởi vì lúc này, người ta không có ý chờ đợi ở họ một sự mềm yếu như thế. Bởi vậy, người ta chưa hoàn toàn tin vào tin tức của tôi đưa ra và hiện nay còn có thái độ chờ đợi đối với tin đó". Từ lâu chúng tôi đã nói trước rằng chính phủ sẽ dễ dàng lùi cuốn về phía mình bọn tư sản tự do chủ nghĩa và buộc họ "rời bỏ sự nghiệp cách mạng".

*"Người vô sản", số 14,
ngày 29 (16) tháng Tám
1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo*

THEO ĐUÔI GIAI CẤP TƯ SẢN QUÂN CHỦ HAY LÀ ĐÚNG ĐẦU GIAI CẤP VÔ SẢN CÁCH MẠNG VÀ NÔNG DÂN?

Sách lược của Đảng dân chủ - xã hội đối với Đu-ma nhà nước vẫn là một vấn đề quan trọng bậc nhất trong tất cả những vấn đề mà cuộc đấu tranh cách mạng đặt ra hiện nay. Những bất đồng ý kiến về sách lược đó nảy ra giữa cánh cơ hội chủ nghĩa (báo "Tia lửa") và cánh cách mạng (báo "Người vô sản") trong Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, cần được phân tích thật tỉ mỉ, không phải để tiến hành một cuộc tranh luận có tính chất bó buộc lòng tim vết (có lúc nó biến thành một cuộc cãi vã) mà là để làm sáng tỏ hoàn toàn vấn đề và giúp những người làm công tác ở địa phương định ra những khẩu hiệu thật hết sức chính xác, rõ ràng và thống nhất.

Trước hết, hãy nói qua về nguồn gốc của những bất đồng ý kiến đó. Ngay trước khi công bố đạo luật về Đu-ma nhà nước, trên báo "Người vô sản", số 12, chúng tôi đã trình bày những điều cơ bản về sách lược của chúng tôi và về sự bất đồng ý kiến giữa chúng tôi với tờ "Tia lửa"¹⁾. Chúng tôi đòi: 1) ủng hộ chủ trương tẩy chay, nghĩa là phải tăng cường cổ động và kêu gọi nhân dân, giai cấp vô sản phải ủng hộ cánh tả trong phái dân chủ tư sản và kiên quyết bác trần sự phản bội của cánh hữu trong phái đó; 2) nhất định phải tẩy chay tích cực chứ không phải là "lẩn

¹⁾ Xem tập này, tr. 212 - 222.

tránh một cách thụ động", tức là "phải tăng cường cuộc cổ động gấp bội", cho đến cả "dùng bạo lực để thâm nhập vào những cuộc hội họp bầu cử", và cuối cùng, 3) đề ra "khẩu hiệu cổ động rõ ràng, chính xác và trực tiếp", tức là: khởi nghĩa vũ trang, quân đội cách mạng, chính phủ cách mạng lâm thời. Chúng tôi đã kiên quyết bác bỏ khẩu hiệu của tờ "Tia lửa" (số 106): "tổ chức chế độ tự quản cách mạng", coi đó là một khẩu hiệu hồ đồ và có lợi cho phái "Giải phóng", tức là cho giai cấp tư sản quân chủ. Đồng thời, khi chúng tôi vừa đoán thấy tờ "Tia lửa" lại muốn "gây ra" sự bất đồng ý kiến, thì lập tức chúng tôi nói trước là chúng tôi đồng ý với tờ "Tia lửa" về những lời chỉ trích tư tưởng tẩy chay tiêu cực.

Cho nên, nếu hiện nay tờ "Tia lửa", số 108, nói bóng nói gió gì đó đến cái lý luận "không can thiệp", "đứng ngoài", "tự kiểm chế", "khoanh tay", v.v., thì trước hết chúng tôi gạt bỏ loại "ý kiến phản đối" đó ra một bên, vì đó không phải là bút chiến, mà chỉ là mưu toan "cào cấu" địch thủ mà thôi. Với phương pháp "bút chiến" như vậy, - cuối cùng đi đến vụ khống rằng một vài lãnh tụ tự mình muốn tham gia chính phủ lâm thời, - tờ "Tia lửa" mới từ lâu đã làm cho rất đông đảo đảng viên Đảng dân chủ - xã hội tỏ thái độ hoàn toàn rõ ràng đối với nó.

Tóm lại, thực chất của bất đồng ý kiến là ở chỗ tờ "Tia lửa" không chấp nhận những khẩu hiệu cổ động của chúng tôi, những khẩu hiệu mà chúng tôi coi là trung tâm (khởi nghĩa vũ trang, quân đội cách mạng, chính phủ cách mạng lâm thời). Còn tờ "Người vô sản" thì cho rằng "che lấp hoặc dù chỉ là hoãn lại khẩu hiệu khởi nghĩa mà thay bằng khẩu hiệu tổ chức việc tự quản cách mạng" là điều tuyệt đối không thể thừa nhận được ("Người vô sản", số 12)¹⁾. Tất cả những ý kiến bất đồng khác đều là thứ yếu. Trái

¹⁾ Xem tập này, tr. 219.

lại, điều đặc biệt quan trọng nữa là tờ "Tia lửa", số 108, đã bắt đầu (đối với nó, đây không phải chỉ là một lần mà thôi) thụt lùi, quanh co, trốn tránh: ngoài việc đưa ra khẩu hiệu tổ chức chế độ tự quản cách mạng, nó còn nêu ra khẩu hiệu "quần chúng nhân dân tích cực vùng lên chiến đấu" (có trời mới hiểu được như thế thì có gì khác khỏi nghĩa vũ trang). Tờ "Tia lửa" thậm chí còn nói rằng "tổ chức chế độ tự quản cách mạng, đó chính là phương pháp duy nhất để thật sự "tổ chức" toàn dân khởi nghĩa". Tờ "Tia lửa", số 108, ra ngày 13 (26) tháng Tám thì đến ngày 24 tháng Tám (lịch mới), tờ "Báo công nhân" ở Viên⁹⁴ đăng một bài của đồng chí Mác-tốp, trình bày "kế hoạch" của tờ "Tia lửa" hoàn toàn theo tinh thần số 106, chứ không phải theo tinh thần "ý kiến chính" của số 108. Bài báo quý báu đó của đồng chí Mác-tốp là điển hình của "tinh thần Ma-ni-lốp của đảng viên Đảng dân chủ - xã hội", chúng tôi sẽ dịch phần chính của bài đó ở dưới đây¹⁾.

Chúng ta thử phân tích những ý kiến hồ đồ đó.

Để làm rõ vấn đề, trước hết phải hiểu rõ hiện nay lực lượng nào "sáng tạo lịch sử" cách mạng Nga và sáng tạo như thế nào. Chế độ chuyên chế đã tiếp nhận lý luận về "hiệp thương" giữa Nga hoàng và nhân dân. Chế độ chuyên chế muốn hiệp thương với một nhóm người mà bọn địa chủ và chủ hiệu bầu ra và được tuyển lựa dưới sự giám sát của cảnh sát, nó lại bắt đầu đàn áp cách mạng một cách điên cuồng, tàn bạo. Trong giai cấp tư sản quân chủ, có những giới khá đông tán thành lý luận Nga hoàng thỏa hiệp với nhân dân (phái "Giải phóng" hay là Đảng "dân chủ" - lập hiến). Giai cấp tư sản tuyên truyền lý luận đó, chúng tỏ là nó đã phản bội cách mạng, nó sẵn sàng trước hết ủng hộ cách mạng rồi sau đó liên hợp với các thế lực phản động để chống lại cách mạng. Giai cấp vô sản cách

¹⁾ Xem tập này, tr. 265 - 266.

mạng, do Đảng dân chủ - xã hội lãnh đạo, đã đòi *quyền chuyên chế của nhân dân*, tức là đòi tiêu diệt hoàn toàn thế lực phản động, trước hết là thực sự lật đổ chính phủ Nga hoàng và thay vào đó một chính phủ cách mạng lâm thời. Giai cấp vô sản mong muốn (thường thường là không tự giác, nhưng bền bỉ và kiên quyết) liên hợp với nông dân và với sự giúp đỡ của nông dân đưa cách mạng đến thắng lợi triệt để, bất chấp sự nghiêng ngả và phản bội của giai cấp tư sản.

Triệu tập Đu-ma nhà nước rõ ràng là nhượng bộ trước cách mạng, nhưng sự nhượng bộ đó là để (điều này lại càng không thể nghi ngờ gì được) đàn áp cách mạng và để không đưa ra hiến pháp. Những "phần tử thỏa hiệp" của giai cấp tư sản muốn có hiến pháp là để đàn áp cách mạng; ông Vi-nô-gra-đốp (trên tờ "Tin tức nước Nga") đã biểu thị đặc biệt rõ ràng cái ý định đó của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa, cái ý định xuất phát một cách tất nhiên từ địa vị giai cấp của nó.

Bây giờ, thử hỏi: trong tình hình như vậy, quyết định tẩy chay Đu-ma (xem báo "Người vô sản", số 14) của "Liên minh các hội liên hiệp" tức là tổ chức rộng rãi nhất của giới trí thức tư sản, có ý nghĩa gì? Nói chung thì giới trí thức tư sản cũng muốn "thỏa hiệp". Cho nên giới trí thức đó cũng ngả nghiêng (đúng như tờ "Người vô sản" đã vạch rõ nhiều lần) giữa phản động và cách mạng, giữa mặc cả và đấu tranh, giữa câu kết với Nga hoàng và khởi nghĩa chống lại Nga hoàng. Giới trí thức tư sản không thể không như thế được, đó là do địa vị giai cấp của họ quyết định. Nhưng sẽ sai lầm nếu quên rằng giới trí thức đó có thể phản ánh lợi ích căn bản, hiểu theo nghĩa rộng, của toàn bộ giai cấp tư sản, hơn là phản ánh lợi ích tạm thời và nhỏ nhặt của chỉ riêng "tầng lớp trên" của giai cấp tư sản. Giới trí thức càng có thể phản ánh lợi ích của giai cấp tiểu tư sản và nông dân đông đảo. Cho nên, mặc

dù họ rất không kiên định, họ càng có thể tiến hành đấu tranh cách mạng chống chế độ chuyên chế hơn, và *một khi đã xích gần nhân dân*, họ sẽ có thể trở thành một lực lượng to lớn trong cuộc đấu tranh đó. Tuy bản thân họ là yếu ớt, nhưng họ có thể đem lại cho các tầng lớp tiểu tư sản và nông dân rất đông đảo cái mà chính các tầng lớp đó thiếu: kiến thức, cương lĩnh, lãnh đạo và tổ chức.

Do đó, có thể thấy rằng thực chất của tư tưởng "tẩy chay", như nó đã nảy sinh trong "Liên minh các hội liên hiệp", là ở chỗ *bước thứ nhất của giai cấp tư sản lớn tiến tới hiệp thương - thỏa hiệp với Nga hoàng*, tất nhiên dẫn đến *bước thứ nhất của giới trí thức tiểu tư sản xích gần lại nhân dân cách mạng*. Bọn địa chủ và bọn tư bản đã ngã sang hữu, còn giới trí thức tư sản, tức là đại biểu của giai cấp tiểu tư sản, thì ngã sang tả. Bọn trên đang đi về phía Nga hoàng, mà hoàn toàn không từ bỏ việc đem sức mạnh của nhân dân ra dọa Nga hoàng không phải chỉ có một lần mà thôi. Lớp người sau đang suy nghĩ xem có nên đi theo nhân dân không, mà vẫn không triệt để vứt bỏ thuyết "thỏa hiệp", vẫn chưa *hoàn toàn* bước lên con đường cách mạng.

Đó là thực chất của tư tưởng tẩy chay nảy sinh trong nội bộ phái dân chủ tư sản, như chúng tôi đã vạch ra trên báo "Người vô sản", số 12. Chỉ có những người rất thiên cận và nông cận mới có thể coi tư tưởng đó là thái độ không can thiệp, đứng ngoài, tự kiểm chế v.v.. Giới trí thức tư sản chẳng có gì phải *tự* kiểm chế cả, vì bản thân sự hạn chế nghiêm ngặt về tư cách bầu cử đã *kiểm chế* họ ở rất xa Đu-ma nhà nước. Trong nghị quyết của họ về tẩy chay, giới trí thức tư sản đã nêu lên hàng đầu việc "động viên tất cả những phần tử dân chủ nước ta". Giới trí thức tư sản là những người tích cực nhất, kiên quyết nhất, có tinh thần chiến đấu nhất trong đảng của phái "Giải phóng" tức là Đảng "dân chủ" - lập hiến. Buộc tội giới trí thức đó là

có thái độ tự kiểm chế, v.v., vì họ chủ trương tẩy chay, hay thậm chí từ chối không ủng hộ tư tưởng của họ *và phát triển tư tưởng đó*, - như thế có nghĩa là do thiên cận mà làm lợi cho giai cấp đại tư sản quân chủ. Việc cơ quan của giai cấp đại tư sản quân chủ là tạp chí "Giải phóng" công kích tư tưởng tẩy chay, đó không phải là việc ngẫu nhiên.

Ngoài những lý lẽ chung và cơ bản, quan điểm nói trên còn được lời thú nhận quý báu của ông X.X.⁹⁵ trên tạp chí "Giải phóng", số 75, chứng minh là đúng. Ông X.X. xếp những người ủng hộ tư tưởng tẩy chay vào phái "cấp tiến", và coi những người phản đối là phái "ôn hoà", điều đó rất đáng chú ý. Ông ta buộc tội những người thứ nhất là theo "chủ nghĩa dân ý", phạm lại sai lầm của những "nhóm cách mạng tích cực" (những người bị tạp chí "Giải phóng" buộc tội như vậy là rất vẻ vang cho họ); còn đối với những người thứ hai, thì ông ta nói thẳng ra rằng họ đang đứng giữa hai đồng lửa là chế độ chuyên chế và "cách mạng xã hội" (sic!), đồng thời ông X.X. đáng thương lại sợ đến nỗi suýt nữa thì lẫn lộn nên cộng hoà dân chủ với cách mạng xã hội! Lời thú nhận quý báu nhất của ông X.X. là: khi so sánh đại hội của "Liên minh các hội liên hiệp" với đại hội của phái hội đồng địa phương, ông ta nói rằng đối với phái cấp tiến thì "trọng tâm, không nghi ngờ gì nữa (xin hãy lắng nghe!) là đòi cải biến chế độ tuyển cử, còn đối với nhóm ôn hoà hơn thì lợi ích chủ yếu là ở chỗ mở rộng quyền của Đu-ma".

Thế là nói hết tất cả rồi đấy! Ông X.X. đã tiết lộ "những ý nghĩ" thầm kín của bọn địa chủ và bọn tư bản, mà chúng tôi đã vạch trần ra có hàng trăm lần rồi. "Lợi ích chủ yếu" của chúng không phải là thu hút nhân dân tham gia tuyển cử (chúng sợ điều đó), mà là *mở rộng quyền của Đu-ma*, tức là biến hội nghị của *giai cấp tư sản lớn* từ hội nghị tư vấn về lập pháp thành hội nghị lập pháp. Đó chính là mấu chốt

của vấn đề. Giai cấp tư sản lớn sẽ không bao giờ thấy thỏa mãn về Đu-ma "tư vấn về lập pháp" cả. Vì thế, trong Đu-ma nhà nước, tất nhiên sẽ nổ ra xung đột trên vấn đề hiến pháp. Nhưng giai cấp tư sản lớn sẽ không bao giờ trở thành người ủng hộ trung thực, đáng tin cậy của nền chuyên chế của nhân dân cả. Bao giờ nó cũng sẽ một tay nắm hiến pháp (cho nó), còn tay kia thì cướp đoạt quyền lợi của nhân dân hoặc ngăn trở việc mở rộng quyền lợi của nhân dân. Giai cấp tư sản lớn không thể không cố gắng để có được một hiến pháp bảo đảm đặc quyền của giai cấp tư sản lớn. Giới trí thức cấp tiến không thể không cố gắng để thể hiện lợi ích của các tầng lớp tiểu tư sản và nông dân đông đảo hơn. Cánh hữu phái dân chủ tư sản vì được chút ít lợi lộc, lập tức "trở thành thông minh", và như chúng ta thấy, họ không hợp những cuộc đại hội "bí mật" nữa rồi. Cánh tả thấy rằng ngay một chút ít lợi lộc họ cũng không có được, còn bọn địa chủ và tư bản thì lợi dụng "nhân tố thứ ba" (cổ động, tuyên truyền, tổ chức xuất bản báo chí v.v.), sẵn sàng *phản bội* họ, cho nên trong Đu-ma nhà nước, chúng không ra sức tranh thủ quyền lợi cho nhân dân mà ra sức tranh thủ quyền lợi phản dân của chúng. Giới trí thức tư sản cảm thấy sự phản bội đã bắt đầu, nên công kích Đu-ma nhà nước, cho đó là một sự "thách thức láo xược" của chính phủ đối với nhân dân tất cả các dân tộc Nga, họ tuyên bố tẩy chay Đu-ma, khuyến "động viên những phần tử dân chủ".

Về phía những người dân chủ - xã hội, nếu công kích tư tưởng tẩy chay trong tình hình đó thì chẳng khác gì đóng vai kẻ ngu ngốc về chính trị. Bản năng giai cấp đúng đắn của giai cấp vô sản cách mạng làm cho số đông đồng chí ở Nga đều nảy ra tư tưởng tẩy chay *tích cực*. Như thế nghĩa là: ủng hộ cánh tả và *tranh thủ cánh tả*, cố gắng tách những phần tử *dân chủ cách mạng* ra để cùng với họ đánh vào chế độ chuyên chế. Giới trí thức cấp tiến chia ra cho chúng ta một ngón tay, hãy nắm lấy cánh tay của họ! Nếu

chuyện tẩy chay không phải là sự khoác lác, nếu chuyện động viên không phải là lời nói suông, nếu thái độ bất mãn vì sự thách thức láo xược không phải là giả vờ, thì phải đoạn tuyệt với những "phần tử thỏa hiệp", ủng hộ lý luận về quyền chuyên chế của nhân dân, tiếp thu và tiếp thu *trên thực tế* những khẩu hiệu hoàn chỉnh, duy nhất triệt để của phái dân chủ cách mạng là: khởi nghĩa vũ trang, quân đội cách mạng, chính phủ cách mạng lâm thời. Đoàn kết tất cả những người tiếp thu trên thực tế những khẩu hiệu đó, dim xuống hố bùn trước mắt nhân dân cả nước tất cả những kẻ còn đứng về phía những "phần tử thỏa hiệp", - đó là sách lược đúng đắn duy nhất của giai cấp vô sản cách mạng.

Phái "Tia lửa" mới của chúng ta bỏ qua cả nguồn gốc giai cấp và cả ý nghĩa chính trị thực tế của tư tưởng tẩy chay, vì vậy họ đã bắn... vào không khí. Đồng chí Tsê-rê-va-nin viết trên số 108: "Những tờ truyền đơn của Ban chấp hành đảng bộ vùng sông Đôn và nhóm Xanh Pê-téc-bua cho thấy rằng cả hai tổ chức đó" (NB¹): *tổ chức men-sê-vích*. Chủ tịch của ban biên tập báo "Người vô sản") "đều nói lên chủ trương tẩy chay. Họ cho rằng tham gia bầu cử cái thứ Đu-ma đó là một hành vi nhục nhã, phản bội sự nghiệp cách mạng, cho nên đã công kích trước những kẻ nào trong phái tự do có ý định tham gia bầu cử. *Làm như thế là đã gạt bỏ khả năng biến Đu-ma nhà nước thành công cụ của cách mạng dân chủ, rõ ràng cũng là đã vứt bỏ công tác cổ động về mặt đỡ*". Câu nói mà chúng tôi nhấn mạnh đó đã chỉ rõ chính cái sai lầm mà chúng tôi vừa nêu ra².

¹ - Nota bene: chú ý

² Trong bản thảo còn có đoạn sau đây đã bị xóa đi: "Không nên làm cho và chẳng phải làm cho Đu-ma nhà nước trở thành "công cụ của cách mạng dân chủ", vì Đu-ma nhà nước nhất định và trong mọi trường hợp sẽ là công cụ của cách mạng dân chủ *một phần nào thôi*. Một phần nào thôi, vì trong Đu-ma nhà nước nhất định sẽ xảy ra xung đột về hiến pháp giữa *giai cấp tư sản lớn* với Nga hoàng.

Những kẻ rêu rao phản đối "thái độ không can thiệp" chẳng qua chỉ muốn *che lấp* một vấn đề quan trọng thật sự là *phương pháp* can thiệp. Có hai thứ phương pháp can thiệp, hai thứ khẩu hiệu. Phương pháp thứ nhất: "tăng cường gấp bội cuộc cổ động, tổ chức những cuộc hội họp ở khắp mọi nơi, lợi dụng các cuộc hội họp bầu cử dù cho bằng cách thâm nhập vào đây bằng bạo lực, tổ chức biểu tình, bãi công chính trị v.v. và v.v." ("Người vô sản", số 12). Khẩu hiệu của chiến dịch cổ động *đó*, chúng tôi đã từng nói đến. Một phương pháp khác là: đòi phải có "một lời cam kết cách mạng là tham gia Đu-ma nhà nước để tìm cách biến nó thành hội nghị cách mạng nhằm lật đổ chế độ chuyên chế và triệu tập Quốc hội lập hiến" (bài của đồng chí Tsê-rê-va-nin trên báo "Tia lửa", số 108), hoặc là "gây sức ép với đại biểu cử tri để chỉ bầu vào Đu-ma những người kiên quyết ủng hộ quyền đại biểu dân chủ và tự do" (bài của đồng chí Mác-tốp trên "Báo công nhân" ở Viên).

Chính sự khác nhau đó về phương pháp phản ánh sự khác nhau giữa "hai sách lược" của Đảng dân chủ - xã hội. Cán cơ hội chủ nghĩa trong Đảng dân chủ - xã hội bao giờ cũng có khuynh hướng "gây sức ép" đối với phái dân chủ tư sản bằng cách *đòi có lời cam kết* của phái đó. Cán cách mạng trong Đảng dân chủ - xã hội thì "gây sức ép" đối với phái dân chủ tư sản và thúc đẩy họ nghiêng sang tả *bằng cách lên án những hành vi hữu khuynh của họ*, bằng cách truyền bá trong quần chúng những khẩu hiệu về cách mạng

Nhưng đối với chúng ta thì trọng tâm không được đặt vào giai cấp ấy, vì nhất định nó sẽ phản bội giai cấp vô sản, mà phải đặt vào quần chúng nông dân và giới trí thức cấp tiến, giới này có thể xích lại gần quần chúng nông dân. Điều nào quan trọng hơn: ngăn cản sự thỏa hiệp giữa bọn địa chủ và Nga hoàng, hay là giúp cho nông dân thỏa thuận với giai cấp vô sản? Đồng chí Tsê-rê-va-nin trả lời tức tưởi: mặc dù điều thứ hai quan trọng hơn, nhưng cũng phải làm cả điều thứ nhất chứ. Rất tốt. Thế thì chúng ta hãy xét xem nên làm *như thế nào*!

triệt để. Lý luận "đòi có lời cam kết" - cái lý luận *giấy quỳ* nổi tiếng của Xta-rô-ve ấy - là một sự ngây thơ lớn nhất, nó chỉ có thể reo rắc sự mơ hồ trong giai cấp vô sản, làm cho giai cấp vô sản hư hỏng. Đồng chí Tsê-rê-va-nin để cho ai chịu trách nhiệm về "lời cam kết" mà đồng chí ấy giành được? Có phải là thượng đế không? Lẽ nào đồng chí Tsê-rê-va-nin lại không biết rằng dưới sự chi phối của lợi ích vật chất của giai cấp, *tất cả mọi* lời cam kết đều chỉ như bột xà-phòng hay sao? Đồng chí Tsê-rê-va-nin định gắn đại biểu của giai cấp tư sản trong Đu-ma nhà nước với giai cấp vô sản cách mạng bằng những "giấy uỷ nhiệm có hạn chế", - như thế chẳng lẽ lại không phải là ngây thơ hay sao? Nèn biết rằng, nếu đồng chí Mác-tốp chấp hành kế hoạch của mình *trên thực tế*, thì đồng chí ấy sẽ phải *tuyên bố* trước giai cấp công nhân rằng trong cuộc họp nào đó của địa chủ, những người này hay những người kia là "những người kiên quyết ủng hộ quyền đại biểu dân chủ và tự do"! Mà tuyên bố điều đó, tức là gieo rắc chất độc chính trị có hại nhất.

Chúng ta lại còn phải chú ý điều này: tất cả "những lời cam kết cách mạng" ấy của các ngài Pê-tơ-run-kê-vích, Rô-đi-tsép và tutti quanti¹⁾, tất cả những "giấy uỷ nhiệm có hạn chế" đó, tất cả những lời cam kết ấy "kiên quyết ủng hộ quyền đại biểu dân chủ và tự do" (có thể tìm được những thuật ngữ chung chung, mơ hồ, tối nghĩa hơn thế không?) đều được đòi hỏi và đưa ra *với danh nghĩa Đảng dân chủ - xã hội sau lưng giai cấp vô sản*. Bởi vì không thể công khai làm như vậy được, thậm chí ngay cả ở những nước tự do, nơi có thể cổ động công khai, các nhà hoạt động chính trị cũng chịu ràng buộc bởi các cương lĩnh của các *chính đảng* nhiều hơn là bởi những thỏa thuận riêng; thế mà trong việc bầu cử vào Đu-ma nhà nước ở nước ta lại *không có*

¹⁾ - và tất cả những người cùng loại

và sẽ không thể có những chính đảng rõ rệt và thành hình! Thưa các đồng chí thuộc phái "Tia lửa" mới, các đồng chí thử xem các đồng chí lại một lần nữa rơi xuống vũng lầy như thế nào: đầu lưỡi các đồng chí toàn là: "quần chúng", "trước mặt quần chúng", "có quần chúng tham gia", "tinh thần chủ động của quần chúng", nhưng sự thật thì "kế hoạch" của các đồng chí chung quy chỉ là những thỏa thuận bí mật yêu cầu ông Pê-tơ-run-kê-vích bảo đảm không làm người phản bội cách mạng mà làm người "kiên quyết" ủng hộ cách mạng mà thôi!

Phái "Tia lửa" mới đã tự đưa mình đến chỗ vô lý. Ở nước Nga, bất cứ ở nơi nào, bất cứ người nào, ngay cả những kẻ ủng hộ họ cũng thế, đều không hề nghĩ đến việc đưa ra "những lời cam kết cách mạng" phi lý đó được. Không. Phải can thiệp không phải bằng cách như vậy. Phải can thiệp bằng cách *chỉ trích* thật hết sức thẳng tay chủ trương thỏa hiệp và những phần tử tư sản thỏa hiệp, tất cả những bọn Pê-tơ-run-kê-vích ấy v.v.. Hãy vạch trần những hành vi phản bội theo lối tư sản của bọn chúng đối với cách mạng, hãy liên kết những lực lượng cách mạng *để tiến hành khởi nghĩa* chống lại chế độ chuyên chế (và để đề phòng bất trắc thì cũng *phản đối cả Đu-ma*) - đó mới là phương pháp chắc chắn duy nhất để có thể thực tế "gây sức ép" đối với Đu-ma, thực tế chuẩn bị cho thắng lợi của cách mạng. Chúng ta chỉ nên can thiệp vào việc cố động bầu cử dưới khẩu hiệu đó, can thiệp không phải để áp dụng những thủ đoạn bầu cử, những thỏa thuận và những cam kết, mà là để tuyên truyền cho khởi nghĩa. Và chỉ có lực lượng thực tế của nhân dân vũ trang mới có thể cho ta khả năng lợi dụng những thứ xung đột có thể xảy ra sau này trong nội bộ Đu-ma nhà nước hay giữa Đu-ma nhà nước với Nga hoàng, để phục vụ lợi ích của cách mạng (chứ không phải của hiến pháp tư sản hẹp hòi). Thưa các ngài, xin các ngài hãy tin vào Đu-ma nhà nước ít hơn, hãy

tin nhiều hơn vào lực lượng của giai cấp vô sản tự vũ trang!

Bây giờ chúng ta nói đến khẩu hiệu: tổ chức chế độ tự quản cách mạng. Chúng ta hãy phân tích khẩu hiệu đó tỉ mỉ hơn.

Một là, đứng trên phương diện thuần túy lý luận mà nói, nếu đặt khẩu hiệu tự quản cách mạng lên hàng đầu thay cho khẩu hiệu chuyên chế của nhân dân, như thế là không đúng. Khẩu hiệu trên là chỉ việc quản lý, khẩu hiệu dưới là chỉ tổ chức của nhà nước. Vì thế, khẩu hiệu thứ nhất có thể đi với chủ trương "thỏa hiệp" có tính chất phản bội của giai cấp tư sản (nhân dân tự quản do Nga hoàng đứng đầu, Nga hoàng "không quản lý mà thống trị"), còn khẩu hiệu thứ hai thì tuyệt đối không thể đi đôi với chủ trương đó được. Khẩu hiệu thứ nhất, phái "Giải phóng" có thể chấp nhận được, còn khẩu hiệu thứ hai thì không.

Hai là, coi việc tổ chức chế độ tự quản cách mạng với việc tổ chức khởi nghĩa toàn dân là một, như thế là cực kỳ vô lý. Khởi nghĩa là nội chiến, mà chiến tranh thì cần phải có quân đội, còn bản thân chế độ tự quản thì không cần phải có quân đội. Có những nước, ở đó có chế độ tự quản nhưng không có quân đội. Ngay ở những nơi đã nổ ra cuộc cách mạng theo kiểu Na-uy, tức là bắt vua "thoái vị" và tiến hành trưng cầu dân ý, thì tự quản cách mạng ở đây cũng không đòi phải có quân đội cách mạng. Nhưng khi nhân dân đang bị đè nén dưới ách áp bức của cái chế độ chuyên chế dựa vào quân đội và gây ra nội chiến, mà lại coi tự quản cách mạng với quân đội cách mạng là một, nêu cái trên mà im cái dưới đi, thì đó thật là một hành vi tầm thường khó mà hình dung được, hành vi đó biểu hiện hoặc là sự phản bội cách mạng hoặc là sự thiếu suy nghĩ tột bậc.

Ba là, lịch sử cũng đã chứng minh cho cái chân lý vốn đã rõ ràng sau đây: chỉ có cuộc khởi nghĩa giành được thắng lợi hoàn toàn và triệt để thì mới có thể bảo đảm có khả

năng đầy đủ để xây dựng chế độ tự quản chân chính. Nếu ngày 14 tháng Bảy, Pa-ri vũ trang và nổi dậy không đánh bại quân đội nhà vua, không chiếm ngục Ba-xti, không triệt để đập tan tàn sự phản kháng của chế độ chuyên chế thì có thể có cuộc cách mạng ở thành phố của nước Pháp tháng Bảy 1789 không? Hoặc có thể là phái "Tia lửa" mới sẽ lấy thành phố Mông-pê-li-ê làm ví dụ để chứng minh ý kiến của họ chăng, vì ở đây cuộc cách mạng thành phố, việc tổ chức chế độ tự quản cách mạng đã diễn ra một cách hoà bình, thậm chí ở đây người ta còn bỏ phiếu tán thành việc cảm ơn viên thị trưởng đã có lòng tốt giúp vào việc lật đổ chính hấn? Có phải là tờ "Tia lửa" mới mong rằng trong cuộc vận động tuyển cử của chúng ta vào Đu-ma, chúng ta sẽ cảm ơn các vị tỉnh trưởng vì họ đã tự rút lui *trước khi* ngục Ba-xti của nước Nga *bị hạ* không? Thời kỳ cách mạng thành phố năm 1789 ở Pháp là một thời kỳ *bọn phản động* bắt đầu *lưu vong*, còn khẩu hiệu tự quản cách mạng ở nước ta thì được nêu ra để *thay cho* khẩu hiệu khởi nghĩa trong khi *các nhà cách mạng đang lưu vong*, điều đó không đáng chú ý hay sao? Khi người ta hỏi một viên quan lại cao cấp Nga, vì sao ngày 6 tháng Tám không tuyên bố đại xá, hấn trả lời rằng: "Tại sao chúng tôi lại thả 10 000 con người mà chúng tôi đã phải khá vất vả mới bắt được, và những người đó ngày mai lại bắt đầu cuộc đấu tranh kịch liệt chống chúng tôi?". Viên đại thần đó lập luận thật là thông minh, còn những kẻ bàn đến chuyện "chế độ tự quản cách mạng" khi mà 10 000 người kia chưa được thả thì thật là không thông minh.

Bốn là, tình hình thực tế của nước Nga hiện nay chứng tỏ rõ ràng rằng cái khẩu hiệu "chế độ tự quản cách mạng" đó không đủ, phải đề ra khẩu hiệu khởi nghĩa trực tiếp và dứt khoát. Thử nhìn xem việc gì đã xảy ra ở Xmô-len-xơ ngày 2 tháng Tám (lịch cũ). Đu-ma thành phố cho rằng lính Cô-dắc đóng trong thành là phi pháp và đã

đình chỉ cấp tiền cho họ, tổ chức đội cảnh sát thành phố để bảo vệ dân cư, kêu gọi binh lính chống lại việc dùng bạo lực để đối phó với công dân. Chúng tôi muốn biết phái "Tia lửa" mới tốt bụng của chúng ta có cho như thế là đủ rồi không? Có nên coi loại đội cảnh sát đó là *quân đội cách mạng*, coi đó không những là cơ quan phòng ngự mà còn là cơ quan tấn công nữa không? - và tấn công chẳng những đại đội kỵ binh Cô-dắc Xmô-len-xơ mà cả chính phủ chuyên chế nói chung không? Có nên tuyên truyền cho thứ tư tưởng đó về việc thành lập quân đội cách mạng và về nhiệm vụ của quân đội cách mạng không? Khi quân đội cách mạng chưa triệt để chiến thắng quân đội Nga hoàng, thì có thể cho rằng chế độ tự quản thật sự của *nhân dân* thành phố Xmô-len-xơ đã được đảm bảo rồi không?

Năm là, sự thật chứng tỏ đanh thép rằng khẩu hiệu tự quản cách mạng thay thế khẩu hiệu khởi nghĩa hoặc với ý nghĩa (?) là khẩu hiệu khởi nghĩa, thì không những phái "Giải phóng" "có thể tiếp nhận" được, mà thực tế *họ đã tiếp nhận rồi*. Hãy lấy tạp chí "Giải phóng", số 74 ra mà xem. Ta sẽ thấy trong đó có bài kiên quyết lên án "việc tuyên truyền ngu xuẩn và tội lỗi cho khởi nghĩa vũ trang", đồng thời bênh vực đội cảnh sát thành phố và việc tổ chức cơ quan tự quản địa phương, cho đó là nhân tố của chính phủ lâm thời sau này (xem báo "Người vô sản", số 12).

Nếu xét vấn đề bất cứ về mặt nào, đều nhất định sẽ thấy rằng khẩu hiệu mới của tờ "Tia lửa" mới là khẩu hiệu của phái "Giải phóng". Những người dân chủ - xã hội nào nêu ra khẩu hiệu tổ chức tự quản cách mạng để che lấp hoặc hoãn lại khẩu hiệu khởi nghĩa vũ trang, quân đội cách mạng, chính phủ lâm thời, thì tức là theo đuôi giai cấp tư sản quân chủ chứ không phải là đứng đầu giai cấp vô sản và nông dân cách mạng.

Có người trách chúng tôi rằng chúng tôi đã "nhôi" một cách cố chấp mãi một khẩu hiệu. Chúng tôi cho rằng sự ché

trách đó là một lời khen ngợi. Nhiệm vụ của chúng tôi chính là: không những phải nhồi chân lý chung của cương lĩnh Đảng dân chủ - xã hội mà còn phải nhồi không biết mệt mỏi những khẩu hiệu chính trị bức thiết. Chúng tôi đã đạt được việc tuyên truyền rất rộng rãi "bốn nguyên tắc bầu cử" mà phái tự do thù ghét (đầu phiếu phổ thông, trực tiếp, bình đẳng, bỏ phiếu kín). Chúng tôi đã nói cho quần chúng công nhân biết "sáu điều" về tự do chính trị (tự do ngôn luận, tín ngưỡng, báo chí, hội họp, lập hội, bãi công). Hiện giờ, chúng tôi phải nhắc đi nhắc lại mấy triệu, mấy tỉ lần "ba" nhiệm vụ cách mạng trước mắt (khởi nghĩa vũ trang, quân đội cách mạng, chính phủ cách mạng lâm thời). Những lực lượng nhân dân để hoàn thành những nhiệm vụ đó đang lớn lên một cách tự phát, không phải từng ngày mà từng giờ. Những cuộc thí nghiệm khởi nghĩa ngày càng nhiều thêm, tổ chức khởi nghĩa ngày càng mạnh, vũ trang đang phát triển. Trong hàng ngũ công nhân và nông dân mặc quần áo công nông và quần áo lính, đã xuất hiện rất nhiều anh hùng vô danh, họ gắn bó keo sơn với quần chúng, họ có lý tưởng cao cả giải phóng nhân dân ngày càng mãnh liệt. Nhiệm vụ của chúng ta là làm sao cho tất cả những con suối nhỏ ấy hợp thành dòng thác mạnh mẽ, làm sao cho ánh sáng của cương lĩnh cách mạng tự giác, trực tiếp, rõ ràng và chính xác về nhiệm vụ trước mắt của chúng ta sẽ soi rọi phong trào tự phát và nhân lực lượng của nó lên gấp bội.

Kết luận. Sách lược của chúng tôi đối với Đu-ma nhà nước có thể tóm lại trong năm điểm: 1) lợi dụng luật về Đu-ma nhà nước và việc bầu cử Đu-ma để tăng cường cổ động, tổ chức những cuộc hội họp, lợi dụng những cuộc cổ động bầu cử Đu-ma, những cuộc biểu tình, v.v. và v.v.; 2) tập trung toàn bộ chiến dịch cổ động đó chung quanh những khẩu hiệu: khởi nghĩa vũ trang, quân đội cách mạng, chính phủ cách mạng lâm thời; phổ biến cương lĩnh của

chính phủ lâm thời đó; 3) đoàn kết mọi phần tử thuộc phái dân chủ cách mạng và chỉ những phần tử đó, tức là chỉ đoàn kết với những người thừa nhận thực sự những khẩu hiệu nói trên, để tiến hành công cuộc cổ động đó và để đấu tranh vũ trang; 4) ủng hộ tư tưởng tẩy chay nảy sinh trong cánh tả của phái dân chủ tư sản, làm cho nó trở thành sự tẩy chay tích cực, tức là sự cổ động hết sức rộng rãi nói trên. Lôi kéo những đại biểu cánh tả trong phái dân chủ tư sản về phía cương lĩnh dân chủ - cách mạng và tham gia vào những hoạt động có thể làm cho họ gần gũi giai cấp tiểu tư sản và nông dân; 5) vạch trần và chỉ trích không khoan nhượng trước quần chúng công nông đồng đảo nhất chủ trương "thỏa hiệp" của giai cấp tư sản và những "phần tử thỏa hiệp" của giai cấp tư sản; công bố và giải thích từng bước phản bội và không vững vàng của bọn chúng trước khi tham gia Đu-ma cũng như ở trong Đu-ma; báo trước cho giai cấp công nhân đề phòng những bọn phản bội cách mạng trong giai cấp tư sản ấy.

"Người vô sản", số 15,
ngày 5 tháng Chín
(23 tháng Tám) 1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đổi chiếu với bản thảo

SỰ TRÌNH BÀY RÕ NHẤT VỀ MỘT KẾ HOẠCH MƠ HỒ NHẤT

Trong bài xã luận¹⁾, chúng tôi đã vạch ra sự mơ hồ của bản kế hoạch mới của tờ "Tia lửa" mới về cuộc "vận động Đu-ma". Dưới đây là sự trình bày rõ ràng nhất của chính Mác-tốp trên tờ "Báo công nhân" ở Viên (ngày 24 tháng Tám, lịch mới) về kế hoạch đó. (Những chữ in ngả trong bản trích dẫn là do chính tay Mác-tốp viết ngả.)

"Kế hoạch như sau, - đồng chí Mác-tốp nói, sau khi nêu lên sự ủng hộ của nhiều tổ chức ở Nga đối với kế hoạch đó": - Các tổ chức công nhân phải chủ động lập ra *những uỷ ban tuyên truyền nhân dân* do tất cả những người dân không vừa ý với cái cách của Nga hoàng bầu ra. Nhiệm vụ của những uỷ ban đó trước hết là mở rộng trong cả nước công tác tuyên truyền cho một cơ quan đại diện thật sự của nhân dân. Những uỷ ban đó phải được chính thức thành lập là để làm cho quần chúng nhân dân có thể tham gia các cuộc bầu cử sắp tới. Vì bị luật bầu cử hạn chế không thể *trực tiếp* tham gia bầu cử, nên công dân cả nước có thể tham gia bầu cử một cách gián tiếp, bằng cách trình bày những ý kiến và yêu sách của mình cho những đoàn họp hơn gồm những đại biểu cử tri có đặc quyền. Các uỷ ban cần gây áp lực đối với các đoàn cử tri, để những người được bầu vào Đu-ma *đều là những người kiên quyết ủng hộ cơ quan đại diện dân chủ và tự do*. Đồng thời, ngoài cơ quan đại diện "hợp pháp" ra, các uỷ ban phải cố gắng thành lập một *cơ quan đại diện bất hợp pháp*, cơ quan này khi có thời cơ *sẽ có thể xuất hiện ra* trước cả nước với tư cách là *cơ quan lâm thời của ý chí nhân dân*. Các uỷ ban kêu gọi nhân dân *thông qua đầu phiếu phổ thông mà bầu ra* đại biểu của mình; những đại biểu đó, *khi có thời cơ, phải đến họp ở một thành phố và tuyên bố cuộc họp đó của mình là Quốc hội lập hiến*. Mục đích lý tưởng của cuộc

¹⁾ Xem tập này, tr. 249 - 264.

vận động đó có thể nói là như vậy. Dù cho tình thế có phát triển đến đây hay không, thì cuộc vận động phát triển theo con đường đó tất nhiên sẽ tạo ra được một tổ chức tự quản cách mạng có khả năng đập tan những khuôn khổ hợp pháp của Nga hoàng và đặt cơ sở cho thắng lợi sau này của cách mạng. Những nhân tố của chế độ tự quản cách mạng đó đang hình thành dần dần khắp nước Nga, thí dụ, hiện giờ ở *hai tỉnh ở Cáp-ca-dơ*; chính quyền chính thức đã bị toàn thể dân cư tẩy chay, dân cư đã chịu sự quản lý của chính quyền do chính mình bầu ra. (Nói thêm là: *nông dân Gu-ri-a yêu cầu uỷ ban chúng tôi thừa nhận chính quyền đó*.)

Tổ chức ra cơ quan tự quản hoạt động công khai ở khắp các nơi như thế là hình thức dùng để tiêu diệt chế độ chuyên chế không chịu tự nguyện mở ra thời đại hiến pháp. Không cần nói cũng rõ, sở dĩ có khả năng tổ chức như vậy là do bộ máy chính phủ ngày càng tan rã và sức mạnh thực sự (wirkenden Kraft) trong nhân dân ngày càng tăng".

Chúng tôi xin giới thiệu với các đồng chí cái kế hoạch có một không hai đó, nó là *mục tiêu lý tưởng của giai cấp tư sản quân chủ* (thuộc phái "Giải phóng"), là *mục tiêu lý tưởng của bọn địa chủ tự do chủ nghĩa nhằm tiêu diệt cuộc cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân Nga*.

Như chúng tôi đã vạch ra hàng trăm lần, giai cấp tư sản thuộc phái "Giải phóng", tức là giai cấp tư sản quân chủ, muốn có chính là một "sự tiêu diệt" kiểu như vậy, tức là chính quyền chuyển vào tay giai cấp tư sản mà không xảy ra khởi nghĩa nhân dân hay chí ít là khởi nghĩa nhân dân không giành được thắng lợi hoàn toàn. Cái kế hoạch kiểu Ma-ni-lốp muốn tiến hành "tuyển cử" trong điều kiện vẫn giữ chính quyền của chế độ chuyên chế đó là *hoàn toàn có lợi cho giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa*, vì chỉ có nó mới có thể làm một việc giống như kiểu tuyển cử đó.

Về những chi tiết của cái kế hoạch buồn cười đó, chúng tôi chỉ nói sơ qua. Quên rằng ở Cáp-ca-dơ (không phải ở hai tỉnh, mà là ở một số tổng) chế độ tự quản dựa vào *khởi nghĩa vũ trang*, như thế há không phải là ngay thơ hay sao? Cho rằng những việc có thể làm được ở mấy xóm vùng

núi nơi biên khu xa xôi thì cũng có thể làm được ở trung tâm nước Nga chẳng cần phải có sự chiến thắng của nhân dân đối với chế độ chuyên chế, như thế chẳng phải là một ý nghĩ trẻ con hay sao? Muốn có "tuyển cử" nhiều cấp trong *điều kiện vẫn giữ chính quyền của chính phủ chuyên chế*, như thế chẳng phải là *thông thái rỏm đến tột mức* hay sao? "Những người dân không vừa lòng" (?) bầu ra uỷ ban tuyên truyền nhân dân (không có cương lĩnh, không có khẩu hiệu rõ ràng). Uỷ ban lập ra "cơ quan đại diện bất hợp pháp" (có lẽ là để nó thay tổ chức bất hợp pháp của đảng công nhân *xã hội chủ nghĩa* bằng tổ chức của phái "*Giải phóng*" mà thôi!). Dùng cái thuật ngữ không rõ ràng là "*cơ quan của ý chí nhân dân*" để thay cho cái thuật ngữ cách mạng rõ ràng là "*chính phủ lâm thời, với tư cách là cơ quan khởi nghĩa*", rõ ràng là việc đó hoàn toàn có lợi cho đảng tư sản của phái hội đồng địa phương. Định bầu ra Quốc hội lập hiến bằng đầu phiếu *phổ thông* theo sáng kiến của các uỷ ban "bất hợp pháp" trong khi chính quyền của To-rê-pốp và bè lũ vẫn được duy trì, đó hoàn toàn là một ý nghĩ ấu trĩ.

Trong các cuộc tranh luận mà có những "trạng sư quý", - tức là những kẻ bênh vực những quan điểm ngu xuẩn mà mọi người đều phản đối, - thì đôi khi cũng có ích. Hiện nay, tờ "Tia lửa" đang đóng vai trò đó. Kế hoạch của nó rất thích hợp để làm tài liệu bác bỏ những luận điệu phi lý trong các buổi họp các tổ, trong các buổi họp cấp tốc và các buổi họp quần chúng v.v., để đối chiếu một cách rõ ràng hơn khẩu hiệu của giai cấp vô sản cách mạng với khẩu hiệu của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa - quân chủ.

"Người vô sản", số 15,
ngày 5 tháng Chín
(23 tháng Tám) 1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

NÓI CHO PHONG TRÀO DÂN CHỦ - XÃ HỘI QUỐC TẾ HIỂU RÕ TÌNH HÌNH TRONG ĐẢNG TA

Nói cho phong trào dân chủ - xã hội quốc tế hiểu rõ tình hình trong đảng ta là một trong những nhiệm vụ quan trọng nhất của tất cả những người dân chủ - xã hội sống ở nước ngoài. Chúng tôi nhắc nhở các đồng chí điều đó và kêu gọi các đồng chí hãy ra sức tuyên truyền để bảo vệ lập trường của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Cần phải lợi dụng mọi sự kiện, lợi dụng mọi cơ hội thích hợp để tuyên truyền không mệt mỏi cho hết thảy mọi tiểu tổ công nhân nước ngoài và mọi đảng viên dân chủ - xã hội nước ngoài. Khi tuyên truyền phải dùng những phương pháp tương xứng với những người dân chủ - xã hội và những đảng viên đảng công nhân giác ngộ. Nội dung cơ bản của tuyên truyền phải là giới thiệu một cách *đầy đủ những vấn đề* có liên quan. Trước hết là phổ biến những nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga mà chúng tôi đã xuất bản *bằng cả tiếng Pháp* (phụ trương tờ "Le Socialiste"¹⁾, số ra ngày 25 tháng Sáu 1905. Địa chỉ của tờ "Le Socialiste", cơ quan ngôn luận trung ương của những người xã hội chủ nghĩa

¹⁾ - "Người xã hội chủ nghĩa"

Pháp: Rue de la Corderie 16. Paris¹⁾) và *bằng tiếng Đức* (cuốn "Bericht über den 3. Parteitag". Địa chỉ nhà xuất bản: Birk et Co, Buchdruckerei und Verlagsanstalt in München, Vittelsbacherplatz 2. Preis 20 pf.²⁾). Bản dịch tiếng Pháp và bản dịch tiếng Đức cũng có thể lấy ở ban phát hành của đảng ta.

Ngoài tài liệu cơ bản đó ra, còn phải dịch một số văn kiện và luận văn quan trọng nhất đăng trong sách báo của chúng ta. Đồng thời, phải không ngừng bóc trần toàn bộ sự sỗ sàng của tờ "Tia lửa" mới kiểu Khle-xta-cốp. Tờ báo ấy không xuất bản toàn văn nghị quyết hội nghị đại biểu của họ bằng tiếng Đức hay tiếng Pháp (văn bản ấy chúng tỏ họ mạo nhận chiếm đoạt danh nghĩa là Cơ quan ngôn luận trung ương). Phải "Tia lửa" đăng "tài liệu thống kê" về công nhân có tổ chức trên báo chí dân chủ - xã hội châu Âu, tài liệu đó thật là buồn cười (chỉ cần nêu ra một điểm cũng rõ: phải "Tia lửa" mới mãi tới nay vẫn chưa dám công bố bằng tiếng Nga những "tài liệu thống kê" đó, vì sợ tự mình bôi nhọ mình, nhưng chúng tôi đã đăng lại toàn bộ tài liệu thống kê đó trên tờ "Người vô sản", số 9⁶⁾). Hiện nay phải "Tia lửa" phân phát cho tất cả kiểu bào ở ngoài nước một bức thư do ban biên tập ký tên, bức thư đó cũng khoe khoang một cách nực cười theo kiểu Khle-xta-cốp về lực lượng của phái thiểu số, cho tới nay người ta vẫn thẹn thùng giấu không cho các bạn đọc Nga của báo chí dân chủ - xã hội chúng ta được biết. Phải đem hết sức lực ra đấu tranh chống những kẻ huênh hoang khoác lác, nhưng cần phải đấu tranh đảng hoàng, phải *thông báo đầy đủ* cho công chúng và vạch rõ chân tướng, không hề khoe khoang, không

¹⁾ - Số 16, Phố hàng thừng, Pa-ri

²⁾ - "Báo cáo về Đại hội III của đảng". Địa chỉ nhà xuất bản: Biéc-cơ và những người đồng sự, nhà in và xuất bản, số 2, quảng trường Vít-ten-xba-khô, Muyn-khen. Giá 20 phen-ni.

văn chương hoa mỹ, và tuyệt nhiên không làm những việc rêu rao nói xấu và ám chỉ riêng tư là những việc sợ ánh sáng công khai.

"Người vô sản", số 15,
ngày 5 tháng Chín
(23 tháng Tám) 1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đổi chiếu với bản thảo

CHÚ THÍCH BÀI "TÀI CHÍNH NƯỚC NGA VÀ CÁCH MẠNG"⁹⁷

Lời ban biên tập. Cuốn "Tiền đồ nước Nga và Nhật-bản" của Ru-đôn-phơ Mác-tin vừa xuất bản ở Béc-lanh đã xác nhận rất rõ ràng những kết luận của tác giả bài này. Chúng tôi chưa có dịp đọc cuốn sách đó, hiện giờ chỉ căn cứ vào những tin tức báo chí nước ngoài mà nêu ra những kết luận chủ yếu của cuốn sách đó. Tác giả đứng trên quan điểm nghề nghiệp thuần túy, không dính dáng gì đến một khuynh hướng chính trị nào cả. Là một nhà thống kê, tác giả đã phân tích tỉ mỉ tình hình tài chính nước Nga và rút ra kết luận rằng dù tiếp tục chiến tranh hay ký hoà ước, thì nhất định cũng sẽ phải tuyên bố phá sản. Nông nghiệp nước Nga hoàn toàn suy tàn, muốn chấn hưng cần phải có 50 tỷ rúp vốn bỏ vào đó. Trong mười năm sắp tới, mỗi năm ngân sách sẽ thiếu hụt ít nhất 300 triệu rúp. Theo sự tính toán của tác giả thì số quốc trái nước Nga hiện giờ đã lên tới 8 tỷ rúp, 5 năm sau sẽ tăng lên đến 12 tỷ. Tiền lời những khoản nợ không có cách gì trả được, vì hiện nay, không ai cho nước Nga vay cả. Nước Nga năm 1905 với nước Pháp thời Lu-i XVI giống nhau vô cùng. Ru-đôn-phơ Mác-tin cố sức khuyên nước Đức hãy mau mau rút khoản 1500 triệu rúp tiền Đức định cho nước Nga vay (nếu có thể thì chuyển sang nước Mỹ). Giai cấp tư sản châu Âu dự đoán trước sự phá sản tất nhiên của nước Nga nên đang vội vã chuẩn.

*"Người vô sản", số 15,
ngày 5 tháng Chín
(23 tháng Tám) 1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản"*

THÁI ĐỘ CỦA ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI ĐỐI VỚI PHONG TRÀO NÔNG DÂN

Ý nghĩa lớn lao của phong trào nông dân trong cách mạng dân chủ đang diễn ra ở nước Nga đã được bàn đi bàn lại rất nhiều lần trên tất cả các báo chí dân chủ - xã hội. Như mọi người đều biết, Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã thông qua một nghị quyết riêng về vấn đề ấy, để quy định chính xác hơn và để thống nhất hoạt động của toàn đảng của giai cấp vô sản giác ngộ đối với chính phong trào nông dân hiện nay. Mặc dù nghị quyết ấy đã được chuẩn bị từ trước (dự thảo đầu tiên đã được công bố trên báo "Tiến lên", số 11, ngày 10 (23) tháng Ba năm nay¹⁾); mặc dù nó đã được đại hội đảng thảo ra rất tỉ mỉ, đại hội đã cố gắng trình bày những quan điểm đã được xác định của toàn Đảng dân chủ - xã hội Nga, - mặc dù thế, nghị quyết đó vẫn cứ làm cho một số đồng chí công tác ở Nga nghi hoặc. Ban chấp hành đảng bộ Xa-ra-tốp đã nhất trí tuyên bố không thể chấp nhận nghị quyết ấy được (xem báo "Người vô sản", số 10). Lúc ấy, chúng ta đã bày tỏ ý muốn được ban chấp hành đó giải thích nhận định của mình, nhưng tiếc thay ý muốn đó, cho tới nay, vẫn chưa được thỏa mãn. Chúng ta chỉ biết rằng Ban chấp hành đảng bộ Xa-ra-tốp cũng tuyên bố không thể chấp nhận

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr. 432-433.

cả nghị quyết về vấn đề ruộng đất của hội nghị phái "Tia lửa" mới nữa. Vậy thì điều làm cho ban chấp hành đó không vừa lòng, chính là chỗ giống nhau của hai nghị quyết đó, chứ không phải là chỗ khác nhau giữa hai nghị quyết đó.

Có một tài liệu mới về vấn đề ấy, đó là bức thư của một đồng chí ở Mát-xcơ-va gửi cho chúng ta (bức thư đã được phát đi dưới hình thức truyền đơn in thạch). Chúng tôi xin sao lại đây toàn văn bức thư đó:

THƯ NGỎ GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG
VÀ CÁC ĐỒNG CHÍ CÔNG TÁC Ở NÔNG THÔN

Thưa các đồng chí! Tổ chức khu thuộc Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va đã bắt đầu trực tiếp tiến hành công tác nông vận. Nhưng vì thiếu kinh nghiệm về tổ chức công tác ấy, vì những điều kiện đặc biệt của tình hình nông thôn ở miền trung nước ta, cũng như vì những chỉ thị trong những nghị quyết của Đại hội III về vấn đề này không được thật rõ ràng, và vì trên các báo chí định kỳ, cũng như trên các báo chí nói chung, hầu như thiếu hẳn tài liệu hướng dẫn về công tác nông vận, nên buộc chúng tôi phải đề nghị Ban chấp hành trung ương gửi cho chúng tôi những chỉ thị chi tiết, vừa có tính chất nguyên tắc, vừa có tính chất thực tiễn; còn đối với các đồng chí là những người cùng làm một công tác như chúng tôi, chúng tôi yêu cầu các đồng chí hãy gửi cho chúng tôi những tài liệu thực tiễn mà kinh nghiệm của các đồng chí đã rút ra được.

Chúng tôi thấy cần phải nói cho các đồng chí biết sự phân vân của chúng tôi, khi đọc nghị quyết của Đại hội III về "thái độ đối với phong trào nông dân", và báo để các đồng chí biết về kế hoạch tổ chức mà hiện nay chúng tôi đang bắt đầu thực hành ở nông thôn chúng tôi.

"§ a) Tuyên truyền để các tầng lớp nhân dân đông đảo biết rằng Đảng dân chủ - xã hội tự đề ra nhiệm vụ là phải ủng hộ hết sức cương quyết tất cả những biện pháp cách mạng của nông dân có thể cải thiện được tình cảnh của nông dân, cho đến cả biện pháp tịch thu ruộng đất của bọn địa chủ, ruộng công, ruộng đất của nhà chung, của nhà tu và ruộng đất hoàng tộc" (trích nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga).

Đoạn đó, trước hết, không nói rõ các tổ chức của đảng sẽ và phải tuyên truyền như thế nào. Muốn tuyên truyền được thì trước hết phải có một tổ chức rất gần với những người mà ta muốn tuyên truyền. Tổ chức ấy có phải sẽ là uỷ ban những người vô sản nông thôn không,

hay có thể còn có phương pháp tổ chức nào khác để tiến hành tuyên truyền miệng hay tuyên truyền viết nữa không, - vấn đề đó còn chưa được giải quyết.

Người ta cũng có thể nói như vậy đối với lời hứa cương quyết ủng hộ. Ủng hộ mà lại cương quyết ủng hộ, điều đó cũng chỉ có thể thực hiện được khi nào đã có một tổ chức ngay tại địa phương. Vấn đề "ủng hộ cương quyết" nói chung, đối với chúng tôi, rất là mơ hồ. Đối với việc tịch thu những ruộng đất của bọn địa chủ khai thác theo một hình thức thâm canh nhất, bằng máy móc, bằng kỹ thuật canh tác cao v.v., liệu Đảng dân chủ - xã hội có thể ủng hộ được không? Việc chuyển giao những ruộng đất ấy cho những người tư hữu tiểu tư sản, mặc dầu là rất quan trọng đối với việc cải thiện sinh hoạt của họ, nhưng sẽ đánh dấu một bước lùi về phương diện phát triển tư bản chủ nghĩa của những ruộng đất đó. Và chúng ta là những đảng viên dân chủ - xã hội, thì theo ý chúng tôi, chúng ta cần phải thêm vào đoạn nói về sự "ủng hộ" một điều kiện phụ thêm như sau: "nếu việc tịch thu những ruộng đất ấy và biến những ruộng đất ấy thành sở hữu của nông dân (tức là sở hữu tiểu tư sản) sẽ là một hình thức phát triển cao trong việc khai thác những ruộng đất ấy".

Và sau đó:

"§ d) Cố gắng tổ chức riêng giai cấp vô sản nông thôn lại, cố gắng thống nhất vô sản nông thôn với vô sản thành thị, dưới ngọn cờ của Đảng dân chủ - xã hội và đưa đại biểu của họ tham dự các uỷ ban nông dân".

Phần cuối của đoạn này đã gây hoài nghi. Thật ra thì những tổ chức dân chủ - tư sản như "Hội liên hiệp nông dân" và những tổ chức không tưởng - phản động, như những tổ chức của bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng đang tổ chức, dưới ngọn cờ của họ, cả những phần tử tư sản lẫn những phần tử vô sản trong nông dân. Nếu chúng ta đưa những đại biểu của các tổ chức của vô sản nông thôn tham gia những uỷ ban "nông dân" đó, thì chúng ta sẽ tự mâu thuẫn với chúng ta, sẽ tự mâu thuẫn với những quan điểm của chúng ta về bloc¹⁾ v.v..

Ở đây nữa, chúng tôi cũng thấy cần phải có những sửa đổi, và những sửa đổi rất quan trọng.

Đó là một vài nhận xét chung của chúng tôi về các nghị quyết của Đại hội III. Mong rằng những nhận xét đó sẽ được nghiên cứu thật gấp và thật tỉ mỉ.

Còn về kế hoạch của tổ chức "nông thôn" trong Tổ chức khu chúng tôi, thì chúng tôi buộc phải công tác trong những điều kiện mà các nghị

¹⁾ - khối liên minh

quyết của Đại hội III tuyệt nhiên không hề nói tới. Trước hết, cần chỉ ra rằng địa bàn hoạt động của chúng tôi - tỉnh Mát-xơ-va và những huyện thuộc những tỉnh lân cận tiếp giáp tỉnh Mát-xơ-va - chủ yếu là một khu vực công nghiệp mà ở đây thủ công nghiệp tương đối kém phát triển, và số dân *chủ chuyên* làm ruộng thì rất ít. Những công xưởng rộng lớn, có 10 000 đến 15 000 công nhân, xen lẫn với những công xưởng nhỏ 500 đến 1 000 công nhân, nằm rải rác ở những làng mạc hẻo lánh. Những điều kiện đó tưởng chừng phải tạo cho Đảng dân chủ - xã hội một địa bàn hoạt động rất thuận tiện mới phải, nhưng tình hình thực tế lại chứng tỏ rằng cách nhìn nông cạn như thế không thể đứng vững được. Mặc dù một số công xưởng nào đó tính ra đã có 40 - 50 năm nay, nhưng cho tới nay tuyệt đại đa số trong "giai cấp vô sản" của chúng ta vẫn chưa tách khỏi ruộng đất. "Nông thôn" đã ràng buộc vô sản chặt chẽ đến nỗi tất cả những tiền đề tâm lý và những tiền đề khác mà quá trình lao động tập thể làm nảy nở trong giai cấp vô sản "thuần túy", vẫn không thể phát triển được trong giai cấp vô sản của chúng ta. Kinh tế nông nghiệp của "những người vô sản" của chúng ta mang những hình thức pha tạp. Một người thợ dệt làm việc trong công xưởng, lại thuê một cố nông để cày cấy mảnh đất của mình. Vợ anh ta (nếu không làm ở xưởng), con cái anh ta, bố mẹ anh ta và những người tàn tật trong gia đình cũng làm lụng trên mảnh đất nhỏ ấy, và bản thân anh ta cũng sẽ về làm lụng trên mảnh đất ấy, khi anh ta về già, hay bị què quặt, hay khi anh ta bị đuổi vì búồng binh hoặc vì bị nghi ngờ. "Những người vô sản" như thế, - rất khó mà gọi là người vô sản được. Xét hoàn cảnh kinh tế, thì họ là những người nghèo khổ. Xét về tư tưởng, thì họ là những người tiểu tư sản. Họ dốt nát và thủ cựu. Chính bọn "Trăm đen" là từ trong đám họ mà ra. Nhưng gần đây, họ cũng đã bắt đầu giác ngộ. Nhờ sự tiếp xúc của vô sản "thuần túy" với họ, nên chúng ta kéo được đám quần chúng tối tăm ấy ra khỏi giấc ngủ lâu đời của họ, và không phải là không thành công. Sự tiếp xúc của chúng tôi ngày càng tăng, có nơi đang được củng cố; những người nghèo khổ, cả ở công xưởng lẫn ở nông thôn, đang chịu ảnh hưởng của chúng ta và tiếp thu hệ tư tưởng của chúng ta. Và chúng tôi cho rằng lập những tổ chức trong quần chúng không phải vô sản "thuần túy", như thế không phải là trái với nguyên tắc chính thống. Chúng tôi không còn có quần chúng nào khác, và nếu chúng tôi cố giữ nguyên tắc chính thống, nếu chúng tôi chỉ tổ chức có "giai cấp vô sản" nông thôn thôi, thì chúng tôi sẽ phải giải tán tổ chức của chúng tôi và những tổ chức gần gũi với chúng tôi. Chúng tôi biết rằng chúng tôi sẽ khó mà chống lại nổi tâm lý khao khát tịch thu ruộng đất cày cấy được và những đất chày mà bọn địa

chủ bỏ hoang, hay là những ruộng đất mà các cha cố thầy dòng không biết cày cấy cho ra trò. Chúng tôi biết rằng phái dân chủ tư sản, kể từ bộ phận phái "dân chủ - quân chủ" (ở huyện Ru-da có một bộ phận như vậy) cho đến Hội liên hiệp "nông dân", sẽ tranh giành với chúng tôi ảnh hưởng đối với "những người nghèo khổ", nhưng chúng tôi sẽ làm cho những người này đứng lên chống lại những phái kia. Chúng tôi sẽ dùng tất cả mọi lực lượng dân chủ - xã hội trong khu, - cả trí thức lẫn công nhân vô sản, - để tổ chức và củng cố những uỷ ban dân chủ - xã hội của "những người nghèo khổ" trong khu chúng tôi. Chúng tôi sẽ làm việc ấy theo kế hoạch như sau: chúng tôi sẽ thành lập những huyện uỷ thuộc Tổ chức khu tại các huyện lỵ hoặc trung tâm công nghiệp lớn. Các huyện uỷ này ngoài việc chịu trách nhiệm về các công xưởng và nhà máy trong phạm vi khu của mình, còn phải thành lập các uỷ ban "nông dân" nữa. Do hoạt động bí mật, nên những uỷ ban "nông dân" này chỉ gồm một số rất ít người, chọn trong số những nông dân nghèo khổ, cách mạng nhất và có năng lực nhất. Ở những nơi nào có công xưởng mà lại có cả nông dân, thì cần tổ chức công nhân và nông dân vào một uỷ ban của tiểu tổ thôi.

Các uỷ ban đó trước hết cần phải tìm hiểu tỉ mỉ và rõ ràng tình hình ở địa phương: A) Quan hệ ruộng đất: 1) phần ruộng được chia của nông dân, lĩnh canh, hình thức chiếm hữu (hình thức chiếm hữu công xã, hình thức chiếm hữu theo nông hộ v.v.). 2) Những ruộng đất ở xung quanh: a) thuộc sở hữu của ai; b) bao nhiêu ruộng; c) quan hệ giữa nông dân với những ruộng đất ấy; d) điều kiện sử dụng những ruộng đất ấy: 1) chế độ lao dịch, 2) tiền thuê rất cao đối với những ruộng đất "cắt" v.v.; đ) các khoản nợ bộn cu-lắc, địa chủ v.v.. B) Các khoản đóng góp, thuế khoá, mức thuế ruộng đất đối với ruộng đất của nông dân và ruộng đất của địa chủ. C) Các nghề phụ và nghề thủ công, giấy thông hành, thuê mướn thợ làm mùa đông, v.v.. D) Công xưởng và nhà máy địa phương: điều kiện lao động: 1) tiền công, 2) ngày lao động, 3) thái độ của cơ quan quản lý, 4) điều kiện nhà ở v.v.. Đ) Những nhà chức trách: trưởng quan địa phương, chánh tổng, lục sự, các thẩm phán hàng tổng, các tuần đinh, thầy tu. E) Các hội đồng địa phương: đại biểu của nông dân; các viên chức của hội đồng đó: giáo viên, thầy thuốc, thư viện, trường học, các tiệm trà. G) Các hội đồng hàng tổng: thành phần và chức trách của các hội đồng đó. H) Các tổ chức: "Hội liên hiệp nông dân", phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng, phái dân chủ - xã hội.

Sau khi đã tìm hiểu được tình hình ấy rồi thì uỷ ban nông dân dân chủ - xã hội phải đưa ra các cuộc hội nghị của nông dân thông qua những quyết định do hoàn cảnh không bình thường nào đó đề ra. Ngoài

ra, uỷ ban đó còn phải phát triển mạnh mẽ việc tuyên truyền và cổ động trong quần chúng những tư tưởng dân chủ - xã hội, phải tổ chức các tổ nghiên cứu, các cuộc họp chớp nhoáng, các cuộc họp quần chúng, phân phát truyền đơn và sách báo, thu nhận tiền cho quỹ của đảng và duy trì quan hệ với Tổ chức khu thông qua huyện uỷ.

Nếu chúng tôi thành lập được một loạt uỷ ban như thế, thì sẽ có thể bảo đảm thắng lợi cho Đảng dân chủ - xã hội.

Một cán bộ tổ chức của khu.

Lẽ cố nhiên chúng tôi không nhận lấy việc thảo ra những chỉ thị thực tiễn chi tiết mà đồng chí ấy đã nói tới: đó là công việc của các đồng chí công tác ở địa phương và của cơ quan trung ương làm công tác lãnh đạo thực tiễn ở Nga. Ý định của chúng tôi là muốn nhân bức thư có nội dung phong phú đó của đồng chí ở Mát-xcơ-va mà giải thích nghị quyết của Đại hội III và những nhiệm vụ trước mắt nói chung của đảng. Bức thư chứng tỏ rằng những hiểu lầm, do nghị quyết của Đại hội III gây ra, chỉ có một phần là do hoài nghi về lý luận. Một nguyên nhân khác của những sự hiểu lầm - đó là một vấn đề *mới*, mà trước kia chưa từng nảy ra, tức là vấn đề quan hệ giữa các "uỷ ban nông dân cách mạng" với các "uỷ ban dân chủ - xã hội" làm công tác nông vận. Chính ngay việc nêu ra vấn đề đó cũng đủ chứng tỏ rằng hoạt động dân chủ - xã hội trong nông dân đã có một bước tiến rất xa. Những vấn đề tương đối chi tiết đã trở thành những vấn đề bức thiết, những vấn đề đó là do những nhu cầu thực tế của công tác tuyên truyền "trong nông thôn" để ra, mà công tác tuyên truyền này thì đang được củng cố và có những hình thức cố định, vững vàng. Và tác giả bức thư trách nghị quyết của đại hội là thiếu rõ ràng, nhưng lại thường quên mất rằng vấn đề mà đồng chí đó đang tìm lời giải đáp trong nghị quyết, thì thực ra đại hội đảng chưa đề cập tới và cũng không thể đề cập tới được.

Ví dụ, tác giả nói rằng "chỉ có" thành lập được một tổ chức ngay tại địa phương, mới có thể tuyên truyền các tư tưởng của chúng ta và mới có thể ủng hộ phong trào nông dân được, nói như thế là không đúng lắm. Dĩ nhiên, có được những tổ chức như thế là điều đáng mong muốn, và khi mà công tác phát triển thì lại là điều cần thiết nữa; nhưng công tác nói trên vẫn có thể làm được và cần thiết phải làm, ngay cả ở những nơi chưa có những tổ chức ấy. Trong mọi hoạt động của chúng ta, ngay cả khi chúng ta chỉ hoạt động riêng trong giai cấp vô sản thành thị, chúng ta cũng không được bỏ qua vấn đề nông dân, chúng ta phải truyền bá lời tuyên bố của *toàn thể chính đảng của giai cấp vô sản giác ngộ* tại Đại hội III, là: chúng ta ủng hộ cuộc khởi nghĩa nông dân. Nông dân phải biết được điều đó - qua sách báo của chúng ta, qua công nhân, qua các tổ chức riêng v.v.. Nông dân phải biết được rằng, để thực hiện sự ủng hộ ấy, giai cấp vô sản dân chủ - xã hội *sẽ không ngần ngại* thi hành bất cứ một sự tịch thu ruộng đất nào (nghĩa là tước đoạt mà không bồi thường cho chủ ruộng đất).

Tác giả bức thư nêu ra đây một vấn đề lý luận: có nên hạn chế việc tước đoạt những trang trại lớn và việc biến nó thành "sở hữu của nông dân, tức là sở hữu tiểu tư sản", bằng cách định ra một ngoại lệ đặc biệt không? Nhưng đề ra ngoại lệ ấy, tác giả đã tự tiện thu hẹp ý nghĩa của nghị quyết Đại hội III. Trong nghị quyết ấy, *không có chỗ nào nói* rằng Đảng dân chủ - xã hội cam đoan ủng hộ việc chuyển giao những ruộng đất tịch thu được cho chính những người sở hữu tiểu tư sản cả. Nghị quyết nói rằng: chúng ta ủng hộ "cho đến cả việc tịch thu ruộng đất nữa", nghĩa là cho đến cả việc tước đoạt ruộng đất mà không bồi thường; nhưng vấn đề sẽ đem những ruộng đất đã tước đoạt được trao cho ai, thì bản nghị quyết hoàn toàn không giải quyết. Không phải ngẫu nhiên mà vấn đề đó còn gác lại: những

bài đăng trên báo "Tiến lên" (các số 11, 12, 15)¹⁾ chỉ ra rằng giải quyết trước vấn đề ấy là một điều không hợp lý. Thí dụ như trong nghị quyết có nói rằng, dưới chế độ cộng hoà dân chủ, Đảng dân chủ - xã hội không thể cam đoan trước mà cũng không thể tự bó tay trong việc quốc hữu hoá ruộng đất.

Thật vậy, khác với những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng tiểu tư sản, đối với chúng ta trọng tâm *hiện nay* là khía cạnh dân chủ - cách mạng của những cuộc khởi nghĩa nông dân và việc tổ chức riêng vô sản nông thôn thành một chính đảng giai cấp. Thực chất của vấn đề hiện nay không phải là những kế hoạch viễn vông "chia đều ruộng đất" hay quốc hữu hoá, mà là ở chỗ nông dân hiểu được và bắt tay thực hiện việc đập tan chế độ cũ bằng biện pháp *cách mạng*. Cho nên, những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng nhấn mạnh việc "xã hội hoá", v.v., còn chúng ta thì nhấn mạnh những *ủy ban nông dân cách mạng*: chúng ta nói rằng, nếu không có những ủy ban ấy thì tất cả mọi sự cải tạo đều chỉ là con số không. Có những ủy ban đó và dựa vào những ủy ban đó, thì *khởi nghĩa của nông dân* mới có thể *thắng lợi* được.

Chúng ta cần phải giúp đỡ cuộc khởi nghĩa của nông dân bằng đủ mọi cách, cho đến cả tịch thu ruộng đất nữa, - *nhưng tuyệt nhiên không phải là cho đến cả đủ mọi thứ kế hoạch viễn vông tiểu tư sản*. Chúng ta ủng hộ phong trào nông dân chùng nào phong trào đó có tính chất dân chủ - cách mạng. Chúng ta chuẩn bị (chúng ta chuẩn bị ngay bây giờ, không trì hoãn) để đấu tranh chống lại phong trào đó, một khi nó trở nên phản động, chống lại giai cấp vô sản. Toàn bộ thực chất của chủ nghĩa Mác là ở cái nhiệm vụ kép ấy, mà chỉ có những người không hiểu gì về chủ nghĩa

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr. 426 - 433, 446 - 452 và t.10, tr. 52-70.

Mác mới có thể giản đơn hoá hay hạ thấp xuống thành một nhiệm vụ giản đơn và duy nhất.

Chúng ta hãy lấy một thí dụ cụ thể. Giả dụ rằng cuộc khởi nghĩa của nông dân đã thắng lợi. Các uỷ ban nông dân cách mạng và chính phủ cách mạng lâm thời (chính phủ này dựa một phần vào chính những uỷ ban đó) có thể thực hiện việc tịch thu những tài sản lớn, theo ý muốn của mình. Chúng ta tán thành tịch thu, chúng ta đã nói như thế. Nhưng chúng ta khuyên giao những ruộng đất tịch thu được cho ai? Về điểm này, chúng ta không tự bó tay và cũng không bao giờ bó tay bằng những lời tuyên bố như tác giả bức thư đã đề nghị một cách nông nổi. Tác giả quên rằng cũng nghị quyết đó của Đại hội III đã nói là phải "*làm cho nội dung dân chủ - cách mạng của phong trào nông dân được trong sạch bằng cách gạt bỏ hết thảy những tạp chất phản động đi*". Đó là điểm thứ nhất. Điểm thứ hai là cần phải có "*trong mọi trường hợp và trong mọi hoàn cảnh một tổ chức độc lập của vô sản nông thôn*". Đó là những chỉ thị của chúng ta. Những tạp chất phản động trong phong trào nông dân bao giờ cũng có; và chúng ta tuyên chiến trước với những tạp chất ấy. Đối kháng giai cấp giữa giai cấp vô sản nông thôn và giai cấp tư sản nông thôn là điều không thể tránh khỏi, và chúng ta vạch rõ điều đó ra trước, chúng ta giải thích điều đó, *chúng ta chuẩn bị đấu tranh trên địa hạt này*. Vấn đề giao ruộng đất đã tịch thu được cho ai và giao như thế nào rất có thể trở nên một trong những nguyên nhân của cuộc đấu tranh ấy. Và chúng ta không che giấu vấn đề ấy, chúng ta không hứa hẹn sẽ phân chia đều, sẽ "xã hội hoá", v.v.; chúng ta nói: chỗ nào mà chúng ta còn phải đấu tranh, lại phải đấu tranh nữa, chúng ta sẽ đấu tranh trên một chiến trường mới và cùng với những đồng minh khác: chỗ đó chắc chắn chúng ta sẽ cùng đi với vô sản nông thôn, với toàn thể giai cấp công nhân để *chống lại* giai cấp tư sản nông thôn. Trong thực tiễn, điều đó có

thể có nghĩa là, hoặc chuyển giao những ruộng đất ấy cho tầng lớp nông dân tư hữu nhỏ, ở nơi nào mà chế độ sở hữu lớn phong kiến có tính chất nô dịch chiếm ưu thế, mà chưa có đầy đủ những điều kiện vật chất cho nên sản xuất xã hội chủ nghĩa quy mô lớn; hoặc quốc hữu hoá, nếu cách mạng dân chủ thắng lợi hoàn toàn; hoặc nữa là chuyển giao những trang trại lớn tư bản chủ nghĩa cho các *hội liên hiệp công nhân*, vì rằng từ cách mạng dân chủ, chúng ta sẽ bắt đầu chuyển ngay và chính là tùy theo lực lượng của chúng ta, lực lượng của giai cấp vô sản giác ngộ và có tổ chức, mà chuyển ngay lên cách mạng xã hội chủ nghĩa. Chúng ta chủ trương làm cách mạng không ngừng. Chúng ta quyết không dừng lại nửa chừng. Nếu bây giờ chúng ta không hứa hẹn bất cứ một sự "xã hội hoá" ngay tức khắc nào, chính là vì chúng ta biết những điều kiện thực sự của nhiệm vụ ấy và chúng ta không che giấu mà vạch trần cuộc đấu tranh giai cấp mới hiện đang chín muồi trong lòng nông dân.

Lúc đầu, chúng ta ủng hộ nông dân nói chung chống lại địa chủ, và ủng hộ đến cùng, bằng đủ mọi cách, cho đến cả tịch thu ruộng đất nữa; sau đó (hay nói cho đúng ra không phải là sau đó mà là đồng thời) chúng ta ủng hộ giai cấp vô sản chống lại nông dân nói chung. *Ngay từ bây giờ* mà tính trước sự phối hợp lực lượng trong nội bộ nông dân vào "ngày hôm sau" của cách mạng (dân chủ), thì là một ảo tưởng hão huyền. Quyết không mắc phải bệnh mạo hiểm, quyết không phản bội lương tâm khoa học của chúng ta, quyết không mưu cầu một danh tiếng rẻ tiền, chúng ta có thể nói và *chỉ* nói *một điểm* là: chúng ta sẽ dốc toàn lực ra giúp đỡ toàn thể giai cấp nông dân làm cách mạng dân chủ để cho chúng ta, đảng của giai cấp vô sản, *càng được để đảng hơn* trong việc chuyển hết sức nhanh sang một nhiệm vụ mới và cao hơn là cách mạng xã hội chủ nghĩa. Sau thắng lợi của cuộc khởi nghĩa nông dân *hiện nay*, chúng

ta không hứa hẹn một sự hoà hợp nào, một sự bình quân nào, một sự "xã hội hoá" nào, trái lại, chúng ta "hứa hẹn" một cuộc đấu tranh mới, một sự bất bình đẳng mới, một cuộc cách mạng mới mà chúng ta đem hết sức lực ra thực hiện. Học thuyết của chúng ta không "ngọt ngào" bằng những câu chuyện hoang đường của những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng; còn kẻ nào thích người ta chỉ *dâng* cho mình những cái ngọt ngào thôi, thì mời sang phía những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Chúng ta sẽ bảo họ rằng: xin các người đi đi cho.

Theo ý chúng tôi, quan điểm mác-xít ấy cũng giải quyết cả vấn đề các uỷ ban nữa. Chúng tôi nghĩ rằng, *không nên có* những uỷ ban *nông dân dân chủ - xã hội*: nếu là dân chủ - xã hội, thì không phải chỉ là nông dân¹⁾ mà thôi; nếu là nông dân thì tức là không phải thuần túy vô sản, hay dân chủ - xã hội được. Có vô số người thích lẫn lộn hai điều đó, nhưng chúng tôi không thuộc hạng người như thế. Hễ ở nơi nào có điều kiện, thì chúng tôi sẽ cố gắng tổ chức các uỷ ban *của mình*, các uỷ ban của *Đảng công nhân dân chủ - xã hội*. Gia nhập những uỷ ban ấy thì có nông dân, những người nghèo khổ, các phần tử trí thức, các gái điếm (mới đây một công nhân có viết thư hỏi chúng tôi rằng, tại sao không tuyên truyền trong đám gái điếm), binh lính, giáo viên, công nhân - nói tóm lại là *tất cả những người dân chủ - xã hội và chỉ có những người dân chủ - xã hội thôi*. Các uỷ ban ấy sẽ làm mọi công tác dân chủ - xã hội về tất cả mọi mặt, tuy nhiên cũng đồng thời cố gắng tổ chức đặc biệt và riêng vô sản nông thôn lại, vì Đảng dân chủ - xã hội là chính đảng giai cấp của giai cấp vô sản. Coi việc cố gắng tổ chức một giai cấp vô sản chưa hoàn toàn rũ sạch mọi tàn tích của chế độ cũ là một việc "trái với

¹⁾ Trong bản thảo có thêm: "và hoàn toàn không phải chỉ riêng nông dân".

nguyên tắc chính thống", như thế là *hết sức lầm lẫn*. Cho nên chúng tôi muốn tin rằng những đoạn trong bức thư nói đến việc đó chỉ là do một sự hiểu lầm thôi. Giai cấp vô sản thành thị và giai cấp vô sản công nghiệp nhất định sẽ hợp thành hạt nhân chính của Đảng công nhân dân chủ - xã hội của chúng ta; nhưng chúng ta cần phải thu hút, phải giáo dục và tổ chức tất cả những người lao động và tất cả những người bị bóc lột, đúng như cương lĩnh của chúng ta đã nói, tất cả không trừ một ai: thợ thủ công, những người nghèo khổ, những người hành khất, những người đày tớ, những người cầu bơ cầu bơ, những gái điếm, - đương nhiên với điều kiện hoàn toàn cần thiết và bắt buộc là chính họ phải đi theo Đảng dân chủ - xã hội, chứ không phải Đảng dân chủ - xã hội phải đi theo họ, với điều kiện là họ phải theo quan điểm của giai cấp vô sản, chứ không phải giai cấp vô sản phải theo quan điểm của họ.

Nhưng thế thì các uỷ ban nông dân cách mạng có liên quan gì ở đây kia chứ? Bạn đọc có thể hỏi như vậy. Vậy không cần có các uỷ ban nông dân cách mạng hay sao? Có, cần chứ. Lý tưởng của chúng ta là: thành lập các uỷ ban thuần túy dân chủ - xã hội ở khắp các nơi, trong nông thôn; sau đó liên kết họ với *tất cả* các phân tử, các nhóm, các tiểu tổ nông dân dân chủ - cách mạng nhằm thành lập các uỷ ban nông dân cách mạng. Như thế thì cũng hoàn toàn giống như ở các thành phố, Đảng công nhân dân chủ - xã hội giữ vững tính độc lập của mình, đồng thời lại liên minh với tất cả các phân tử dân chủ cách mạng, nhằm mục đích khởi nghĩa¹⁾. Chúng ta chủ trương nông dân khởi nghĩa. Chúng ta nhất định phản đối việc hỗn hợp và dung hợp các thành phần giai cấp khác nhau và các chính đảng khác nhau. Chúng ta muốn Đảng dân chủ - xã hội thúc đẩy *tất cả* những

¹⁾ Trong bản thảo có thêm câu: "Phong trào nông dân là bước đầu của cuộc khởi nghĩa nông dân".

phần tử dân chủ cách mạng tiến tới khởi nghĩa; giúp đỡ *tất cả* những phân tử đó tự tổ chức lại; *kê vai sát cánh* với họ, - nhưng không hoà lẫn với họ, - cùng chiến đấu trên những lũy chướng ngại trong các thành phố, cùng chiến đấu chống bọn địa chủ và cảnh sát ở nông thôn.

Cuộc khởi nghĩa chống chế độ chuyên chế ở thành thị và nông thôn muôn năm! Đảng dân chủ - xã hội cách mạng, đội tiên phong của toàn bộ phong trào dân chủ cách mạng trong cuộc cách mạng hiện nay muôn năm!

"Người vô sản", số 16,
ngày 14 (1) tháng Chín
1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

NHỮNG NGƯỜI TƯ SẢN TỰ DO CHỦ NGHĨA NƯỚC TA MUỐN GÌ VÀ SỢ GÌ?

Ở nước Nga chúng ta, nhân dân và giới trí thức còn rất ít được giáo dục về chính trị. Ở nước ta hầu như hoàn toàn chưa hình thành những chính kiến rõ ràng và những quan điểm vững vàng của một chính đảng. Ở nước ta, người ta rất dễ tin bất cứ một sự phản đối nào đối với chế độ chuyên chế, và có ác cảm với bất cứ sự phê phán nào đối với tính chất và bản chất của sự phản đối đó, coi đó là hành vi có hại chia rẽ phong trào giải phóng. Không có gì lạ khi thấy dưới ngọn cờ giải phóng chung đó, tạp chí "Giải phóng", do ông Xơ-ru-vê làm chủ bút, được truyền bá rộng rãi trong những người trí thức đủ các loại có tư tưởng tự do, và những người trí thức đó rất ghét phân tích nội dung giai cấp của chủ nghĩa tự do của phái "Giải phóng".

Thế mà chủ nghĩa tự do của phái "Giải phóng" chẳng qua chỉ là sự thể hiện có hệ thống hơn và không bị kiểm duyệt những đặc điểm cơ bản của chủ nghĩa tự do toàn nước Nga mà thôi. Cách mạng càng tiến lên, thì bộ mặt của cái chủ nghĩa tự do đó càng bộc lộ ra nhiều hơn, thì càng không thể tha thứ được hành vi không dám nhìn thẳng vào chân lý, không dám tìm hiểu thực chất của thứ chủ nghĩa tự do đó. Về mặt này, "Những bức thư chính trị" của ông Pa-ven Vi-nô-gra-đốp, nhà sử học nổi tiếng, đăng trên cơ quan nổi tiếng của phái tự do, tờ "Tin tức nước

Nga" (ngày 5 tháng Tám), là hết sức đáng chú ý. Những tờ báo khác của phái tự do như tờ "Đời sống chúng ta" cũng đăng lại nhiều đoạn trong tác phẩm đáng kính đó, mà không hề có một lời nào tỏ vẻ căm tức và phẫn nộ cả, điều này cũng đáng chú ý không kém. Ông Pa-ven Vi-nô-gra-đốp đã nói lên một cách rất rõ ràng hiếm có lợi ích, sách lược và tâm lý của giai cấp tư sản tự tư tự lợi: cái tinh thần cởi mở đó của ông ta, theo con mắt của một số người nào đó khôn khéo hơn trong phái tự do, có thể là không thích hợp, nhưng như vậy nó lại càng có giá trị hơn đối với những công nhân giác ngộ. Dưới đây là những lời kết thúc bài báo đó của ông Vi-nô-gra-đốp, đoạn này thể hiện rõ toàn bộ tinh hoa của bài văn:

"Tôi không biết nước Nga sẽ đi được đến chế độ mới theo con đường gần giống như con đường mà nước Đức đã trải qua năm 1848 hay không, nhưng điều tôi không nghi ngờ là cần dốc hết sức để đi theo con đường đó, chứ không phải đi theo con đường mà nước Pháp đã chọn năm 1789.

Đối với xã hội Nga chưa thuần phục, rất là không nhất trí, đây rầy những sự hằn thù lẫn nhau, mà đi theo con đường của nước Pháp thì sẽ gặp phải những nguy hiểm xưa nay chưa từng có, nếu không phải là sẽ bị diệt vong. Thật là khó chịu nếu phải chờ đợi cho đến khi chúng ta có được những bài học cụ thể về các vấn đề chính quyền, trật tự, thống nhất quốc gia, tổ chức xã hội, nhất là nếu những bài học cụ thể đó lại được đem lại bởi tên đội cảnh sát mới có thêm sức lực, hoặc là bởi tên cai Đức được tình trạng vô chính phủ ở nước Nga ban cho sứ mạng nhà trời".

Đấy, bọn tư sản Nga suy nghĩ nhiều hơn cả là về điều đó: họ suy nghĩ về những nguy hiểm xưa nay chưa từng có của "con đường" năm 1789! Bọn tư sản không phản đối con đường nước Đức năm 1848, nhưng họ muốn dốc "hết sức" để tránh con đường nước Pháp. Đó là một danh ngôn rất có ích, đáng được nghiền ngẫm rất nhiều.

Sự khác nhau căn bản giữa hai con đường đó là ở chỗ nào? Là ở chỗ trong hai cuộc cách mạng dân chủ - tư sản

thực hiện ở Pháp năm 1789, ở Đức năm 1848, thì cuộc cách mạng thứ nhất là triệt để, cuộc cách mạng thứ hai không triệt để; cuộc thứ nhất thành lập nền cộng hoà và giành được tự do hoàn toàn, còn cuộc thứ hai thì nửa chừng bỏ dở, không đập tan được chế độ quân chủ và bọn phản động; cuộc cách mạng thứ hai chủ yếu là do bọn tư sản tự do chủ nghĩa lãnh đạo, bọn chúng lôi kéo giai cấp công nhân chưa trưởng thành đi theo; cuộc cách mạng thứ nhất thì do quần chúng nhân dân tích cực cách mạng, tức là quần chúng công nông tiến hành, mặc dầu chỉ mới đến một mức nào thôi, họ đã gạt giai cấp tư sản có thể lực và ôn hoà ra một bên, ít ra là trong một lúc nào đó. Cuộc cách mạng thứ hai đã đi tới chỗ "bình định" được cả nước rất nhanh, nghĩa là đàn áp nhân dân cách mạng và làm cho những "tên đội cảnh sát và tên cai" giành được thắng lợi, còn cuộc cách mạng thứ nhất thì làm cho nhân dân cách mạng là người đã đập tan sự phản kháng của những "tên đội cảnh sát và tên cai", giành được quyền thống trị trong một thời gian nhất định.

Ấy thế mà một tên đầy tớ có học thức của giai cấp tư sản Nga lại cảnh cáo mọi người trên tờ báo "đáng kính nhất" của phái tự do là không được đi theo con đường thứ nhất, tức là con đường "nước Pháp". Nhà sử học có học thức đó muốn theo con đường "nước Đức", ông ta đã nói thẳng điều đó ra. Ông ta thừa biết là con đường nước Đức không tránh được khởi nghĩa vũ trang của nhân dân. Năm 1848 và 1849, ở Đức đã nổ ra một loạt các cuộc khởi nghĩa, thậm chí đã có một số chính phủ cách mạng lâm thời xuất hiện. *Nhưng, không có một cuộc khởi nghĩa nào trong những cuộc khởi nghĩa đó đã giành được thắng lợi hoàn toàn.* Lần thành công nhất là cuộc khởi nghĩa Béc-ling ngày 18 tháng Ba 1848, nhưng kết quả là cũng không lật đổ được chính quyền nhà vua, mà chỉ buộc nhà vua phải chịu một số *nhượng bộ* trong khi vẫn giữ chính quyền; sau thất bại có tính chất

cục bộ, nhà vua đã lấy lại sức rất nhanh và đã giật lại được tất cả những cái đã nhượng bộ.

Tóm lại, nhà sử học tư sản có học thức đó không sợ nhân dân khởi nghĩa. *Ông ta sợ nhân dân thắng lợi.* Ông ta không sợ nhân dân dạy sơ sơ một bài cho bọn phản động và quan liêu, bọn quan liêu mà ông ta thù ghét. *Ông ta sợ nhân dân lật đổ chính quyền phản động.* Ông ta thù ghét chế độ chuyên chế và hết lòng mong mỏi nó bị lật đổ, nhưng ông ta cho rằng nước Nga *đi đến chỗ diệt vong* không phải là do chế độ chuyên chế được duy trì, cũng không phải là do cơ thể của nhân dân bị đầu độc bởi cái chính quyền quân chủ ăn bám chưa chết hẳn, đang thối rữa dần dần, mà là *do nhân dân hoàn toàn thắng lợi.*

Nhà đại học giả chỉ tinh thông cái khoa học rẻ tiền đó biết rằng thời kỳ cách mạng là thời kỳ mang lại cho nhân dân những bài học cụ thể, vì thế ông ta không mong có những bài học cụ thể về *tiêu diệt bọn phản động*, mà lại đem những bài học cụ thể về *tiêu diệt cách mạng* ra dọa chúng ta. Ông ta sợ chí chết con đường đưa cách mạng đến thắng lợi hoàn toàn dù là trong một thời gian ngắn, và ông ta hết lòng mong muốn một kết quả như ở Đức, tức là bọn phản động giữ được thắng lợi hoàn toàn trong một thời gian dài, rất dài.

Ông ta không hoan nghênh cách mạng ở Nga mà chỉ hết sức tìm cách giảm nhẹ tội lỗi của cách mạng. Cái mà ông ta muốn không phải là cách mạng thắng lợi mà là cách mạng thất bại. Ông ta cho rằng phản động là một hiện tượng hợp lý và chính đáng, tự nhiên và lâu dài, chắc chắn và hợp lẽ phải. Ông ta cho rằng cách mạng là hiện tượng không hợp lý, huyền hoặc, không chính đáng, may lắm thì nó cũng chỉ có thể *được coi là chính đáng* đến một mức độ nào đó, do chính phủ chuyên chế không vững vàng, "yếu ớt", "không có sức mạnh". Nhà sử học "khách quan" đó không cho rằng

cách mạng là quyền lợi hoàn toàn chính đáng của nhân dân, mà cho đó chỉ là thủ đoạn tội lỗi và nguy hiểm để sửa chữa những hành vi cực đoan của bọn phản động mà thôi. Theo ông ta thì cách mạng hoàn toàn thắng lợi là "trạng thái vô chính phủ", còn thế lực phản động hoàn toàn thắng lợi thì không phải là trạng thái vô chính phủ mà chẳng qua chỉ là cường điệu đôi chút một số chức năng cần thiết nào đó của nhà nước mà thôi. Ông ta không biết một "chính quyền" nào khác ngoài "chính quyền" quân chủ, không biết một "trật tự" nào khác và "tổ chức xã hội" nào khác ngoài "trật tự" tư sản và "tổ chức xã hội" tư sản. Trong các lực lượng ở châu Âu mà cuộc cách mạng ở Nga "ban cho sứ mạng nhà trời", ông ta chỉ thấy có "tên cai Đức" mà không thấy và cũng không muốn thấy *người công nhân dân chủ - xã hội Đức*. Ông ta ghét nhất là sự "kiêu căng" của những người "định vượt giai cấp tư sản phương Tây" (ông giáo sư viết chữ giai cấp tư sản trong ngoặc kép có nghĩa mỉa mai: theo ông ta nói, người ta dùng cái thuật ngữ vô lý như thế để chỉ nền văn minh Âu châu - Á... u ch... âu - đấy!). "Nhà sử học khách quan" đó bình thản nhắm mắt lại, cố ý không thấy cái sự thật dưới đây: chính là do chế độ chuyên chế nước Nga đề tiện quen nết đi, nên về mặt chính trị, châu Âu đã ngừng trệ hàng mấy chục năm, mấy chục năm giẫm chân tại chỗ hoặc là thụt lùi lại. Ông ta sợ cái bài học cụ thể của "tên đội cảnh sát mới có thêm sức lực" và vì vậy, - ôi, lãnh tụ của nhân dân! ôi, nhà hoạt động chính trị! - ông ta đặc biệt cảnh cáo mọi người không được triệt để đập tan toàn bộ "sức lực" của tên đội cảnh sát hiện đại. Bộ mặt đề tiện đáng khinh biết chừng nào! Phẫn bội cách mạng mà lại giả danh nghiên cứu vấn đề một cách khách quan và khoa học thì thật là đề hèn biết bao! Na-pô-lê-ông đã nói: cứ lực soát người Nga thì sẽ thấy người Ta-ta-ri-a. Chúng tôi cũng nói: cứ lực soát bọn tư sản tự do chủ nghĩa Nga thì sẽ thấy tên đội cảnh sát mặc đồng phục mới, và căn cứ theo

cách hiểu sâu sắc "của học giả" và "khách quan", thì nên để cho những tên đội cảnh sát đó giữ lấy 9/10 lực lượng cũ, nếu không thì bọn chúng có lẽ lại "có *thêm* sức lực" ! Linh hồn của bất cứ nhà tư tưởng nào của giai cấp tư sản cũng đều là linh hồn của bọn con buôn từ đầu đến cuối; điều mà hấn suy nghĩ không phải là tiêu diệt *Lực lượng* của bọn phản động và "tên đội cảnh sát", mà là câu kết hết sức nhanh với tên đội cảnh sát để mua chuộc, lung lạc, làm mềm lòng tên đó.

Nhà tư tưởng tư sản có học thức nhất đó đã chứng thực một cách tuyệt diệu toàn bộ những điều mà chúng tôi đã nhiều lần nêu lên trên báo "Người vô sản" về bản chất và tính chất của chủ nghĩa tự do ở Nga. Giai cấp tư sản châu Âu trong một thời gian nhất định đã là giai cấp cách mạng, sau mấy chục năm nó mới đi vào con đường phản động, nhưng các nhà thông thái thô lậu của chúng ta thì lại khác, họ nhảy qua hoặc muốn nhảy qua cách mạng ngay tức khắc, lập lên nền thống trị ôn hoà và có quy củ của giai cấp tư sản phản động. Do địa vị giai cấp của nó, giai cấp tư sản không muốn và cũng không thể muốn có cách mạng. Nó chỉ muốn câu kết với bọn bảo hoàng chống lại nhân dân cách mạng, nó chỉ muốn cướp lấy chính quyền sau lưng nhân dân cách mạng.

Và đây là một bài học bổ ích biết bao mà nhà thông thái ấy của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa dạy cho các nhà lý thuyết dân chủ - xã hội đã từng đi đến cái nghị quyết sau đây được phái "Tia lửa" mới Cáp-ca-dơ chấp nhận và được ban biên tập báo "Tia lửa" *đặc biệt tán thành* trong một phụ trương riêng. Nghị quyết ấy (kể cả bài tán thành của báo "Tia lửa") đã được đăng lại toàn văn trong cuốn "Hai sách lược" của N. Lê-nin (tr. 68 - 69)¹⁾, nhưng vì các đồng chí ở Nga không biết nhiều về nghị quyết đó, vì bản

¹⁾ Xem tập này, tr. 105 - 106.

thân ban biên tập báo "Tia lửa" cũng không muốn đăng lại trên báo mình bản nghị quyết mà họ cho là "rất thành công" đó, nên chúng tôi nhắc lại ở đây toàn bộ bản nghị quyết đó, để làm bài học cho tất cả những người dân chủ - xã hội, và để làm cho báo "Tia lửa" xấu hổ:

"Nhận định rằng nhiệm vụ của chúng ta là phải lợi dụng thời cơ cách mạng để làm cho sâu sắc thêm ý thức dân chủ - xã hội của giai cấp vô sản, hội nghị (hội nghị phái "Tia lửa" mới Cáp-ca-dơ), với ý muốn đảm bảo cho đảng được hoàn toàn tự do phê bình chế độ nhà nước - tư sản đang nảy sinh, tuyên bố chống việc thành lập một chính phủ lâm thời dân chủ - xã hội và chống chủ trương tham gia chính phủ ấy, và cho rằng điều hợp lý hơn hết là dùng áp lực từ bên ngoài tác động vào chính phủ lâm thời tư sản, để dân chủ hoá chế độ nhà nước trong phạm vi có thể được. Hội nghị nhận định rằng việc những người dân chủ - xã hội thành lập một chính phủ lâm thời hay việc họ tham gia chính phủ ấy, sẽ dẫn đến chỗ một mặt thì làm cho quảng đại quần chúng vô sản mà Đảng dân chủ - xã hội làm cho phải thất vọng, sẽ tách rời Đảng dân chủ - xã hội, vì Đảng dân chủ - xã hội, tuy giành được chính quyền nhưng vẫn không thể thỏa mãn được những nhu cầu bức thiết của giai cấp công nhân kể cả việc thực hiện chủ nghĩa xã hội, mặt khác, thì việc những người dân chủ - xã hội thành lập một chính phủ lâm thời hay việc họ tham gia chính phủ ấy sẽ bắt buộc các giai cấp tư sản phải rời bỏ sự nghiệp cách mạng, và do đó sẽ làm cho quy mô của cách mạng giảm đi".

Bản nghị quyết đó thật là nhục nhã, vì nó thể hiện (ngoài ý muốn và ý thức của những người viết ra nó, những người đang trên đường dốc rơi xuống chủ nghĩa cơ hội) việc đem lợi ích của giai cấp công nhân bán rẻ cho giai cấp tư sản. Nghị quyết đó chính thức hoá việc biến giai cấp vô sản thành cái đuôi của giai cấp tư sản trong thời kỳ cách mạng dân chủ. Chỉ cần đối chiếu nghị quyết đó với những lời của ông Vi-nô-gra-đốp dẫn ra trên kia (bất cứ ai cũng có thể tìm ra hàng trăm hàng nghìn đoạn tương tự như thế trong những bài của bọn chính luận phái tự do), thì có thể thấy rằng phái "Tia lửa" mới đã rơi vào vũng bùn sâu biết

bao. Ông Vi-nô-gra-đốp, nhà tư tưởng điển hình nhất đó của giai cấp tư sản, đã rời bỏ sự nghiệp cách mạng rồi. Thưa các ngài trong phái "Tia lửa" mới, chẳng lẽ hành động đó của ông ta lại không thu hẹp "quy mô của cách mạng" lại hay sao? Các ngài có nên xin lỗi bọn ông Vi-nô-gra-đốp và *sẵn sàng từ bỏ quyền lãnh đạo cách mạng* để cầu khẩn họ đừng "rời bỏ sự nghiệp cách mạng" không?

"Người vô sản", số 16,
ngày 14 (1) tháng Chín
1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

THUYẾT VỀ SỰ PHÁT SINH TỰ NHIÊN

"Phái "Tia lửa" nêu ra rằng Quốc hội lập hiến có thể được thành lập bằng con đường phát sinh tự nhiên, không cần có sự giúp đỡ của bất cứ chính phủ nào, đương nhiên cũng không cần có sự giúp đỡ của chính phủ lâm thời. Từ nay vấn đề ghê gớm đó có thể nói là đã được giải quyết rồi và mọi sự tranh luận về vấn đề đó nên chấm dứt thôi".

Phái Bun⁹⁸ viết như thế trên tờ "Tin tức cuối cùng", số 247, ngày 1 tháng Chín (19 tháng Tám). Nếu như đó không phải là một sự mỉa mai, thì khó mà tưởng tượng được rằng quan điểm của phái "Tia lửa" còn có một sự "phát triển" nào hay hơn thế nữa. Dù thế nào thì thuyết "phát sinh tự nhiên" cũng đã được xác lập rồi, "vấn đề ghê gớm" đã được giải quyết rồi, cuộc tranh luận "nên chấm dứt thôi". Sung sướng quá! Bây giờ chúng ta có thể sống mà không phải tranh luận về vấn đề ghê gớm đó nữa, cứ việc trù mển cái thuyết "phát sinh tự nhiên" mới mẻ, vừa mới phát hiện và đơn giản, trong sáng như đôi mắt trẻ thơ đó. Đành rằng, cái thuyết phát sinh tự nhiên đó không phải sinh ra một cách tự nhiên, mà như mọi người đều thấy, nó là con đẻ của sự ăn chung ở lộn giữa phái Bun và phái "Tia lửa" mới, - nhưng điều quan trọng không phải là ở nguồn gốc của lý thuyết mà ở giá trị của nó!

Những người dân chủ - xã hội Nga không may đó thật là thiếu linh lợi biết bao, họ đã thảo luận cái "vấn đề ghê

gớm" cả tại Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga lần tại hội nghị phái "Tia lửa" mới: một số luôn miệng nói rằng cần có chính phủ lâm thời để cho Quốc hội lập hiến phát sinh, - không phải phát sinh một cách tự nhiên; một số khác thì cho rằng (nghị quyết của hội nghị) "thắng lợi quyết định của cách mạng đối với chế độ Nga hoàng" "cũng có thể được đánh dấu bằng" "một quyết định của một cơ quan đại biểu nào đó đòi triệu tập Quốc hội lập hiến, dưới áp lực cách mạng trực tiếp của nhân dân", và không một ai, kể cả ban biên tập tờ "Tia lửa" mới cùng tham gia hội nghị với Plê-kha-nốp, lại nghĩ đến cái mà hiện giờ "phái "Tia lửa" nêu ra", và phái Bun đã tóm tắt, khẳng định và đặt tên bằng những chữ rất đẹp. Cũng giống như mọi phát minh thiên tài, *thuyết Quốc hội lập hiến phát sinh tự nhiên* liền mang lại ánh sáng cho trạng thái hỗn độn. Bây giờ mọi việc đều đã rõ ràng rồi. Chẳng cần phải nghĩ ra một chính phủ cách mạng lâm thời (xin nhớ lại câu danh ngôn của tờ "Tia lửa": đừng gắn liền hai tiếng chính phủ và "muôn năm" lại với nhau mà làm bản miệng mình!), cần gì phải yêu cầu uỷ viên Đu-ma nhà nước đưa ra một "sự cam kết cách mạng" "biến Đu-ma nhà nước thành quốc hội cách mạng" (lời Tsê-rê-va-nin trong tờ "Tia lửa", số 108). *Quốc hội lập hiến có thể phát sinh một cách tự nhiên!!* Nó sẽ được chính ngay nhân dân để ra một cách trình khiết, nhân dân không hề bị như bọn bởi "thông qua" bất cứ một chính phủ nào, dù là chính phủ lâm thời hay chính phủ cách mạng cũng thế. Đó là một sự sinh đẻ "mà không mất trinh", bằng con đường trong sạch đầu phiếu phổ thông, mà không cần phải có một cuộc đấu tranh nào để cướp chính quyền theo kiểu "Gia-cô-banh", không hề làm vẩn đục sự nghiệp thiêng liêng, - làm vẩn đục bằng sự phản bội của cái hội nghị đại biểu tư sản, - thậm chí cũng không cần đến một bà đỡ thô bạo nào mà cho đến nay trên cái trần gian đã bị như bọn, có tội lỗi và không trong sạch này,

cứ mỗi lần xã hội cũ thai nghén xã hội mới thì thường chạy đến ngay.

Sự phát sinh tự nhiên muôn năm! Mong rằng các dân tộc cách mạng toàn nước Nga bây giờ đều nhận rõ rằng sự phát sinh tự nhiên là "có thể có", do đó nó cũng cần thiết *đối với họ*, như là con đường hợp lý nhất, giản đơn nhất, dễ dàng nhất để đi đến tự do! Mong rằng mọi người dựng ngay bia kỷ niệm phái Bun vào báo "Tia lửa" mới, những cha mẹ tự nhiên của thuyết phát sinh tự nhiên!

Nhưng, dù ánh sáng chói chang của một phát minh khoa học mới làm chúng ta bị loá mắt đến thế nào đi nữa, chúng ta vẫn phải bàn một chút về mấy nét hèn hạ của sự sáng tạo cao thượng đó. Nếu mặt trăng được làm ra ở Hăm-bua tồi quá⁹⁹, thì cái lý luận mới được chế tạo trong ban biên tập tờ "Tin tức cuối cùng" cũng không được thận trọng lắm. Cách chế tạo rất đơn giản, đó là phương pháp rất ưa thích từ lâu của những người chưa bao giờ phạm lỗi đưa ra một ý nghĩ độc lập: họ lấy hai quan điểm mâu thuẫn nhau, trộn lẫn làm một rồi chia đôi! Rút từ tờ "Người vô sản" những lời phê bình cuộc tuyển cử nhân dân dưới chế độ chuyên chế, rút từ tờ "Tia lửa" những lời kết tội cái "vấn đề ghê gớm", rút từ tờ "Người vô sản" sự tẩy chay tích cực, rút từ tờ "Tia lửa" sự vô ích của khẩu hiệu khởi nghĩa... "giống như con ong hút mật ở từng đoá hoa"¹⁰⁰ vậy. Và những người thuộc phái Bun tốt lành tự tô son điểm phấn một cách tự đắc, họ sung sướng thấy cuộc tranh luận về cái vấn đề ghê gớm đã chấm dứt, họ tự mình khen ngợi mình: họ cao hơn biết bao so với quan điểm hẹp hòi và phiến diện của hai bên đang tranh luận!

Thưa các đồng chí phái Bun, các ngài chưa thể cho như thế là ổn rồi đâu. Ngoài "phương thức phát sinh tự nhiên" của phái "Tia lửa" mới ra, các ngài chưa hề nêu ra được một "phương thức phát sinh tự nhiên" nào khác cả. Còn phương thức của phái "Tia lửa" mới, chính các ngài cũng

phải thừa nhận là, "trong hoàn cảnh chế độ chuyên chế mà làm trái với ý chí của chính phủ nắm toàn bộ bộ máy nhà nước trong tay", thì việc bầu cử đại biểu nhân dân chỉ có thể là *trò hề* mà thôi. Hỡi các ngài sáng tạo lý luận mới, xin đừng bỏ rơi chúng tôi nửa chừng: hãy cho chúng tôi biết, ngoài phương thức của phái "Tia lửa" mới ra, các ngài dùng "phương thức" gì để "tưởng tượng" ra "sự phát sinh tự nhiên"?

Để phản đối tờ "Tia lửa", tờ "Người vô sản" viết: dưới chế độ chuyên chế, chỉ có phái "Giải phóng" là có thể tiến hành tuyển cử, họ rất vui lòng cho cuộc tuyển cử đó là tuyển cử của nhân dân¹⁾. Phái Bun trả lời rằng: "Lý do đó không thể đứng vững được trước bất cứ một sự phê phán nào, vì chắc chắn là chế độ chuyên chế không cho bất cứ ai, kể cả phái "Giải phóng", tiến hành một cuộc tuyển cử vượt ra ngoài phạm vi được pháp luật qui định". Chúng tôi phải trân trọng vạch ra rằng: phái hội đồng địa phương, uỷ viên các Đu-ma thành phố và hội viên các "hiệp hội" trước đây đã tiến hành tuyển cử, hiện giờ vẫn đang tiến hành tuyển cử. Đó là sự thật. Chúng có là: họ có rất nhiều cơ quan chấp hành.

Phái Bun viết: "Không thể nhân danh khởi nghĩa vũ trang nói chung (!) mà tuyên truyền chống Đu-ma được vì khởi nghĩa chỉ là phương tiện để hoàn thành cuộc cách mạng chính trị, thì không thể là khẩu hiệu tuyên truyền trong trường hợp hiện nay được" (chứ không phải là "nói chung" ư?). "Để đối phó với Đu-ma, có thể và cần phải mở rộng và tăng cường cổ động chính trị nhằm lập nên Quốc hội lập hiến trên cơ sở đầu phiếu phổ thông v.v.". Chúng tôi trả lời: một là, nếu những người thuộc phái Bun suy nghĩ một chút hoặc chỉ xem cương lĩnh đảng chúng ta một chút, thì sẽ thấy Quốc hội lập hiến cũng chỉ là một "phương tiện". Nói một "phương tiện" này có thể lấy làm khẩu hiệu, còn

¹⁾ Xem tập này, tr. 238.

phương tiện khác thì "nói chung" không thể coi là khẩu hiệu được, như thế là vô lý. Hai là, chúng tôi đã giải thích kỹ càng từ lâu và nhiều lần rằng, chỉ có riêng khẩu hiệu Quốc hội lập hiến thì vô ích, vì khẩu hiệu đó đã trở thành khẩu hiệu của phái "Giải phóng", khẩu hiệu của "bọn thỏa hiệp" tư sản (xem "Người vô sản", số 3 và số 4)¹⁾. Giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa - quân chủ *tránh không nói đến vấn đề phương thức triệu tập Quốc hội lập hiến, đó là điều rất tự nhiên*. Đại biểu của giai cấp vô sản cách mạng mà làm như thế thì hoàn toàn không thể được. Thuyết phát sinh tự nhiên hoàn toàn thích hợp với bọn người trên, còn đối với đại biểu của giai cấp vô sản cách mạng thì chỉ có thể làm họ mất tín nhiệm trước những công nhân giác ngộ mà thôi.

Lý lẽ cuối cùng của phái Bun là: "Khởi nghĩa vũ trang là cần thiết, phải chuẩn bị nó, tiếp tục chuẩn bị. Nhưng, hiện nay chúng ta chưa có lực lượng để phát động khởi nghĩa, vì thế (!) gắn liền khởi nghĩa với Đu-ma chẳng có ích gì". Chúng tôi trả lời: 1) Thừa nhận khởi nghĩa và chuẩn bị khởi nghĩa là cần thiết, đồng thời lại nhấn nhó khinh bỉ trước vấn đề "đội chiến đấu" (phái Bun viết: "Vấn đề này là lấy ở kho vũ khí của phái "Tiến lên"), như thế là tự mình vấp vào miệng mình, là chúng tỏ rằng những điều mình viết chưa được suy nghĩ thật kỹ. 2) Chính phủ cách mạng lâm thời là cơ quan của khởi nghĩa. Luận điểm đó do nghị quyết của Đại hội III trực tiếp đề ra, về thực chất đã được hội nghị phái "Tia lửa" mới tiếp thu, mặc dầu chúng tôi thấy rằng họ diễn đạt không được đạt lắm (chính phủ cách mạng lâm thời "do cuộc khởi nghĩa nhân dân thắng lợi sản sinh ra": cả lô-gích lẫn kinh nghiệm lịch sử đều chứng minh rằng có thể lập được chính phủ cách mạng lâm thời,

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.10, tr. 295, 302-310.

với tính cách là cơ quan của cuộc khởi nghĩa căn bản chưa thắng lợi hoặc chưa hoàn toàn thắng lợi; hơn nữa, chính phủ cách mạng lâm thời không những do khởi nghĩa "sản sinh ra" mà còn lãnh đạo khởi nghĩa nữa). Những người thuộc phái Bun không định bác bỏ luận điểm đó, mà cũng không thể bác bỏ nó được. Thừa nhận sự cần thiết phải khởi nghĩa và chuẩn bị khởi nghĩa, đồng thời lại yêu cầu đình chỉ cuộc tranh luận về cái "vấn đề ghê gớm" là chính phủ lâm thời, như thế có nghĩa là khi viết không suy nghĩ. 3) Nói thành lập Quốc hội lập hiến "không cần có sự giúp đỡ của bất cứ chính phủ nào, đương nhiên cũng không cần có sự giúp đỡ của chính phủ lâm thời", đó là cách nói *vô chính phủ*. Nó hoàn toàn giống với câu danh ngôn của phái "Tia lửa": gắn liền hai tiếng "chính phủ" và "muôn năm" với nhau thì sẽ "làm bản" miệng. Nó chứng tỏ rằng họ không hiểu được ý nghĩa của chính quyền cách mạng, với tính cách là một trong những "*phương tiện*" quan trọng nhất và cao nhất để hoàn thành cuộc cách mạng chính trị. "Chủ nghĩa tự do" rẻ tiền mà phái Bun phô trương ở đây, học theo từ "Tia lửa" (hoàn toàn, như lời họ nói, không cần đến chính phủ, dù là chính phủ lâm thời cũng thế!), chính là chủ nghĩa tự do vô chính phủ. Thành lập Quốc hội lập hiến mà *không cần dựa* vào khởi nghĩa, đó là cách suy nghĩ mà chỉ những người tầm thường trong giai cấp tư sản mới có, điều này các đồng chí thuộc phái Bun cũng đã thấy rồi. *Không dựa vào* chính phủ cách mạng lâm thời, thì khởi nghĩa không thể trở thành khởi nghĩa của toàn dân và cũng không thắng lợi được. Chúng ta cần phải nói đi nói lại rằng, đáng tiếc, những kết luận của phái Bun hoàn toàn không ổn. 4) Nếu cần chuẩn bị khởi nghĩa, thì trong việc chuẩn bị đó cần phải tuyên truyền và giải thích những khẩu hiệu: khởi nghĩa vũ trang nhân dân, quân đội cách mạng, chính phủ cách mạng lâm thời. Bản thân chúng ta cũng phải nghiên cứu những phương thức đấu tranh mới, điều kiện và hình thức của

những phương thức đó, những phương thức đó có gì nguy hiểm, thực hiện những phương thức đó trong thực tế như thế nào, v. v., và giải thích cho quần chúng hiểu những phương thức đấu tranh mới đó. 5) Luận điểm nói rằng "hiện nay chúng ta chưa có lực lượng để phát động khởi nghĩa" là không đúng. Vụ chiến hạm "Pô-tem-kin" chứng minh ngược lại rằng *chúng ta đã không có đủ sức để ngăn cản cuộc khởi nghĩa còn đang ở trong thời kỳ chuẩn bị nổ ra quá sớm*. Thủy binh chiến hạm "Pô-tem-kin" chuẩn bị chưa được tốt như thủy binh các chiến hạm khác, vì vậy khởi nghĩa không đi tới một kết cục tốt đẹp như có thể mong muốn. Từ đó, rút ra được kết luận gì? Kết luận là nhiệm vụ chuẩn bị khởi nghĩa phải bao gồm cả việc ngăn cuộc khởi nghĩa còn đang ở trong thời kỳ chuẩn bị hoặc gần chuẩn bị xong nổ ra quá sớm. Kết luận là cuộc khởi nghĩa đang phát triển một cách tự phát đã *vượt quá* công tác chuẩn bị khởi nghĩa một cách có ý thức và có kế hoạch của chúng ta. Hiện giờ chúng ta không đủ sức để ngăn các cuộc khởi nghĩa nổ ra một cách tự phát, phân tán, cách biệt nhau, khi ở nơi này khi ở nơi khác. Vì thế, chúng ta càng phải *nhANH chóng* tuyên truyền và giải thích về tất cả những nhiệm vụ chính trị và những điều kiện chính trị để cho khởi nghĩa thành công. Vì thế, đề nghị chấm dứt cuộc tranh luận về cái "vấn đề ghê gớm" là chính phủ lâm thời, lại càng là ngu ngốc. 6) Tư tưởng cho rằng "gắn liền khởi nghĩa với Đu-ma chẳng có ích gì" là đúng hay không đúng? Không, không đúng. Xác định trước thời giờ khởi nghĩa là vô lý, nhất là đối với chúng ta ở đây, ở nước ngoài. Theo ý nghĩa đó, không thể bàn đến "sự gắn liền" nào cả, điểm này, tờ "Người vô sản" đã nhiều lần nêu lên rồi. Nhưng, *tuyên truyền cho khởi nghĩa, cổ động cho khởi nghĩa* cần phải được "gắn liền" với tất cả những sự kiện chính trị quan trọng đương kích động lòng người. Toàn bộ cuộc tranh luận của chúng ta hiện nay chính là nhằm xác định xem nên dùng khẩu

hiệu tuyên truyền nào làm khẩu hiệu trung tâm của toàn bộ cuộc vận động tuyên truyền của chúng ta về vấn đề "Đu-ma". Đu-ma có phải là sự kiện như vậy không? Chắc chắn là phải. Công nhân và nông dân có thể hỏi chúng ta rằng tốt nhất là nên đối phó với Đu-ma như thế nào không? Nhất định là họ có thể hỏi và đã hỏi rồi. Trả lời những câu hỏi đó như thế nào đây? Không thể dựa vào sự phát sinh tự nhiên (cái này chỉ có thể làm cho người ta buồn cười), mà phải *giải thích* điều kiện, hình thức, tiền đề, nhiệm vụ và các cơ quan của cuộc *khởi nghĩa*. Giải thích của chúng ta càng đạt được kết quả nhiều bao nhiêu thì khởi nghĩa sắp nổ ra không thể tránh khỏi, lại càng có khả năng phát triển dễ dàng và mau chóng bấy nhiêu thành cuộc khởi nghĩa thành công, thắng lợi.

"Người vô sản", số 16,
ngày 14 (1) tháng Chín
1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đổi chiếu với bản thảo

BÈ BẠN GẶP NHAU

Những ngày gần đây, các báo nước ngoài hết sức chăm chú theo dõi sự phát triển của cuộc khủng hoảng chính trị ở Nga, đã đăng nhiều tin rất hay về hoạt động của phái hội đồng địa phương và phái "Giải phóng". Sau đây là những tin tức đó.

"Hội nghị những thủ lĩnh quý tộc họp ở Pê-téc-bua, sau hai giờ thảo luận, đã hoàn toàn đồng ý với bộ trưởng Bộ nội vụ về vấn đề tuyển cử" vào Đu-ma nhà nước ("Vossische Zeitung"¹⁰¹, ngày 16 tháng Chín). "Theo tin từ tất cả các tỉnh và thành phố nước Nga, thì số đông cử tri hoàn toàn thờ ơ trước những quyền lợi chính trị mà họ đã nhận được" (như trên). Gô-lô-vin (chủ tịch Hội đồng địa phương tỉnh Mát-xcơ-va) tiến hành đàm phán với Đuốc-nô-vô (tổng trấn quân sự Mát-xcơ-va) về việc cho phép họp đại hội phái hội đồng địa phương. Đuốc-nô-vô nói với Gô-lô-vin rằng hẳn hoàn toàn đồng tình với phái hội đồng địa phương, nhưng hẳn đã nhận được lệnh phải hết sức ngăn cản không cho họp đại hội. Gô-lô-vin nêu cuộc đại hội các nhà giáo ra làm thí dụ. Đuốc-nô-vô trả lời: "đó hoàn toàn là việc khác, vì dù thế nào cũng phải khuyên sinh viên đi học lại" ("Frankfurter Zeitung"¹¹), ngày 17 tháng Chín). "Đại hội phái hội đồng địa phương đã được phép họp vào ngày 25 tháng Chín ở

¹⁾ - "Báo Phran-pho"

Mát-xcơ-va để thảo luận cương lĩnh tuyển cử, nhưng chương trình nghị sự của đại hội phải đúng là chỉ có vấn đề đó thôi" ("Times", ngày 18 tháng Chín, điện từ Xanh Pê-téc-bua). "Ông Gô-lô-vin đã yết kiến tổng trấn quân sự ngày hôm nay, để thương lượng về đại hội sắp tới của phái hội đồng địa phương. Viên đại quan tuyên bố cho phép đại hội được họp, nhưng chương trình nghị sự của đại hội phải hạn chế trong ba vấn đề thôi: 1) vấn đề các hội đồng địa phương và các thành phố tham gia cuộc tuyển cử Đu-ma nhà nước; 2) vấn đề tổ chức cuộc vận động tuyển cử; 3) vấn đề phái hội đồng địa phương và các thành phố tham gia công tác cứu trợ những người bị đói" (như trên, điện từ Mát-xcơ-va).

Bè bạn đã gặp nhau và đã thỏa thuận với nhau rồi. Giữa Gô-lô-vin (lãnh tụ phái hội đồng địa phương) và Đuốc-nô-vô đã đi tới một hiệp nghị. Chỉ có trẻ con mới không thấy rằng hiệp nghị đạt được là dựa trên sự nhượng bộ của đôi bên, dựa trên nguyên tắc do ut des (ông mất của kia, bà chia của nọ). Chế độ chuyên chế đã nhượng bộ những gì thì điều đó rất rõ: cho phép triệu tập đại hội. Còn đảng của phái hội đồng địa phương (hay là phái "Giải phóng"? Trời mà biết được họ có gì khác nhau! Mà có cần phải phân biệt hai phái đó không?) nhượng bộ những gì, cái này không ai nói đến cả. Giai cấp tư sản có tất cả lý do để che giấu cuộc đàm phán của họ với chế độ chuyên chế. Nhưng, mặc dầu chúng ta không biết được tường tận, chi tiết, chúng ta lại biết rất rõ *thực chất* những nhượng bộ của giai cấp tư sản. *Giai cấp tư sản đã hứa hẹn với chế độ chuyên chế là giảm bớt nhiệt tình cách mạng của mình*, - cái nhiệt tình cách mạng đó đã được thể hiện ở chỗ là Pê-tơ-run-kê-vích được triều đình coi là một nhà cựu cách mạng... *Giai cấp tư sản đã hứa hẹn lấy hạ giá để đền đáp lại sự hạ giá*. Hạ giá bao nhiêu thì chúng tôi không biết. Nhưng chúng tôi biết cái "giá mặc cả" của giai cấp tư sản có hai

mặt: đối với nhân dân là hiến pháp quân chủ theo chế độ hai viện; đối với Nga hoàng - triệu tập đại biểu nhân dân, và chỉ có thể thôi (vì đoàn đại biểu nổi tiếng của phái hội đồng địa phương không dám nêu ra nhiều hơn với Ni-cô-lai II). Chính là dựa trên cái giá mặc cả hai mặt đó mà hiện giờ, giai cấp tư sản hứa với chế độ chuyên chế sẽ hạ giá. *Giai cấp tư sản đã hứa hẹn sẽ ngoan ngoãn trung thành với vua, tuân theo pháp luật, hành động hợp pháp**.

Bè bạn đã gặp nhau và đã thỏa thuận với nhau rồi. Gần đúng vào lúc đó, một số bạn bè khác cũng đã bắt đầu gặp nhau và thỏa thuận với nhau. Phóng viên ở Pê-téc-bua của "Báo Phran-pho", tờ báo của Sở giao dịch (ngày 15 tháng Chín) đưa tin nói rằng: "Hội liên hiệp giải phóng" đã họp đại hội bí mật, có lẽ ở Mát-xcơ-va¹⁰². "Trong đại hội đã quyết định đổi "Hội liên hiệp giải phóng" thành *Đảng dân chủ - lập hiến*. Đề án này do phái hội đồng địa phương thuộc "Hội liên hiệp giải phóng" nêu ra, và đại hội (hay là hội nghị đại biểu?) đã nhất trí thông qua. Sau đó, đã bầu 40 hội viên "Hội liên hiệp giải phóng" để dự thảo và duyệt lại *cương lĩnh của đảng*. Không bao lâu nữa ury ban đó sẽ bắt tay vào công việc". Trong đại hội đã thảo luận vấn đề Đu-ma nhà nước. Qua tranh luận sôi nổi, người ta đã quyết định *tham gia tuyển cử*" nhưng với điều kiện là những đảng viên trúng cử tham gia vào Đu-ma nhà nước, không phải là để giải quyết công việc hàng ngày, mà là để tiếp tục đấu tranh ngay trong Đu-ma". Trong khi tranh luận, người

* Ngày 21 tháng Chín (lịch mới), báo chí nước ngoài đã đăng tin từ Pê-téc-bua nói rằng ban thường trực đại hội phái hội đồng địa phương đã nhận được nhiều lời tuyên bố từ chối không tham gia đại hội ngày 25 tháng Chín, lý do là: *chính phủ đã cắt xén chương trình nghị sự của đại hội nhiều quá*. Chúng tôi không dám bảo đảm tin tức đó là đúng, nhưng dù đó chỉ là một tin đồn, cũng đã chứng thực một cách chắc chắn cho quan điểm của chúng tôi về ý nghĩa cuộc đàm phán của Gô-lô-vin với Đuốc-nô-vô.

ta đã vạch ra rằng không thể tẩy chay một cách rộng rãi (hoặc toàn diện, weitgehender), nhưng chỉ có tẩy chay như thế mới có ý nghĩa. (Thưa các ngài, chẳng lẽ trong đại hội của các ngài lại không có người la lên rằng: "đừng nói là: tôi không thể, mà nói là: tôi không muốn", hay sao? - Ban biên tập báo "Người vô sản" chú thích.) Nhưng đại hội cho rằng Đu-ma nhà nước là môi trường tốt để tuyên truyền tư tưởng dân chủ. Trong biên bản đại hội, có viết: "Hết thảy những người bạn chân chính của dân, hết thảy những người bạn của tự do vào Đu-ma nhà nước chỉ là để phấn đấu cho một nhà nước lập hiến". (Xin nhớ lại rằng X.X. của phái "Giải phóng" đã giải thích cho tất cả mọi người biết rằng đối với phần tử trí thức cấp tiến, trọng tâm là ở chỗ mở rộng quyền bầu cử, còn đối với phái hội đồng địa phương, đối với địa chủ và tư bản - trọng tâm là ở chỗ mở rộng quyền lực của Đu-ma nhà nước. - Ban biên tập báo "Người vô sản" chú thích). "Đồng thời, đại hội vạch ra rằng đại biểu phái dân chủ trong Đu-ma, trong cuộc đấu tranh đó, không được quên là phải *đoạn tuyệt hoàn toàn với chính phủ hiện tại* (viết ngả trong nguyên văn) và không được sợ sự đoạn tuyệt đó. Những quyết định đó của đại hội đương nhiên sẽ được in ra và phân phát". (Hiện giờ, ban biên tập báo "Người vô sản" vẫn chưa có tờ nghị quyết đó và cũng chưa nhận được những bản tin về nghị quyết đó từ nước Nga). "Ảnh hưởng của những người thuộc phái "Giải phóng" (các hội viên "Hội liên hiệp giải phóng" tự xưng là như thế) rất lớn. Trong "Hội liên hiệp giải phóng" có đại biểu các giới xã hội hết sức khác nhau, đứng đầu là những nhà hoạt động của phái hội đồng địa phương. Vì thế, việc cổ động tuyển cử của họ trong các giới xã hội gần gũi họ và có đủ tư cách đi bầu có ý nghĩa rất lớn. Không nghi ngờ gì nữa, hạt nhân vững chắc của phái "Giải phóng" sẽ thâm nhập vào Đu-ma nhà nước và trở thành cánh tả trong đó một khi Đu-ma nhà nước biến thành cơ quan đại

diện chân chính của nhân dân. Nếu những phái cấp tiến đó lôi kéo được những người ủng hộ thuộc phái hội đồng địa phương và thành phố ôn hoà về phía mình, thì họ có thể đi tới tuyên bố thành lập Quốc hội lập hiến.

Như thế là vấn đề các chính đảng ở Nga tham gia tuyên bố rõ ràng là đã được giải quyết, vì "Liên minh các hội liên hiệp" cuối cùng cũng tán thành tham gia. Chỉ có phái Bun của người Do-thái là cố động chống lại việc bầu cử Đu-ma; còn công nhân ở các thành phố thì tổ chức các cuộc mít-tinh lớn, kiên quyết *phản đối* Đu-ma nhà nước mà họ đã bị gạt ra ngoài không được tham gia"...

Thông tin viên của báo tư sản Đức đã viết lịch sử cách mạng Nga như vậy. Bản tin của anh ta có thể sai đôi chỗ, nhưng nhìn chung, thì chắc chắn là gần đúng sự thật, - đương nhiên, nói đây là chỉ những sự kiện, chứ không phải là những lời phỏng đoán.

Ý nghĩa thực của các sự kiện mà anh ta đã mô tả là gì?

Như chúng tôi đã vạch ra hàng mấy trăm lần, giai cấp tư sản Nga đóng vai trò môi giới giữa Nga hoàng và nhân dân, giữa chính quyền và cách mạng, định lợi dụng cách mạng để bảo đảm giành chính quyền *cho mình*, vì lợi ích giai cấp của mình. Vì vậy, khi nó chưa giành được chính quyền, nó *phải* hết sức giữ gìn tình "hữu nghị", một mặt với Nga hoàng, một mặt với cách mạng. Hiện giờ nó đang làm đúng như vậy. Nó phái Gô-lô-vin là người có danh tiếng đi đánh bạn với Đuốc-nô-vô. Còn phái đi làm bạn với "nhân dân", với cách mạng, là những tác giả vô danh tiểu tốt. Ở đây, những người bạn đã gặp nhau và đã thỏa thuận với nhau rồi. Ở đây, họ chìa tay ra, gặt đầu một cách thân thiết, hứa sẽ làm những người bạn chân chính của dân, những người bạn của tự do, thề rằng họ tham gia Đu-ma chỉ là để đấu tranh, hoàn toàn là để đấu tranh, thề rằng họ sẽ dứt khoát, dứt khoát hoàn toàn với chính phủ hiện tại, thậm chí họ còn hứa rằng rồi đây họ sẽ tuyên bố thành lập Quốc

hội lập hiến. Để giành được cái tên gọi là bạn của dân, bạn của tự do, họ trở thành cấp tiến, chạy lăng xăng trước mặt những người cách mạng, a dua nịnh hót, sẵn sàng hứa bất cứ điều gì, - *có lẽ, có người cắn câu đấy!*

Quả nhiên, có người cắn câu. Tờ "Tia lửa" mới, đứng đầu là Pác-vu-xơ đã cắn câu. Bè bạn đã gặp nhau và bắt đầu đàm phán để đi đến hiệp nghị. Tsê-rê-va-nin la lên: phải đòi phái "Giải phóng" tham gia Đu-ma có một sự cam kết cách mạng (báo "Tia lửa", số 108). Phái "Giải phóng" trả lời: chúng tôi đồng ý, hoàn toàn đồng ý. Chúng tôi sẽ tuyên bố thành lập Quốc hội lập hiến. Phụ họa với Tsê-rê-va-nin, Mác-tốp nói: phải gây áp lực, làm cho mọi người chỉ bầu những người kiên quyết ủng hộ cơ quan đại biểu tự do và dân chủ (xem "Báo công nhân", Viên, dịch đăng trên báo "Người vô sản", số 15¹⁾). Phái "Giải phóng" trả lời: đương nhiên, đương nhiên, chúng tôi xin thề là kiên quyết nhất, chúng tôi sẽ hoàn toàn đoạn tuyệt với chính phủ hiện tại. Lơ-đru - Rôn-lanh của chúng ta là Pác-vu-xơ gào lên: cần phải nhắc nhở họ rằng họ phải đại biểu cho lợi ích của nhân dân, phải buộc họ đại biểu cho lợi ích của nhân dân. Phái "Giải phóng" trả lời: ô, đúng, thậm chí chúng tôi đã ghi cả trong biên bản rằng chúng tôi là người bạn chân chính của nhân dân, của tự do. Pác-vu-xơ yêu cầu: phải thành lập các chính đảng. Phái "Giải phóng" trả lời: xong rồi. Chúng tôi đã tự đặt tên là Đảng dân chủ - lập hiến rồi. Pác-vu-xơ kiên quyết chủ trương: phải có cương lĩnh rõ ràng. Phái "Giải phóng" đáp: xin cứ yên tâm, chúng tôi đã cử bốn mươi người viết cương lĩnh rồi, muốn bao nhiêu chúng tôi sẽ viết bấy nhiêu, xin cứ yên tâm!... Cuối cùng, toàn thể phái "Tia lửa" mới đồng thanh nói: cần phải ký hiệp định về việc những người dân chủ - xã hội ủng hộ

¹⁾ Xem tập này, tr. 265 - 266.

phái "Giải phóng". Phái "Giải phóng" cảm động đến sa nước mắt. Gô-lô-vin đến chúc mừng Đuốc-nô-vô.

Ở đây ai đóng kịch và ai mắc lừa?

Toàn bộ sai lầm về sách lược của phái "Tia lửa" trong vấn đề Đu-ma hiện giờ đã đưa đến kết cục tất nhiên, không thể tránh khỏi của nó. Vai trò nhục nhã do báo "Tia lửa" đóng trong việc công kích tư tưởng tẩy chay tích cực, bây giờ ai cũng đã thấy rõ. Sách lược của phái "Tia lửa" *có lợi* cho ai, - điều đó bây giờ không có gì phải nghi ngờ nữa. Tư tưởng tẩy chay tích cực đã bị đa số trong giai cấp tư sản quân chủ bóp chết. Sách lược của phái "Tia lửa" tất nhiên sẽ bị đa số trong Đảng dân chủ - xã hội Nga bóp chết.

Pác-vu-xơ nói lung tung, thậm chí nói rằng sẽ ký hiệp định chính thức với phái "Giải phóng" ("phái dân chủ"), sẽ liên kết phái "Giải phóng" với những người dân chủ - xã hội bằng trách nhiệm chính trị chung, những người dân chủ - xã hội phải căn cứ vào điều kiện và yêu cầu rõ ràng để ủng hộ phái "Giải phóng", - những lời lẽ vô lý đó, những lời lẽ như nhuốc đó, có lẽ ngay phái "Tia lửa" mới cũng cố sức tránh. Nhưng chẳng qua là Pác-vu-xơ chỉ nói lên tư tưởng cơ bản của phái "Tia lửa" mới một cách trực tiếp hơn và lỗ mãng hơn mà thôi. Sự ủng hộ chính thức mà Pác-vu-xơ đề nghị chẳng qua chỉ là kết luận tất nhiên của sự ủng hộ *về tinh thần* mà báo "Tia lửa" mới luôn luôn dành cho giai cấp tư sản quân chủ, bằng cách lên án việc tích cực tẩy chay Đu-ma, bào chữa và bảo vệ chủ trương phái dân chủ tham gia Đu-ma, chơi cái trò nghị viện trong điều kiện không có nghị viện nào cả. Không có gì là lạ khi có người nói: chúng ta chưa có nghị viện, nhưng thói ngu ngốc nghị trường, thì muốn bao nhiêu cũng có.

Sai lầm cơ bản của phái "Tia lửa" mới đã lộ rõ. Họ luôn luôn nhắm mắt không thấy *lý luận về sự thỏa hiệp*, cái lý luận chính trị cơ bản đó của phái "Giải phóng", cái biểu

hiện sâu sắc nhất, chân thực nhất đó của lập trường giai cấp và lợi ích giai cấp của giai cấp tư sản Nga. Bao giờ họ cũng nhấn mạnh một mặt của sự việc, nhấn mạnh sự xung đột giữa giai cấp tư sản với chế độ chuyên chế, mà bỏ qua một mặt khác của sự việc là: giai cấp tư sản *thỏa hiệp* với chế độ chuyên chế, chống lại nhân dân, chống lại giai cấp vô sản, chống lại cách mạng. Thế nhưng cứ mỗi bước tiến lên của cách mạng Nga, cứ mỗi tháng kéo dài cái tình trạng hết sức không thể chịu nổi đối với những người tư sản ủng hộ chế độ hiện tại, thì chính mặt thứ hai của sự việc này lại ngày càng nổi bật lên hàng đầu, ngày càng có ý nghĩa căn bản.

Sai lầm cơ bản của phái "Tia lửa" mới làm cho họ đánh giá sai về căn bản cái cách Đảng dân chủ - xã hội lợi dụng xung đột giữa giai cấp tư sản và chế độ chuyên chế, cái cách chúng ta cố gắng *làm tăng thêm* sự xung đột đó. Đúng như thế, khi chưa có Đu-ma hay khi sắp họp Đu-ma, hay trong Đu-ma khi nó họp, lúc nào chúng ta cũng tuyệt đối phải khoét sâu những xung đột đó. Nhưng *thủ đoạn* để khoét sâu sự xung đột đó, phái "Tia lửa" mới hoàn toàn không tìm thấy. Đáng lẽ phải khêu cao ngọn lửa bằng cách phá toang cửa sổ để cho luồng không khí tự do của cuộc khởi nghĩa của công nhân lửa vào, thì họ lại mướn mồ hôi ra để chế tạo một số ống bễ như đồ chơi trẻ con, để nhen lên ngọn lửa cách mạng của phái "Giải phóng", bằng cách đề ra cho phái ấy một số yêu cầu và điều kiện nực cười.

Đúng, bất cứ lúc nào chúng ta cũng đều phải ủng hộ giai cấp tư sản, miễn là nó tỏ ra cách mạng. Nhưng đối với chúng ta, những người dân chủ - xã hội cách mạng, thì sự ủng hộ đó lúc nào cũng là (xin nhớ lại thái độ của tờ "Bình minh" và tờ "Tia lửa" cũ đối với tờ "Giải phóng") và vĩnh viễn sẽ là, trước hết là và chủ yếu là, *thẳng tay vạch trần* và nghiêm khắc lên án mọi hành động giả dối của cái giai cấp tư sản gọi là "dân chủ" đó. Chừng nào chúng ta

có thể ảnh hưởng đến chủ nghĩa dân chủ của giai cấp tư sản thì ảnh hưởng đó sẽ chỉ trở thành hiện thực khi nào những lời phát biểu của phái dân chủ tư sản trước công nhân và trước nông dân giác ngộ, đều là những lời lên án tất cả những hành vi phản bội, tất cả những sai lầm của giai cấp tư sản đó, lên án những lời hứa mà nó không giữ trọn, những lời nói hoa mỹ đã bị cuộc sống và hành động bác bỏ. Nếu giai cấp tư sản đó ngày hôm qua mới rêu rao trước toàn châu Âu rằng mình sẽ tẩy chay Đu-ma, thế mà hôm nay đã dè tiện nuốt lời hứa của mình, đã thay đổi quyết định của mình, đã sửa lại nghị quyết, đã thỏa thuận với tất cả bọn Đuốc-nô-vô về những phương thức hành động hợp pháp, - thì khi ấy chúng ta không được ủng hộ về tinh thần những tên bịp đó, những tên tởm đó của chế độ chuyên chế, không được để cho chúng thoát, không được để cho chúng dùng một số lời hứa mới (khi Đu-ma từ chỗ là cơ quan tư vấn trở thành cơ quan lập pháp thì những lời hứa này cũng sẽ tiêu tan như mây khói) để len lỏi vào hàng ngũ công nhân. Không, chúng ta phải nghiêm khắc lên án chúng, phải làm cho tất cả giai cấp vô sản nhận thức được rằng "phái dân chủ" tư sản đó, những phần tử thỏa hiệp đã điều hoà lập hiến với Tơ-rê-pốp, đã điều hoà Đảng dân chủ - xã hội với phái "Giải phóng" đó, tất nhiên còn phản bội, nhất định còn phản bội. Chúng ta phải chứng minh và nói rõ với tất cả công nhân, dựa vào thí dụ về việc giai cấp tư sản lừa dối nhân dân trong vấn đề tẩy chay để nói cho công nhân rõ rằng tất cả bọn Pê-tơ-run-kê-vích và bè lũ đã hoàn toàn là bọn Ca-vai-nhác và Chi-e đủ lông đủ cánh rồi.

Cứ cho rằng chúng ta không hoàn thành được nhiệm vụ phá hoại cái Đu-ma đó trước khi nó xuất hiện. Cứ cho rằng Đu-ma đã hợp rồi. Thế thì trong Đu-ma, tất nhiên sẽ nảy ra những xung đột về lập hiến, vì giai cấp tư sản không thể không cố gắng để giành lấy chính quyền. Lúc đó chúng ta cũng phải ủng hộ sự cố gắng đó, vì chế độ lập

hiến sẽ mang lại cho giai cấp vô sản một số lợi nào đó, vì sự thống trị của giai cấp tư sản, với tư cách là một giai cấp, sẽ dọn đường cho cuộc đấu tranh của chúng ta cho chủ nghĩa xã hội. Sự việc xảy ra như thế đấy. Nhưng không phải chỉ có như thế là hết, trái lại, chính ở đây mới bắt đầu sự bất đồng ý kiến căn bản giữa chúng tôi với báo "Tia lửa" mới. Sự bất đồng ý kiến đó không phải là về vấn đề có nên ủng hộ phái dân chủ tư sản không, mà là về vấn đề trong thời kỳ cách mạng, lấy gì để ủng hộ nó, gây áp lực đối với nó như thế nào. Báo chữa cho sự phản bội của chúng hoặc nhắm mắt làm ngơ trước sự phản bội đó, vội vàng thỏa thuận với chúng, vội vàng chơi cái trò nghị viện, yêu cầu chúng hứa hẹn và cam kết, thì điều mà các anh đạt được, chỉ có thể là *chúng nó gây áp lực với các anh chứ không phải các anh gây áp lực đối với chúng!* Chúng ta đã sống trong thời đại cách mạng rồi. Thời đại chỉ dựa vào sách báo mà gây áp lực đã qua rồi. Thời đại gây áp lực bằng nghị viện thì lại chưa đến. *Chỉ có* khởi nghĩa mới có thể gây được áp lực *thật sự*, chứ không phải gây áp lực theo kiểu trò trẻ con chơi. Khi nội chiến bao trùm toàn quốc, người ta sẽ dùng lực lượng quân sự, dùng những trận giao chiến trực tiếp để gây áp lực, còn mọi ý định dùng một áp lực khác đều là những lời rỗng tuếch thảm hại. Chưa một ai dám khẳng định rằng ở Nga, thời đại khởi nghĩa đã qua rồi. Đã như thế thì mọi việc lẩn tránh nhiệm vụ khởi nghĩa, mọi sự mượn cớ để phủ nhận sự cấp thiết của nhiệm vụ khởi nghĩa, mọi sự "hạ giá" đối với yêu cầu của chúng ta đòi những người dân chủ tư sản phải tham gia khởi nghĩa, đều có nghĩa là nộp khí giới cho giai cấp tư sản, là biến giai cấp vô sản thành cái đuôi của giai cấp tư sản. Chưa có nơi nào trên thế giới và chưa bao giờ giai cấp vô sản lại hạ khí giới khi cuộc đấu tranh thật sự đã bắt đầu, cũng chưa bao giờ chịu nhượng bộ trước cái di sản đáng nguyên rủa là ách áp bức và bóc lột mà không đọ sức với

kẻ thù. Đây là công cụ gây áp lực của chúng ta hiện nay, đó là áp lực mà chúng ta mong muốn. Không ai có thể đoán trước được kết cục của cuộc đấu tranh như thế nào. Nếu giai cấp vô sản chiến thắng, thì cách mạng sẽ do công nhân và nông dân hoàn thành chứ không phải do bọn Gô-lô-vin và Xtơ-ru-vê. Nếu giai cấp vô sản thất bại, thì giai cấp tư sản sẽ được những phần thưởng lập hiến mới vì nó đã giúp chế độ chuyên chế trong cuộc đấu tranh này. Lúc đó và cũng chỉ lúc đó, mới bắt đầu thời kỳ mới, mới xuất hiện một thế hệ mới, lịch sử châu Âu sẽ tái diễn, chế độ nghị viện sẽ tạm thời trở thành hòn đá thử vàng thật sự của toàn bộ nền chính trị.

Muốn gây áp lực ngay bây giờ ư? - thế thì phải chuẩn bị khởi nghĩa, tuyên truyền khởi nghĩa, tổ chức khởi nghĩa. Chỉ có khởi nghĩa mới có thể làm cho trò hề Đu-ma không đến nỗi trở thành sự kết thúc của cách mạng tư sản Nga, mà sẽ thành màn đầu của cách mạng dân chủ triệt để làm bùng lên ngọn lửa cách mạng vô sản toàn thế giới. Chỉ có khởi nghĩa mới có thể đảm bảo cho "nghị viện liên hợp" của chúng ta trở thành tiền thân của một quốc hội lập hiến không theo kiểu Phran-pho, đảm bảo cho cách mạng sẽ không chỉ kết thúc thành một ngày 18 tháng Ba (1848), đảm bảo cho nước ta không những sẽ có ngày 14 tháng Bảy (1789) mà còn có ngày 10 tháng Tám (1792) nữa. Chỉ có khởi nghĩa, chứ không phải những chữ ký cam kết của phái "Giải phóng", mới có thể làm cho trong phái "Giải phóng" sẽ xuất hiện những Giô-han Gia-cô-by riêng biệt, những người này cuối cùng sẽ chán về sự đê tiện của thái độ khúm núm kiểu Gô-lô-vin, và đến phút cuối cùng sẽ đi vào hàng ngũ giai cấp vô sản và nông dân để chiến đấu cho cách mạng.

"Người vô sản", số 18,
ngày 26 (13) tháng Chín
1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

HÃY TRANH LUẬN VỀ SÁCH LƯỢC, NHƯNG HÃY ĐỀ RA NHỮNG KHẨU HIỆU RÕ RÀNG!

Cuộc tranh luận về sách lược đối với Đu-ma nhà nước ngày càng sôi nổi. Sự bất đồng ý kiến giữa tờ "Tia lửa" và tờ "Người vô sản" ngày càng sâu sắc, nhất là sau khi báo "Tia lửa" đăng bài của Pác-vu-xơ.

Tranh luận về sách lược là cần thiết. Nhưng nhất định phải đưa ra những lý lẽ thật rõ ràng. Vấn đề sách lược là vấn đề hành vi chính trị của đảng. Có thể *và phải* dùng lý luận, tài liệu lịch sử, sự phân tích về toàn bộ tình hình chính trị v.v. để chứng minh cho hành vi này hay hành vi khác. Nhưng đảng của giai cấp đang đấu tranh, trong khi tiến hành tất cả những cuộc tranh luận đó, không nên bỏ qua sự cần thiết phải có những câu trả lời hoàn toàn rõ ràng, *không giải thích nước đôi* về những vấn đề cụ thể trong hành vi chính trị của chúng ta: đúng hay không đúng? hiện giờ, trong lúc này chúng ta nên làm những việc nào đó hay không nên làm?

Cần phải có những câu trả lời rõ ràng đó, để không thổi phồng, không làm mờ hồ sự bất đồng ý kiến, để giai cấp công nhân biết thật đúng đắn rằng hiện giờ những người dân chủ - xã hội này hay những người dân chủ - xã hội nọ đề ra cho họ chính những kiến nghị cụ thể nào, trong một lúc nhất định.

Để mọi người thấy được thật rõ ràng cuộc tranh luận giữa chúng tôi với phái "Tia lửa", chúng tôi kê ra đây

những vấn đề cụ thể về hành vi chính trị của những người dân chủ - xã hội trong cuộc vận động tuyên truyền về Đu-ma hiện nay. Chúng tôi tuyệt nhiên không coi bảng kê này là thật đầy đủ rồi và rất hoan nghênh mọi người chỉ ra cho biết cần bổ sung chỗ nào, vấn đề nào cần sửa đổi hoặc cần chia nhỏ hơn. Không cần nói cũng rõ, cái gì thích hợp cho những cuộc hội họp bầu cử thì cũng thích hợp cho bất cứ cuộc họp nào nói chung.

VỀ VẤN ĐỀ ĐU-MA NHÀ NƯỚC, NHỮNG NGƯỜI DÂN CHỦ - XÃ HỘI ĐỀ RA CHO GIAI CẤP VÔ SẢN NHỮNG KIẾN NGHỊ GÌ?

	Báo "Tia lửa"	Báo "Người vô sản"
1. Công nhân có cần tham gia các cuộc hội họp bầu cử không?	Cần.	Cần.
2. Công nhân có cần dùng cả đến sức mạnh để lọt vào các cuộc hội họp bầu cử không?	Cần.	Cần.
3. Trong các cuộc hội họp đó có cần nói rõ Đu-ma nhà nước không ích lợi gì và nói rõ toàn bộ mục đích, toàn bộ cương lĩnh của Đảng dân chủ - xã hội không?	Cần.	Cần.
4. Trong các cuộc hội họp đó có cần kêu gọi công nhân và toàn thể nhân dân tiến hành khởi nghĩa vũ trang, lập quân đội cách mạng và chính phủ cách mạng lâm thời không?	?	Cần.

	Báo "Tia lửa"	Báo "Người vô sản"
5. Có cần coi những khẩu hiệu đó (điểm 4) là khẩu hiệu trung tâm của toàn bộ cuộc vận động "Đu-ma" của chúng ta không?	Không.	Cần.
6. Có cần buộc tội phái "Giải phóng" (hay "phái dân chủ - lập hiến") tham gia Đu-ma nhà nước là những phần tử tư sản phản bội đang "thỏa hiệp" với Nga hoàng không?	Không.	Cần.
7. Những người dân chủ - xã hội chúng ta có cần nói rõ với nhân dân rằng bầu bọn Pê-tơ-run-kê-vích hay bọn Xta-khô-vích v.v., vào Đu-ma nhà nước thì bên nào tốt hơn không?	Cần.	Không.
8. Có cần ký một hiệp định nào đó với phái "Giải phóng" về vấn đề chúng ta ủng hộ họ trên cơ sở một số điều kiện, yêu cầu, cam kết v.v. nào đó không?	Cần.	Không.
9. Có cần coi khẩu hiệu "chế độ tự quản cách mạng" là khẩu hiệu trung tâm của công tác tuyên truyền của chúng ta không? . . .	Cần.	Không.
10. Có cần kêu gọi nhân dân ngay bây giờ tiến hành đầu phiếu phổ thông bầu ra cơ quan tự quản cách mạng, và qua các cơ		

	Báo	Báo
	"Tia lửa"	"Người vô sản"
quan đó mà bầu ra Quốc hội lập hiến không? .	Cần.	Không.
11. Chúng ta có cần bầu ra các uỷ ban bầu cử của Đảng dân chủ - xã hội không? chúng ta có cần đề cử người của Đảng dân chủ - xã hội của chúng ta ứng cử vào Đu-ma nhà nước không?	Cần.	Không.

"Người vô sản", số 18, ngày 26 (13) tháng Chín 1905

Theo đúng bản đăng trên báo "Người vô sản", có đối chiếu với bản thảo

CHƠI TRÒ NGHỊ TRƯỜNG

Chúng tôi đã nhiều lần (trong báo "Người vô sản", số 12, trước khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước, các số 14 - 17, sau ngày 6 tháng Tám) trình bày rõ sách lược của chúng tôi đối với Đu-ma nhà nước và bây giờ lại cần đối chiếu với quan điểm mới mà Pác-vu-xơ đã phát biểu (bản in riêng bài "Đảng dân chủ - xã hội và Đu-ma nhà nước" trong báo "Tia lửa", số 110) để phân tích một lần nữa sách lược đó.

Trước hết, chúng ta hãy từng bước nghiên cứu lập luận chủ yếu của Pác-vu-xơ. "Chúng ta phải dùng thủ đoạn cực đoan nhất để đấu tranh chống cái quốc hội giả, một thứ hỗn hợp của sự đê tiện và sự nhỏ nhen đó", - ông ta đã bắt đầu bài báo của mình như thế và tiếp theo ngay luận điểm đúng đắn đó ông ta lại nêu lên một luận điểm cũng không kém phần đúng đắn: "Lật đổ Đu-ma nhà nước... điều đó ta chỉ có thể làm được bằng một cuộc khởi nghĩa của nhân dân. Buộc chính phủ sửa đổi chế độ bầu cử và mở rộng quyền của Đu-ma, cũng lại chỉ bằng một cuộc khởi nghĩa của nhân dân, chúng ta mới có thể làm được điều đó". Rất hay! Xin hỏi, vậy khẩu hiệu *tuyên truyền* của chúng ta về vấn đề Đu-ma nhà nước phải là gì? Hình thức *tổ chức* chủ yếu và đặc biệt quan trọng của chúng ta để đấu tranh chống cái thứ hỗn hợp của sự đê tiện và sự nhỏ nhen là gì? Về thực chất, Pác-vu-xơ cũng nêu vấn đề như vậy, ông nói: "Để chuẩn bị khởi nghĩa, thì về phía chúng ta,

điều có thể làm được là tuyên truyền và tổ chức". Hãy xem ông ta giải quyết phần thứ nhất của vấn đề đó, tức là vấn đề thái độ đối với các cuộc hội họp bầu cử, như thế nào.

Pác-vu-xơ viết: "Nếu chúng ta ngăn trở những cuộc hội họp đó, nếu chúng ta phá hoại những cuộc hội họp đó, thì chúng ta chỉ giúp sức cho chính phủ mà thôi".

Nói như thế là Pác-vu-xơ chống lại việc công nhân *ngăn trở* không cho một nhóm địa chủ và con buôn *hạn chế* đề mục thảo luận trong các cuộc họp bầu cử chỉ ở cái Đu-ma nhà nước đề tiện và nhỏ nhen ư? Pác-vu-xơ chống lại việc công nhân lợi dụng các cuộc họp bầu cử để phê bình Đu-ma nhà nước "đề tiện" và truyền bá những quan điểm dân chủ - xã hội *của mình* và những khẩu hiệu của mình ư?

Tưởng chừng là như thế đấy, nhưng ngay sau khi nói những câu trên, Pác-vu-xơ lại nói khác. Ta đọc thấy trong bài của Pác-vu-xơ nói: "Những cái mà người ta không vui lòng cho công nhân thì công nhân phải dùng sức mạnh để giành lấy. Họ cần phải tham gia các cuộc hội họp của cử tri thật đông và biến những cuộc họp đó *thành các cuộc họp của công nhân* (tất cả những chỗ viết ngả trong các đoạn trích là do chúng tôi. *Ban biên tập báo "Người vô sản"*). Họ sẽ *không* bàn việc nên bầu anh Giáp hay anh Ất mà họ sẽ nêu những vấn đề chính trị vào chương trình nghị sự (hẳn là Pác-vu-xơ muốn nói đến những vấn đề dân chủ - xã hội, vì vấn đề bầu anh Giáp hay anh Ất cũng là vấn đề chính trị). Ở đây, chúng ta có thể thảo luận về chính sách của chính phủ, sách lược của phái tự do, đấu tranh giai cấp và cả Đu-ma nhà nước nữa. Tất cả những điều đó sẽ làm cho quần chúng cách mạng hoá".

Các bạn thấy Pác-vu-xơ viết gì rồi. Một mặt, là không nên ngăn trở các cuộc hội họp của bọn Tơ-ru-bê-tơ-côi, bọn Pê-tơ-run-kê-vích và bọn Xta-khô-vích. Trong đoạn cuối bài của mình, Pác-vu-xơ rõ ràng là đã lên án tư tưởng tẩy chay. Mặt khác, chúng ta nên tham gia các cuộc hội họp: 1) dùng sức mạnh; 2) "*biến*" các cuộc họp của bọn Pê-tơ-run-

kê-vích và bọn Xta-khô-vích thành các cuộc "họp của công nhân"; 3) chứ *không* bàn vấn đề hội họp để làm gì (bầu anh Giáp hay anh Ất?) mà thảo luận các vấn đề dân chủ - xã hội của chúng ta, tức là thảo luận về đấu tranh giai cấp và chủ nghĩa xã hội, đương nhiên cũng phải thảo luận sự cần thiết phải khởi nghĩa nhân dân, thảo luận điều kiện, nhiệm vụ, thủ đoạn, phương tiện, công cụ, cơ quan của khởi nghĩa như quân đội cách mạng và chính phủ cách mạng. Sở dĩ chúng tôi nói: "đương nhiên" là vì tuy Pác-vu-xơ không hề nói một lời nào về việc tuyên truyền khởi nghĩa tại các cuộc họp bầu cử, nhưng ngay từ đầu chính ông ta đã thừa nhận rằng chúng ta phải dùng những thủ đoạn cực đoan nhất để tiến hành đấu tranh và *chỉ có* khởi nghĩa chúng ta mới đạt được những mục đích trước mắt của mình.

Rõ ràng là Pác-vu-xơ đã lầm lẫn. Ông ta chống lại tư tưởng tẩy chay, ông ta đề nghị không nên ngăn trở các cuộc hội họp và phá hoại những cuộc họp đó, nhưng liền ngay đó, lại khuyên người ta dùng *sức mạnh* để len vào các cuộc hội họp (đó không phải là "phá hoại" sao?), biến những cuộc hội họp đó thành hội họp của công nhân (thế không phải là "ngăn trở" bọn Pê-tơ-run-kê-vích và Xta-khô-vích sao?), *không nên* thảo luận vấn đề *Đu-ma* mà phải thảo luận những vấn đề của mình, những vấn đề dân chủ - xã hội, những vấn đề cách mạng, những vấn đề mà bọn Pê-tơ-run-kê-vích không muốn thảo luận một cách nghiêm chỉnh, còn công nhân và nông dân giác ngộ thì rất muốn thảo luận và nhất định sẽ thảo luận.

Vì sao Pác-vu-xơ lầm lẫn? Vì ông ta không hiểu đề mục cuộc tranh luận. Ông ta định chống lại tư tưởng tẩy chay, tưởng rằng tẩy chay chỉ là lẩn tránh một cách đơn thuần, chỉ là từ bỏ ý kiến dùng hội họp bầu cử để tiến hành công tác tuyên truyền *của chúng ta*. Nhưng lối tẩy chay tiêu cực đó, đừng nói trên báo chí bí mật mà ngay trên báo chí hợp pháp, cũng không có ai tuyên truyền nó cả. Pác-vu-xơ đã

lẫn lộn tẩy chay tiêu cực với tẩy chay tích cực, khi nói đến tẩy chay thì không hề phân tích *loại tẩy chay thứ hai*, điều đó chứng tỏ ông ta hoàn toàn không hiểu gì về những vấn đề chính trị nước Nga.

Chúng tôi đã nhiều lần vạch rõ ý nghĩa tương đối của danh từ "tẩy chay tích cực", nói rõ rằng công nhân chẳng có gì tẩy chay được Đu-ma nhà nước cả, vì chính Đu-ma nhà nước đang tẩy chay công nhân. Nhưng nội dung thật của cái danh từ tương đối đó, ngay từ đầu, mới cách đây một tháng rưỡi, chúng tôi đã xác định thật rõ ràng rồi, khi đạo luật về Đu-ma nhà nước chưa ban bố, chúng tôi đã viết trên báo "Người vô sản", số 12: "Ngược lại với việc lảng tránh một cách thụ động, tẩy chay tích cực phải có nghĩa là tăng cường gấp bội cuộc cổ động, tổ chức những cuộc hội họp ở khắp mọi nơi, lợi dụng các cuộc hội họp bầu cử dù cho bằng cách thâm nhập vào đây bằng bạo lực, tổ chức biểu tình, bãi công chính trị v.v. và v.v.". Dưới đó một chút, lại viết: "Tẩy chay tích cực" (chúng tôi thêm dấu ngoặc kép vào để chỉ đó là một danh từ tương đối) "là một cuộc cổ động, một cuộc tuyển mộ, tổ chức các lực lượng cách mạng trên quy mô rộng lớn, với một sức mạnh tăng gấp đôi, với một áp lực tăng gấp ba"¹⁾.

Nói như thế là rõ ràng lắm, chỉ có người nào hoàn toàn không hiểu gì những vấn đề chính trị nước Nga, hoặc người mơ hồ đến cùng cực như người Đức thường gọi là Konfusionsräthe ("cố vấn mơ hồ") thì mới không hiểu được.

Thế thì, suy đến cùng, Pác-xu-vơ muốn gì? Khi ông ta khuyên dùng sức mạnh để len vào những cuộc hội họp của cử tri, biến những cuộc họp đó thành cuộc họp của công nhân, thảo luận những vấn đề dân chủ - xã hội và khởi nghĩa, "chứ không bàn vấn đề nên bầu anh Giáp hay anh Ất" (xin chú ý: "chứ không", chứ không phải đồng thời, không

¹⁾ Xem tập này, tr. 216, 217.

phải cùng một lúc), - thì chính là ông ta khuyên tẩy chay tích cực rồi đó. Xem đó thì thấy Pác-vu-xơ đã gặp một sự không may nhỏ: ông ta định đi vào cửa này, nhưng kết quả lại vào cửa khác. Ông ta tuyên chiến với tư tưởng tẩy chay, nhưng chính mình lại chủ trương (trong vấn đề những cuộc hội họp bầu cử) tẩy chay tích cực, tức là loại tẩy chay duy nhất mà báo chí chính trị Nga thảo luận.

Cố nhiên, Pác-vu-xơ có thể cãi lại rằng ông ta không nhất định phải dùng thuật ngữ tương đối. Cãi như thế, bề ngoài xem ra đúng nhưng thật ra không có nghĩa gì cả. Nhất định phải biết rõ người ta bàn cái gì. Chúng ta không tranh luận về câu chữ, nhưng ở đây chúng ta đang đụng đến những danh từ chính trị đã hình thành ở Nga, đã ở trên trường hoạt động, đó là một sự việc đã rồi, buộc người ta phải tính đến nó. Nhà văn dân chủ - xã hội nào ở ngoài nước, nếu có ý định coi thường những khẩu hiệu đã hình thành trên trường hoạt động đó, thì chỉ lòi cái đuôi tự cao tự đại hẹp hòi nhất, ngoan cố nhất của người làm công tác văn học ra mà thôi. Chúng tôi xin nhắc lại một lần nữa: ngoài tẩy chay tích cực ra, thì ở Nga, chưa có ai nói đến mà trên báo chí cách mạng cũng chưa có ai viết đến một thứ tẩy chay nào khác cả. Pác-vu-xơ hoàn toàn có quyền phê bình thuật ngữ đó, có quyền không đồng ý hoặc giải thích một cách khác về ý nghĩa tương đối của thuật ngữ đó v.v., nhưng nếu không đếm xỉa đến danh từ đó, hay xuyên tạc ý nghĩa đã được xác định thì tức là gây ra sự mơ hồ trong vấn đề đó.

Ở trên chúng tôi đã nhấn mạnh rằng Pác-vu-xơ không nói: đồng thời mà nói chứ không. Điều mà Pác-vu-xơ khuyên không phải là đồng thời nêu vấn đề bầu anh Giáp hay anh Ất cùng với những vấn đề dân chủ - xã hội của chúng ta và vấn đề khởi nghĩa, mà là chỉ nêu vấn đề đấu tranh giai cấp và vấn đề khởi nghĩa *chứ không* nêu vấn đề bầu cử. Sự khác biệt đó giữa "đồng thời và chứ không" là rất

quan trọng; về sự khác biệt đó, lại càng cần phải nói đến, vì có lẽ chính Pác-vu-xơ, như ta thấy căn cứ vào nội dung đoạn dưới trong bài của ông ta, đã định sửa lại và nói: đồng thời, chứ không nói chứ không.

Chúng ta phải phân tích hai vấn đề: 1) trong các cuộc hội họp bầu cử có thể "đồng thời" thảo luận vấn đề bầu anh Giáp hay anh Ất cùng với vấn đề đấu tranh giai cấp, chủ nghĩa xã hội, khởi nghĩa được không? 2) nếu được thì có nên đồng thời thảo luận cả loại vấn đề thứ nhất và loại vấn đề thứ hai hay thảo luận loại vấn đề thứ hai thôi chứ không thảo luận loại vấn đề thứ nhất? Người nào biết tình hình nước Nga, thì chắc là trả lời hai vấn đề đó không khó lắm. Muốn len vào các cuộc hội họp bầu cử và biến những cuộc họp đó thành các cuộc họp của công nhân, thì phải dùng sức mạnh, tức là trước hết phải đề bẹp sự phản kháng của cảnh sát và quân đội. Ở những trung tâm công nhân tương đối lớn (chỉ ở những nơi đó, Đảng công nhân dân chủ - xã hội mới có thể mong lãnh đạo được phong trào nhân dân thật sự rộng rãi), sự phản kháng của cảnh sát và quân đội sẽ rất mạnh. Xét về phía chúng ta, nếu nhắm mắt không thấy tình hình đó thì thật là ngu xuẩn. Chính Pác-vu-xơ nói: "tuyên truyền bầu cử, mỗi phút đều có thể biến thành khởi nghĩa cách mạng". Nếu như thế, thì chúng ta phải tính toán và cân nhắc lực lượng của mình, không phải xuất phát từ nhiệm vụ ảnh hưởng đến việc bầu anh Giáp hay anh Ất vào Đu-ma nhà nước, mà chính là từ *nhiệm vụ khởi nghĩa*. Nếu như thế thì khẩu hiệu chủ yếu và trung tâm của toàn bộ cuộc vận động tuyên truyền của chúng ta về vấn đề Đu-ma phải là: khởi nghĩa vũ trang, quân đội cách mạng, chính phủ cách mạng. Nếu như thế thì trong bất cứ cuộc hội họp nào, trước hết và nhiều hơn hết, chúng ta phải tuyên truyền và giải thích chính những khẩu hiệu đó. Cho nên, Pác-vu-xơ lại tự mình vả vào miệng mình, một mặt, ông ta "từng phút" mong đợi khởi nghĩa, mặt khác lại

hoàn toàn lờ đi không hề nói đến tuyên truyền khởi nghĩa, đến phân tích điều kiện, phương tiện và cơ quan khởi nghĩa, tức là những vấn đề "mấu chốt" của cuộc vận động về Đu-ma.

Xin nói tiếp. Chúng ta hãy xét đến một tình huống khác có thể phát sinh ở những trung tâm cá biệt, đặc biệt là ở những trung tâm không lớn lắm. Cứ cho rằng ý định dùng sức mạnh để len vào những cuộc hội họp không đưa tới đấu tranh nghiêm trọng với chính phủ và không phát triển thành khởi nghĩa. Cứ cho rằng ý định đó thành công trong trường hợp nào đó. Thế thì một là, không được quên cái chế độ gọi là *giới nghiêm quân sự*. Mỗi khi nhân dân thẳng cảnh sát và quân đội một phần nào thì bao giờ chính phủ cũng đối phó bằng cách ra lệnh giới nghiêm quân sự, điều đó có lẽ cả ông Pác-vu-xơ cũng không phải là không biết. Viễn cảnh đó có làm cho chúng ta sợ hãi không? Không, vì bước đường đó sẽ làm cho khởi nghĩa càng chóng nổ ra và nói chung làm cho toàn bộ cuộc đấu tranh càng thêm gay gắt. Viễn cảnh đó có làm cho phái hội đồng địa phương và những đại biểu cử tri đi bầu đại biểu vào Đu-ma nói chung sợ hãi không? Chắc chắn là có, vì nó làm dễ dàng thêm việc bắt bớ Mi-li-u-cốp, vì nó làm cho chính phủ có cơ để giải tán một phần những cuộc hội họp bầu cử, thậm chí có thể giải tán tất cả những cuộc hội họp bầu cử và tất cả Đu-ma nữa! Như thế nghĩa là sự việc rút cục lại là: một số người mong khởi nghĩa, tuyên truyền khởi nghĩa, chuẩn bị khởi nghĩa, cổ động khởi nghĩa, tổ chức đội ngũ khởi nghĩa v.v., còn một số người khác lại không muốn khởi nghĩa, chống lại chủ trương khởi nghĩa, kết tội việc tuyên truyền khởi nghĩa là điên rồ, là tội lỗi v.v.. "Số người khác" - đó là *tất cả phái "Giải phóng"*, tức là ngay cả những phần tử tả nhất trong phái dân chủ tư sản có thể tham gia Đu-ma, chẳng lẽ ông Pác-vu-xơ không biết điều đó hay sao??

Nếu ông Pác-vu-xơ biết điều đó, thì ông ta cũng cần phải biết điều sau đây (đây là thứ hai). Chống lại hành động dùng sức mạnh để len vào những cuộc hội họp tuyển cử và biến những cuộc hội họp đó thành hội họp của công nhân, không phải chỉ có (có lúc thậm chí chủ yếu không phải là) cảnh sát và quân đội tiến hành, mà cả bản thân phái hội đồng địa phương, bản thân phái "Giải phóng" nữa cũng tiến hành. Chỉ có trẻ con mới được phép nhắm mắt không thấy điều đó. Phái hội đồng địa phương và phái "Giải phóng" đặt vấn đề còn rõ ràng hơn, thẳng thắn hơn một số người dân chủ - xã hội: hoặc là chuẩn bị khởi nghĩa, coi khởi nghĩa là trung tâm tuyên truyền và trung tâm của toàn bộ công tác, hoặc là chuyển sang miếng đất của Đu-ma, lấy Đu-ma làm cơ sở cho toàn bộ cuộc đấu tranh chính trị. Phái hội đồng địa phương và phái "Giải phóng" đã giải quyết xong vấn đề đó, điều này chúng tôi đã nhiều lần vạch ra và nhấn mạnh trên báo "Người vô sản", ngay từ số 12 trở đi. Phái hội đồng địa phương và phái "Giải phóng" tham gia các cuộc hội họp, chính là để và cũng chỉ là để thảo luận xem bầu cho anh Giáp hay anh Ất, bầu cho Pê-tơ-run-kê-vích hay cho Xta-khô-vích, để thông qua một cương lĩnh "đấu tranh" (đấu tranh trong ngoặc kép, đấu tranh mà tay vẫn mang những đôi găng tay trắng của bọn hầu hạ) bằng cách dựa vào Đu-ma chứ tuyệt nhiên không dựa vào khởi nghĩa. Cố nhiên, phái hội đồng địa phương và phái "Giải phóng" (chúng tôi cố ý gắn liền hai phái đó với nhau vì không có căn cứ gì để phân biệt họ về mặt chính trị) sẽ không phản đối những người cách mạng và những người dân chủ - xã hội tham gia những cuộc hội họp của họ (chỉ ở nơi nào và lúc nào có thể làm được điều đó mà không phải dùng đến sức mạnh lớn lắm!!), nếu trong số người đó, có một số không thông minh sẵn sàng hứa "ủng hộ" anh Giáp chống lại anh Ất, "ủng hộ" Pê-tơ-run-kê-vích chống lại Xta-khô-vích. Nhưng không bao giờ phái hội đồng địa phương chịu

để cho các cuộc hội họp của họ "biến thành các cuộc họp của công nhân", để cho các cuộc hội họp của họ biến thành những cuộc hội họp cách mạng của nhân dân, để cho người ta công khai và trực tiếp từ diễn đàn của họ kêu gọi khởi nghĩa vũ trang. Phải nhai đi nhai lại mãi cái chân lý đã rõ ràng đó kể ra cũng có đôi chút bất tiện, nhưng đối với Pác-vu-xơ và báo "Tia lửa", thì làm thế mới được. Phái hội đồng địa phương và phái "Giải phóng" tất nhiên sẽ chống lại việc lợi dụng như vậy những cuộc hội họp của họ; đương nhiên, bọn con buôn tư sản ấy sẽ chống lại không phải bằng sức mạnh, mà bằng những thủ đoạn quanh co, an toàn và "hoà bình" hơn. Nhất định họ sẽ không câu kết với những kẻ hứa với họ rằng "nhân dân" sẽ ủng hộ Pê-tơ-run-kê-vích chống lại Xta-khô-vích, ủng hộ Xta-khô-vích chống lại Grinh-mút, ngoài điều kiện là không được biến những cuộc hội họp tuyển cử của họ thành hội họp của công nhân, không được lợi dụng diễn đàn của họ để kêu gọi tiến hành khởi nghĩa. Nếu họ biết rằng công nhân sẽ tham gia các cuộc hội họp của họ (mà điều này thì hầu như bao giờ họ cũng biết, vì những cuộc biểu tình quần chúng không thể che giấu được), thì một số người trong bọn họ sẽ tố giác thẳng với bọn quan lại, còn một số người khác thì sẽ khuyên những người dân chủ - xã hội không nên làm như thế, hạng người thứ ba sẽ vội vã chạy đến tỉnh trưởng cam đoan rằng "họ không có lỗi gì cả", họ muốn có Đu-ma, họ muốn tham gia Đu-ma, họ thường mượn miệng của "người bạn trung thực" là ông Xto-ru-vê để lên án việc tuyên truyền khởi nghĩa "là điên rồ, là có tội"; hạng người thứ tư sẽ đề nghị thay đổi thời gian và địa điểm hội họp; hạng người thứ năm, những người "dũng cảm" nhất và ranh mãnh nhất về chính trị, sẽ thâm thì nói rằng họ rất vui mừng được nghe công nhân nói chuyện, sẽ cảm ơn người diễn thuyết của Đảng dân chủ - xã hội, sẽ cúi đầu khúm núm trước "nhân dân", sẽ dùng những lời lẽ đẹp đẽ có hiệu lực và đầy tình cảm để làm cho mọi người

tin rằng bao giờ họ cũng đứng về phía nhân dân, toàn tâm toàn ý ủng hộ nhân dân, rằng họ không đi với Nga hoàng mà đi với nhân dân, rằng Pê-tơ-run-kê-vích "của họ" đã tuyên bố điều đó từ lâu, rằng họ "hoàn toàn đồng ý" với diễn giả của Đảng dân chủ - xã hội cho rằng Đu-ma nhà nước là "đê tiện và nhỏ nhen", nhưng theo những lời lẽ đẹp đẽ của ông nghị đáng được tôn kính nhất là Pác-vu-xơ, người đã mang một cách rất hợp thời cái mẫu nghị viện theo kiểu liên minh Phôn-ma giữa những người dân chủ - xã hội và những người theo Thiên chúa giáo lấp vào nước Nga không có nghị viện, thì phải "không làm trở ngại việc cổ động tuyển cử, mà phải mở rộng việc cổ động đó"; nói mở rộng có nghĩa là không làm nguy hại một cách ngu xuẩn đến số phận của Đu-ma nhà nước, mà phải có được sự "tán thành" của toàn dân để bầu anh Giáp mà không bầu anh Ất, bầu Pê-tơ-run-kê-vích và Rô-đi-tsép mà không bầu Xta-không-vích, bầu Xta-không-vích mà không bầu Grinh-mút v.v..

Nói tóm lại, phái hội đồng địa phương càng ngu xuẩn, càng nhát gan, thì càng ít có khả năng là họ lắng nghe ông Pác-vu-xơ trong cuộc hội họp bầu cử của họ. Phái hội đồng địa phương càng thông minh, càng dũng cảm, thì khả năng đó càng nhiều, và cũng càng có khả năng là trong vai trò ủng hộ anh Giáp chống lại anh Ất, ông Pác-vu-xơ sẽ trở thành anh chàng ngốc.

Không, ông Pác-vu-xơ tốt bụng ạ! Khi nước Nga chưa có nghị viện, mà lại đem sách lược chế độ nghị viện lấp vào nước Nga, như thế có nghĩa là chơi cái trò nghị trường một cách rất tồi, có nghĩa là từ chỗ là lãnh tụ của công nhân cách mạng và nông dân giác ngộ biến thành đày tớ của bọn địa chủ. Thay thế những hiệp nghị tạm thời giữa các chính đảng không thể tồn tại công khai ở nước ta bằng việc bí mật câu kết với Rô-đi-tsép và Pê-tơ-run-kê-vích để ủng hộ họ chống lại Xta-không-vích, như thế có nghĩa là gieo rắc sự hư hỏng trong giai cấp công nhân. Hoạt động công khai

trước quần chúng, điều đó Đảng dân chủ - xã hội hiện vẫn chưa thể làm được, còn đảng dân chủ - cấp tiến thì một phần không thể làm, một phần không muốn làm và thậm chí không muốn nhiều hơn là không thể làm được.

Khẩu hiệu trực tiếp và rõ ràng của phái hội đồng địa phương và phái "Giải phóng" là: đả đảo sự tuyên truyền tội lỗi về khởi nghĩa, chủ trương tiến hành công tác trong Đu-ma và qua Đu-ma; - chúng ta phải trả lời lại bằng một khẩu hiệu trực tiếp và rõ ràng khác: đả đảo bọn tư sản phản bội tự do, tức là các ngài thuộc phái "Giải phóng" và bè lũ, đả đảo Đu-ma, khởi nghĩa vũ trang muôn năm!

Kết hợp khẩu hiệu khởi nghĩa với việc "tham gia" cuộc bầu cử anh Giáp hay anh Ất, có nghĩa là lấy cớ tuyên truyền "rộng" và "nhiều mặt", lấy cớ nêu khẩu hiệu một cách "linh hoạt" và "tế nhị", mà gieo rắc sự mơ hồ, vì trong thực tế, sự kết hợp đó là tinh thần Ma-ni-lốp. Trong thực tế, Pác-vu-xơ và Mác-tốp phát biểu ý kiến trước phái hội đồng địa phương để "ủng hộ" Pê-tơ-run-kê-vích chống lại Xta-không-vích (giả định rằng có tình hình ngoại lệ có thể làm được như thế), đó sẽ không phải là lời phát biểu công khai trước quần chúng nhân dân, mà là lời phát biểu che giấu của một lãnh tụ ngốc nghếch của công nhân trước một dúm kẻ phản bội công nhân. Xét về mặt lý luận hay là xét theo khía cạnh những nguyên tắc chung của sách lược chúng ta, thì sự kết hợp hai khẩu hiệu đó với nhau, hiện nay, trong lúc này là một biến dạng của thói ngu ngốc nghị trường. Đối với chúng ta, những người dân chủ - xã hội cách mạng, khởi nghĩa không phải là một khẩu hiệu tuyệt đối mà là một khẩu hiệu cụ thể. Năm 1897, chúng ta bỏ khẩu hiệu đó, năm 1902, chúng ta nêu khẩu hiệu đó ra với ý nghĩa chuẩn bị nói chung, mãi đến sau ngày 9 tháng Giêng 1905, chúng ta mới nêu khẩu hiệu đó ra thành một lời kêu gọi trực tiếp. Chúng ta không quên rằng năm 1848, Mác chủ trương khởi nghĩa, nhưng năm 1850, Mác lại lên án những ảo tưởng và lời nói

suông về khởi nghĩa¹⁰³; chúng ta không quên rằng trước chiến tranh 1870 - 1871, Liép-nếch lên án nghiêm khắc việc tham gia quốc hội Đức, nhưng sau chiến tranh, thì chính ông lại tham gia quốc hội Đức. Trên báo "Người vô sản", số 12, chúng ta đã vạch ngay ra rằng nếu sau này người ta từ bỏ đấu tranh trên miếng đất của Đu-ma thì thật là nực cười¹⁾. Chúng ta biết rằng, khi không có điều kiện nhân tiên để khởi nghĩa, thì không những nghị viện mà ngay cả một nghị viện trá hình cũng có thể trở thành trung tâm chủ yếu của toàn bộ công tác tuyên truyền trong suốt cả thời kỳ mà khởi nghĩa nhân dân chưa được đặt thành vấn đề.

Nhưng chúng tôi yêu cầu đặt vấn đề một cách rõ ràng, rành mạch. Nếu ông cho rằng đối với nước Nga, thời đại khởi nghĩa đã qua rồi, thì xin ông nói rõ ra và công khai bênh vực quan điểm của mình. Chúng tôi sẽ căn cứ vào điều kiện cụ thể để đánh giá và thảo luận quan điểm đó một cách toàn diện và bình tĩnh. Nhưng khi chính ông nói rằng "mỗi phút" đều có thể nổ ra khởi nghĩa, rằng khởi nghĩa là cần thiết, thì chúng tôi lên án và sẽ lên án tất cả những luận điệu phản đối việc tẩy chay tích cực Đu-ma, coi đó là tinh thần Ma-ni-lốp thảm hại. Nếu có thể và cần phải khởi nghĩa, thì chúng ta phải coi chính khởi nghĩa là khẩu hiệu trung tâm của toàn bộ cuộc vận động của chúng ta xung quanh Đu-ma, chúng ta phải vạch trần cái tâm địa buôn bán của "những kẻ nói suông trong quốc hội Phran-pho" trong mỗi phần tử thuộc phái "Giải phóng" lẫn tránh khẩu hiệu khởi nghĩa đó. Nếu có thể và cần phải khởi nghĩa, thì như thế có nghĩa là hiện nay không có một trung tâm hợp pháp nào để tiến hành đấu tranh hợp pháp nhằm thực hiện mục đích của khởi nghĩa, còn những lời nói kiểu Ma-ni-lốp thì không thể thay cho trung tâm đó được. Nếu có thể và cần phải khởi nghĩa, thì như thế có nghĩa là chính phủ "đã đưa

¹⁾ Xem tập này, tr. 215.

lưỡi lê vào đầu chương trình nghị sự", đã phát động nội chiến, đã tuyên bố lệnh giới nghiêm quân sự làm hình thức phản phê bình đối với sự phê bình dân chủ; trong những điều kiện đó mà còn coi trọng cái chiêu bài "gần như nghị viện" của Đu-ma nhà nước, và bắt đầu lên lút chơi cái trò nghị trường trong bóng tối với lũ Pê-tơ-run-kê-vích, thì có khác gì đem thay chính sách của giai cấp vô sản cách mạng bằng cái mảnh khoé chính trị của bọn trí thức đóng tuồng!

Trên đây chúng tôi đã vạch ra những chỗ lừa bịp chủ yếu trong toàn bộ lập trường của Pác-vu-xơ, bây giờ có thể chỉ nói vắn tắt về những biểu hiện riêng biệt rõ ràng nhất của sự lừa bịp đó. Pác-vu-xơ viết: "Trước tuyển cử hoặc sau tuyển cử, do quan hệ với Đu-ma nhà nước, mà cơ sở hợp pháp của sự tồn tại của các chính đảng đang được xây dựng nên". Không phải như vậy đâu. Trong thực tế, cái *hiện nay* đang được xây dựng chính là "cơ sở hợp pháp" cho các cuộc tuyển cử giả hiệu của chính phủ. Cơ sở đó gọi là: 1) bọn trưởng quan địa phương (việc bầu cử của nông dân hoàn toàn nằm trong tay bọn này); 2) mật vụ (bắt Mi-li-u-cốp); 3) giới nghiêm quân sự. Khi nào mà *trên thực tế*, chứ không phải trên cửa miệng các nhà viết báo, "cơ sở hợp pháp của sự tồn tại của các chính đảng" (trong đó có Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga) được thiết lập, thì chúng ta nhất định sẽ xem lại toàn bộ vấn đề khởi nghĩa, vì đối với chúng ta, khởi nghĩa chỉ là một trong những phương tiện quan trọng, nhưng không phải lúc nào cũng nhất thiết phải có, để giành lấy một môi trường tự do đấu tranh cho chủ nghĩa xã hội.

"Cần phải hoạt động ngay, hoạt động chính thức và công khai, không phải như là một đoàn thể xã hội riêng biệt, không phải như nhà luật học, kỹ sư hay là phái hội đồng

địa phương mà phải như là một chính đảng tự do, dân chủ, dân chủ - xã hội. Đại biểu các khuynh hướng khác nhau có thể thỏa thuận với nhau về mặt đó, cũng như các đảng đoàn trong nghị viện thỏa thuận với nhau vậy".

Đúng, họ có thể làm như vậy, nhưng không phải công khai mà là bí mật, vì nếu Pác-vu-xơ quên Tô-rê-pốp rồi, thì Tô-rê-pốp lại chưa quên Pác-vu-xơ đâu. Cái mà Pác-vu-xơ gọi là sự thỏa thuận về vấn đề nghị viện (điều đó có khi là cần thiết đối với những người dân chủ - xã hội ở một nước *theo chế độ nghị viện*), thì ở nước Nga hiện nay, vào tháng Chín 1905, là một trò chơi nghị trường đáng khinh nhất. Bọn phản bội cách mạng hiện nay đặt lên hàng đầu việc phái "Giải phóng" và những người cách mạng thỏa hiệp với nhau. Còn những người đứng về phía cách mạng thì lại đặt lên hàng đầu sự thỏa thuận giữa những người dân chủ - xã hội và tất cả những người dân chủ cách mạng, tức là những người tán thành khởi nghĩa. Nếu *hiện nay* báo "Tia lửa" mới, Pác-vu-xơ và Plê-kha-nốp* đi đến một sự thỏa thuận "về vấn đề nghị viện" với phái "Giải phóng" (về việc phái này thành lập chính đảng của mình, xin xem bài "Bè bạn gặp nhau"¹⁾ ở trên), thì chúng tôi sẽ công khai tuyên bố rằng những người dân chủ - xã hội đó đã mất mọi sự nhạy cảm về hiện thực, và cần phải gạt bỏ họ. Lúc đó chúng tôi sẽ thỏa thuận với phái dân chủ cách mạng trên cơ sở cùng nhau tuyên truyền, chuẩn bị và tiến hành khởi nghĩa.

Qua việc phân tích những nghị quyết của phái "Tia lửa" mới (Lê-nin: "Hai sách lược"), chúng tôi đã vạch ra rằng báo

* *Chú thích:* Chúng tôi nói đến Plê-kha-nốp, là vì ông ta viết bài nói rằng sách lược của báo "Tia lửa" hay hơn sách lược của báo "Người vô sản". Thật ra thì, về vấn đề này, Plê-kha-nốp *không hề đưa động gì đến nghị quyết của phái "Tia lửa" mới* và của Đại hội III, nhưng sự quanh co và lẩn tránh của nhà văn dân chủ - xã hội đó chỉ làm nặng thêm chứ không làm nhẹ lổm lổm của ông ta.

¹⁾ Xem tập này, tr. 303.

"Tia lửa" đã sa xuống trình độ của bọn địa chủ theo phái tự do, còn báo "Người vô sản" thì đang nâng người nông dân cách mạng lên và đang cổ vũ họ¹⁾.

"Cần phải làm cho mỗi đảng đều tổ chức ra uỷ ban bầu cử của mình để chỉ đạo việc bầu cử trong cả nước. Phải làm cho những đảng đó thỏa thuận với nhau về những biện pháp thực tiễn để mở rộng quyền tự do ngôn luận, tự do hội họp v.v., trong thời gian tuyển cử. Cần phải làm cho các đảng đó liên kết với nhau bằng trách nhiệm chính trị chung (các đồng chí công nhân, hãy nghe đây, hãy nghe đây! Phái "Tia lửa" mới muốn liên kết các đồng chí với bọn Pê-tơ-run-kê-vích đây! Đả đảo bọn Pê-tơ-run-kê-vích! Đả đảo phái "Tia lửa" mới!), nếu đại biểu chính thức của một chính đảng nào đó, với tư cách là đại biểu chính thức của một đảng, mà bị cảnh sát bức hại hay toà án trừng phạt, thì đại biểu tất cả các đảng khác (!) sẽ tuyên bố rằng họ đoàn kết nhất trí với người kia và cùng nhau tổ chức (!) kháng nghị của nhân dân (??) và, nếu có thể được (nghe đây!), thì tổ chức khởi nghĩa nhân dân để bảo vệ người đó".

Thôi đi đi, ông Pác-vu-xơ đáng mهن ả! Đi mà tổ chức kháng nghị và khởi nghĩa cùng với bọn Pê-tơ-run-kê-vích (phái dân chủ) và Xta-khô-vích (phái tự do) đi, - mỗi người chúng ta đi một ngã. Chúng tôi sẽ cùng với phái dân chủ cách mạng làm *việc đó*. Nhưng, thưa các ngài anh hùng "thỏa hiệp về vấn đề nghị viện" rất đáng kính, các ngài cũng phải sửa lại khẩu hiệu của mình đi. Thay cho khẩu hiệu: "khởi nghĩa là cần thiết", hãy nói: "khởi nghĩa, *nếu có thể tiến hành*, phải bổ sung cho kháng nghị". Lúc đó, tất cả những người theo phái "Giải phóng" sẽ đồng ý với các ngài! Thay cho khẩu hiệu: "đầu phiếu phổ thông, bình đẳng, trực tiếp và bỏ phiếu kín", hãy đề ra khẩu hiệu như thế này: "chính phủ phải bảo đảm cho cuộc đầu phiếu, *nếu có thể có*, được trực

¹⁾ Xem tập này, tr. 41 - 42.

tiếp, bình đẳng, phổ thông và bỏ phiếu kín". Thôi đi đi, các ngài! Chúng tôi sẽ kiên nhẫn chờ khi nào Pác-vu-xơ, Pê-tơ-run-kê-vích, Xta-khô-vích và Mác-tốp "tổ chức kháng nghị của nhân dân và, nếu có thể được, thì tổ chức khởi nghĩa nhân dân" để bảo vệ Mi-li-u-cốp. Thưa các ngài, trong thời đại "chế độ gần như nghị viện" của chúng ta hiện nay, việc bảo vệ ông Mi-li-u-cốp vốn hợp thời hơn việc bảo vệ hàng trăm hàng ngàn công nhân bị bắt và bị đánh đập!..

Pác-vu-xơ tuyên bố dứt khoát rằng: "chúng ta không có chút khả năng nào để độc lập đưa đại biểu của mình vào Đuma cả". Tuy nhiên, ông ta viết: "Dù không lập được uỷ ban tuyển cử, thì chúng ta cũng vẫn phải hết sức cố gắng đưa người ra ứng cử". Pác-vu-xơ cho rằng mặc dù có sự hạn chế về tư cách, "trong tình hình nào đó, vẫn không phải không có khả năng đưa ra những ứng cử viên của Đảng dân chủ - xã hội". "Một, hai ứng cử viên của Đảng dân chủ - xã hội, dù ở đâu, cũng sẽ trở thành khẩu hiệu chính trị của cả nước".

Dù sao cũng cảm ơn ông đã nói rõ ràng. Nhưng, thưa các ngài, rút cục đó là cái gì? Báo "Nước Nga" đã đưa người ra ứng cử từ lâu, đó là bọn Xta-khô-vích, Pê-tơ-run-kê-vích và bọn phản bội cách mạng khác thường xuyên đến châu chực các ông Đuốc-nô-vô. Tại sao báo "Tia lửa" lại im lặng? Vì sao không chuyển từ lời nói sang việc làm? Vì sao không đưa Ác-xen-rốt, Xta-rô-ve, Pác-vu-xơ và Mác-tốp ra ứng cử vào Đuma nhà nước? Thưa các ngài, hãy thử xem, hãy thí nghiệm xem, experimentum in corpore vili¹⁾. Hãy thử xem, và chúng ta sẽ thấy ngay ai đúng: các ông đúng vì cho rằng những ứng cử viên đó sẽ trở thành "khẩu hiệu của cả nước", hay chúng tôi đúng vì chúng tôi cho rằng hiện nay, những ứng cử viên đó chỉ có thể đóng vai những tên hề?

¹⁾ - thí nghiệm trên một cơ thể ít giá trị

Pác-vu-xơ viết: "Chính phủ giao cho một nhóm người quyền bầu ra một cơ quan có trách nhiệm quản lý công việc của toàn dân. Điều đó làm cho những đại biểu cử tri được lựa chọn một cách giả tạo có trách nhiệm, khi sử dụng quyền đặc biệt của mình, phải coi trọng ý kiến của quần chúng nhân dân chứ không được căn cứ vào ý kiến cá nhân" (nhưng căn cứ vào ý kiến giai cấp và chính đảng thì sao?). "Nhắc nhở họ gánh vác trách nhiệm đó, bắt buộc (!!) họ làm tròn trách nhiệm đó, - đó là nhiệm vụ của chúng ta, muốn hoàn thành nhiệm vụ đó, chúng ta không được ngần ngại trước một thủ đoạn nào cả".

Lập luận đó lẽ tự nhiên là được bổ sung bằng sự quả quyết rằng sách lược tẩy chay (tích cực) biểu thị sự thiếu tin tưởng vào "lực lượng cách mạng của nước ta" (sic!), lập luận đó sai lầm về căn bản. Đó là một thí dụ điển hình về cách đặt vấn đề theo tình cảm tư sản mà tất cả những người dân chủ - xã hội đều phải chống lại. Lập luận của Pác-vu-xơ có tính chất tư sản, vì ông ta không thấy được thực chất giai cấp của Đuma là sự thỏa hiệp của giai cấp tư sản với chế độ chuyên chế. Lập luận của Pác-vu-xơ là những câu trống rỗng dựa vào tình cảm, vì ông ta (dù chỉ một phút thôi) tin lời nói láo của phái "Giải phóng" bảo rằng chúng muốn "coi trọng ý kiến của quần chúng nhân dân". Ông Pác-vu-xơ đáng kính đã lạc hậu mất ba năm rồi. Hỡi phái tự do chưa có cơ quan ngôn luận và tổ chức bất hợp pháp thì chúng tôi đã có cả hai thứ đó rồi, chúng tôi đã giúp cho họ phát triển về mặt chính trị. Lịch sử không thể không ghi công lao đó trong hoạt động của Đảng dân chủ - xã hội. Nhưng hiện giờ, phái tự do đã từ một đứa trẻ thơ về chính trị trở thành một kẻ làm ăn chủ yếu bằng chính trị, họ đã tỏ ra trên thực tế là phản bội cách mạng. *Hiện giờ* không tập trung sức chú ý chủ yếu vào việc bóc trần sự phản bội của những "phân tử thỏa hiệp" tư sản, mà lại đi nhắc nhở họ có "trách nhiệm" quản lý công việc (*không*

phái của giai cấp tư sản, mà là) của toàn dân - như vậy là trở thành tô tử của phái "Giải phóng"! Chỉ có phái "Giải phóng" mới có thể thực sự đi tìm những biểu hiện của "lực lượng cách mạng của nước ta" trong Đu-ma nhà nước. Đảng dân chủ - xã hội biết rằng điều tốt nhất mà hiện giờ ta có thể đạt được là vô hiệu hoá, là làm tê liệt những hành động phản bội của giai cấp tư sản. Phái hội đồng địa phương và phái "Giải phóng" không phải là "lực lượng cách mạng của nước ta", không biết điều đó thì thật là xấu hổ, đồng chí Pác-vu-xơ ạ. Hiện giờ, trong cuộc cách mạng dân chủ, chỉ có giai cấp vô sản và nông dân đang đấu tranh với địa chủ mới là lực lượng cách mạng mà thôi.

Điểm tuyệt diệu nhất trong những điểm tuyệt diệu trong bài văn nổi tiếng đó của Pác-vu-xơ, là điều mà ông ta nêu ra về *điều kiện* để giai cấp vô sản ủng hộ phái "Giải phóng". Pác-vu-xơ viết: "Đối với những ứng cử viên của phái đối lập muốn được chúng ta ủng hộ, thì phải nêu ra những yêu cầu chính trị nhất định". (Đây không phải tiếng Nga, mà là từ tiếng Đức dịch ra rất tồi, nhưng ý tứ thì vẫn rõ). "Những yêu cầu đó, chẳng hạn, có thể là: 1) ngay trong Đu-ma yêu cầu giải tán Đu-ma và triệu tập Quốc hội lập hiến trên cơ sở chế độ đầu phiếu phổ thông v.v.; 2) khi yêu cầu đó chưa được thực hiện, thì không giúp chính phủ trong mọi thủ đoạn quân sự và tài chính".

Hết bước này lại đến bước khác. Người nào trượt chân một cái mà ngã trên dốc thì lăn xuống không níu lại được nữa. Những siêu nhân của chúng ta đứng ngoài hai bộ phận của đảng, như Pác-vu-xơ và Plê-kha-nốp, lên mặt không thèm biết đến chính ngay những nghị quyết của phái "Tia lửa" mới, những nghị quyết mà họ phải chịu trách nhiệm về mặt tinh thần và chính trị. Những siêu nhân đó tưởng tượng mình cao hơn "phái đa số" và "phái thiểu số"; thực ra, họ *thấp hơn* cả hai phái đó, vì ngoài mọi khuyết điểm của phái

đa số ra, thì họ còn mắc cả mọi khuyết điểm của phái thiểu số *và mọi khuyết điểm của phường phản bội*.

Thí dụ Pác-vu-xơ. Bao giờ ông ta cũng kể vai sát cánh với báo "Tia lửa", ngay cả khi kế hoạch vận động các hội đồng địa phương và sự việc xảy ra ngày 9 tháng Giêng làm cho ông ta tạm thời thấy rõ lập trường cơ hội chủ nghĩa của báo "Tia lửa" cũng vậy. Tuy thế, Pác-vu-xơ vẫn muốn coi mình là một người của "phái điều hoà", có lẽ là vì khi ông ta nêu ra khẩu hiệu chính phủ lâm thời sau ngày 9 tháng Giêng, những người bôn-sê-vích đã buộc lòng phải sửa chữa và vạch ra những chỗ nói suông trong khẩu hiệu của ông ta. Không cần Nga hoàng, mà chính phủ phải là của công nhân! Do ảnh hưởng của ngày 9 tháng Giêng, Pác-vu-xơ đã la lên như vậy. Không cần nhân dân mà cần Đu-ma của phái tự do! Đó là thực chất cái "sách lược" mà hiện nay ông ta nêu ra, sau ngày 6 tháng Tám. Không, đồng chí ạ, chúng ta không thể căn cứ vào tâm trạng nhất thời, căn cứ vào sự sùng bái một cái nhất thời mà vạch ra sách lược của mình được!

Bây giờ Pác-vu-xơ đã nghĩ ra những *điều kiện* "mới" cho phái tự do. Đáng thương cho phái "Tia lửa" mới, họ đã khó nhọc biết bao nhiêu để nghĩ ra "điều kiện" để thỏa hiệp với phái "Giải phóng"! Xta-rô-ve đã nghĩ ra một số điều kiện Đại hội II (xem nghị quyết của hấn bị Đại hội III bác bỏ), những điều kiện đó đã tan ngay thành mây khói, vì trong kế hoạch vận động các hội đồng địa phương, cũng như hiện nay, bất cứ người nào trong phái "Tia lửa" mới, khi viết về "sự thỏa hiệp" với phái "Giải phóng", cũng đều không nêu ra đầy đủ những điều kiện đó. Hội nghị đại biểu của phái "Tia lửa" mới, trong nghị quyết về thái độ đối với phái tự do, đã nêu ra một số điều kiện khác, chặt chẽ hơn. Pác-vu-xơ, một người thuộc phái "Tia lửa" mới, phải chịu trách nhiệm tinh thần về nghị quyết đó, - nhưng những nhà viết văn siêu nhân thì có liên quan gì đến một số nghị quyết

được vạch ra với sự tham gia của những đại biểu có trách nhiệm của giai cấp vô sản! Đối với những bậc siêu nhân thì nghị quyết của đảng nào có nghĩa lý gì!

Trong nghị quyết của phái "Tia lửa" mới về thái độ đối với các đảng *đối lập*, giấy trắng mực đen có ghi rõ, Đảng dân chủ - xã hội "yêu cầu tất cả những kẻ thù của chế độ Nga hoàng" phải:

"1) Ủng hộ tích cực và rõ ràng mọi hành động kiên quyết của giai cấp vô sản đã được tổ chức, nhằm đánh những đòn mới vào chế độ Nga hoàng".

Khi đề nghị "thỏa hiệp" với phái "Giải phóng" và hứa "ủng hộ" họ, Pác-vu-xơ không đề ra yêu cầu nào như thế cả.

"2) Công khai thừa nhận và ủng hộ vô điều kiện yêu cầu Quốc hội lập hiến của toàn dân trên cơ sở đầu phiếu phổ thông v.v., và công khai phản đối mọi đảng phái và đoàn thể mưu toan cắt xén các quyền của nhân dân, dù cho bằng biện pháp hạn chế quyền tuyền cử, hay bằng biện pháp đánh tráo Quốc hội lập hiến mà bố trí hiến pháp quân chủ cũng thế".

Toàn bộ phần thứ hai của những điều kiện đó, Pác-vu-xơ không thừa nhận. Thậm chí ông ta còn tránh hoàn toàn không nói đến vấn đề phái "Giải phóng" nên "yêu cầu" ai trong Đu-ma đứng ra "triệu tập" Quốc hội lập hiến. Đương nhiên là yêu cầu Nga hoàng hay sao? Vì sao không tự mình triệu tập Quốc hội lập hiến? Thế nào, hỡi các ngài anh hùng "thỏa hiệp về vấn đề nghị viện" đáng kính nhất? Hay là bây giờ các ngài không phản đối "sự bố thí" nữa rồi?

"3) Kiên quyết ủng hộ cuộc đấu tranh của giai cấp công nhân chống chính phủ và bọn tư bản cá mập để đòi tự do bãi công và lập hội".

Pác-vu-xơ miễn cho phái "Giải phóng" khỏi "điều kiện" này, có lẽ là vào dịp triệu tập Đu-ma và vì sách lược "càng xấu chừng nào, càng tốt chừng ấy" có hại (mặc dầu ở đây Pác-vu-xơ lại đồng thời nói như là để chế nhạo bạn đọc rằng nếu Đu-ma có quyền lập pháp thì như vậy sẽ xấu hơn,

nghĩa là một bước tiến đến chỗ tốt hơn mà chính phái "Giải phóng" đang cố giành lấy, lại là một bước đến chỗ xấu hơn !!).

"4) Công khai chống lại mọi mưu toan của chính phủ và bọn phong kiến quý tộc dùng những thủ đoạn dã man xâm phạm đến thân thể và tài sản của nông dân để trấn áp phong trào cách mạng của nông dân".

Thưa ông Pác-vu-xơ tốt bụng, vì sao ông lại quên mất điều kiện đó? Chẳng lẽ bây giờ ông lại không đồng ý nêu yêu cầu tốt nhất đó ra với Pê-tơ-run-kê-vích, với Xta-khô-vích, với Rô-đi-stép, với Mi-li-u-cốp, với Xtơ-ru-vê, hay sao?

"5) Từ chối không ủng hộ bất cứ biện pháp nào có mục đích duy trì ở nước Nga tự do mọi sự hạn chế quyền lợi của những dân tộc cá biệt và mọi vết tích của sự áp bức dân tộc;

và 6) tham gia tích cực vào việc tự vũ trang của nhân dân để đấu tranh chống bọn phản động và ủng hộ Đảng dân chủ - xã hội trong việc toan tính tổ chức đấu tranh vũ trang của quần chúng".

Ông Pác-vu-xơ thân mến, tại sao lại quên những điều kiện đó đi?

*"Người vô sản", số 18,
ngày 26 (13) tháng Chín
1905*

*Theo đúng bản thảo, có
đối chiếu với bản đăng
trên báo "Người vô sản"*

HIỆP HỘI CỦA PHÁI TỰ DO VÀ ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI¹⁰⁴

Những hiệp hội "nghề nghiệp" của giới trí thức có ý nghĩa gì đối với giai cấp vô sản, và chúng ta, những người dân chủ - xã hội, có phải gia nhập những hiệp hội đó để đấu tranh chống việc làm mơ hồ ý thức giai cấp của công nhân không?

Hiệp hội "nghề nghiệp" của giới trí thức và "Liên minh các hội liên hiệp" là những tổ chức chính trị. Thực tế thì đó là những hiệp hội của *phái tự do*. Nói chung, đó là những hiệp hội hợp thành hạt nhân của cái gọi là Đảng dân chủ - lập hiến, tức là đảng của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa. Hiện giờ chúng ta gánh một trách nhiệm cực kỳ quan trọng, đó là dốc hết lực lượng để góp phần vào việc giáo dục cho giai cấp vô sản về *tính đảng*, đoàn kết đội tiên phong của giai cấp vô sản thành chính đảng chân chính *hoàn toàn* không lệ thuộc vào mọi chính đảng khác, hoàn toàn tự chủ. Cho nên chúng ta buộc phải có thái độ hết sức thận trọng đối với mọi bước có thể làm mơ hồ những quan hệ rõ ràng và dứt khoát về đảng. Toàn bộ giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa hiện giờ đang cố hết sức để ngăn cản giai cấp vô sản xây dựng chính đảng giai cấp hoàn toàn độc lập của mình, để "thống nhất" và "hoà hợp" *toàn bộ* phong trào "giải phóng" thành một trào lưu dân chủ, nhằm che lấp tính chất *tư sản* của chủ nghĩa dân chủ đó.

Trong điều kiện như vậy, mà gia nhập hiệp hội của phái tự do, thì đối với những đảng viên dân chủ - xã hội, là phạm sai lầm lớn. Họ sẽ ở vào địa vị rất khó xử, vì đồng thời họ là đảng viên của hai đảng khác nhau và đối địch với nhau. Một người không thể thờ hai chúa được. Một người không thể là đảng viên của hai đảng được. Trong điều kiện không có tự do chính trị, dưới chế độ chuyên chế đen tối, rất dễ lẫn lộn ranh giới giữa các đảng, mà lợi ích của giai cấp tư sản thì *đòi hỏi* một sự lẫn lộn như vậy. Lợi ích của giai cấp vô sản đòi hỏi phải phân biệt rõ ràng và chính xác giữa các đảng. Hiện nay, không thể tìm được một sự đảm bảo thực tế, chứ không phải chỉ ở cửa miệng, rằng sau khi gia nhập hiệp hội "nghề nghiệp" của những người trí thức, các tổ Đảng dân chủ - xã hội vẫn hoàn toàn giữ vững được tính độc lập của mình, vẫn chỉ là đảng viên của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga chứ không phải là của đảng nào khác, và vẫn báo cáo về mỗi cử chỉ hành động của mình với tổ chức đảng *của mình*. Chín mươi chín phần trăm trường hợp là những đảng viên như vậy không thể giữ được tính độc lập và chỉ còn biết dùng những "mánh khéo" vô ích, xét về mặt kết quả mà nói, và có hại, xét về mặt nó làm hư hại ý thức *đảng* còn non trẻ của công nhân mà nói.

"Người vô sản", số 18,
ngày 26 (13) tháng Chín
1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

TỪ PHÒNG NGỰ ĐẾN TẤN CÔNG

Phóng viên đặc biệt tờ "Temps", tờ báo có tiếng của phái bảo thủ, đã gửi từ Pê-téc-bua về cho báo đó bức điện sau đây, ngày 21 (8) tháng Chín:

"Đêm hôm kia có 70 người đã tập kích vào nhà giam trung ương ở Ri-ga, cắt dây điện thoại, dùng thang dây leo vào sân nhà giam, ở đấy, sau một cuộc chiến đấu kịch liệt, có hai người coi ngục bị giết và ba người bị thương nặng. Hung thủ đã đánh tháo cho hai chính trị phạm bị toà án quân sự sẽ đem ra xử và có thể bị tử hình. Trong khi đuổi bắt hung thủ, một cảnh sát bị giết, mấy cảnh sát khác bị thương, hung thủ có hai người bị bắt, còn những người khác thì trốn thoát".

Như vậy là sự việc vẫn cứ tiến lên! Việc vũ trang, mặc dù gặp những khó khăn khó mà tưởng tượng được và không bút nào tả xiết, vẫn cứ tiến triển. Sự khủng bố cá nhân, sản phẩm của sự yếu ớt của những người trí thức, đã thuộc về quá khứ rồi. Đáng lẽ tiêu phí hàng mấy vạn rúp và huy động nhiều lực lượng cách mạng để ám sát một tên Xéc-gây nào đó¹⁰⁵ (tên này thậm chí có thể cách mạng hoá Mát-xcơ-va không kém gì nhiều người cách mạng), để "nhân danh nhân dân" mà ám sát, - thì hiện nay đã bắt đầu có những hành động quân sự tiến hành *cùng với nhân dân*. Chính là trong cuộc đấu tranh như thế mà những người đi tiên phong trong cuộc đấu tranh vũ trang, kết hợp với quần chúng không những trong lời nói mà cả trong việc làm, trở thành người cầm đầu những đội

nghĩa dũng và đội quân chiến đấu của giai cấp vô sản, dùng lửa và thép của nội chiến mà rèn luyện *hàng chục lãnh tụ của nhân dân*, những lãnh tụ này, ngày mai, khi công nhân khởi nghĩa, sẽ biết mang kinh nghiệm và sự dũng cảm anh hùng của mình để giúp cho hàng nghìn và hàng vạn công nhân.

Xin chào những vị anh hùng của đội quân chiến đấu cách mạng của Ri-ga! Mong rằng thắng lợi của họ sẽ trở thành sự cổ vũ và tấm gương cho công nhân dân chủ - xã hội cả nước Nga. Những người thủ xướng ra quân đội nhân dân cách mạng muôn năm!

Hãy xem, ngay về mặt thuần túy quân sự, hành động của những người Ri-ga đã giành được thắng lợi lớn biết bao. Bên địch bị giết 3 người và bị thương có lẽ 5 đến 10 người. Thiệt hại về phía ta tất cả là hai người - có thể là bị thương và do đó bị địch bắt. Chiến quả của bên ta là cướp lại được hai lãnh tụ cách mạng bị địch bắt. Thật là thắng lợi rực rỡ!! Đó là thắng lợi thực sự giành được sau một cuộc vật lộn ác liệt với kẻ thù được vũ trang từ đầu đến chân. Đó không còn là một hoạt động âm mưu chống một người đáng thù ghét nào đó, không phải là một hành động báo thù, không phải là một hành vi tuyệt vọng, không phải là một sự "dọa dẫm" đơn giản. Không, đó là hành động đầu tiên có suy nghĩ, có chuẩn bị, có tính toán đến lực lượng so sánh giữa hai bên của đội quân cách mạng. Những đội quân chiến đấu như vậy gồm 25 đến 75 người có thể phát triển đến mấy chục đội ở mỗi thành phố lớn và thường thường ở ngoại ô các thành phố lớn. Hàng trăm công nhân sẽ tham gia những đội quân chiến đấu đó, chỉ cần bắt tay ngay vào việc tuyên truyền rộng rãi tư tưởng đó, thành lập những đội chiến đấu đó, cung cấp cho nó đủ các loại vũ khí, từ dao găm, súng lục cho đến bom, huấn luyện quân sự và giáo dục quân sự cho họ.

May mắn thay, thời kỳ những phần tử khủng bố, đơn độc "làm" cách mạng vì không có nhân dân cách mạng tham

gia, đã qua rồi. Bom không còn là vũ khí của những người đơn độc "ném bom" nữa. Bom đang trở thành *phương tiện không thể thiếu được của việc vũ trang nhân dân*. Đi theo sự cải tiến của kỹ thuật quân sự, phương thức và phương pháp chiến đấu trên đường phố đang thay đổi và cần phải thay đổi. Tất cả chúng ta hiện nay đều đang nghiên cứu (và việc nghiên cứu này rất bổ ích) phương pháp xây chiến lũy và nghệ thuật phòng ngự chiến lũy. Nhưng không thể chỉ thỏa mãn với phương pháp có hiệu quả cũ kỹ đó mà quên mất những bước tiến mới nhất của kỹ thuật quân sự. Những tiến bộ trong việc dùng thuốc nổ đưa đến một loạt cải tiến trong phương pháp tác chiến của pháo binh. Người Nhật mạnh hơn người Nga, một phần là vì họ dùng thuốc nổ giỏi hơn người Nga rất nhiều. Sử dụng rộng rãi những thuốc nổ cực mạnh là một trong những đặc điểm nổi bật của cuộc chiến tranh gần đây. Và người Nhật, - những người hiện nay được toàn thế giới công nhận là đánh nhau giỏi - cũng đã dùng *lựu đạn*, và dùng rất tốt trong trận đánh Lữ-thuận. Chúng ta hãy học tập người Nhật! Chúng ta đừng mất tinh thần vì những tổn thất nặng nề trong việc toan tính chỗ vũ khí hàng loạt. Kẻ nào cảm thấy và nhận thấy trong thực tế rằng mình gắn chặt với giai cấp cách mạng, thấy được hiện nay toàn thể nhân dân đã thật sự đứng dậy thực hiện mục đích đấu tranh gần nhất của mình, thì kẻ đó sẽ không để cho bất cứ sự tổn thất nào làm giảm sút nghị lực của mình. Nơi nào cũng có thể chế được bom. Hiện giờ ở Nga, quy mô chế bom lớn hơn rất nhiều so với những điều mà bất cứ một người nào trong chúng ta cũng đều biết được (mà mỗi người đảng viên dân chủ - xã hội chắc chắn không phải chỉ biết một ví dụ về việc lập xưởng bom mà thôi). Quy mô chế bom lớn hơn rất nhiều so với những điều mà sở cảnh sát biết (mà những điều sở cảnh sát biết chắc chắn là nhiều hơn so với những điều mà những người cách mạng trong một tổ chức riêng lẻ biết được). Khi mà

những đơn vị của quân đội cách mạng được vũ trang bằng bom, khi mà họ có thể trong một đêm đẹp trời nào đó phát động mấy cuộc tập kích như những người Ri-ga đã làm, khi - đây là điều kiện cuối cùng và cũng là điều kiện chủ yếu nhất - mà mấy chục vạn công nhân chưa quên ngày 9 tháng Giêng "hoà bình" và đang khao khát ngày 9 tháng Giêng *vũ trang*, có thể vùng dậy đấu tranh theo gót những đội chiến đấu, thì lúc đó, bất cứ một lực lượng nào cũng không thể chống lại nổi những đơn vị của quân đội cách mạng.

Tình thế ở Nga rõ ràng đang phát triển theo hướng đó. Hãy suy nghĩ kỹ về cái tin mà báo chí hợp pháp đăng về những quả bom tìm thấy trong giỏ của những hành khách thường trên các tàu thủy. Hãy đọc kỹ những tin tức về *mấy trăm* cuộc tập kích cảnh sát và quân đội, *mấy chục* người bị giết tại chỗ, *mấy chục* người bị thương nặng trong hai tháng gần đây. Thậm chí những phóng viên tạp chí "Giải phóng" của giai cấp tư sản phản bội, những kẻ rất háng hái lên án việc tuyên truyền khởi nghĩa vũ trang là "điên rồ" và "có tội", cũng thừa nhận rằng xưa nay chưa bao giờ họ lại gần với những sự kiện bi thảm như bây giờ.

Các đồng chí, hãy bắt tay vào việc! Mỗi người đều đứng ở vị trí của mình. Mỗi tổ công nhân hãy nhớ rằng, không hôm nay thì ngày mai, sự biến sẽ đòi hỏi họ tham gia cuộc quyết chiến cuối cùng với tư cách là những người lãnh đạo.

"Người vô sản", số 18,
ngày 26 (13) tháng Chín
1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đổi chiếu với bản thảo

BÌNH LUẬN VỀ TÌNH HÌNH HIỆN NAY

Trên báo "Người vô sản", số 15, đã vạch rõ¹⁾ hành động kiên quyết của Đu-ma thành phố Xmô-len-xcơ là điển hình của cái gọi là "tự quản cách mạng" (báo "Tia lửa" đã lẫn lộn nó với khẩu hiệu khởi nghĩa nhân dân). Đu-ma thành phố Xmô-len-xcơ cho rằng quân Cô-dắc đóng trong thành phố là phi pháp, nên không phát kinh phí cho quân Cô-dắc nữa, lập ra những đội cảnh sát thành phố để bảo vệ dân cư và phát truyền đơn kêu gọi binh sĩ chống lại việc dùng bạo lực để đối phó với công dân. Để dẫn ra một ví dụ nữa nhằm chứng minh cho tư tưởng đó và nói rõ đặc trưng của thời cuộc lúc này, chúng tôi trích dẫn dưới đây nghị quyết của Đu-ma thành phố Kéc-tơ về vụ tàn sát vừa xảy ra trong thành phố, nghị quyết này đã được đăng trên báo "L'Humanité".

Đu-ma thành phố quyết định: 1) chia buồn với dân Do-thái về những hy sinh (chết và bị thương) và những thiệt hại vật chất của họ; 2) định ra hai học bổng ở trường trung học vùng này để tưởng nhớ những học sinh bị giết trong thời kỳ rối loạn; 3) xét rằng nhà đương cục địa phương tỏ ra bất lực và ít chịu bảo vệ tính mạng và tài sản của dân cư, nên đình chỉ ngay việc lấy quỹ thành phố để cấp phát cho cảnh sát; 4) chia cho những người Do-thái nghèo bị

¹⁾ Xem tập này, tr. 261 - 262.

thiệt hại nhiều nhất trong thời kỳ rối loạn số tiền 1500 rúp; 5) tỏ cảm tình với người phụ trách bến cảng là người duy nhất trong đám quan lại địa phương, đã ngăn cản với một nghị lực và một tinh thần nhân đạo cao không cho cuộc tàn sát quy mô lớn tiếp diễn; 6) báo với bộ trưởng Bộ nội vụ những hành vi phi pháp của nhà đương cục địa phương trong thời kỳ rối loạn và yêu cầu Pháp viện tối cao mở cuộc điều tra.

Vì Đu-ma thành phố Kéc-tơ đã tự ý vượt ra ngoài phạm vi quyền hạn mà pháp luật đã quy định cho Đu-ma, vì nó đã tham dự vào sinh hoạt cách mạng chung của cả nước, nên nó đã đi vào con đường "tự quản cách mạng" thật sự. Nhưng cái gì *đảm bảo* rằng tự quản đó sẽ trở thành tự quản của "*nhân dân*"? Những người dân chủ - xã hội chúng ta có nên làm nổi bật cái "mẫu cách mạng" đó như là khẩu hiệu chính trong tuyên truyền hay không, hay là nên tuyên truyền rằng không có khởi nghĩa thì cách mạng không thể thắng lợi hoàn toàn và triệt để được?

"Người vô sản", số 18,
ngày 26 (13) tháng Chín
1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản"

ĐẠI HỘI CỦA PHÁI HỘI ĐỒNG ĐỊA PHƯƠNG

Ngày thứ hai 12 (25) tháng Chín, đại hội các nhà hoạt động của hội đồng địa phương và thành phố đã họp ở Mát-xcơ-va, đại hội đã thảo luận và đã quyết định dứt khoát vấn đề thái độ đối với Đu-ma. Đại hội này cũng như những đại hội trước đây của phái hội đồng địa phương đánh dấu một bước tiến mới của giai cấp tư sản Nga trên con đường phát triển chính trị và tổ chức chính trị. Vì vậy, mọi công nhân giác ngộ đều phải chú ý đến sự ra đời này của đảng lập hiến tư sản. Sự phát triển về chính trị của giai cấp vô sản, với tính cách là một giai cấp, lúc nào và ở đâu cũng đều đi song song với sự phát triển về chính trị của giai cấp tư sản, với tính cách là một giai cấp.

Nhưng, ngoài cái ý nghĩa chung ấy ra, đại hội lần này của phái hội đồng địa phương còn có ý nghĩa rất quan trọng đối với vấn đề hết sức cấp thiết là thái độ của chúng ta đối với Đu-ma. Giai cấp tư sản thỏa hiệp với chế độ Nga hoàng hay sẽ đấu tranh kiên quyết hơn với chế độ Nga hoàng? Đó là thực chất của vấn đề này. Mọi người đều biết, vấn đề này cũng đưa đến sự bất đồng ý kiến trong sách lược của Đảng dân chủ - xã hội.

Trước hết, chúng tôi xin nhắc lại rằng trong đại hội lần trước, phái hội đồng địa phương đã kiên quyết lên án Đu-ma Bu-lư-ghin và thông qua dự thảo hiến pháp nổi tiếng của phái "Giải phóng" (chế độ quân chủ và chế độ

hai viện). Trong vấn đề tẩy chay Đu-ma, ban đầu, đa số người đã tán thành, nhưng về sau lại quyết định để lại giải quyết ở đại hội sau, đại hội này phải được triệu tập *ngay* sau khi đạo luật về Đu-ma nhà nước được ban bố - thậm chí còn nói là phải đánh điện triệu tập. Sự thật thì đại hội không được triệu tập nhanh lắm. Ban đầu, như chúng tôi đã vạch ra trong báo "Người vô sản", số 14¹⁾, có tin đồn là phái hội đồng địa phương bãi bỏ đại hội đó. Về sau lại nghe nói ông Gô-lô-vin đàm phán với Đuốc-nô-vô, cuộc đàm phán này chúng tôi đã tường thuật và đánh giá trên báo "Người vô sản", số trước²⁾. Kết quả cuộc đàm phán là cảnh sát *cho phép* triệu tập đại hội. Thế là đại hội họp trong những điều kiện hoàn toàn khác với đại hội lần trước: lần đó, cảnh sát cấm họp, dọa giải tán, lập biên bản và sau đại hội còn mở cuộc điều tra của Pháp viện tối cao. Còn lần này, phái hội đồng địa phương và cảnh sát đã thương lượng và *đã thỏa hiệp* với nhau trước.

Để giúp bạn đọc hiểu rõ hơn tất cả ý nghĩa của sự khác nhau đó giữa đại hội lần đó và đại hội lần này, chúng tôi xin nhắc lại một đoạn trong tạp chí "Giải phóng", số gần đây. Ngài "In-đê-pên-đen-to" (gọi là "độc lập", có lẽ là không phụ thuộc vào cảnh sát chăng?) đã viết trong số 76, một đoạn hoàn toàn phù hợp với ý kiến của tác giả bài xã luận số đó: "Không thể nói đến bất cứ sự thỏa hiệp nào. Vẫn phải giành lấy tự do như trước, chứ không phải là đi xin tự do... Không - và điều này hết sức quan trọng - một giây phút nào được rời bỏ các phương pháp đấu tranh trước kia cũng như trận địa đã chiếm được. Nếu ở đây cũng có khả năng thỏa hiệp, thì phải kiên quyết gạt bỏ ngay. Tất cả những điều trước kia đã làm nhằm tổ chức lực lượng giải phóng, thì từ nay về sau phải tiếp tục làm... Hoạt

¹⁾ Xem tập này, tr. 248.

²⁾ Như trên, tr. 301 - 311.

động của các đại hội, các hiệp hội, các cuộc họp phải tiếp tục theo đúng tinh thần và phương hướng như trước".

Không thể nói rõ ràng hơn thế được. Cơ quan ngôn luận của đảng của phái hội đồng địa phương hay là của Đảng "dân chủ - lập hiến" từ sau ngày 6 tháng Tám đã tỏ ra chống lại một cách kiên quyết và vô điều kiện mọi sự *rời bỏ các phương pháp đấu tranh trước kia*. Nhưng thực chất của lập trường giả dối của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa chính là ở chỗ một mặt thì nó muốn có tự do, mặt khác nó lại muốn câu kết với Nga hoàng, ý muốn này cũng không kém phần tha thiết. Cho nên nói một đảng làm một nẻo. Muốn "không rời bỏ các phương pháp đấu tranh trước kia" thì phải tẩy chay Đu-ma. Khi đã từ bỏ tẩy chay thì theo lô-gích tất nhiên phải *rời bỏ một số "phương pháp đấu tranh trước kia"*. Khi tạp chí "Giải phóng" bắt đầu công kích sự thỏa hiệp, thì cũng chính là lúc Gô-lô-vin thỏa hiệp với Đuốc-nô-vô. Khi tạp chí "Giải phóng" la hét om sòm: "không một giây phút nào được rời bỏ", thì cũng chính là lúc đại hội của phái hội đồng địa phương vứt bỏ quyền tự do hội họp của nó trước đây. Do việc "ban tặng" Đu-ma, cái đường như là cơ sở của tự do, phái hội đồng địa phương đã bằng lòng họp một cách kém tự do hơn.

Thật ra thì: 1) chương trình nghị sự của đại hội đã bị ngài Đuốc-nô-vô tức là cảnh sát, cắt bớt; 2) chủ tịch cuộc phải đình đại hội lại, nếu đại hội thảo luận sang những vấn đề ngoài chương trình mà cảnh sát đã phê chuẩn; 3) đại hội đồng ý họp với sự tham gia của nhân viên cảnh sát - đại biểu của Đuốc-nô-vô (chánh văn phòng), nhân viên này có toàn quyền đình cuộc họp đại hội lại nếu "những điều giao ước" giữa ông Gô-lô-vin và ông Đuốc-nô-vô bị vi phạm; 4) cảnh sát cấm đại hội không được có "những tiếng hô có tính chất phản nghịch", nếu không thì cũng đình đại hội lại (điện của phóng viên đặc biệt tờ "Temps" thuộc phái

bảo thủ; bức điện này còn nói thêm là tất cả những điều kiện đó đều được *tuân theo một cách chân thật*).

Dùng tin của báo chí nước ngoài, đương nhiên là chúng tôi không dám bảo đảm rằng những tin tức đó hoàn toàn đúng sự thật và hoàn toàn đầy đủ. Nhưng cũng không có lý do gì để nghi ngờ tính chất đúng đắn về đại thể của những tin đó. Trái lại, những lời hứa của ông Gô-lô-vin (đương nhiên là cuộc hội đàm giữa ông ta với Đuốc-nô-vô không phải là để cho công chúng biết!) với cảnh sát về lòng trung thành của phái hội đồng địa phương đối với nhà vua nhất định còn nhiều hơn thế nữa!

Đó là sự thật không thể chối cãi được. Lời nói của tạp chí "Giải phóng" hoàn toàn khác hẳn việc làm của phái "Giải phóng". Những cây bút của tạp chí "Giải phóng" la lối om sòm chống lại cảnh sát, nhưng bọn xoay sở thì lại dàn xếp thân ái xong với cảnh sát rồi. Lúc cuộc vận động bầu cử vào Đu-ma của phái hội đồng địa phương bắt đầu, thì cũng là lúc bắt đầu sự thỏa hiệp giữa giai cấp tư sản thuộc phái hội đồng địa phương với chế độ chuyên chế.

Những phóng viên nước ngoài đều đồng thanh nêu lên tính chất *hoà bình* của đại hội lần này của phái hội đồng địa phương so với lần trước. Chỉ có một người phát biểu ý kiến tán thành tẩy chay Đu-ma, một số tin khác lại nói là có hai người. Đa số đại biểu tán thành tham gia Đu-ma (ngay trên báo "Người vô sản", số 12¹⁾, ngay trước khi đạo luật về Đu-ma được ban bố, chúng tôi đã nói rằng ý kiến của cánh hữu phái hội đồng địa phương về vấn đề này đã được xác định rồi). Đa số đại biểu cho rằng, không tham gia tuyền cử là "tỏ ra nhút nhát". Chúng ta biết rằng Pác-vu-xơ và báo "Tia lửa" mới cũng hoàn toàn tán thành ý kiến đó. Còn thỏa hiệp với cảnh sát thì trái lại, lại biểu lộ *sự dưng cảm* của phái hội đồng địa phương của chúng ta...

¹⁾ Xem tập này, tr. 212 - 222.

Đại hội đã thông qua một nghị quyết không phải để lên án Đu-ma mà chỉ nói (không biết là nói một cách nhút nhát hay là dũng cảm?), rằng "Đu-ma không phải là cơ quan đại diện nhân dân với đúng nghĩa của danh từ đó". Nghị quyết kêu gọi công dân nước Nga đoàn kết dưới cương lĩnh mà trước đây các đại hội của phái hội đồng địa phương đã thông qua, và tiến hành đấu tranh trên cơ sở Đu-ma. Về cuộc đấu tranh ngoài Đu-ma và tách khỏi Đu-ma thì nghị quyết không hề đề động đến: như thế tức là "không một giây phút nào được rời bỏ các phương pháp đấu tranh trước kia", như lời một phần tử thuộc phái "Giải phóng" "độc lập" đối với cảnh sát đã nói...

Trong khi tìm một sự hăng say "cách mạng" không đúng chỗ của họ trước kia lại, phái hội đồng địa phương đã dốc sức vào công tác "có ích" về vấn đề Đu-ma. Họ đã vạch ra tỉ mỉ chính cương (chúng tôi chưa nhận được toàn văn chính cương này); họ ra sức che giấu hành vi xa rời dân chủ của họ bằng cách nhắc lại những luận điểm cơ bản của chủ nghĩa lập hiến ôn hoà; họ nghiên cứu tỉ mỉ các vấn đề vận động bầu cử, tổ chức uỷ ban bầu cử địa phương và trung ương và lập danh sách ứng cử viên v.v..

Qua những điều nói trên, chẳng lẽ còn chưa rõ chủ nghĩa tự do kiểu địa chủ và con buôn của phái hội đồng địa phương và phái "Giải phóng" muốn đi đến đâu hay sao?

Những yêu cầu dân chủ có tính chiến đấu, tức là tất cả những cái có thể đảm bảo các quyền của nhân dân cách mạng, có thể phát triển và mở rộng cuộc đấu tranh giành tự do, - đã bắt đầu lần lượt bị vứt bỏ đi rồi (trong nghị quyết không hề nói đến đấu tranh ngoài Đu-ma v.v.)! Mọi yêu cầu dân chủ đảm bảo cho quyền lực của riêng một mình giai cấp tư sản (trước hết là chức vị nhỏ nhỏ trong Đu-ma) bắt đầu được củng cố! Hãy ít tuyên truyền trong nhân dân, mà làm nhiều công tác thiết thực trong Đu-ma!

Đúng như lời Uy-li-am Xtít, "thuộc đảng tự do chủ nghĩa"

và hôm qua đây còn sùng bái chế độ chuyên chế, đã nói rất đúng (xem thư của ông ta trên báo "Times", ngày 26 tháng Chín), muốn có hoà bình bên ngoài, thì phải có hoà bình bên trong, hoà bình giữa Nga hoàng và giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa, công bố trong đạo luật ngày 6 tháng Tám! Bằng hành động của họ, phái hội đồng địa phương chứng minh rằng họ đang mong muốn hoà bình, mặc dầu, đương nhiên là họ không thể ký ngay hoà ước trên tất cả các mặt. Phóng viên báo "Temps" viết ngày 27 tháng Chín như sau: "Ông Mi-kha-in Xta-khô-vích, bạn và đồng nghiệp của Si-pốp, định lập một đảng trung gian vừa ủng hộ chế độ chuyên chế lại vừa ủng hộ Đu-ma tư sản; ông ta quả quyết rằng nhiều đảng viên các đảng cực đoan (!! đây là một sự lãng nhệch biết bao đối với phái "Giải phóng"! - *Ban biên tập báo "Người vô sản"*) sẵn sàng gia nhập đảng này". Sự quả quyết của ông Xta-khô-vích chẳng những được lời lẽ của nhiều tờ báo công khai chứng thực, mà còn được hành động của các ngài thuộc phái hội đồng địa phương chứng thực nhiều hơn nữa. Theo tin của phóng viên tờ "Times" ngày 26 tháng Chín thì ông M.Xta-khô-vích đã tham dự đại hội. "Ông ta tin chắc rằng những phần tử ôn hoà nhất định thắng; đúng thế, ngoài việc ngẫu nhiên (!!)" nói đến những sự khủng khiếp ở Cáp-ca-dơ thì hầu như hoàn toàn không có một sự công kích kịch liệt (fiery denunciations) thông thường nào đối với chính phủ, điều đó tựa hồ như chứng thực (rather confirms) dự kiến (forecast) của ông ta". Cũng phóng viên đó của tờ báo phái bảo thủ Anh nói trong bức điện: "Tinh thần kỳ đại hội này trái hẳn với tinh thần chủ đạo trong đại hội tháng Bảy, hồi đó, số đông đại biểu đều tán thành tẩy chay Đu-ma".

Chẳng lẽ mãi đến bây giờ báo "Tia lửa" vẫn không vứt bỏ ý kiến sai lầm của mình, vẫn cho rằng những người chủ trương tẩy chay là muốn lẩn tránh một cách tiêu cực, còn bọn Xta-khô-vích chủ trương tham gia Đu-ma thì, trái lại,

là muốn đấu tranh thật sự hay sao? Sau khi phái "Giải phóng" đã bắt đầu ra mặt thỏa hiệp với bọn ông Đuốc-nô-vô, chẳng lẽ, cả hiện nay nữa, báo "Tia lửa" vẫn định cùng với Pác-vu-xơ thỏa hiệp với phái đó và ủng hộ họ hay sao?

P.S. Muốn cho công bằng, cần vạch ra rằng ngày càng có nhiều tin tức chứng tỏ phái "Tia lửa" mới ở Nga không nhất trí với báo "Tia lửa" mới. Chúng tôi vừa mới nhận được một tờ truyền đơn của tổ Xanh Pê-téc-bua (men-sê-vích): "Đu-ma nhà nước hay là Quốc hội lập hiến". Tờ truyền đơn không những phê phán Đu-ma mà còn nêu ra khẩu hiệu "Đả đảo Đu-ma!", kêu gọi đại biểu của công nhân nói với phái tự do "rằng họ không nên thừa nhận Đu-ma nhà nước", "họ nên từ bỏ quyền của họ (chỗ này trong truyền đơn in không được rõ) được bầu cử Đu-ma", họ nên giúp công nhân "vũ trang để đấu tranh chống bọn Trăm đen và Đu-ma nhà nước". Do đó, có thể thấy rằng những người men-sê-vích Pê-téc-bua đã tiếp thu khẩu hiệu tẩy chay tích cực rồi. Giống như trong trường hợp mà mọi người đều biết đã xảy ra trong "kế hoạch vận động các hội đồng địa phương", giữa báo "Tia lửa" với những người trong nước ủng hộ họ, đã có bất đồng ý kiến. Những người men-sê-vích Pê-téc-bua chỉ gần với báo "Tia lửa" ở một điểm sau đây là: họ kêu gọi công nhân bầu ngay "đại biểu của công xưởng, của xưởng, của ban, giống như đã bầu uỷ ban Si-đlốp-xki¹⁰⁶ trước kia vậy"... "Mong rằng các đại biểu của chúng ta khi họp lại, cũng đấu tranh chống Đu-ma nhà nước, giống như trước kia những đại biểu mà chúng ta bầu vào uỷ ban Si-đlốp-xki đã đấu tranh chống cái bẫy xảo quyệt đó của chế độ chuyên chế vậy". Khẩu hiệu đó rất giống khẩu hiệu "tự quản cách mạng" của phái "Tia lửa", mặc dầu các đồng chí trong tổ Xanh Pê-téc-bua đương nhiên là không dùng những tiếng quá kêu không hợp thời đó. Chúng tôi chắc rằng công nhân Pê-téc-bua sẽ hiểu được sự sai lầm của khẩu hiệu đó và sự không đúng của việc so sánh với uỷ

ban Si-đlốp-xki. Lúc đó công nhân tẩy chay uỷ ban, còn bây giờ thì Đu-ma tẩy chay công nhân.

Tự quản cách mạng trong điều kiện Nga hoàng vẫn giữ chính quyền chỉ có thể là một mảnh của cách mạng (quyết định của Đu-ma thành phố Xmô-len-xcơ v.v.). Coi khẩu hiệu đó là khẩu hiệu chính của giai cấp vô sản cách mạng, tức là gây ra sự mơ hồ, và làm lợi cho phái "Giải phóng". Trong khi phát triển, mở rộng, củng cố và triển khai việc tổ chức các lực lượng *cách mạng* của giai cấp vô sản và nông dân, chúng ta không được lẫn lộn việc tổ chức chiến tranh, tổ chức khởi nghĩa đó với *tự quản*. Xét về sứ mệnh, về phương thức nảy sinh và về tính chất của nó, thì việc tổ chức khởi nghĩa vũ trang, tổ chức quân đội cách mạng *hoàn toàn không giống* việc tổ chức tự quản cách mạng. Bọn tư sản tự do chủ nghĩa, phái "Giải phóng" càng ra sức cố gắng cất xén, làm yếu những khẩu hiệu dân chủ - cách mạng triệt để, thì chúng ta càng phải nêu những khẩu hiệu đó ra rõ ràng hơn, trực tiếp hơn: lập chính phủ cách mạng lâm thời để triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn dân; tổ chức khởi nghĩa vũ trang và quân đội cách mạng để lật đổ chính quyền Nga hoàng.

"Người vô sản", số 19,
ngày 3 tháng Mười
(20 tháng Chín) 1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

ÁI NƯƠNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI

Được tạp chí "Giải phóng" hoan nghênh, đồng chí Xta-rô-ve, trong tờ "Tia lửa" mới, tiếp tục tỏ ra hối hận về những lỗi lầm mà trước đây đồng chí đã mắc phải (do đại dốt) lúc tham gia vào tờ "Tia lửa" cũ. Đồng chí Xta-rô-ve rất giống nhân vật chính trong một câu chuyện của Tsê-khốp, nhan đề "Ái nường"¹⁰⁷. Lúc đầu, Ái nường sống với một ông bầu gánh hát và nói: tôi và Va-ne-tơ-ca đưa ra trình diễn những vở quan trọng. Rồi khi sống với anh lái buôn gỗ thì lại nói: tôi và Vase-tơ-ca rất bất bình vì thuế gỗ quá cao. Cuối cùng, khi sống với một anh thú y, cô lại nói: tôi và Cô-le-tơ-ca cùng chữa bệnh cho ngựa. Đồng chí Xta-rô-ve cũng vậy. "Tôi và Lê-nin" đã chinh Mác-tư-nốp. "Tôi và Mác-tư-nốp" đang chinh Lê-nin. Nay cô ái nường dân chủ - xã hội kiêu diễm kia ơi! ngày mai cô sẽ đầu gối tay ấp với ai?

*Viết sau ngày 24 tháng Chín
(7 tháng Mười) 1905*

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t.V*

Theo đúng bản thảo

CHỦ NGHĨA XÃ HỘI VÀ NÔNG DÂN

Cuộc cách mạng mà nước Nga đang trải qua là cuộc cách mạng của toàn dân. Lợi ích của toàn thể nhân dân đã mâu thuẫn không thể điều hoà được với lợi ích của một nhóm người họp thành chính phủ chuyên chế và ủng hộ chính phủ đó. Chính sự tồn tại của xã hội hiện đại, xây dựng trên cơ sở kinh tế hàng hoá và trong đó có sự khác nhau và mâu thuẫn rất lớn giữa lợi ích của các giai cấp và tập đoàn dân cư khác nhau, đòi hỏi phải tiêu diệt chế độ chuyên chế, thực hiện tự do chính trị, đòi hỏi công khai và trực tiếp phản ánh lợi ích của những giai cấp chiếm địa vị thống trị trong kết cấu và quản lý nhà nước. Cách mạng dân chủ, xét về mặt thực chất kinh tế - xã hội thì có tính chất tư sản, nên không thể không phản ánh những yêu cầu của toàn bộ xã hội tư sản.

Nhưng cái xã hội hiện giờ có vẻ như thuần nhất, hoàn chỉnh đó trong cuộc đấu tranh chống chế độ chuyên chế, bản thân nó đã bị cái hố sâu giữa tư bản và lao động vĩnh viễn chia cắt rồi. Nhân dân khởi nghĩa chống lại chế độ chuyên chế không phải là nhân dân thuần nhất. Nghiệp chủ và công nhân làm thuê, số ít ("một vạn người lớp trên") nhà giàu và hàng chục triệu người nghèo khổ và người lao động, đó thật là "hai dân tộc", đúng như một người Anh nhìn xa thấy rộng đã nói ngay từ nửa đầu thế kỷ XIX¹⁰⁸. Cuộc đấu tranh giữa giai cấp vô sản và giai cấp tư sản đã

là vấn đề trước mắt trên khắp châu Âu. Cuộc đấu tranh đó cũng đã lan đến nước Nga từ lâu rồi. Ở nước Nga hiện nay, nội dung của cách mạng không phải là hai thế lực đấu tranh, mà là hai cuộc chiến tranh xã hội riêng biệt và khác nhau: một cuộc chiến tranh xảy ra trong lòng chế độ chuyên chế - nông nô hiện nay, còn cuộc kia thì xảy ra trong lòng chế độ dân chủ - tư sản tương lai mà chúng ta đang thấy hình thành. Một cuộc là cuộc đấu tranh của toàn thể nhân dân giành tự do (tự do của xã hội tư sản), giành dân chủ, tức là giành nền chuyên chế của nhân dân, còn cuộc kia là cuộc đấu tranh giai cấp của giai cấp vô sản chống giai cấp tư sản, để xây dựng xã hội theo chủ nghĩa xã hội.

Do đó, những người xã hội chủ nghĩa phải gánh một nhiệm vụ nặng nề và khó khăn, tức là đồng thời phải tiến hành hai cuộc chiến tranh hoàn toàn khác nhau về tính chất, về mục đích và về thành phần lực lượng xã hội có thể tham gia kiên quyết vào cuộc chiến tranh này hay cuộc chiến tranh kia. Đảng dân chủ - xã hội đã đề ra rõ ràng và đã giải quyết triệt để nhiệm vụ khó khăn đó, vì toàn bộ cương lĩnh của Đảng dân chủ - xã hội dựa trên chủ nghĩa xã hội khoa học, tức là chủ nghĩa Mác, vì Đảng dân chủ - xã hội là một trong những đội quân trong đạo quân dân chủ - xã hội toàn thế giới, đạo quân này đã căn cứ vào kinh nghiệm của nhiều phong trào dân chủ và xã hội chủ nghĩa của các nước châu Âu để kiểm nghiệm, chứng thực, làm rõ và phát triển tỉ mỉ hơn những nguyên lý của chủ nghĩa Mác.

Đảng dân chủ - xã hội cách mạng từ lâu đã chỉ rõ và chứng minh tính chất tư sản của chủ nghĩa dân chủ Nga, bắt đầu từ công thức của phái dân túy - tự do chủ nghĩa đến công thức của phái "Giải phóng". Nó luôn luôn vạch ra rằng chủ nghĩa dân chủ tư sản nhất định sẽ mang tính chất nửa vôi, hạn chế, hẹp hòi. Nhiệm vụ mà nó đề ra cho giai cấp vô sản xã hội chủ nghĩa trong thời kỳ cách mạng dân chủ là: thu hút quần chúng nông dân về phía mình, làm

tê liệt tinh dao động của giai cấp tư sản, đập tan và đánh đổ chế độ chuyên chế. Chỉ có lập nên chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân thì cách mạng dân chủ mới có thể giành được thắng lợi quyết định. Nhưng thắng lợi đó thực hiện được càng nhanh, càng đầy đủ, thì mâu thuẫn mới và đấu tranh giai cấp mới trên cơ sở chế độ tư sản hoàn toàn dân chủ hoá lại phát triển càng nhanh, càng sâu. Chúng ta thực hiện cách mạng dân chủ càng hoàn chỉnh thì nhiệm vụ cách mạng xã hội chủ nghĩa càng gần trước mắt chúng ta, cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản chống ngay những cơ sở của xã hội tư sản lại càng kịch liệt, càng gay gắt.

Đảng dân chủ - xã hội phải kiên quyết đấu tranh chống tất cả những thiên hướng lẩn tránh cách đặt vấn đề như vậy về nhiệm vụ dân chủ - cách mạng và nhiệm vụ xã hội chủ nghĩa của giai cấp vô sản. Không thấy tính chất cuộc cách mạng hiện nay là cách mạng dân chủ, tức là cách mạng tư sản về căn bản, là vô lý, do đó nêu ra những khẩu hiệu như thành lập công xã cách mạng cũng là vô lý. Hạ thấp nhiệm vụ của giai cấp vô sản tham gia cách mạng dân chủ và tham gia với tư cách lãnh đạo, lẩn tránh ngay cả khẩu hiệu chuyên chính dân chủ - cách mạng của vô sản và nông dân cũng là vô lý và phản động. Lẩn lộn nhiệm vụ và điều kiện của cách mạng dân chủ và cách mạng xã hội chủ nghĩa cũng là vô lý, vì hai cuộc cách mạng đó, xin nhắc lại, xét về tính chất hay xét về thành phần lực lượng xã hội tham gia các cuộc cách mạng đó, cũng đều khác nhau.

Bây giờ chúng tôi định nói kỹ về sai lầm sau cùng đó. Mâu thuẫn giai cấp trong nhân dân nói chung, trong nông dân nói riêng, không phát triển, đó là hiện tượng tất nhiên trong thời đại cách mạng dân chủ, vì cuộc cách mạng đó lần đầu tiên đặt cơ sở cho sự phát triển thật sự rộng rãi của chủ nghĩa tư bản. Và tình trạng không phát triển đó của nền kinh tế sẽ làm cho những hình thức lạc hậu của chủ

nghĩa xã hội sống lại dưới hình thức này hoặc dưới hình thức nọ, đó là chủ nghĩa xã hội tiểu tư sản, vì nó lý tưởng hoá những cải tạo không vượt ra khỏi khuôn khổ các quan hệ tiểu tư sản. Quần chúng nông dân không biết và cũng không thể biết rằng sự "tự do" đầy đủ nhất và ngay cả sự phân phối toàn bộ ruộng đất "công bình" nhất, không những không thể tiêu diệt được chủ nghĩa tư bản mà trái lại còn tạo điều kiện cho chủ nghĩa tư bản phát triển đặc biệt rộng rãi, mạnh mẽ. Và trong lúc Đảng dân chủ - xã hội nêu bật và chỉ ủng hộ nội dung dân chủ - cách mạng trong các nguyện vọng đó của người dân cày, thì chủ nghĩa xã hội tiểu tư sản lại nâng tình trạng không giác ngộ của nông dân lên thành lý luận, lẫn lộn hoặc nhập làm một những điều kiện và nhiệm vụ của cuộc cách mạng dân chủ thật sự và cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa tưởng tượng.

Biểu hiện rõ rệt nhất của thứ tư tưởng tư sản mơ hồ đó là cương lĩnh, - nói cho đúng hơn, là dự thảo cương lĩnh của "những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng", những người này càng tuyên bố thành lập đảng sớm thì hình thức và điều kiện tiên quyết để thành lập đảng của họ càng không đầy đủ. Khi phân tích dự thảo cương lĩnh của họ (xem báo "Tiến lên", số 3¹⁾), chúng tôi đã có dịp chỉ ra rằng nguồn gốc quan điểm của những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng là chủ nghĩa dân túy cũ ở Nga. Nhưng vì toàn bộ tình hình phát triển kinh tế của nước Nga, toàn bộ tiến trình của cuộc cách mạng Nga đang từng giờ từng phút đập tan không thương xót cơ sở của chủ nghĩa dân túy thuần túy, nên quan điểm của những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng tất nhiên là quan điểm của chủ nghĩa chiết trung. Họ hết sức dùng những mảnh vá "phê phán" hợp thời trang cơ hội chủ nghĩa đối với chủ nghĩa Mác để vá vúi những chỗ

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr. 237-246.

rách của chủ nghĩa dân túy; nhưng cái áo rách ấy vá không ăn thua gì nữa. Nói tóm lại, cương lĩnh của họ là một cái gì hoàn toàn không có sức sống, mang những mâu thuẫn nội tại, nó chỉ là biểu hiện của một trong những giai đoạn trong lịch sử của chủ nghĩa xã hội Nga trên con đường từ nước Nga theo chế độ nông nô đến nước Nga tư sản, trên con đường "từ chủ nghĩa dân túy đến chủ nghĩa Mác". Định nghĩa đó là định nghĩa điển hình thích hợp với nhiều trào lưu tương đối nhỏ trong tư tưởng cách mạng hiện đại và cũng thích hợp với dự thảo cương lĩnh ruộng đất mới nhất của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan¹⁰⁹, đăng trên báo "Przeds'wit"¹¹⁰, số 6 - 8.

Bản dự thảo chia cương lĩnh ruộng đất ra làm hai phần. Phần I trình bày "những cải cách mà điều kiện xã hội để thực hiện đã chín muồi", phần II "nêu lên kết cục và kết quả của những cải cách ruộng đất trình bày trong phần I". Phần I lại chia ra làm ba mục: A) bảo hộ lao động - đó là yêu cầu nêu ra vì lợi ích của vô sản nông nghiệp; B) cải cách ruộng đất (cải cách theo nghĩa hẹp, hay như người ta nói, đó là yêu cầu của nông dân) và C) bảo hộ dân cư nông thôn (tự quản v.v.).

Bước tiến của cương lĩnh đó về phía chủ nghĩa Mác thể hiện ở chỗ người ta định tách trong đó những cái gì có tính chất cương lĩnh tối thiểu ra khỏi cương lĩnh tối đa, - rồi lại nêu ra một cách hoàn toàn độc lập những yêu cầu có tính chất vô sản thuần túy, - sau nữa, trong phần giải thích lý do của cương lĩnh có thừa nhận rằng "vuốt ve bản năng tư hữu của quần chúng nông dân" là điều hoàn toàn không thể chấp nhận được đối với người xã hội chủ nghĩa. Nói cho đúng ra, nếu suy nghĩ kỹ về chân lý bao hàm trong luận điểm sau cùng đó, và quán triệt chân lý đó đến cùng, thì nhất định sẽ đi đến một cương lĩnh thật sự mác-xít. Nhưng khốn nỗi Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan lại không phải là một đảng vô sản vững vàng, nó cũng lại sẵn sàng

lấy ý kiến của nó từ trong cái kho những lời công kích cơ hội chủ nghĩa đối với chủ nghĩa Mác. Trong lời nói mở đầu bản cương lĩnh có câu sau đây: "Chưa có chứng cứ về xu hướng địa sản tích tụ lại, mà lại bảo vệ hình thức kinh tế đó một cách hoàn toàn chân thành và hoàn toàn chắc chắn, làm cho nông dân tin rằng kinh tế nhỏ tất nhiên sẽ biến mất, đó là điều kỳ lạ".

Cái đó không có gì khác hơn là tiếng vọng của kinh tế chính trị học tư sản. Những nhà kinh tế học tư sản dốc hết sức ra để nhồi nhét cho người tiểu nông cái tư tưởng cho rằng chủ nghĩa tư bản không mâu thuẫn với phúc lợi của nông dân tư hữu nhỏ. Cho nên họ dùng cái vấn đề cục bộ là tích tụ địa sản để che lấp vấn đề chung về kinh tế hàng hoá, về sự áp bức của tư bản, về sự suy sụp và ngày càng xuống dốc của kinh tế tiểu nông. Họ nhắm mắt không thấy rằng sản xuất lớn trong các ngành nông nghiệp có tính chất hàng hoá đặc biệt, chính đang phát triển trong các địa sản nhỏ và vừa, rằng địa sản đó đang tan rã do tăng tiền thuê ruộng, và dưới áp lực của sự cầm cố và sự đè nén của nạn cho vay nặng lãi. Họ che lấp cái sự thật không thể chối cãi được như tính hơn hẳn của kinh tế nông nghiệp lớn về mặt kỹ thuật và hạ thấp điều kiện sinh hoạt của nông dân trong cuộc đấu tranh chống chủ nghĩa tư bản. Những lời lẽ của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan không có gì hơn là lặp lại những thiên kiến tư sản đó được bọn Đa-vít hiện đại làm sống lại.

Quan điểm lý luận không vững vàng cũng biểu hiện cả trong cương lĩnh thực tiễn. Các bạn hãy xem phần I của cương lĩnh - những cái cách ruộng đất theo nghĩa hẹp. Một mặt thì các bạn sẽ đọc thấy điều 5) "Thủ tiêu bất cứ sự hạn chế nào đối với việc mua phần đất được chia và điều 6) thủ tiêu sa-rơ-vác-ki¹¹¹ và bỏ phục vụ vận tải (lao dịch)". Đó là những yêu cầu tối thiểu thật là mác-xít. Nếu ra những yêu cầu đó (đặc biệt là điều 5), Đảng xã hội chủ nghĩa

Ba-lan đã tiến một bước so với những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng ở nước ta là những người vẫn cùng với tờ "Tin tức Mát-xơ-va" dốc lòng theo cái gọi là chủ trương "không được chuyển nhượng những phần đất được chia". Nếu ra những yêu cầu đó, Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan đã đi gần đến tư tưởng chủ nghĩa Mác cho rằng cuộc đấu tranh chống tàn tích của chế độ nông nô là cơ sở và nội dung của cuộc vận động nông dân hiện nay. Nhưng, tuy đã đi gần đến tư tưởng đó, Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan còn xa mới tiếp thu được tư tưởng đó một cách đầy đủ và tự giác.

Những điểm chủ yếu trong cương lĩnh tối thiểu mà chúng ta đang xem xét là: "1) quốc hữu hoá bằng cách tịch thu ruộng đất hoàng tộc, ruộng đất của nhà nước, của tăng lữ; 2) quốc hữu hoá những địa sản lớn mà không có người thừa kế trực tiếp; 3) quốc hữu hoá rừng, sông ngòi, hồ ao". Những yêu cầu trên đây đều mắc tất cả những khuyết điểm của một bản cương lĩnh nêu lên hàng đầu yêu cầu quốc hữu hoá ruộng đất trong tình hình hiện nay. Chừng nào chưa có tự do chính trị đầy đủ là chế độ chuyên chế của nhân dân, chừng nào chưa lập nên được nền cộng hoà dân chủ thì đề ra yêu cầu quốc hữu hoá là quá vội vàng và không khôn khéo, vì quốc hữu hoá là chuyển tài sản vào tay nhà nước, mà nhà nước hiện nay là nhà nước kiểu cảnh sát, nhà nước có tính chất giai cấp; nhà nước ngày mai cũng vẫn là nhà nước có tính chất giai cấp. Yêu cầu đó lại càng không thích hợp để trở thành một khẩu hiệu thúc đẩy việc dân chủ hoá, vì nó không đặt trọng tâm vào quan hệ giữa nông dân với địa chủ (nông dân đoạt lấy ruộng đất của địa chủ) mà lại đặt trọng tâm vào quan hệ giữa địa chủ với nhà nước. Trong tình hình nông dân đang dùng phương pháp cách mạng để đấu tranh giành ruộng đất, chống địa chủ và nhà nước của địa chủ, trong tình hình đó mà đặt vấn đề như vậy là sai lầm về căn bản. Uỷ ban nông dân cách mạng lập

ra để tịch thu ruộng đất, là công cụ để tịch thu ruộng đất, - đó là khẩu hiệu duy nhất phù hợp với tình hình nói trên, nó sẽ thúc đẩy cuộc đấu tranh giai cấp chống địa chủ tiến lên, nó sẽ gắn chặt cuộc đấu tranh đó với việc phá huỷ nhà nước của địa chủ bằng biện pháp cách mạng.

Những điều khác của cương lĩnh ruộng đất tối thiểu trong dự thảo cương lĩnh của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan là: "4) hạn chế quyền tư hữu, vì mọi sự cải tiến trong nông nghiệp (cải tạo đất đai), nếu được đa số những người hữu quan cho là cần thiết, đều sẽ bị quyền tư hữu làm trở ngại; ... 7) nhà nước nắm lấy các công việc bảo hiểm lương thực, phòng hoả hoạn và mưa đá và bảo hiểm súc vật phòng bệnh dịch; 8) nhà nước dùng quyền lập pháp để xúc tiến việc thành lập các ác-ten nông nghiệp và hợp tác xã nông nghiệp; 9) trường nông nghiệp".

Tinh thần của những điều trên hoàn toàn nhất trí với những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng hay là với phái cải lương tư sản (thì cũng vậy). Trong những điều đó không có chút gì là cách mạng cả. Đương nhiên, những điều đó là tiến bộ, điều đó không ai có thể chối cãi được, nhưng sự tiến bộ đó có lợi cho những người tư hữu. Những người xã hội chủ nghĩa nêu ra những yêu cầu đó, chính là tỏ ra vượt ve bản năng của những người tư hữu. Nêu ra những yêu cầu đó thì cũng giống như yêu cầu nhà nước giúp đỡ các tơ-rót, các-ten, xanh-đi-ca, các hội của những nhà công nghiệp, những tổ chức đó cũng "tiến bộ" không kém gì các hợp tác xã, các việc bảo hiểm v.v. trong nông nghiệp. Tất cả những cái đó đều là những tiến bộ theo kiểu tư bản chủ nghĩa. Lo lắng về mặt đó, không phải là việc của chúng ta mà là việc của bọn chủ, chủ xí nghiệp. Khác với chủ nghĩa xã hội tiểu tư sản, chủ nghĩa xã hội vô sản để cho bọn bá tước đờ - Rốc-ki-nhi, bọn địa chủ thuộc phái hội đồng địa phương và những hạng người giống như thế lo lắng cho hợp tác xã của bọn nghiệp chủ lớn và nhỏ, còn mình thì chỉ

chăm lo đến hợp tác xã của *công nhân làm thuê để đấu tranh chống bọn nghiệp chủ*.

Bây giờ hãy xem phần II của cương lĩnh. Nội dung của phần đó chỉ có một điểm sau đây: "Dùng biện pháp tịch thu để quốc hữu hoá các địa sản lớn. Đất cày và bãi chăn nuôi, mà nhân dân có được bằng cách đó, phải được chia thành từng phần và giao cho nông dân không có ruộng và ít ruộng thuê lâu dài và có đảm bảo".

Chẳng cần phải nói, thật là một "kết cục" tốt đẹp! Một đảng tự xưng là xã hội chủ nghĩa mà lại đề nghị lấy một điều không tương xứng tư sản, vô lý, chứ hoàn toàn không lấy việc tổ chức xã hội theo chủ nghĩa xã hội, làm "kết cục và kết quả của cải cách ruộng đất". Chúng ta thấy đó là một điển hình rõ ràng nhất về việc hoàn toàn lẫn lộn cách mạng dân chủ và cách mạng xã hội chủ nghĩa, hoàn toàn không hiểu mục đích khác nhau của hai loại cách mạng đó. Chuyển ruộng đất từ tay địa chủ sang tay nông dân, đó có thể là - ở khắp châu Âu thì đã là - một bộ phận hợp thành của cách mạng dân chủ, một trong những giai đoạn của cách mạng tư sản, nhưng chỉ có phái cấp tiến trong giai cấp tư sản mới gọi đó là điểm kết thúc hay là điểm cuối cùng. Phân phối lại ruộng đất trong loại người tư hữu này hay loại người tư hữu khác, trong giai cấp nghiệp chủ này hay giai cấp nghiệp chủ khác, là có lợi và cần thiết cho thắng lợi của dân chủ, cho việc tiêu diệt triệt để vết tích của chế độ nông nô, nâng cao mức sống của quần chúng, đẩy nhanh sự phát triển của chủ nghĩa tư bản v.v.; giai cấp vô sản xã hội chủ nghĩa trong thời kỳ cách mạng dân chủ có lẽ nhất định phải ủng hộ thật kiên quyết biện pháp đó, nhưng "điểm kết thúc và điểm cuối cùng" chỉ có thể là nền sản xuất *xã hội chủ nghĩa*, chứ không phải là sản xuất tiểu nông. "Đảm bảo" việc thuê đất của tiểu nông trong điều kiện duy trì kinh tế hàng hoá và chủ nghĩa tư bản, chẳng qua chỉ là một điều không tương phản động của giai cấp tiểu tư sản mà thôi.

Hiện giờ chúng ta thấy sai lầm cơ bản của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan, không phải chỉ có đảng đó mới mắc phải, không phải là cá biệt và ngẫu nhiên. Sai lầm ấy biểu hiện dưới hình thức rõ ràng hơn, rành mạch hơn (so với cái chủ trương "xã hội hoá" khét tiếng của những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng, mà chính những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng cũng không hiểu) sai lầm *căn bản* trong vấn đề ruộng đất của toàn bộ chủ nghĩa dân túy Nga, *toàn bộ* chủ nghĩa tự do và chủ nghĩa cấp tiến tư sản Nga, kể cả chủ nghĩa tự do và chủ nghĩa cấp tiến biểu hiện gần đây khi thảo luận tại đại hội của phái hội đồng địa phương họp tháng Chín ở Mát-xcơ-va.

Sai lầm căn bản đó có thể nêu ra như sau:

Về cách nêu mục đích trước mắt, thì cương lĩnh của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan là không cách mạng. Mục đích cuối cùng của cương lĩnh đó không phải là xã hội chủ nghĩa.

Nói cách khác, vì không hiểu sự khác nhau giữa cách mạng dân chủ và cách mạng xã hội chủ nghĩa, nên trong nhiệm vụ dân chủ không thấy biểu hiện mặt thật sự cách mạng của nó, còn trong nhiệm vụ xã hội chủ nghĩa lại có tất cả tính chất mơ hồ của thế giới quan dân chủ tư sản. Khẩu hiệu rút ra từ đó thì không được đủ cách mạng đối với những người theo chủ nghĩa dân chủ, rất mơ hồ đối với những người theo chủ nghĩa xã hội.

Trái lại, cương lĩnh của Đảng dân chủ - xã hội lại thỏa mãn được mọi yêu cầu, nó vừa ủng hộ chủ nghĩa dân chủ thật sự cách mạng, lại vừa nêu ra mục tiêu xã hội chủ nghĩa rõ ràng. Chúng ta cho rằng, phong trào nông dân hiện nay là một cuộc đấu tranh chống chế độ nông nô, chống địa chủ và nhà nước địa chủ. Chúng ta ủng hộ đến cùng cuộc đấu tranh đó. Khẩu hiệu đúng đắn duy nhất để ủng hộ cuộc đấu tranh đó là: dùng uỷ ban nông dân cách mạng để tịch thu ruộng đất. Còn đối với những ruộng đất tịch thu được

xử lý như thế nào thì đó là vấn đề thứ yếu. Giải quyết vấn đề đó sẽ không phải là chúng ta mà là nông dân. Khi giải quyết vấn đề đó, sẽ xảy ra cuộc đấu tranh chính là giữa giai cấp vô sản và giai cấp tư sản trong nông dân. Chính vì vậy nên chúng ta hoặc là gác vấn đề đó lại (điều đó, các nhà kế hoạch không tưởng tiểu tư sản không thích lắm) hoặc là chỉ nêu ra *khởi điểm* của con đường, tức là tước lấy những phần đất cày (một số người ít suy nghĩ vẫn coi đó là một trở ngại cho phong trào, không chịu nghe theo nhiều giải thích của Đảng dân chủ - xã hội).

Muốn cho cải cách ruộng đất không thể tránh khỏi ở nước Nga hiện nay gây được tác dụng cách mạng - dân chủ, thì chỉ có một phương pháp: bản thân nông dân hoàn thành cải cách đó bằng tinh thần chủ động cách mạng, bất chấp bọn địa chủ, quan lại và nhà nước, tức là bằng biện pháp cách mạng. Qua cuộc cải cách *như thế*, tình hình phân phối ruộng đất có đỡ cũng vẫn tốt hơn hiện nay, xét về mặt nào cũng vậy. Và đây là con đường mà chúng tôi nêu ra, khi đặt yêu cầu lập uỷ ban nông dân cách mạng lên hàng đầu.

Nhưng đồng thời, chúng tôi cũng nói với giai cấp vô sản nông thôn rằng: "Hiện giờ, các bạn phải hết sức giúp đỡ nông dân giành thắng lợi triệt để nhất, nhưng thắng lợi đó không thể đưa các bạn thoát khỏi vòng nghèo khổ được. Muốn đạt tới mục đích đó, chỉ có một cách: toàn thể giai cấp vô sản - công nghiệp và nông nghiệp - chiến thắng toàn bộ giai cấp tư sản, xây dựng lên xã hội xã hội chủ nghĩa".

Cùng với những nghiệp chủ nông dân chống lại địa chủ và nhà nước địa chủ, cùng với giai cấp vô sản thành thị chống lại toàn bộ giai cấp tư sản và tất cả những nghiệp chủ nông dân, - đó là khẩu hiệu của giai cấp vô sản nông thôn giác ngộ. Và nếu nghiệp chủ nhỏ sẽ không tiếp thu ngay hay thậm chí sẽ căn bản không tiếp thu khẩu hiệu đó, thì

nó sẽ trở thành khẩu hiệu của công nhân, nhất định nó sẽ được toàn bộ cuộc cách mạng xác nhận, nhất định nó sẽ giúp chúng ta vứt bỏ ảo tưởng tiểu tư sản, chỉ cho chúng ta một cách rõ rệt và dứt khoát mục tiêu xã hội chủ nghĩa của chúng ta.

"Người vô sản", số 20,
ngày 10 tháng Mười
(27 tháng Chín) 1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

GIẢI CẤP TƯ SẢN NO NÊ VÀ GIẢI CẤP TƯ SẢN THEM KHÁT

Tờ "Le Temps" là một trong những tờ báo có ảnh hưởng nhất của giai cấp tư sản bảo thủ Pháp. Nó tiến hành một chiến dịch liều mạng nhất chống lại chủ nghĩa xã hội, rất ít có ngày mà trên các cột báo đó, các bạn không thấy tên tuổi của Mác, Bê-ben, Ghe-đơ, Giô-re-xơ với những lời bình luận và bỉ báng đều cáng nhất. Tờ "Le Temps" không thể nói đến chủ nghĩa xã hội mà không tức phát điên lên.

Tờ báo đó hết sức chăm chú theo dõi "cuộc khủng hoảng" (đây là nói theo lời những người Âu tốt bụng) của nước Nga, không bao giờ quên nêu ra những lời khuyên bổ ích cho la nation amie et alliée - "nước bạn và nước đồng minh". Vì vậy hiện nay, tờ báo đó lại đăng một bài xã luận về đại hội gần đây của phái hội đồng địa phương. Nó nhớ lại đại hội tháng Bảy lần trước và thậm chí sự việc đã qua rồi, nó vẫn không thể nhin được biểu thị sự bất mãn của nó. Các bạn thấy đấy, đó thật là một "cảnh tượng tư tưởng rối loạn cực độ, ý định hoàn toàn mơ hồ": dự án Bu-lư-ghin ai cũng biết rồi, thế nhưng các đại biểu vẫn chỉ giới hạn ở những "bài phát biểu nông nghiệp", mà không thể quyết định vấn đề, tẩy chay hay là tham gia. Cơ quan ngôn luận của giai cấp tư sản cầm quyền ở Pháp thậm chí còn hậm hực tức giận, nhắc phái hội đồng địa phương rằng họ không có giấy uỷ nhiệm!

Nhưng hiện nay, giai cấp tư sản no nê chính quyền đang mỉm cười một cách thỏa mãn biết bao! chúng vội vàng nắm lấy bàn tay cao quý của bạn bè chúng một cách thân thiết biết bao! Bạn bè đó tuy vẫn chỉ nhìn chính quyền mà thêm chảy dãi, nhưng đã tỏ ra là "chín chắn" rồi! Việc tẩy chay bị bác bỏ, việc không có giấy uỷ nhiệm không còn được nhắc tới nữa. Tờ "Le Temps" nói: "Quyết định của phái hội đồng địa phương đem lại vinh dự cho họ. Nó chứng tỏ rằng sự tu dưỡng về chính trị của những người được học hành nhất trong nhân dân Nga đang được nâng cao và họ đang vứt bỏ những kế hoạch mơ hồ làm trò ảo thuật chính trị, dứng cảm bước lên con đường tiến hoá cần thiết".

Giai cấp tư sản, nắm chính quyền no nê rồi và thừa biết những thắng lợi thật sự của nhân dân, tức công nhân và nông dân, trong cách mạng sẽ mang lại kết quả gì, nên nó không chút do dự mà tuyên bố rằng đại hội tháng Chín của bạn địa chủ và nhà buôn thuộc phái tự do là sự chiến thắng của tiến hoá đối với cách mạng.

Nó ca tụng sự "ôn hoà" của đại hội. Vui mừng ra mặt, nó vạch ra rằng nghị quyết về việc "chia nhỏ ruộng đất" và về quyền bầu cử của phụ nữ không được thông qua. "Sự sáng suốt và tính ôn hoà của những quyết định đó chứng tỏ rõ ràng rằng ý kiến của các phái cực đoan đã không thắng thế được trong đại hội này. Cương lĩnh mà tất cả họ đều đồng ý thì khá dân chủ, đủ để *tước vũ khí của những người cách mạng*. Và vì đại hội của phái hội đồng địa phương hy vọng thực hiện kế hoạch của họ chỉ bằng thủ đoạn hợp pháp thôi, nên cương lĩnh của đại hội đó còn có thể đoàn kết được những người cải lương nào, không vì tranh cãi cá nhân mà chia rẽ với những người tham gia đại hội của phái hội đồng địa phương".

Bọn tư sản đã no nê vỗ vai một cách khuyến khích và bảo bọn tư sản thêm khát: cương lĩnh của các anh đưa ra "khá dân chủ", đủ để làm mờ mắt mọi người và *tước vũ*

khí của những người cách mạng, các anh đã đi vào con đường hợp pháp, nói một cách khác, một cách đơn giản và thẳng thắn là đã mặc cả xong với bọn Tơ-rê-pốp - Rô-ma-nốp, đó thật là sự khôn ngoan của những người nắm vận mệnh nước nhà.

Niềm hy vọng mà giai cấp tư sản sáng suốt đặt vào những người cách mạng suy nghĩ đơn giản không phải là hoàn toàn không có căn cứ, điều đó đã được những nhà thông thái của chúng ta trong tờ "Tia lửa" mới chứng minh. Thả lỏng dây cương, họ đã xông vào trong bẫy, đua nhau đề nghị với bọn tư sản ôn hoà để gánh lấy những trách nhiệm dân chủ, và những tên tư sản đó bây giờ hết lòng sẵn sàng hứa bất cứ cái gì, nhận bất cứ trách nhiệm gì. Không những trong cuộc đấu tranh giữa những đảng đối địch, mà ngay cả trong đấu tranh nội bộ của các đảng xã hội chủ nghĩa (như chúng ta đã thấy rõ qua kinh nghiệm sau Đại hội II), hễ đụng đến hoặc ít hoặc nhiều lợi ích căn bản của những kẻ đang đấu tranh là mọi lời hứa đều tan như bọt nước. Tục ngữ Anh có câu: the promises like pie-crust are leaven to be broken. "Lời hứa cũng giống như cùi bánh, người ta làm cho giòn để rồi bẻ ra".

Sách lược của phái "Tia lửa" trong vấn đề Đu-ma chung quy là gì? Đó chính là *tước vũ khí của những người cách mạng* về mặt tư tưởng và về mặt sách lược. Những nhà thông thái của tờ "Tia lửa" cơ hội chủ nghĩa đã làm công việc tước vũ khí đó, chửi bới tư tưởng tẩy chay tích cực, đánh tráo (hoàn toàn theo tinh thần tờ "Thời mới"¹¹² và lời lẽ gần đúng như thế) tẩy chay tích cực bằng tẩy chay tiêu cực, tuyên truyền phải tín nhiệm và tin tưởng vào bọn Mi-li-u-cốp và Xta-khô-vích đang ôm nhau, dùng những cái hồ lớn của bọn tư sản thuộc phái "Giải phóng", như "tự quản cách mạng của công dân" để *thay cho* khẩu hiệu cách mạng là khởi nghĩa.

Chỉ có người mù mới còn có thể không thấy tờ

"Tia lửa" đã rơi vào vũng bùn như thế nào. Trong các báo chí bí mật, tờ "Tia lửa" hoàn toàn bị cô lập, đứng về phía tờ báo đó thì chỉ có tạp chí "*Giải phóng*" mà thôi. Phái Bun, mà ngay cả Mác-tốp và Ác-xen-rốt cũng đều không hề nghi ngờ là nó đồng tình với "kho vũ khí của phái "Tiến lên"", cũng đã kiên quyết chủ trương tẩy chay tích cực. Trong báo chí hợp pháp, tất cả bọn du thủ du thực và tất cả phái tự do ôn hoà đều câu kết với nhau để chống lại những người tư sản cấp tiến đã tỏ ra đồng tình với tẩy chay và có thiện ý nhiều nhất với nông dân.

Khi phân tích nghị quyết của phái "Tia lửa" mới, trong quyển "Hai sách lược"¹⁾, Lê-nin nói rằng: tờ "*Tia lửa*" rơi xuống ngang hàng bọn địa chủ tự do chủ nghĩa, còn tờ "Người vô sản" thì hết sức đề cao nông dân cách mạng, chẳng lẽ nói như thế không đúng hay sao?

Ở trên, chúng tôi đã nói đến tờ "Thời mới". Không những tờ báo bị mua chuộc đó, mà cả tờ "Tin tức Mát-xơ-va" cũng đang điên cuồng chống lại tư tưởng tẩy chay, do đó mà đã chúng tỏ cho mọi người biết ý nghĩa chính trị thực tế của Đuma. Để làm ví dụ, chúng tôi xin dẫn ra đây một mảnh khoé điển hình của tờ "Thời mới", mà chúng tôi càng sẵn sàng nói đến, vì nó rọi một ánh sáng mới vào tất cả cái hố bần thủ tư sản của ngay cả cơ quan ngôn luận tự do chủ nghĩa "đáng kính" như tờ "Tin tức nước Nga".

Ông I-ôn-lô-xơ, phóng viên nổi tiếng của tờ báo đó ở Béc-lanh đã bình luận về Đại hội I-ê-na trong số 247. Trước hết, con người tiểu thị dân đó đã hết lời ca ngợi việc ở đây đã xuất hiện một vị tư sản tự do chủ nghĩa tốt bụng và ngay thẳng, vị phú ông Áp-bê, vị này đã tặng thành phố I-ê-na một nhà văn hoá nhân dân để tất cả các đảng phái, ngay cả Đảng dân chủ - xã hội, đều có chỗ hội họp tự do. Và ngài I-ôn-lô-xơ đã nêu ra đạo lý của mình là: "người ta

¹⁾ Xem tập này, tr. 1 - 168.

vẫn có thể mang lại lợi ích cho nhân dân ngay cả ở bên ngoài phạm vi những chính đảng nhất định". Đương nhiên, đúng là như vậy. Nhưng chúng ta sẽ nói gì về một nhà văn khi hắn ta ca ngợi tính không đảng phái vào lúc mà ở nước Nga đang diễn ra cuộc đấu tranh đảng phái kịch liệt? Chẳng lẽ ông I-ôn-lô-xơ không biết rằng ông ta đang làm một việc ngu xuẩn rất lớn về chính trị và đang làm lợi cho bọn "Thời mới" hay sao? Nhưng câu nói sau đây của ông I-ôn-lô-xơ sẽ nói cho bạn đọc rõ dụng ý thật sự của việc con người tiểu thị dân ấy tán dương tính không đảng phái là gì:

"Đó là chưa kể trong những điều kiện chính trị nào đó, sẽ có ích, nếu tạm thời che giấu đi mục đích cuối cùng để nhớ lấy nhiệm vụ trước mắt chung cho chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa tự do".

Đó mới thật là thẳng thắn! Thưa ông I-ôn-lô-xơ, cảm ơn ông đã nói rõ ràng như vậy! Chúng ta chỉ còn có việc là bất cứ lúc nào, trong bất cứ trường hợp nào, hãy nói chuyện với công nhân là dùng những lời nói đó để vạch ra tính chất *tư sản* của chủ nghĩa tự do ở Nga, để giải thích cho công nhân thấy cần phải lập một chính đảng *độc lập* của giai cấp vô sản, không đội trời chung với giai cấp tư sản, dù là giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa nhất.

Nhưng tất cả những lời lẽ đó của "nhà dân chủ" của chúng ta mới chỉ là những bông hoa. Còn quả thì sẽ đến. Ông I-ôn-lô-xơ không những chỉ khuyên giai cấp vô sản "tạm thời che giấu đi mục đích cuối cùng", nghĩa là vứt bỏ chủ nghĩa xã hội đi, không, ông ta còn khuyên họ đừng tiến hành cuộc cách mạng chính trị hiện nay đến cùng. Ông I-ôn-lô-xơ dẫn ra bài diễn văn của Bê-ben và đặc biệt chú trọng nêu lên một đoạn trong bài diễn văn đó, trong đoạn này, Bê-ben tỏ ra nghi ngờ việc chúng ta biến nước Nga thành một nhà nước có văn hoá "nhanh chóng như vậy", đồng thời còn nói rằng chế độ chuyên chế cũ không bao

giờ trở lại nữa, "nước Nga cũ vĩnh viễn không thể có được" nữa. Về đoạn này, ông I-ôn-lô-xơ viết:

"Tôi không cho rằng Bê-ben là người lão luyện trong vấn đề Nga, nhưng tôi phải nêu ra rằng, trong đoạn đó của bài diễn văn của ông ta, ông ta đã tỏ ra hơn hẳn Cau-xky và một số người khác mắc bệnh giáo điều chủ trương Revolution in Permanenz (cách mạng không ngừng). Là người thông minh, là nhà chính trị, biết rõ trạng thái vô chính phủ thường xuyên mang hình thức cụ thể nào trong đời sống nhân dân, Bê-ben cho rằng muốn thắng lợi trước hết phải thực hiện nhiệm vụ văn hoá, và qua lời của ông ta, có thể thấy rất rõ rằng ông ta không vạch một đường ranh giới giữa những người trí thức Nga và giai cấp vô sản Nga, có lẽ ông ta cũng không xây một bức tường giữa họ với nhau, ít nhất là trước khi thực hiện những quyền lợi sơ đẳng của con người".

Một là, đó là *một sự vụ khổng Bê-ben*, một sự vụ khổng thuần túy theo kiểu báo "Thời mới". Bao giờ Bê-ben cũng dứt khoát vạch một "đường ranh giới" giữa dân chủ tư sản và dân chủ vô sản; ông I-ôn-lô-xơ không thể không biết điều đó. Bê-ben phân biệt một cách dứt khoát nhất những người trí thức tư sản với những người trí thức dân chủ - xã hội. Khăng khăng muốn làm cho bạn đọc ở Nga tin rằng Bê-ben, vì phần đấu cho "văn hoá" nên một lúc nào đó đã bỏ qua, một mặt, sự giả dối và phản bội của phái dân chủ - tư sản, mặt khác, mục đích xã hội chủ nghĩa của giai cấp công nhân, - làm như thế là vụ khổng trắng trợn vị lãnh tụ của Đảng dân chủ - xã hội cách mạng Đức.

Hai là, từ bài diễn văn của Bê-ben tuyệt đối không thể rút ra kết luận rằng Bê-ben có một cách nhìn khác với Cau-xky về cách mạng Nga. Cái "hơn hẳn" của Bê-ben so với Cau-xky về mặt này, là một sự bịa đặt của ông I-ôn-lô-xơ, ông ta đã cắt rời và xuyên tạc một đoạn trong bài diễn văn của Bê-ben mà lại lờ tịt đi không đả động gì đến một loạt lời nói của Bê-ben hoàn toàn ủng hộ cách mạng Nga và thắng lợi quyết định của cách mạng Nga.

Ba là - và đây cũng là đặc điểm đáng được chúng ta chú ý nhất trong lập trường của tờ "*Tin tức nước Nga*" - mảnh khoe của ông I-ôn-lô-xơ chứng tỏ rằng chính ông ta *sợ* cách mạng Nga giành được thắng lợi quyết định. Ông I-ôn-lô-xơ gọi "cách mạng không ngừng" là "trạng thái vô chính phủ thường xuyên". Nói như thế có nghĩa là gọi cách mạng là làm loạn, nói như thế có nghĩa là trở thành kẻ *phản bội cách mạng*. Mong rằng các nhà ngoại giao của tạp chí "Giải phóng", những người thích quả quyết rằng họ không có kẻ thù ở phía tả, đừng nói với chúng tôi rằng đó là sự lỡ lời ngẫu nhiên của tờ "*Tin tức nước Nga*" nhé. Nói như thế không đúng. Đó là biểu hiện của những tình cảm sâu sắc nhất và những lợi ích căn bản nhất của bọn địa chủ phái tự do và bọn chủ xưởng phái tự do. Điều này cũng đúng đối với luận điệu của ông Vi-nô-gra-đốp là người kêu gọi đấu tranh không để cách mạng Nga đi theo con đường năm 1789. Điều này cũng đúng đối với hành động tởn của ông Tô-ru-bê-tơ-côi, là người đã nói với Nga hoàng rằng mình không tán thành làm loạn. Đó không phải là ngẫu nhiên. Đó là sự trình bày bằng lời văn duy nhất chân thực về vô số những việc làm nhục nhã của phái dân chủ tư sản ở nước ta, họ *chán ngấy* "trạng thái vô chính phủ thường xuyên", họ bắt đầu khao khát *an ninh và trật tự*, họ "đấu tranh" đã *mệt* rồi (mặc dầu xưa nay họ chưa bao giờ đấu tranh), họ *rút lui* ngay khỏi cách mạng mỗi khi thấy công nhân và nông dân thật sự vùng lên đấu tranh thật sự, muốn đánh chứ không phải chỉ bị đánh. Những người tư sản dân chủ sẵn sàng nhắm mắt làm ngơ trước những sự bạo ngược của bọn Tô-rê-pốp, trước sự tàn sát những người tay không tấc sắt, không phải họ sợ trạng thái vô chính phủ đó mà sợ "trạng thái vô chính phủ" khác, khi mà chính quyền không phải do Tô-rê-pốp, cũng không phải do Pê-tơ-run-kê-vích và Rô-đi-tsep nắm, khi mà cuộc khởi nghĩa của công nhân và nông dân *giành được thắng lợi*. Sở dĩ những người tư

sản dân chủ vui vẻ tham gia Đu-ma như thế, là vì họ cho rằng Đu-ma có thể đảm bảo cho sự phản bội cách mạng, có thể đảm bảo ngăn ngừa thắng lợi hoàn toàn của cách mạng - cái "trạng thái vô chính phủ thường xuyên" đáng sợ đó.

Tờ "Thời mới" là chúng cứ nói lên rằng chúng tôi đã vạch ra rất đúng vai trò đó của tâm lý phái tự do. Những tên đày tớ lão luyện đó của bọn Tơ-rê-pốp thấy ngay tất cả sự đê tiện của tờ "Tin tức nước Nga" và vội vàng ôm lấy bạn mình một cách thân thiết. Trong số ra ngày 13 (26) tháng Chín, tờ "Thời mới" đã trích dẫn với một vẻ đồng tình chính cái câu nói láo đốn của ông I-ôn-lô-xơ về sự "hơn hẳn" của Bê-ben so với Cau-xky, và nói:

"Như thế là những người cấp tiến "chủ trương không tham gia" của chúng ta sẽ phải gạt bỏ cả Bê-ben ra ngoài số bạn đồng minh của mình".

Kết luận hoàn toàn hợp lý. Những kẻ phản bội chuyên nghiệp của tờ "Thời mới" đã đánh giá đúng thực chất và ý nghĩa sự "lỡ lời" của tờ "Tin tức nước Nga". Không những thế, tờ "Thời mới" giàu kinh nghiệm chính trị đã rút ngay kết luận về Đu-ma. Mặc dầu ông I-ôn-lô-xơ không nói một câu nào về quan điểm của Bê-ben đối với tẩy chay, nhưng tờ "Thời mới" lại gọi chính những người tẩy chay là "những người chủ trương không tham gia". Tờ "Thời mới" không những đã vu cáo Bê-ben, mà còn vu cáo cả "phái cấp tiến", nhưng đã tỏ ra có ý kiến hoàn toàn đúng, tức là: tư tưởng chỉ đạo sách lược của "những người cấp tiến chủ trương không tham gia" chính là tư tưởng thắng lợi hoàn toàn của cách mạng, tư tưởng cách mạng không ngừng, còn chi phối phái tự do đang chạy theo Đu-ma, là tâm lý sợ "trạng thái vô chính phủ thường xuyên". Tờ "Thời mới" nói đúng. Tên đày tớ của Tơ-rê-pốp hoàn toàn có lý do để tóm lấy ông I-ôn-lô-xơ tại chỗ và nói với ông ta rằng: nếu anh không muốn có "trạng thái vô chính phủ thường

xuyên", thế thì anh là bạn đồng minh của tôi, bất cứ tài thuyết khách dân chủ nào cũng không thể làm lay chuyển được ý nghĩ của tôi về điều đó. Sự cãi cọ của chúng ta là sự cãi cọ nhỏ giữa người trong nhà, nhưng chống lại "những người giáo điều", chống lại những kẻ tán thành "trạng thái vô chính phủ thường xuyên" thì chúng ta sẽ nhất trí!

Chẳng lẽ đến bây giờ mà tờ "Tia lửa" vẫn chưa thấy được rằng khi mà nó trách những người chủ trương tẩy chay là tự kiểm chế, *tức là chủ trương không tham gia*, thì nó cũng nói cùng một giọng với tờ "Thời mới" hay sao? Chẳng lẽ nó vẫn không hiểu được rằng việc khẩu hiệu của nó phù hợp với khẩu hiệu của tờ "Thời mới" chứng minh rằng lập trường của nó có một cái gì rất giả dối hay sao?

Giai cấp tư sản châu Âu nô nê khen thái độ ôn hoà của giai cấp tư sản Nga đang thềm khát chính quyền. Bọn tôi tớ của Tơ-rê-pốp khen ông I-ôn-lô-xơ của tờ "Tin tức nước Nga" về việc chỉ trích tư tưởng "trạng thái vô chính phủ thường xuyên". Phái "Thời mới" và phái "Tia lửa" mới đều cười "chủ trương không tham gia"...

"Người vô sản", số 20,
ngày 10 tháng Mười
(27 tháng Chín) 1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đổi chiếu với bản thảo

BỘN ĐỊA CHỦ NÓI VỀ VIỆC TẮY CHAY ĐU-MA

Tạp chí "Giải phóng", số 76 đã đăng biên bản tóm tắt của đại hội tháng Bảy của phái hội đồng địa phương. Hiện giờ, khi vấn đề sách lược đối với Đu-ma nhà nước được mọi người chú ý, thì nói đến cái tài liệu ấy, tài liệu duy nhất chỉ rõ cho ta thấy phái hội đồng địa phương và phái "Giải phóng" nói đến việc tẩy chay *đúng ra là như thế nào*, là một điều rất quan trọng. Đương nhiên, không ai nghi ngờ rằng trước khi ký hoà ước, trước khi ban bố đạo luật về Đu-ma, bọn họ đã tỏ vẻ hoặc cố gắng tỏ vẻ cách mạng hơn bây giờ. Nhưng dù sao, tính chất những lý lẽ của họ vẫn hết sức bổ ích đối với việc kiểm tra cách đánh giá vấn đề của chúng tôi. Vì đây hầu như là lần đầu tiên trong lịch sử chính trị nước Nga, có tình hình là đảng đối lập và đảng cách mạng cùng thảo luận một lúc những bước chính trị cụ thể.

Hoàn toàn tự nhiên là phái dân chủ tư sản bị thúc đẩy phải nêu ra vấn đề tẩy chay, không phải là bởi cương lĩnh chung của cuộc đấu tranh của họ, không phải là bởi lợi ích của những giai cấp nhất định, mà trước hết là bởi cái cảm giác mơ hồ lúng túng, xấu hổ về hoàn cảnh mâu thuẫn và giả dối mà họ đang ở vào. Ông Si-skốp hỏi: "Làm thế nào để tham gia một việc mà trước đây chúng ta đã phê phán nghiêm khắc? Nhân dân sẽ cho rằng chúng ta tán thành dự án". Các bạn thấy đấy, con người thuộc phái tự do đó hề nghĩ

đến tẩy chay là liên tưởng đến vấn đề nhân dân, do bản năng mà ông ta cảm thấy rằng tham gia Đu-ma là làm một việc gì không tốt lắm đối với nhân dân. Ông ta không thể thoát khỏi những tia sáng yếu ớt của ý muốn tốt đẹp đi cùng với nhân dân. Một diễn giả khác là ông Ra-ép-xki lại nêu vấn đề một cách trừu tượng hơn: "Trước đây chúng ta luôn luôn đứng trên lập trường nguyên tắc, thế mà bây giờ về mặt sách lược chúng ta lại đi theo con đường thỏa hiệp. Thành thử chúng ta lên án dự án của Bu-lư-ghin, nhưng chúng ta lại rất muốn trở thành đại biểu của nhân dân. Chúng ta sẽ không đi theo con đường bấp bênh đó". Đương nhiên là ông Ra-ép-xki nói hơi quá, vì phái "Giải phóng" xưa nay *chưa bao giờ đứng* trên lập trường nguyên tắc cả. Quy vấn đề lại thành ra là hoàn toàn không thừa nhận có thỏa hiệp thì cũng không đúng: người dân chủ - xã hội cách mạng nắm được tinh thần chủ nghĩa Mác, nhất định sẽ nói với diễn giả đó rằng nếu tuyệt đối không thừa nhận những sự thỏa hiệp mà cuộc sống hiện thực buộc chúng ta phải tiến hành, thì thật là nực cười; thực chất của vấn đề không phải là ở đấy mà ở chỗ là trong bất cứ tình huống nào cũng đều phải nhận rõ và theo đuổi đến cùng mục đích của cuộc đấu tranh. Nhưng, chúng tôi xin nhắc lại, người dân chủ tư sản căn bản không hiểu được cách nêu vấn đề theo chủ nghĩa duy vật. Những hoài nghi của người ấy chẳng qua chỉ là triệu chứng của sự chia rẽ sâu sắc trong nội bộ các tầng lớp của phái dân chủ tư sản mà thôi.

Ông Rô-đi-tsep, cái con người nói suông phát biểu ý kiến sau ông Ra-ép-xki, đã giải quyết vấn đề một cách đơn giản: "Chúng ta đã có lúc phản đối điều lệ mới của hội đồng địa phương nhưng chúng ta lại tham gia hội đồng địa phương... Nếu chúng ta có lực lượng để thực hiện tẩy chay, thì nhất định đã phải tuyên bố tẩy chay" (thưa ngài rất tôn kính, có phải là vì lợi ích của những người tư hữu không thể dung hoà được với cuộc đấu tranh kiên

định chống chế độ chuyên chế, vì lợi ích đó đối lập với công nhân và nông dân, nên mới "không có lực lượng" không?... "Quy tắc thứ nhất trong nghệ thuật quân sự là: chạy trốn kịp thời"... (xin thề là vị kỹ sư của chủ nghĩa tự do ở thành phố Tve nói đúng như thế đấy! Thế mà phái tự do còn chế nhạo Cu-rô-pát-kin). "Thế này là tẩy chay: nếu sau khi tham gia Đu-ma, chúng ta đi đến quyết định thứ nhất là: "chúng ta rút lui khỏi Đu-ma. Đây không phải là cơ quan đại diện chân chính, mà không có nó thì không xong. Hãy cho chúng tôi một cơ quan đại diện chân chính đã". Đó sẽ là sự "tẩy chay" thật sự" (đương nhiên nên nói là "hãy cho"! - đối với Ba-la-lai-kin¹¹³ của phái hội đồng địa phương, thì có thể có cái gì "chân chính" hơn nữa chẳng? Chẳng trách, khi ông Gô-lô-vin nói với họ rằng ông ta "đã thuyết phục không khó khăn gì" vị tỉnh trưởng Mát-xơ-va, làm cho ông này khỏi lo ngại rằng đại hội của phái hội đồng địa phương sẽ tuyên bố mình là Quốc hội lập hiến, thì họ lại cười vui vẻ như vậy).

Ông Cô-li-u-ba-kin nói: "Mấy vị phát biểu trước nêu vấn đề như thế này: "Hoặc là tham gia Đu-ma Bu-lư-ghin, hoặc là không làm gì cả" (báo "Tia lửa" đặt vấn đề cũng giống hệt như là "mấy vị phát biểu trước" đó của cánh hữu giai cấp tư sản quân chủ). Phải hướng về phía nhân dân, tất cả nhân dân đều sẽ chống lại Đu-ma Bu-lư-ghin... Các anh hãy hướng về phía nhân dân, hãy thực sự thực hiện tự do ngôn luận và tự do hội họp. Nhưng tham gia cái cơ quan đê tiện ấy, thì các anh sẽ tự làm hại mình thôi. Ở đây, các anh sẽ bị thiếu số, thiếu số thì sẽ tự mình làm hại mình trước mắt nhân dân". Trong những lời phát biểu này lại có thể cảm thấy mối liên hệ giữa tư tưởng tẩy chay với lời kêu gọi nông dân, nội dung của tư tưởng tẩy chay là chạy từ phía Nga hoàng sang phía nhân dân. Và ông Sép-kin hiểu rất sâu lời phát biểu của ông Cô-li-u-ba-kin, vội vàng trả lời lại một cách hết sức thẳng thắn: "Nếu chúng ta phạm sai

lầm trước mắt nhân dân, mà cứu vãn được sự nghiệp thì cũng không sao" (...*sự nghiệp của giai cấp tư sản* à, nếu công nhân dự cuộc họp cao quý này, thì có lẽ họ sẽ thét vào mặt vị diễn giả đó như vậy). "Tôi không hề cãi lại rằng có lẽ chẳng bao lâu chúng ta sẽ đi theo con đường cách mạng. Nhưng, đề án của ban thường vụ (dự án nghị quyết chống tẩy chay) muốn tránh điều đó, vì xét về mặt giáo dục cũng như về mặt cảm tình" (giáo dục giai cấp, cảm tình giai cấp) "chúng ta đều không phải là người cách mạng".

Lý lẽ của ông Sép-kin thật là khôn ngoan! Tất cả những người trong phái "Tia lửa" mới gộp lại cũng không hiểu hơn được ông ta rằng thực chất vấn đề ở đây không phải là ở chỗ lựa chọn phương pháp, mà là ở chỗ khác nhau về mục đích. Phái "cứu vãn sự nghiệp" của chế độ hiện hành, đó là then chốt của vấn đề. Không nên mạo hiểm đi theo con đường cách mạng vì con đường đó có thể đưa công nhân và nông dân đến thắng lợi.

Nhưng cái con người ba hoa khoác lác là ông đơ - Rô-béc-ti đã phát biểu những ý kiến giống hệt như người thuộc phái "Tia lửa" mới: "Nếu vì là vô dụng mà bản dự án trở thành pháp luật thì làm thế nào? Cầm vũ khí khởi nghĩa hay sao?". (Thế nào, ông Rô-béc-ti, làm thế nào có thể "gắn liền khởi nghĩa với Đu-ma" được!? Thật đáng tiếc, ông không quen biết phái Bun của chúng tôi, họ sẽ có thể giải thích để ông hiểu là không thể gắn liền như thế được.) "Tôi nghĩ rằng trong tương lai nhất định sẽ nổ ra khởi nghĩa. Còn bây giờ thì sự chống cự chỉ có thể là đơn thuần tiêu cực hoặc là tiêu cực, nhưng bao giờ cũng sẵn sàng chuyển biến thành tích cực". (Chà! Một người cấp tiến đáng yêu biết bao! Nếu ông ta dùng khẩu hiệu "tự quản cách mạng" của tờ "Tia lửa" mới, thế thì tốt biết mấy - có lẽ ông ta sẽ có thể hát bài a-ri-a như thế này, thế này...) "... giấy uỷ nhiệm chỉ có thể cấp cho những người hạ quyết tâm dù thế nào cũng phải hoàn thành cuộc cách mạng". Đã

thấy chưa! Chúng tôi không đúng sao, khi nói rằng Pác-vu-xơ đã gặp và ôm lấy một người thuộc phái "Giải phóng"? Chúng tôi không đúng sao, khi nói rằng tờ "Tia lửa" mới có thể đã mắc mưu những câu nói văn hoa của bọn địa chủ ba hoa?

"Người vô sản", số 20,
ngày 10 tháng Mười
(27 tháng Chín) 1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

VỀ VẤN ĐỀ THỐNG NHẤT ĐẢNG¹¹⁴

Lời ban biên tập. Ban chấp hành trung ương đã nêu vấn đề rất rõ ràng và dứt khoát, về phía chúng tôi, chúng tôi chỉ có thể hoan nghênh điều đó. Hoặc là hợp nhất với đảng trên cơ sở các nghị quyết của Đại hội III, hoặc là tiến hành một đại hội thống nhất. Ban tổ chức phải có một sự lựa chọn dứt khoát. Nếu nó không tán thành việc gia nhập đảng trên cơ sở các nghị quyết của Đại hội III, thì phải bắt tay ngay vào việc chuẩn bị và tạo điều kiện để họp đại hội thống nhất. Muốn thế, một là, hai bên phải tuyên bố chính thức và thật rõ ràng rằng trên nguyên tắc cần phải triệu tập hai đại hội cùng một lúc và tại cùng một nơi; hai là, còn phải chính thức quy định rằng tất cả mọi tổ chức của mỗi bộ phận của đảng phải phục tùng vô điều kiện nghị quyết của đại hội của bộ phận mình. Nói một cách khác, hai đại hội phải có tính cách quyết định, chứ không phải chỉ có tính cách tư vấn đối với các tổ chức của mỗi bộ phận đảng; ba là, phải quy định rõ ràng trước rằng đại hội phải được triệu tập trên cơ sở nào, tức là tổ chức nào cử bao nhiêu đại biểu có quyền biểu quyết đi dự đại hội (đối với những tổ chức của bộ phận đảng thừa nhận Đại hội III, thì điểm 2 và điểm 3 đã được quy định trong điều lệ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga mà Đại hội III đã thông qua); bốn là, phải bắt đầu thương lượng ngay về thời gian và địa điểm họp đại hội (còn điều kiện và thời gian hai

đại hội hợp nhất với nhau thì sẽ do chính hai đại hội trực tiếp quyết định); năm là, vấn đề cực kỳ quan trọng là bắt tay ngay vào việc vạch ra bản đề án hợp nhất rõ ràng, tỉ mỉ nhất, sẽ đưa cho hai đại đội quyết định. Đó là một công việc cấp bách phải làm. Kinh nghiệm của các đảng khác cũng như của đảng ta đều chứng minh rõ ràng rằng không có một hoặc mấy đề án về hợp nhất được chuẩn bị trước, được công bố và được thảo luận về mọi mặt thì các đại hội căn bản không thể quyết định được vấn đề khó khăn như vậy.

Cho nên, bây giờ đến lượt Ban tổ chức phải bắt tay vào việc, tất cả những người ủng hộ việc thống nhất đều nóng lòng chờ đợi quyết định của Ban tổ chức.

"Người vô sản", số 20,
ngày 10 tháng Mười
(27 tháng Chín) 1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

MỘT SỰ TRẢ LỜI BỰC TỨC

Bài báo của chúng tôi "Thuyết về sự phát sinh tự nhiên" ("Người vô sản", số 16)¹⁾ đã khiến cho phái Bun trả lời lại hết sức bực tức. Ngay cả cái kho những lời lẽ bực tức của họ cũng không đủ dùng, nên họ còn mượn cả lời lẽ của Plê-kha-nốp, một đối thủ nổi tiếng về tranh luận thô bỉ. Vậy vấn đề gì đã xảy ra? Tại sao phái Bun lại phát khùng? Nguyên do là vì, một mặt, chúng tôi cho rằng phái Bun khen báo "Tia lửa" như thế có thể là một sự châm biếm, và mặt khác, chúng tôi đã chế nhạo sự nhất trí giữa phái Bun và báo "Tia lửa" trên một loạt vấn đề. Phái Bun gán cho chúng tôi thái độ hai mặt, buộc cho chúng tôi giữ trò ảo thuật v.v., đồng thời *hoàn toàn tránh không nói gì đến* toàn bộ sự phân tích của chúng tôi về những lý lẽ rõ ràng là không phải châm biếm và cũng rõ ràng là không đúng của phái Bun. Tại sao phái Bun lại tránh không nói gì sự phân tích đó về thực chất của vấn đề mà chính họ đã nêu ra? Vì qua sự phân tích đó thì thấy rõ *tính chất hai mặt trong lập trường của bản thân phái Bun*, một mặt nó phản đối sách lược của phái "Tia lửa" về "Đu-ma", mặt khác nó lặp lại một cách cực kỳ nghiêm chỉnh một loạt sai lầm của phái "Tia lửa". Điều mà phái Bun bực tức nói rằng đó là do tính chất hai mặt của chúng tôi thì trong thực tế lại là do *lập*

¹⁾ Xem tập này, tr. 293-300.

trường hai mặt của phái Bun trong vấn đề dưới đây: chúng ta phải nêu ra khẩu hiệu Quốc hội lập hiến do chính phủ cách mạng lâm thời hay do Nga hoàng hay Đu-ma nhà nước triệu tập, hay là nêu khẩu hiệu Quốc hội lập hiến đó sẽ phát sinh tự nhiên? Chúng tôi đã vạch ra rằng phái Bun *đã mơ hồ trong vấn đề này*. Cho đến bây giờ, phái Bun vẫn chưa trả lời thẳng vấn đề đó. Và nếu hiện nay phái Bun chửi rủa vì chúng tôi đã nêu cho họ một tấm gương, thế thì chúng tôi xin trả lời họ bằng một câu tục ngữ: "Đừng có trách gương, nếu...".

"Người vô sản", số 20,
ngày 10 tháng Mười
(27 tháng Chín) 1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo

HỘI NGHỊ MỚI CỦA PHÁI MEN-SÊ-VÍCH

Chúng tôi đã nhận được bản nghị quyết in thạch của "Hội nghị sáng lập (!?) ở miền Nam" của những người men-sê-vích¹¹⁵. Nghị quyết quan trọng nhất của hội nghị (về Đu-ma nhà nước), chúng ta sẽ bàn đến sau. Tạm thời, chúng tôi chỉ vạch ra rằng trong hai điểm chủ yếu của sách lược về "Đu-ma" của phái "Tia lửa" thì hội nghị đã gạt bỏ "việc gây sức ép để bầu vào Đu-ma nhà nước những người kiên quyết" (theo tinh thần của Mác-tốp, của Tsê-rê-va-nin, của Pác-vu-xơ), nhưng đã chấp nhận "tổ chức toàn dân bầu cử Quốc hội lập hiến". Ba nghị quyết đã được thông qua về vấn đề thành phần ban biên tập báo "Tia lửa", nhưng vấn đề vẫn chưa được giải quyết. Một nghị quyết đề nghị Ác-xen-rốt đừng rút ra khỏi ban biên tập, một nghị quyết khác đề nghị Plê-kha-nốp trở lại ban biên tập (hội nghị - chắc là không có ý châm biếm - còn tỏ ra "ngạc nhiên không hiểu" tại sao Plê-kha-nốp rút ra khỏi ban biên tập), nghị quyết thứ ba cảm ơn báo "Tia lửa", tỏ ra hoàn toàn tín nhiệm tờ báo đó v.v., nhưng vấn đề thành phần ban biên tập thì "giao cho hội nghị sáng lập toàn Nga quyết định cuối cùng". Như mỗi người đều biết, "hội nghị I toàn Nga" đã "giao" cho các tổ chức địa phương giải quyết vấn đề. Bây giờ, các tổ chức địa phương lại "giao" cho hội nghị *sáng lập* giải quyết... Có lẽ nên gọi cái đó là trừ bỏ bệnh quan liêu và bệnh hình thức... Trong lúc đó thì báo

"Tia lửa" vẫn cứ tự xưng là Cơ quan ngôn luận trung ương, danh hiệu mà ngay cả những người ủng hộ nó cũng không cho nó mang. Lập trường thích hợp đấy chứ, còn gì phải nói nữa!

Điều lệ tổ chức của hội nghị miền Nam là chép lại bản điều lệ mà mọi người đều biết¹¹⁶, tuy nhiên có sửa mấy chỗ không lớn lắm; có bổ sung điều sau đây: "cơ quan cao nhất của đảng là đại hội của đảng, tùy theo điều kiện cho phép, đại hội họp mỗi năm một lần". Chúng tôi nhiệt liệt hoan nghênh sự cải tiến đó. Do có điểm mới và rất tốt là "Ban chấp hành trung ương do đại hội bầu ra", do có nguyện vọng tốt đẹp là giải quyết (mặc dầu là sau này) cả vấn đề thành phần ban biên tập tại đại hội, nên sự cải tiến đó chứng minh có sự nhích dần về phía nghị quyết của Đại hội III. Chúng tôi mong rằng, sau khoảng 4 tháng nữa, hội nghị "sáng lập" lần sau sẽ định ra được cả thủ tục triệu tập các đại hội, những cơ quan cao nhất đó của đảng... Đáng tiếc là về vấn đề thống nhất, hội nghị đã loanh quanh mà không nói thẳng ra rằng: các anh có đồng ý thống nhất trên cơ sở Đại hội III không? nếu không thì các anh có đồng ý chuẩn bị hai đại hội cùng một lúc và ở một nơi không? Chúng tôi mong rằng hội nghị "sáng lập" lần sau (họp sớm hơn một chút thì tốt, không cần chờ bốn tháng sau!) sẽ giải quyết được vấn đề này.

*"Người vô sản", số 20,
ngày 10 tháng Mười
(27 tháng Chín) 1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo*

ĐẠI DIỆN CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA TẠI CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA ¹¹⁷

Về vấn đề này, "Hội nghị sáng lập ở miền Nam" của phái men-sê-vích đã thông qua nghị quyết dưới đây: "Sau khi nghiên cứu những vấn đề cho thấy đồng chí Lê-nin không có một biện pháp nào để thỏa thuận với "phái thiểu số" về vấn đề đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế, mà lại biến vấn đề đó thành đối tượng đấu tranh giữa hai bộ phận của đảng tại Cục quốc tế, nêu những bất đồng ý kiến có tính chất bè phái vụn vặt lên hàng đầu, hội nghị các tổ chức miền Nam rất lấy làm tiếc, đồng thời đề nghị đồng chí Plê-kha-nốp tiếp tục đại diện cho bộ phận đảng của chúng ta trong Cục quốc tế, đề nghị tất cả các tổ chức "phái đa số" phát biểu ngay ý kiến về vấn đề này và uỷ nhiệm cho đồng chí Plê-kha-nốp làm đại biểu của mình ở đó, để thực hiện sự thống nhất mà chúng ta đang cố gắng đạt tới, và duy trì trước mắt tất cả các đảng xã hội chủ nghĩa khác ở tất cả các nước khác uy tín của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga mà tất cả chúng ta đều quý trọng".

Nghị quyết đó buộc người ký tên dưới đây phải nói rõ chân tướng của sự việc như sau: 1) Những người men-sê-vích không thể không biết rằng bất cứ sự thỏa thuận nào cũng đều do Ban chấp hành trung ương ở trong nước Nga quyết định. Cố ý chỉ nói đến một mình "đồng chí Lê-nin", là không đúng sự thật. 2) Ngay sau khi Đại hội III bế mạc, hai uỷ viên Ban chấp hành trung ương ở Nga đã đích

thân ngỏ ý với Plê-kha-nốp, mong ông ta vừa làm đại biểu của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Cục quốc tế vừa đảm nhiệm công việc biên tập tờ báo khoa học. Nhưng Plê-kha-nốp đã từ chối. Nói rằng: "không có một biện pháp nào..." là hoàn toàn không dựa trên sự thật. 3) Khi Plê-kha-nốp, sau khi đã từ chối như vậy, rút ra khỏi ban biên tập báo "Tia lửa", ông ta tuyên bố (ngày 29 tháng Năm) trên báo chí, *không nói với Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*, rằng ông ta *chỉ* đồng ý đại biểu cho cả hai bộ phận của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và ông ta, cũng trên báo chí, hỏi những người thừa nhận Đại hội III có đồng ý không. 4) Ban biên tập báo "Người vô sản" đăng lại ngay (số 5, ra ngày 26 (13) tháng Sáu) lời tuyên bố của Plê-kha-nốp và nói thêm rằng đã nêu vấn đề cho Ban chấp hành trung ương giải quyết. 5) Trước khi Ban chấp hành trung ương giải quyết vấn đề, tôi lấy danh nghĩa Ban chấp hành trung ương liên hệ với Cục quốc tế để báo cáo về tình hình Đại hội III và báo cáo với Ban chấp hành trung ương về công tác của Cục quốc tế, đồng thời tôi đã tuyên bố rằng vấn đề đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế chưa được giải quyết¹⁾. Nói một cách khác, trước khi vấn đề đại biểu chuyên nhiệm tại Cục quốc tế được giải quyết thì Ban chấp hành trung ương liên hệ với Cục quốc tế thông qua đại biểu của mình ở nước ngoài. 6) Sau khi công khai tuyên bố rõ ràng với Cục quốc tế rằng sự liên hệ của tôi với Cục chỉ có tính chất tạm thời, tôi không hề nêu ra vấn đề *nào* về "đấu tranh" và "bất đồng ý kiến" cả, tôi chỉ giới thiệu các nghị quyết của Đại hội III, mà việc này tôi tuyệt đối có nhiệm vụ phải làm. 7) Plê-kha-nốp đã viết thư cho Cục quốc tế *ngày 16 tháng Sáu*,

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.10, tr. 250.

trong thư, ông ta đã (a) khẳng định sai lầm rằng ông ta đã được uỷ nhiệm làm đại biểu cho cả hai phái, và (b) trình bày lịch sử chia rẽ từ Đại hội II đến nay, trong đó có nhiều chỗ trái với sự thật, hoàn toàn đứng trên lập trường men-sê-vích, nói rằng Ban chấp hành trung ương triệu tập Đại hội III là "hành động hoàn toàn tùy tiện", rằng phái điều hoà trong đảng ta là "*phái đâm lầy*", rằng "chỉ có trên dưới một nửa số tổ chức "có đủ thẩm quyền"" tham gia đại hội, rằng đại hội là "sự kết hợp giữa những người theo chủ nghĩa tập trung cực đoan với "*phái đâm lầy*"" v.v..

8) Trong thư gửi cho Cục quốc tế *ngày 24 tháng Bảy 1905¹⁾*, tôi đã lần lượt bác bỏ từng điều trong bức thư đó của Plê-kha-nốp (bức thư của Plê-kha-nốp, tôi chỉ được đọc sau khi ông ta gửi đi một tháng, khi Cục quốc tế sao gửi một bản cho tôi). Về vấn đề "*phái đâm lầy*", tôi đã viết trong thư như sau: "Quả thật trong đảng chúng tôi có một "*phái đâm lầy*". Trong cuộc đấu tranh nội bộ của đảng, họ thường xuyên chạy từ bên này sang bên kia. Người đầu tiên trong những phần tử đó là Plê-kha-nốp, tháng Mười một 1903, ông ta đã ngã từ phái đa số sang phái thiểu số và đến ngày 29 tháng Năm 1905, lại tách khỏi phái thiểu số, rút khỏi ban biên tập báo "Tia lửa". Chúng tôi không tán thành cái lối nghiêng bên này ngã bên kia đó, nhưng chúng tôi cho rằng nếu những kẻ không vững vàng, tức là những người trong "*phái đâm lầy*", sau khi nghiêng ngã trong một thời gian dài, mà quyết định đi theo chúng tôi, thì người ta cũng không thể trách cứ chúng tôi về điều đó". Cũng trong bức thư đó, tôi nói rằng về vấn đề tình hình sau khi chia rẽ, Cục quốc tế cần phải nắm được "bản dịch đầy đủ tất cả các nghị quyết của hội nghị". Tôi cũng nói thêm: "Nếu báo "Tia lửa" không chịu gửi bản dịch đó cho Cục quốc tế, thì chúng tôi sẵn sàng làm việc đó".

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t.47, tr. 43 - 47.

Bây giờ xin để bạn đọc phán đoán xem hành vi của Plê-kha-nốp có phải là không thiên lệch chút nào không, còn hội nghị mới trình bày sự việc có đúng sự thật không? Ai làm hại uy tín của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga? Ai tự ý báo cáo với Cục quốc tế lịch sử chia rẽ từ sau Đại hội II đến nay? Ai nêu ra "sự bất đồng ý kiến có tính chất bè phái"??

N.Lê-nin

P.S. Để thỏa mãn nguyện vọng của Hội nghị miền Nam muốn biết ý kiến của các tổ chức phái đa số, dưới đây xin công bố nghị quyết của Ban chấp hành Cô-xtơ-rô-ma của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga¹¹⁸, gửi đến cho chúng tôi hồi tháng Tám 1905. Ban biên tập chưa nhận được nghị quyết nào khác về vấn đề này.

*"Người vô sản", số 20,
ngày 10 tháng Mười
(27 tháng Chín) 1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo*

NHỮNG CUỘC MẠN ĐÀM VỚI BẠN ĐỌC ¹¹⁹

Lời ban biên tập. Chúng tôi trích đăng bức thư của một đồng chí uỷ viên trong một ban chấp hành của đảng ta. Đồng chí đó là một trong số không nhiều lắm những đồng chí chẳng những viết tin cho Cơ quan ngôn luận trung ương, mà còn nói chuyện *minh* hiểu sách lược ra sao, *minh* vận dụng sách lược như thế nào. Không có những cuộc trao đổi như vậy, - mà những cuộc trao đổi này thì không phải chỉ cốt để đăng báo, - thì không thể cùng nhau vạch ra sách lược thống nhất của đảng được. Không có sự trao đổi ý kiến như vậy với những người làm công tác thực tiễn thì ban biên tập của tờ báo ở ngoài nước không bao giờ có thể thật sự nói lên được tiếng nói của toàn đảng. Cho nên, chúng tôi công bố ý kiến của đồng chí đó, - một đồng chí chỉ biết rõ một phần nhỏ những sách báo xuất bản gần đây, - là nhằm khuyến khích thật nhiều đồng chí làm công tác thực tiễn cũng sẽ tiến hành những cuộc mạn đàm và trao đổi ý kiến tương tự như thế về tất cả mọi vấn đề của đảng.

*"Người vô sản", số 20,
ngày 10 tháng Mười
(27 tháng Chín) 1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo*

NHỮNG NGÀY ĐẮM MÁU Ở MÁT-XCƠ-VA ¹²⁰

Giơ-ne-vơ, ngày 10 tháng Mười (27/IX).

Một cuộc khởi nghĩa mới của công nhân lại bùng nổ - đó là cuộc bãi công có tính chất quần chúng và cuộc chiến đấu ngoài đường phố ở Mát-xcơ-va. Ngày 9 tháng Giêng, ở thủ đô đã vang lên tiếng sấm đầu tiên của cuộc đấu tranh cách mạng của giai cấp vô sản. Tiếng sấm đó đã vang khắp nước Nga, lôi cuốn với một tốc độ chưa từng thấy trên một triệu người vô sản vào cuộc đấu tranh khổng lồ. Tiếp sau Pê-téc-bua, là các vùng ngoại vi, ở đây, ách áp bức dân tộc đã làm gay gắt thêm sự đè nén về chính trị vốn đã không tài nào chịu nổi rồi. Ri-ga, Ba-lan, Ô-đét-xa và Cáp-ca-dơ đã lần lượt trở thành những lò lửa của khởi nghĩa đang ngày càng lan rộng và ăn sâu. Hiện giờ, cuộc khởi nghĩa đã lan tới miền trung tâm nước Nga, lan đến trái tim những miền "Nga chính cống" là những nơi mà tình trạng ổn định xưa nay vẫn làm cho bọn phản động thấy vui mừng nhất. Tình trạng tương đối ổn định đó, tức là tình trạng lạc hậu đó của miền trung tâm nước Nga là do một loạt những điều kiện sau đây tạo nên: những hình thức kém phát triển của công nghiệp lớn, tuy thu hút rất nhiều quần chúng công nhân, nhưng chưa cắt đứt được bao nhiêu mối liên hệ với ruộng đất, chưa tập trung được bao nhiêu những người vô sản vào các trung tâm văn hoá; - ở cách

nước ngoài rất xa; - không có sự chia rẽ dân tộc. Phong trào công nhân nổ ra rất mạnh ở vùng này ngay từ những năm 1885 - 1886¹²¹, về sau hình như đã nguội lạnh đi một thời gian lâu, và những cố gắng của những người dân chủ - xã hội hàng chục hàng trăm lần vấp phải những điều kiện công tác đặc biệt khó khăn ở nơi đó.

Nhưng cuối cùng, vùng trung tâm cũng đã chuyển mình. Cuộc bãi công ở I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ¹²² chứng tỏ rằng công nhân đã trưởng thành về chính trị đến một trình độ cao không ai ngờ. Sau cuộc bãi công đó tình trạng sôi sục trong cả vùng công nghiệp miền trung tâm diễn ra không ngừng, ngày một tăng thêm và lan rộng. Bây giờ, tình trạng sôi sục đó đã trào ra ngoài và đã biến thành khởi nghĩa. Không nghi ngờ gì nữa, những sinh viên cách mạng ở Mát-xcơ-va lại càng làm cho cuộc nổi dậy này mạnh thêm, họ vừa mới thông qua một nghị quyết hoàn toàn giống như nghị quyết của sinh viên Pê-téc-bua, nghiêm khắc lên án Đu-ma nhà nước, kêu gọi mọi người đấu tranh để lập nền cộng hoà, lập chính phủ cách mạng lâm thời. Các giáo sư thuộc phái "tự do" vừa mới bầu ngài Tô-ru-bê-tơ-côi khét tiếng, một người theo phái tự do trăm phần trăm, làm hiệu trưởng, bây giờ lại đóng cửa trường đại học trước sự đe dọa của cảnh sát: theo lời của chính họ, thì họ sợ tấn thảm kịch Ti-philít¹²³ lại tái diễn trong trường đại học. Họ làm như vậy, chỉ là để cho sự đổ máu trên đường phố, ở ngoài trường đại học, xảy ra nhanh hơn.

Căn cứ vào tin điện văn tắt đăng trên báo chí nước ngoài, chúng tôi phán đoán rằng sự biến Mát-xcơ-va có thể nói là đã nằm trong một tiến trình phát triển "bình thường" quen thuộc từ sau ngày 9 tháng Giêng. Bắt đầu là cuộc bãi công của thợ sắp chữ nhà in, cuộc bãi công này lan ra rất nhanh. Ngày thứ bảy 24 tháng Chín (7 tháng Mười), các nhà in, các xe điện, các xưởng thuốc lá đều ngừng việc. Báo chí không ra được. Người ta chờ nổ ra cuộc tổng bãi công

của công nhân nhà máy và công nhân đường sắt. Buổi tối đã có những cuộc biểu tình quy mô lớn, ngoài thợ sắp chữ ra, còn có công nhân các ngành nghề khác và sinh viên v.v. tham gia. Lính Cô-dắc và hiến binh nhiều lần giải tán quần chúng biểu tình nhưng quần chúng lại tập hợp lại. Nhiều cảnh sát bị thương. Những người biểu tình ném đá và bắn súng lục. Viên sĩ quan chỉ huy hiến binh bị thương nặng. Một sĩ quan Cô-dắc, một tên hiến binh bị chết v.v..

Thứ bảy, những người thợ bánh mì cũng tham gia bãi công.

Chủ nhật 25 tháng Chín (8 tháng Mười), các sự biến đột nhiên có bước ngoặt nghiêm trọng. Từ 11 giờ sáng, công nhân bắt đầu tập trung ở các phố, đặc biệt ở đại lộ Xtơ-ra-xtơ-nôi và ở những nơi khác. Quần chúng hát bài "Mác-xây-e". Máy nhà in không chịu bãi công đều bị phá huỷ. Lính Cô-dắc chỉ giải tán được những người biểu tình sau một cuộc chống cự ác liệt.

Trước hiệu Phi-líp-pốp, gần dinh tổng trấn quân sự, một đám đông khoảng 400 người tụ tập, chủ yếu là thợ bánh mì học việc. Lính Cô-dắc tấn công đám đông. Công nhân chạy vào các nhà, trèo lên mái rồi ném đá xuống lính Cô-dắc. Bọn Cô-dắc bắn lên mái nhà và thấy không hạ nổi công nhân liền dùng lối đánh bao vây chính quy. Ngôi nhà bị vây chặt, một đơn vị cảnh sát và hai đại đội lính tinh nhuệ đi vòng phía bên, ập vào nhà theo lối cửa sau và cuối cùng chiếm được mái nhà. 192 thợ học việc bị bắt, trong đó có tám người bị thương; hai công nhân chết (xin nhắc lại rằng tất cả những tin đó đều là những tin điện của các báo nước ngoài, tất nhiên còn xa sự thật rất nhiều và mới chỉ cho phép hình dung được đại khái quy mô của cuộc chiến đấu). Một tờ báo Bỉ đáng tin cậy báo tin rằng những người quét đường phải cố gắng rửa những vết máu trên đường phố, tờ báo đó nói: chi tiết nhỏ đó chứng minh được tính chất nghiêm trọng của cuộc chiến đấu rõ hơn những bản báo cáo dài dòng.

Về cuộc tàn sát trên đường phố Tve, các báo ở Pê-téc-bua hình như đã được phép đưa tin. Nhưng ngay hôm sau, cơ quan kiểm duyệt lại sợ tuyên bố công khai. Theo công điện của nhà đương cục ngày thứ hai 26 tháng Chín (9 tháng Mười) thì ở Mát-xcơ-va không hề có một cuộc rối loạn nghiêm trọng nào. Nhưng điện thoại lại báo về cho toà soạn các báo ở Pê-téc-bua những tin khác. Thì ra đám đông lại tụ họp gần dinh tổng trấn quân sự. Cuộc xung đột đã nổ ra ác liệt. Lính Cô-dắc đã bắn nhiều lần. Khi chúng xuống ngựa để bắn thì ngựa của chúng giầy xéo lên rất nhiều người. Về chiều, các đại lộ đều chật ních những đám đông công nhân, họ hô khẩu hiệu cách mạng và phát cờ đỏ. Đám đông đập phá các hiệu bánh mì và cửa hàng vũ khí. Cuối cùng đám đông bị cảnh sát giải tán. Nhiều người bị thương. Sở điện tín trung ương phải có một đại đội lính canh gác. Cuộc bãi công của thợ bánh mì biến thành tổng bãi công. Sự phấn uất trong sinh viên càng mạnh thêm, những cuộc mít-tinh ngày càng đông thêm và ngày càng có tính chất cách mạng hơn. Phóng viên ở Pê-téc-bua của tờ "Tai-mo" đưa tin: ở Pê-téc-bua có rải truyền đơn kêu gọi đấu tranh, thợ bánh mì ở đây rất công phần và ở đây đã quyết định biểu tình vào thứ bảy, ngày 1 (14) tháng Mười, công chúng vô cùng lo ngại.

Dù những tin tức trên có quá vắn tắt, nhưng cũng đủ để rút ra được kết luận rằng khởi nghĩa nổ ra ở Mát-xcơ-va so với những nơi khác chưa phải là ở mức độ cao nhất của phong trào. Ở đó chưa có hành động của những đội quân cách mạng được rèn luyện trước và vũ trang tốt, không có tình trạng quân đội, dù chỉ là một bộ phận, chạy sang phía nhân dân, không có hiện tượng sử dụng rộng rãi loại vũ khí nhân dân "kiểu mới", như bom (loại vũ khí mà ngày 26 tháng Chín - tức ngày 9 tháng Mười - người Ti-phlít đã dùng, làm cho bọn Cô-dắc và binh lính sợ hết hồn). Thiếu bất cứ một điều kiện nào trong số các điều kiện đó thì không thể

tính đến việc vũ trang một số đồng công nhân, cũng không thể hy vọng cuộc khởi nghĩa thắng lợi. Ý nghĩa của các sự biến ở Mát-xcơ-va, như chúng tôi đã nhận xét, là ở chỗ khác: những sự biến đó đánh dấu cuộc thử lửa đầu tiên của một trung tâm lớn, đánh dấu việc lôi cuốn một khu công nghiệp to lớn vào cuộc chiến đấu thật sự.

Cuộc khởi nghĩa ở Nga không và tất nhiên không thể phát triển thuận buồm xuôi gió được. Đặc điểm nổi bật của ngày 9 tháng Giêng ở Pê-téc-bua là đông đảo quần chúng nhất trí, nhanh chóng tham gia phong trào, họ không được vũ trang, không chuẩn bị chiến đấu nhưng đã tiếp thu được bài học chiến đấu vĩ đại. Đặc điểm của phong trào ở Ba-lan và Cáp-ca-dơ là cuộc chiến đấu hết sức kiên cường, dân chúng dùng vũ khí và bom tương đối nhiều hơn. Đặc điểm của cuộc đấu tranh ở Ô-đét-xa là một bộ phận binh lính chạy sang hàng ngũ những người khởi nghĩa. Trong tất cả các trường hợp, bao giờ phong trào về căn bản cũng có tính chất vô sản, cũng gắn chặt với cuộc bãi công của quần chúng. Ở Mát-xcơ-va, tình hình diễn biến của phong trào cũng giống như ở nhiều trung tâm công nghiệp tương đối nhỏ khác.

Bây giờ đương nhiên một câu hỏi được đặt ra trước chúng ta là: phong trào cách mạng có dừng lại ở giai đoạn phát triển đã đạt tới, ở giai đoạn "bình thường" và quen thuộc đó hay sẽ tiến lên một bước cao hơn? Nếu chúng ta dám đánh giá những sự biến phức tạp, rộng lớn như những sự biến của cách mạng Nga thì nhất định chúng ta sẽ cho rằng câu trả lời thứ hai có nhiều khả năng hơn. Song, hình thức đấu tranh hiện nay, hình thức đấu tranh có thể nói là đã học thuộc được - chiến tranh du kích, bãi công liên tiếp, tấn công kẻ địch bằng những cuộc chiến đấu trên đường phố, lúc ở nơi này, lúc ở nơi khác trong nước, làm cho chúng mệt mỏi, - cả hình thức đấu tranh đó cũng đã và

đang đem lại những kết quả hết sức quan trọng. Không một nhà nước nào có thể chịu đựng được *à la longue*¹⁾ cuộc chiến đấu bền bỉ đó, cuộc chiến đấu làm ngừng trệ sản xuất công nghiệp, làm bọn quan liêu và quân đội hoàn toàn mất tinh thần, làm cho mọi tầng lớp nhân dân bất mãn đối với tình thế hiện nay. Chính phủ chuyên chế ở nước Nga lại càng không thể chịu đựng được một cuộc chiến đấu như thế. Chúng ta có thể tin chắc rằng cứ kiên trì tiếp tục chiến đấu dù chỉ bằng những hình thức mà phong trào công nhân đã sáng tạo ra, cũng nhất định làm cho chế độ Nga hoàng sụp đổ.

Nhưng phong trào cách mạng ở nước Nga hiện nay quyết không dừng lại ở giai đoạn đã đạt được. Trái lại, mọi sự thật đều nói lên rất rõ ràng đây chỉ là một trong những giai đoạn đầu của cuộc chiến đấu. Còn lâu, và lâu lắm nhân dân mới thấy hết được tất cả những hậu quả của cuộc chiến tranh nhục nhã và tai hại. Cuộc khủng hoảng kinh tế ở thành phố, nạn đói ở nông thôn đang làm tăng sự phẫn nộ lên một cách khủng khiếp. Theo tất cả các tin tức thì đạo quân đóng ở Mãn-châu rất đồng tình với cách mạng, và chính phủ sợ phải điều nó về nước Nga, nhưng trước nguy cơ nổ ra nhiều cuộc khởi nghĩa mới ác liệt hơn, thì không thể không điều về được. Chưa bao giờ công tác cổ động chính trị trong công nhân và nông dân ở Nga lại tiến hành rộng khắp, có kế hoạch và sâu sắc như lúc này. Trò hề Đuma nhà nước nhất định sẽ mang đến cho chính phủ những thất bại mới, làm cho nhân dân thêm căm tức. Chính chúng ta đã thấy chỉ trong khoảng mười tháng mà khởi nghĩa đã lớn mạnh ghê gớm, nên chúng ta có thể kết luận rằng khởi nghĩa phát triển đến gần một bước mới cao hơn, khi đó sẽ có những đội quân chiến đấu của những người cách mạng hoặc những bộ phận quân đội khởi loạn giúp cho quần chúng,

¹⁾ - lâu dài

họ sẽ giúp quân chúng có được vũ khí, họ sẽ gây ra một sự dao động hết sức mạnh trong hàng ngũ quân đội "Nga hoàng" (hiện giờ còn là của Nga hoàng nhưng đã không hoàn toàn là của Nga hoàng nữa), khi đó cuộc khởi nghĩa sẽ dẫn đến *thắng lợi* quan trọng mà chế độ Nga hoàng không đủ sức ngăn cản nổi, - kết luận này không phải là một chuyện hoang đường, không phải chỉ là ý muốn tốt đẹp mà là kết luận trực tiếp nhất thiết phải rút ra từ thực tế đấu tranh của quần chúng.

Quân đội của Nga hoàng đã thắng công nhân ở Mát-xcơ-va. Nhưng thắng lợi đó không làm suy yếu những người bại trận mà chỉ làm cho họ đoàn kết với nhau chặt chẽ hơn, gây cho họ lòng căm thù sâu sắc hơn, đưa họ đến gần hơn với nhiệm vụ thực tiễn của cuộc chiến đấu ác liệt. Thắng lợi đó là một thứ thắng lợi không thể không làm cho hàng ngũ của kẻ chiến thắng hoang mang dao động. Chỉ đến bây giờ, quân đội mới bắt đầu nhận thấy - nhận thức này không những chỉ căn cứ vào pháp luật mà còn dựa vào kinh nghiệm bản thân nữa - rằng hiện nay người ta động viên họ hoàn toàn là chỉ để chống lại "kẻ thù bên trong". Chiến tranh với Nhật đã kết thúc¹²⁴. Nhưng việc động viên vẫn tiếp tục, đó là cuộc động viên để *chống lại cách mạng*. Chúng ta không sợ việc động viên *đó*, chúng ta không sợ hoan nghênh nó, vì số binh lính được gọi ra chống lại nhân dân càng nhiều bao nhiêu thì việc giáo dục chính trị và cách mạng cho những binh lính đó càng nhanh bấy nhiêu. Liên tiếp động viên những đơn vị chiến đấu mới để tiến hành chiến tranh chống lại cách mạng, chế độ Nga hoàng cố trì hoãn ngày tận số của nó nhưng sự trì hoãn đó càng có lợi cho chúng ta, vì trong cuộc chiến tranh du kích kéo dài đó, những người vô sản sẽ học tập chiến đấu, còn quân đội thì không tránh khỏi bị lôi kéo vào đời sống chính trị, và tiếng gọi của cuộc sống đó, tiếng gọi chiến đấu của nước Nga trẻ tuổi lọt thấu tới những trại lính đóng kín, sẽ làm

thức tỉnh những người tối tăm nhất, lạc hậu nhất và bị áp bức nhất.

Ngọn lửa của cuộc khởi nghĩa một lần nữa bị dập tắt. Một lần nữa chúng ta hãy hô to: khởi nghĩa muôn năm!

*Viết ngày 27 tháng Chín
(10 tháng Mười) 1905*

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t.V*

Theo đúng bản thảo

GIẢI CẤP TƯ SẢN NGỦ SAY VÀ GIẢI CẤP TƯ SẢN ĐÃ TỈNH GIÁC

Đề cương bài báo

Thử tưởng tượng có một số ít người đang đấu tranh với những hiện tượng xấu ghê tởm không thể chịu được trong khi có rất nhiều người còn ngủ say lại không cảm thấy những hiện tượng xấu xa đó hay là thờ ơ trước những hiện tượng xấu xa đó. Thế thì nhiệm vụ chủ yếu của những người đấu tranh là gì? 1) đánh thức thật nhiều người đang ngủ say. 2) giáo dục cho họ về nhiệm vụ đấu tranh của họ và điều kiện đấu tranh. 3) tổ chức họ lại thành lực lượng có thể giành được thắng lợi. 4) dạy cho họ biết lợi dụng một cách đúng đắn kết quả của thắng lợi.

Lẽ tự nhiên là *điều 1* cần được làm trước *điều 2 - 4*, những *điều* này không thể thực hiện được, nếu không có *điều 1*.

Thế là số ít người đó sẽ *đánh thức* tất cả mọi người, thức giục *tất cả mọi người và từng người một*.

Sự cố gắng của họ, do sự phát triển cũng của bản thân cuộc sống, cuối cùng đã thành công. Quần chúng đã được thức tỉnh. Bấy giờ người ta bắt đầu thấy rằng một bộ phận những người được thức tỉnh *quan tâm* bảo vệ những hiện tượng xấu xa và có ý định hoặc là tự giác ủng hộ những hiện tượng đó, hoặc là duy trì những mặt và những phần có lợi cho các nhóm người được thức tỉnh đó.

Lúc đó, các chiến sĩ, những người kêu gọi chiến đấu, những người đánh thức, những người giống chuông cách

mạng sẽ *chống lại* những người đã được thức tỉnh đó, những kẻ mà *chính họ* đã đánh thức, điều đó chẳng phải là rất tự nhiên hay sao? *Lúc đó* các chiến sĩ sẽ không còn mất công để lay tỉnh "tất cả mọi người và từng người một" nữa, mà chuyển trọng tâm vào những người có thể 1) thức tỉnh được; 2) tiếp thụ tư tưởng đấu tranh triệt để; 3) đấu tranh thật sự và đấu tranh đến cùng, điều đó chẳng phải là rất tự nhiên hay sao?

Thái độ của những người dân chủ - xã hội Nga đối với phái tự do trong những năm 1900 - 1902 (đánh thức), năm 1902 - 1904 (phân loại những người đang được thức tỉnh) và năm 1905 (đấu tranh chống bọn phản bội... được thức tỉnh) là như thế đấy.

*Viết khoảng giữa ngày 27
và ngày 30 tháng Chín (10
và 13 tháng Mười) 1905*

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

**THƯ CỦA BAN BIÊN TẬP
CƠ QUAN NGÔN LUẬN TRUNG ƯƠNG
CỦA ĐẢNG
CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ**¹²⁵

Các đồng chí! Chúng tôi muốn lưu ý các đồng chí về một trong những phương pháp hợp tác trong công tác tuyên truyền giữa Cơ quan ngôn luận trung ương và cơ quan xuất bản địa phương. Người ta rất thường chê trách Cơ quan ngôn luận trung ương là xa rời phong trào, không đại chúng, v.v.. Đương nhiên những lời chê trách đó có một phần sự thật, và chúng tôi biết rất rõ rằng trong thời kỳ nước sôi lửa bỏng này, công tác ở từ xa của chúng tôi thật là chưa đầy đủ. Nhưng tình trạng xa rời phong trào của chúng tôi, một phần là vì liên hệ giữa Cơ quan ngôn luận trung ương với *quần chúng* đảng viên dân chủ - xã hội ở địa phương ít quá và không đều, sự hợp tác giữa hai bên không đầy đủ. Chúng tôi giúp đỡ các đồng chí chưa đầy đủ, điều đó không có gì đáng tranh cãi cả. Nhưng sự giúp đỡ của các đồng chí đối với chúng tôi cũng chưa đầy đủ. Bây giờ chúng tôi muốn, với thái độ đồng chí, lưu ý các đồng chí đến việc khắc phục *một* trong những khuyết điểm đó.

Những người công tác ở địa phương chưa lợi dụng đầy đủ cơ quan ngôn luận trung ương trong việc tuyên truyền. Báo trung ương đến chậm và số lượng ít. Vì vậy phải thường xuyên 1) đăng lại trên báo địa phương các bài luận văn

và tiểu luận; 2) trên báo địa phương cần phải thường xuyên viết lại hoặc thuật lại một cách đại chúng hơn những khẩu hiệu (và cả những luận văn) của báo trung ương, hơn nữa, các đồng chí có thể bổ sung, sửa đổi và cắt bớt v.v., vì các đồng chí ở địa phương thấy được rõ hơn, và mọi xuất bản phẩm của đảng đều là tài sản của toàn đảng; 3) cần phải thường xuyên *trích dẫn* trên báo địa phương những điều nói trên báo trung ương, làm cho nhiều quần chúng biết tên báo trung ương, với *ý thức* rằng đó là tờ báo chính thức của mình, đó là trung tâm tư tưởng của mình, và mình có thể hỏi ý kiến báo trung ương bất cứ lúc nào v.v., v.v.. Cần phải nắm mọi cơ hội để nói rõ trên báo địa phương, tư tưởng nào đã được nêu ra trong bài nào đó trên tờ "Người vô sản", hoặc là một tin tức tương tự nào đó đã được nói đến trong mục tin tức nào đó của tờ báo này v.v., v.v.. Điều đó rất quan trọng đối với việc làm cho *quần chúng* biết tờ báo trung ương của chúng ta và mở rộng phạm vi toàn bộ ảnh hưởng của chúng ta.

Các ban chấp hành đảng bộ địa phương trước kia đã nhiều lần chọn những bài mà họ thích để đăng lại. Hiện giờ, đặc biệt quan trọng là phải *thống nhất các khẩu hiệu* (về thái độ đối với phái tự do, phái "Giải phóng", đối với "lý luận về sự thỏa hiệp" của họ, đối với dự thảo hiến pháp của họ v.v.; vấn đề quân đội cách mạng, cương lĩnh của chính phủ cách mạng; về tẩy chay Đu-ma nhà nước, v.v.). Phải tìm mọi cách lợi dụng Cơ quan ngôn luận trung ương để làm công tác tuyên truyền ở địa phương, trên báo địa phương không những phải đăng lại mà còn phải *thuật lại* những tư tưởng và khẩu hiệu của báo trung ương, và dựa vào điều kiện của địa phương mà *phát triển* thêm hoặc cải biến đi v.v.. Điều đó có ý nghĩa rất quan trọng đối với việc hợp tác trong thực tế giữa chúng ta, đối với việc trao đổi ý kiến, đối với việc sửa chữa khẩu hiệu của chúng ta, đối với việc làm cho *quần chúng* công nhân biết rằng chúng ta

có một Cơ quan ngôn luận trung ương chính thức của đảng.

Tha thiết yêu cầu đọc và thảo luận bức thư này triệt để trong tất cả các tổ chức và tổ đảng, cho đến tận cơ sở.

Ban biên tập báo "Người vô sản"

"Công nhân", số 2,
tháng Chín 1905

Theo đúng bản thảo

ĐẠI HỘI I-Ê-NA CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI ĐỨC¹²⁶

Từ lâu rồi các đại hội của những người dân chủ - xã hội Đức đã có một ý nghĩa vượt xa phạm vi của phong trào công nhân Đức. Xét về mặt tổ chức của nó, về sự thống nhất và đoàn kết của phong trào, về số lượng dồi dào và nội dung phong phú của những sách báo mác-xít, thì Đảng dân chủ - xã hội Đức đứng đầu tất cả. Lẽ tự nhiên là trong tình hình như vậy, nghị quyết của các đại hội Đảng dân chủ - xã hội Đức cũng thường có ý nghĩa hầu như quốc tế. Về vấn đề khuynh hướng cơ hội chủ nghĩa mới nhất trong phong trào xã hội chủ nghĩa (chủ nghĩa Béc-stanh), đúng là như thế. Nghị quyết Đại hội Đrét-đen của Đảng dân chủ - xã hội - trong đó khẳng định sách lược cũ đã từng được thử thách của Đảng dân chủ - xã hội cách mạng - đã được Đại hội quốc tế xã hội chủ nghĩa ở Amxtéc-đam tiếp thu, và hiện nay trở thành nghị quyết chung của toàn bộ giai cấp vô sản giác ngộ toàn thế giới¹²⁷. Tình hình hiện nay cũng vậy. Vấn đề bãi công chính trị có tính chất quần chúng - vấn đề chính ở Đại hội I-ê-na - đã làm cho toàn thế phong trào dân chủ - xã hội quốc tế xao xuyến. Gần đây, ở nhiều nước, kể cả nước Nga, thậm chí có thể nói là đặc biệt ở nước Nga, các sự biến đã đặt vấn đề đó lên hàng đầu. Và nghị quyết của Đảng dân chủ - xã hội Đức chắc chắn sẽ có ảnh hưởng không nhỏ

đến toàn bộ phong trào công nhân quốc tế, theo ý nghĩa là nó ủng hộ và củng cố tinh thần cách mạng của công nhân đang đấu tranh.

Nhưng, trước hết chúng tôi xin nói tóm tắt mấy vấn đề ít quan trọng hơn mà Đại hội I-ê-na đã thảo luận và giải quyết. Trước hết đại hội đã thảo luận vấn đề tổ chức của đảng. Ở đây, đương nhiên chúng tôi không có ý định dừng lại ở những chi tiết của việc sửa đổi điều lệ của đảng Đức. Quan trọng là phải nhấn mạnh một đặc điểm cơ bản rất nổi bật của lần sửa đổi này: đó là khuynh hướng tiếp tục quán triệt một cách đầy đủ hơn và nghiêm chỉnh hơn *chế độ tập trung*, xây dựng một *tổ chức* vững chắc hơn. Khuynh hướng đó biểu hiện ở chỗ, một là, điều lệ đảng quy định rõ ràng mỗi đảng viên dân chủ - xã hội đều phải ở trong một tổ chức của đảng, chỉ trừ trường hợp có những nguyên nhân đặc biệt quan trọng. Hai là, thay chế độ uỷ nhiệm bằng chế độ tổ chức của Đảng dân chủ - xã hội ở địa phương, thay nguyên tắc cá nhân toàn quyền và tín nhiệm cá nhân bằng nguyên tắc liên hệ tập thể, có tổ chức. Ba là, quy định mọi tổ chức của đảng phải nộp 25% thu nhập của mình lên quỹ trung ương của đảng.

Nói chung, ở đây chúng ta thấy rõ rằng sự phát triển của phong trào dân chủ - xã hội và sự tăng cường tính chất cách mạng của nó tất nhiên và nhất thiết đòi hỏi phải thực hiện triệt để hơn chế độ tập trung. Sự tiến triển của Đảng dân chủ - xã hội Đức về mặt này là bài học hết sức bổ ích cho người Nga chúng ta. Cách đây không lâu, vấn đề tổ chức vẫn chiếm một địa vị quan trọng rất không tương xứng trong các vấn đề cấp thiết của sinh hoạt đảng ta, và trên một mức độ nào đó, thì hiện nay vẫn thế. Từ Đại hội III tới nay, hai khuynh hướng tổ chức trong đảng đã hoàn toàn hình thành: một khuynh hướng là thực hành chế độ tập trung triệt để và kiên quyết mở rộng dân chủ trong tổ chức đảng, không phải là để mị dân, không phải để nói cho hoa

mỹ mà là để thiết thực thực hiện chế độ tập trung dân chủ đó tùy theo sự mở rộng tự do hoạt động của Đảng dân chủ - xã hội ở Nga. Khuynh hướng nữa là sự mập mờ về tổ chức, "sự lơ mờ về tổ chức", toàn bộ sự nguy hại của khuynh hướng này, ngay Plê-kha-nốp, là người bênh vực nó một thời gian dài, bây giờ cũng đã thấy rõ (chúng tôi hy vọng, không bao lâu nữa, sự biến cũng sẽ làm cho ông ta thấy được mối liên quan giữa sự lơ mờ về tổ chức và sự lơ mờ về sách lược).

Chúng ta hãy nhớ lại cuộc tranh luận về điều 1 trong điều lệ đảng ta. Hội nghị đại biểu phái "Tia lửa" mới là những người trước kia nhiệt liệt bênh vực cho "tư tưởng" của công thức sai lầm của họ, bây giờ lại vứt sạch cả toàn bộ điều 1 và toàn bộ tư tưởng của điều đó. Đại hội III đã khẳng định nguyên tắc tập trung và liên hệ *có tổ chức*. Phái "Tia lửa" mới liền tìm cách đặt vấn đề mỗi đảng viên phải ở trong một tổ chức trên cơ sở những nguyên tắc chung. Bây giờ chúng ta thấy rằng người Đức (dù là những người cơ hội chủ nghĩa hay là những người cách mạng), thậm chí cũng không hoài nghi tính hợp lý *về nguyên tắc* của yêu cầu đó. Họ ghi thẳng yêu cầu đó (mỗi đảng viên phải ở trong một tổ chức của đảng) và điều lệ đảng, khi giải thích sự cần thiết phải có những *trường hợp ngoại lệ đối với quy định đó*, họ không hề nói đến nguyên tắc, mà nói... đó là vì ở Đức *không có tự do đầy đủ!* Phôn-ma, người báo cáo về vấn đề tổ chức ở Đại hội I-ê-na, khi nói đến việc cho phép có những trường hợp ngoại lệ đối với quy định đó, đã vạch ra rằng một số người như quan lại nhỏ không thể *công khai* tham gia Đảng dân chủ - xã hội. Không cần nói cũng rõ là tình hình nước Nga chúng ta thì lại khác: ở đây không có tự do, mọi tổ chức đều bí mật như nhau. Trong thời kỳ tự do cách mạng, điều đặc biệt quan trọng là phân biệt một cách nghiêm ngặt giới hạn của đảng, không cho phép có sự "mập mờ" về mặt đó. Còn

nguyên tắc hết sức tăng cường liên hệ bằng tổ chức thì vẫn không gì lay chuyển được.

Còn chế độ uỷ nhiệm mà hiện giờ những người dân chủ - xã hội Đức đã bỏ đi, sở dĩ nó tồn tại là hoàn toàn do đạo luật đặc biệt chống những người xã hội chủ nghĩa¹²⁸. Đạo luật đó càng đi vào quá khứ, thì lẽ tự nhiên và tất nhiên toàn đảng càng chuyển sang chế độ liên hệ trực tiếp giữa các tổ chức, mà không thông qua những người uỷ nhiệm nữa.

Một vấn đề khác mà Đại hội I-ê-na đã thảo luận trước khi thảo luận vấn đề bãi công chính trị, cũng rất bổ ích đối với nước Nga. Đó là vấn đề ngày lễ tháng Năm, hay nói cho đúng hơn (nếu căn cứ vào thực chất của vấn đề mà không căn cứ vào điểm đã gây ra tranh luận), là vấn đề quan hệ giữa phong trào công đoàn và Đảng dân chủ - xã hội. Chúng tôi đã nhiều lần vạch rõ trên báo "Người vô sản" rằng Đại hội Cô-lô-nhơ của công đoàn¹²⁹ đã gây những ấn tượng sâu sắc biết bao đối với những người dân chủ - xã hội Đức, thậm chí không phải chỉ riêng với những người dân chủ - xã hội Đức. Đại hội đó đã chứng tỏ rõ ràng nhất rằng ngay ở nước Đức là nơi mà truyền thống và ảnh hưởng của chủ nghĩa Mác mạnh mẽ nhất thì trong công đoàn - chú ý: công đoàn *dân chủ - xã hội* - cũng đang có khuynh hướng *phản xã hội chủ nghĩa*, khuynh hướng "công liên thuần túy" theo tinh thần Anh, tức là tinh thần tư sản tuyệt đối. Vì vậy, tại Đại hội I-ê-na, từ vấn đề biểu tình tháng Năm theo ý nghĩa riêng của nó, đã không tránh khỏi nổ ra vấn đề chủ nghĩa công liên và Đảng dân chủ - xã hội, vấn đề "chủ nghĩa kinh tế", nếu dựa theo những xu hướng trong nội bộ những người dân chủ - xã hội Nga mà nói.

Phi-sơ, người báo cáo về vấn đề ngày 1 tháng Năm, đã nói thẳng ra rằng chúng ta sẽ phạm sai lầm lớn nếu nhắm mắt trước một sự thật là: trong vấn đề này hoặc vấn đề nọ, tinh thần xã hội chủ nghĩa đang biến mất trong các công

đoàn. Thậm chí có cả tình trạng, như Brin-gman, đại biểu của công đoàn thợ mộc đã nói và đăng lên báo những câu sau đây: "Bãi công ngày 1 tháng Năm là một vật lạ trong cơ thể con người", "Trong điều kiện hiện nay, công đoàn là phương tiện duy nhất để cải thiện hoàn cảnh của công nhân" v. v.. Không kể những "triệu chứng bệnh hoạn" - như lời Phi-sơ gọi rất đúng, - còn có một loạt "triệu chứng" khác nữa. Chủ nghĩa công đoàn hẹp hòi hay "chủ nghĩa kinh tế" ở Đức, cũng như ở Nga, cũng như ở bất cứ nơi nào, đều gắn liền với chủ nghĩa cơ hội (chủ nghĩa xét lại). Tờ báo cũng của công đoàn thợ mộc đó đã viết về sự phá sản của cơ sở của chủ nghĩa xã hội khoa học, về sự sai lầm của thuyết khủng hoảng, thuyết tai hoạ v.v.. Can-ve, một tên theo chủ nghĩa xét lại, đã kêu gọi công nhân không nên bất bình, không nên tăng thêm nhu cầu, mà phải giảm đi v.v., v.v.. Liép-nếch được đại hội tán thành khi ông tuyên bố chống lại tư tưởng công đoàn "trung lập" và vạch ra rằng: "Đành rằng Bê-ben cũng đã chủ trương trung lập, nhưng tôi cho rằng đó là một trong những điểm mà Bê-ben không được đa số trong đảng tán thành".

Chính Bê-ben không thừa nhận là ông đã chủ trương công đoàn giữ tính cách trung lập đối với Đảng dân chủ - xã hội. Bê-ben đã thừa nhận vô điều kiện tính chất nguy hiểm của chủ nghĩa công đoàn hẹp hòi. Tiếp đó, Bê-ben nói rằng ông còn biết cả những ví dụ xấu hơn về cái tục lệ phường hội ngu ngốc đó: những người lãnh đạo trẻ tuổi của công đoàn thậm chí chế nhạo tất cả đảng, tất cả chủ nghĩa xã hội và lý luận đấu tranh giai cấp. Sau khi nghe những lời nói đó của Bê-ben, đại hội Đảng dân chủ - xã hội đã la ó lên vì căm tức. Đại hội đã nhiệt liệt vỗ tay khi Bê-ben tuyên bố quả quyết rằng: "các đồng chí, các đồng chí phải đứng vững ở cương vị của mình; thử nghĩ xem các đồng chí đang làm gì; các đồng chí đang đi theo con đường nguy hiểm dẫn các đồng chí đến chỗ diệt vong!".

Do đó có thể nói là Đảng dân chủ - xã hội Đức có thể đứng vững trước nguy hiểm, điều đó đáng được ca ngợi. Nó không che giấu những biểu hiện cực đoan của "chủ nghĩa kinh tế", nó không bịa ra những lời bào chữa hoặc lời nói quanh co tối tệ (mà Plê-kha-nốp của chúng ta chẳng hạn, đã bịa ra không biết bao nhiêu, sau Đại hội II). Không, Đảng dân chủ - xã hội Đức đã vạch rõ bệnh tình một cách rất rõ ràng, kiên quyết lên án những khuynh hướng có hại, trực tiếp và công khai kêu gọi toàn thể đảng viên đấu tranh chống các khuynh hướng đó. Việc đó là bài học rất bổ ích cho những người dân chủ - xã hội Nga, mà một số người trong đó đã xứng đáng được ngài Xơ-ru-vê khen ngợi vì đã "sáng mắt ra" trong vấn đề phong trào công đoàn!

Viết vào tháng Chín 1905

Đăng lần đầu năm 1924 trên
tạp chí "Dưới ngọn cờ chủ
nghĩa Mác", số 2

Theo đúng bản thảo

KHÔNG ĐƯỢC NÓI LÁO! SỨC MẠNH CỦA CHÚNG TA LÀ Ở CHỖ NÓI THẬT!

THƯ GỬI BAN BIÊN TẬP ¹³⁰

"Chúng ta không đủ sức phát động khởi nghĩa... cho nên hà tất phải gắn liền khởi nghĩa với Đu-ma... khẩu hiệu tuyên truyền là Quốc hội lập hiến". Phái Bun viết như vậy, và tác giả bài này trả lời chưa đầy đủ cho phái Bun trong số 16¹⁾.

Những lời nói đó của phái Bun phản ánh một cách tuyệt diệu *tinh thần dung tục* trong Đảng dân chủ - xã hội, tinh thần dung tục theo nghĩa là sự tầm thường, trung dung, nhạt nhẽo, chung chung, dung phạm (xưa nay, phái Bun là như vậy, ai cũng biết rằng năm 1897 - 1900 hay năm 1901-1903, năm 1904 và hiện giờ năm 1905, bao giờ họ cũng đóng vai trò ăn bám về mặt tư tưởng).

Đó là quan điểm thông thường, quen thuộc, là "lẽ phải" ("sự thắng lợi của lẽ phải", như tạp chí "*Giải phóng*" nói, và sự "sáng mắt ra").

Đó là một *câu nói láo* hết sức thậm tệ, phơi trần nó ra là một việc có ý nghĩa vô cùng quan trọng đối với cách mạng Nga và đối với giai cấp vô sản giác ngộ, với tư cách là người *duy nhất* có khả năng làm một cuộc *cách mạng thắng lợi*.

Chúng ta không đủ sức phát động khởi nghĩa, *cho nên* không cần gắn liền, *cho nên* khẩu hiệu không phải là khởi nghĩa vũ trang mà là Quốc hội lập hiến.

¹⁾ Xem tập này, tr. 293 - 301.

Thế cũng như nói rằng: chúng ta, những người không có áo mặc, không có cơm ăn, đói kém và đau khổ, chúng ta không có sức để bò ra khỏi vũng lầy đang chôn sống chúng ta, để leo lên ngọn núi đầy ánh sáng, đầy không khí tốt lành, đầy hoa thơm quả ngọt của trần gian. Chúng ta không có thang, mà không có thang thì không leo lên được. Chúng ta không có sức để kiếm ra cái thang. Cho nên không cần gắn liền cuộc đấu tranh để leo lên của chúng ta với khẩu hiệu kiếm được (respective¹⁾ làm ra) cái thang. Cho nên khẩu hiệu của chúng ta phải là: leo lên núi, leo lên núi, trên núi có hạnh phúc và con đường giải thoát, có không khí và ánh sáng, có sự khích lệ và sự tiếp sức.

Vì không có cái thang (mà không có thang thì không leo được) - *cho nên* không cần lấy việc kiếm cái thang làm khẩu hiệu và không cần bỏ công làm ra một cái thang, - cho nên khẩu hiệu phải là: hãy leo lên cao, lên đỉnh núi, trên núi có hạnh phúc v.v.!

Mác đã nói: "Những kẻ yếu đuối bao giờ cũng tự cứu bằng cách tin vào phép lạ!"¹³¹

Hiện nay, sự yếu đuối của giai cấp vô sản hay *đầu óc yếu đuối* của phái Bun và báo "Tia lửa" mới đang tự cứu bằng cách tin vào phép lạ? - tin rằng không có thang cũng leo lên núi được? - tin rằng không có khởi nghĩa cũng có Quốc hội lập hiến được?

Lòng tin đó là lòng tin của người điên. Không có khởi nghĩa vũ trang thì Quốc hội lập hiến chỉ là ảo tưởng, là nói suông, là nói láo, là nơi tán gẫu kiểu Phran-pho mà thôi.

Sự lừa bịp và giả dối của phái "*Giải phóng*", *cái khẩu hiệu tư sản đầu tiên* đó ở Nga với hình thức chính trị rộng rãi, hình thức chính trị có tính chất quần chúng và hình thức nhân dân, chính là thể hiện ở chỗ nó cổ vũ lòng

¹⁾ - hoặc là

tin vào phép lạ, cổ vũ lối nói láo đó. Vì giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa **cần** có những lời nói láo đó, đối với nó thì đó không phải là nói láo mà là sự thật vĩ đại nhất, là chân lý của lợi ích giai cấp của nó, là chân lý của tự do tư sản, là chân lý của bình đẳng tư bản chủ nghĩa, là cái thiêng liêng trong những cái thiêng liêng của tình nghĩa con buôn.

Đó là chân lý *của nó* (của giai cấp tư sản), vì cái mà nó cần không phải là thắng lợi của nhân dân, không phải là để quần chúng *leo lên núi*, mà là dim họ xuống vũng lầy, là bọn tai mắt và bọn có của cưỡi lên đầu lên cổ dân đen, không phải là chiến thắng quân thù mà câu kết, *thỏa hiệp* với quân thù, = đầu hàng quân thù.

Đối với giai cấp tư sản thì đó không phải là "phép lạ", mà là sự thật, sự thật về việc phản bội cách mạng, chứ không phải sự thật về thắng lợi của cách mạng.

... Chúng ta không đủ sức để kiếm được cái thang... chúng ta không đủ sức phát động khởi nghĩa... Có phải thế không, các ngài?

Nếu như thế, thì xin các ngài thay đổi *toàn bộ* nội dung tuyên truyền và cổ động của mình đi, hãy bắt đầu nói với công nhân và toàn thể nhân dân những lời lẽ *mới* và thay đổi rồi, những lời lẽ được sắp xếp lại theo một lối mới, những lời lẽ khác.

Xin các ngài hãy nói với nhân dân: hồi công nhân Pê-téc-bua, Ri-ga, Vác-sa-va, Ô-đét-xa, Ti-phlít... chúng ta không đủ sức phát động khởi nghĩa và giành được thắng lợi trong khởi nghĩa. Cho nên chúng ta *đừng* nghĩ đến mà cũng *đừng* bàn suông đến *Quốc hội lập hiến của toàn dân* làm gì. Xin các ngài đừng làm bản những danh từ vĩ đại bằng mảnh khoe nhỏ nhen. Đừng che giấu sự yếu đuối của mình bằng cách tin vào phép lạ. Hãy lớn tiếng nói với mọi người sự yếu đuối đó đi, - nhận thức được lối là đã sửa chữa được một nửa. Nói láo, khoe khoang giả dối tức là diệt vong về

mặt tinh thần, nhất định đưa đến diệt vong về mặt chính trị.

Hỡi các bạn công nhân! Chúng ta yếu quá không thể phát động được khởi nghĩa và giành được thắng lợi trong khởi nghĩa! Cho nên các bạn hãy vút vào sọt rác những câu nói suông về *Quốc hội lập hiến của toàn dân*, hãy đuổi cổ những kẻ nói láo về vấn đề đó, hãy vạch trần sự phản bội của *phái "Giải phóng"*, của "đại biểu Đu-ma", của *những người dân chủ - lập hiến* và của những tên khốn nạn khác, vì chúng chỉ muốn Quốc hội lập hiến của toàn dân ở *đầu miêng*, cái mà chúng muốn trong thực tế là Quốc hội lập hiến *phản nhân dân*, không lập ra một cái gì mới mà chỉ vá vúi những cái cũ, không mang lại cho các bạn quần áo mới, cuộc sống mới, vũ khí mới để tiến hành cuộc đấu tranh vĩ đại mới, mà chỉ tô điểm thêm đôi chút cho bộ quần áo cũ của các bạn, chỉ đem lại ảo ảnh và lừa bịp, đem lại đồ chơi chứ không phải là vũ khí, đem lại xiềng xích chứ không phải là súng.

Hỡi các bạn công nhân! Chúng ta yếu quá không thể khởi nghĩa được. Cho nên các bạn đừng nói và đừng để cho bọn đi thuộc phái "Giải phóng", *bọn dân chủ - lập hiến* và bọn đại biểu Đu-ma nói đến *cách mạng*, đừng để cho những kẻ khốn nạn tư sản đó bôi nhọ khái niệm nhân dân vĩ đại bằng những lời lẽ đi thoã của chúng.

Chúng ta yếu ư? Nhưng thế có nghĩa là chúng ta không có, cũng không thể *có cách mạng*. Đó không phải là cách mạng của nhân dân, đó là bọn Pê-tơ-run-kê-vích và bọn đầy tớ thuộc phái tự do của Nga hoàng đang lừa bịp nhân dân. Đó không phải là đấu tranh cho tự do, đó là phái "Giải phóng" bán rẻ tự do của nhân dân để đổi lấy chỗ ngồi. Đó không phải là mở đầu cuộc sống mới mà là tăng cường cảnh đói rét, khổ dịch hôm qua, cảnh sống lay lắt, thối nát hôm qua.

Hỡi các đồng chí công nhân, chúng ta không đủ sức phát động khởi nghĩa! Chúng ta không đủ sức phát động nhân dân đứng dậy làm cách mạng! Chúng ta không đủ sức giành được tự do... Chúng ta chỉ đủ sức làm cho kẻ thù rung chuyển,

nhưng không thể đánh đổ chúng, làm cho kẻ thù rung chuyển tới mức Pê-tơ-run-kê-vích có thể cùng ngồi một chỗ với chúng. Hãy vút hết đi tất cả những lời nói suông về cách mạng, về tự do, về cơ quan đại biểu nhân dân; - ai nói những cái đó mà *trên thực tế không làm gì* để chế tạo ra cái thang nhằm đạt tới những cái đó, để phát động khởi nghĩa giành lấy những cái đó, thì chỉ là kẻ dối láo và bịp bợm, kẻ lừa bịp các đồng chí mà thôi.

Hỡi các đồng chí công nhân, chúng ta yếu! Ủng hộ chúng ta, chỉ có giai cấp vô sản với hàng triệu nông dân đã bắt đầu tiến hành những cuộc đấu tranh phân tán, không vũ trang, mờ mịt và mù quáng.

Chống lại chúng ta là tất cả bè lũ triều đình và tất cả công nhân và nông dân mặc áo lính...¹⁾

Nói tóm lại. Chúng ta yếu. Những kẻ yếu đuối tự cứu bằng cách tin vào phép lạ. Đó là sự thật thốt ra từ miệng phái Bun, từ kế hoạch của báo "Tia lửa".

Nhưng sự thật thế nào, các ngài? Lực lượng giai cấp vô sản cả nước Nga yếu hay là đầu óc những người phái Bun và phái "Tia lửa" mới yếu??

Các ngài hãy nói sự thật:

1) Không có cách mạng. Chỉ có giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa câu kết với Nga hoàng...

2) Không có đấu tranh giành tự do. Chỉ có bán rẻ tự do của nhân dân.

3) Không có đấu tranh giành quyền cử đại biểu của nhân dân. Chỉ có quyền cử đại biểu của *bọn có tiền* mà thôi.

Chúng ta yếu... do đó mà nảy ra, không thể nào tránh khỏi, mọi hành vi phản bội *cách mạng*.

Nếu các anh muốn có cách mạng, tự do, quyền cử đại biểu của nhân dân... thì *các anh phải mạnh*.

¹⁾ Trong bản thảo viết tay câu này bỏ dở.

Từ dưới lên

Các anh yếu ư?

Cách mạng là việc của kẻ mạnh!

Số phận chúng ta là cứ phải mặc rách rưới.

Các anh yếu ư?

Chỉ có mạnh mới được tự do.

Người yếu sẽ luôn luôn là nô lệ. Kinh nghiệm của toàn bộ lịch sử.

Các anh yếu ư?

Các anh sẽ có đại biểu là những chủ nô của các anh, những kẻ bóc lột.

"Quyền cử đại biểu" hoặc là thành quả của kẻ mạnh, hoặc là một tờ giấy lộn, một trò bịp, một mảnh vải che mắt kẻ yếu làm cho họ u mê...

ω) Ai yếu? Lực lượng giai cấp vô sản yếu hay là đầu óc của phái "Tia lửa", của phái Bun yếu?

χ) Muốn có cách mạng? Thế thì các anh **phải** mạnh mới được!

ξ) Chúng ta phải nói *sự thật* sức mạnh *của chúng ta* là ở đây, và *quần chúng, nhân dân, đám đông* sẽ nói rõ trong thực tế, sau khi đấu tranh, chúng ta có lực lượng hay không có lực lượng.

Chúng ta có lực lượng không?

Hay là chúng ta yếu.

ω) Ai yếu.

Viết vào tháng Chín 1905

In lần đầu năm 1926 trong Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

VỀ CÁI CHẾT CỦA TỜ-RU-BÊ-TXƠ-CÔI

Tờ "Frankfurter Zeitung" của phái tự do tỏ ra hết sức phần nộ đối với nghị quyết có tính chất triệt để cách mạng của sinh viên Mát-xcơ-va, là những người đòi chính phủ cách mạng lâm thời phải triệu tập Quốc hội lập hiến, chứ không phải Nga hoàng, không phải Đu-ma nhà nước, thậm chí (xin các đồng chí báo "Tia lửa" mới đừng lấy làm bực!) cũng không phải "tổ chức dân chủ của nhân dân" triệu tập Quốc hội lập hiến. Về vấn đề này, những nhà giao dịch chúng khoán thuộc phái tự do ở Đức đã la ó lên rằng sinh viên "không được chín chắn" v.v.. Hiện nay, cũng tờ báo đó (Abendblatt¹⁾, ngày 13 tháng Mười), khi đăng bức điện về cái chết của Tờ-ru-bê-txơ-côi, có nói rằng: "Có lẽ, ông ta (Tờ-ru-bê-txơ-côi) đã bị người ta la rầy trong Bộ giáo dục quốc dân chẳng".

Tờ-ru-bê-txơ-côi đáng thương thay! Đi cầu xin tự do nhân dân, mà lại chết vì "bị la rầy" trong phòng chờ của bộ trưởng Nga hoàng... Chúng ta sẵn sàng cho rằng đó là một sự trừng phạt quá tàn khốc ngay cả đối với kẻ thuộc phái tự do ở nước Nga nữa. Nhưng, thưa các ngài, đối với những người ủng hộ quyền tự do nhân dân, thì há chẳng phải tốt hơn và xứng đáng hơn là nên từ bỏ mọi sự liên hệ với cái

¹⁾ - Số ra buổi chiều

chính phủ của bọn đao phủ và mật thám, hay sao? Chết trong cuộc đấu tranh trực tiếp, thẳng thắn, công khai ngoài đường phố, - cuộc đấu tranh có tác dụng soi sáng và giáo dục nhân dân - chống lại bọn côn đồ đó là bọn mà nếu không tiêu diệt được chúng thì không thể có tự do thực sự, chết như thế chẳng phải tốt hơn là chết vì "bị la rầy" trong khi nói chuyện với bọn Tô-rê-pốp và lũ tay sai bỉ ổi của chúng, hay sao?

Viết đầu tháng Mười 1905

*In lần đầu năm 1926
trong Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

TÀI CHÍNH NƯỚC NGA

Chúng tôi đã nhiều lần chỉ ra rằng chính phủ chuyên chế ngày càng bị lúng túng trong những công việc của mình (có lẽ, nói đúng hơn là trong những mảnh khoé của mình) về mặt tài chính. Tính tất yếu của sự phá sản về tài chính ngày càng rõ hơn. Đây là một bằng chứng rất hay về điều đó. Phóng viên trú tại Béc-ling của tạp chí "The Economist"¹³², một trong những cơ quan có ảnh hưởng nhất của bọn trùm tư bản tài chính châu Âu, xuất bản ở Luân-đôn, ngày 11 tháng Mười (lịch mới) đã báo tin về như sau:

"Đại diện của hãng Men-đen-xon trong tuần này đã có mặt ở Pê-téc-bua để tham gia cuộc đàm phán giữa chính phủ Nga và các chủ nhà băng Pháp về món vay mới của Nga, mà ở đây người ta đã nói đến rất nhiều. Những tin tức nhận được ở đây từ các nguồn có thể nói là chính thức cung cấp, xác định tổng số món tiền vay ấy là 75 triệu li-vơ xtéc-ling (gần 700 triệu rúp), trong đó Pháp sẽ cho vay gần một nửa, còn lại thì sẽ đề nghị Đức, Hà-lan, Anh và Mỹ cho vay. Tin tức cũng xác nhận rằng phần lớn những khoản tiền vay được (of the issue) sẽ phải dùng để trang trải những tín phiếu ngân khố (?? taking up the Treasury Notes?) gửi ở Pháp và Đức trong thời gian chiến tranh.

Nước Nga phải kêu gọi các thị trường tiền tệ trong hoàn cảnh (at just this juncture) tất cả các trung tâm lớn đều phải chịu sức ép khác thường (are under unusual pressure), điều đó được coi là một bằng chứng rõ ràng chứng tỏ nước Nga đang gặp những khó khăn (straits) về tài chính. Có một nguồn tin nói rằng chỉ có một phần nhỏ tiền nói trên là được đề nghị ký kết ngay bây giờ, còn phần còn lại sẽ được thực

hiện (will be raised) sau này, chắc là vào đầu năm sau. Nhưng điều đó chỉ càng làm tăng thêm cái cảm tưởng không lợi về tình trạng thiếu tiền của nước Nga. Ở Đức, chính vào lúc này người ta chẳng có hứng thú gì đối với món vay của Nga, điều đó là lẽ tự nhiên. Không những điều kiện của thị trường tiền tệ ở đây, mà còn hơn thế nữa, tình trạng nước Nga tiếp tục bị rối loạn về chính trị (turmoil), uy tín của chính phủ giảm sút rõ rệt - chưa nói là bị đổ vỡ (breakdown), - tất cả những cái đó là những sự thật mà ở Đức người ta rất coi trọng (are being weighed in a manner) đến mức nó trở thành một điểm báo trước chẳng tốt lành gì cho việc ký kết sắp tới đây".

*Viết sau ngày 1 (14) tháng
Mười 1905*

*In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI*

Theo đúng bản thảo

GỬI ỦY BAN CHIẾN ĐẤU TRỰC THUỘC BAN CHẤP HÀNH ĐẢNG BỘ XANH PÊ-TÉT-BUA

16. X. 1905.

Các đồng chí thân mến! Rất cảm ơn các đồng chí đã gửi cho chúng tôi: 1) báo cáo của Ủy ban chiến đấu và 2) bản ghi vấn đề tổ chức việc chuẩn bị khởi nghĩa + 3) phương án tổ chức. Sau khi đọc những tài liệu này tôi thấy có nhiệm vụ viết thư thẳng cho Ủy ban chiến đấu để trao đổi ý kiến trên tinh thần đồng chí. Đương nhiên là tôi không có ý định nhận xét về việc xếp đặt thực tế công việc; trong điều kiện khó khăn của nước Nga, mọi việc có thể làm được đều đương làm, điều đó không có gì nghi ngờ cả. Nhưng qua các tài liệu mà xét thì công việc có nguy cơ biến thành bệnh giấy tờ. Tất cả những phương án đó, tất cả những kế hoạch tổ chức đó của Ủy ban chiến đấu gây cho người ta ấn tượng về bệnh quan liêu giấy tờ - xin lỗi vì tôi đã nói thẳng, nhưng tôi tin rằng các đồng chí không cho là tôi có ý định kiếm chuyện với các đồng chí. Trong việc này, những phương án và những cuộc tranh luận, bàn cãi về chức năng và quyền hạn của Ủy ban chiến đấu chẳng có tác dụng gì cả. Ở đây, cần có nghị lực hoạt động sôi nổi và cần có nghị lực nhiều hơn nữa. Tôi kính sợ, phải, kính sợ thấy rằng người ta nói đến bom đã từ *hơn nửa năm nay* rồi và vẫn chưa làm ra được một quả bom nào! Mà lại là những người có học thức nhất đã nói đấy... Hãy đi vào

thanh niên đi thôi, các ngài ạ! Đây là phương sách duy nhất để cứu vãn mọi việc. Nếu không, tôi cam đoan là các ngài sẽ bị chậm trễ (điều này tôi dựa vào tất cả tình hình mà thấy được), tuy các ngài có những ghi chú "có nhiều giá trị học thuật", có những kế hoạch, những bản vẽ, những phương án, những quy hoạch đồ sộ, nhưng lại không có tổ chức, không có công tác sinh động. Hãy đi vào thanh niên đi. Lập ngay những đội chiến đấu ở khắp nơi, cả trong sinh viên và đặc biệt trong công nhân v.v. và v.v. Hãy để họ tổ chức ngay thành những đội từ 3 đến 10, đến 30 người v.v. Hãy để họ tự vũ trang ngay, ai có gì trang bị nấy, người súng lục, kẻ dao găm, người dùng giẻ tẩm dầu để đốt v.v. Những đơn vị đó hãy chọn ngay những người lãnh đạo của mình và cố gắng *bất liên lạc*, nếu có thể được, với Ủy ban chiến đấu trực thuộc Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua. Đừng đòi hỏi hình thức, xin các ngài hãy nhỏ toẹt vào tất cả những phương án, hãy vứt đi tất cả những cái "chức năng, quyền hạn, đặc quyền". Đừng đòi hỏi bắt buộc phải gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, - đó sẽ là một yêu cầu vô lý đối với cuộc khởi nghĩa vũ trang. Đừng từ chối bất liên lạc với bất cứ nhóm nào, dù nhóm đó chỉ có ba người, với điều kiện duy nhất là nhóm đó có thể tin cậy được, không sợ bị cảnh sát lợi dụng và sẵn sàng chống lại quân đội Nga hoàng. Hãy để cho các nhóm gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga hoặc *đi theo* đảng, như thế rất tốt; nhưng nếu cứ *đòi hỏi* phải như thế thì tôi nhất định cho là sai lầm.

Vai trò của Ủy ban chiến đấu trực thuộc Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua phải là: *giúp đỡ* những đội quân đó của đạo quân cách mạng, làm "trụ sở" để liên lạc v.v.. Bất cứ đội nào cũng sẵn lòng nhận sự *giúp đỡ* của các đồng chí, nhưng nếu *trong công tác này*, các đồng chí bắt đầu bằng những phương án và những bài nói chuyện về "quyền hạn" của Ủy ban chiến đấu, thì các đồng chí sẽ chôn vùi tất

cả sự nghiệp, tôi dám nói chắc với các đồng chí là các đồng chí sẽ chôn vùi tất cả sự nghiệp mà không có cách gì cứu vãn được.

Ở đây, cần làm công tác tuyên truyền rộng rãi. Cần có độ 5 - 10 người mỗi tuần đi khắp *hàng trăm* nhóm công nhân và sinh viên, thâm nhập tất cả chỗ nào có thể thâm nhập được, và bất cứ chỗ nào cũng phải đưa ra một kế hoạch rõ ràng, ngắn gọn, rạch ròi và đơn giản: hãy tổ chức ngay thành đội ngũ, hãy tự vũ trang theo khả năng của mình, hãy làm việc hết sức mình, chúng tôi sẽ giúp các đồng chí với tất cả khả năng của chúng tôi, nhưng *các đồng chí đừng chờ đợi chúng tôi*, tự các đồng chí hãy cứ làm việc đi.

Trọng tâm của công việc này là tinh thần chủ động của đồng đảo các nhóm nhỏ. Họ sẽ làm tất cả mọi việc. Không có họ thì toàn bộ Ủy ban chiến đấu của các đồng chí chỉ là con số không. Tôi sẵn sàng đo hiệu suất công tác của Ủy ban chiến đấu bằng số đội mà nó bất liên lạc được. Nếu sau 1 - 2 tháng, Ủy ban chiến đấu không có được ở Pê-téc-bua minimum¹⁾ 200 - 300 đội thì bấy giờ đây là một Ủy ban chiến đấu chết. Lúc đó, nên chôn vùi nó đi. Trong tình hình sôi sục hiện nay mà không tập hợp được mấy trăm đội tức là đứng ngoài cuộc sống.

Những người đi tuyên truyền phải cho từng đội biết những công thức ngắn gọn và giản tiện nhất để chế tạo bom, biết những điều sơ đẳng nhất về mọi cách công tác, rồi để cho họ tự tiến hành lấy mọi hoạt động. Các đội cần phải bắt đầu *ngay* việc luyện tập quân sự để hành động tức khắc, phải bắt đầu ngay. Một số đội giết ngay bọn mật thám, làm nổ tung đồn cảnh sát, một số khác thì tấn công ngân hàng để tịch thu tiền dùng cho cuộc khởi nghĩa, còn những đội khác nữa thì cơ động hoặc vẽ các bản đồ địa hình v.v.. Nhưng

¹⁾ - ít nhất

nhất định ngay bây giờ, cần bắt đầu học trong công tác: đừng sợ những cuộc tấn công thăm dò như thế. Đương nhiên họ có thể đi đến chỗ cực đoan, nhưng đấy là mối lo của ngày mai, còn mối lo hôm nay lại là tình trạng bảo thủ của chúng ta, là bệnh giáo điều của chúng ta, là bệnh ngò li theo kiểu những học giả, là sợ sáng kiến như những ông già. Mỗi đội hãy học, dù chỉ là việc giết bọn cảnh sát: sự hy sinh của mấy chục người sẽ được bù đắp vượt mức bằng sự xuất hiện của hàng trăm chiến sĩ có kinh nghiệm, ngày mai họ sẽ lôi cuốn theo sau mình hàng chục vạn người.

Các đồng chí, siết chặt tay các đồng chí và mong các đồng chí thành công. Tôi không hề buộc các đồng chí nhất thiết phải theo quan điểm của tôi, nhưng tôi cho rằng mình có trách nhiệm nêu ra ý kiến để bàn bạc.

Lê-nin của các đồng chí

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

NHIỆM VỤ CỦA CÁC ĐỘI CHIẾN ĐẤU CỦA ĐẠO QUÂN CÁCH MẠNG

1) Hoạt động quân sự độc lập.

2) Lãnh đạo quần chúng.

Các đội có thể gồm nhiều hay ít, hai ba người cũng được.

Họ phải tự vũ trang, ai có cái gì thì vũ trang bằng cái ấy (súng trường, súng lục, lựu đạn, dao găm, quả đấm sắt, gậy gộc, giẻ tẩm dầu để đốt, dây thừng hoặc thang dây, xẻng để dựng chiến lũy, bọc phá, dây thép gai, cọc (chống kỵ binh) v.v., v.v.). Trong bất cứ trường hợp nào, cũng không được trông mong vào sự giúp đỡ hoặc ở bên cạnh, hoặc ở trên, hoặc ở ngoài, phải tự túc mọi thứ.

Các đội nên cố bao gồm được những người hoặc ở gần nhau, hoặc thường hay gặp nhau đều đặn vào những giờ nhất định (nên có những người thuộc cả hai loại, vì những cuộc gặp gỡ đều đặn có thể bị gián đoạn bởi một cuộc khởi nghĩa). Nhiệm vụ của họ là phải thu xếp công việc thế nào để có thể tập hợp lại được trong những lúc khẩn cấp nhất, trong những điều kiện bất ngờ nhất. Do đó, mỗi đội phải trù tính trước những biện pháp và phương thức hành động chung: tín hiệu trên cửa sổ v.v., làm sao để cho người này có thể tìm người kia dễ dàng; mật hiệu bằng tiếng kêu hay bằng huýt sáo, làm sao cho các bạn đồng đội nhận được nhau trong một đám đông; tín hiệu trong trường hợp gặp gỡ ban đêm v.v., v.v.. Một người nào cương quyết, với sự giúp đỡ của hai, ba bạn, thì có thể nghiên cứu một loạt quy tắc

và biện pháp, cần được quy định, rồi đem ra học tập và luyện tập trước. Không được quên rằng 99% tình hình sẽ đến với chúng ta một cách hết sức bất ngờ, chúng ta sẽ phải tập hợp trong những điều kiện hết sức khó khăn.

Các đội dù không có vũ khí, cũng có thể giữ một vai trò quan trọng bậc nhất: 1) lãnh đạo quần chúng; 2) khi có hoàn cảnh thuận lợi, thì tấn công bọn cảnh sát, bọn lính Cò-dắc tình cờ đi lẻ (như trong trường hợp ở Mát-xcơ-va), v.v., và tước vũ khí của chúng; 3) đánh tháo cho những người bị bắt hay bị thương khi chỉ có rất ít cảnh sát ở đây; 4) nằm nấp ở trên nóc nhà hay các tầng gác cao v.v., ném đá như mưa hoặc phun nước sôi vào quân lính v.v.. Một đội chiến đấu có tổ chức, đoàn kết chặt chẽ, mà có nghị lực hăng hái thì sẽ là một lực lượng ghê gớm. Trong bất cứ hoàn cảnh nào, cũng không được lấy lý do thiếu vũ khí mà bỏ hoặc trì hoãn việc tổ chức các đội chiến đấu.

Các đội chiến đấu cần được phân công trước càng sớm càng hay, người lãnh đạo đội hay đội trưởng đôi khi cũng phải được lựa chọn trước như vậy. Dĩ nhiên, thật là đại đột nếu chơi cái trò phong chức tước, nhưng không được quên tầm quan trọng rất lớn của việc chỉ huy thống nhất, hành động nhanh chóng và cương quyết. Có quyết tâm và tinh thần xung phong thì đã là thành công được 3/4 rồi.

Ngay sau khi được thành lập, các đội chiến đấu phải mau chóng - nghĩa là ngay bây giờ - bắt tay vào làm mọi công tác, tuyệt nhiên không phải chỉ về lý thuyết, mà nhất thiết phải cả về mặt thực hành nữa. Về lý thuyết, chúng tôi muốn nói đến việc nghiên cứu khoa học quân sự, làm quen với các vấn đề quân sự, thuyết trình về các vấn đề quân sự, mời các nhà quân sự (sĩ quan, hạ sĩ quan v.v., v.v. kể cả những công nhân đã từng đi lính) đến nói chuyện; đọc, phân tích và thẩm nhuận những cuốn sách bí mật, bài báo nói về chiến đấu trên đường phố v.v., v.v..

Công tác thực hành, chúng tôi xin nhắc lại, cần được bắt đầu ngay. Nó gồm có công tác chuẩn bị và diễn tập quân sự. Công tác chuẩn bị bao gồm việc tìm kiếm đủ các loại vũ khí, đạn dược, chuẩn bị các vị trí chiến đấu thuận lợi cho việc chiến đấu trên đường phố (hợp với lối đánh từ trên cao xuống, thuận tiện cho việc xếp lựu đạn và đá v.v. hoặc cho việc bảo quản a-xít để đổ vào bọn cảnh sát v.v., v.v. cũng có thể hợp với nơi đóng bộ chỉ huy, nơi để lượm lật tin tức, nơi để giấu những người trốn khỏi bọn cảnh sát, nơi để cứu chữa những người bị thương v.v., v.v.). Sau nữa, công việc chuẩn bị còn bao gồm việc lập tức trình sát và lượm tin: vẽ bản đồ các nhà tù, đồn cảnh sát, các bộ v.v., nắm vững lề lối làm việc trong các cơ quan chính quyền, ngân hàng v.v., và xem xét những nơi đó canh gác ra sao, cố gắng bắt mối liên lạc có thể có lợi (với các viên chức trong cơ quan cảnh sát, trong nhà băng, toà án, nhà giam, nhà bưu điện, nhà điện báo v.v.), nắm cho được các kho vũ khí, các cửa hàng bán vũ khí trong thành phố v.v.. Có vô số công việc thuộc loại đó để làm, và hơn nữa, đó là những việc mà cả những người hoàn toàn không thể chiến đấu trên đường phố, thậm chí cả những phụ nữ, thiếu niên, ông bà già v.v., tuy rất yếu, cũng giúp được một phần rất lớn. Phải nhất thiết và vô điều kiện cố gắng đưa ngay vào các đội chiến đấu tất cả những ai *muốn* tham gia khởi nghĩa, vì *không có* và không thể có một người nào, khi muốn công tác, lại không đem lại lợi ích rất lớn, ngay cả khi người đó không có vũ khí và bản thân không đủ sức để chiến đấu.

Sau đó, các đội chiến đấu của đạo quân cách mạng trong bất cứ hoàn cảnh nào cũng không thể chỉ làm công việc chuẩn bị, mà phải bắt đầu hoạt động quân sự ngay, càng sớm càng hay, làm như vậy để 1) tập dượt lực lượng chiến đấu; 2) thăm dò những chỗ yếu của kẻ thù; 3) gây cho quân thù những thất bại cục bộ; 4) đánh tháo tù nhân (những người bị bắt); 5) tìm kiếm vũ khí; 6) tìm kiếm phương tiện cho

khởi nghĩa (tịch thu tiền của chính phủ) v.v. và v.v.. Các đội có thể và phải lập tức tranh thủ mọi trường hợp thuận lợi để tích cực hoạt động và tuyệt đối không được gác công việc lại, cho tới tổng khởi nghĩa, bởi vì không có việc chuẩn bị *trong khói lửa* thì không có khả năng thích hợp để khởi nghĩa.

Đĩ nhiên, mọi việc thái quá đều không tốt. Tất cả những cái gì tốt và có lợi, nếu đi quá mức sẽ có thể trở thành và thậm chí, quá một ranh giới nào đó, nhất định trở thành xấu và có hại. Những việc khủng bố nhỏ, không có trật tự, không được chuẩn bị, nếu đi đến quá mức thì chỉ làm cho lực lượng bị phân tán và tiêu hao. Điều đó rất đúng, và cố nhiên chúng ta không được phép quên. Nhưng, mặt khác, trong bất cứ trường hợp nào cũng không được quên rằng hiện nay khẩu hiệu khởi nghĩa *đã được nêu lên*, khởi nghĩa *đã bắt đầu rồi*. Mở những cuộc tấn công trong những điều kiện thuận lợi, đó không phải chỉ là quyền của mỗi người cách mạng mà còn là nhiệm vụ trực tiếp của người đó. Giết bọn mật thám, bọn cảnh sát, hiến binh, phá tan các đồn cảnh sát, giải phóng các người bị cầm tù, tịch thu tiền nong của chính phủ dùng để chi tiêu cho khởi nghĩa - những việc như vậy đã và đang xảy ra ở những nơi nào khởi nghĩa bùng nổ, ở Ba-lan và ở Cáp-ca-dơ, và mỗi đội của đạo quân cách mạng phải sẵn sàng ngay để làm những công việc như vậy. Mỗi đội cần phải nhớ rằng nếu hôm nay họ bỏ lỡ dịp tốt để làm một công việc loại như vậy, thì họ sẽ có lỗi và đã ở trong một *trạng thái bất động không thể tha thứ được*, trạng thái bị động - mà một lỗi như vậy là cái tội lớn nhất của một người cách mạng trong thời kỳ khởi nghĩa, là sự nhục nhĩ lớn nhất đối với bất cứ người nào đang đấu tranh cho tự do, bằng hành động, chứ không phải bằng lời nói.

Còn về sự cấu thành của những đội chiến đấu này, thì có thể nói như sau. Kinh nghiệm sẽ chỉ cho ta rõ mỗi đội nên có mấy người, và nên phân công họ như thế nào. Mỗi

đội cần tự mình rút kinh nghiệm ngay về việc này, mà không ngồi chờ chỉ thị của người khác. Dĩ nhiên, nên yêu cầu tổ chức cách mạng địa phương phái một người cách mạng có kinh nghiệm về quân sự đến nói chuyện, hướng dẫn thảo luận và giúp đỡ ý kiến, nhưng nếu không có được một người như vậy thì nhất thiết đội phải tự làm lấy.

Còn về việc phân phối về mặt đảng thì tự nhiên các đảng viên cùng thuộc một đảng nên ở cùng vào một đội. Nhưng không nên tuyệt đối cản trở những người thuộc đảng khác muốn gia nhập đội mình. Chính chỗ này là nơi mà chúng ta cần thực hiện sự liên minh, sự thống nhất thực tiễn (dĩ nhiên là không hoà lẫn các đảng) giữa giai cấp vô sản xã hội chủ nghĩa và những người dân chủ cách mạng. Người nào muốn đấu tranh cho tự do và tỏ ra bằng việc làm là họ sẵn sàng làm, thì có thể coi người đó là một người dân chủ cách mạng, cần phải cố gắng cộng tác với người đó để cùng chuẩn bị cho khởi nghĩa (dĩ nhiên, với điều kiện là phải hoàn toàn tin vào người đó hoặc nhóm đó). Cần phải cương quyết gạt ra ngoài tất cả những bọn "dân chủ" khác vì họ chỉ là quasi¹⁾ dân chủ, chỉ là những kẻ nói suông thuộc phái tự do không thể tin cậy được, và một người cách mạng, nếu tin vào họ thì sẽ phạm tội.

Tất nhiên, các đội chiến đấu nên liên hợp lại. Việc định ra các hình thức và điều kiện để phối hợp hoạt động là hết sức có ích. Tuy nhiên, trong bất cứ trường hợp nào cũng không nên đi đến chỗ cực đoan bày ra những kế hoạch phức tạp, những sơ đồ chung chung, trì hoãn công tác sinh động để đi vào những bịa đặt kiểu thông thái rơm v.v.. Cuộc khởi nghĩa không tránh khỏi sẽ xảy ra trong những hoàn cảnh mà trong đó những nhân tố vô tổ chức nhiều gấp nghìn lần nhân tố có tổ chức; không tránh khỏi sẽ có những trường hợp cần phải hành động ngay lập tức ở chỗ này, hay

¹⁾ - giả hiệu

chỗ kia, cùng với người khác hay chỉ có một mình - và mỗi người chúng ta cần được chuẩn bị để hành động mà không nề hà nguy hiểm. Mọi sự trì hoãn, tranh luận, dilly dally và do dự đều sẽ làm hỏng công việc khởi nghĩa. Có quyết tâm cao độ, dốc hết nghị lực, biết lợi dụng kịp thời mọi thời cơ thích hợp, kịp thời nhen lên nhiệt tình cách mạng của quần chúng và hướng nhiệt tình đó vào hành động quyết liệt hơn và quyết liệt nhất - đó là nhiệm vụ trước nhất của người cách mạng.

Cuộc chiến đấu chống bọn Trăm đen là một hoạt động quân sự rất tuyệt, hoạt động này có tác dụng *giáo huấn* các chiến sĩ của đạo quân cách mạng, là một dịp thử lửa đối với họ, và có lợi lớn cho cách mạng. Các đội của đạo quân cách mạng phải lập tức tìm cho ra kẻ nào đứng ra tổ chức bọn Trăm đen, và bọn này đã được tổ chức như thế nào và ở đâu, rồi sau đó, không chỉ tự hạn chế trong việc tuyên truyền (việc này có ích, nhưng chỉ có nó thì chưa đủ), họ phải dùng lực lượng vũ trang đánh và giết đồ đảng của bọn Trăm đen, đánh tan bộ tham mưu của chúng v.v., v.v..

Viết vào tháng Mười, sau ngày 3 (16), 1905

In lần đầu năm 1926 trong Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

VỀ CÁI GỌI LÀ TỔ CHỨC CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI ÁC-MÊ-NI-A¹³³

Chúng tôi nhận được thư của Ban chấp hành trung ương nói rằng "Tổ chức công nhân dân chủ - xã hội Ác-mê-ni-a" ngờ ý muốn ký tên vào nghị quyết được thông qua tại hội nghị đại biểu tất cả các đảng dân chủ - xã hội¹³⁴. Nhưng Ban chấp hành trung ương không đồng ý nhận chữ ký đó, vì Ban chấp hành trung ương phản đối việc tổ chức đó, một tổ chức hoàn toàn ở ngoài nước, không có liên hệ thiết thực với trong nước, tham gia hội nghị đại biểu. Chúng tôi định đăng trong thời gian sắp tới trên báo "Người vô sản" một số tài liệu tỉ mỉ hơn, nói rõ tính chất thật sự của tổ chức đó. Bây giờ chúng tôi chỉ vạch ra rằng bất cứ ai muốn thật sự giúp đỡ phong trào dân chủ - xã hội trong công nhân Ác-mê-ni-a ở Cáp-ca-dơ thì chỉ nên liên hệ với các tổ chức ở Cáp-ca-dơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đang xuất bản sách báo bằng tiếng Ác-mê-ni-a tại Cáp-ca-dơ, chứ không phải tại Giơ-ne-vơ.

Viết vào tháng Mười, sau ngày 3 (16), 1905

In lần đầu năm 1931 trong Văn tập Lê-nin, t. XVI

Theo đúng bản thảo

BÃI CÔNG CHÍNH TRỊ VÀ CHIẾN ĐẤU TRÊN ĐƯỜNG PHỐ Ở MÁT-XCƠ-VA

Sự kiện cách mạng ở Mát-xcơ-va là tia chớp đầu tiên của cơn giông tố, nó đã chiếu sáng thêm một chiến trường nữa. Việc ban bố đạo luật về Đu-ma nhà nước và việc ký hoà ước đã đánh dấu bước đầu một giai đoạn mới trong lịch sử cách mạng Nga. Giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa bị mệt lử vì cuộc đấu tranh ngoan cường của công nhân, và lo âu vì cái bóng ma "cách mạng không ngừng", nên nó đã thở phào nhẹ nhõm và vui sướng nắm chắc lấy cái vật bố thí mà người ta quảng cho nó. Cuộc tiến công toàn diện vào tư tưởng tẩy chay đã bắt đầu, chủ nghĩa tự do bắt đầu chuyển rõ ràng sang phía hữu. Đáng tiếc là ngay trong số những người dân chủ - xã hội cũng có người không vững vàng (trong phe báo "Tia lửa" mới), trong những điều kiện nhất định, họ sẵn sàng ủng hộ những phần tử tư sản phản bội cách mạng đó, sẵn sàng "coi trọng" Đu-ma nhà nước. Có thể hy vọng rằng những sự kiện ở Mát-xcơ-va sẽ làm cho những người thiếu lòng tin vững chắc cảm thấy hổ thẹn, sẽ giúp cho những kẻ hoài nghi do dự đánh giá đúng được tình thế trên chiến trường mới. Cả mơ ước của những trí thức xanh xao vì thiếu máu mong thực hiện cuộc tuyển cử toàn dân dưới chế độ chuyên chế, lẫn những ảo tưởng của phái tự do ngu xuẩn về tầm quan trọng quyết định của Đu-ma nhà nước đều tan ra như mây khói khi nổ ra cuộc tấn công cách mạng to lớn đầu tiên của giai cấp vô sản.

Những tin tức mà chúng ta được biết về các sự kiện ở Mát-xcơ-va, hiện nay (ngày 12 tháng Mười, lịch mới) còn rất ít ỏi. Những tin tức đó chỉ vền vện là một số thông báo vắn tắt, luôn luôn mâu thuẫn nhau trên báo chí nước ngoài, và một số lời tường thuật đã bị cơ quan kiểm duyệt cắt xén, về thời kỳ đầu của phong trào, đăng trên báo chí công khai. Chỉ có một điểm chắc chắn là: cuộc đấu tranh của công nhân Mát-xcơ-va, trong giai đoạn đầu, tiến theo một con đường đã trở thành thông thường trong năm cách mạng vừa qua. Phong trào công nhân đã in dấu ấn của nó trên toàn bộ cuộc cách mạng Nga. Bắt đầu bằng những cuộc bãi công lẻ tẻ, phong trào đó đã phát triển nhanh chóng, một mặt thành những cuộc bãi công có tính chất quần chúng, mặt khác - thành những cuộc biểu tình trên đường phố. Từ năm 1905, một hình thức của phong trào đã hoàn toàn hình thành - đó là bãi công chính trị, hình thức đó trước mắt chúng ta đang biến thành khởi nghĩa. Và nếu đối với toàn bộ phong trào công nhân ở Nga, phải mất mười năm mới đạt tới trình độ như hiện nay (cố nhiên, đây vẫn chưa phải là trình độ cuối cùng đâu), thì hiện giờ phong trào ở một số địa phương trong nước, nội trong vài ngày, từ cuộc bãi công thông thường, đã biến thành một cuộc bùng nổ cách mạng rất to lớn.

Như chúng ta được biết, cuộc bãi công của công nhân xếp chữ ở Mát-xcơ-va bắt đầu từ những công nhân chưa được giác ngộ. Nhưng phong trào đã chuyển ngay từ trong tay họ thành một phong trào rộng rãi của các ngành nghề. Công nhân các ngành nghề khác đã gia nhập phong trào đó. Việc công nhân nhất định xuống đường - tuy chỉ là để báo tin cho các đồng chí chưa biết gì về cuộc bãi công - đã trở thành cuộc biểu tình chính trị với những bài ca cách mạng và diễn thuyết cách mạng. Ngọn lửa cảm phần bị kiềm chế từ lâu đối với cái trò hề đê hèn tuyển cử "nhân dân" vào Đu-ma nhà nước, nay đã bùng lên. Cuộc

bãi công có tính chất quần chúng đã biến thành cuộc động viên có tính chất quần chúng của những chiến sĩ giành tự do chân chính. Trên vũ đài xuất hiện những sinh viên cấp tiến, mới đây họ thông qua cũng tại Mát-xcơ-va một nghị quyết hoàn toàn giống như ở Pê-téc-bua; với thứ ngôn ngữ của người công dân tự do, chứ không phải ngôn ngữ của bọn quan lại luồn cúi, nghị quyết đó lên án Đu-ma nhà nước là một sự nhạo báng bỉ ổi đối với nhân dân, kêu gọi đấu tranh để lập nền cộng hoà, để thông qua chính phủ cách mạng lâm thời mà triệu tập một quốc hội thật sự của toàn dân và thật sự lập hiến. Cuộc chiến đấu trên đường phố của giai cấp vô sản và các tầng lớp tiên tiến trong phái dân chủ cách mạng chống lại quân đội và cảnh sát của Nga hoàng, đã bắt đầu.

Sự phát triển của phong trào ở Mát-xcơ-va chính là như thế đó. Ngày thứ bảy, 24 tháng Chín (7 tháng Mười), ngoài công nhân xếp chữ ra, các xưởng làm thuốc lá, các xe điện cũng đều nghỉ việc; cuộc bãi công của thợ bánh mì cũng đã bắt đầu. Tối đến, có những cuộc biểu tình rất lớn, tham gia các cuộc biểu tình đó, ngoài công nhân và sinh viên ra, còn có rất nhiều người "ngoài cuộc" nữa (trong những cuộc đấu tranh công khai của quần chúng nhân dân, công nhân cách mạng và sinh viên cấp tiến đã không còn coi nhau là người ngoài cuộc nữa). Lính Cô-dắc và bọn hiến binh đã không ngừng giải tán những người biểu tình, nhưng họ lại tập hợp lại ngay. Quần chúng đã chống lại cảnh sát và lính Cô-dắc; tiếng súng lục nổ vang, và có nhiều tên cảnh sát đã bị thương.

Ngày chủ nhật, 25 tháng Chín (8 tháng Mười), tình thế chuyển biến rất mau và nghiêm trọng. 11 giờ trưa, công nhân đã bắt đầu tụ tập trên đường phố. Quần chúng đông đảo hát bài "Mác-xây-e". Những cuộc mít-tinh cách mạng được tổ chức. Những nhà in cự tuyệt không bãi công đều bị đập phá. Nhân dân đập phá các hiệu bánh mì và các

cửa hàng vũ khí: công nhân cần bánh mì để sống, và cần vũ khí để đấu tranh giành tự do (đúng như câu hát trong bài ca cách mạng Pháp vậy). Chỉ sau khi đương đầu với một sự chống cự hết sức ngoan cường, lính Cô-dắc mới giải tán được những người biểu tình. Trên đường phố Tve, gần dinh tổng trấn quân sự, đã diễn ra cả một cuộc chiến đấu. Đám thợ bánh mì học việc đã tụ tập bên cạnh hiệu bánh mì Phi-líp-pốp. Như lời ban quản trị hiệu bánh mì đó sau này nói lại, công nhân đã diễu trên đường phố một cách hoà bình, họ ngừng việc để tỏ tình đoàn kết với tất cả những người bãi công. Một đội quân Cô-dắc đã tiến công vào quần chúng. Công nhân nhảy vào trong nhà, trèo lên mái nhà và trần nhà, họ ném đá vào đầu lính. Căn nhà bị bao vây kín cả. Quân đội bắn vào công nhân. Mọi sự giao thông đều bị cắt đứt. Hai đại đội lính tinh nhuệ đã đi vòng, tiến vào căn nhà từ phía sau, chiếm lĩnh trận địa của địch thủ. Có 192 thợ học việc bị bắt, trong số đó có tám người bị thương, hai công nhân bị đánh chết. Phía cảnh sát và quân đội cũng có kẻ bị thương; tên đại úy hiến binh bị thương nặng.

Cố nhiên, những tin tức đó hết sức không đầy đủ. Theo những bức điện riêng, đăng trên một số tờ báo nước ngoài, thì những hành động dã man của lính Cô-dắc và bọn binh lính thật không có giới hạn nào cả. Ban quản trị hiệu bánh mì Phi-líp-pốp đã phản kháng những hành động bạo ngược vô cơ đó của quân đội. Một tờ báo Bỉ đáng tin cậy báo tin rằng những người quét đường phải cố gắng rửa những vết máu trên đường phố: chi tiết nhỏ đó - tờ báo viết - chứng minh được tính chất nghiêm trọng của cuộc chiến đấu rõ hơn những bản báo cáo dài dòng. Theo những tin riêng để lộ ra trên báo, thì tờ "Vorwärts"¹³⁵ cho biết trên đường phố Tve có 10 000 người bãi công đương đầu với một tiểu đoàn bộ binh. Quân đội đã bắn mấy tràng đạn. Các xe cấp cứu làm việc không xuể. Số người

bị đánh chết vào khoảng ít nhất 50 người, bị thương đến 600 người. Người ta kể lại rằng những người bị bắt đã bị đưa về trại lính và bị đánh đập tàn khốc, dã man giữa hai hàng lính. Người ta kể lại rằng khi cuộc chiến đấu nổ ra trên các đường phố, thì bọn sĩ quan, thậm chí đối với phụ nữ, cũng tỏ ra tàn bạo không còn tính người (tin điện của phóng viên đặc biệt từ "Temps", báo của giới tư sản bảo thủ, gửi từ Pê-téc-bua, ngày 10 tháng Mười (27 tháng Chín) về).

Những tin tức về tình hình những ngày sau, thì càng ít đi. Sự căm phẫn của công nhân tăng lên ghê gớm; phong trào đang phát triển; chính phủ dùng đủ mọi cách để ngăn cấm và cắt xén mọi tin tức. Báo chí nước ngoài công khai chỉ ra chỗ mâu thuẫn giữa những tin tức làm yên lòng người của các hãng thông tấn chính thức (mà đã có lúc có người tin) với các tin tức điện thoại chuyển đến Pê-téc-bua. Ga-xtông Lơ-ru đã điện cho tờ "Matin" ở Pa-ri rằng cơ quan kiểm duyệt, với trăm phương nghìn kế, đã không để cho truyền bá những tin tức nào gây ra hoang mang đôi chút. Người đó viết rằng ngày thứ hai, 26 tháng Chín (9 tháng Mười) là một trong những ngày đẫm máu nhất trong lịch sử nước Nga. Trên tất cả các đường phố chính, và ngay cả ở gần sát dinh tổng trấn quân sự nữa, đều có đánh nhau. Các người biểu tình đã giương cao cờ đỏ. Nhiều người bị đánh chết hoặc bị thương.

Tin tức các báo khác thì mâu thuẫn nhau. Chỉ có điều chắc chắn là cuộc bãi công đang phát triển. Đại đa số công nhân các nhà máy và ngay cả công nhân công xưởng cũng đều bãi công. Công nhân đường sắt cũng đã bãi công. Bãi công đang biến thành tổng bãi công (ngày thứ ba, 10 tháng Mười (27 tháng Chín), và ngày thứ tư).

Tình hình cực kỳ nghiêm trọng. Phong trào đã lan đến Pê-téc-bua: công nhân nhà máy Xanh - Ga-li đã ngừng làm việc.

Hiện giờ tin tức của chúng ta chỉ mới đến đây. Căn

cứ vào những tin tức đó thì đương nhiên không thể đánh giá đầy đủ các sự kiện ở Mát-xcơ-va. Hiện giờ vẫn chưa thể nói được rằng các sự kiện đó có phải là sự tổng diễn tập cuộc tiến công có tính chất quyết định của giai cấp vô sản đánh vào chế độ chuyên chế hay đã là bước đầu của cuộc tiến công ấy rồi; - các sự kiện đó có phải mới chỉ là việc đem phổ biến những phương sách đấu tranh "thông thường" mà chúng ta kể ra trên kia vào một khu vực mới ở miền trung tâm nước Nga, hay đó đã là bước đầu của một hình thức đấu tranh cao hơn và của một cuộc khởi nghĩa kiên quyết hơn.

Các vấn đề đó chắc chắn là sẽ được giải đáp trong một tương lai không xa nữa. Có một điểm không thể hoài nghi là: trước mắt chúng ta, khởi nghĩa đang không ngừng phát triển, đấu tranh đang không ngừng mở rộng, hình thức đấu tranh ngày càng gay gắt. Với những cố gắng anh dũng, giai cấp vô sản đang mở đường đi cho mình trong toàn nước Nga, nó chỉ ra rằng nơi này hay nơi khác, khởi nghĩa vũ trang có thể phát triển và nhất định sẽ phát triển theo phương hướng nào. Song, hình thức đấu tranh hiện nay do phong trào quần chúng công nhân sáng tạo ra quả thật đã giáng cho chế độ Nga hoàng những đòn hết sức nặng nề. Nội chiến đã có hình thức một cuộc chiến tranh du kích hết sức kiên cường và rộng khắp mọi nơi. Giai cấp công nhân không cho kẻ thù nghỉ ngơi, làm tê liệt việc sản xuất công nghiệp, khiến cho toàn thể bộ máy quản lý ở địa phương luôn luôn ngừng lại, gây nên tình trạng lo lắng trong cả nước, đồng thời động viên lực lượng ngày càng nhiều để tiến hành đấu tranh. Không một nhà nước nào có thể chịu đựng được lâu dài một cuộc tiến công như vậy, đừng nói chi đến cái chính phủ Nga hoàng đã thối ruỗng ra mà những kẻ trước kia ủng hộ nó nay đều lần lượt lia bỏ nó. Và nếu giai cấp tư sản quân chủ thuộc xu hướng tự do chủ nghĩa thấy cuộc đấu tranh đôi khi quá ngoan cường, nếu họ hoảng sợ

nội chiến và tình trạng lo lắng dao động đó mà nước nhà đang lâm vào thì đối với giai cấp vô sản cách mạng, tình trạng đó kéo dài, đấu tranh kéo dài lại là hết sức cần thiết. Nếu trong số những nhà tư tưởng của giai cấp tư sản bắt đầu có những người tuyên truyền cho bước tiến hoà bình và hợp pháp để dập tắt đám cháy cách mạng, họ mong mỗi cuộc khủng hoảng chính trị sẽ giảm bớt đi chứ không trở nên gay gắt thêm, thì giai cấp vô sản giác ngộ, không hề nghi ngờ gì về bản chất phản trắc của lòng yêu chuộng tự do của giai cấp tư sản, sẽ tiến lên không ngừng, kéo nông dân theo mình và làm cho hàng ngũ quân đội Nga hoàng tan rã. Cuộc đấu tranh ngoan cường của công nhân, bãi công, biểu tình thường xuyên, khởi nghĩa cục bộ, tất cả những trận đánh và vật lộn có thể nói là có tính chất thăm dò đó, nhất định sẽ lôi cuốn quân đội vào đời sống chính trị, và do đó cũng lôi cuốn họ vào lĩnh vực các vấn đề cách mạng. Kinh nghiệm đấu tranh sẽ giác ngộ người ta nhanh hơn và sâu sắc hơn là cái mà công tác tuyên truyền nhiều năm có thể đạt được trong những điều kiện khác. Cuộc chiến tranh với bên ngoài đã kết thúc, nhưng chính phủ rõ ràng vẫn sợ tù binh trở về, sợ đạo quân Mãn-châu trở về. Những tin tức về tinh thần cách mạng của đạo quân Mãn-châu ngày càng nhiều hơn. Những kế hoạch dự định lấy binh lính và sĩ quan trong đạo quân Mãn-châu để lập các khu doanh điền ở Xi-bi-ri không thể không làm cho quân đội thêm sôi sục, - ngay cả khi các kế hoạch đó vẫn chỉ đang còn là kế hoạch thôi. Tuy hoà ước đã được ký kết, nhưng việc động viên vẫn chưa chấm dứt. Người ta ngày càng thấy rõ sự cần có quân đội hoàn toàn là và chỉ là để *chống lại cách mạng*. Và trong tình hình đó, chúng ta, những người cách mạng, chúng ta không may mắn phản đối việc động viên, thậm chí chúng ta còn sẵn sàng hoan nghênh việc đó nữa. Chính phủ trì hoãn kết cục của tình thế bằng cách đưa ngày càng nhiều quân đội vào chiến đấu, đồng thời huấn luyện ngày càng nhiều

quân lính để tiến hành nội chiến, làm như thế nó không hề từ bỏ được nguồn gốc để ra mọi cuộc khủng hoảng, mà trái lại nó đã mở rộng cơ sở gây nên các cuộc khủng hoảng đó. Cái giá mà nó phải trả cho việc trì hoãn đó là chiến trường đấu tranh nhất định mở rộng, cuộc đấu tranh nhất định trở nên gay gắt thêm. Chính phủ làm cho những người lạc hậu nhất, ngu dốt nhất, đần độn nhất và đã chết hẳn về mặt chính trị, cũng vùng dậy đấu tranh, - cuộc đấu tranh ấy làm cho họ sáng ra, thức tỉnh và sống lại. Tình trạng đó của nội chiến càng kéo dài, thì từ trong quân đội phản cách mạng sẽ càng không tránh khỏi tách ra đông đảo những người trung lập và những hạt nhân các chiến sĩ đấu tranh cho cách mạng.

Toàn bộ tiến trình cuộc cách mạng Nga trong mấy tháng gần đây chứng tỏ rằng giai đoạn hiện nay đã đạt tới không phải là và cũng không thể là giai đoạn cao nhất được. Phong trào còn lên cao hơn, cũng như nó đã lên cao hơn mức đã đạt tới sau ngày 9 tháng Giêng. Lúc đó, lần đầu tiên, chúng ta đã thấy phong trào làm cho cả thế giới phải ngạc nhiên về sự đoàn kết nhất trí của đông đảo quần chúng công nhân đứng lên đấu tranh cho những yêu sách chính trị. Nhưng về mặt cách mạng thì phong trào đó là phong trào hết sức chưa được tự giác, và về mặt trang bị và huấn luyện quân sự thì đang còn rất kém. Ba-lan và Cáp-ca-dơ đã đưa ra tám gương đấu tranh cao hơn, ở đó giai cấp vô sản đã từng phần tiến hành đấu tranh vũ trang, ở đó cuộc chiến đấu đã có hình thức đánh lâu dài. Đến cuộc khởi nghĩa Ô-đét-xa thì có thêm một điều kiện mới và quan trọng của thắng lợi là: một bộ phận quân đội chuyển sang phía nhân dân. Đành rằng thắng lợi chưa giành ngay được; cái nhiệm vụ khó khăn là "lực lượng thuỷ quân và lực lượng lục quân phối hợp với nhau" (ngay đối với quân chính quy nữa, nhiệm vụ đó cũng là một trong những nhiệm vụ rất khó khăn) vẫn chưa giải quyết được. Song nhiệm vụ đó đã được đề ra rồi,

và mọi dấu hiệu đều nói lên rằng sự kiện xảy ra ở Ô-đét-xa không phải là một trường hợp đơn độc. Cuộc bãi công ở Mát-xcơ-va cho ta thấy rằng cuộc đấu tranh đã mở rộng đến miền "Nga chính cống", nơi mà tình trạng ổn định xưa nay vẫn làm cho bọn phản động vui mừng. Cuộc đấu tranh cách mạng ở khu vực đó có một ý nghĩa vô cùng to lớn, ấy là vì đó là trận thủ lửa đầu tiên của những quần chúng của giai cấp vô sản ít hoạt động nhất, đồng thời tập trung tại một vùng tương đối nhỏ, nhưng về mặt số lượng thì lại đứng đầu cả nước Nga. Phong trào đã bắt đầu từ Pê-téc-bua, lan khắp các biên khu toàn nước Nga, nó đã động viên Ri-ga, Ba-lan, Ô-đét-xa, Cáp-ca-dơ, và hiện giờ ngọn lửa đã lan đến tận "trái tim" nước Nga rồi.

Bên cạnh cuộc đấu tranh thật sự cách mạng ấy của một giai cấp sẵn sàng đấu tranh và thật sự tiên tiến, thì cái trò hề Đu-ma nhà nước nhục nhã đó rõ ràng là càng đáng khinh hơn. Sự liên hợp giữa giai cấp vô sản và phái dân chủ cách mạng, mà chúng ta đã từng nhiều lần nói đến, đang trở thành sự thật. Những sinh viên cấp tiến cả ở Pê-téc-bua lẫn ở Mát-xcơ-va tiếp thu khẩu hiệu của phái dân chủ - xã hội cách mạng, họ là đội tiên phong của tất cả các lực lượng dân chủ, các lực lượng này khinh rẻ sự đê hèn của bọn cải lương "dân chủ - lập hiến" muốn tham gia Đu-ma nhà nước, họ hướng tới chỗ đấu tranh thật sự kiên quyết chống kẻ thù đáng nguyên rủa của nhân dân Nga chứ không hướng tới chỗ mặc cả với chính phủ chuyên chế.

Hãy nhìn xem các giáo sư, các hiệu trưởng và trợ lý hiệu trưởng thuộc phái tự do và tất cả cái bè lũ bọn Tô-ru-bê-txơ-côi, Ma-nu-i-lốp v.v.. Đó là những nhân vật ưu tú của phái tự do và của Đảng dân chủ - lập hiến, những người có tư tưởng nhất, có học thức nhất, vô tư nhất, hơn ai hết, họ không bị lợi ích và ảnh hưởng của túi tiền trực tiếp khống chế. Thế mà những nhân vật ưu tú đó hành động như thế nào? Họ sử dụng như thế nào cái quyền lực

lần đầu tiên giành được, tức quyền lực quản lý trong trường đại học, quyền lực do bầu cử trao cho họ? Họ sợ cách mạng, sợ phong trào trở nên quyết liệt và lan rộng, họ đã dập tắt ngọn lửa và ra sức làm yên lòng người, và vì thế họ đã bị phỉ nhổ vào mặt một cách hoàn toàn đích đáng, tức là đã được bọn công tước Mê-séc-xki tán dương.

Và những kẻ phi-li-xtanh đó trong giới khoa học tư sản đã bị trừng phạt đích đáng. Chúng đã đóng cửa Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va, sợ xảy ra chém giết trong trường. Chúng làm như vậy chỉ càng dẫn nhanh tới cuộc chém giết lớn hơn không gì sánh kịp ở ngoài đường phố mà thôi. Chúng muốn dập tắt cuộc cách mạng trong trường đại học, nhưng chúng chỉ nhen lên ngọn lửa cách mạng ở trên đường phố. Bọn chúng đã lâm vào cảnh tiến thoái lưỡng nan cùng với các ngài Tô-rê-pốp và Rô-ma-nốp, là những người mà hiện nay chúng đang cố gắng thuyết phục rằng tự do hội họp là cần thiết: vì đóng cửa trường đại học thì tức là mở cuộc đấu tranh trên đường phố. Mở cửa trường đại học tức là mở diễn đàn cho các cuộc hội họp cách mạng của nhân dân, bồi dưỡng những chiến sĩ mới, kiên quyết hơn để đấu tranh giành tự do.

Đối với việc đánh giá Đu-ma nhà nước ở nước ta, cái thí dụ về các giáo sư thuộc phái tự do đó thật là vô cùng bổ ích! Hiện nay, há chẳng phải rõ ràng là do kinh nghiệm của các trường đại học mà ta thấy rằng phái tự do và những người dân chủ - lập hiến cũng sẽ lo lắng cho "vận mệnh của Đu-ma", như những chàng kỹ sư đáng thương kia của một thứ khoa học rẻ tiền lo lắng cho "vận mệnh của các trường đại học", hay sao? Hiện nay, chẳng phải đã rõ ràng là phái tự do và những người dân chủ - lập hiến lợi dụng Đu-ma chẳng qua là để tiến hành việc thuyết giáo rộng rãi hơn và còn hời hợt hơn cho những bước tiến hoà bình hợp pháp của họ, hay sao? Hiện nay, chẳng phải đã rõ ràng là những hy vọng muốn biến Đu-ma thành

hội nghị cách mạng thật đáng tức cười biết bao, hay sao? Chẳng phải đã rõ ràng là chỉ có *một* phương pháp, *phương pháp của công nhân Mát-xcơ-va*, phương pháp khởi nghĩa nhân dân, mới có thể "ảnh hưởng" không những chỉ đến Đu-ma, không những chỉ đến trường đại học, mà còn đến toàn bộ chế độ chuyên chế cũ nữa, hay sao? Phương pháp đó không những chỉ buộc bọn Ma-nu-i-lốp trong trường đại học phải đi cầu xin tự do hội họp, buộc bọn Pê-tơ-run-kê-vích trong Đu-ma phải đi cầu xin tự do cho nhân dân, mà còn *giành lấy* tự do thật sự cho nhân dân nữa.

Sự kiện ở Mát-xcơ-va chứng tỏ một sự sắp xếp thật sự các lực lượng xã hội: phái tự do chạy từ chính phủ sang phái cấp tiến, khuyến phái này rời bỏ đấu tranh cách mạng. Còn phái cấp tiến thì đã đấu tranh trong hàng ngũ giai cấp vô sản. Chúng ta không được quên bài học đó: nó cũng hoàn toàn dùng cho Đu-ma nhà nước được.

Bọn Pê-tơ-run-kê-vích và bọn dân chủ - lập hiến khác cứ việc chơi trò nghị trường ở nước Nga chuyên chế đi, - còn công nhân thì sẽ tiến hành đấu tranh cách mạng để giành quyền chuyên chế thật sự của nhân dân.

Dù cuộc khởi nghĩa ở Mát-xcơ-va kết thúc thế nào đi nữa, thì phong trào cách mạng hiện nay bất kể thế nào cũng hồi sức lại và sẽ còn lớn mạnh hơn, lan đến những địa phương rộng lớn hơn, tích trữ thêm nhiều lực lượng. Cho dù quân đội Nga hoàng giờ đây có ăn mừng thắng lợi hoàn toàn ở Mát-xcơ-va đi nữa, - chỉ cần vài thắng lợi như thế nữa, thì sự sụp đổ hoàn toàn của chế độ Nga hoàng vẫn nhất định trở thành sự thật. Và đến lúc đó, sẽ là sự sụp đổ thật sự, hiển nhiên của toàn bộ những di sản của chế độ nông nô, chế độ chuyên chế và các thể lực đen tối, chứ không phải là sự vá vúi mong manh, hèn nhát và giả dối cho cái bộ quần áo thối tha mà phái tư

sản tự do chủ nghĩa dùng để tự mê hoặc mình và mê hoặc người khác. Cho dù bưu điện ngày mai có đưa đến cái tin buồn là: cuộc khởi nghĩa nổ ra lại bị trấn áp một lần nữa. Lúc đó, chúng ta cũng sẽ hô to: lại một lần nữa, - khởi nghĩa muôn năm!

"Người vô sản", số 21,
ngày 17 (4) tháng Mười
1905

Theo đúng bản thảo, có
đổi chiếu với bản đăng
trên báo "Người vô sản"

PHÁT MINH MỚI NHẤT TRONG SÁCH LƯỢC CỦA PHÁI "TIA LỬA" HAY LÀ TRÒ HỀ BẦU CỬ, MỘT LÝ DO MỚI KÍCH THÍCH KHỞI NGHĨA

Đã nhiều lần chúng ta nói rằng sách lược của phái "Tia lửa" trong cuộc vận động bầu cử vào Đu-ma là không có căn cứ. Cả hai điểm cơ bản của sách lược này đều không có căn cứ: cả cái nguyện vọng muốn ủng hộ phái "Giải phóng" vào Đu-ma, trên cơ sở những cam kết cách mạng nhất định, lẫn việc tuyên bố khẩu hiệu: "chế độ tự quản cách mạng của công dân", lời kêu gọi tiến hành bầu cử toàn dân vào Quốc hội lập hiến trong điều kiện của chế độ chuyên chế. Cuối cùng, giờ đây chúng ta thấy rõ cái mưu toan muốn nêu ra một cách chính xác và chính thức sách lược của phái "Tia lửa" trong nghị quyết của "Hội nghị sáng lập (?) ở miền Nam" của những người men-sê-vích. Dự hội nghị này có đại biểu của tất cả các lực lượng ưu tú của phái "Tia lửa" mới ở Nga. Bản nghị quyết muốn thử trình bày cụ thể những lời khuyên thuần túy thực tiễn đối với giai cấp vô sản. Vì thế, phân tích tỉ mỉ nghị quyết đó là một điều thiết yếu đúng về mặt xác định một loại hoạt động thực tiễn nào đó cũng như đúng về mặt đánh giá toàn bộ lập trường sách lược của phái "Tia lửa" nói chung.

Chúng ta hãy dẫn ra đây toàn văn nghị quyết:

Nghị quyết của Hội nghị sáng lập các tổ chức miền Nam về Đu-ma nhà nước. Xét rằng lối thoát duy nhất, phù hợp với lợi ích của toàn thể nhân dân, để ra khỏi tình trạng nặng nề hiện nay là triệu tập Quốc

hội lập hiến trên cơ sở đầu phiếu phổ thông, bình đẳng, trực tiếp và bỏ phiếu kín, nhằm thủ tiêu chế độ chuyên chế và thiết lập chế độ cộng hoà dân chủ, cái cần thiết trước tiên đối với giai cấp vô sản để chống lại tất cả các cơ sở của chế độ tư sản và thực hiện chủ nghĩa xã hội, - và nhận thấy rằng:

1) chế độ bầu cử vào Đu-ma nhà nước không cho phép toàn thể nhân dân có thể tham gia các cuộc bầu cử đó, hơn nữa, giai cấp vô sản lại hoàn toàn bị tước mất quyền bầu cử do việc quy định điều kiện tài sản cao đối với nhân dân thành thị, còn nông dân - mà cũng chỉ có một bộ phận trong nông dân thôi - thì sẽ bầu cử trên cơ sở chế độ 4 cấp, chế độ này mở rộng của cho người ta dùng biện pháp hành chính để gây sức ép đối với nông dân; -

2) toàn bộ nước Nga vẫn như trước đây, bị mất hết tất cả những tự do cần thiết của người công dân, mà nếu không có những tự do đó thì không thể tiến hành cổ động bầu cử được, và do đó cũng không thể tiến hành được những cuộc bầu cử ít nhiều đúng đắn; trái lại hiện nay, hơn bao giờ hết, tình trạng chuyên quyền của các nhà chức trách đang ngự trị ở khắp nơi, và các vùng rộng lớn lần lượt bị tuyên bố là ở trong tình trạng giới nghiêm;

và, cuối cùng, 3) đối với tất cả các vùng biên khu thì người ta đưa ra một chế độ đại diện khô hạn hơn nữa; -

hội nghị đề nghị tất cả các tổ chức hãy mở một cuộc cổ động kiên quyết nhất để vạch trần tất cả cái tính chất khô hạn của chế độ đại diện mà chính phủ chuyên chế định đưa ra nhằm lừa dối nhân dân, và hội nghị tuyên bố rằng kẻ nào sẵn sàng tự thỏa mãn với Đu-ma nhà nước và, trong giai đoạn quyết định hiện nay, không muốn đề ra cho mình nhiệm vụ ủng hộ - bằng hành động và bằng sách lược của mình, - những yêu sách của nhân dân cách mạng đòi triệu tập Quốc hội lập hiến trên cơ sở đầu phiếu phổ thông, bình đẳng, trực tiếp và bỏ phiếu kín, thì kẻ đó là một tên phản bội nhân dân một cách có ý thức.

Để cho yêu sách trên được thực hiện nhanh chóng nhất, Hội nghị miền Nam đề nghị các tổ chức của đảng nên thực hiện sách lược sau đây:

1) Tiến hành một cuộc cổ động kiên quyết trong giai cấp vô sản công nhân và trong quần chúng nông dân để thành lập các tổ chức dân chủ rộng rãi và thống nhất những tổ chức đó lại thành một tổ chức toàn Nga nhằm mục đích đấu tranh kiên quyết chống lại Đu-ma nhà nước và để triệu tập một Quốc hội lập hiến của toàn dân, đồng thời lập tức thực hiện quyền tự do ngôn luận, báo chí, hội họp, lập hội, bãi công. - Để xây dựng cái tổ chức nhân dân toàn Nga đó, cần phải thành lập các uỷ ban cổ động do công nhân ở các công xưởng và nhà

máy bầu ra, thống nhất các uỷ ban cổ động đó lại; thành lập các uỷ ban cổ động thích ứng trong nông dân; thiết lập một mối liên hệ chặt chẽ hơn giữa các uỷ ban ở thành thị và trong nông dân; thành lập các uỷ ban tỉnh và thiết lập mối liên hệ giữa các uỷ ban đó.

2) Khi tổ chức đó đã có đủ lực lượng, khi quần chúng công nhân đã có tâm trạng thích ứng, khi cuộc vận động bầu cử bắt đầu, cần phải bắt tay vào việc tổ chức các cuộc bầu cử toàn dân để bầu Quốc hội lập hiến, đồng thời phải thấy rằng một phong trào nhân dân có tổ chức nhằm thực hiện những cuộc bầu cử đó, có thể tự nhiên chuyển thành một cuộc khởi nghĩa toàn dân chống lại chế độ Nga hoàng, bởi vì sự phản kháng không thể tránh khỏi của chế độ này và sự xung đột với nó trên cơ sở tiến hành các cuộc bầu cử, sẽ tạo ra những lý do mới kích thích khởi nghĩa, còn việc tổ chức nhân dân từ trước sẽ đảm bảo cho cuộc khởi nghĩa đó được rộng khắp và thống nhất.

3) Ngoài việc đó ra, hội nghị đề nghị hãy cố gắng giành được quyền tự do mở các cuộc hội nghị bầu cử; hội nghị khuyên nên kiên quyết can thiệp vào cuộc vận động bầu cử, nhân dân nên can thiệp vào các cuộc họp của đại biểu cử tri, đòi các đại biểu cử tri phải thảo luận tại các cuộc họp rộng rãi của nhân dân về những nhiệm vụ đặt ra trước các đại biểu được bầu vào Đu-ma nhà nước; hơn nữa, Đảng dân chủ - xã hội phải phấn đấu làm thế nào để các tầng lớp nhân dân có quyền bầu cử vào Đu-ma nhà nước sẽ bước lên con đường cách mạng, con đường này có thể biểu hiện ra ở chỗ hoặc là tham gia cuộc khởi nghĩa do các tổ chức dân chủ của nhân dân lãnh đạo, hoặc là, trong trường hợp không có khởi nghĩa, biểu hiện bằng ý nguyện muốn biến Đu-ma nhà nước đang hình thành thành một quốc hội cách mạng để triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn dân hay là để giúp cho các tổ chức dân chủ của nhân dân triệu tập quốc hội đó.

4) Chuẩn bị gây sức ép, cũng theo hướng đó, đối với Đu-ma nhà nước nếu khi Đu-ma nhà nước được triệu tập dứt khoát mà phong trào nhân dân vẫn chưa dẫn đến chỗ lật đổ được chế độ chuyên chế và thành lập được Quốc hội lập hiến. - Chuẩn bị gửi tới hậu thư cho Đu-ma nhà nước đòi triệu tập Quốc hội lập hiến, đòi thực hiện ngay lập tức quyền tự do ngôn luận, hội họp, báo chí, lập hội và vũ trang nhân dân. - Chuẩn bị ủng hộ tới hậu thư đó bằng bãi công chính trị và bằng những hình thức đấu tranh rộng rãi khác của nhân dân.

5) Toàn bộ sách lược ấy phải được các hội nghị rộng rãi của nhân dân thông qua, những hội nghị này được tổ chức trước và trong thời gian cuộc vận động bầu cử, trong giai cấp vô sản và nông dân.

Chúng ta sẽ không bàn đến những thiếu sót về mặt biên tập của bản nghị quyết dài dòng văn tự ấy. Chúng ta hãy đi thẳng vào những sai lầm cơ bản.

1. Trong phần mở đầu có nói đến lối thoát duy nhất ra khỏi tình trạng hiện nay. Trong đó toàn bộ trọng tâm lại chuyển vào *khái niệm* Quốc hội lập hiến và không một chữ nào nói đến vấn đề quốc hội ấy phải *do ai* triệu tập, để làm cho cái "lối thoát" trở thành lối thoát không phải chỉ trên lời nói, *mà cả trong việc làm* nữa. Sự im lặng đó là sự đầu hàng của những người dân chủ - xã hội trước phái "Giải phóng". Chúng ta đã nhiều lần chỉ ra rằng, chính lợi ích của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa quân chủ đang buộc phái "Giải phóng" phải tự hạn chế trong việc đòi triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn dân và *không đả động* gì đến vấn đề ai sẽ là người triệu tập quốc hội đó. Chúng ta đã nhiều lần chỉ ra rằng, chính vấn đề ấy đã được cuộc cách mạng đang phát triển để lên hàng đầu, rằng sự khác nhau căn bản hiện nay giữa sách lược cơ hội chủ nghĩa ("thỏa hiệp") của giai cấp tư sản và sách lược cách mạng của giai cấp vô sản chính là ở chỗ đó. Giờ đây, với bản nghị quyết của mình, phái "Tia lửa" mới đã cung cấp cho ta một tài liệu chứng minh rằng họ bị mù quáng không thể cứu chữa được trong các vấn đề cơ bản về sách lược và đã sa vào các khẩu hiệu của phái "Giải phóng".

Tiếp sau đó, bản nghị quyết lại càng làm rối vấn đề triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn dân. Sự tuyên truyền gửi gắm hy vọng vào Đu-ma nhà nước về mặt này là một sự tuyên truyền hoàn toàn phản động, còn việc triệu tập Quốc hội lập hiến thông qua "tổ chức dân chủ của nhân dân" cũng có một ý nghĩa giống như việc nếu chúng ta đề nghị triệu tập Quốc hội lập hiến thông qua uỷ ban những người bạn dân sống trên sao Hoả. - Tại hội nghị toàn Nga của mình, phái "Tia lửa" mới đã phạm một sai lầm không thể tha thứ được, khi coi việc triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn

dân thông qua chính phủ cách mạng *cũng không khác gì* việc triệu tập quốc hội đó thông qua một trong những cơ quan đại nghị. Giờ đây, phái "Tia lửa" mới lại còn đi xa hơn nữa: họ hoàn toàn lặng im không nói gì đến chính phủ cách mạng lâm thời. Tại sao? trên cơ sở nào? quan điểm của họ đã thay đổi ra sao? - tất cả những cái đó vẫn là một điều bí ẩn. Đáng lẽ phải phát triển các chỉ thị có tính chất sách lược thì những người men-sê-vích trong các cuộc hội nghị của mình, chỉ đưa ra những điển hình về những bước nhảy và những dao động khi sang hữu, khi sang tả.

2. Việc tuyên bố rằng "kẻ nào sẵn sàng tự thỏa mãn... thì kẻ đó là một tên phản bội nhân dân một cách có ý thức" v.v., chính là bước nhảy có vẻ như sang tả, nhưng đó là một bước nhảy không phải sang con đường cách mạng chân chính, mà là sang những câu nói rỗng tuếch về cách mạng. Thứ nhất, việc gì phải đưa ra danh từ cay chua về kẻ (phản bội) "có ý thức"? Ông Giô-han Gia-cô-by có phải là phản bội nhân dân có ý thức không, khi với tư cách là một nhà tự do chủ nghĩa tư sản, ông đã tham gia Đu-ma nhà nước hay Nghị viện liên hợp năm 1847, rồi sau chiến tranh 1870 - 1871, thì lại chuyển sang phía những người dân chủ - xã hội? Bất kỳ người nông dân nào tham gia Đu-ma và "sẵn sàng" tự thỏa mãn với một điều rất, rất ít ỏi, cũng là một kẻ phản bội có ý thức, hay sao? Thứ hai, cái tiêu chuẩn về sự phản bội được nêu ra ở đây: kẻ nào *sẵn sàng* tự thỏa mãn, kẻ nào không đặt ra cho mình nhiệm vụ v.v., tiêu chuẩn đó có hợp lý không? Lấy gì để chứng minh sự "sẵn sàng" và việc "đặt ra nhiệm vụ", bằng lời nói hay bằng việc làm? Nếu là bằng lời nói thì cần phải bắt những người "dân chủ - lập hiến" (như phái "Giải phóng" hiện nay tự gọi họ) tham gia Đu-ma nhà nước phải ký kết hoặc có lời cam kết cách mạng (Pác-vu-xơ, Tsê-rê-va-nin, Mác-tốp). Nếu vậy thì bản nghị quyết phải nói rõ tư tưởng ấy lên, chứ đừng

nói mập mờ. Còn nếu sự "sẵn sàng" được chứng minh bằng việc làm, thì tại sao nghị quyết không nói công khai và thẳng ra rằng theo bản nghị quyết, những "hành động" nào là những hành động chứng minh sự sẵn sàng? Tại vì nghị quyết đã phản ánh cái sai lầm căn bản của tờ "Tia lửa" mới, không biết phân biệt dân chủ cách mạng và dân chủ tự do chủ nghĩa - quân chủ. Thứ ba, đối với một đảng chiến đấu, nói một cách chung chung về cá nhân ("bất cứ một ai, kẻ nào") mà không nói cụ thể về các khuynh hướng hay các đảng, thì như thế có hợp lý không? Điều đặc biệt quan trọng hiện nay đối với chúng ta là phải bóc trần cho giai cấp vô sản thấy rõ một khuynh hướng cụ thể, cái khuynh hướng cụ thể là Đảng dân chủ - lập hiến, cái đảng đã có những "hành động" khiến ta thấy rõ nó ủng hộ những yêu sách nào và ủng hộ bằng cách nào. Nhân danh các tổ chức dân chủ - xã hội để kêu gọi công nhân, nói với họ về những người tham gia Đu-ma, về những đại biểu cử tri bầu vào Đu-ma v.v., mà lại làm lơ không nói đến Đảng dân chủ - lập hiến (và phái "Giải phóng" nữa), - thì như thế có nghĩa hoặc là quanh co lẩn tránh một cách xảo trá (thỏa thuận đằng sau lưng với phái "Giải phóng" về việc ủng hộ phái này theo những điều kiện của Pác-vu-xơ hoặc của Tsê-rê-va-nin), hoặc do thiếu suy nghĩ mà gieo rắc sự đồi bại trong công nhân và từ bỏ đấu tranh với bọn dân chủ - lập hiến.

Ngoài những sự kiện lịch sử nói về hoạt động của tờ "Giải phóng", của phái "Giải phóng", của phái hội đồng địa phương và các phái dân chủ - lập hiến khác, chúng ta không thấy một tài liệu đáng kể nào để đánh giá sự "sẵn sàng" của những người dân chủ trong giai cấp tư sản muốn cùng với nhân dân đấu tranh. Phái "Tia lửa" mới lặng im không nói đến tài liệu đó và dùng những câu vô nghĩa để lẩn tránh. Thế mà Plê-kha-nốp còn cố thuyết phục chúng ta rằng trong quan điểm của "Tia lửa" chỉ có

sự mơ hồ về vấn đề tổ chức thôi, chứ không có sự mơ hồ về sách lược!

Phải biết rằng trên thực tế phái "Tia lửa" không những đã nhắm mắt không muốn thấy rằng phái dân chủ - lập hiến "sẵn sàng" phản bội - chúng cứ nói lên sự sẵn sàng phản bội là phái dân chủ - lập hiến quay ngoắt sang phía hữu, trước mắt mọi người, trong khoảng thời gian từ đại hội tháng Bảy đến đại hội tháng Chín của phái hội đồng địa phương - mà thậm chí còn *giúp sức* cho phái dân chủ - lập hiến bằng cách đấu tranh chống lại chủ trương tẩy chay! Những người thuộc phái "Giải phóng" giả thiết ("kẻ nào sẵn sàng" v.v.) thì bị phái "Tia lửa" đe dọa bằng những lời "hết sức khủng khiếp", còn những người thuộc phái "Giải phóng" thực tế thì lại được phái "Tia lửa" giúp đỡ bằng sách lược của mình. Điều đó hoàn toàn phù hợp với tinh thần của ngài Rô-đi-tsep, một trong những lãnh tụ của phái dân chủ - lập hiến, ông này đã từng lớn tiếng: "Chúng ta sẽ không lấy nền tự do từ những bàn tay thấm đẫm máu của nhân dân!" (tất cả các báo nước ngoài giờ đây đều đăng câu nói này của ngài Rô-đi-tsep tại một cuộc họp riêng để chống lại U. Xtít), nhưng đồng thời lại đòi triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn dân bằng chính những bàn tay đó.

3. Sai lầm căn bản tiếp đó của bản nghị quyết là khẩu hiệu: "thành lập các tổ chức dân chủ rộng rãi và thống nhất những tổ chức đó lại thành một tổ chức toàn Nga". Những người dân chủ - xã hội đưa ra khẩu hiệu này thật đã tỏ ra nông nổi lạ lùng. Thành lập những tổ chức dân chủ rộng rãi có nghĩa là gì? Điều đó chỉ có thể có nghĩa là một trong hai điều sau đây: hoặc là làm cho tổ chức của những người xã hội chủ nghĩa (Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga) bị chìm trong tổ chức của những người dân chủ (điều này phái "Tia lửa" mới không thể làm một cách cố ý được, bởi vì như vậy sẽ là hoàn toàn phản bội giai cấp vô sản), - hoặc là tạm thời liên hiệp những người dân chủ - xã hội với những

tầng lớp nhất định trong số những người dân chủ tư sản. Nếu như phái "Tia lửa" mới muốn tuyên truyền cho sự liên hiệp đó, thì tại sao họ lại không nói ra một cách công khai và trực tiếp? việc gì phải ẩn nấp sau cái danh từ "thành lập"? tại sao họ không chỉ ra một cách chính xác là họ kêu gọi Đảng dân chủ - xã hội liên hiệp cụ thể với những khuynh hướng nào hay những nhóm nào trong phái dân chủ tư sản? Phải chăng đây không phải là một điển hình mới về *sự mơ hồ về sách lược* không thể dung thứ được, sự mơ hồ đó trên thực tế nhất định biến giai cấp công nhân thành cái đuôi của phái dân chủ tư sản, hay sao?

Trong bản nghị quyết, định nghĩa duy nhất về tính chất của "các tổ chức dân chủ rộng rãi" đó là ở chỗ nêu ra hai mục tiêu của những tổ chức này: đấu tranh (1) chống Đu-ma nhà nước và (2) đòi triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn dân. Bọn dân chủ - lập hiến hoàn toàn thừa nhận mục tiêu thứ hai theo cái công thức nhu nhược của phái "Tia lửa", nghĩa là công thức không chỉ rõ ai phải triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn dân. Như thế có nghĩa là phái "Tia lửa" tuyên truyền sự liên hiệp giữa phái dân chủ - xã hội và bọn dân chủ - lập hiến nhưng lại ngượng nghịu không dám nói thẳng điều đó?? Mục tiêu thứ nhất được trình bày với một sự tối nghĩa mà chúng ta chỉ quen thấy trong các đạo luật của Nga, là những đạo luật cố tình đánh lừa công chúng. Đấu tranh chống Đu-ma nhà nước có nghĩa là gì? Nếu hiểu đúng chữ, và nếu giả định rằng các tác giả nghị quyết không muốn nói nước đôi, thì điều đó có nghĩa là *tẩy chay Đu-ma*, bởi vì đấu tranh chống một cơ quan chưa tồn tại có nghĩa là chống lại sự xuất hiện của cơ quan đó. Nhưng chúng ta biết rằng phái "Tia lửa" phản đối tẩy chay, và qua chính nghị quyết, chúng ta thấy rằng sau đó họ không nói đến việc đấu tranh *chống* Đu-ma nhà nước nữa, mà lại nói đến việc *gây sức ép* đối với Đu-ma nhà nước, nói về ý định muốn biến Đu-ma nhà nước thành một nghị viện cách

mạng v.v.. Như thế có nghĩa là cần hiểu câu "đấu tranh chống Đu-ma nhà nước" không phải theo đúng chữ của nó, không phải theo nghĩa hẹp. Nhưng nếu như vậy thì hiểu theo nghĩa nào? Hiểu theo nghĩa của ngài M.Cô-va-lép-xki là người đã từng đọc những bản thuyết trình chỉ trích Đu-ma nhà nước chẳng? Đấu tranh *chống* Đu-ma nhà nước cụ thể là cái gì?? Điều này vẫn là một điều bí ẩn. Những anh chàng luẩn quẩn của chúng ta hoàn toàn không nói gì rõ ràng về điều đó cả. Biết rõ tâm trạng của những công nhân giác ngộ là tuyệt đối thù địch với sách lược thỏa hiệp với bọn dân chủ - lập hiến, thù địch với sách lược ủng hộ Đu-ma trong những điều kiện nhất định, - phái "Tia lửa" mới của chúng ta đã hèn nhát chọn con đường ở giữa: một mặt thì nhắc lại cái khẩu hiệu phổ biến trong giai cấp vô sản: "đấu tranh chống Đu-ma nhà nước", mặt khác lại tước bỏ ý nghĩa chính xác của khẩu hiệu đó, phỉnh lừa người ta, giải thích việc đấu tranh chống Đu-ma theo nghĩa là gây sức ép đối với Đu-ma v.v... Mà sự lẫn lộn đáng thương ấy lại được những tổ chức có uy tín nhất của phái "Tia lửa" đưa ra đúng vào lúc phái "Giải phóng" đang dậm ngực kêu to với toàn thể châu Âu rằng họ tham gia Đu-ma nhà nước chỉ để đấu tranh, hoàn toàn để đấu tranh thôi, rằng họ "sẵn sàng" hoàn toàn cắt đứt quan hệ với chính phủ !

Chúng tôi xin hỏi bạn đọc: ở đâu ta thấy có một sự bấp bênh nhức nhối hơn thế trong sách lược của Đảng dân chủ - xã hội? Có thể nào hình dung được một cái gì tai hại đối với Đảng dân chủ - xã hội hơn là sự tuyên truyền ấy, tuyên truyền "thành lập các tổ chức dân chủ rộng rãi" *cùng với phái "Giải phóng"* (bởi vì bọn dân chủ - lập hiến đồng ý với những mục tiêu của những tổ chức như thế được trình bày theo kiểu phái "Tia lửa"), nhưng lại không gọi thẳng tên phái "Giải phóng"??

Thế mà Plê-kha-nốp, bị mất uy tín trước tất cả những người dân chủ - xã hội cách mạng Nga, vì đã bảo vệ trong

gần hai năm "những sự mơ hồ về mặt tổ chức" của phái "Tia lửa", giờ đây lại thuyết phục chúng ta rằng sách lược của phái "Tia lửa" mới rất tốt!..

4. Chúng ta hãy nói tiếp. Gọi liên hiệp các tổ chức dân chủ rộng rãi (và lơ mờ) là "tổ chức nhân dân toàn Nga" hoặc "tổ chức dân chủ của nhân dân" là hết sức không hợp lý. Trước hết, điều đó không đúng về mặt lý luận. Như mọi người đã biết, "phái kinh tế" đã sai lầm vì lẫn lộn đảng với giai cấp. Phái "Tia lửa" làm sống lại những sai lầm cũ, bây giờ lại lẫn lộn tổng số các đảng hay các tổ chức dân chủ với tổ chức của nhân dân. Đó là một câu nói rỗng tuếch, giả dối và có hại. Câu nói đó rỗng tuếch, vì nó không có một ý nghĩa rõ ràng nào cả, do chỗ không chỉ rõ các đảng hay các trào lưu dân chủ nhất định nào. Câu nói đó giả dối, bởi vì trong xã hội tư bản chủ nghĩa, ngay cả giai cấp tiền phong là giai cấp vô sản, cũng không thể thành lập được một đảng bao trùm toàn bộ giai cấp, - còn về cái tổ chức bao trùm toàn thể nhân dân nói chung, thì bất tất phải nói nữa. Câu nói đó có hại, vì nó nhồi vào đầu người ta những danh từ rất kêu nhưng lại không đẩy tới cái công tác thực tế giải thích ý nghĩa thật sự của các đảng dân chủ thật sự, cơ sở giai cấp của các đảng ấy, mức độ các đảng đó gần gũi với giai cấp vô sản v.v.. Chính trong lúc này, trong thời đại cách mạng dân chủ, một cuộc cách mạng có tính chất tư sản do nội dung xã hội - kinh tế của nó, thì những người dân chủ tư sản, tất cả những bọn dân chủ - lập hiến đó v.v., cho đến cả những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng, lại càng có khuynh hướng mạnh mẽ muốn tuyên truyền cho "các tổ chức dân chủ rộng rãi" nói chung, muốn trực tiếp hay gián tiếp, công khai hay bí mật, khuyến khích tính phi đảng phái, nghĩa là không có sự phân biệt chặt chẽ giữa những người dân chủ. Những đại biểu giác ngộ của giai cấp vô sản phải kiên quyết và thẳng tay đấu tranh với khuynh hướng ấy, bởi vì về thực chất, khuynh hướng ấy

hết sức tư sản. Chúng ta phải đề lên hàng đầu việc phân biệt chính xác giữa các đảng, vạch trần mọi sự lẫn lộn, nêu rõ tính chất giả dối của những câu nói về cái chủ nghĩa dân chủ gọi là thống nhất, đoàn kết và rộng rãi, đầy rẫy trên các báo của phái tự do ở nước ta. Khi đề ra việc liên hiệp với những tầng lớp nào đó trong phái dân chủ để thực hiện những nhiệm vụ nhất định, chúng ta phải tách riêng phái dân chủ *cách mạng* ra, - đặc biệt là trong một thời kỳ như hiện nay, - chúng ta phải chỉ ra những dấu hiệu phân biệt rõ ràng nhất những người "sẵn sàng" đấu tranh (ngay bây giờ trong hàng ngũ quân đội cách mạng) với những kẻ "sẵn sàng" mặc cả với chế độ chuyên chế.

Để giải thích rõ ràng hơn cho phái "Tia lửa" thấy sai lầm của họ, chúng ta hãy nêu một ví dụ đơn giản hơn. Cương lĩnh của chúng ta có nói đến những uỷ ban nông dân. Nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã quy định chính xác hơn vai trò của các uỷ ban đó, gọi những uỷ ban đó là những uỷ ban nông dân cách mạng (trên vấn đề này, thì về thực chất hội nghị của phái "Tia lửa" mới cũng nhất trí với Đại hội III). Chúng ta đã đề ra nhiệm vụ của các uỷ ban đó là thực hiện *bằng con đường cách mạng* những cải cách dân chủ nói chung và cải cách ruộng đất nói riêng, *kể cả việc tịch thu* ruộng đất của địa chủ. Giờ đây, trong nghị quyết của mình, phái "Tia lửa" lại còn đề nghị lập thêm "các uỷ ban cổ động trong nông dân". Đó là lời khuyên không xứng đáng với những công nhân xã hội chủ nghĩa, mà chỉ xứng đáng với những người tư sản thuộc phái tự do. Nếu được thành lập, "các uỷ ban cổ động trong nông dân" ấy sẽ hoàn toàn phù hợp với khẩu vị của phái "Giải phóng", vì tính chất cách mạng của các uỷ ban ấy bị thay thế bằng tính chất tự do chủ nghĩa: chúng tôi đã chỉ ra rằng cái nội dung cổ động, được xác định theo kiểu phái "Tia lửa", của các uỷ ban cổ động ấy (đấu tranh "chống" Đu-ma nhà nước và vì một Quốc hội

lập hiến của toàn dân) không vượt quá khuôn khổ của cương lĩnh phái "Giải phóng". Giờ đây, phái "Tia lửa" mới có thấy rõ là khi họ bỏ sung khẩu hiệu uỷ ban nông dân cách mạng bằng khẩu hiệu "các uỷ ban cổ động trong nông dân", thì họ đã biến những khẩu hiệu của Đảng dân chủ - xã hội thành những khẩu hiệu của phái "Giải phóng" hay không?

5. Cuối cùng, chúng ta đề cập tới cái nhiệm vụ chủ yếu của "tổ chức nhân dân toàn Nga" đó, - tức là nhiệm vụ tổ chức toàn dân bầu cử Quốc hội lập hiến. Toàn dân bầu cử trong khi chế độ chuyên chế vẫn còn được duy trì! Và "những xung đột" với chế độ chuyên chế sẽ tạo ra "những lý do mới kích thích khởi nghĩa"... Quả thật đó là trò hề bầu cử, một lý do mới kích thích khởi nghĩa!

Khẩu hiệu "chế độ tự quản cách mạng", thuyết về "sự phát sinh tự nhiên" của Quốc hội lập hiến, nhất định dẫn đến cái điều vô lý đã trở thành kinh điển ấy. Nói đến toàn dân bầu cử trong điều kiện bọn Tơ-rê-pốp còn thống trị, nghĩa là trước khi khởi nghĩa thắng lợi, trước khi chính quyền Nga hoàng bị lật đổ thật sự, thì đó là sự mơ tưởng hết sức viển vông kiểu Ma-ni-lốp, chỉ có thể đem lại một sự đỗi bại về chính trị không thể tưởng tượng được vào trong đầu óc công nhân mà thôi. Chỉ có những ai đã bị tở "Tia lửa" mới nhôi cho cái thói quen ưa thích những câu nói suông mới có thể chấp nhận những khẩu hiệu như vậy, những khẩu hiệu sẽ tiêu tan thành mây khói một khi đụng phải sự phê bình tỉnh táo. Chỉ cần suy nghĩ một chút xem những cuộc bầu cử *toàn dân* hiểu theo nghĩa thật sự của chữ đó là cái gì, chỉ cần nhớ lại rằng những cuộc bầu cử đó đòi hỏi phải có sự tự do cổ động, phải có sự thông báo cho toàn dân biết trước, cũng như đòi hỏi phải có sự thừa nhận của toàn dân đối với cái trung tâm hay những trung tâm địa phương là những cơ quan lập danh sách toàn thể dân cư và tiến hành trưng cầu ý kiến thật sự của tất cả mọi người, không trừ một ai, - chỉ cần suy nghĩ một chút về

điều đó là có thể liệt "những cuộc bầu cử toàn dân", do phái "Tia lửa" đã tự thảo ra, vào loại một trò hề toàn dân hay một trò bịp bợm toàn dân. Không một nơi nào ở Nga có thể bầu được *một* đại biểu xứng đáng đôi chút với cái danh hiệu "đại biểu toàn dân", nghĩa là có được 50 đến 100 nghìn phiếu, bỏ một cách thật sự tự do và tự giác một "khi cuộc vận động bầu cử bắt đầu".

Nghị quyết của phái "Tia lửa" khuyên giai cấp vô sản *đóng một tấn hài kịch*, và không một lời rào trước đón sau nào, không một lời quanh co nào có thể thay đổi được ý nghĩa của cái nghị quyết trò hề đó. Họ bảo chúng ta rằng những cuộc bầu cử sẽ chỉ tiến hành "khi tổ chức có đủ lực lượng", khi nào "việc tổ chức từ trước sẽ đảm bảo cho nó (cuộc khởi nghĩa) được rộng khắp và thống nhất". Chúng ta trả lời: sức mạnh được chứng minh bằng việc làm, chứ không phải bằng lời nói. Trước khi cuộc khởi nghĩa thắng lợi, chỉ nói đến một sức mạnh có khả năng (mà không làm cho người ta phì cười) tuyên bố "những cuộc bầu cử toàn dân" thôi, thì cũng đã nực cười rồi, chứ đừng nói gì đến việc tiến hành những cuộc bầu cử ấy nữa. Không có một tính chất rộng khắp nào, cũng như không có một sự thống nhất tổ chức nào có thể "đảm bảo" thắng lợi cho cuộc khởi nghĩa, nếu như (1) tổ chức ấy không gồm những người thật sự có khả năng tiến hành khởi nghĩa (nhưng chúng ta thấy rằng nghị quyết chỉ đơn thuần tuyên truyền về những tổ chức "rộng rãi", trên thực tế là những tổ chức của phái "Giải phóng", những tổ chức này nhất định sẽ phản bội cuộc khởi nghĩa khi nó bắt đầu nổ ra); (2) nếu như không có sức mạnh để khởi nghĩa thắng lợi (mà muốn thắng lợi thì cần phải có sức mạnh vật chất của quân đội cách mạng, ngoài sức mạnh tinh thần của dư luận xã hội, của phúc lợi của nhân dân v.v.). Đề lên hàng đầu cái sức mạnh tinh thần ấy, những lời rất kêu ấy về "tính chất toàn dân", mà trong lời kêu gọi chiến đấu lại *im lặng không nói* đến sức mạnh

vật chất trực tiếp, - điều đó có nghĩa là hạ thấp những khẩu hiệu cách mạng của giai cấp vô sản xuống ngang với những câu nói suông của phái dân chủ tư sản.

Những trò hề bầu cử chính không phải là bước chuyển "tự nhiên", mà là bước chuyển *nhân tạo* sang khởi nghĩa, bước chuyển do một nhóm trí thức bịa đặt ra. Nặng ra những bước chuyển nhân tạo ấy là một việc làm hoàn toàn giống việc làm của Na-đê-giơ-đin trước đây: nặng ra sự khủng bố "có tính chất kích thích". Phái "Tia lửa" mới cũng muốn "kích thích" một cách nhân tạo, thúc đẩy nhân dân tiến hành khởi nghĩa, - đó là một tư tưởng sai lầm về căn bản. Chúng ta không thể xây dựng tổ chức thật sự có tính chất toàn dân được; những cuộc bầu cử mà chúng ta dự định tiến hành dưới chế độ chuyên chế, nhất định vẫn sẽ là một trò hề, và việc lợi dụng cái cơ *bịa ra* đó để tiến hành khởi nghĩa cũng chẳng khác gì việc ra lệnh khởi nghĩa trong khi chưa có một nguồn kích thích *thật sự* trong nhân dân. Chỉ có những kẻ không tin vào tính tích cực cách mạng của giai cấp vô sản, chỉ có những người trí thức chạy theo những danh từ chua cay, mới có thể vào tháng Chín 1905 bắt tay vào việc bịa ra "những lý do mới kích thích khởi nghĩa". Làm như thế ở nước Nga chúng ta ít có những lý do *thật sự* - chứ không phải có tính chất trò hề - cho cuộc khởi nghĩa, làm như thế ít có những trường hợp *kích thích* quần chúng một cách thật sự, chứ không phải một cách bày đặt, giả tạo! Trò hề bầu cử không khi nào kích thích được quần chúng. Nhưng bãi công, hay biểu tình, hay bạo động quân sự, hay cuộc bùng nổ quan trọng của sinh viên, hay nạn đói, đợt động viên, cuộc xung đột trong Đu-ma nhà nước v.v. và v.v., - thì lại có thể thường xuyên và hàng giờ *kích thích* quần chúng một cách thật sự. Không những cái tư tưởng muốn bịa ra "những lý do mới kích thích khởi nghĩa" là một điều hết sức ngu ngốc, mà ngay cả cái tư tưởng muốn nêu ra từ trước cái lý do này chứ không phải lý do khác

có tác dụng kích thích quần chúng, - cũng là vô lý. Còn những người biết tự trọng đôi chút đối với những lời nói của mình, thì không khi nào lại cho phép mình bịa ra "những lý do mới kích thích khởi nghĩa".

Thưa mấy ông Ma-ni-lốp vô cùng đáng kính, cái thiếu không phải là "những lý do mới", mà là lực lượng quân sự, lực lượng quân sự của nhân dân cách mạng (chứ không phải của nhân dân nói chung), lực lượng ấy gồm 1) giai cấp vô sản vũ trang và nông dân vũ trang, 2) các đội quân tiên phong có tổ chức gồm đại biểu của những giai cấp ấy, 3) những đơn vị quân đội sẵn sàng chuyển sang phía nhân dân. Tất cả những cái đó gộp lại, đó chính là *quân đội cách mạng*. Nói đến khởi nghĩa, nói đến lực lượng của nó, đến bước chuyển tự nhiên sang khởi nghĩa, mà lại không nói đến quân đội cách mạng, thì đó là một điều phi lý và hồ đồ, - nhất là trong khi quân đội phản cách mạng lại được động viên đông hơn. Bịa đặt ra "những lý do mới kích thích khởi nghĩa" trong thời đại đã nổ ra những cuộc khởi nghĩa ở Cáp-ca-dơ và ở Hắc-hải, ở Ba-lan và ở Ri-ga, - có nghĩa là cố tình thu mình lại trong cái vỏ ốc của mình và tách rời khỏi phong trào. Trước mắt chúng ta đang có một sự sôi sục hết sức mạnh mẽ trong công nhân và nông dân. Trước mắt chúng ta là cả một loạt những cuộc khởi nghĩa đang bùng nổ, đang không ngừng phát triển hết sức nhanh chóng cả về bề rộng, về sức mạnh và tinh thần ngoan cường, kể từ ngày 9 tháng Giêng tới nay. Không ai dám đảm bảo rằng ngày mai đây những cuộc bùng nổ ấy sẽ không tái diễn ở bất kỳ một thành phố lớn nào, trong bất kỳ một trại lính nào, ở bất kỳ một làng nào. Trái lại, tất cả những dấu hiệu đều nói lên một điều là những cuộc bùng nổ như thế chắc chắn sẽ xảy ra, sắp xảy ra và nhất định không tránh khỏi xảy ra. Thành công của những cuộc bùng nổ đó tùy thuộc, thứ nhất, vào những thắng lợi của công tác cổ động *cách mạng* và tổ chức *cách mạng*, - chính là tổ chức cách mạng,

chứ không phải tổ chức "dân chủ rộng rãi" như tờ "Tia lửa" vẫn ba hoa tuyên truyền, bởi vì trong những người dân chủ có rất nhiều người không cách mạng. Thành công đó tùy thuộc, thứ hai, vào lực lượng và mức độ chuẩn bị của quân đội cách mạng. Điều kiện thứ nhất đã được mọi người thừa nhận từ lâu và đang được tất cả những người cách mạng thực hiện trong toàn nước Nga, có thể nói là trong mỗi cuộc họp của tiểu tổ, của nhóm, của cuộc họp cấp tốc hay các buổi họp quần chúng. Còn điều kiện thứ hai thì vẫn còn rất ít người thừa nhận. Do địa vị giai cấp của nó, giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa không muốn và không thể thừa nhận điều kiện ấy. Còn trong số những người cách mạng, chỉ có những kẻ đi theo đuôi giai cấp tư sản quân chủ một cách tuyệt vọng mới có thể làm lơ không nói đến điều kiện ấy.

Khởi nghĩa là một danh từ rất lớn. Kêu gọi tiến hành khởi nghĩa là một lời kêu gọi hết sức nghiêm chỉnh. Chế độ xã hội càng phức tạp, trình độ tổ chức của chính quyền nhà nước càng cao, kỹ thuật quân sự càng hoàn bị, thì lại càng không thể dung thứ việc đề ra khẩu hiệu đó một cách nông nổi. Và chúng ta đã nhiều lần nói rằng những người dân chủ - xã hội cách mạng từ lâu đã chuẩn bị đưa ra khẩu hiệu ấy, nhưng họ chỉ đưa ra khẩu hiệu ấy như một lời kêu gọi trực tiếp, khi không còn một chút do dự nào về tính chất nghiêm chỉnh, tính chất rộng rãi và sâu sắc của phong trào cách mạng, khi không còn một chút do dự nào nữa rằng tình hình đã đến giai đoạn kết thúc, hiểu theo nghĩa thật của chữ đó. Cần phải có thái độ thận trọng đối với những danh từ lớn. Việc biến những danh từ ấy thành việc làm lớn là hết sức khó. Song chính vì thế mà không thể dung thứ được thái độ lảng tránh những khó khăn ấy bằng những lời nói suông, lảng tránh những nhiệm vụ quan trọng bằng những điều bịa đặt theo kiểu Ma-ni-lốp, tự che mắt bằng những điều bịa đặt ngọt ngào về cái gọi là "bước chuyển tự nhiên" sang những nhiệm vụ khó khăn ấy.

Quân đội cách mạng - đây cũng là một danh từ rất lớn. Việc xây dựng quân đội, đó là một quá trình khó khăn, phức tạp và lâu dài. Nhưng khi chúng ta thấy rằng quá trình đó đã bắt đầu và đang diễn ra từng đoạn, từng mẫu một, ở khắp nơi rồi; - khi chúng ta thấy rằng không có quân đội như thế thì cách mạng *không thể* thật sự thắng lợi được, - thì khi đó chúng ta phải đưa ra khẩu hiệu kiên quyết và trực tiếp, phải tuyên truyền cho khẩu hiệu đó, làm cho nó trở thành điểm then chốt của những nhiệm vụ chính trị nóng hổi. Thật là sai lầm nếu nghĩ rằng các giai cấp cách mạng bao giờ cũng có đủ lực lượng để thực hiện cách mạng, khi cách mạng đó đã hoàn toàn chín muồi do điều kiện của sự phát triển kinh tế - xã hội. Không, xã hội loài người không phải được tổ chức một cách hợp lý và "thuận tiện" như vậy cho những phần tử tiên tiến đâu. Cuộc cách mạng có thể đã chín muồi, nhưng những người cách mạng sáng tạo ra cuộc cách mạng đó lại có thể chưa đủ sức để thực hiện nó, - bấy giờ xã hội sẽ thối nát, và sự thối nát ấy đôi khi kéo dài đến hàng mấy chục năm liền. Cách mạng dân chủ đã chín muồi ở Nga, điều đó không còn nghi ngờ gì nữa. Nhưng hiện nay những giai cấp cách mạng liệu đã có đủ lực lượng để thực hiện cuộc cách mạng đó chưa, điều đó vẫn chưa rõ. Điều đó sẽ do cuộc đấu tranh giải quyết, cuộc đấu tranh mà giờ phút quyết định đang tiến đến gần một cách hết sức nhanh chóng, - nếu như hàng loạt những dấu hiệu trực tiếp và gián tiếp không đánh lừa chúng ta. Ưu thế tinh thần đã rõ ràng, lực lượng tinh thần đã tuyệt đối lớn; dĩ nhiên không có lực lượng đó thì không thể nói đến một cuộc cách mạng nào cả. Nó là điều kiện cần thiết, *nhưng còn chưa phải là điều kiện đầy đủ*. Lực lượng tinh thần đó liệu có biến thành một lực lượng vật chất đủ để có thể đánh bại sự kháng cự rất mạnh mẽ (chúng ta không nên nhắm mắt trước điều này) của chế độ chuyên chế hay không, - điều đó sẽ do kết cục của cuộc

đấu tranh chỉ rõ. Khẩu hiệu khởi nghĩa là khẩu hiệu giải quyết vấn đề bằng lực lượng vật chất, - mà trong nền văn minh hiện nay của châu Âu thì lực lượng vật chất đó chỉ có thể là lực lượng quân sự. Không thể đề ra khẩu hiệu đó chừng nào các điều kiện chung của khởi nghĩa còn chưa chín muồi, chừng nào quần chúng chưa được thức tỉnh rõ ràng và chưa sẵn sàng hành động, chừng nào hoàn cảnh bên ngoài chưa dẫn tới một tình trạng khủng hoảng rõ rệt. Nhưng một khi khẩu hiệu ấy đã được đề ra rồi, mà lại thụt lùi lại đằng sau nó, quay trở lại lực lượng tinh thần, trở lại một trong những điều kiện phát triển cơ sở của cuộc khởi nghĩa, quay trở lại một trong những "bước chuyển có thể có" v.v. và v.v., thì thật là nhục nhã. Không, một khi quyết định rồi, thì cần vứt bỏ tất cả những lời quanh co lẩn tránh, cần phải trực tiếp và công khai giải thích cho quần chúng hết sức đông đảo thấy rõ là hiện nay cần có những điều kiện thực tiễn như thế nào để cách mạng thu được thắng lợi.

Chúng ta vẫn hoàn toàn chưa kể hết tất cả những sai lầm trong bản nghị quyết của phái "Tia lửa"; đối với những người có đầu óc suy nghĩ, chứ không phải những kẻ lẩn tránh bằng cái lối "chộp thời cơ", thì nghị quyết ấy trong một thời gian dài vẫn sẽ là một vật kỷ niệm đáng buồn về sự tầm thường hoá những nhiệm vụ của Đảng dân chủ - xã hội. Đối với chúng ta, điều quan trọng là tìm những nguồn gốc cơ bản của các sai lầm, hơn là kể ra tất cả những biểu hiện của một điều không thành thật căn bản, dù là những biểu hiện tương đối nhỏ. Vì thế chúng ta chỉ nêu qua tính chất phi lý và tính chất phản động của cái tư tưởng muốn gửi "tối hậu thư" (một danh từ quân sự, nói lên tư tưởng khoác lác tầm thường trong khi chưa có một lực lượng quân sự đã được chuẩn bị) *cho Du-ma*, muốn biến *Du-ma* đó

thành một nghị viện cách mạng*, - và bây giờ chúng ta sẽ nói đến ý nghĩa chung của khẩu hiệu: "chế độ tự quản cách mạng của nhân dân".

Cái khẩu hiệu ấy, hay nói cho đúng hơn, việc biến nó thành khẩu hiệu trung tâm, là nguồn gốc dẫn đến tất cả những sự dao động của phái "Tia lửa". Để bảo vệ khẩu hiệu ấy, tờ "Tia lửa" đã thử viện dẫn "phép biện chứng", - đúng là cái phép biện chứng của Plê-kha-nốp, nhờ nó mà "những sự mơ hồ về mặt tổ chức" của tờ "Tia lửa" thoạt đầu được Plê-kha-nốp bảo vệ, rồi sau đó lại bị ông ta vạch trần!

Chúng ta đã nói: việc thiết lập chế độ tự quản cách mạng của nhân dân không phải là màn đầu của khởi nghĩa, không phải là "bước chuyển tự nhiên" sang khởi nghĩa, mà là màn cuối. Khởi nghĩa không thắng lợi thì không thể nói một cách nghiêm túc đến chế độ tự quản thật sự và đầy đủ. Và chúng ta đã từng nói thêm rằng bản thân cái tư tưởng muốn đặt trọng tâm vào việc quản lý nhà nước, chứ không phải vào việc xây dựng nhà nước, là một tư tưởng phản động, rằng việc đồng nhất chế độ tự quản cách mạng với quân đội cách mạng là một điều cực kỳ nhằm nhí, rằng

* Nếu trong cuộc đấu tranh kiên quyết sắp tới chống chế độ Nga hoàng, chúng ta tỏ ra mạnh, thì Đu-ma nhà nước nhất định sẽ ngã về phía tả (ít ra là bộ phận phái tự do trong Đu-ma, chúng tôi không nói đến bộ phận phản động), nhưng muốn ảnh hưởng thật sự đến Đu-ma nhà nước trong khi *không* huỷ bỏ quyền lực của Nga hoàng, thì như thế cũng ngu xuẩn chẳng khác nào trường hợp nước Nhật gửi "tối hậu thư" cho Trung-quốc hoặc coi trọng sự giúp đỡ của Trung-quốc trong khi *không* đập tan được lực lượng quân sự của nước Nga. Sau ngày 18 tháng Ba 1848, Đu-ma nhà nước Phổ (Nghị viện liên hợp) đã lập tức "ký" giấy triệu tập Quốc hội lập hiến, còn trước đó thì tất cả những "tối hậu thư" của các nhà cách mạng và tất cả những "nguyện vọng" của họ muốn ảnh hưởng đến Đu-ma nhà nước, tất cả những lời dọa nạt của họ đều là những lời rỗng tuếch đối với những bọn Pê-tơ-run-kê-vích, Rô-đi-tsép, Mi-li-u-cốp v.v. nhóm họp trong Đu-ma nhà nước.

sau khi thắng lợi, quân đội cách mạng nhất định giả định phải có chế độ tự quản cách mạng, còn chế độ tự quản cách mạng thì chưa nhất thiết phải bao trùm quân đội cách mạng.

Để biện hộ cho sự mơ hồ hỗn độn trong những khẩu hiệu có ý thức của mình, tờ "Tia lửa" đã viện ra cái "phép biện chứng" của quá trình tự phát vô ý thức. Họ bảo, cuộc sống không có những giới hạn rõ rệt. Ngay hiện nay các sở giao dịch của công nhân ("Người dân chủ - xã hội"¹³⁶, số 12) cũng đã có, đó là những yếu tố của chế độ tự quản rồi. Họ bảo, trong quá trình phát triển biện chứng thì màn đầu và màn cuối lắm lúc lại quyện với nhau.

Điều sau cùng này hoàn toàn đúng. Đúng thế, quá trình của sự phát triển thực tế *bao giờ* cũng diễn ra một cách rối ren, có những yếu tố của màn cuối lại xuất hiện trước màn đầu thật sự. Nhưng phải chăng điều đó có nghĩa là lãnh tụ của một đảng tự giác có thể làm *lấn lộn* các nhiệm vụ của cuộc đấu tranh, có thể lẫn lộn màn đầu với màn cuối? Liệu cái phép biện chứng của một quá trình tự phát rối ren có thể bào chữa cho sự hỗn độn trong lô-gích của những người dân chủ - xã hội tự giác chăng? Điều đó chẳng có nghĩa là thay thế phép biện chứng theo ý nghĩa của Mác bằng phép biện chứng theo ý nghĩa của Plê-kha-nốp, hay sao?

Để làm cho ý của chúng ta được rõ hơn, xin lấy một ví dụ. Cứ giả định rằng vấn đề được bàn đến là cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa, chứ không phải cách mạng dân chủ. Khủng hoảng đang chín muồi, thời đại chuyên chính vô sản đang xích lại gần. Và ở đây, những phần tử cơ hội chủ nghĩa đề lên hàng đầu cái khẩu hiệu: thành lập các hội tiêu dùng, còn những người cách mạng thì đề ra khẩu hiệu: giai cấp vô sản giành lấy chính quyền. Những phần tử cơ hội chủ nghĩa cãi lại: hội tiêu dùng là lực lượng thực tế của những người vô sản, là sự giành lấy vị trí kinh tế thực tế,

là một mẫu thực sự của chủ nghĩa xã hội; các anh, những người cách mạng, lại không hiểu sự phát triển biện chứng, không hiểu quá trình phát triển đó của chủ nghĩa tư bản thành chủ nghĩa xã hội, không hiểu việc các tế bào của chủ nghĩa xã hội xâm nhập vào trong lòng chủ nghĩa tư bản, không hiểu việc dùng cái nội dung mới, xã hội chủ nghĩa, để tẩy sạch chủ nghĩa tư bản.

Những người cách mạng trả lời: vâng, chúng tôi đồng ý rằng trên một ý nghĩa nào đó, các hội tiêu dùng cũng là một mẫu của chủ nghĩa xã hội. Thứ nhất, xã hội xã hội chủ nghĩa là một hội tiêu dùng lớn với một nền sản xuất được tổ chức theo kế hoạch để phục vụ tiêu dùng; thứ hai, chủ nghĩa xã hội không thể thực hiện được nếu không có một phong trào công nhân mạnh mẽ và nhiều mặt, và hội tiêu dùng nhất định sẽ là một trong nhiều mặt đó. Song vấn đề không phải ở chỗ đó. Chừng nào chính quyền còn ở trong tay giai cấp tư sản, thì các hội tiêu dùng vẫn chỉ là một mẫu không đáng kể, nó không đảm bảo được một sự biến đổi quan trọng nào, không đem lại một sự thay đổi quyết định nào, thậm chí đôi khi nó lại còn làm cho người ta xa rời cuộc đấu tranh thật sự cho cách mạng. Những thói quen, mà công nhân có được ở trong các hội tiêu dùng, là rất bổ ích, - điều đó không ai chối cãi. Nhưng chỉ có chuyển chính quyền vào tay giai cấp vô sản thì mới tạo được môi trường cho việc thật sự vận dụng những thói quen ấy. Đến khi đó, hệ thống các hội tiêu dùng sẽ chi phối được giá trị thặng dư; hiện giờ thì phạm vi sử dụng cái cơ cấu bổ ích ấy bị thu hẹp lại tới mức cùng cực bởi mức tiền lương quá nghèo nàn. Đến lúc đó, sẽ là một hiệp hội tiêu dùng của những người lao động thật sự tự do; hiện giờ, nó là một hiệp hội của những người nô lệ làm thuê, bị tư bản đè nén và áp bức. Như vậy, các hội tiêu dùng là một mẫu của chủ nghĩa xã hội. Quá trình phát triển biện chứng thật sự đã đưa ra những yếu tố của xã hội mới,

cả những yếu tố vật chất lẫn những yếu tố tinh thần của xã hội đó, ngay trong khuôn khổ của chủ nghĩa tư bản. Nhưng những người xã hội chủ nghĩa phải biết phân biệt một mẫu với toàn bộ, phải biết thông qua khẩu hiệu của mình mà đưa ra *toàn bộ*, chứ không phải đưa ra một mẫu, phải đem những điều kiện căn bản của một cuộc cách mạng thật sự mà đối lập lại những điều chấp vá bộ phận, những điều chấp vá này thường làm cho những chiến sĩ cách mạng đi chệch khỏi con đường cách mạng chân chính.

Tờ "Tia lửa" nghĩ thế nào? ai là người đứng trong cuộc tranh cãi này?

Cũng phải nói như thế về khẩu hiệu: "chế độ tự quản cách mạng" trong thời kỳ cách mạng dân chủ. Chúng ta không phản đối chế độ tự quản cách mạng, từ lâu chúng ta đã dành cho khẩu hiệu đó một vị trí nhỏ nhất định nào đó ở trong cương lĩnh tối thiểu của chúng ta (xem § nói về chế độ tự quản rộng rãi ở địa phương), chúng ta đồng ý rằng đây là một mẫu của cách mạng dân chủ, như tờ "Người vô sản", số 15¹⁾ đã nhận định, khi dẫn ra Đu-ma thành phố Xmô-len-xcơ. Cách mạng dân chủ không thể thực hiện được nếu không có một phong trào dân chủ mạnh mẽ và nhiều mặt, mà một trong số nhiều mặt đó là phong trào đấu tranh trong lĩnh vực chế độ tự quản. Song cách mạng dân chủ cũng không thể thực hiện được, thí dụ, nếu không có một trường học cách mạng, - mà cái này cũng là một dấu hiệu hiển nhiên về sự tan rã thực tế của chế độ Nga hoàng, chẳng khác gì việc lập các sở giao dịch của công nhân bất chấp cả cảnh sát, sự sôi sục trong giới tăng lữ, chế độ tự quản địa phương bất hợp pháp v.v.. Các đồng chí trong tờ "Tia lửa" hãy nghĩ xem, từ đó nên rút ra kết luận gì! Phải chăng cần rút ra một kết luận là phải tổng hợp tất cả những mẫu đó của sự tan rã lại thành một khẩu hiệu hoàn

¹⁾ Xem tập này, trang 261-262.

chính về khởi nghĩa? hay là cần rút ra kết luận khác là phải cắt xén khẩu hiệu khởi nghĩa bằng cách gắn liền khẩu hiệu ấy với một trong số những mẫu đó, với chế độ tự quản?

Tờ "Tia lửa" can đảm (số 109, tr. 2, cột 1) đã viết như sau: "Tổ chức chế độ tự quản cách mạng, hoặc - cái này cũng thế - tổ chức lực lượng nhân dân để khởi nghĩa". Nói như vậy cũng chẳng khác gì nói: tổ chức trường học cách mạng là tổ chức lực lượng để khởi nghĩa, tổ chức sự sôi sục trong giới tăng lữ là tổ chức lực lượng để khởi nghĩa, tổ chức các hội tiêu dùng là tổ chức lực lượng để tiến hành cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa. Không, thưa các đồng chí ở báo "Tia lửa", các đồng chí là những nhà biện chứng tồi. Các đồng chí không biết suy xét một cách biện chứng, tuy các đồng chí biết nói quanh co và lẩn tránh rất tài, giống như Plê-kha-nốp, vấn đề những sự mơ hồ về tổ chức và sách lược trong các quan điểm của các đồng chí. Các đồng chí đã không thấy rằng, trong điều kiện khởi nghĩa thắng lợi, thì tất cả những mẫu đó của cách mạng nhất định sẽ hợp thành một đoạn "kết thúc" hoàn chỉnh, toàn bộ của khởi nghĩa, còn nếu khởi nghĩa không thắng lợi thì những mẫu đó vẫn sẽ chỉ là những mẫu thảm hại không làm thay đổi được cái gì cả và chỉ làm thỏa mãn bọn phi-li-xtanh mà thôi.

Giáo huấn: 1) Ngay vào đêm trước cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa cũng như vào đêm trước cuộc cách mạng dân chủ, những người cơ hội chủ nghĩa trong Đảng dân chủ - xã hội đều có một thói xấu là: cứ bám lấy một trong số những mẫu vụn của một quá trình lớn, tâng cái mẫu vụn đó thành một toàn bộ, bắt toàn bộ đó phải phục tùng mẫu nhỏ ấy, bằng cách ấy làm cho toàn bộ bị lệch lạc, và do đó họ đã biến thành cái đuôi của bọn cải lương tiền hậu bất nhất và hèn nhát. 2) Phép biện chứng của một quá trình tự phát mà bao giờ cũng rối ren và nhất thiết thường rối ren, không thể bào chữa cho sự hỗn độn của những kết

l luận lô-gích và những khẩu hiệu chính trị rất thường hay (nhưng không nhất thiết) hỗn độn.

P.S. Khi bài này đã được đưa lên khuôn để in thì chúng tôi nhận được tập nghị quyết của Hội nghị sáng lập miền Nam, do phái "Tia lửa" xuất bản ở nước ngoài. Bản nghị quyết về Đu-ma nhà nước có khác đôi chút so với bản xuất bản ở Nga và được chúng tôi đăng lại ở trên. Song những khác biệt đó không căn bản và hoàn toàn không đụng chạm gì đến sự phê phán của chúng tôi.

"Người vô sản", số 21,
ngày 17 (4) tháng Mười
1905

Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đổi chiếu với bản thảo

**CHÚ GIẢI BÀI CỦA M.BÔ-RI-XỐP
"BÀN VỀ PHONG TRÀO CÔNG ĐOÀN
VÀ NHIỆM VỤ CỦA ĐẢNG
DÂN CHỦ - XÃ HỘI"¹³⁷**

Lời ban biên tập. Chúng tôi rất lấy làm vui lòng cho đăng bài của một đồng chí công tác ở Nga, vì nhận xét toàn diện vấn đề công đoàn là một việc cấp thiết hiện nay. Chỉ có kinh nghiệm của toàn đảng, thường xuyên được lý luận của chủ nghĩa Mác soi sáng, mới có thể giúp định ra được những hình thức thích hợp nhất của công đoàn dân chủ - xã hội với điều kiện nước Nga. Cũng cần phải học tập những bài học do kẻ thù đem lại cho chúng ta. Giai cấp tư sản toàn thế giới đều rất vui mừng về khuynh hướng "phường hội" của Đại hội Cô-lô-nhơ, họ mong muốn làm cho công nhân xa rời chủ nghĩa xã hội mà đi vào chủ nghĩa công liên "thuần túy", tức chủ nghĩa công liên tư sản. Ở nước Nga, ngay từ "Tin tức Mát-xcơ-va" hiện giờ cũng đang học hát theo cái giọng đó. Và nếu giai cấp tư sản bắt đầu tán dương sự "sáng suốt" và "sốt sắng" của một người nào đó trong chúng ta về phong trào công đoàn "hợp lý", thì đó là dấu hiệu chắc chắn chỉ rõ rằng công tác của chúng ta đã có thiếu sót. Đồng chí M. Bô-ri-xốp chính là đặt vấn đề phải thi hành một cách toàn diện trách nhiệm xã hội chủ nghĩa của chúng ta, chứ tuyệt đối không tha thứ sự thiếu sót đó được.

*"Người vô sản", số 21,
ngày 17 (4) tháng Mười
1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo*

**NHỮNG HY VỌNG CỦA PHÁI TỰ DO
ĐỐI VỚI ĐU-MA**

Phái tự do cố làm cho công chúng lạc quan về thành phần của Đu-ma. Đây là mấy dòng mà phóng viên "Báo Phran-pho" viết và gửi từ Pê-téc-bua về, ngày 14 tháng Mười (lịch mới): "Nhận xét về kết quả của những cuộc họp đương diễn ra, trước ngày bầu cử, dẫn chúng ta đến kết luận là thành phần của Đu-ma sẽ không đến nỗi tệ quá, như lúc đầu người ta tưởng. Bây giờ chúng ta có thể nói trước được, với một mức chính xác nhất định, rằng những phần tử thực sự bảo thủ sẽ khó mà chiếm được nửa số ghế trong Đu-ma. *Phái tự do ôn hoà và phái tự do* có nhiều hy vọng hơn cả để được bầu vào Đu-ma, còn như tiền đồ của phái cấp tiến thì ít sáng sủa hơn nhiều, tuy có thể gọi là đã tương đối tốt nếu ta đứng trên quan điểm bi quan của những người cấp tiến khi họ nhìn về tương lai hồi tháng Tám gần đây. Khó mà có thể nghi ngờ được rằng số đại biểu của phái cấp tiến trong Đu-ma sẽ không quá ít ỏi. Vấn đề chỉ là ở chỗ họ có thể lôi kéo được phái tự do và phái tự do ôn hoà tới mức độ nào, vì chỉ trong điều kiện ba phái đó đoàn kết lại để đối phó với các hạt nhân bảo thủ thì Quốc hội lập hiến mới được đảm bảo".

Không nghi ngờ gì nữa, nói phái cấp tiến tức là muốn chỉ bọn dân chủ - lập hiến. Những ứng cử viên của bọn này ở Pê-téc-bua là Na-bô-cốp, Kê-đrin và Vi-na-ve. Phái "tự do ôn hoà" không được phóng viên xác định rõ ràng,

nhưng trong số ứng cử viên của bọn này, có nói đến tên Phê-đô-rốp (một tên bảo thủ "chính cống", "nhưng tên này cũng có thể được phái tự do ủng hộ!) và tên Ni-ki-tin (một ứng cử viên của cánh hữu, nhưng đồng thời cũng là một ứng cử viên của phái tự do - ôn hoà).

Như vậy, một Quốc hội lập hiến sẽ được "đảm bảo" trong điều kiện phái tự do và phái tự do - ôn hoà chịu sự lãnh đạo của phái "Giải phóng" "cấp tiến"... Thật ra, ở đây phái tự do lạc quan chỉ là những kẻ chết đuối "vớ phải bọt". Điều kỳ lạ hơn cả là bọn này lại mù quáng không thấy được rằng ngay cả khi đa số Đu-ma nhà nước bỏ phiếu tán thành Quốc hội lập hiến, thì trên thực tế cũng không phải là Quốc hội lập hiến được "đảm bảo", mà chỉ có cuộc đấu tranh cách mạng quyết liệt để giành lấy Quốc hội lập hiến mới được bảo đảm mà thôi. Các ngài dân chủ - lập hiến muốn bắt cá hai tay: vừa lợi dụng chế độ chuyên chế (phái đối lập hợp pháp trong một Đu-ma hợp pháp) vừa lợi dụng cách mạng ("chúng tôi đã làm tất cả" một cách có lợi cho Quốc hội lập hiến).

*Viết vào tháng Mười, sau
ngày 9 (22), 1905*

*In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI*

Theo đúng bản thảo

BÀI HỌC CỦA CÁC SỰ BIẾN Ở MÁT-XCƠ-VA

Cao trào cách mạng của giai cấp vô sản Mát-xcơ-va được biểu hiện rất rõ trong cuộc bãi công chính trị và cuộc đấu tranh ngoài đường phố, cao trào đó vẫn không dịu đi. Bãi công đang tiếp tục. Một phần nó đã lan tới Pê-téc-bua, ở đó công nhân xếp chữ đã bãi công để đồng tình với các đồng chí của mình ở Mát-xcơ-va. Người ta vẫn chưa biết là phong trào hiện nay sẽ có dịu đi trước khi có một làn sóng dồn tới, hay nó lại sẽ mang những hình thức kéo dài. Nhưng một số kết quả của các sự biến ở Mát-xcơ-va, hơn nữa, những kết quả hết sức bổ ích, đã lộ ra rồi, và những kết quả ấy rất đáng được nói đến.

Nói chung và về toàn bộ thì phong trào ở Mát-xcơ-va chưa đạt tới mức một cuộc chiến đấu quyết định giữa công nhân cách mạng và các lực lượng của chế độ Nga hoàng. Đó chẳng qua chỉ là những trận đánh nhỏ tại các tiền đồn thôi, một phần nó có thể là một cuộc thị uy quân sự trong nội chiến, nhưng không phải là một trong những trận chiến đấu quyết định kết cục của chiến tranh. Trong hai giả định do chúng tôi đưa ra tuần trước đây, thì hình như giả định thứ nhất đã được chứng thực, tức là trước mắt chúng ta chưa phải là bước đầu của cuộc tiến công quyết định, mà mới chỉ là sự diễn tập cuộc tiến công ấy thôi. Nhưng cuộc diễn tập dù sao cũng bày một cách đầy đủ tất cả những nhân vật của tấn kịch lịch sử ấy, do đó mà soi sáng cái

tiến trình chắc chắn sẽ diễn ra - và một phần, còn nhất định sẽ diễn ra - của tấn kịch đó.

Bước mở đầu các sự biến ở Mát-xcơ-va là những sự kiện mà mới nhìn tưởng chừng chỉ mang tính chất học viện thuần túy. Chính phủ đã ban cho các trường đại học "quyền tự trị" bộ phận, hoặc cái gọi là quyền tự trị. Các ngài giáo sư được quyền tự quản. Sinh viên được quyền hội họp. Như vậy là cái hệ thống chung của ách áp bức nông nô - chuyên chế đã bị thủng một lỗ nhỏ. Và những dòng thác cách mạng mới, với một sức mạnh bất ngờ, đã lập tức chảy tuôn ngay vào lỗ hổng đó. Một nhượng bộ nhỏ nhất, một cái cách nhỏ xíu, nhằm thực hiện mục đích làm dịu những mâu thuẫn chính trị và "điều hoà" kẻ ăn cướp với người bị cướp, trên thực tế đã làm cho cuộc đấu tranh gay gắt thêm rất nhiều, đã làm cho số người tham gia đấu tranh tăng lên rất đông. Công nhân đã kéo ùa vào các cuộc họp của sinh viên. Kết quả là các cuộc họp đó đã biến thành những cuộc mít-tinh cách mạng của nhân dân, trong đó, giai cấp tiền phong trong cuộc đấu tranh cho tự do - giai cấp vô sản - đã chiếm đa số. Chính phủ đã công phần. Những nhân vật "bê thế" trong phái tự do, - những người đã nhận được quyền tự quản của giáo sư - thì bắt đầu lòng lộn lên, chạy lui chạy tới từ sinh viên cách mạng đến chính phủ cảnh sát và dùi cui. Phái tự do đã lợi dụng tự do để phản lại tự do, để ngăn cản sinh viên mở rộng và tăng cường đấu tranh, để tuyên truyền giữ "trật tự" - trước mặt bọn kẻ cướp và bọn Trăm đen, trước mặt các ngài Tô-rê-pốp và Rô-ma-nốp! Phái tự do đã lợi dụng quyền tự quản để quản lý công việc của những tên đao phủ chém giết nhân dân, để đóng cửa trường đại học, - cái thánh đường trong trắng của "khoa học" được bọn cảnh sát cho phép, mà sinh viên đã làm ô uest, khi để cho đám "dân đen đê tiện" đến đó thảo luận các vấn đề mà bè lũ chuyên chế "không cho phép". Phái tự do tự quản đã bán rẻ nhân dân và đã phản lại tự

do, vì chúng sợ cuộc chiến đấu đẫm máu ở trong trường đại học. Và chúng đã bị trừng phạt một cách thích đáng về sự hèn nhát đê tiện của chúng. Khi đóng cửa trường đại học cách mạng, chúng đã mở ra cuộc cách mạng trên đường phố. Những tên thông thái rỏm đáng thương ấy, chúng đã cùng với bọn Gla-dốp khốn nạn đua nhau hí hửng là chúng đã dập tắt được đám cháy ở trong trường học. Trên thực tế, chúng chỉ nhen lên một đám cháy trong một thành phố công nghiệp lớn. Những người làm bộ làm tịch ấy, họ cấm công nhân không được đến với sinh viên, nhưng họ chỉ đẩy sinh viên đến với công nhân cách mạng. Họ đã đánh giá tất cả mọi vấn đề chính trị theo quan điểm cái chuồng gà đầy rẫy tệ quan liêu lâu đời của mình; họ van nài sinh viên hãy rú lòng thương cái chuồng gà đó. Chỉ cần một cơn gió nhẹ mát mẻ đầu tiên, chỉ cần một sức mạnh cách mạng tự do và non trẻ xuất hiện là cũng đủ để làm cho mọi người hoàn toàn quên không nghĩ tới cái chuồng gà đó nữa, vì cơn gió nhẹ đã mạnh lên, đã biến thành một cơn giông tố chống lại cái nguồn gốc căn bản của mọi tệ quan liêu và mọi hiện tượng lãng nhục nhân dân Nga, chống lại chế độ chuyên chế Nga hoàng. Và ngay hiện nay, khi cơn nguy đầu tiên đã qua rồi, khi cơn giông tố rõ ràng đã lắng xuống rồi, bọn tôi tớ của chế độ chuyên chế vẫn còn run lên vì sợ hãi một khi chúng nhớ lại - chỉ nhớ lại thôi - cái vực thẳm đã mở ra trước mặt chúng trong những ngày đẫm máu ở Mát-xcơ-va: "hiện giờ thì đó chưa phải là một đám cháy, nhưng rõ ràng đó là một vụ đốt nhà", - ngài Men-si-cốp lảm bảm trên tờ báo tay sai, tờ "Thời mới" (ngày 30 tháng Chín) - "hiện giờ đó vẫn chưa phải là một cuộc cách mạng... nhưng đó đã là màn đầu của cách mạng". "Tôi (ngài Men-si-cốp) đã chứng minh hồi tháng Tư rằng "nó đang đi tới", và cho đến nay "nó" đã bước những bước khủng khiếp biết bao!.. Sức mạnh tự phát của nhân dân đã bị lay chuyển đến tận đáy của nó"...

Đúng, bọn Tơ-rê-pốp và Rô-ma-nốp cùng với bọn tư sản tự do chủ nghĩa phản bội đã bị kẹt cứng giữa hai gọng kìm. Mở cửa trường đại học ư? - điều đó có nghĩa là cung cấp diễn đàn cho các cuộc hội họp cách mạng của nhân dân, là giúp đỡ một cách vô giá cho Đảng dân chủ - xã hội. Đóng cửa trường đại học ư? - điều đó có nghĩa là mở ra cuộc đấu tranh trên đường phố. Và bọn kỹ sư dúi cui của chúng ta nghiêng răng chạy đi chạy lại: chúng lại mở cửa Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va, chúng làm ra vẻ là chúng muốn cho phép sinh viên tự giữ gìn lấy trật tự trong những cuộc tuần hành trên đường phố, chúng giả bộ không nhìn thấy sự tự quản có tính chất cách mạng của những sinh viên đang phân ra thành Đảng dân chủ - xã hội, Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng v.v., cấu thành phái đại biểu chính trị đứng đầu trong "nghị viện" của sinh viên (chúng ta tin chắc rằng những sinh viên này sẽ không đóng khung vào việc tự quản cách mạng, mà sẽ lập tức bắt tay thật sự vào việc tổ chức và vũ trang các đơn vị quân đội cách mạng). Chạy ngược chạy xuôi cùng với Tơ-rê-pốp, còn có các giáo sư thuộc phái tự do nữa, hôm nay họ khuyên sinh viên hãy khiêm tốn hơn một chút, ngày mai họ lại khuyên bọn cảnh sát hãy ôn hoà hơn một chút. Việc chạy ngược chạy xuôi của cả hai bọn đó đều làm cho chúng ta hết sức vui sướng; nếu như những người chỉ huy chính trị và bọn đầu hàng chính trị nháy cao như vậy lên boong tàu, thì như thế có nghĩa là ngọn gió cách mạng thổi rất tốt.

Nhưng, ngoài lòng tự hào chính đảng và sự vui sướng chính đáng ra, những người cách mạng chân chính còn cần phải tìm trong các sự biến ở Mát-xcơ-va một cái gì lớn hơn nữa: làm sáng tỏ những lực lượng xã hội nào đang hoạt động và hoạt động ra sao trong cuộc cách mạng Nga, - tức là có quan niệm rõ hơn về những hình thức hoạt động của các lực lượng ấy. Các bạn hãy hình dung tính chất liên tục về mặt chính trị của các sự biến ở Mát-xcơ-va,

và các bạn sẽ thấy được một bức tranh hết sức điển hình và đặc sắc về mặt quan hệ giai cấp của toàn bộ cuộc cách mạng. Tính chất liên tục đó là: chế độ cũ bị thủng một lỗ nhỏ; chính phủ vá cái lỗ đó bằng những nhượng bộ nhỏ, những "cải cách" lừa bịp v.v.; đáng lẽ làm yên lòng người, thì những cái đó lại làm cho cuộc đấu tranh gay gắt thêm và mở rộng hơn; giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa ngả nghiêng, chạy ngược chạy xuôi, khuyên những người cách mạng rời bỏ cách mạng và khuyên bọn cảnh sát đừng phản động; nhân dân cách mạng, đứng đầu là giai cấp vô sản, bước lên vũ đài, và cuộc đấu tranh công khai đã tạo nên một tình thế chính trị mới; trên một chiến trường cao hơn và rộng hơn đã giành lại được, công sự của kẻ thù lại bị thủng một lỗ mới, và cũng bằng cách đó phong trào mỗi ngày càng dâng cao. Trước mắt chúng ta, chính phủ đã rút lui trên khắp trận tuyến, - tờ "Tin tức Mát-xcơ-va" đã nhận xét đúng đắn như vậy cách đây không lâu. Và một tờ báo của phái tự do đã nói thêm không phải không khôn khéo rằng: đó là cuộc rút lui có yểm hộ ở phía sau¹³⁸. Một phóng viên trú ở Pê-téc-bua của "Vossische Zeitung", một tờ báo Béc-lanh thuộc phái tự do, ngày 3 (16) tháng Mười đã gửi đi một bức điện về cuộc hội đàm giữa ông ta và viên chủ sự văn phòng của Tơ-rê-pốp. Con chuột cảnh sát đó nói với phóng viên rằng: "Đừng có chờ đợi chính phủ thực hiện một kế hoạch nhất quán nào đó, bởi vì mỗi ngày đều mang lại những sự biến không thể nào lường trước được. Chính phủ bắt buộc phải tùy cơ ứng biến; dùng bạo lực thì không trấn áp nổi phong trào hiện nay, một phong trào có thể kéo dài hai tháng và cũng có thể kéo dài hai năm".

Đúng, sách lược của chính phủ đã hoàn toàn rõ ràng. Không nghi ngờ gì nữa, đó là sự tùy cơ ứng biến và là sự rút lui có yểm hộ ở phía sau. Đứng về mặt lợi ích của chế độ chuyên chế mà nói, đó là một sách lược hoàn toàn đúng; sẽ là một sai lầm hết sức lớn và là một ảo tưởng nguy

hiểm nếu những người cách mạng quên rằng chính phủ còn có thể rút lui rất và rất lâu mà không mất cái quan trọng nhất của nó. Tám gương cách mạng nửa vời và thỏa hiệp giữa đường bờ dỏ ở Đức hồi 1848 (gương đó, chúng tôi sẽ còn bàn tới trên báo "Người vô sản" số sau, và chúng tôi sẽ không bao giờ ngừng nhắc đến) chứng tỏ rằng, thậm chí rút lui đến bước phải triệu tập Quốc hội lập hiến (*trên lời nói*), chính phủ vẫn bảo tồn được lực lượng đầy đủ để chiến thắng cuộc cách mạng trong trận chiến đấu cuối cùng và quyết định. Vì vậy cho nên trong khi nghiên cứu các sự biến ở Mát-xơ-va, - trận chiến đấu cuối cùng đó trong một loạt dài những trận chiến đấu của cuộc nội chiến ở nước ta, chúng ta cần phải tỉnh táo quan sát tiến trình của sự vật, cần phải sẵn sàng tiến hành cuộc chiến tranh lâu dài, một mất một còn, với một nghị lực lớn nhất và một tinh thần ngoan cường nhất, cần phải đề phòng những bạn đồng minh đã đầu hàng. Khi hầu như chưa giành được một cái gì có tính chất quyết định cả, khi kẻ thù vẫn còn có khoảng không rộng lớn để thực hiện những cuộc rút lui tiếp tục có lợi và không nguy hiểm, khi những trận chiến đấu ngày càng quan trọng hơn đang diễn ra, - thì việc cả tin vào những bạn đồng minh ấy, mưu toan ký hiệp nghị với họ, hoặc chỉ giản đơn ủng hộ họ với những điều kiện nhất định, có thể không phải chỉ là một việc ngu xuẩn, mà thậm chí còn là một sự phản bội giai cấp vô sản nữa.

Thật vậy, hành vi của bọn giáo sư thuộc phái tự do, trước khi có các sự biến ở Mát-xơ-va và trong khi đã xảy ra sự biến, có phải là ngẫu nhiên chăng? Đối với toàn bộ Đảng dân chủ - lập hiến, đó là một ngoại lệ hay là một thông lệ? Hành vi đó biểu hiện những đặc điểm cục bộ của một tập đoàn nào đó trong giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa, hay là biểu hiện những lợi ích căn bản của toàn bộ giai cấp ấy nói chung? Trong những người xã hội chủ nghĩa không thể có hai ý kiến về những vấn đề này, nhưng không

phải tất cả những người xã hội chủ nghĩa đều biết thực hành triệt để sách lược thật sự xã hội chủ nghĩa.

Để trình bày thực chất vấn đề được rõ ràng hơn, chúng ta hãy lấy bản trình bày của chính ngay phái tự do về sách lược của họ. Trên báo chí Nga, bọn họ tránh không nói trực tiếp chống lại những người dân chủ - xã hội, thậm chí còn tránh không trực tiếp nói đến người dân chủ - xã hội nữa. Nhưng đây là một tin tức rất lý thú của tờ "Vossische Zeitung" ở Béc- lanh, tin tức này rõ ràng đã biểu hiện công khai hơn các quan điểm của phái tự do:

"Các vụ gây rối của sinh viên đã lại xảy ra cả ở Pê-téc-bua lẫn Mát-xơ-va cực kỳ sôi sục ngay từ đầu năm học, mặc dầu chế độ tự trị đã được ban bố - tuy rằng rất chậm - cho các trường đại học và các trường cao đẳng khác. Ngoài ra, ở Mát-xơ-va, phong trào đó lại được phong trào rộng lớn của công nhân kèm theo nữa. Các vụ gây rối đó nói lên rằng giai đoạn mới của phong trào cách mạng Nga đã bắt đầu. Quá trình các cuộc hội họp của sinh viên và các nghị quyết của các cuộc hội họp đó chứng tỏ rằng sinh viên đã tán thành khẩu hiệu của các lãnh tụ dân chủ - xã hội là: biến các trường đại học thành chỗ hội họp của nhân dân và do đó đưa cách mạng vào các tầng lớp nhân dân rộng rãi. Khẩu hiệu đó được thực hiện như thế nào, điều đó các sinh viên Mát-xơ-va đã cho ta thấy rõ: họ mời đến các toà nhà đại học những công nhân và những người khác không có quan hệ gì đến trường đại học, hơn nữa lại được mời với một số lượng đông đến nỗi chính ngay sinh viên cũng trở thành thiểu số. Lẽ tự nhiên, hiện tượng đó không thể nào kéo dài được lâu trong những điều kiện hiện nay. Chính phủ cho rằng thà đóng cửa các trường đại học còn hơn chịu để cho các cuộc họp đó diễn ra mãi. Điều đó rõ ràng đến mức là mới nhìn qua, người ta không hiểu được tại sao các lãnh tụ dân chủ - xã hội lại có thể đưa ra khẩu hiệu đó. Họ thừa biết điều đó sẽ đưa đến đâu, nhưng chính là họ mong muốn làm cho chính phủ đóng cửa các trường đại học. Để làm gì? Chỉ vì cái lý do là họ muốn dùng đủ mọi cách để làm trở ngại phong trào của phái tự do. Họ biết rằng họ không đủ sức tiến hành một hành động chính trị to lớn với lực lượng của bản thân họ; vậy mong rằng phái tự do và phái cấp tiến cũng không dám làm cái gì cả, vì điều đó, theo họ nói, chỉ làm hại giai cấp vô sản xã hội chủ nghĩa mà thôi. Giai cấp này phải tự mình giành lấy quyền của mình. Đảng dân chủ - xã hội Nga có thể rất tự hào với cái sách

lược "sắt đá" ("unbeugsame" - không nao núng) đó, nhưng đối với bất cứ người quan sát vô tư nào, thì sách lược đó lại dường như cực kỳ thiển cận; vì tất nó có thể đưa Đảng dân chủ - xã hội Nga đến thắng lợi. Hoàn toàn không thể hiểu được rằng nếu đóng cửa các trường đại học thì nó được lợi gì, vì việc đóng cửa đó không thể nào tránh được nếu cứ tiếp tục sách lược đó. Trong lúc đó, việc tiếp tục mở cửa các trường đại học và cao đẳng là hết sức quan trọng đối với tất cả các đảng tiến bộ. Các cuộc bãi khóa kéo dài của sinh viên và giáo sư đã gây thiệt hại nặng nề cho nền văn hoá của nước Nga. Phục hồi công việc của nhà trường là vô cùng cần thiết. Chế độ tự trị đã làm cho các giáo sư có thể giảng dạy được tự do. Vì thế các giáo sư tất cả các trường đại học và cao đẳng đều nhất trí với nhau rằng cần phải cương quyết trở lại giảng dạy. Họ dùng tất cả ảnh hưởng của họ để làm cho sinh viên đình thi hành khẩu hiệu của Đảng dân chủ - xã hội".

Như thế là cuộc đấu tranh giữa phái tự do tư sản (dân chủ - lập hiến) và Đảng dân chủ - xã hội đã hoàn toàn rõ nét. Đùng gây trở ngại cho phong trào của phái tự do! Đó là khẩu hiệu được thể hiện tuyệt vời trong bài đã dẫn ra. Thế phong trào của phái tự do, đó là cái gì? - Là một phong trào thụ lùi, vì các giáo sư sử dụng và muốn sử dụng quyền tự do của trường đại học để tuyên truyền *phản cách mạng*, chứ không phải là để tuyên truyền cách mạng, để dập tắt đám cháy đi, chứ không phải là nhen nó lên, để lôi kéo quần chúng ra khỏi cuộc chiến đấu triệt để và đưa họ vào chỗ hợp tác hoà bình với bọn Tơ-rê-pốp, chứ không phải là để mở rộng chiến trường. Trong khi cuộc đấu tranh đang gay gắt, thì "phong trào tự do chủ nghĩa" (như chúng ta đã thấy trong thực tế) bắt đầu rời bỏ những người cách mạng chạy sang những kẻ phản động. Dĩ nhiên là phái tự do cũng mang lại cho chúng ta một lợi ích nào đó, vì họ đem sự dao động vào trong hàng ngũ bọn Tơ-rê-pốp, và các tội tớ khác của Rô-ma-nốp, nhưng cái lợi đó sẽ không bù lại được cái hại do họ gây ra bằng cách đem dao động vào hàng ngũ chúng ta, nếu chúng ta không tách hẳn với bọn dân chủ - lập hiến và thẳng tay kết tội bất kỳ một bước không kiên định

nào của chúng. Có ý thức về địa vị thống trị của mình hoặc thường thường cảm thấy địa vị thống trị của mình trong chế độ kinh tế hiện đại, phái tự do mong muốn trở thành người chủ ngay cả trong cách mạng nữa, và gọi mọi sự tiếp tục, mở rộng và gay gắt thêm của cách mạng, vượt ra ngoài cái giới hạn vá víu tầm thường nhất, là "*cản trở*" phong trào của phái tự do. Vì sợ cho vận mệnh của cái gọi là tự do của trường đại học, mà Tơ-rê-pốp đã cho phép, nên ngày nay phái tự do chống lại tự do của cách mạng. Vì sợ cho quyền "tự do hội họp" hợp pháp, mà ngày mai chính phủ sẽ cho phép theo lối cắt xén của bọn cảnh sát, nên chúng sẽ ngăn cản không cho chúng ta lợi dụng các cuộc hội họp đó vì mục đích vô sản chân chính. Vì sợ cho vận mệnh của Đu-ma nhà nước, nên tại đại hội tháng Chín, chúng đã biểu lộ một thái độ ôn hoà khôn ngoan và hiện nay cũng biểu lộ thái độ đó bằng cách đấu tranh chống tư tưởng tấy chay; chúng nói: các anh đừng cản trở chúng tôi tiến hành công tác trong Đu-ma nhà nước!

Thật đáng hổ thẹn thay cho Đảng dân chủ - xã hội, vì phải thú nhận rằng trong hàng ngũ của đảng đã có những người cơ hội chủ nghĩa ăn phải cái bả đó do đã xuyên tạc chủ nghĩa Mác thành những giáo điều chết! Họ lập luận rằng cuộc cách mạng này là cách mạng tư sản, cho nên... cho nên, giai cấp tư sản thu được thắng lợi chừng nào trong việc giành lấy những nhượng bộ của chế độ Nga hoàng, thì ta phải đi thụ lùi lại chừng ấy. Sở dĩ cho đến nay phái "Tia lửa" mới vẫn không thấy được ý nghĩa hiện thực của Đu-ma nhà nước, chính là vì trong khi chính họ đi thụ lùi thì lẽ tự nhiên họ cũng không nhận thấy sự thụ lùi của bọn dân chủ - lập hiến. Mà việc phái "Tia lửa" đã thụ lùi từ khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước thì đó là một sự thật không thể chối cãi được. Trước khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước, họ đã không nghĩ đến việc đưa vấn đề thỏa hiệp với phái dân chủ - lập hiến lên hàng đầu. Sau khi có

đạo luật về Đu-ma nhà nước, họ (Pác-vu-xơ, Tsê-rê-va-nin và Mác-tốp) đã đề ra vấn đề đó, không phải chỉ trên mặt lý luận mà cả dưới hình thức thực tiễn trực tiếp nữa. Trước khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước, họ đã đặt những điều kiện khá gắt gao với phái dân chủ (cho đến cả giúp đỡ vũ trang nhân dân v.v.). Sau khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước, họ liền hạ thấp điều kiện, chỉ hạn chế trong lời hứa sẽ biến Đu-ma của bọn Trăm đen hoặc của phái tự do thành Đu-ma cách mạng thôi. Trước khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước, trong nghị quyết chính thức của mình, về vấn đề ai triệu tập Quốc hội lập hiến của toàn dân, họ đã trả lời: hoặc là chính phủ cách mạng lâm thời, hoặc là một trong những cơ quan đại diện. Sau khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước, họ lại gạt bỏ hẳn chính phủ cách mạng lâm thời và nói: hoặc là "những tổ chức dân chủ (đại loại như của phái dân chủ - lập hiến chẳng?) của nhân dân" (?!), hoặc là... hoặc là Đu-ma nhà nước. Như vậy, trên thực tế, chúng ta thấy phái "Tia lửa" đã tuân theo nguyên tắc tuyệt vời của mình *như thế nào*: cách mạng là cách mạng tư sản - hãy coi chừng, các đồng chí ạ, đừng để cho giai cấp tư sản rời bỏ!

Lần đầu tiên sau khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước, các sự biến ở Mát-xơ-va đã chứng tỏ sách lược của những người dân chủ - lập hiến trong giờ phút chính trị nghiêm trọng, *trên thực tế*, là như thế nào; các sự biến đó đồng thời cũng chứng minh rằng cái đuôi cơ hội chủ nghĩa trong Đảng dân chủ - xã hội mà chúng ta đã miêu tả, tất nhiên phải biến thành bọn tôi tớ của giai cấp tư sản mà thôi. Vừa mới rồi chúng ta nói: Đu-ma nhà nước của bọn Trăm đen hoặc của phái tự do. Đối với người thuộc phái "Tia lửa", câu nói đó hình như rất kỳ quái, vì họ cho rằng giữa Đu-ma nhà nước của bọn Trăm đen và Đu-ma nhà nước của phái tự do có sự khác nhau rất quan trọng. Nhưng chính các sự biến ở Mát-xơ-va đã phơi trần tính chất giả dối của cái tư

tưởng "nghị viện" đó, tư tưởng được đề ra không đúng chỗ trong thời kỳ trước khi có nghị viện. Chính các sự biến ở Mát-xơ-va cũng đã chứng tỏ rằng bọn đào ngũ thuộc phái tự do thực tế đã đóng vai trò của Tơ-rê-pốp. Việc đóng cửa trường đại học hôm qua do Tơ-rê-pốp hạ lệnh thì hôm nay lại được các ngài Ma-nu-i-lốp và Tơ-ru-bê-tơ-côi thi hành. Há chẳng rõ ràng là phái tự do trong "Đu-ma" cũng sẽ chạy lui chạy tới giữa một bên là bọn Tơ-rê-pốp và bọn Rô-ma-nốp với một bên nữa là nhân dân cách mạng, hay sao? Há chẳng rõ ràng là chỉ có bọn ngu ngốc về chính trị mới làm cái việc ủng hộ - dù là ủng hộ chút đỉnh - bọn đào ngũ thuộc phái tự do, hay sao?

Trong chế độ nghị viện, việc ủng hộ một chính đảng tự do chủ nghĩa hơn để chống lại chính đảng ít tự do chủ nghĩa, đó thường là cần thiết. Nhưng trong cuộc đấu tranh cách mạng để giành lấy chế độ nghị viện, nếu ủng hộ bọn đào ngũ thuộc phái tự do muốn làm cho bọn Tơ-rê-pốp "thỏa hiệp" với cách mạng, thì đó là một sự phản bội.

Các sự biến ở Mát-xơ-va đã thực tế chỉ rõ sự phân hoá lực lượng xã hội mà báo "Người vô sản" đã từng nói tới bao nhiêu lần rồi: giai cấp vô sản xã hội chủ nghĩa và đơn vị tiên tiến trong phái dân chủ tư sản cách mạng *đã tiến hành đấu tranh*. Phái tư sản tự do chủ nghĩa - quân chủ *đã tiến hành đàm phán*. Các đồng chí công nhân, xin các đồng chí hãy học tập, học tập kỹ những bài học của các sự biến ở Mát-xơ-va. Trong toàn bộ cuộc cách mạng Nga, sự việc sẽ diễn ra chính là như vậy và nhất định sẽ diễn ra như vậy đấy. Chúng ta cần phải đoàn kết chặt chẽ hơn thành một chính đảng xã hội chủ nghĩa thật sự, nó đại biểu có ý thức cho lợi ích của giai cấp công nhân, chứ không phải theo đuôi quần chúng một cách tự phát. Trong đấu tranh, chúng ta chỉ được trông cậy vào phái dân chủ cách mạng, chỉ được phép thỏa hiệp với phái đó, chỉ thực hiện việc

thỏa hiệp đó trên chiến trường chống bọn Tô-rê-pốp và Rô-ma-nốp thôi. Ngoài đơn vị tiên tiến trong phái dân chủ cách mạng, tức là ngoài sinh viên ra, ta cần phải dốc toàn lực ra để phát động quần chúng nhân dân đông đảo, mà phong trào của họ không phải chỉ là một phong trào dân chủ nói chung (hiện giờ bất cứ tên đao ngũ nào cũng đều tự xưng là người dân chủ cả), mà còn là một phong trào cách mạng thật sự nữa, tức là phải phát động quần chúng nông dân. Chúng ta cần nhớ rằng, trong khi phái tự do và những người dân chủ - lập hiến gây nên sự dao động trong hàng ngũ bọn chuyên chế, thì cứ mỗi bước của họ, họ cũng nhất định cố gây nên tình trạng dao động trong hàng ngũ chúng ta. Chỉ có cuộc đấu tranh cách mạng công khai, đem quảng hết thảy những cái chuồng gà của phái tự do và hết thảy những Đu-ma của phái tự do vào đồng rác, mới có một ý nghĩa quan trọng và quyết định. Không để mất một phút, các bạn hãy sẵn sàng tiến hành cuộc đấu tranh mới và mới hơn! Các bạn hãy tự vũ trang đi, có cái gì thì vũ trang bằng cái ấy; hãy lập tức tự tổ chức thành các đội ngũ chiến sĩ sẵn sàng chiến đấu quên mình chống chế độ chuyên chế đáng nguyên rủa; hãy nhớ rằng, ngày mai hoặc ngày kia, các sự biến bất luận thể nào cũng nhất định sẽ kêu gọi các bạn khởi nghĩa, và vấn đề chỉ là ở chỗ các bạn có thể tỏ ra sẵn sàng và thống nhất hay không, hay là lại hoảng hốt và phân tán!

Các sự biến ở Mát-xcơ-va một lần nữa và một trăm lần nữa bác bỏ những kẻ thiếu tin tưởng. Các sự biến ấy đã chứng tỏ rằng chúng ta vẫn có khuynh hướng đánh giá thấp tính tích cực cách mạng của quần chúng. Các sự biến đó nhất định sẽ thuyết phục được nhiều người trong số những người đã bắt đầu dao động, trong số những người mất tin tưởng vào khởi nghĩa sau việc ký hoà ước và sau việc ban tặng Đu-ma. Không, chính lúc này cuộc khởi nghĩa đang phát triển và lớn mạnh lên nhanh chóng chưa từng thấy. Xin

tất cả mọi người chúng ta hãy đứng trên cương vị của mình mà đón chờ cuộc khởi nghĩa sắp tới, so với cuộc khởi nghĩa này thì ngày 9 tháng Giêng và những ngày đáng ghi nhớ ở Ô-đét-xa sẽ chỉ là một trò đùa mà thôi!

*"Người vô sản", số 22,
ngày 24 (11) tháng Mười
1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo*

"ĐẤU TRANH CỦA GIAI CẤP VÔ SẢN"¹³⁹

Trong bài báo "Trả lời "Người dân chủ - xã hội"", chúng tôi nhận thấy có một cách đặt vấn đề rất hay về "việc đưa ý thức từ ngoài vào" mà ai cũng biết. Tác giả chia vấn đề này thành bốn phần độc lập: 1) Vấn đề triết học về mối quan hệ giữa ý thức với tồn tại: tồn tại quyết định ý thức. Tương ứng với sự tồn tại của hai giai cấp thì cũng hình thành hai loại ý thức: ý thức tư sản và ý thức xã hội chủ nghĩa. Ý thức xã hội chủ nghĩa phù hợp với địa vị của giai cấp vô sản. 2) "Ai có thể và ai xây dựng nên ý thức xã hội chủ nghĩa này (tức là chủ nghĩa xã hội khoa học)?" "Ý thức xã hội chủ nghĩa hiện đại chỉ có thể nảy sinh trên cơ sở một sự hiểu biết khoa học sâu sắc" (Cau-xky), nghĩa là việc xây nên ý thức đó "là công việc của một số ít nhà trí thức dân chủ - xã hội, những người vừa có phương tiện vừa có thì giờ cần thiết cho việc đó". 3) Ý thức đó thâm nhập vào giai cấp vô sản như thế nào? "Chính ở đây đảng dân chủ - xã hội (chứ không riêng gì những nhà trí thức dân chủ - xã hội) xuất hiện và đưa ý thức xã hội chủ nghĩa vào trong phong trào công nhân". 4) Đảng dân chủ - xã hội thấy gì trong bản thân giai cấp vô sản khi họ đi vào giai cấp đó để tuyên truyền chủ nghĩa xã hội? Họ thấy một *khuy nh hướng* có tính chất bản năng hướng về chủ nghĩa xã hội. "Cùng với giai cấp vô sản, một xu hướng theo chủ nghĩa xã hội tất yếu sản sinh ra trong ngay những người vô sản cũng như trong số người tiếp

thu quan điểm của giai cấp vô sản; điều này giải thích tại sao nảy sinh *khuy nh hướng* đi theo chủ nghĩa xã hội" (Cau-xky). Từ đó, người men-sê-vích rút ra kết luận lố bịch sau đây: "Từ đó rõ ràng là không phải chủ nghĩa xã hội được đưa từ ngoài vào giai cấp vô sản, mà trái lại, nó nảy sinh từ trong giai cấp vô sản, và xâm nhập vào đầu óc những người tiếp thu quan điểm của giai cấp vô sản!"

"Người vô sản", số 22,
ngày 24 (11) tháng Mười
1905

Theo đúng bản đăng
trên báo "Người vô sản"

THANH NIÊN Ở NƯỚC NGOÀI VỚI CÁCH MẠNG NGA

Một bức thư từ nơi xa xôi hẻo lánh gửi về kêu gọi tất cả mọi người ở nước ngoài hãy quay trở về nước Nga ("Người vô sản", số 19) đã được đồng chí "Re-vô-li-u-txi-ô-ne-rơ" trả lời trong một bức thư gửi từ Béc-nơ cho ban biên tập báo "Người vô sản"¹⁴⁰. Đồng chí "Re-vô-li-u-txi-ô-ne-rơ" nhấn mạnh tầm quan trọng của lý luận trong phong trào, sự cần thiết phải học tập nghiêm chỉnh v.v.. Dĩ nhiên, về vấn đề này, chúng tôi hoàn toàn đồng ý với đồng chí đó, và ý nghĩa của sự dè dặt của chúng tôi đối với bức thư gửi từ nơi xa xôi về chính là như thế. Đồng chí "Re-vô-li-u-txi-ô-ne-rơ" khuyên đảng nên tổ chức ở một chỗ nào đó, ví dụ ở Giơ-ne-vơ, một cái gì giống như một trường đại học, để cho thanh niên có thể học tập nghiêm chỉnh. Đã từng có nhiều kế hoạch như vậy, nhưng đưa ra thực hiện còn gặp quá nhiều khó khăn thực tế.

*"Người vô sản", số 22,
ngày 24 (11) tháng Mười
1905*

*Theo đúng bản đăng trên
báo "Người vô sản", có
đối chiếu với bản thảo*

CÁC TÀI LIỆU CHUẨN BỊ

**DÀN BÀI LỜI BẠT CUỐN SÁCH
"HAI SÁCH LƯỢC
CỦA ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI
TRONG CÁCH MẠNG DÂN CHỦ"¹⁴¹**

Thêm §:

"Lại nói về phái "Giải phóng", lại nói về phái "Tia lửa" mới".

Hay là "Cách mạng và chuyên chính"

"Khái niệm cách mạng và khẩu hiệu chuyên chính".

- 1) Tài liệu mới: hai số 71 - 72 tạp chí "Giải phóng" và hai số 102 - 103 báo "Tia lửa".
- 2) "Chủ nghĩa hiện thực" của phái tự do và chủ nghĩa hiện thực của Đảng dân chủ - xã hội. (số 102)
Những sự tán dương Xtơ-ru-vê [ngài Xtơ-ru-vê được tán dương].

Cuốn sách mỏng của Ăng-ghen sẽ ra mắt ở nước ta¹⁴².

- 2 bis) Mánh khoé của Mác-tư-nốp không nghiêm chỉnh... Ông ta không chỉ trích nghị quyết của Đại hội III.
- 3) "(Lê-nin) đem các khái niệm cách mạng và chuyên chính thay thế nhau" (số 102, tr. 3, cột 2).
- 4) Xtơ-ru-vê nói về *c á c h m ạ n g* trong số 72 ("cách mạng cần phải trở thành chính phủ").
- 5) Sự lạc hậu của Xtơ-ru-vê : khuynh hướng Si-pốp - hiến

pháp - cách mạng { chuyên chính dân chủ??
ở nước ta - chuyên chính xã hội
chủ nghĩa. }

- 6) Mác-tư-nốp lại một lần nữa không hiểu sự khác nhau giữa các khẩu hiệu của phái "Giải phóng" và các khẩu hiệu của chúng ta... Không biết lãnh đạo cách mạng và đưa cách mạng tiến lên nữa *thông qua* (hoặc: theo hướng) khẩu hiệu: chuyên chính.
- 7) Mác và Ăng-ghen năm 1848 nói về "*chuyên chính*". Chính phủ cách mạng và chuyên chính.

Khái niệm tầm thường về chuyên chính và Mác.

- I. Phái hiện thực tự do chủ nghĩa tán dương "phái hiện thực" dân chủ - xã hội về cái gì?
- II. Một lần nữa đồng chí Mác-tư-nốp lại "làm cho vấn đề sâu sắc thêm".
- III. Sự miêu tả tầm thường về chuyên chính, và quan niệm mác-xít về chuyên chính.

Viết vào tháng Sáu - tháng Bảy 1905

*In lần đầu năm 1926
trong Văn tập Lê-nin, t.V*

Theo đúng bản thảo

DÀN BÀI BÀI
"GIAI CẤP VÔ SẢN
TIẾN HÀNH ĐẤU TRANH,
GIAI CẤP TƯ SẢN
LUÔN VÀO NĂM LẤY CHÍNH QUYỀN"¹⁾

*Giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa
và chế độ chuyên chế*

	A	1. Đấu tranh của công nhân - sự buôn bán của phái tự do.
2. Một bước đấu tranh - một bước ngoại giao.
3.9.I. - phong trào của phái tự do.
4. Các sự kiện ở Ô-đét-xa - một bước nhảy ngắn sang tả.	A
	Gô-lô-vin và Quốc hội lập hiến	5. Ba đại hội: đại hội của bọn lái buôn, đại hội của phái hội đồng địa phương, đại hội của những người trí thức.
6. Đại hội của bọn lái buôn - solid ²⁾ . Có tính chất hợp pháp. Không nêu vấn đề tẩy chay.
7. Đại hội của phái hội đồng địa phương. Có tính chất nửa hợp pháp. Giai cấp tư sản chủ trương tự do mậu dịch. Non liquet ³⁾ .	
	B		

¹⁾ Xem tập này, tr. 190 - 202.

²⁾ - vững chắc

³⁾ - Không rõ

	C	8. Đại hội của những người trí thức. Có tính chất cấp tiến. Bí mật. Tẩy chay.
9. Lời phát biểu của Pê-tơ-run-kê-vích. Phái tự do và công dân. Verrat ¹⁾ nông dân.
10. Kêu gọi nhân dân. Phản kháng thụ động.
	D	12.11. Sức mạnh tinh thần và sức mạnh vật chất ("Temps").
11.12. "Bước đổi trả của chính phủ" ("Times").
13. Désordre en haut, en bas - ordre ²⁾ .
	Đ	14. Cách mạng tư sản, và sự phản bội của giai cấp tư sản đối với cách mạng.
15. Khởi nghĩa phát triển: ngọn lửa chỉ đường của chúng ta.

Các đảng cách mạng còn yếu.

Những người cách mạng trong các nhà tù - phái tự do ở phần trước của sân khấu.

*Viết vào tháng Bảy, trước
ngày 20 (2 tháng Tám),
1905*

*In lần đầu năm 1926
trong Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

¹⁾ - Sự phản trắc

²⁾ - Rối loạn ở bên trên, ở bên dưới - trật tự

**PHƯƠNG ÁN ĐẦU TIÊN LỜI TỰA
CUỐN "CÔNG NHÂN NÓI VỀ
SỰ CHIA RẼ TRONG ĐẢNG"¹⁾**

Bìa:

*Tiếng nói của những người công nhân
và sự chia rẽ trong đảng¹⁴³*

[Công nhân nói về sự chia rẽ trong đảng]²⁾

Ban chấp hành trung ương Đảng công
nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản

Mục lục

- I. Lời tựa của ban biên tập báo "Người vô sản".
- II. Thư của một công nhân Ô-đét-xa.
- III. Trả lời bức thư của một công nhân. *A-bra-mốp*.
- IV. Bức thư ngỏ của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gửi Ban tổ chức.

LỜI TỰA

Trên báo "Người vô sản", số 8, chúng tôi đã tuyên bố về việc xuất bản bức thư của người công nhân Ô-đét-xa. Theo ý chúng tôi, người ấy đã nói lên tâm trạng của khá nhiều công nhân. Để trả lời bức thư ấy, chúng tôi cho đăng: một là, bài báo của đồng chí A-bra-mốp, cộng tác viên báo "Người vô sản": "Trả lời bức thư của một công nhân", và hai là, "Bức thư ngỏ gửi Ban tổ chức" của Ban chấp hành

¹⁾ Xem tập này, tr. 203 - 211.

²⁾ Câu in bằng chữ nhỏ trong ngoặc vuông ở trong bản thảo đã bị xoá đi.

trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, thư này được công bố mới đây ở Nga và đăng trên báo "Người vô sản", số 10.

Về phần mình, chúng tôi chỉ nhấn mạnh một lần nữa một điều là: cần phải thống nhất. Đồng chí công nhân nhấn mạnh điều đó là hoàn toàn đúng. Nhưng chỉ nhấn mạnh điều đó thì chưa đủ, còn phải biết thực hiện sự thống nhất, phải có sức mạnh để giành cho được thống nhất. Tránh qua một bên, lập một đảng thứ ba hay một nhóm trung lập - điều ấy không khó. Nhưng điều ấy không làm cho ta chóng đi tới thống nhất, mà càng làm cho ta xa thống nhất, không làm cho tình hình rối ren hiện nay đơn giản hơn, mà càng làm cho rối ren hơn. Nghị quyết của hội nghị phải thiếu số hay là phải "Tia lửa" mới không trả lời trực tiếp và rõ ràng câu hỏi: có thể và phải thống nhất *chính là bằng cách nào?* Nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã trả lời câu hỏi ấy, đó là điều lệ của đảng, hoàn toàn bảo đảm quyền của phái thiểu số. Nếu cho rằng sự trả lời ấy không có gì sai lầm, và là một sự trả lời lý tưởng, thì thật đáng buồn cười. Nhưng ai là người không những chỉ muốn nói tới thống nhất, mà còn muốn thực sự đi tới thống nhất bằng những biện pháp và những đề nghị thực tế, thì không nên chỉ ngồi mà trách móc, không nên khơi sâu thêm chia rẽ trong đảng bằng cách lập ra một đảng thứ ba; trái lại, phải bắt tay vào việc chuẩn bị giải đáp của mình cho câu hỏi về điều kiện và hình thức thống nhất. Công việc ấy rất khó khăn hơn là tuyên truyền cho hoà hảo và tình thương yêu, nhưng vì thế mà nó bổ ích hơn nhiều.

Ban biên tập báo "Người vô sản"

Viết vào tháng Bảy 1905

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t.V*

Theo đúng bản thảo

DÀN BÀI BÀI
"TẮY CHAY ĐU-MA BU-LƯ-GHIN
VÀ KHỞI NGHĨA"¹⁾

Tinh thần Ma-ni-lớp của phái tự do
 và tinh thần Ma-ni-lớp của phái cách mạng

Tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin và khởi nghĩa

- I. Tình thế: {
- 1) Đu-ma Bu-lư-ghin chắc hẳn sẽ được triệu tập.
 - 2) Phái dân chủ tư sản - cánh tả tán thành tẩy chay, cánh hữu phản đối.
 - 3) Phái dân chủ cách mạng - chủ trương khởi nghĩa và nhất là Đảng dân chủ - xã hội (contra²⁾ phái "Giải phóng").

- II. Sách lược của chúng ta: ủng hộ tư tưởng tẩy chay và tăng cường tuyên truyền cho khởi nghĩa = ủng hộ cánh tả trong phái dân chủ tư sản và sự đối lập của phái dân chủ vô sản.
- { Khởi nghĩa = quân đội cách mạng + chính phủ cách mạng.
Sáu điểm của chương trình khởi nghĩa ³⁾.
 Hiến chương của chúng ta.

¹⁾ Xem tập này, tr. 212 - 222.

²⁾ - trái với

³⁾ Xem tập này, tr. 217 - 218.

- III. Sự mơ hồ trong báo "Tia lửa" [số 106]:
- (1) Phê phán tẩy chay, mà nil¹⁾ đối lập với nó. *Đúng. ??*
 - (2) Vạch ra những nét tiêu cực của tẩy chay.
 - (3) Sự đối lập của khởi nghĩa *bị xoá mờ*.
 - (4) "Tổ chức chế độ tự quản cách mạng của nhân dân". *Phi lý*

(không có khởi nghĩa,
 điều đó là phi lý)

- IV. Sự phê phán tư tưởng khởi nghĩa trên tạp chí "Giải phóng" = Sự phản bội của giai cấp tư sản quân chủ tự do chủ nghĩa.
- { nhất là xem tr. 399: "chuyển chính quyền một cách hoà bình" }
- { Tinh thần Ma-ni-lớp **NB:** Sự thi vị hóa *kiểu Ma-ni-lớp:*
α) của phái tự do	α) những tư tưởng thâm kín
β) của những người xã hội chủ nghĩa	β) suy nghĩ không đến nơi đến chốn
- α) biểu hiện lợi ích và những khuynh hướng thật sự
- β)...²⁾ đo sai lầm của toàn bộ lập trường sách lược

Viết vào tháng Bảy 1905

In lần đầu năm 1926 trong
 Văn tập Lê-nin, t.V

Theo đúng bản thảo

¹⁾ - nihil - chẳng có gì

²⁾ Trong bản thảo có một chữ không đọc được.

TÀI LIỆU ĐỂ VIẾT BÀI
"SỰ THỐNG NHẤT CỦA
NGA HOÀNG VỚI NHÂN DÂN,
VÀ SỰ THỐNG NHẤT CỦA
NHÂN DÂN VỚI NGA HOÀNG"¹⁾

1
DÀN BÀI BÀI VIẾT

- A) Vấn đề tẩy chay: 1) đối với Đảng dân chủ - xã hội } *Tờ "Nước Nga" phản đối tẩy chay. Đảng dân chủ - xã hội "không nắm được quần chúng", còn phải tự do*

hic Rhodus
hic salta!¹⁴⁴

B) Đu-ma nhà nước và chiến tranh.
đối với chiến tranh "dân tộc".

C) 6.VIII. 1905 và "Nghị viện liên hợp" năm 1847
1847 - 1848. (Quốc hội)

D) *Thời cơ* khởi nghĩa. (Hoãn lại là có lợi.)

E) Điểm trung tâm của cổ động.

¹⁾ Xem tập này, tr. 229 - 240.

G) Chế độ bầu cử (đạo luật ngày 6. VIII. 1905): riêng có địa chủ lớn và tư sản.

Gạt bỏ công nhân thành thị.

Bầu cử gián tiếp của nông dân. Tính chất đẳng cấp etc.

H) *Đuốc-nô-vô*: cấm đại hội phái hội đồng địa phương. "Người ta nói ba hoa khá nhiều rồi"¹⁴⁵ và *Sa-ra-pốp* trên tờ "*Sự nghiệp nước Nga*".

Bất bớ phái tự do ngày 7 (20). VIII. 1905.

1. Đu-ma nhà nước và chiến tranh. Sách lược của Nga hoàng.
2. { *Hiệp thương.*
Gián tiếp.
Không phổ thông.
Sự giếu cợt.
3. Đuốc-nô-vô + bất bớ + Sa-ra-pốp. *Sự giếu cợt.*
4. Ba lý luận.
5. Sách lược của phái tự do và sách lược của giai cấp vô sản cách mạng.
(1847 hay 1863)

1. Đu-ma Bu-lư-ghin và vấn đề chiến tranh (B).
2. Thực chất của Đu-ma Bu-lư-ghin (G và C).
3. Lực lượng của phe phản động (H).
4. Ba lý luận ((sehr kurz¹⁾)).
5. Sách lược của chúng ta: tẩy chay tích cực và khởi nghĩa (E + D + A)

¹⁾ - rất vắn tắt

2
GHI CHÚ

α Hiệp thương của Nga hoàng với nhân dân,
β thỏa hiệp giữa Nga hoàng và nhân dân
γ hay là quyền chuyên chế của nhân dân?

α — Đu-ma nhà nước.
β — dự án của phái "Giải phóng".
γ — cương lĩnh của Đảng dân chủ - xã hội.
α — nhân dân nil¹⁾.
β — chính quyền thuộc Nga hoàng, thuộc Quốc hội lập hiến - ý kiến.
γ — chính quyền thuộc nhân dân.

α — Nga hoàng sẽ triệu tập, như Nga hoàng muốn.
β — Nga hoàng sẽ triệu tập, như nhân dân muốn.
γ — nhân dân sẽ triệu tập, như nhân dân muốn.

α — duy trì hoàn toàn chế độ chuyên chế.
β — hiến pháp hạn chế quyền hành của Nga hoàng.
γ — chế độ cộng hoà dân chủ.

α — chế độ chuyên chế = quyền hành đầy đủ.
β — Nga hoàng chia sẻ quyền hành.
γ — chính phủ cách mạng, khởi nghĩa nhân dân.

Viết khoảng giữa ngày 7 và 16
(20 và 29) tháng Tám 1905

In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

¹⁾ - nihil - chẳng có gì

TÀI LIỆU ĐỂ VIẾT HAI BÀI
"THEO ĐUÔI GIAI CẤP TƯ SẢN
QUÂN CHỦ HAY LÀ ĐÚNG ĐẦU
GIAI CẤP VÔ SẢN CÁCH MẠNG
VÀ NÔNG DÂN?"
VÀ
"SỰ TRÌNH BÀY RÕ NHẤT VỀ
MỘT KẾ HOẠCH MƠ HỒ NHẤT"¹⁾

1

*Theo đuôi giai cấp tư sản quân chủ hay
là đúng đầu giai cấp vô sản cách mạng
và nông dân?*

- 1) Sách lược đối với Đu-ma nhà nước — vấn đề đầu tiên.
- 2) Những sự bất đồng ý kiến giữa báo "Tia lửa" và báo "Người vô sản" cần được làm rõ để cố hết sức gần gũi nhau và để thống nhất công tác ở các địa phương ở Nga.
- 3) Báo "Người vô sản", số 12²⁾ — 1) ủng hộ tư tưởng tẩy chay; 2) tẩy chay tích cực; 3) khẩu hiệu cổ động "ba nhiệm vụ"¹⁴⁶ trước hết.

Sự bất đồng ý kiến với báo "Tia lửa" là ở chỗ
nào? chế độ tự quản cách mạng.

{ Những thủ đoạn hèn hạ, xấu
xa của "Tia lửa": chủ trương
không tham gia, khoanh tay }

che lấp hay dù chỉ là
hoãn lại

¹⁾ Xem tập này, tr. 249 - 264, 265 - 267.

²⁾ Như trên, tr. 212 - 222.

v.v. cho đến cả vụ không -
 người ta muốn có chân trong
 chính phủ lâm thời.

4. Sự mơ hồ của "Tia lửa" tăng lên: một mặt, nó hoàn toàn ủng hộ khẩu hiệu chế độ tự quản cách mạng và không đề ra khẩu hiệu *trực tiếp và rõ ràng* ("ba nhiệm vụ"). "Tia lửa", số 108 và nhất là Wiener "Arbeiter Zeitung"

mặt khác, nó bắt đầu đi thụt lùi, lậm lậm; tẩy chay - vấn đề thứ yếu (số 12). Việc tổ chức chế độ tự quản cách mạng cũng chính là chuẩn bị *khởi nghĩa* (!). "Những cuộc chiến đấu tích cực" (!).

5) Luận chiến với "Tia lửa" là cần thiết, [nhưng không phải] để "chộp được" đối thủ (miserabel¹⁾), mà để *giải thích rõ vấn đề*. Tình hình chính trị như thế nào??

- (1) "hiệp thương" - chế độ chuyên chế. Trấn áp phiến loạn.
- (2) "những kẻ thỏa hiệp" = *"những kẻ phản bội"*.
- (3) giai cấp vô sản cách mạng, và giai cấp nông dân có khả năng ủng hộ giai cấp vô sản cách mạng.

Sự dao động của một bộ phận trí thức tư sản.

Thực chất tư tưởng tẩy chay của bộ phận đó là gì??

Xem: Nghị quyết, báo "Người vô sản", số 14.

6) Những giải thích có giá trị của X.X. trong tạp chí "Giải phóng", số 75. "Mấu chốt" của vấn đề.

Cánh *thỏa hiệp* và cánh cách mạng trong phái dân chủ tư sản.

Sự thỏa hiệp giữa Nga hoàng và nhân dân hay là quyền chuyên chế...²⁾ của nhân dân??

¹⁾ - một cách nhỏ nhen

²⁾ Trong bản thảo có một chữ không đọc được.

"Không can thiệp"? - với "ba nhiệm vụ"?
 với việc nhận "sự cam kết cách mạng"?

7) Những nguyên tắc sách lược của chúng ta: lên án bọn thỏa hiệp, ủng hộ tư tưởng tẩy chay, liên kết phái dân chủ cách mạng.

Sự mơ hồ của *Tsê-rê-va-nin* ("gạt bỏ khả năng biến Đu-ma nhà nước thành công cụ của cách mạng dân chủ" - phi lý).

Johann Jacoby

lên án bọn thỏa hiệp cũng tức là thúc đẩy chúng tiến lên.

Không - "*giành lấy sự cam kết cách mạng*"! Phái xã hội chủ nghĩa kiểu giấy quỳ.

Cái nào dễ hơn: đưa ra "sự cam kết cách mạng" hay là cổ động cho "ba nhiệm vụ" trong những yêu sách dân chủ - cách mạng? *giúp đỡ việc vũ trang* v.v. trên thực tế?

"Gây sức ép" đối với đại biểu cử tri để họ bầu "**những người kiên quyết**".

8) Sự vô ích của khẩu hiệu "chế độ tự quản cách mạng".

(α) Chế độ tự quản cách mạng - và quyền chuyên chế của nhân dân. Quản lý và xây dựng. Tự quản cách mạng - và quân đội cách mạng.

(β) 14. VII. 1789 và "cách mạng ở thành thị". Mông-pê-li-ê. "Phái lưu vong" 1789 và 1905. [10000]

(γ) "Xmô-len-xơ" ngày 2 tháng Tám 1905, ngài Xơ-ru-vê - *t á n t h à n h*. Đối với chúng ta - **thế còn ít**.

(δ) *Phái "Giải phóng"*

và phái "Tia lửa" mới { xem báo "Người vô sản", số 12 }

9) "Nhôi" khẩu hiệu. 4 nguyên tắc (các quyền bầu cử)¹⁾ - 6 điểm (các quyền tự do) - 3 điểm về nhiệm vụ cách

¹⁾ Xem tập này, tr. 263.

mạng trước mắt. "Mục đích lý tưởng của cuộc vận động"

{cf.¹⁾ *hòa ước*}

((Mục đích rõ ràng và sự rõ ràng của đường đi.))

10) Tổng kết: năm điểm...

1) Tăng cường cổ động về đạo luật nói về Đu-ma nhà nước và bầu cử Đu-ma nhà nước. - 2) Khẩu hiệu cổ động - "3 nhiệm vụ": khởi nghĩa vũ trang, quân đội cách mạng, chính phủ cách mạng lâm thời. - 3) Kết hợp với phái dân chủ cách mạng, nghĩa là với những người thừa nhận 3 nhiệm vụ ấy, để cổ động và đấu tranh. - 4) Ủng hộ cánh tả của phái dân chủ tư sản và ủng hộ tư tưởng tẩy chay của nó để thu hút họ về phía dân chủ cách mạng. - 5) Lên án bọn "thỏa hiệp" tư sản vì chúng phản bội cách mạng.

5 điểm:

- 1) Tăng cường cổ động.
- 2) Khẩu hiệu: "*3 nhiệm vụ*" thêm vào "*4 nguyên tắc*", vào "*6 điểm*" về các quyền tự do (tự do ngôn luận, tín ngưỡng, báo chí, hội họp, lập hội, bãi công).
- 3) Liên kết phái dân chủ cách mạng.
- 4) Ủng hộ và phát triển tư tưởng tẩy chay, - nghĩa là làm cho phái dân chủ tư sản tả khuynh trở thành phái dân chủ tư sản cách mạng.
- 5) Lên án bọn thỏa hiệp.

¹⁾ - confer - so sánh, đối chiếu

2 NHẬN XÉT VỀ BÀI BÁO CỦA L. MÁC-TỐP "GIAI CẤP VÔ SẢN NGA VÀ ĐU-MA"¹⁴⁷

Kế hoạch mới của báo "Tia lửa" mới
hay là *phái Gi-rông-đanh hiện đại*

*Cách mạng đầu lười hay là kế
hoạch mới của báo "Tia lửa" mới.*

NB: sự rõ ràng trong
cổ động

1. Các tổ chức công nhân lập ra "các uỷ ban cổ động nhân dân" ??
2. "Các uỷ ban cổ động nhân dân" do tất cả những người trong nhân dân bất mãn với cải cách, *bầu ra*.
Quid est?¹⁾ Do công nhân chăng? "Bầu" vào nhà tù chăng?
Phần lớn *những người thuộc phái "Giải phóng"* nhất định sẽ được bầu, đó không phải là do chúng ta yếu, không phải do phái "Giải phóng" mạnh, mà là do sức mạnh của chính phủ Nga hoàng.
3. Những uỷ ban ấy *gây sức ép* đối với cử tri.
Như thế nào? Hiển nhiên là bằng truyền đơn, biểu tình v.v. và v.v.. Như thế là tốt. Nhưng phải chăng "các uỷ ban cổ động nhân dân" sẽ làm công việc ấy, tốt

¹⁾ - Cái gì đấy?

hơn là các ban chấp hành của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga?

Gây sức ép để làm gì?

4) - để bầu "những người dân chủ kiên quyết hơn".

Chà! Ví dụ, ở Mát-xcơ-va - bầu Mác-tốp và Plê-kha-nốp?? Mi-li-u-cốp?? Xtơ-ru-vê?? thay cho Gô-li-txun, Mu-rôm-txép, Sép-kin và Gu-tơ-cốp mà người ta chỉ định chăng?

- để bầu những người kiên quyết hơn nữa chăng? bầu Gác-đê-nin chăng?? Ông ta kiên quyết hơn.

5) "Các uỷ ban" lập ra "cơ quan đại diện bất hợp pháp"...

Như vậy là các uỷ ban ("cổ động nhân dân") tự mình không phải là "cơ quan đại diện bất hợp pháp", mà còn "lập ra" cơ quan ấy! Lập ra như thế nào??

Tại sao "cơ quan đại diện bất hợp pháp" sẽ rộng hơn các tổ chức bất hợp pháp hiện nay??

6) Hãy bàn tiếp. α) Các tổ chức công nhân sản sinh ra các uỷ ban cổ động nhân dân.

β) Các uỷ ban cổ động nhân dân lập ra cơ quan đại diện bất hợp pháp.

γ) Cơ quan đại diện bất hợp pháp đến một lúc nào đó sẽ trở thành cơ quan lâm thời của ý chí nhân dân!...

Thế nghĩa là thế nào? Là "chính phủ lâm thời" chăng?? [chính phủ đó có phải từ cuộc khởi nghĩa thắng lợi mà ra không?]

không phải với tính cách cơ quan khởi nghĩa à???

7) ... bằng cách này hay bằng cách khác... phong trào sẽ tạo ra "tổ chức của chế độ tự quản cách mạng"...

tổ chức này sẽ phá bỏ "khuôn khổ hợp pháp của Nga hoàng".

Phá bỏ bằng cái gì? bằng cổ động?? hay bằng khởi nghĩa??

Với vũ khí hay là không có vũ khí?

Không có quân đội cách mạng à?

8) "Nền móng của thắng lợi tương lai của cách mạng"...

Khi nào "phá bỏ", thì sẽ đặt nền móng cho thắng lợi tương lai!... Còn bản thân việc phá bỏ không phải là thắng lợi ư? "Chế độ tự quản cách mạng" không phải là thắng lợi ư? Tại sao thắng lợi ấy sau khi đã tổ chức chế độ tự quản cách mạng vẫn còn là thắng lợi tương lai? Vậy thì thắng lợi ấy sẽ là ở chỗ nào??

Viết khoảng giữa ngày 11 và 23 tháng Tám (24 tháng Tám và 5 tháng Chín) 1905

In lần đầu năm 1926 trong Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

**PHÁC THẢO SỰ KHÁC NHAU
VỀ SÁCH LƯỢC CỦA PHÁI
BÔN-SÊ-VÍCH VÀ MEN-SÊ-VÍCH
ĐỐI VỚI ĐU-MA BU-LƯ-GHIN**

- 1) Tăng cường cố động về vấn đề *đạo luật* nói về Đu-ma.¹⁾
- 2) Ủng hộ cánh tả trong phái dân chủ tư sản là cánh đã đề nghị tẩy chay Đu-ma.
- 3) Tăng cường cố động chống Đu-ma nhân dịp bầu cử và trong thời gian bầu cử.
- 4) Khẩu hiệu trung tâm của cố động:
khởi nghĩa vũ trang
quân đội cách mạng
chính phủ cách mạng lâm thời
(6 điểm).

- 1) Cũng như vậy.¹⁾
- 2) Không
- 3) Tăng cường cố động để bầu những người kiên quyết hơn, hơn là tăng cường cố động chống Đu-ma.
- 4) Khẩu hiệu cố động:

¹⁾ Câu in trong ngoặc vuông ở trong bản thảo bị xoá đi.

Quốc hội lập hiến
các uỷ ban cố động nhân dân
cơ quan đại diện bất hợp pháp
chế độ tự quản cách mạng.

*Viết khoảng giữa ngày 11 và
23 tháng Tám (24 tháng Tám
và 5 tháng Chín) 1905*

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

GHI CHÚ VỀ VẤN ĐỀ BẦU CỬ ĐU-MA BU-LU-GHIN

- 1) Tham gia và chỉ bầu ra những người ủng hộ chế độ chuyên chế ("Tin tức Mát-xcơ-va").
- 2) *Tham gia và chỉ bầu những người thuộc phái tự do* ("Truyền tin châu Âu"¹⁴⁸, "Nước Nga", "Giải phóng", etc. etc.).
- 3) Tham gia và chỉ bầu những người kiên quyết ủng hộ cơ quan đại diện dân chủ và tự do ("Tia lửa").
- 4) *Tham gia và chỉ bầu nếu có những giấy uỷ nhiệm có hạn chế* (các trạng sư Ki-ép).
- 5) Tham gia và chỉ bầu nếu giành được sự cam kết cách mạng (Tsê-rê-va-nin trong "Tia lửa").
- 6) Tẩy chay tích cực với khẩu hiệu Quốc hội lập hiến của toàn dân (phái Bun).
- 7) Tẩy chay tích cực với khẩu hiệu khởi nghĩa vũ trang, quân đội cách mạng, chính phủ cách mạng ("Người vô sản").
} *A part¹⁾: nhất là tự mình bầu Quốc hội lập hiến của toàn dân bằng con đường phát sinh tự nhiên. ("Tia lửa" và một phần phái Bun)¹⁴⁹.*

Viết vào tháng Tám, sau ngày 19 (1 tháng Chín), 1905

In lần đầu năm 1926 trong Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

¹⁾ - Đặc biệt

DÀN BÀI CUỐN "GIAI CẤP CÔNG NHÂN VÀ CÁCH MẠNG"

Giai cấp công nhân và cách mạng

1. Cách mạng dân chủ và cách mạng xã hội chủ nghĩa.
 2. Tính chất tư sản của cách mạng dân chủ. ("Cách mạng tư sản và cách mạng xã hội chủ nghĩa").
 3. Những nhiệm vụ của Đảng dân chủ - xã hội, với tính cách một đảng giai cấp độc lập của giai cấp vô sản.
 4. Vai trò của nông dân trong cách mạng dân chủ.
 5. Khởi nghĩa vũ trang và quân đội cách mạng.
 6. Chính phủ cách mạng. Nhiệm vụ của nó.
 7. Chuyên chính dân chủ cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân.
-
1. α) Những mục tiêu của giai cấp công nhân. β) *Đảng dân chủ xã hội*. Cường lĩnh của chúng ta. γ) Cường lĩnh *maximum* và δ) cường lĩnh *minimum*. {Một bản trình bày về vấn đề này (xem 6 điểm¹⁾).} ε) Cách mạng dân chủ và cách mạng xã hội chủ nghĩa.

¹⁾ Xem tập này, tr. 217 - 218.

2. *Cách mạng tư sản và cách mạng xã hội chủ nghĩa*. Tại sao cách mạng dân chủ lại có tính chất tư sản? α) Sản xuất hàng hoá và sản xuất tư bản chủ nghĩa. β) Thực chất kinh tế. γ) Đảng dân chủ - lập hiến, cương lĩnh của nó và thực chất giai cấp của nó. *Một đảng của giai cấp*. Đại hội của phái hội đồng địa phương. Hội liên hiệp các nhà trí thức. Báo chí công khai. δ) Lời tư sản khuyến khích giai cấp vô sản: đấu tranh của công đoàn v.v..
3. Kết luận rút ra từ phần trên. **Một đảng độc lập của giai cấp**. Tổ chức - công đoàn và đảng, cô động và quân sự. Chủ nghĩa Mác: "một học thuyết".
4. Quyền lợi đặc biệt của nông dân. Tàn tích của chế độ nông nô. Tại sao trong cách mạng dân chủ vai trò của nông dân lại đặc biệt quan trọng? "Sự chia đều ruộng đất", ý nghĩa của nó. Nông dân - bạn đồng minh tự nhiên của công nhân.
Tính chất tiểu tư sản của nông dân.
5. Khởi nghĩa. Lực lượng tinh thần và vật chất.
Vũ trang nhân dân. Tổ chức quân sự (những vấn đề quân sự, v.v.). Quân đội cách mạng. (Ví dụ: Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt và Ê-ca-tê-ri-nô-xláp) ((bom, vũ khí)).
6. Chính phủ cách mạng, cơ quan khởi nghĩa.
Ý nghĩa của chính phủ cách mạng và của chính quyền cách mạng. Việc tham gia chính phủ cách mạng. Cương lĩnh của chính phủ cách mạng: *6 điểm*. *Làm bùng cháy cả châu Âu*.

7. Thế nào là chuyên chính? Chuyên chính của *giai cấp* và chuyên chính của cá nhân. Chuyên chính dân chủ. Các giai cấp.

Viết vào tháng Tám 1905

In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

DÀN BÀI BÁO CÁO CHUYÊN ĐỀ VỀ VẤN ĐỀ ĐU-MA BU-LƯ-GHIN¹⁵⁰

Dàn bài báo cáo chuyên đề

1. Đu-ma Bu-lư-ghin (Đu-ma nhà nước) và sự thống nhất. Một vài nhận xét bổ sung cho những sự giải thích *trên sách báo*.
 2. Số 109.¹⁵¹
 - (α) Những sự châm chọc và (β) những bất đồng thật sự.
- ad (α) — ①** *Cuộc vận động các hội đồng địa phương.* Xem Parvus và nhóm Ma-ri-u-pôn trong số 109:
"không thành công".
- (α) — ② Sách lược độc lập hay là sự sáp nhập vào phái dân chủ tư sản.
 - (α) — ③ thụ động chờ đợi khởi nghĩa, và công nhân Ô-đét-xa.

(β) *Những bất đồng thật sự.*

xem cương lĩnh

**các uỷ ban
nông dân.** |||

- β—(1) Chúng ta có phản đối chế độ tự quản cách mạng không? ("coi khinh"?) - không, chúng ta tán thành, nhưng thực chất không phải ở đây. Chúng ta có

phản đối *một phần* những yêu sách của phái "Giải phóng" không?

(2) Cũng thế hay là không như thế.

so sánh
1871

Tự quản và
quân đội
cách mạng.

- (3) Trọng tâm - tách khỏi cuộc bầu cử vào Đu-ma hay là thu hút về phía nhân dân.
- (4) "Gà mái và quả trứng".

Tự quản cách mạng - Quân đội
cách mạng.

sau và trước

từng mẫu và tất cả.

|||
NB

*Phép biện chứng của đời sống rối ren và lô-gích của thực
khuẩn gở rối.*

*Viết vào tháng Chín, chậm
nhất là ngày 8 (21), 1905*

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

DÀN BÀI BÀI "NHIỆM VỤ CHỦ YẾU CỦA CHÍNH SÁCH XÃ HỘI CHỦ NGHĨA"

Nhiệm vụ chủ yếu của chính sách xã hội chủ nghĩa

Chính đảng độc lập của giai cấp vô sản với cương lĩnh *xã hội chủ nghĩa* rõ ràng.

Sự áp dụng lần đầu trong thực tế.

"Phái dân chủ - lập hiến". Nhiệm vụ (khách quan) của nó. Xem báo *"Đời sống chúng ta"* ngày 18.IX.: thu hút nhân dân, tăng thêm sự tín nhiệm của nhân dân etc. etc.

Cf. *ibid.*¹⁾ về việc thành lập Đảng dân chủ - lập hiến và việc bác bỏ báo "Tin tức Sở giao dịch"¹⁵².

Phá hoại sự tín nhiệm đó hay là duy trì nó với những "*điều kiện*" nhất định?

Sự dao động của phái "Tia lửa" mới (Parvus, Tsê-rê-va-nin, Mác-tốp: "bầu những người kiên quyết").

Đấu tranh không điều kiện chống Đảng dân chủ - lập hiến. "Bọn thỏa hiệp". Bước đầu của sự phản bội.

Những sự phản đối: 1) "chủ trương không tham gia". Slander. On the contrary, the most active agitation²⁾.

2) "ủng hộ giai cấp tư sản cách

¹⁾ - Confer *ibidem* - cũng xem ở đây

²⁾ - Vu không. Trái lại, sự cố động tích cực nhất.

mạng". Ça dépend¹⁾. Trong nghị viện ư? đúng. Khi có bầu cử, chúng ta có bầu những người trong phái bảo thủ và phái dân chủ - lập hiến không? có. Nhưng bây giờ thì không bầu cho phái nào cả, vì *c h u a c ó chế độ nghị viện*. Đấu tranh cho chế độ đó. Sự phản bội trong đấu tranh. Hiện giờ, ủng hộ thực tế* phái dân chủ - lập hiến là *đấu tranh cách mạng*, là khởi nghĩa. Trên đường phố hay là trong nghị viện? (Cf. Marx über Ledru Rollin. 1849. ¹⁵³).

Có lợi dụng những phương tiện hợp pháp và nửa hợp pháp không? Tuyệt đối có. Còn đại hội công nhân? - có. Còn các cuộc hội họp? Có. Nhưng lợi dụng một cái gì gần gũi, không có nghĩa là hoà làm một, ranh giới mập mờ. Muốn lợi dụng, phải độc lập, nguyên vẹn, đoàn kết nhất trí.

Sự vô lý của sách lược phái "Tia lửa" mới: "thỏa hiệp và ủng hộ" cộng với "trò hề bầu cử, được coi là lý do có thể kích thích khởi nghĩa". Lý do thì có thể có hàng nghìn và 1.

Không. Sách lược hiện nay khác rồi: 1) Đấu tranh không thương tiếc chống những kẻ thỏa hiệp của Đảng dân chủ - lập hiến. 2) Trấn áp chúng vì chúng đã đi vào Đu-ma. 3) Phát triển Đảng dân chủ - xã hội độc lập trên cơ sở đấu tranh chống Đảng dân chủ - lập hiến và trên cơ sở cổ động về vấn đề Đu-ma nhà nước. 4) Chuẩn bị cho cuộc khởi nghĩa sắp nổ ra; máu chốt của tình thế *hiện giờ* là ở

* Hai khả năng: (1) Đu-ma nhà nước chỉ cầu nhau mà thôi. (2) Đu-ma nhà nước đấu tranh cho chính phủ của *giai cấp tư sản*. (Tertium non datur²⁾. Đu-ma nhà nước không thể đấu tranh *triệt để* cho cách mạng.) Cả trong điểm 1 và điểm 2 đều do khởi nghĩa quyết định. Ad (2)³⁾ - lý do thuận tiện, không hơn không kém. Nguy cơ, nếu bê lù Pê-tơ-run-kê-vich et K^o cầm quyền.

1) - Tùy theo hoàn cảnh.

2) - Không có khả năng thứ ba.

3) - Về điểm (2)

khởi nghĩa, chứ không phải ở "chế độ nghị viện". 5) Lợi dụng mọi phương tiện hợp pháp và nửa hợp pháp cho việc chuẩn bị đó, cho việc cổ động. 6) Tập trung vào những khẩu hiệu: khởi nghĩa vũ trang, quân đội cách mạng, chính phủ cách mạng lâm thời.

Viết vào tháng Chín, sau ngày 18 (1 tháng Mười), 1905

In lần đầu năm 1931 trong Văn tập Lê-nin, t. XVI

Theo đúng bản thảo

DÀN BÀI BÀI "CHỦ NGHĨA XÃ HỘI VÀ NÔNG DÂN"¹⁾

Chủ nghĩa xã hội và nông dân

Đề tài: phong trào nông dân hiện nay không có tính chất xã hội chủ nghĩa. Nó có tính chất dân chủ. Nhưng, được tiến hành đến cùng, nó có thể bảo đảm với mức tối đa **thắng lợi** của cách mạng dân chủ và **do đó**, bảo đảm cho **giai cấp vô sản** (Nga và châu Âu) có thể sử dụng thắng lợi ấy có lợi nhất để đấu tranh cho chủ nghĩa xã hội. Kết luận: 1) giờ đây, khẩu hiệu cần phải có tính chất **dân chủ - cách mạng**; 2) đảng cần phải có *tính chất vô sản chặt chẽ*, phải là một đảng của giai cấp để đấu tranh cho *chủ nghĩa xã hội*.

1. Sự mơ hồ của tư tưởng xã hội chủ nghĩa - cách mạng, nó là sự phản ánh tình trạng mâu thuẫn giai cấp chưa phát triển trong thời kỳ cách mạng dân chủ.
2. Những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng và P.P.S. - "từ chủ nghĩa dân túy đến chủ nghĩa Mác". Dự án mới của P.P.S. - điển hình về mặt này.
3. Những sai lầm lý luận cơ bản của dự án này
 - (1) không chứng minh sự tập trung
 - (2) không phải đảng có tính giai cấp của giai cấp vô sản. Lẫn lộn các nhiệm vụ dân chủ và xã hội chủ nghĩa trong nông dân.
4. Hai phần của dự án: I minimum?? và II maximum???

¹⁾ Xem tập này, tr. 354 - 365.

5. Phần I. Những bước đi tới chủ nghĩa Mác: sử dụng ruộng đất một cách tự do (+ thuế hiện vật).
6. "Quốc hữu hoá" = lời lẽ không cách mạng hay là đả mạt sương mù không rõ ràng. Không có **đấu tranh giai cấp** trên cơ sở dân chủ - cách mạng hiện nay của "quốc hữu hoá".
7. Cải cách có tính chất tư sản, bảo hiểm etc. Không phải công việc của chúng ta.
8. Cương lĩnh maximum (Phần II). Kết thúc.

<i>Không phải chủ nghĩa xã hội.</i>	}	Không có tính chất cách mạng trong phong trào không phải xã hội chủ nghĩa (phong trào dân chủ) hiện nay; không có tính chất xã hội chủ nghĩa xét về mặt mục đích cuối cùng.
-------------------------------------	---	---
9. Contra: *cương lĩnh ruộng đất* của chúng ta. Về lý luận, là cương lĩnh duy nhất đúng đắn. 1) Chế độ nông nô; 2) đấu tranh giai cấp; 3) các uỷ ban dân chủ - cách mạng; 4) chủ nghĩa xã hội. Khẩu hiệu thực tiễn rõ ràng và kiên định. Tiến trình của cách mạng sẽ chứng thực nó.

Viết vào tháng Chín, trước ngày 27 (10 tháng Mười), 1905

In lần đầu năm 1926 trong Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

DÀN BÀI CÁC BÀI
"NHỮNG NGÀY ĐẮM MÁU
Ở MÁT-XCƠ-VA"
VÀ "BÃI CÔNG
CHÍNH TRỊ VÀ CHIẾN ĐẤU TRÊN
ĐƯỜNG PHỐ Ở MÁT-XCƠ-VA"¹⁾

1

Những sự biến ở Mát-xcơ-va

thứ sáu - thứ bảy - chủ nhật - thứ hai - thứ ba 6 - 7 - 8 - 9 - 10. X. 1905 lịch mới (27.IX.).

Bãi công của thợ xếp chữ + thợ bánh mì + bắt đầu tổng bãi công.

+ *Phong trào sinh viên.*

{ Nghị quyết của sinh viên Mát-xcơ-va.
 Sự hèn hạ của "Frankfurter Zeitung"¹⁵⁴.
 Đóng cửa trường đại học.

Những cuộc đàm phán của phái tự do, và đấu tranh cách mạng.

Ngoại giao và chiến tranh.

Đu-ma nhà nước và nhân dân

Biểu tình trên đường phố. Đấu tranh chống lính Cô-đắc.

Trong lính Cô-đắc và cảnh sát có người chết.

Pháo binh ở ngoại ô (faubourgs).

¹⁾ Xem tập này, tr. 391 - 398, 431 - 442.

- "Trái tim của nước Nga" — 1) bọn Ô-khốt-nưi Ri-át¹⁾ ở Mát-xcơ-va đánh đập sinh viên (1887)
 2) "Đường phố" giúp đỡ sinh viên (1901)
 3) Đường phố *bãi công* mở đầu cuộc đấu tranh vũ trang (1905)

Khởi nghĩa ngay lập tức và khởi nghĩa kéo dài. Bãi công và khởi nghĩa. Đấu tranh ngoan cường - đấu tranh du kích. Ý nghĩa của nó: chưa có đủ lực lượng để đấu tranh vũ trang công khai, trực tiếp, để tiến hành khởi nghĩa theo nghĩa hẹp của chữ ấy. Chuẩn bị lực lượng. *Những thủ đoạn cách mạng*. Huấn luyện, giáo dục quân đội cách mạng *nhân dân*. Binh lính Nga hoàng dao động. Chúng ta sẽ có thời gian chuẩn bị. (Bom ở Ti-phlít.)

Vị trí của các đội quân cách mạng chính ở đây. Xem báo "*Tia lửa*", số 14 nói về biểu tình vũ trang, nói về vấn đề làm thế nào thanh toán được các tên chỉ huy etc. etc.

Bây giờ, cái *k i ế u* hình thức đấu tranh cách mạng chiếm ưu thế [hiện nay] đang hiện ra rõ nét ở Nga: bãi công + các cuộc xung đột vũ trang lẻ tẻ, làm cho kẻ thù mệt mỏi etc.

Vấn đề: 1) phong trào có dừng lại ở giai đoạn này không hay là 2) lên cao hơn nữa? [Binh lính có chuyển không? Xem tin tức nói về đạo quân Mãn-châu.] [Động viên lính Cô-dắc trái với pháp luật.]

(Ad 2²⁾) Chúng ta biết phong trào đã lớn mạnh như

¹⁾ Tên gọi bọn thương nhân, thời kỳ trước cách mạng, ở Ô-khốt-nưi Ri-át thuộc Mát-xcơ-va (nơi buôn bán thú rừng và chim); bọn này đã tham gia việc tàn sát do bọn cảnh sát tổ chức, nhất là việc đàn áp các cuộc mít-tinh và tuần hành của sinh viên.

²⁾ - Về điểm 2

thế nào: 1885 - 1896 - 1901 - 1903 - 1905¹⁵⁵. Và bây giờ chúng ta có trách nhiệm chỉ ra giai đoạn *cao hơn*. Giai đoạn cao hơn có thể là như thế nào so với năm 1905? Quoi pour (what for) 1906?¹⁾ Bãi công rộng lớn hơn + khởi nghĩa đoàn kết hơn và có vũ trang. *Nil aliad* ²⁾. Khởi nghĩa vũ trang + quân đội cách mạng + chính phủ cách mạng lâm thời.

Còn nếu 1) - thì khi ấy, mấu chốt là phải *kéo dài* cuộc đấu tranh ấy. Và cuộc đấu tranh ấy à la longue³⁾ sẽ làm cho chế độ Nga hoàng không thể tồn tại được. "Vô chính phủ thường xuyên".

Viết ngày 27 - 29 tháng Chín
(10 - 12 tháng Mười) 1905

In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI

Theo đúng bản thảo

¹⁾ - Đối với năm 1906 thì như thế nào?

²⁾ - Nihil aliad - không có gì khác

³⁾ - Với thời gian

2

*Bãi công chính trị và chiến đấu
trên đường phố ở Mát-xcơ-va*

"Kiểu" của
giai đoạn
đấu tranh
hiện nay
trong cách
mạng Nga

1. Diễn biến "bình thường" của các sự
biến ở Mát-xcơ-va... Khởi đầu có tính
chất kinh tế - bãi công - khởi nghĩa.

Khởi đầu. -

2. Phong trào công đoàn
(phái Du-ba-tốp mở
đầu) - sự chuyển biến
mau chóng. [Hành
động tàn bạo.]

Tài liệu
về sự
lớn
mạnh.

Tiếp tục. -

3. Phong trào chính trị và cách mạng.
Tổng bãi công.

- Mối liên hệ
với trường đại
học.

4. Đóng cửa trường đại học và mở ra
đấu tranh trên đường phố. Những lời
bàn tán làm sao mở lại cửa trường
đại học.

- Phái tự do và
phong trào cách
mạng.

5. Các ngài thuộc phái tự do và bọn Tô-
rê-pốp "trong gọng kìm".
[Abwieglers¹⁾: cf.²⁾ trong Đu-ma nhà
nước]

¹⁾ - Những kẻ chủ trương xoa dịu

- Sự lớn mạnh
chung của
phong trào.

6. Sự lớn mạnh tương đối của phong
trào trong toàn nước Nga: Xanh Pê-
téc-bua. 9. I. - Ba-lan + Cáp-ca-dơ -
Mát-xcơ-va.

Quid est?¹⁾

7. Cái gì xảy ra ở Mát-xcơ-va?

- tổng diễn tập hay là bắt đầu
kết thúc?

- chấm dứt những hình thức
cũ hay là mở đầu những
hình thức mới?

"Phản phát một tinh thần khác"

những kẻ thiếu tin tưởng và...

Chế độ nghị viện
và cách mạng.

8. Sự thảm hại của chế độ nghị viện giả
hiệu dưới ánh sáng của đám cháy
cách mạng. Giai cấp vô sản + dân chủ
cách mạng contra chính phủ + phái
tự do.

Viết ngày 27 - 29 tháng Chín
(10 - 12 tháng Mười) 1905

In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t.V

Theo đúng bản thảo

²⁾ - confer - so sánh, đối chiếu

¹⁾ - Cái gì đấy?

GHI CHÚ¹⁵⁶

Câu chuyện của một người thuộc phái "Giải phóng"

nói với người dân chủ - xã hội

Các mục.

- 1) không thể khởi nghĩa - Cái không thể làm được after¹⁾ vụ Pô-tem-kin *đang trở thành* (werden) có thể làm được.
- 2) đánh giá lại lực lượng. - "mày vừa nghèo*, lại vừa giàu"
- 3) C. Cau-xky nói về chính phủ cách mạng lâm thời. - khởi nghĩa có liên quan với chính phủ cách mạng lâm thời. Chính phủ thừa nhận khởi nghĩa = tình thế quân sự.
- 4) sự vô lý của tư tưởng tấy - Và ở đây hãy học tập kẻ

* "Nghèo" hoàn toàn, xét theo khía cạnh kỹ thuật quân sự etc. Nhưng hãy nhìn vào phong trào và sự phát triển tự phát của nó: 9. I. - Ri-ga, - Ba-lan - bãi công của 1½ triệu người - Ô-đét-xa - Cáp-ca-dơ - Mát-xcơ-va. IX. 1905.

1) - sau

chạy: không sử dụng công cụ.

thù, nếu không tin ở bè bạn. Chính phủ sợ tấy chạy.

- 5) khởi nghĩa và những công nhân "đúng tuổi". Chủ nghĩa công liên. "Đảng của giai cấp". - "*những người không đứng trong hàng ngũ*". Phải sử dụng họ cho chủ nghĩa công liên, điều đó đúng, nhưng họ sẽ *yếm họ đằng sau*.
- 6) quy tắc nghị viện: ủng hộ những người lảng giềng, nếu không sẽ là giúp đỡ phái "Tin tức Mát-xcơ-va". - phải, trong nghị viện chúng tôi ủng hộ các anh chống phái "Tin tức Mát-xcơ-va", khi việc lựa chọn sẽ diễn ra như vậy, nhưng bây giờ, đây không phải là thực chất. Đấu tranh không phải trong nghị viện, mà để **giành** nghị viện. Các anh không phải là chiến sĩ.

Viết cuối tháng Chín 1905

In lần đầu năm 1931 trong Văn tập Lê-nin, t. XVI

Theo đúng bản thảo

VỀ CUỐN SÁCH
CỦA P.B. ÁC-XEN-RỐT
"ĐU-MA NHÂN DÂN
VÀ ĐẠI HỘI CÔNG NHÂN"¹⁵⁷

Về cuốn sách của P.B. Ác-xen-rốt, nhan đề là: "Đu-ma nhân dân và đại hội công nhân", cần nêu lên rằng:

Đây là hiện thân của *tất cả* những sự ngu xuẩn của phái "Tia lửa": vừa của một nghị viện song song, vừa của một cuộc câu kết với bọn dân chủ - lập hiến.

Nhìn chung, đó chính là *trò chơi nghị trường* trong tất cả mọi việc: nào là trong Đu-ma nhân dân, nào là trong việc câu kết với bọn dân chủ - lập hiến, nào là trong việc giải thích, theo lối nghị viện, "đại hội công nhân" với những thí dụ "lấy của Lát-xan" (là người đã hoạt động *trong điều kiện có hiến pháp*, trên mười năm *sau khi* cách mạng đã giành được hiến pháp đó).

Một đồng những điều kỳ quặc: "cơ sở đầu tiên và chủ yếu" (tr. 13) "của những cuộc thương lượng và thỏa thuận nghiêm chỉnh giữa đảng của chúng ta với các tổ chức của phái tự do"... *là hành động*. Loại nào?

Đồng chí P.B. Ác-xen-rốt đã lạc hậu mất ba năm! Mà phải chăng đó là sự thỏa thuận với một *chính đảng?* Đó là những công việc phục vụ trước hết thuộc kỹ thuật, các công việc này

- (1) những phương tiện vật chất...
- (2) nhà cửa...
- (3) *vũ khí* "phân phát"
- (4) ảnh hưởng đối với các thiết chế công cộng
- (5) lợi dụng những mối liên hệ

ba năm về trước vốn đã về hành chính và quân sự, đủ. có lợi cho hoạt động chính trị công khai.

"Giáo dục học nhà trường": nếu không đạt được việc triệu tập *Đu-ma nhân dân* và *đại hội công nhân* (tr. 12) thì "*công tác cổ động và tổ chức sẽ không phải là công toi*".

Hãy so sánh với một cuộc khởi nghĩa - liệu công tác tổ chức trong đó có thể là "*công toi*" không? Không. Còn công tác cổ động có phải như thế không? Không, vì cuộc khởi nghĩa đang diễn ra là một hiện thực. Còn như cái *Đu-ma nhân dân* - đó là một trò hề, một bóng ma, một câu rỗng tuếch.

Nói ngọt xớt với công nhân.

Tr. 7: "Về một Quốc hội lập hiến *nhân dân*, có nghĩa là một "Đu-ma nhân dân" thực sự".

{hoàn toàn không "*có nghĩa là*" và hoàn toàn không có "thực sự"}

(tr. 7) "Những trách nhiệm" của Đu-ma nhân dân

- I^o 1) "đòi Đu-ma nhà nước phải triệu tập Quốc hội lập hiến
- 2) ~~~ và tự tuyên bố (? - và ?) không đủ thẩm quyền, không có quyền hoạt động»

!! ha ha! thế còn "quyền" triệu tập Quốc hội lập hiến thì sao?

II° 3) "là trung tâm và đại biểu cho ý chí của tất cả các tầng lớp dân chủ (tr. 7) trong nhân dân và là người tổ chức những hoạt động phòng thủ và tấn công của các tầng lớp đó chống lại chính phủ và những đồng minh của nó".

Hãy so sánh điều hồ đồ này với một chính phủ cách mạng lâm thời, cơ quan của khởi nghĩa.

Một tràng những lời nói vô nghĩa, và hiện thực cách mạng.

Khó khăn của một cuộc khởi nghĩa = khó khăn trèo lên núi Mông-Blăng.

Khó khăn của một "Đu-ma nhân dân" dưới chế độ chuyên chế = "khó khăn" trong việc bay qua đỉnh núi Mông-Blăng.

Cần lưu ý đến sự xác nhận ý kiến của Ban chấp hành trung ương chúng ta bày tỏ trong một tờ truyền đơn, rằng kế hoạch của "Tia lửa" chỉ là một chuyện bịa đặt đưa từ nước ngoài vào. Ác-xen-rốt *thuyết phục một lần nữa* thư tín viên của mình thay đổi ý kiến, anh này (a) (tr. 6) nghi ngờ không biết những khẩu hiệu về Đu-ma nhân dân, về đại hội công nhân có tranh thủ được quân chúng đông đảo hay không; (b) (tr. 14) lập luận cho chính sách "tẩy chay tích cực" (tr. 15) (và tr. 14 in fine¹⁾).

Ác-xen-rốt cho chính sách tẩy chay tích cực là

"phản động và không tưởng"

- phản động ư ? - hội nghị những người dân chủ - xã hội + phái "Giải phóng" đã giải quyết vấn đề này. Liên hiệp với bọn Trăm đen ? - lo lắng của "Tin tức Mát-xcơ-va" và "Thời mới".
- không tưởng ư ? Hai việc "không tưởng" ; *khởi nghĩa vũ trang và trò chơi nghị trường*

Cái nào *được thực hiện* - cuộc tổng bãi công và cuộc chiến đấu trên đường phố trong cả nước Nga chỉ rõ điều này.

Sự hỗn loạn cao độ của những tư tưởng về sự "câu kết", sự "thỏa thuận" (tr. 7) "*với những tổ chức trung ương của phái dân chủ tự do chủ nghĩa*".

¹⁾ - ở cuối

Sự bất lực hoàn toàn trong việc tách riêng phái dân chủ *cách mạng* ra và trong việc đưa ra những khẩu hiệu *cụ thể* về một sự thỏa hiệp *chính trị* với phái này. Những khẩu hiệu của P. B. Ác-xen-rốt chỉ là khẩu hiệu của phái "Giải phóng".

Còn về "đại hội công nhân".

Đại hội III : lợi dụng hoạt động công khai để tạo ra những chỗ dựa cho *đảng*¹⁵⁸.

(Rõ ràng và chính xác.)

Ở P. B. Ác-xen-rốt thì thật lung tung chẳng hiểu ra sao cả. Đại hội công nhân toàn Nga sans phrase¹⁾ (tr. 3) - hoặc "*nói suông*" ?

Quid est ?

Tốt hơn hết là *hai đại hội*: 1) "*đại hội chung*" (tr. 4)

2) "*đại hội dân chủ - xã hội*"

(("gồm các đại biểu của đại hội chung, tán thành cương lĩnh của chúng ta, cộng với các đại biểu của các tổ chức đảng của chúng ta nhằm cải tổ lại toàn đảng". Tr. 4).

Sự lố bịch của việc đem so sánh với công việc của Lát-xan : 1) Lúc đó đã có *một hiến pháp* rồi. 2) Lúc đó người ta *công khai* kêu gọi Lát-xan, và lời kêu gọi của Lát-xan cũng là *công khai*. 3) Lúc đó, việc thành lập Allgemeiner Deutscher Arbeiter-Verein²⁾ là một cơ để *lạm dụng* "tinh thần chủ động của công nhân" nhằm *chống lại* Đảng công nhân dân chủ - xã hội.

Viết vào tháng Mười,
sau ngày 8 (21), 1905

In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t.V

Theo đúng bản thảo

¹⁾ - Không nói gì cả

²⁾ - Tổng liên đoàn công nhân Đức

DÀN BÀI BÀI "BÀI HỌC CỦA CÁC SỰ BIẾN Ở MÁT-XCƠ-VA"¹⁾

Bài học của các sự biến ở Mát-xcơ-va

Khi nước xô mạnh vào bờ đê mà bên ngoài đập nước (cánh đập) bị thủng, thì đó là bước đầu của sự đổ vỡ, có lỗ thủng trong đê : dòng nước sẽ xoáy qua chỗ đó.

1. Facts, Trêve. Đình chiến chẳng ? Không. Tạm dừng. Xăng-đê-puy trước Múc-đen.
2. Việc cho phép họp cục bộ - khủng hoảng hết sức gay gắt - phá vỡ tự do phản bội - cách mạng trên đường phố.
 - α ((Khủng hoảng chính trị hết sức gay gắt, do việc cho phép họp cục bộ (trong các trường đại học) gây nên.
 - β ((Các giáo sư thuộc phái tự do và các sinh viên cấp tiến. Chế độ quân chủ tự do chủ nghĩa, và chế độ dân chủ cộng hoà - cách mạng.
 - γ (("Vossische Zeitung". "Đừng cản trở phái tự do". Abwieglert²⁾.
 - δ ((Công nhân + những người dân chủ cách mạng đã dồn chính phủ vào chân tường bằng cách nào ?

¹⁾ Xem tập này, tr. 470 - 482.

²⁾ - Những kẻ chủ trương xoa dịu

Bằng khởi nghĩa (offene Revolte etc. cf. "Petersburger Zeitung"¹⁵⁹, dẫn ra trong "Frankfurter Zeitung" 12. X. Abendblatt¹⁾).

ε ((Công nhân + những người dân chủ cách mạng. Chính phủ + những tên tư sản quân chủ - tự do chủ nghĩa. Chính phủ lùi bước: trường đại học mở cửa. Ở Pê-téc-bua "người ta sợ".

ξ ((Idem²⁾ - với đạo luật về hội họp, với đại hội công nhân etc.: lỗ thủng rộng hơn. Sắp phải dùng quân sự để tấn công. Cf. Witte ("Vossische Zeitung". 11. X.) : đang chờ đợi kết cục của đấu tranh.

η ((Trong Đu-ma nhà nước cũng vậy : lý do đưa đến xung đột và gay gắt thêm. Nhân dân *quyết định* trong *cuộc đấu tranh ngoài nghị trường*. Giống như Tơ-ru-bê-tơ-côi, Đu-ma sẽ chạy để xin tự do hội họp, quyền tự do ấy *đã giành được rồi*.

Inter arma silent leges³⁾.

θ ((Nhận định đặc biệt về bước đầu của sự rèn luyện quân sự : 1) dùng súng lục bảo vệ chống lực lượng nhỏ của binh lính và rút lui trước lực lượng lớn ; 2) chương ngại vật che giấu ở Rô-giơ-đe-xtơ-ven-xcai-a đăng sau đám đông, désarçonnés plusieurs cosaques⁴⁾.

"Temps" 15. X., ngày chủ nhật. Ở Pê-téc-bua có vòng hoa có băng đề chữ. Một vòng hoa có đề : "Au champion de la liberté, tombé sur le champ de bataille"⁵⁾.

¹⁾ - sự căm phẫn công khai v. v., xem "Báo Pê-téc-bua", dẫn ra trong "Báo Phran-pho" 12. X. Ra buổi chiều.

²⁾ - Cũng như vậy

³⁾ - Trong thời gian chiến tranh, các đạo luật câm miệng.

⁴⁾ - một số lính Cô-dắc bị đánh bật khỏi yên ngựa

⁵⁾ - "Kính viếng hương hồn chiến sĩ đấu tranh cho tự do đã hy sinh trên chiến trường".

Tin tức mới nhất :**NB**

- Các bức điện ngày 12. X. (đăng trên các báo ngày 13. X.) báo tin rằng
- 1) Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va lại mở cửa.
 - 2) Bãi công chính trị ở Mát-xcơ-va đang phát triển.
 - 3) Xanh Pê-téc-bua. Các sinh viên trong một cuộc họp lớn đã quyết định lợi dụng quyền tự do học đường để tổ chức những cuộc họp chính trị lớn trong trường đại học. Chính phủ lúng túng không dám cấm những cuộc họp bất hợp pháp ấy.
 - 4) Các tổ chức đông đảo của công nhân Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va, Khác-cốp, Ki-ép dự định họp đại hội công nhân ở Mát-xcơ-va.

Về vấn đề chính sách xã hội chủ nghĩa độc lập. "Vossische Zeitung": "đừng cản trở phái tự do" (phong trào sinh viên và Đảng dân chủ - xã hội). Contra: đã dồn chính phủ. Bằng cách nào? *Bằng khởi nghĩa* ở Mát-xcơ-va.

"Bước nhích lên" mới [idem đại hội].

Nhân dịp được một mẫu tự do tư sản - hãy khiêm tốn hơn (hãy hạ mình hơn) trong cuộc đấu tranh cho tự do vô sản.

Hãy dùng quyền tự trị của trường đại học không phải để cho cách mạng tự trị, để tuyên truyền và mở rộng cách mạng, mà để làm cho người ta tách *khởi* cách mạng đi tới "khoa học" tư sản.

<< Vì cách mạng có tính chất tư sản, ergo¹⁾ trong hoạt động của mình, hãy dựa vào lý lẽ : miễn sao giai cấp tư sản đừng rời bỏ. >>

¹⁾ - do đó

Trước khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước	- không nên có bất cứ thỏa hiệp nào với Đảng dân chủ - lập hiến.
Sau khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước	- Pác-vu-xơ + Tsê-rê-va-nin + Mác-tốp.
Trước khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước	- hoặc là chính phủ cách mạng, hoặc là "quyết định" của một cơ quan đại biểu nào đó.
Sau khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước	- hoặc là "tổ chức dân chủ của nhân dân" (Đảng dân chủ - lập hiến? + Đảng dân chủ - xã hội?) hoặc là Đu-ma nhà nước.

Phái "Giải phóng" lại một lần nữa nói dối : và cả sau khi có đạo luật về Đu-ma nhà nước, cũng vẫn cái lối cổ động ấy.

Viết vào tháng Mười, trước ngày 11 (24), 1905

In lần đầu năm 1931 trong Văn tập Lê-nin, t. XVI

Theo đúng bản thảo

DANH MỤC CÁC TÁC PHẨM
CHỮA TÌM THẤY
CỦA V. I. LÊ-NIN

—————
CHÚ THÍCH

—————
CÁC BẢN CHỈ DẪN

—————
THÂN THỂ VÀ SỰ NGHIỆP
CỦA V. I. LÊ-NIN

DANH MỤC CÁC TÁC PHẨM CỦA V.I.LÊ-NIN
CHO ĐẾN NAY CHƯA TÌM THẤY
(Tháng Bảy - tháng Mười 1905)

NHỮNG BỨC THƯ GỬI A. I. U-LI-A-NÔ-VA - Ê-LI-DA-RÔ-VA
VÀ M. I. U-LI-A-NÔ-VA Ở PÊ-TÉC-BUA

A. I. U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va trong một bức thư gửi V. I. Lê-nin có báo tin về hai bức thư của V. I. Lê-nin và N. C. Crúp-xcai-a viết ngày 24 và 25 tháng Bảy (6 và 7 tháng Tám) 1905 (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô). Về một trong hai bức thư của Lê-nin, bà viết như sau : "Sự sáng suốt mà Vla-đi-mia I-lích bao giờ cũng vốn có biểu hiện ở chỗ : vào cuối mùa hè 1905, có một lần, hình như để trả lời những phàn nàn của tôi là rất khó và mãi mới nhận được sách báo bí mật từ nước ngoài. Người đã viết cho tôi : "Chẳng bao lâu chúng ta sẽ có một tờ báo ở Pê-téc-bua với ban biên tập đóng tại đại lộ Nép-xki". Lúc ấy tôi đã cười trước câu nói đó, coi như một việc hoàn toàn không thể thực hiện được, thế nhưng chỉ sau khoảng ba tháng, tấm biển của ban biên tập "Đời sống mới" quả thật đã được treo duyên dáng tại đại lộ Nép-xki" (A. I. U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va. V. I. U-li-a-nốp (N. Lê-nin). Tóm tắt thân thể và sự nghiệp, tiếng Nga, 1934, tr. 49).

Về bức thư của V. I. Lê-nin gửi M. I. U-li-a-nô-va, viết vào tháng Mười, trước ngày 12 (25), năm 1905, chúng ta được biết qua bức thư của bà gửi ban biên tập báo "Người vô sản". V. I. Lê-nin có lẽ muốn yêu cầu M. I. U-li-a-nô-va nói chuyện với nhà xuất bản "Chiếc búa" về vấn đề tái bản cuốn sách của Người "Gửi nông dân nghèo" (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

THƯ GỬI CÁC CẤP ỦY ĐỊA PHƯƠNG CỦA
ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ Ở NGÀ
NÓI VỀ CÁC CÔNG VIỆC CỦA ĐẢNG

Những tài liệu về bức thư của V. I. Lê-nin gửi giữa ngày 30 tháng Bảy và 3 tháng Tám (12 và 16 tháng Tám) 1905 đến Tô-m-xơ, Ri-ga,

Xa-ma-ra, Ca-dan và Mát-xơ-va, đều có ở trong sổ ghi công văn đi và công văn đến của ban biên tập báo "Người vô sản" tháng Tám 1905, do N. C. Crúp-xcai-a ghi (Cục lưu trữ trung ương của Đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

THƯ GỬI V. V. VÔ-RỐP-XKI

V. I. Lê-nin viết thư cho V. V. Vô-rốp-xki (giữa ngày 2 và 10 (15 và 23) tháng Tám 1905) về vấn đề công tác văn học của ông. Như ta thấy qua thư trả lời của Vô-rốp-xki ngày 10 (23) tháng Tám 1905, V. I. Lê-nin báo tin cho ông là Người có ý định viết bài trả lời bài báo của G. V. Plê-kha-nốp đăng trên tờ "Nhật ký người dân chủ - xã hội", số 2 (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

THƯ GỬI R. X. DEM-LI-A-TSƠ-CA
TRONG BAN CHẤP HÀNH ĐẢNG BỘ PÊ-TÉC-BUA
CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

Về thư của V. I. Lê-nin gửi cho R. X. Dem-li-a-tơ-ca giữa ngày 10 và 12 (23 và 25) tháng Tám 1905, chúng ta được biết qua sổ ghi công văn đi và công văn đến của ban biên tập báo "Người vô sản" tháng Tám 1905 do N. C. Crúp-xcai-a ghi (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

CÁC BÁO CÁO CHUYÊN ĐỀ CỦA V. I. LÊ-NIN Ở GIƠ-NE-VƠ

Còn giữ lại được nhiều tài liệu nói về một loạt báo cáo chuyên đề của V. I. Lê-nin, mà những tài liệu của các báo cáo đó (dàn bài, bản tóm tắt, ghi chép các cuộc tranh luận v. v.) đến nay chưa tìm thấy. Trong một bức thư gửi V. I. Lê-nin, L. P. Man-đen-stam báo tin là một trong những báo cáo chuyên đề đó được đọc vào tháng Tám, trước ngày 15 (28), năm 1905 ở Giơ-ne-vơ. Về báo cáo chuyên đề của Lê-nin đọc ở Giơ-ne-vơ ngày 21 tháng Chín (4 tháng Mười) để cập đến Đại hội I-ê-na của Đảng dân chủ - xã hội Đức, chúng ta được biết qua bức thư của V. P. Nô-ghin gửi Mô-tô-vi-lô-va. Trong sổ thu và chi của nhóm tương tế ở Giơ-ne-vơ của Đảng công nhân dân chủ - xã

hội Nga có ghi món tiền thu được do cả các báo cáo chuyên đề khác mà V. I. Lê-nin đọc ở Giơ-ne-vơ ngày 31 tháng Tám (12 tháng Chín), 5 (18) và 16 (29) tháng Chín, 2 (15) và 12 (25) tháng Mười 1905 mang lại (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

THƯ GỬI M. M. LÍT-VI-NỐP Ở RI-GA

Tại Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô còn giữ được bức thư của M. M. Lít-vi-nốp, trong đó ông trả lời câu hỏi của V. I. Lê-nin về cuộc tấn công vũ trang vào nhà tù Ri-ga đêm 6 rạng ngày 7 (20) tháng Chín 1905 nhằm giải thoát các tù chính trị.

DANH MỤC NHỮNG SÁCH BÁO VÀ VĂN KIỆN
MÀ V. I. LÊ-NIN
ĐÃ THAM GIA HIỆU ĐÍNH

BÁO "NGƯỜI VÔ SẢN"

- Số 8 - ngày 17 (4) tháng Bảy 1905
- Số 9 - ngày 26 (13) tháng Bảy 1905
- Số 10 - ngày 2 tháng Tám (20 tháng Bảy) 1905
- Số 11 - ngày 9 tháng Tám (27 tháng Bảy) 1905
- Số 12 - ngày 16 (3) tháng Tám 1905
- Số 13 - ngày 22 (9) tháng Tám 1905
- Số 14 - ngày 29 (16) tháng Tám 1905
- Số 15 - ngày 5 tháng Chín (23 tháng Tám) 1905
- Số 16 - ngày 14 (1) tháng Chín 1905
- Số 17 - ngày 14 (1) tháng Chín 1905*
- Số 18 - ngày 26 (13) tháng Chín 1905
- Số 19 - ngày 3 tháng Mười (20 tháng Chín) 1905
- Số 20 - ngày 10 tháng Mười (27 tháng Chín) 1905
- Số 21 - ngày 17 (4) tháng Mười 1905
- Số 22 - ngày 24 (11) tháng Mười 1905

C. MÁC. "NỘI CHIẾN Ở PHÁP (1870 - 1871)"

Lời tựa do Ph. Ăng-ghen viết. Dịch từ tiếng Đức, do N. Lê-nin chủ biên. Xuất bản lần thứ hai. Nhà xuất bản "Chim báo bão". Ô-đét-xa, 1905

Bản in lần đầu cuốn sách ra mắt độc giả năm 1905, do Nhà xuất bản "Chim báo bão" xuất bản. Trong thư ngày 1 (14) tháng Bảy 1905, đại diện của nhà xuất bản ấy đã yêu cầu V. I. Lê-nin duyệt lại bản dịch

* Các số 16 và 17 đều ghi ra cùng một ngày. Chắc là về ngày tháng số 17 của tờ báo, đã ghi sai.

cuốn sách của C. Mác "Nội chiến ở Pháp", bản in đầu tiên cuốn sách này hồi ấy đã bán hết. Ông ta nói cần phải dịch lại cả những đoạn bị cơ quan kiểm duyệt cắt bỏ trong bản in lần thứ nhất để tìm cách in những đoạn ấy khi xuất bản lần thứ hai. Ngày 13 (26) tháng Bảy, ông ta báo cho Lê-nin biết đã nhận được của Lê-nin một phần của cuốn sách đã hiệu đính.

Tại Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô còn giữ được ghi chú của V. I. Lê-nin nhân việc chuẩn bị tái bản cuốn sách của C. Mác. Trong lời ghi chú đó, Lê-nin viết rằng do đưa vào lần xuất bản mới những lời kêu gọi của Hội đồng trung ương của Quốc tế ngày 23 tháng Bảy và 9 tháng Chín 1870, cho nên cần phải dịch lại cả phần lời tựa của Ph. Ăng-ghe-n, trong đó đánh giá những lời kêu gọi ấy và là đoạn đã bị bỏ trong lần xuất bản đầu. Bản in lần thứ hai cuốn sách đầy đủ hơn so với bản in lần đầu.

"CÔNG NHÂN NÓI VỀ SỰ CHIA RẼ TRONG ĐẢNG"

Giơ-ne-vơ, do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản, 1905

Tháng Bảy 1905, V. I. Lê-nin viết phương án đầu và phương án cuối của lời tựa cho cuốn sách và soạn nội dung bìa và mục lục cuốn sách (xem tập này, tr. 203 - 211, 493 - 494).

PH. ĂNG-GHEN. "PHÁI BA-CU-NIN ĐANG HOẠT ĐỘNG
(BÚT KÝ VỀ CUỘC KHỞI NGHĨA Ở TÂY-BAN-NHA MÙA HÈ
1873)"

Giơ-ne-vơ, do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản, 1905

Trong cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ", Lê-nin viết rằng nhóm cộng tác viên của báo "Người vô sản" đang chuẩn bị xuất bản cuốn sách của Ph. Ăng-ghe-n "Phái Ba-cu-nin đang hoạt động (Bút ký về cuộc khởi nghĩa ở Tây-ban-nha mùa hè 1873)" (xem tập này, tr. 144). Cuốn sách đã ra mắt năm 1905 ở Giơ-ne-vơ, do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản. Cũng cuốn sách ấy đã được tái bản năm 1906 ở Pê-téc-bua. Nội dung hai cuốn sách ấy giống nhau. Trong cuốn sách xuất bản năm 1906, có ghi rõ người biên tập cuốn sách ấy là V. I. Lê-nin.

"ĐẠI HỘI III THƯỜNG KỲ ĐẢNG CÔNG NHÂN
DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA.
TOÀN VĂN CÁC BIÊN BẢN"

Giơ-ne-vơ, do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản, 1905

Bằng chứng về sự tham gia của V. I. Lê-nin vào việc biên tập các biên bản của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là chú giải do Lê-nin, thay mặt tiểu ban phụ trách việc xuất bản các biên bản, viết vào bản danh sách các đại biểu dự đại hội (xem "Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tập biên bản", tiếng Nga, Mát-xcơ-va, 1959, tr. 470), và điểm sửa chữa về biên tập trong diễn văn của V. V. Vô-rốp-xki tại phiên họp 14, điểm sửa chữa này được đưa vào biên bản đã công bố.

P. NI-CÔ-LA-ÉP. "CÁCH MẠNG Ở NGA"

Giơ-ne-vơ, do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản, 1905

Tại Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô còn giữ được bản thảo cuốn sách của P. Ni-cô-la-ép có những điểm sửa chữa về biên tập của V. I. Lê-nin ; một phần những điểm sửa chữa được công bố trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XXVI, tr. 345. Trong tập này có đăng chú thích của V. I. Lê-nin viết cho cuốn sách này (xem tr. 224).

NI-SI. "NHỮNG NGÀY Ô-ĐÉT-XA VÀ "PÔ-TEM-KIN""

Giơ-ne-vơ, do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản, 1905

Bản thảo của Ô. I. Vi-nô-gra-đô-va (Ni-si) đã được gửi đến ban biên tập báo "Người vô sản" không có đầu đề và được xuất bản thành sách riêng dưới nhan đề "Những ngày Ô-đét-xa và "Pô-tem-kin"". Tại Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô còn giữ được bản thảo cuốn sách ấy với một điểm sửa chữa về biên tập của V. I. Lê-nin, điểm ấy được đưa vào văn bản cuốn sách đã công bố (cũng xem Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XXVI, tr. 433).

[A. V. LU-NA-TSÁC-XKI]. "PHÁC QUA LỊCH SỬ
ĐẤU TRANH CÁCH MẠNG CỦA GIAI CẤP VÔ SẢN CHÂU ÂU"

Giơ-ne-vo, do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân
dân chủ - xã hội Nga xuất bản, 1905

"Phác qua" của A. V. Lu-na-tsác-xki lúc đầu đăng trên tờ "Tiến lên", các số 2, 9, 12 và 17 và tờ "Người vô sản", các số 7 và 10 (hai tờ báo này do V. I. Lê-nin làm chủ biên); cả trên một trong những trang của bản thảo "Phác qua" cũng có điểm sửa chữa về biên tập của Lê-nin. Ngoài ra, Lu-na-tsác-xki có viết lời bạt cho cuốn sách. Vào cuối tháng Bảy 1905, ông viết cho V. I. Lê-nin : "Xin gửi Đồng chí lời bạt và tập "Phác qua" đã được sửa chữa" (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

CHÚ THÍCH

¹ Cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" của V. I. Lê-nin viết vào tháng Sáu - tháng Bảy 1905 sau Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, và sau hội nghị của phái men-sê-vích ở Giơ-ne-vo, hội nghị này họp cùng một lúc với đại hội đảng. Về nhan đề cuốn sách của mình, Lê-nin có ghi : "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ (Những suy nghĩ và nhận xét về những nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và của hội nghị những người dân chủ - xã hội đã ly khai)" (Văn tập Lê-nin, t. V, tiếng Nga, 1929, tr. 315).

Vạch trần chủ nghĩa cơ hội trong các nghị quyết của hội nghị men-sê-vích, Lê-nin đã viết trong bài "Bước lùi thứ ba" - bài này đăng trên báo "Người vô sản", số 6, ra ngày 3 tháng Bảy (20 tháng Sáu) 1905 - rằng vấn đề này sẽ được phân tích cụ thể hơn "trong một cuốn sách riêng hiện nay đang in và sẽ ra mắt một ngày gần đây nhất" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 365). Vài tuần sau - ngày 9 tháng Tám (27 tháng Bảy) trên tờ báo "Người vô sản", số 11 có đăng tin là : "Mới xuất bản cuốn sách nhỏ của N. Lê-nin: "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ"". Cuốn sách được Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản ở Giơ-ne-vo, là nơi V. I. Lê-nin lúc đó đang sống và làm việc. Cũng trong năm 1905, ở nước Nga, cuốn sách đó đã được Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tái bản và được Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản riêng, với số lượng 10 000 bản.

Việc cuốn sách "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" của V. I. Lê-nin được xuất bản là một sự kiện lớn trong sinh hoạt của đảng. Cuốn sách đó đã được bí mật phổ biến ở Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va, Péc-mơ, Ca-dan, Ti-

phlít, Ba-cu và các thành phố khác ở Nga. Nhận được cuốn sách ấy, X. I. Gu-xép, lúc đó là bí thư Ban chấp hành đảng bộ Ô-đét-xa của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã viết cho V. I. Lê-nin như sau: "Cuốn sách của đồng chí, theo tôi, nếu không tạo nên một thời đại, thì dù sao nó cũng đóng một vai trò hết sức to lớn. Điều đặc biệt làm tôi khâm phục là tinh thần cách mạng quán triệt trong cuốn sách ấy, tính chất rõ ràng lạ thường và tính chất đại chúng của cuốn sách" ("Cách mạng vô sản", tiếng Nga, số 12, 1925, tr. 41). Cuốn "Hai sách lược" được nghiên cứu trong các nhóm bí mật của đảng và của công nhân. Trong khi lục soát và bắt bớ, cảnh sát Nga hoàng tìm thấy cuốn sách này ở khắp mọi nơi trong nước Nga. Chẳng hạn, tháng Chạp 1905, cuốn sách này đã tìm thấy khi lục soát một căn nhà ở thành phố Xu-van-ki. Tháng Giêng năm 1906 cuốn sách ấy bị tịch thu tại câu lạc bộ công nhân ở Ta-gan-rô-gơ, nơi đó đã có cuộc họp của những người nghiên cứu cuốn sách đó. Tháng Hai 1907 Ủy ban báo chí Pê-téc-bua đã ra lệnh cấm cuốn sách này với lý do là nội dung của cuốn sách ấy chứa đựng những hành động tội lỗi chống lại chính phủ Nga hoàng. Sau khi phê duyệt lệnh cấm đó hồi tháng Ba, Viện tư pháp Pê-téc-bua, trong một phiên tòa vào tháng Chạp năm ấy, đã ra quyết định, trong đó có nói: "... cuốn sách nhan đề "N. Lê-nin. Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" cần phải thủ tiêu". Tuy nhiên, chính phủ Nga hoàng không thể nào thủ tiêu được tác phẩm có tầm quan trọng vĩ đại đó của V. I. Lê-nin.

Cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" được Lê-nin đưa vào trong tập một của văn tập "Trong 12 năm" được xuất bản vào giữa tháng Mười một 1907 ở Pê-téc-bua. Lê-nin bổ sung cho cuốn sách ấy nhiều chú thích mới ở cuối trang. Trong lời tựa của văn tập ấy Lê-nin đã viết về ý nghĩa cuốn sách như sau: "Ở đây được trình bày một cách có hệ thống những sự bất đồng *ý kiến cơ bản* về sách lược với những người men-sê-vích; - các nghị quyết của "Đại hội III của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga" họp hồi mùa xuân ở Luân-đôn (đại hội của phái bôn-sê-vích) và các nghị quyết của hội nghị men-sê-vích tại Giơ-ne-vơ đã hoàn toàn biểu lộ rõ những sự bất đồng đó và dẫn đến sự bất đồng *cơ bản* trong việc đánh giá toàn bộ cuộc cách mạng tư sản ở nước ta, xét về mặt những nhiệm vụ của giai cấp vô sản" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 16, tr. 110 - 111). Văn tập "Trong 12 năm" vừa mới được xuất bản chẳng bao lâu thì bị tịch thu, nhưng một số lượng quan trọng đã được cất giấu, và cuốn sách ấy vẫn được tiếp tục bí mật tái bản.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" được phổ biến rộng rãi. Trong những năm dưới Chính quyền xô-viết - theo số liệu tính đến ngày 1 tháng Bảy 1960 - cuốn sách này đã được xuất bản 146 lần bằng 49 thứ tiếng của các dân tộc trong Liên-xô, với tổng số là 5 734 000 bản. Ngoài ra cuốn sách này còn được xuất bản ở nước ngoài bằng các thứ tiếng Anh, Bun-ga-ri, Hung-ga-ri, Việt-nam, In-đô-nê-xi-a, Tây-ban-nha, Trung-quốc, Triều-tiên, Ma-lai-xi-a, Mông-cổ, Đức, Ba-lan, Bồ-đào-nha, Ru-ma-ni, Xéc-bi-a, Xlô-vác, Pháp, Phần-lan, Hin-đi, Tiệp, Nhật-bản và các thứ tiếng khác.

Bản thảo cuốn sách này không giữ được hoàn toàn đầy đủ. Trong Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô có lưu được một tập bản thảo đó, nhưng trong đó thiếu những chương đầu của cuốn sách. Trong phần "Các tài liệu chuẩn bị" ở tập này (xem tập này, tr. 489 - 490) có đăng dàn bài lời bạt cho cuốn sách này. - 1.

² *Cuộc khởi nghĩa của thủy thủ chiếc thiết giáp hạm "Pô-tem-kin"* bắt đầu ngày 14 (27) tháng Sáu 1905. Thiết giáp hạm khởi nghĩa này đến Ô-đét-xa vào đúng lúc ở đó đang có cuộc tổng bãi công. Nhưng những điều kiện thuận lợi để công nhân Ô-đét-xa và các thủy thủ cùng hành động một lúc đã không được lợi dụng. Tổ chức bôn-sê-vích ở Ô-đét-xa, do nhiều lần bị bắt, đã bị yếu đi, trong tổ chức ấy thiếu sự thống nhất. Bọn men-sê-vích thì chống cuộc khởi nghĩa vũ trang và đã ngăn trở cuộc đấu tranh có tính chất tấn công của công nhân và thủy thủ. Để đàn áp cuộc khởi nghĩa trên thiết giáp hạm "Pô-tem-kin", chính phủ Nga hoàng đã điều động toàn bộ Hạm đội Hắc-hải nhưng các thủy thủ đều cự tuyệt không bắn vào chiến hạm khởi nghĩa, do đó các thuyền trưởng bắt buộc phải cho các chiến hạm quay về. Thiết giáp hạm "Pô-tem-kin" sau mười một ngày lênh đênh trên mặt biển, thiếu lương thực và than, bắt buộc phải đi về phía bờ biển Ru-ma-ni, và đầu hàng chính quyền Ru-ma-ni. Đa số thủy thủ ở lại nước ngoài. Còn những ai trở về nước Nga, thì đều bị bắt và bị đưa ra tòa.

Cuộc khởi nghĩa của thủy thủ thiết giáp hạm "Pô-tem-kin" đã bị thất bại, nhưng việc đoàn thủy thủ trên một chiến hạm rất lớn đã ngả về phía cách mạng thể hiện bước phát triển quan trọng trong cuộc đấu tranh chống chế độ chuyên chế. Đánh giá ý nghĩa của cuộc khởi nghĩa này, Lê-nin đã chỉ rõ rằng đó là "một cố gắng

tạo ra *hạt nhân của quân đội cách mạng*" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 375). - 3.

³ "*Người vô sản*" - tuần báo bất hợp pháp của phái bôn-sê-vích ; cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được lập ra theo quyết định của Đại hội III của đảng. Theo quyết định của hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương đảng ngày 27 tháng Tư (10 tháng Năm) 1905, V. I. Lê-nin đã được cử làm tổng biên tập tờ báo đó. Tờ báo này được xuất bản ở Giơ-ne-vơ từ ngày 14 (27) tháng Năm đến 12 (25) tháng Mười một 1905. Báo ra được 26 số. Báo "*Người vô sản*" tiếp tục đường lối của báo "*Tia lửa*" cũ của Lê-nin và hoàn toàn kế tục tờ báo bôn-sê-vích "*Tiến lên*".

Lê-nin đã viết cho tuần báo đó gần 90 bài và tiểu luận. Những bài báo của Lê-nin đã xác định bộ mặt chính trị, nội dung tư tưởng và khuynh hướng bôn-sê-vích của tờ báo. Lê-nin đã đảm nhiệm một công việc to lớn với tư cách người lãnh đạo kiêm tổng biên tập của tờ báo. Sự hiệu đính của Người làm cho các tài liệu được xuất bản mang tính nguyên tắc cao, tính đảng, tính mạch lạc và rõ ràng trong cách đặt những vấn đề lý luận quan trọng nhất và trong việc làm sáng tỏ các vấn đề của phong trào cách mạng.

Thường xuyên tham gia công tác của ban biên tập có V. V. Vô-rốp-xki, A. V. Lu-na-tác-xki, M. X. Ô-n-min-xki N. C. Crúp-xcai-a, V. M. Vê-li-tso-ki-na, V. A. Các-pin-xki đã đảm nhiệm một công tác to lớn trong ban biên tập. Tờ báo đã liên hệ chặt chẽ với phong trào công nhân Nga ; trên các trang của nó có đăng các bài và tin của công nhân là những người tham gia trực tiếp phong trào cách mạng. Công việc thu thập và gửi các bài báo đến Giơ-ne-vơ do V. Đ. Bôn-tso- Bru-ê-vích, X. I. Gu-xép và A. I. U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va tổ chức. Việc trao đổi thư từ giữa ban biên tập với các tổ chức đảng địa phương và độc giả thì do N. C. Crúp-xcai-a và L. A. Phô-ti-ê-va phụ trách.

Báo "*Người vô sản*" nhanh chóng hưởng ứng tất cả các sự kiện lớn của phong trào công nhân Nga và quốc tế, nó tiến hành đấu tranh không khoan nhượng chống bọn men-sê-vích cùng những phần tử cơ hội và xét lại khác.

Tờ báo đã tiến hành một công tác to lớn nhằm tuyên truyền các nghị quyết của Đại hội III của đảng và đóng vai trò quan trọng trong việc thống nhất - về mặt tổ chức và tư tưởng - những người bôn-sê-vích. Báo "*Người vô sản*" là cơ quan ngôn luận duy nhất của Đảng dân chủ - xã hội Nga, trước sau như một bảo vệ

chủ nghĩa Mác cách mạng, nghiên cứu tất cả các vấn đề cơ bản của cuộc cách mạng đang triển khai ở nước Nga. Nhờ việc giải thích toàn diện sự kiện năm 1905 mà báo "*Người vô sản*" đã động viên quần chúng lao động rộng rãi tiến lên đấu tranh cho thắng lợi của cách mạng.

Báo "*Người vô sản*" đã có ảnh hưởng lớn đối với các tổ chức dân chủ - xã hội địa phương. Một số bài của Lê-nin trong tờ "*Người vô sản*" đã được đăng lại trên các tờ báo bôn-sê-vích địa phương và được phổ biến trong các tờ truyền đơn.

Sau khi Lê-nin trở về Nga vào đầu tháng Mười một 1905, tờ báo này chẳng bao lâu đã đình bản. Hai số cuối cùng (25 và 26) do V. V. Vô-rốp-xki làm chủ biên, nhưng Lê-nin cũng đã viết cho những số đó một số bài mà mãi sau khi Người rời Giơ-ne-vơ mới được công bố. - 3.

⁴ *Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng* - một đảng tiểu tư sản ở Nga, ra đời vào khoảng cuối năm 1901 - đầu năm 1902 do kết quả của việc hợp nhất các tổ và nhóm khác nhau của phái dân túy ("*Liên minh những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng*", "*Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng*" và nhiều nhóm khác). Các cơ quan ngôn luận chính thức của đảng này là tờ báo "*Nước Nga cách mạng*" (1900 - 1905) và tạp chí "*Truyền tin cách mạng Nga*" (1901 - 1905). Những đảng viên của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng này không nhìn thấy sự khác nhau về mặt giai cấp giữa giai cấp vô sản và giai cấp những người tiểu chủ, họ che đậy sự phân hoá giai cấp và những mâu thuẫn trong nội bộ giai cấp nông dân, họ phủ nhận vai trò lãnh đạo của giai cấp vô sản trong cách mạng. Quan điểm của những đảng viên của đảng này biểu hiện sự hỗn hợp chiết trung của những tư tưởng dân túy và xét lại ; đảng này tìm cách - theo cách nói của Lê-nin - và "những chỗ rách của chủ nghĩa dân túy" bằng "những mảnh vá "phê phán" hợp thời trang cơ hội chủ nghĩa đối với chủ nghĩa Mác" (xem tập này, tr. 357 - 358). Sách lược khủng bố cá nhân, mà các đảng viên của đảng này tuyên truyền như một phương thức cơ bản của cuộc đấu tranh chống chế độ chuyên chế, gây một tác hại lớn cho phong trào cách mạng, làm trở ngại việc tổ chức quần chúng để tiến hành cuộc đấu tranh cách mạng.

Cương lĩnh ruộng đất của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng chủ trương thủ tiêu chế độ tư hữu ruộng đất và chuyển quyền sử dụng ruộng đất cho công xã, thực hiện "nguyên tắc lao động" và "tính chất bình quân" trong việc sử dụng ruộng đất, đồng thời phát triển hợp tác xã. Trong cương lĩnh này - mà Đảng xã hội chủ nghĩa

cách mạng gọi là "xã hội hoá ruộng đất" - thực tế chẳng có gì là xã hội chủ nghĩa cả. Khi phân tích bản cương lĩnh của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng, V. I. Lê-nin chỉ rõ rằng việc duy trì nền sản xuất hàng hoá và kinh tế cá thể trên những ruộng đất chung không thủ tiêu được sự thống trị của tư bản, không giải thoát được những người nông dân lao động khỏi sự bóc lột và phá sản; trong những điều kiện của chủ nghĩa tư bản thì cả hợp tác xã cũng không thể là phương sách giải thoát cho những người tiểu nông, vì nó phục vụ cho việc làm giàu của giai cấp tư sản nông nghiệp. Đồng thời Lê-nin nhận định rằng yêu sách về nguyên tắc bình quân trong chế độ sử dụng ruộng đất tuy không mang tính chất xã hội chủ nghĩa nhưng lại mang tính chất cách mạng - dân chủ tiến bộ lịch sử, bởi vì những yêu sách ấy mang khuynh hướng chống lại chế độ chiếm hữu ruộng đất phản động của bọn địa chủ.

Đảng bôn-sê-vích vạch trần mưu đồ của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng muốn trá hình làm những người xã hội chủ nghĩa, đã đấu tranh kiên trì chống đảng ấy để giành ảnh hưởng đối với giai cấp nông dân, vạch trần sự tác hại của sách lược khủng bố cá nhân của đảng ấy đối với phong trào công nhân. Đồng thời, trong những điều kiện nhất định, những người bôn-sê-vích tạm thời thỏa thuận với những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng trong cuộc đấu tranh chống chế độ Nga hoàng.

Tính không thuần nhất về mặt giai cấp của giai cấp nông dân là nguyên nhân dẫn đến sự ngả nghiêng trong chính trị và tư tưởng và sự tung tán về mặt tổ chức của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng, dẫn đến sự dao động thường xuyên của họ giữa giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa và giai cấp vô sản. Ngay từ những năm cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất, từ trong Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng đã tách ra cánh hữu, - cánh này tạo thành "Đảng lao động xã hội chủ nghĩa nhân dân" hợp pháp, mà về quan điểm gần với phái dân chủ - lập hiến, - và cánh tả, cánh này tạo thành liên minh của "bọn theo chủ nghĩa tối đa" nửa vô chính phủ chủ nghĩa. Trong thời kỳ tồn tại chế độ phản động Xtô-lư-pin, Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng đã trải qua thời kỳ tan rã hoàn toàn về tư tưởng và tổ chức. Trong những năm chiến tranh thế giới thứ nhất, đa số đảng viên của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng đứng trên lập trường chủ nghĩa xã hội - só-van.

Sau thắng lợi của cuộc Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917, các đảng viên của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng, cùng với bọn men-sê-vích và dân chủ - lập hiến, đã trở thành chỗ dựa chính của Chính phủ lâm thời tư sản - địa chủ phản động

còn những thủ lĩnh của đảng này (Kê-ren-xki, Áp-kxen-chi-ép, Tséc-nốp) đã tham gia chính phủ ấy. Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng không ủng hộ yêu sách của nông dân đòi thủ tiêu chế độ chiếm hữu ruộng đất của bọn địa chủ, ngược lại đảng này lại đứng lên bảo vệ quyền tư hữu ruộng đất của địa chủ; các bộ trưởng là đảng viên Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng trong Chính phủ lâm thời đã phái quân đội đến đàn áp những người nông dân đã chiếm lại đất của bọn địa chủ.

Vào cuối tháng Mười một 1917, cánh tả của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng đã thành lập một đảng độc lập của những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng cánh tả. Vì muốn duy trì ảnh hưởng đối với quần chúng nông dân, những đảng viên của đảng này đã thừa nhận, trên hình thức, Chính quyền xô-viết và liên hiệp với những người bôn-sê-vích, nhưng chẳng bao lâu bọn này lại đi vào con đường chống Chính quyền xô-viết.

Trong những năm có cuộc can thiệp vũ trang của nước ngoài và nội chiến, bọn đảng viên Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng đã có những hoạt động phản động và phá hoại, tích cực ủng hộ bọn can thiệp và bọn bạch vệ, tham gia những vụ âm mưu phản cách mạng, tổ chức những hành động khủng bố các nhà hoạt động của Nhà nước xô-viết và của Đảng cộng sản. Sau cuộc nội chiến, các đảng viên Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng vẫn tiếp tục những hoạt động thù địch chống Nhà nước xô-viết, ở trong nước cũng như trong hàng ngũ bọn bạch vệ lưu vong. - 4.

⁵ "*Giải phóng*" - bán nguyệt san, xuất bản ở nước ngoài từ ngày 18 tháng Sáu (1 tháng Bảy) 1902 đến 5 (18) tháng Mười 1905, do P. B. Xtô-ru-vê làm chủ biên. Tạp chí này là cơ quan ngôn luận của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa Nga và luôn luôn tuyên truyền tư tưởng của chủ nghĩa tự do quân chủ - ôn hoà. Vào năm 1903 xung quanh tạp chí đó đã hình thành (và đến tháng Giêng 1904 thì được thành lập chính thức) "Hội liên hiệp giải phóng", hội này tồn tại được tới tháng Mười 1905. Cùng với phái hội đồng địa phương - lập hiến, phái "Giải phóng" tạo thành hạt nhân của Đảng dân chủ - lập hiến được thành lập vào tháng Mười 1905; đảng này là đảng chủ chốt của giai cấp tư sản quân chủ - tự do chủ nghĩa ở Nga. - 6.

⁶ *Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga* họp ở Luân-đôn từ ngày 12 đến 27 tháng Tư (25 tháng Tư - 10 tháng Năm) 1905. Đó là đại hội do phái bôn-sê-vích chuẩn bị và được tiến hành

dưới sự lãnh đạo của Lê-nin. Phái men-sê-vích từ chối không tham gia đại hội và triệu tập hội nghị của mình ở Giơ-ne-vơ.

Tham gia đại hội có 38 đại biểu : 24 đại biểu có quyền biểu quyết và 14 đại biểu không có quyền biểu quyết. Những đại biểu có quyền biểu quyết là đại biểu của 21 ban chấp hành đảng bộ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va, Tve, Ri-ga, miền Bắc, Tu-la, Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt, U-ran, Xa-ma-ra, Xa-ra-tốp, Liên minh Cáp-ca-dơ (gồm các ban chấp hành Ba-cu, Ba-tum, I-mê-rê-ti-a - Min-gre-li-a, Ti-phlít), Vô-rô-ne-giơ, Ni-cô-lai-ép, Ô-đét-xa, Pô-li-xi-ê, Tây bắc, Cuốc-xcơ, Ô-ri-ôn). Lê-nin là đại biểu của Ban chấp hành đảng bộ Ô-đét-xa. Trong số đại biểu của đại hội có V. V. Vô-rốp-xki, R. X. Dem-li-a-tơ-ca, N. C. Crúp-xcai-a, A. A. Bô-gđa-nốp, A. V. Lu-na-tác-xki, M. M. Lit-vi-nốp, M. G. Tơ-kha-cai-a và nhiều người khác. Lê-nin được bầu làm chủ tịch đại hội.

Đại hội đã thảo luận những vấn đề cơ bản của cuộc cách mạng đang tiến triển ở Nga và xác định nhiệm vụ của giai cấp vô sản và đảng của nó. Những vấn đề sau đây đã được thảo luận tại đại hội : bản báo cáo của Ban tổ chức ; khởi nghĩa vũ trang ; thái độ đối với chính sách của chính phủ vào ngày hôm trước cuộc cách mạng ; về chính phủ cách mạng lâm thời ; thái độ đối với phong trào nông dân ; điều lệ đảng ; thái độ đối với bộ phận đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã ly khai khỏi đảng ; thái độ đối với những tổ chức dân chủ - xã hội của các dân tộc ; thái độ đối với phái tự do ; những thỏa thuận thực tiễn với Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng ; công tác tuyên truyền và cổ động ; các bản báo cáo của Ban chấp hành trung ương và của đại biểu các ban chấp hành địa phương và các báo cáo khác.

Các nghị quyết về những vấn đề cơ bản, mà đại hội đã thảo luận, thì đều do Lê-nin viết dự thảo. Tại đại hội, Người đã đọc báo cáo về sự tham gia của Đảng dân chủ - xã hội trong chính phủ cách mạng lâm thời và nghị quyết về sự ủng hộ phong trào nông dân, và đọc diễn văn về khởi nghĩa vũ trang, về thái độ đối với sách lược của chính phủ vào ngày hôm trước cách mạng, về quan hệ giữa công nhân và trí thức trong các tổ chức dân chủ - xã hội, về điều lệ đảng, đọc báo cáo về hoạt động của Ban chấp hành trung ương và những vấn đề khác. Đại hội đã vạch kế hoạch chiến lược của đảng trong cuộc cách mạng dân chủ - tư sản nhằm làm cho giai cấp vô sản trở thành lãnh tụ, người lãnh đạo cách mạng và liên minh với giai cấp nông dân, cô lập giai cấp tư sản, đấu tranh cho thắng lợi của cuộc cách mạng - lật đổ chế độ chuyên chế và thiết

lập nền cộng hoà dân chủ, thủ tiêu mọi tàn dư của chế độ nông nô. Xuất phát từ kế hoạch chiến lược này, đại hội đã xác định đường lối sách lược của đảng. Đại hội đã đề ra nhiệm vụ chủ yếu và cấp bách của đảng là tổ chức khởi nghĩa vũ trang. Đại hội chỉ rõ rằng sau thắng lợi của cuộc khởi nghĩa nhân dân vũ trang cần phải thành lập chính phủ cách mạng lâm thời, để trấn áp sự phản kháng của bọn phản cách mạng, thực hiện cương lĩnh tối thiểu của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, tạo điều kiện cho việc chuyển sang cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa.

Đại hội đã xét lại điều lệ đảng, đã thông qua điều một của bản điều lệ, về tiêu chuẩn gia nhập đảng, theo công thức Lê-nin ; gạt bỏ chế độ hai cơ quan trung ương (Ban chấp hành trung ương và Cơ quan ngôn luận trung ương) trong đảng và thành lập một trung tâm lãnh đạo thống nhất của đảng - Ban chấp hành trung ương ; xác định rõ quyền hạn của Ban chấp hành trung ương và quan hệ của nó đối với các Ban chấp hành địa phương.

Đại hội đã lên án những hành động của bọn men-sê-vích, chủ nghĩa cơ hội của chúng trong các vấn đề tổ chức và sách lược. Xét thấy tờ báo "Tia lửa" đã bị rơi vào tay bọn men-sê-vích và đi theo đường lối cơ hội chủ nghĩa, Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trao cho Ban chấp hành trung ương nhiệm vụ thành lập Cơ quan ngôn luận trung ương mới - báo "Người vô sản". Tại hội nghị toàn thể của Ban chấp hành trung ương ngày 27 tháng Tư (10 tháng Năm) 1905, V. I. Lê-nin được cử làm tổng biên tập của tờ "Người vô sản".

Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga có ý nghĩa lịch sử trọng đại. Đó là đại hội đầu tiên của đảng bôn-sê-vích. Đại hội đã vũ trang cho đảng và giai cấp công nhân một cương lĩnh chiến đấu vì thắng lợi của cuộc cách mạng dân chủ. Về công tác và ý nghĩa của Đại hội III của đảng, xem bài "Đại hội III" của Lê-nin (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 239 - 247). Các nghị quyết của đại hội đã được Lê-nin luận chứng trong cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" (xem tập này, tr. 1 - 168). - 6.

⁷ Đây là nói về tờ báo "Tia lửa" men-sê-vích. Đại hội II của đảng đã phê duyệt thành phần ban biên tập của Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng gồm V. I. Lê-nin, G. V. Plê-kha-nốp và L. Mác-tốp. Nhưng tên men-sê-vích Mác-tốp, bất chấp nghị quyết của đại hội, không chịu vào ban biên tập nếu trong đó thiếu sự tham gia của những biên tập viên men-sê-vích cũ (P. B. Ác-xen-rốt,

A. N. Pô-tơ-rê-xốp và V. I. Da-xu-lích), những kẻ không được Đại hội II bầu, và vì thế các số từ 46 đến 51 báo "Tia lửa" được ra dưới sự chủ biên của Lê-nin và Plê-kha-nốp. Nhưng về sau Plê-kha-nốp đứng về phía bọn men-sê-vích và đòi phải đưa vào ban biên tập những biên tập viên men-sê-vích cũ bị đại hội bác bỏ. Lê-nin không thể chấp thuận yêu sách ấy nên ngày 19 tháng Mười (1 tháng Mười một) 1903 Người đã rời bỏ ban biên tập báo "Tia lửa"; Người được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương và ở đó đã tiến hành cuộc đấu tranh chống bọn cơ hội chủ nghĩa - men-sê-vích. Số 52 của tờ "Tia lửa" được phát hành do một mình Plê-kha-nốp chủ biên, nhưng ngày 13 (26) tháng Mười một 1903 một mình Plê-kha-nốp, bất chấp ý chí của Đại hội II của đảng, đã bổ sung vào ban biên tập tờ "Tia lửa" những biên tập viên men-sê-vích cũ của nó là Ác-xen-rốt, Pô-tơ-rê-xốp và Da-xu-lích. Từ số 52, báo "Tia lửa" đã không còn là cơ quan ngôn luận chiến đấu của chủ nghĩa Mác cách mạng nữa. Bọn men-sê-vích đã biến nó thành cơ quan ngôn luận đấu tranh chống chủ nghĩa Mác, chống đảng, thành diễn đàn tuyên truyền chủ nghĩa cơ hội. Tờ "Tia lửa" mới của phái men-sê-vích đã phá hoại các nguyên tắc tính đảng: nghĩa vụ phải thi hành các nghị quyết của đảng bị coi là "chủ nghĩa quan liêu" và "chủ nghĩa hình thức"; nguyên tắc thiểu số phục tùng đa số bị xem như sự trấn áp "một cách thô bạo và máy móc" ý chí và tự do của đảng viên; kỷ luật đảng thì bị xem như "chế độ nông nô". Bọn men-sê-vích đã kéo lùi đảng trở lại tình trạng tổ chức tung tán và vô kỷ luật, tình trạng hoạt động tiểu tổ, thủ công. - 6.

⁸ *Hội nghị Giơ-ne-vơ của phái men-sê-vích* cũng họp đồng thời với Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga vào tháng Tư 1905. Vì số người tham dự ít (chỉ có đại biểu của 9 ban chấp hành), phái men-sê-vích tuyên bố cuộc họp của mình là hội nghị các cán bộ đảng.

Các nghị quyết của hội nghị này chỉ rõ rằng phái men-sê-vích không đặt cho mình nhiệm vụ tiếp tục phát triển cách mạng. Họ phủ nhận quyền lãnh đạo của giai cấp vô sản trong cách mạng và phủ nhận chính sách liên minh giai cấp vô sản với giai cấp nông dân. Họ cho rằng người lãnh đạo cuộc cách mạng dân chủ - tư sản là phái tư sản tự do chủ nghĩa, mà sau khi cách mạng thành công thì chính quyền sẽ phải thuộc về tay giai cấp ấy. Bọn men-sê-vích phủ nhận sự cần thiết thành lập chính phủ cách mạng lâm thời và sự tham gia của những đại biểu của Đảng dân chủ - xã hội ở trong

chính phủ ấy. Trong những nghị quyết của mình về vấn đề khởi nghĩa vũ trang, hội nghị không vạch những nhiệm vụ thực tiễn đặt trước giai cấp vô sản trong cuộc khởi nghĩa, họ cho rằng đảng của giai cấp vô sản không nên chuẩn bị cuộc khởi nghĩa, bởi vì điều đó có thể sẽ khiến cho giai cấp tư sản hoảng sợ. Hội nghị đã phản đối sự tham gia của Đảng dân chủ - xã hội vào chính phủ cách mạng lâm thời. Nó cũng không đặt nhiệm vụ tổ chức những uỷ ban nông dân cách mạng để tịch thu ruộng đất của bọn địa chủ; việc giải quyết vấn đề ruộng đất được trao lại cho Quốc hội lập hiến tương lai. Hội nghị đã huỷ bỏ điều lệ đảng đã được thông qua tại Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Những nghị quyết của hội nghị này về vấn đề tổ chức - được diễn đạt trong "điều lệ tổ chức" - đã đẩy lùi đảng từ Đại hội II trở về tình trạng tổ chức tung tán và tình trạng hoạt động tiểu tổ. Những nghị quyết của Hội nghị Giơ-ne-vơ chứng tỏ rằng phái men-sê-vích, về mặt tư tưởng và tổ chức, đã tước vũ khí của giai cấp công nhân, giáo dục họ theo tinh thần chủ nghĩa cải lương và sự thích ứng với sách lược của phái tư sản tự do chủ nghĩa; phái men-sê-vích là những người truyền ảnh hưởng tư sản đến giai cấp công nhân. Sách lược của bọn chúng, theo như Lê-nin đã chỉ, là sách lược "phản bội cách mạng, sách lược biến giai cấp vô sản thành tay sai thảm hại của các giai cấp tư sản" (xem tập này, tr. 107). Trong bài "Bước lùi thứ ba" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 354 - 365), trong tác phẩm "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ", trong "Lời tựa cuốn "Công nhân nói về sự chia rẽ trong đảng"", là những tác phẩm được đăng trong tập này, và trong những tác phẩm khác, V. I. Lê-nin đã bóc trần bản chất cơ hội chủ nghĩa của các nghị quyết của Hội nghị Giơ-ne-vơ và kịch liệt phê phán chúng. - 7.

⁹ *Ủy ban Bu-lư-ghin* - hội nghị đặc biệt được lập ra theo lệnh của Nga hoàng vào ngày 18 tháng Hai (3 tháng Ba) 1905 dưới quyền chủ tọa của bộ trưởng Bộ nội vụ A. G. Bu-lư-ghin. Thành phần của nó gồm bọn đại địa chủ, những đại biểu giai cấp quý tộc phản động. Uỷ ban này có nhiệm vụ chuẩn bị một đạo luật về việc triệu tập Đu-ma nhà nước, thêm vào đó, trong đạo dụ và trong bản tuyên ngôn của Nga hoàng được công bố đồng thời với đạo dụ đó, có đề ra nhiệm vụ hoàn toàn duy trì tính chất bất di bất dịch của những đạo luật có từ trước và ra sức củng cố chế độ chuyên chế của Nga hoàng.

Sau hàng loạt các cuộc hội nghị ở Pê-téc-gốp, dưới sự chủ tọa của Nga hoàng, ngày 6 (19) tháng Tám, người ta đã công bố bản tuyên ngôn của Nga hoàng, đạo luật triệu tập Đu-ma nhà nước và điều lệ bầu cử vào Đu-ma đó. Quyền bầu cử vào Đu-ma này chỉ thuộc về bọn địa chủ, tư bản và một số không nhiều những nông dân - chủ hộ. Trong số 412 ghế đại biểu đã được luật pháp quy định thì nông dân chỉ được 51 ghế. Đu-ma nhà nước không có quyền thông qua bất cứ một đạo luật nào, mà chỉ có thể thảo luận một số vấn đề với tư cách cơ quan tư vấn của Nga hoàng. Nhận định về Đu-ma Bu-lư-ghin, Lê-nin viết rằng nó "là một trò chế giễu trắng trợn nhất đối với "quyền đại biểu của nhân dân"" (xem tập này, tr. 233).

Những người bôn-sê-vích kêu gọi giai cấp công nhân và nông dân tẩy chay tích cực Đu-ma Bu-lư-ghin, tập trung tất cả cuộc cổ động xung quanh các khẩu hiệu : khởi nghĩa vũ trang, quân đội cách mạng, chính phủ cách mạng lâm thời. Bọn men-sê-vích nhận thấy có thể tham gia cuộc bầu cử vào Đu-ma và đã chủ trương cộng tác với phái tư sản tự do chủ nghĩa.

Những người bôn-sê-vích sử dụng cuộc vận động tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin nhằm động viên mọi lực lượng cách mạng, nhằm tiến hành những cuộc bãi công chính trị rộng rãi và chuẩn bị cuộc khởi nghĩa vũ trang. Cuộc bầu cử vào Đu-ma Bu-lư-ghin đã không được tiến hành và chính phủ cũng không thể triệu tập được nó. Cao trào cách mạng và cuộc bãi công chính trị tháng Mười đã quét sạch nó. Về vấn đề Đu-ma Bu-lư-ghin, hãy xem các bài của V. I. Lê-nin : "Chợ lập hiến", "Tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin và khởi nghĩa", "Sự thống nhất của Nga hoàng với nhân dân, và sự thống nhất của nhân dân với Nga hoàng", "Theo đuổi giai cấp tư sản quân chủ hay là đứng đầu giai cấp vô sản cách mạng và nông dân ?" và những bài khác (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 78 - 83 ; tập này, tr. 212 - 222, 229 - 240, 249 - 264). - 9.

¹⁰ *Đảng dân chủ - lập hiến* - chính đảng chủ đạo của giai cấp tư sản quân chủ - tự do chủ nghĩa ở Nga. Đảng dân chủ - lập hiến được thành lập vào tháng Mười 1905, thành phần của đảng này gồm các đại biểu của tư sản, các nhà hoạt động phái hội đồng địa phương là địa chủ, giới trí thức tư sản. Những nhân vật nổi tiếng của đảng này là : P. N. Mí-li-u-cốp, X. A. Mu-rôm-txép, V. A. Ma-cla-cốp, A. I. Sin-ga-rép, P. B. Xtơ-ru-vê, Ph. I. Rô-đi-txép và những nhân vật khác. Để đánh lừa quần chúng lao động, Đảng dân chủ -

lập hiến đã tự mạo danh là "Đảng tự do nhân dân", còn thực ra thì bọn chúng chỉ đề ra yêu sách giành chế độ quân chủ lập hiến thôi. Những đảng viên của Đảng dân chủ - lập hiến cho rằng mục đích chính của mình là đấu tranh chống phong trào cách mạng và chia sẻ chính quyền với Nga hoàng và bọn địa chủ - chủ nô. Trong những năm chiến tranh thế giới thứ nhất, đảng viên Đảng dân chủ - lập hiến ủng hộ tích cực chính sách đối ngoại xâm lược của chính phủ Nga hoàng. Trong thời kỳ Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai, chúng đã ra sức cứu chế độ quân chủ. Giữ địa vị lãnh đạo trong Chính phủ lâm thời tư sản, các đảng viên Đảng dân chủ - lập hiến thi hành chính sách chống nhân dân, phản cách mạng, để làm vừa ý bọn đế quốc Mỹ - Anh - Pháp. Sau thắng lợi của cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười vĩ đại, các đảng viên Đảng dân chủ - lập hiến trở thành kẻ thù không đội trời chung của Chính quyền xô-viết, chúng tham gia vào tất cả các cuộc đấu tranh vũ trang phản cách mạng và các cuộc tiến quân xâm lược của bọn can thiệp nước ngoài. Sau thất bại của bọn can thiệp và bạch vệ, các đảng viên Đảng dân chủ - lập hiến phải sống lưu vong, nhưng chúng vẫn không ngừng những hoạt động phản cách mạng chống Chính quyền xô-viết. - 9.

¹¹ *Chủ nghĩa Min-lơ-răng* - một xu hướng cơ hội chủ nghĩa, lấy tên một nhà xã hội chủ nghĩa cải lương Pháp Min-lơ-răng A. E. là người đã tham gia chính phủ tư sản phản động Pháp năm 1899 và giữ chức bộ trưởng Bộ thương mại. Việc Min-lơ-răng tham gia vào chính phủ tư sản là một biểu hiện rõ ràng của chính sách hợp tác giai cấp của các thủ lĩnh cơ hội chủ nghĩa trong đảng dân chủ - xã hội với giai cấp tư sản, sự cự tuyệt của chúng đối với cuộc đấu tranh cách mạng, sự phản bội những quyền lợi của các giai cấp lao động. Khi nhận định chủ nghĩa Min-lơ-răng như là chủ nghĩa xét lại và một sự phản bội, Lê-nin đã chỉ rằng những phần tử xã hội chủ nghĩa cải lương, sau khi tham gia vào chính phủ tư sản, nhất quyết trở thành những nhân vật phỗng và làm binh phong cho bọn tư bản, công cụ lừa dối quần chúng của chính phủ này. - 20.

¹² *"Bảo sông Ranh mới"* ("Neue Rheinische Zeitung") - báo hàng ngày, xuất bản ở Cô-lô-nhơ từ ngày 1 tháng Sáu 1848 đến 19 tháng Năm 1849 do C. Mác làm chủ biên. Ban biên tập gồm có Ph. Ăng-ghe-n, V. Vôn-phơ, G. Vê-éc-tơ, Ph. Vôn-phơ, E. Đrôn-ke, Ph. Phrai-li-grát và G. Bi-u-ghec-xơ.

Là cơ quan chiến đấu của cánh vô sản trong phái dân chủ, tờ báo này đã đóng vai trò giáo dục quần chúng nhân dân, cổ vũ họ đấu tranh chống bọn phản cách mạng. Các bài xã luận đã xác định lập trường của tờ báo về những vấn đề chủ chốt của cách mạng Đức và cách mạng châu Âu, các bài này thường là đều do Mác và Ăng-ghe-n viết.

Lập trường dứt khoát và không điều hoà của "Báo sông Ranh mới", chủ nghĩa quốc tế chiến đấu của nó, việc báo đó đăng những bài tố cáo chính trị nhằm chống chính phủ Phổ và chính quyền địa phương ở Cô-lô-nhơ - tất cả những điều ấy, ngay từ những tháng đầu khi tờ báo mới ra đời, đã làm cho tờ báo phải chịu những sự đả kích của báo chí quân chủ - phong kiến và báo chí tư sản - tự do chủ nghĩa, đồng thời bị chính phủ truy nã ; đặc biệt sau cuộc chính biến phản cách mạng ở Phổ thì việc truy nã đó lại càng tăng cường.

Mặc dù bị cảnh sát theo dõi và làm trở ngại, "Báo sông Ranh mới" vẫn dũng cảm bảo vệ quyền lợi của phái dân chủ cách mạng, quyền lợi của giai cấp vô sản. Vào tháng Năm 1849, trong tình thế tổng tiến công của bọn phản cách mạng, chính phủ Phổ lợi dụng việc Mác chưa nhập quốc tịch Phổ, đã ra lệnh trục xuất Người ra khỏi nước Phổ. Sự việc đó và các cuộc đàn áp các biên tập viên khác của "Báo sông Ranh mới" là nguyên nhân đình bản tờ báo này. Số 301, số cuối cùng của tờ báo này, được in bằng mực đỏ, ra ngày 19 tháng Năm 1849. Trong lời từ biệt gửi đến giai cấp công nhân, các biên tập viên của tờ báo đã tuyên bố rằng "lời cuối cùng mà họ muốn nói luôn luôn và ở khắp nơi, sẽ là : giải phóng giai cấp công nhân !". - 24.

¹³ "*Người dân chủ - xã hội*" - tờ báo men-sê-vích, xuất bản bằng tiếng Gru-di-a ở Ti-phlít từ ngày 7 (20) tháng Tư đến 13 (26) tháng Mười một 1905. Ra tất cả 6 số. Lãnh đạo tờ báo này là N. Gioóc-đa-ni-a, lãnh tụ phái men-sê-vích ở Gru-di-a.

Bài "Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga và sách lược của chúng ta" do N. Gioóc-đa-ni-a viết, đăng trong báo "Người dân chủ - xã hội", số 1, ngày 7 (20) tháng Tư 1905. Trong chương bảy của cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ", Lê-nin đã phân tích một cách có phê phán bài báo này (xem tập này, tr. 61 - 66). - 27.

¹⁴ *Hiến pháp "kiểu Si-pốp"* - danh từ mà Lê-nin dùng để gọi bản dự thảo về cơ cấu nhà nước của Đ. N. Si-pốp, một kẻ theo chủ nghĩa

tự do ôn hoà và cầm đầu cánh hữu của phái hội đồng địa phương. Với mục đích muốn hạn chế quy mô của cách mạng và đồng thời để đạt được một số nhượng bộ của chính phủ Nga hoàng đối với các hội đồng địa phương, Si-pốp đề nghị thành lập cơ quan đại diện tư vấn bên cạnh Nga hoàng. Bằng con đường thỏa thuận này, phái tự do ôn hoà muốn lừa gạt quần chúng nhân dân, duy trì chế độ quân chủ và đồng thời giành cho mình một số quyền lợi chính trị nào đó. - 30.

¹⁵ "*Nước Nga cổ*" - tạp chí lịch sử ra hàng tháng, xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm 1870 đến năm 1918, do M. I. Xê-mép-xki sáng lập. Những bài hồi ký, nhật ký, bút ký, thư từ của các nhà hoạt động nhà nước Nga và của các đại biểu văn hoá Nga, cũng như các tài liệu khác đã chiếm vị trí quan trọng trong tạp chí "Nước Nga cổ". - 36.

¹⁶ Ý nói về tác phẩm của C. Mác "Luận cương về Phơ-bách" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 3, tr. 1 - 4). - 37.

¹⁷ "*Tin tức nước Nga*" - báo xuất bản ở Mát-xcơ-va từ năm 1863, biểu thị quan điểm của giới trí thức tự do chủ nghĩa - ôn hoà. Vào những năm 80 - 90 thế kỷ XIX tham gia vào tờ báo này có các nhà văn phái dân chủ (V. G. Cô-rô-len-cô, M. Ê. Xan-tư-cốp - Sê-đrin, G. I. U-xpê-xki và những người khác), các tác phẩm của phái dân túy tự do chủ nghĩa cũng đã được đăng trong báo này. Từ năm 1905 tờ báo này là cơ quan ngôn luận của cánh hữu Đảng dân chủ - lập hiến. Lê-nin đã nhận định rằng báo "Tin tức nước Nga" kết hợp một cách độc đáo "chủ nghĩa dân chủ - lập hiến hữu khuynh với sắc thái dân túy" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 23, tr. 193). Đến năm 1918 tờ "Tin tức nước Nga" cùng với các báo phản cách mạng khác đã bị đình bản. - 47.

¹⁸ "*Người con của Tổ quốc*" - báo hàng ngày theo khuynh hướng tự do chủ nghĩa, xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm 1856 đến năm 1900 và từ ngày 18 tháng Mười một (1 tháng Chạp) 1904. Các cộng tác viên của báo này là những người thuộc phái "Giải phóng" và những người dân túy thuộc nhiều sắc thái khác nhau. Từ ngày 15 (28) tháng Mười một 1905 tờ báo trở thành cơ quan ngôn luận của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Ngày 2 (15) tháng Chạp 1905 tờ báo bị đình bản. - 47.

- ¹⁹ "*Đời sống chúng ta*" - báo hàng ngày theo khuynh hướng tự do chủ nghĩa; xuất bản, có bị gián đoạn, ở Pê-téc-bua từ ngày 6 (19) tháng Mười một 1904 đến 11 (24) tháng Bảy 1906. - 47.
- ²⁰ "*Thời đại chúng ta*" - báo hàng ngày theo khuynh hướng tự do chủ nghĩa, xuất bản ở Pê-téc-bua từ ngày 18 (31) tháng Chạp 1904 đến 5 (18) tháng Hai 1905; ngày 7 (20) tháng Chạp 1905 tờ báo lại được tục bản, nhưng cũng chỉ ra được 2 số. - 47.
- ²¹ Xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. "Tuyên ngôn của Đảng cộng sản" (C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 4, tr. 459). - 48
- ²² "*Con người trong vỏ ốc*" - nhân vật trong truyện ngắn cùng tên của A. P. Tsê-khốp. Hình ảnh nhân vật này được sử dụng trong văn học để chỉ những kẻ cứng nhắc, sống tách biệt với đời sống của mọi người, sợ hãi tất cả mọi cái mới. - 49.
- ²³ V. I. Lê-nin viện dẫn cuốn "Aus dem literarischen Nachlaß von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle, Herausgegeben von Franz Mehring", Band III, Stuttgart, 1902, S. 211 ("Rút từ di sản văn học của Các Mác, Phri-đrich Ăng-ghe-n và Phéc-đi-năng Lát-xan, do Phran-tơ-rơ Mê-rinh biên tập", t. III, Stút-ga, 1902, tr. 211). Xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 6, tr. 114. - 57.
- ²⁴ Có ý nói về việc Ni-cô-lai II tiếp đoàn đại biểu phái hội đồng địa phương ngày 6 (19) tháng Sáu 1905, đoàn đại biểu này được cử trong cuộc hội nghị các đại diện hội đồng địa phương và các Đu-ma thành phố có sự tham gia của các thủ lĩnh quý tộc, họp tại Mát-xcơ-va trong hai ngày 24 và 25 tháng Năm (6 - 7 tháng Sáu) 1905. Đoàn đại biểu này đã trao cho Nga hoàng một bản thỉnh cầu đề nghị triệu tập các đại biểu nhân dân, để cùng nhất trí với Nga hoàng xác lập "chế độ nhà nước đổi mới". Bản thỉnh cầu này không bao gồm những yêu sách về quyền bầu cử phổ thông, trực tiếp, bình đẳng và bỏ phiếu kín, cũng không đòi đảm bảo quyền tự do bầu cử. Trong các bài "Những bước phản bội đầu tiên của giai cấp tư sản" và "Những nhà cách mạng" đeo găng trắng" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.10, tr. 326 - 333 và 334 - 339) Lê-nin đã đánh giá vai trò phản bội của giai cấp tư sản núp sau lưng nhân dân để cầu kết với Nga hoàng. - 57.

- ²⁵ Đây là nói đến nghị quyết của A. N. Pô-tơ-rê-xốp (Xta-rô-ve) - được thông qua tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga - về thái độ đối với phái tự do. Lê-nin đã phê phán bản nghị quyết này trong bài "Phái dân chủ công nhân và phái dân chủ tư sản" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 223 - 236). - 59.
- ²⁶ Đây là nói về trận Mã-đảo - trận thuỷ chiến gần Mã-đảo, xảy ra ngày 14 - 15 (27 - 28) tháng Năm 1905, vào thời kỳ chiến tranh Nga-Nhật. Trận thuỷ chiến kết thúc bằng sự thất bại của hạm đội Nga. - 61.
- ²⁷ "*Thói ngu ngốc nghị trường*" - từ ngữ thường gặp trong các tác phẩm của V. I. Lê-nin, đã được C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n dùng. Theo như Ph. Ăng-ghe-n viết, "thói ngu ngốc thị trường" là một loại bệnh không chữa được, mà "những nạn nhân đáng thương của nó đã trịnh trọng tin rằng cả thế giới, lịch sử và tương lai của thế giới đều được chèo lái và quyết định bởi đa số phiếu của chính cái cơ quan đại nghị đã có vinh dự thâu nạp những người đó làm thành viên của mình" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 8, tr. 92).
- V. I. Lê-nin dùng từ ngữ này để chỉ bọn cơ hội chủ nghĩa, những kẻ cho rằng chế độ đại nghị là vạn năng và đấu tranh nghị trường là hình thức đấu tranh chính trị duy nhất và chủ yếu trong mọi hoàn cảnh. - 65.
- ²⁸ Đây là nói về sự bất đồng ý kiến xảy ra trong cuộc thảo luận bản dự thảo cương lĩnh ruộng đất ở đại hội Đảng dân chủ - xã hội Đức tại Brexlau từ ngày 6 đến 12 tháng Mười (lịch mới) 1895. Bản dự thảo cương lĩnh ruộng đất này có những sai lầm nghiêm trọng, cụ thể trong đó thể hiện xu hướng biến đảng của giai cấp vô sản thành đảng "toàn dân". Bảo vệ bản dự thảo này, ngoài phái cơ hội chủ nghĩa, còn có A. Bê-ben và V. Liép-nếch. Tại đại hội bản dự thảo cương lĩnh ruộng đất này đã bị C. Cau-xky, C. Txét-kin và nhiều thành viên khác của Đảng dân chủ - xã hội phê phán kịch liệt. Với đa số phiếu (158 phiếu thuận và 63 phiếu chống) đại hội đã bác bỏ bản dự thảo cương lĩnh ruộng đất do uỷ ban đề ra. - 68.
- ²⁹ "*Tia lửa*" - tờ báo mác-xít bất hợp pháp toàn Nga đầu tiên, do Lê-nin sáng lập năm 1900, báo này đã đóng vai trò quyết định trong việc thành lập đảng mác-xít cách mạng của giai cấp công nhân Nga.

Số đầu tiên của tờ "Tia lửa" Lê-nin-nít xuất bản vào tháng Chạp 1900 tại Lai-pxích, những số sau xuất bản ở Muyn-khen, từ tháng Bảy 1902 xuất bản ở Luân-đôn và từ mùa xuân 1903 - ở Giơ-ne-vơ. Trong việc tổ chức tờ báo (việc tổ chức nhà in bí mật, mua bộ chữ in tiếng Nga và những việc khác) có sự giúp đỡ lớn của các đảng viên Đảng dân chủ - xã hội Đức là C. Txét-kin, A. Brau-nơ cùng những người khác, nhà cách mạng Ba-lan Gi. Mác-khlép-xki, vào những năm ấy sống tại Muyn-khen, và H. Quen-sơ, một trong những lãnh tụ của Liên đoàn dân chủ - xã hội Anh.

Trong ban biên tập báo "Tia lửa" có : V. I. Lê-nin, G. V. Plê-kha-nốp, L. Mác-tốp, P. B. Ác-xen-rốt, A. N. Pô-tơ-rê-xốp và V. I. Da-xu-lích. Thư ký toà soạn ban đầu là I. G. Xmi-đô-vích - Lê-man, sau đó, từ mùa xuân 1901, là N. C. Crúp-xcai-a, bà Crúp-xcai-a đồng thời đảm nhiệm việc trao đổi thư từ của báo "Tia lửa" với các tổ chức dân chủ - xã hội Nga.

Trọng tâm chú ý của báo "Tia lửa" là những vấn đề đấu tranh cách mạng của giai cấp vô sản và của toàn thể nhân dân lao động Nga chống chế độ chuyên chế Nga hoàng, báo chú ý nhiều đến những sự kiện quan trọng nhất trong sinh hoạt quốc tế, chủ yếu là trong phong trào công nhân quốc tế. Lê-nin trên thực tế là chủ bút kiêm người lãnh đạo báo "Tia lửa", đã viết những bài về các vấn đề cơ bản về xây dựng đảng và đấu tranh giai cấp của giai cấp vô sản Nga.

Báo "Tia lửa" trở thành trung tâm đoàn kết các lực lượng của đảng, tập hợp và giáo dục cán bộ đảng. Hàng loạt các thành phố ở Nga (Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va, Xa-ma-ra và các thành phố khác) đã thành lập các nhóm và các ban chấp hành Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga theo đường lối "Tia lửa" Lê-nin-nít. Tháng Giêng 1902, tại đại hội của phái "Tia lửa" ở Xa-ma-ra, tổ chức "Tia lửa" Nga đã được thành lập. Các tổ chức "Tia lửa" xuất hiện và hoạt động dưới sự chỉ đạo trực tiếp của các học trò và bạn chiến đấu của V. I. Lê-nin - N. E. Bau-man, I. V. Ba-bu-skin, X. I. Gu-xép, M. I. Ca-li-nin, P. A. Cra-xi-cốp, G. M. Cờ-gi-gia-nốp-xki, Ph. V. Len-gních, P. N. Lê-pê-sin-xki, I. I. Rát-tsen-cô và những người khác.

Theo sáng kiến của Lê-nin và với sự tham gia trực tiếp của Người, ban biên tập báo "Tia lửa" đã thảo ra bản dự thảo cương lĩnh của đảng (được công bố trong số 21 của báo "Tia lửa" ngày 1 tháng Sáu 1902) và chuẩn bị Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, họp từ ngày 17 (30) tháng Bảy đến 10 (23) tháng Tám 1903. Đến lúc đại hội được triệu tập, đa số các tổ chức địa phương

của Đảng dân chủ - xã hội Nga đã đi theo báo "Tia lửa", tán thành sách lược, cương lĩnh và kế hoạch tổ chức của nó, thừa nhận nó là cơ quan lãnh đạo của mình. Trong một quyết nghị riêng, đại hội đã xác nhận vai trò đặc biệt của báo "Tia lửa" trong cuộc đấu tranh cho đảng và tuyên bố nó là cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

Chỉ bao lâu sau Đại hội II của đảng, với sự ủng hộ của Plê-kha-nốp, bọn men-sê-vích đã chiếm tờ báo "Tia lửa" vào tay mình. Từ số 52, báo "Tia lửa" đã không còn là cơ quan chiến đấu của chủ nghĩa Mác cách mạng nữa (xem chú thích số 7). - 69.

³⁰ "Sự nghiệp công nhân" - tạp chí của phái kinh tế, cơ quan ngôn luận xuất bản không đều kỳ của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài". Xuất bản ở Giơ-ne-vơ từ tháng Tư 1899 đến tháng Hai 1902 dưới sự chủ biên của B. N. Cri-tsép-xki, P. Ph. Tê-plốp (Xi-bi-ri-ác), V. P. I-van-sin, và sau nữa là A. X. Mác-tư-nốp ; ra được 12 số (9 tập). Ban biên tập của tờ "Sự nghiệp công nhân" là trung tâm ngôn luận ở nước ngoài của "phái kinh tế" (phái "Sự nghiệp công nhân"). Tạp chí "Sự nghiệp công nhân" ủng hộ khẩu hiệu Béc-stanh chủ nghĩa "tự do phê phán" chủ nghĩa Mác, đứng trên lập trường cơ hội chủ nghĩa trong các vấn đề về sách lược và về các nhiệm vụ tổ chức của Đảng dân chủ - xã hội Nga. Phái "Sự nghiệp công nhân" tuyên truyền những tư tưởng cơ hội chủ nghĩa là : chủ trương cuộc đấu tranh chính trị của giai cấp vô sản phải phụ thuộc vào đấu tranh kinh tế, họ bài phục trước tính tự phát của phong trào công nhân, phủ nhận vai trò lãnh đạo của đảng và phủ nhận khả năng cách mạng của giai cấp nông dân. Một trong số biên tập viên của tờ "Sự nghiệp công nhân" (V. P. I-van-sin) đã tham gia biên tập tờ "Tư tưởng công nhân" - cơ quan ngôn luận của "phái kinh tế" công khai, mà tờ "Sự nghiệp công nhân" vẫn nâng đỡ. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, phái "Sự nghiệp công nhân" đại biểu cho cánh cơ hội chủ nghĩa cực hữu trong đảng. - 74.

³¹ Đây là nói về cuốn sách của L. Na-đê-giơ-đin (bí danh của Ê. Ô. Dê-len-xki) "Đêm trước của cách mạng. Bình luận về các vấn đề lý thuyết và sách lược, ra không đều kỳ", xuất bản năm 1901. Lê-nin đã kịch liệt phê phán cuốn sách đó của Na-đê-giơ-đin trong tác phẩm "Làm gì ?" của mình (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 6, tr. 196 - 197, 200, 205 - 229). - 74.

³² "*Báo Phran-pho*" ("Frankfurter Zeitung") - báo hàng ngày, cơ quan ngôn luận của các nhà kinh doanh lớn của các sở giao dịch Đức, xuất bản ở Phran-pho trên sông Manh từ năm 1856 đến năm 1943. Đến năm 1949 lại được xuất bản dưới cái tên "*Báo toàn Phran-pho*" ("Frankfurter Allgemeine Zeitung"); báo đó là cái loa của bọn tư bản độc quyền Tây Đức. - 78.

³³ Đây là nói về những bài báo của Lê-nin "Đảng dân chủ - xã hội và chính phủ cách mạng lâm thời" và "Nền chuyên chính dân chủ cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân", đăng trên báo bôn-sê-vích "Tiến lên", số 13 và 14 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 1 - 23 và 24 - 36). - 85.

³⁴ Lê-nin muốn nói đến cương lĩnh của phái Blăng-ki ở Luân-đôn trước là các thành viên của Công xã Pa-ri, được công bố năm 1874 (xem bài báo của Ph. Ăng-ghe-nen "Sách báo của những người lưu vong. II. Cương lĩnh của những thành viên Công xã lưu vong theo phái Blăng-ki". C. Mác và Ph. Ăng-ghe-nen. Toàn tập, tiếng Nga, t. XV, 1935, tr. 224 - 230).

Phái Blăng-ki - những người theo một trào lưu trong phong trào xã hội chủ nghĩa ở Pháp, mà đứng đầu là nhà cách mạng xuất sắc, đại biểu có danh tiếng của chủ nghĩa cộng sản không tưởng Pháp Lu-i Ô-guy-xtơ Blăng-ki (1805 - 1881).

Phái Blăng-ki, như Lê-nin viết, trông chờ "sự giải phóng nhân loại khỏi cảnh nô lệ làm thuê không phải bằng con đường đấu tranh giai cấp của giai cấp vô sản, mà bằng con đường âm mưu của một thiểu số trí thức không đồng" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 13, tr. 76). Thay thế hoạt động của đảng cách mạng bằng những hành động của một nhóm âm mưu bí mật, họ không tính đến hoàn cảnh cụ thể, cần thiết cho thắng lợi của cuộc khởi nghĩa, và họ coi thường sự liên hệ với quần chúng. - 88.

³⁵ *Cương lĩnh Ăc-phuya của Đảng dân chủ - xã hội Đức* được thông qua hội tháng Mười 1891 tại đại hội ở Ăc-phuya. Cương lĩnh Ăc-phuya là một bước tiến so với cương lĩnh Gô-ta (1875); nội dung cơ bản của cương lĩnh này là học thuyết Mác về sự diệt vong không tránh khỏi của phương thức sản xuất tư bản chủ nghĩa và sự thay thế phương thức ấy bằng phương thức xã hội chủ nghĩa; trong bản cương lĩnh này có nhấn mạnh việc giai cấp công nhân phải tiến hành đấu tranh chính trị, xác định vai trò của đảng là người lãnh đạo cuộc đấu tranh đó, v.v.; nhưng trong cương lĩnh Ăc-phuya

vẫn có những sự nhượng bộ nghiêm trọng đối với chủ nghĩa cơ hội. Ph. Ăng-ghe-nen đã phê phán toàn diện bản dự thảo cương lĩnh Ăc-phuya ("Góp phần phê phán dự thảo cương lĩnh dân chủ - xã hội năm 1891" - xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-nen. Toàn tập, tiếng Nga, t. XVI, ph. II, 1936, tr. 101 - 116); về thực chất, đó là sự phê phán chủ nghĩa cơ hội của toàn bộ Quốc tế II, mà các đảng theo nó đã coi cương lĩnh Ăc-phuya như mẫu mực. Song ban lãnh đạo Đảng dân chủ - xã hội Đức đã giấu không cho quần chúng trong đảng biết về sự phê phán của Ăng-ghe-nen, và những điểm nhận xét quan trọng nhất của Ăng-ghe-nen đã không được chú ý đến trong khi thảo luận cuối bản cương lĩnh. V. I. Lê-nin cho rằng sai lầm chủ yếu, sự nhượng bộ hèn nhất đối với chủ nghĩa cơ hội chính là ở chỗ cương lĩnh Ăc-phuya không nói gì về chuyên chính vô sản. - 95.

³⁶ Phần chú giải cho chương 10 cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" được viết trên những tờ riêng trong quá trình viết cuốn sách đó. Trong bản thảo của phần chú giải này Lê-nin đã ghi: "Xếp vào § 10". Trong lần xuất bản đầu tiên của cuốn sách không có phần chú giải này, cũng như khi cuốn sách này được in trong văn tập "Trong 12 năm" xuất bản năm 1907. Phần chú giải này được xuất bản lần đầu vào năm 1926 trong Văn tập Lê-nin, t. V. Trong Toàn tập V. I. Lê-nin, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 4, phần chú giải này đã được đưa vào cuốn sách đó, sau chương 10, theo đúng như V. I. Lê-nin đã ghi. Trong tập này phần chú giải này cũng được in đúng như trong lần xuất bản thứ 4 của Toàn tập in bằng tiếng Nga. - 96.

³⁷ Xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-nen. Thư từ chọn lọc, tiếng Nga, 1953, tr. 472 - 475. - 96.

³⁸ Trong số 3 của báo "Người vô sản" có đăng bài báo của V. I. Lê-nin "Bàn về chính phủ cách mạng lâm thời" (bài thứ hai) (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 272 - 281). Trong bài báo đó, Lê-nin đã trích dẫn bài của Ph. Ăng-ghe-nen "Phái Ba-cu-nin đang hoạt động. Bút ký về cuộc khởi nghĩa ở Tây-ban-nha mùa hè 1873", là bài đã phê phán bản nghị quyết của phái Ba-cu-nin mà Lê-nin nhắc tới (Xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-nen. Toàn tập, tiếng Nga, t. XV, 1933, tr. 105 - 124). - 105.

³⁹ "*Credo*" ("Tín điều") - tín điều, cương lĩnh, sự trình bày thế giới quan. Đó là nhan đề của một văn kiện mà một nhóm người

thuộc "phái kinh tế" đã tung ra năm 1899. Tác giả của bản "Credo" này là E. Đ. Cu-xcô-va và X. N. Prô-cô-pô-vích mà về sau đã trở thành đảng viên của Đảng dân chủ - lập hiến và sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười lại là bọn bạch vệ lưu vong. Tài liệu này trình bày các quan điểm cơ hội chủ nghĩa của "phái kinh tế", phủ nhận vai trò độc lập về chính trị của giai cấp vô sản và sự cần thiết phải có một chính đảng của giai cấp công nhân. "Phái kinh tế" cho rằng đấu tranh chính trị là công việc của phái tư sản tự do chủ nghĩa. Họ đã hạn chế nhiệm vụ và quy mô của phong trào công nhân trong phạm vi cuộc đấu tranh kinh tế chống bọn chủ và chính phủ nhằm cải thiện các điều kiện lao động và đời sống trong khuôn khổ của xã hội tư sản. Việc phổ biến các tư tưởng cơ hội chủ nghĩa này là một nguy cơ nghiêm trọng và đe dọa biến giai cấp vô sản thành vật phụ thuộc chính trị của giai cấp tư sản.

V. I. Lê-nin - trong thời kỳ đó đang bị đày ở làng Su-sen-xcô-i-e, huyện Mi-nu-xin-xcơ, tỉnh Ê-ni-xây-xcơ - sau khi nhận được bản "Credo" do người chị là A. I. U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va gửi từ Pê-téc-bua đến vào tháng Tám 1899, đã lập tức cương quyết lên tiếng chống lại "phái kinh tế". Người đã viết "Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 4, tr. 207 - 224).

Dự thảo "Lời phản kháng" chống "Credo" của phái Béc-stanh Nga đã được đưa ra thảo luận tại cuộc họp của mười bảy đảng viên Đảng dân chủ - xã hội bị đày ở làng Êc-ma-cốp-xcô-i-ê thuộc huyện Mi-nu-xin-xcơ (nơi đi đày của A. A. Va-nê-ép, P. N. Lê-pê-sin-xki, M. A. Xin-vin và những người khác). "Lời phản kháng" được nhất trí thông qua và được V. I. Lê-nin, N. C. Crúp-xcai-a, V. V. Xtác-cốp, A. M. Xtác-cô-va, G. M. Crơ-gi-gia-nốp-xki, D. P. Crơ-gi-gia-nốp-xcai-a - Nê-vdô-rô-va, Ph. V. Len-gních, E. V. Ba-ram-din, A. A. Va-nê-ép, Đ. V. Va-nê-ê-va, M. A. Xin-vin, V. C. Cuốc-na-tốp-xki, P. N. Lê-pê-sin-xki, Ô. B. Lê-pê-sin-xcai-a, các công nhân Pê-téc-bua Ô. A. Em-gbéc, A. X. Sa-pô-va-lốp, N. N. Pa-nin ký tên. Tên thành "Lời phản kháng" còn có I. L. Prô-min-xki, M. Đ. Ê-phi-mốp, Tsê-can-xki và Cô-va-lép-xki là những người không có mặt trong cuộc họp kể trên, và cả một nhóm những người bị đày ở Tu-ru-khan-xcơ (I-u. Ô. Mác-tốp và những người khác). Chống lại "Credo" của "phái kinh tế" còn có nhóm 17 đảng viên dân chủ - xã hội bị đày ở thị trấn Óóc-lốp tỉnh Vi-át-ca (V. V. Vô-rốp-xki, N. E. Bau-man, A. N. Pô-tơ-rê-xốp và những người khác).

"Lời phản kháng" đóng một vai trò quan trọng trong cuộc đấu tranh chống "phái kinh tế". Nó có một ý nghĩa to lớn trong sự phát triển của tư tưởng mác-xít và của công cuộc xây dựng đảng mác-xít ở Nga. - 108.

⁴⁰ "Tư tưởng công nhân" - báo, cơ quan ngôn luận của "phái kinh tế", xuất bản từ tháng Mười 1897 đến tháng Chạp 1902. Ra được tất cả 16 số. Hai số đầu được in li-tô ở Pê-téc-bua, các số từ 3 đến 11 thì xuất bản ở nước ngoài, tại Béc-lanh; việc in các số 12, 13, 14 và 15 thì được chuyển đến Vác-sa-va; số cuối cùng, số 16, xuất bản ở nước ngoài. Biên tập viên của báo này là C. M. Ta-khta-rép và những người khác.

Lê-nin đã phê phán các quan điểm của báo "Tư tưởng công nhân", như một biến dạng của chủ nghĩa cơ hội quốc tế ở Nga, qua bài "Một khuynh hướng thật lười trong phong trào dân chủ - xã hội Nga" và trong cuốn "Làm gì?" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 4, tr. 303 - 345 và t. 6, tr. 1 - 245), cũng như trong các bài đăng trên báo "Tia lửa". 108.

⁴¹ Đây là nói về câu của Mác viết trong tác phẩm của Người "Góp phần phê phán triết học pháp quyền của Hê-ghe" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t.1, tr. 422). - 108.

⁴² "L'Humanité" ("Nhân đạo") - báo hàng ngày, do Gi. Giô-re-xơ sáng lập năm 1904, là cơ quan ngôn luận của Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp. Năm 1905 tờ báo này đã hoan nghênh cuộc cách mạng mới bắt đầu ở Nga, bày tỏ tình đoàn kết của nhân dân Pháp đối với "dân tộc Nga, dân tộc đang sáng tạo nên năm 89 của mình". Ban biên tập báo này đã tổ chức cuộc vận động ủng hộ cuộc cách mạng Nga. Trong những năm chiến tranh thế giới thứ nhất (1914 - 1918) tờ báo này thuộc về tay phái cực hữu trong Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp, đứng trên lập trường sô-vanh chủ nghĩa.

Đến năm 1918, Mác-xen Ca-sanh, nhà hoạt động xuất sắc của phong trào công nhân Pháp và của phong trào công nhân quốc tế, trở thành chủ nhiệm chính trị và người đứng đầu tờ báo này. Trong những năm 1918 - 1920 báo này đã chống chính sách đế quốc chủ nghĩa của chính phủ Pháp, kể đã đưa các lực lượng vũ trang của mình chống lại đất nước Xô-viết. Từ tháng Chạp 1920, sau khi Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp phân liệt ở Tua và sau khi Đảng cộng sản Pháp được thành lập, tờ báo này đã trở thành cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng cộng sản Pháp.

Thời gian đầu của cuộc chiến tranh thế giới thứ hai, tháng Tám 1939 tờ báo bị chính phủ Pháp cấm, vì vậy báo này phải chuyển sang xuất bản bí mật. Trong thời kỳ quân đội Hít-le chiếm đóng Pháp (1940 - 1944), tờ báo này xuất bản bí mật, đã đóng một vai trò quan trọng trong cuộc đấu tranh chống bọn phát-xít xâm lược để giải phóng nước Pháp.

Sau chiến tranh, báo "Nhân đạo" tiến hành cuộc đấu tranh không mệt mỏi cho sự củng cố nền độc lập dân tộc của đất nước, cho sự thống nhất hành động của giai cấp công nhân, cho sự củng cố hoà bình và tình hữu nghị giữa nhân dân các nước, cho dân chủ và tiến bộ xã hội. - 111.

⁴³ Đây là nói về sự tham gia của Lu-i Ê-gien Vác-lanh, nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân Pháp và của Quốc tế I, vào Hội đồng của Công xã Pa-ri năm 1871. - 125.

⁴⁴ Đây là nói về *Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga* họp từ ngày 17 (30) tháng Bảy đến 10 (23) tháng Tám 1903. Mười ba phiên họp đầu của đại hội được tiến hành tại Bruy-xen. Nhưng về sau, vì sự truy nã của cảnh sát nên các phiên họp của đại hội được chuyển đến Luân-đôn.

Đại hội này đã được báo "Tia lửa" chuẩn bị, dưới sự lãnh đạo của Lê-nin tờ báo đã tiến hành một công tác to lớn nhằm đoàn kết những người dân chủ - xã hội Nga trên cơ sở những nguyên tắc của chủ nghĩa Mác cách mạng.

Tham gia đại hội gồm 43 đại biểu có quyền biểu quyết, là đại biểu của 26 tổ chức (nhóm "Giải phóng lao động", tổ chức "Tia lửa", Ban chấp hành ở nước ngoài và Ban chấp hành trung ương của phái Bun, "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài", "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", và 20 ban chấp hành và liên minh dân chủ - xã hội Nga khác). Có một số đại biểu được quyền biểu quyết 2 phiếu, vì vậy số phiếu quyết định tại đại hội có tất cả là 51 phiếu. Thành phần đại hội không đồng nhất. Tham dự đại hội không phải chỉ có những người thuộc phái "Tia lửa", mà còn có những người đối lập của phái này, đồng thời có cả những phần tử không vững vàng, hay dao động nữa. Những vấn đề tối quan trọng của đại hội là vấn đề thông qua cương lĩnh và điều lệ đảng và bầu các cơ quan lãnh đạo trung ương của đảng. Tại đại hội, Lê-nin và các môn phái của Người đã đấu tranh cương quyết chống phái cơ hội chủ nghĩa.

Bản dự thảo cương lĩnh của đảng, do ban biên tập báo "Tia

lửa" thảo ra, đặc biệt là luận điểm về vai trò lãnh đạo của đảng trong phong trào công nhân, điểm nói về sự cần thiết phải giành chuyên chính vô sản và phần nói về vấn đề ruộng đất trong cương lĩnh, khi đem ra thảo luận tại đại hội, đã bị phái cơ hội chủ nghĩa công kích kịch liệt. Đại hội đã chống lại bọn cơ hội chủ nghĩa và đã nhất trí (trừ một phiếu trắng) thông qua cương lĩnh của đảng, trong đó có nêu lên những nhiệm vụ trước mắt của giai cấp vô sản trong cuộc cách mạng dân chủ - tư sản sắp tới (cương lĩnh tối thiểu), cũng như những nhiệm vụ nhằm đưa đến thắng lợi của cách mạng xã hội chủ nghĩa và thiết lập nền chuyên chính vô sản (cương lĩnh tối đa). Lần đầu tiên trong lịch sử phong trào công nhân quốc tế, sau khi Mác và Ăng-ghe-nh, một cương lĩnh cách mạng được thông qua, mà trong đó, nhờ sự kiên trì của Lê-nin, cuộc đấu tranh cho chuyên chính vô sản đã được coi là nhiệm vụ cơ bản của đảng của giai cấp công nhân.

Khi thảo luận điều lệ đảng đã nổ ra một cuộc đấu tranh gay gắt về vấn đề những nguyên tắc tổ chức trong xây dựng đảng.

Lê-nin và những người ủng hộ Người đã đấu tranh để thành lập một chính đảng cách mạng có tính chiến đấu của giai cấp công nhân và đã cho rằng cần phải thông qua một điều lệ, mà nhờ đó có thể hạn chế việc gia nhập đảng đối với tất cả những phần tử không vững vàng và dao động. Vì vậy trong công thức của Lê-nin về điều một của điều lệ, điều kiện gia nhập đảng không những chỉ bao gồm sự thừa nhận cương lĩnh và sự ủng hộ vật chất đối với đảng, mà còn bao gồm sự tham gia của bản thân vào một trong các tổ chức đảng. Mác-tốp đã đề nghị tại đại hội công thức của mình về điều một, mà theo đó điều kiện gia nhập đảng, ngoài sự thừa nhận cương lĩnh và sự ủng hộ vật chất đối với đảng, chỉ bao gồm thêm sự giúp đỡ thường xuyên của cá nhân đối với đảng dưới sự chỉ đạo của một trong những tổ chức của đảng. Công thức của Mác-tốp nhằm làm cho tất cả các phần tử không vững vàng được dễ dàng gia nhập đảng, công thức ấy tại đại hội không những đã được sự ủng hộ của bọn chống "Tia lửa" và của "phái dầm lầy" ("phái giữa"), mà còn được sự ủng hộ của nhóm "mềm yếu" (không kiên định) trong phái "Tia lửa" và đã được đại hội thông qua với đa số phiếu không lớn. Về căn bản, đại hội đã thông qua bản điều lệ do Lê-nin thảo ra. Đại hội đồng thời đã thông qua một loạt nghị quyết về các vấn đề sách lược.

Tại đại hội đã có sự phân liệt giữa những người triệt để theo xu hướng "Tia lửa", là phái Lê-nin, với phái "Tia lửa" "mềm yếu", là phái ủng hộ Mác-tốp. Những người theo xu hướng Lê-nin

đã chiếm đa số phiếu trong các cuộc bầu cử vào các cơ quan trung ương của đảng và được gọi là phái bôn-sê-vích, còn bọn cơ hội chủ nghĩa bị thiểu số, nên bị gọi là phái men-sê-vích.

Đại hội có ý nghĩa lớn lao đối với sự phát triển của phong trào công nhân ở Nga. Nó chấm dứt tình trạng hoạt động kiểu thủ công và tình trạng tiểu tổ trong phong trào dân chủ - xã hội và đặt nền móng của đảng mác-xít cách mạng ở Nga, đảng bôn-sê-vích. Lê-nin viết : "Từ năm 1903, chủ nghĩa bôn-sê-vích đã tồn tại thành một trào lưu tư tưởng chính trị và một chính đảng rồi". (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 41, tr. 7).

Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã sáng lập nên một đảng vô sản kiểu mới, đảng kiểu mẫu cho tất cả những người mác-xít cách mạng ở tất cả các nước, nên đại hội là một bước ngoặt trong phong trào công nhân quốc tế. - 126.

⁴⁵ Đây là nói đến "*điều lệ tổ chức*", được thông qua tại hội nghị men-sê-vích ở Giơ-ne-vơ, năm 1905. Lê-nin đã phê phán "điều lệ" này trong bài "Bước lùi thứ ba" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 354 - 365) và trong "Lời tựa cuốn "Công nhân nói về sự chia rẽ trong đảng"" (xem tập này, tr. 203 - 211). - 127.

⁴⁶ Xem C. Mác. "Đấu tranh giai cấp ở Pháp từ năm 1848 đến năm 1850" (C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 7, tr. 86). - 131.

⁴⁷ Các công đoàn kiểu Hiéc-sơ - Đun-cơ - các tổ chức công đoàn cải lương của Đức, được các nhà hoạt động của đảng tư sản cấp tiến M. Hiéc-sơ và Ph. Đun-cơ thành lập năm 1868. Khi tuyên truyền tư tưởng "điều hoà" lợi ích của giai cấp cần lao và giai cấp tư bản, những người tổ chức ra các công đoàn Hiéc-sơ - Đun-cơ cho rằng ngoài công nhân ra có thể kết nạp vào công đoàn cả những nhà tư bản nữa, họ phủ nhận tính chất hợp lý của việc đấu tranh bằng bãi công. Họ khẳng định rằng có thể giải phóng giai cấp công nhân khỏi ách tư bản trong khuôn khổ xã hội tư bản chủ nghĩa bằng các đạo luật của nhà nước tư sản, nhờ sự giúp đỡ của các tổ chức nghề nghiệp ; họ coi nhiệm vụ chính của các công đoàn là làm trung gian giữa giai cấp công nhân và các nhà kinh doanh, và thu tiền. Thái độ phủ nhận bãi công đã biến các công đoàn Hiéc-sơ - Đun-cơ thành các tổ chức phá hoại bãi công ; hoạt động của

các công đoàn này chủ yếu thu hẹp trong khuôn khổ các kỹ sư tương trợ và các tổ chức văn hoá giáo dục. Các công đoàn Hiéc-sơ - Đun-cơ tồn tại cho tới tháng Năm 1933, nhưng chúng không bao giờ là lực lượng quan trọng trong phong trào công nhân Đức, mặc dù mọi cố gắng của giai cấp tư sản và sự ủng hộ của các cơ quan chính phủ. Năm 1933 các nhà hoạt động cơ hội chủ nghĩa của các công đoàn Hiéc-sơ - Đun-cơ đã gia nhập tổ chức phát-xít "mặt trận lao động". - 141.

⁴⁸ "Rạng đông" - báo hàng ngày của phái tự do, xuất bản công khai ở Pê-téc-bua từ ngày 1 (14) tháng Ba đến ngày 29 tháng Mười một (12 tháng Chạp) 1905. - 141.

⁴⁹ Bài báo của Ph. Ăng-ghen "*Phái Ba-cu-nin đang hoạt động. Bút ký về cuộc khởi nghĩa ở Tây-ban-nha mùa hè 1873*" được dịch ra tiếng Nga do Lê-nin hiệu đính và được Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản thành sách riêng năm 1905 ở Giơ-ne-vơ, và sau đó được tái bản năm 1906 ở Pê-téc-bua (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, t. XV, 1933, tr. 105 - 124).

"*Thư của Ban chấp hành trung ương gửi Đồng minh những người cộng sản*" do C. Mác và Ph. Ăng-ghen viết vào tháng Ba 1850, được xuất bản bằng tiếng Nga năm 1906, trong phần phụ lục cuốn sách của Các Mác "Vụ án xử những người cộng sản ở Cô-lô-nhơ" do nhà xuất bản "Chiếc búa" xuất bản ở Pê-téc-bua (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 7, tr. 257 - 267). - 144.

⁵⁰ "*Bình minh*" - tạp chí chính trị khoa học mác-xít ; do ban biên tập báo "Tia lửa" xuất bản công khai ở Stút-ga trong những năm 1901 - 1902. Tạp chí "Bình minh" ra được tất cả 4 số (3 tập) : số 1 ra tháng Tư 1901 (trên thực tế, ra ngày 23 tháng Ba theo lịch mới), số 2 - 3 ra tháng Chạp 1901, số 4 ra tháng Tám 1902. Nhiệm vụ của tạp chí này đã được xác định trong "Dự thảo bản tuyên bố của ban biên tập "Tia lửa" và "Bình minh"" do V. I. Lê-nin viết tại Nga (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 4, tr. 407 - 421). Năm 1902, trong thời gian xảy ra những sự bất đồng ý kiến và xung đột trong nội bộ ban biên tập của báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh", Plê-kha-nốp đã đưa ra bản dự thảo tách riêng tạp chí ra khỏi tờ báo (với mục đích dành cho mình chức vụ chủ biên tờ "Bình minh"), nhưng đề nghị đó

không được chấp thuận, và ban biên tập của hai cơ quan ngôn luận này vẫn luôn luôn là chung.

Tạp chí "Bình minh" đã phê phán chủ nghĩa xét lại quốc tế và Nga, bảo vệ những nguyên lý của chủ nghĩa Mác. Trong tạp chí "Bình minh" đã đăng các tác phẩm sau đây của V. I. Lê-nin : "Bình luận thời sự", "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do", "Các ngài "phê phán" trong vấn đề ruộng đất" (bốn chương đầu của tác phẩm "Vấn đề ruộng đất và "những kẻ phê phán Mác"), "Điểm qua tình hình trong nước", "Cương lĩnh ruộng đất của Đảng dân chủ - xã hội Nga", cũng như các tác phẩm của G. V. Plê-khà-nốp : "Sự phê phán những kẻ phê phán chúng ta. Phần I. Ông P. Xơ-ru-vê đóng vai của một nhà phê bình học thuyết của Mác về sự phát triển xã hội", "Cant chống lại Can-tơ hay là lời di chúc tinh thần của ông Béc-stanh" và các tác phẩm khác. - 148.

⁵¹ Tất cả đoạn dưới đây từ chữ : "Lạm dụng danh từ là một hiện tượng thông thường nhất trong chính trị..." cho đến đoạn bắt đầu từ các chữ : "Chúng tôi đã chỉ rõ..." không có trong cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" xuất bản năm 1905, cũng như trong văn tập "Trong 12 năm" xuất bản năm 1907, trong đó có in tác phẩm kể trên của V. I. Lê-nin. Đoạn này được in lần đầu tiên trên báo "Sự thật", số 112 ra ngày 22 tháng Tư 1940. Trong Toàn tập của V. I. Lê-nin, xuất bản lần thứ 4, đoạn này được in theo bản thảo. Nó cũng được in như thế trong lần xuất bản thứ 5 của Toàn tập. - 151.

⁵² Xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Tuyển tập gồm 2 tập, tiếng Nga, t. I, 1955, tr. 433 - 503. - 151.

⁵³ "Tin tức Mát-xơ-va" - một trong những tờ báo cổ nhất ở nước Nga, do Trường đại học tổng hợp Mát-xơ-va xuất bản từ năm 1756 (thoạt đầu xuất bản dưới hình thức trang nhỏ). Trong những năm 1863 - 1887 chủ biên kiêm nhà xuất bản của báo "Tin tức Mát-xơ-va" là M. N. Cát-cốp - tên trùm phản động và là kẻ theo chủ nghĩa sô-vanh. Trong những năm đó báo này trở thành một cơ quan ngôn luận theo xu hướng quân chủ - dân tộc chủ nghĩa, tuyên truyền những quan điểm cực kỳ phản động của tầng lớp địa chủ và giới tăng lữ ; từ năm 1905 tờ "Tin tức Mát-xơ-va" là một trong những cơ quan chủ yếu của bọn Trăm đen. Báo này tồn tại cho tới Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười vĩ đại. - 152.

⁵⁴ V. I. Lê-nin viện dẫn phần mở đầu cuốn sách của Ph. Mê-rinh "Aus dem literarischen Nachlaß von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle, Herausgegeben von Franz Mehring", Band III, Stuttgart, 1902, S. 53 ("Rút từ di sản văn học của Các Mác, Phri-đrich Ăng-ghe-n và Phéc-đi-năng Lát-xan, do Phran-xơ Mê-rinh biên tập", t. III, Stút-ga, 1902, tr. 53). (Xem "C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n trong thời đại cách mạng Đức (1848 - 1850). Các bài khảo cứu và các bài báo, do Ph. Mê-rinh tập hợp", 1926, tr. 53).

Dưới nữa, ở các trang 163 - 164 của tập này, Lê-nin cũng trích dẫn lời mở đầu đó của Ph. Mê-rinh (xem tác phẩm đã dẫn ở trên, tr. 81 - 82). - 155.

⁵⁵ C. Mác. "Khủng hoảng và phản cách mạng" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 5, tr. 431). - 156.

⁵⁶ Xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 5, tr. 39. - 157.

⁵⁷ Xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 5, tr. 40. - 158.

⁵⁸ V. I. Lê-nin trích dẫn bài báo của Ph. Ăng-ghe-n "Quốc hội ở Phran-pho" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 5, tr. 10).

Bài báo này là của Ph. Ăng-ghe-n, điều này đã được xác thực khi chuẩn bị tập 5 thuộc bộ Toàn tập của C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2. - 158.

⁵⁹ Ph. Ăng-ghe-n. "Các cuộc tranh luận ở Béc-lanh về cách mạng" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 5, tr. 63 - 64). - 160.

⁶⁰ C. Mác. "Dự luật về việc bãi bỏ những đảm phụ phong kiến" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 5, tr. 299). - 161.

⁶¹ Cơ quan ngôn luận của Hội liên hiệp công nhân Cô-lô-nhơ lúc đầu mang tên "Zeitung des Arbeiter - Vereines zu Köln" ("Báo của Hội liên hiệp công nhân Cô-lô-nhơ") với phụ đề "Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit" ("Tự do, Bác ái, Lao động"). Báo xuất bản từ

tháng Tư đến tháng Mười 1848, do các thành viên của Đồng minh những người cộng sản làm chủ biên - ban đầu, cho đến tháng Bảy 1848, chủ biên là A. Gôt-san-cơ, còn sau đó là I. Mô-lơ. Báo ra được tất cả 40 số. Sự hoạt động của Hội liên hiệp công nhân Cô-lô-nhơ và các hội liên hiệp công nhân khác ở tỉnh Ranh đã được phản ánh trên các trang báo này. Sau khi cơ quan ngôn luận này đình bản, Hội liên hiệp công nhân Cô-lô-nhơ, từ ngày 26 tháng Mười, lại khôi phục tờ báo này, xuất bản nó dưới nhan đề "Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit". Dưới tên gọi đó và với một sự gián đoạn không lớn lắm, tờ báo này lại được tiếp tục xuất bản cho đến ngày 24 tháng Sáu 1849. Ra được 32 số. - 163.

⁶² Xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 6, tr. 462, 640, 641, 646 - 647. - 164.

⁶³ *Đồng minh những người cộng sản* - tổ chức cộng sản quốc tế đầu tiên của giai cấp vô sản, tồn tại từ đầu tháng Sáu 1847 đến ngày 17 tháng Mười một 1852. Đồng minh những người cộng sản được thành lập trên cơ sở Đồng minh những người chính nghĩa, một tổ chức do công nhân và những người thợ thủ công lập ra vào giữa những năm 30 của thế kỷ XIX và hoạt động bí mật trong nhiều nước ở châu Âu. Đến đầu năm 1847, các nhà hoạt động của Đồng minh này đã hiểu rõ sự đúng đắn của những quan điểm của Mác và Ăng-ghen và đã mời hai ông gia nhập Đồng minh và tham gia vào việc cải tổ Đồng minh này, cũng như vào việc khởi thảo cương lĩnh của tổ chức này. Mác và Ăng-ghen đã chấp nhận đề nghị này.

Vào đầu tháng Sáu 1847, đại hội của Đồng minh những người chính nghĩa đã khai mạc tại Luân-đôn, đại hội này được ghi vào lịch sử như đại hội đầu tiên của Đồng minh những người cộng sản. Đại hội đã lấy những nguyên tắc lý luận cách mạng của Mác và Ăng-ghen làm cơ sở cho hoạt động của mình. Ăng-ghen đã tham gia vào công tác của đại hội. Điều lệ mới, mà khi khởi thảo có sự tham gia tích cực của Ăng-ghen, đã xác định rõ ràng những mục đích cuối cùng của phong trào cộng sản, vứt bỏ những điểm làm cho tổ chức này mang tính chất âm mưu; các nguyên tắc dân chủ được lấy làm nền tảng tổ chức của Đồng minh. Bản điều lệ đã được thông qua lần chót tại Đại hội II của Đồng minh những người cộng sản, tiến hành tại Luân-đôn từ ngày 29 tháng Mười một đến 8 tháng Chạp 1847. Mác và Ăng-ghen đã tham gia vào các công việc của đại hội. Đại hội này đã uỷ nhiệm cho Mác và Ăng-ghen thảo bản

tuyên ngôn, mà sau khi được xuất bản vào tháng Hai 1848 nó đã nổi tiếng với nhan đề "Tuyên ngôn của Đảng cộng sản". Trong thời gian xảy ra các cuộc cách mạng dân chủ - tư sản vào những năm 1848 - 1849 ở Pháp và Đức, nhiều nhà hoạt động của Đồng minh những người cộng sản đã tham gia vào cuộc đấu tranh của giai cấp công nhân. Ngày 17 tháng Mười một 1852, chẳng bao lâu sau vụ án những người cộng sản ở Cô-lô-nhơ, theo lời đề nghị của Mác, Đồng minh đã tự tuyên bố giải tán.

Đồng minh những người cộng sản đóng một vai trò lịch sử to lớn như là trường học của những người cách mạng vô sản, như là mầm mống của đảng vô sản và tiền thân của Hội liên hiệp lao động quốc tế (Quốc tế I). - 166.

⁶⁴ Đây là nói về bài báo của G. V. Plê-kha-nốp "Điều đó có thể có được không?" được đăng trong tờ báo "Đồng chí", số 381, ra ngày 26 tháng Chín (9 tháng Mười) 1907.

"*Đồng chí*" - báo tư sản ra hàng ngày, xuất bản ở Pê-téc-bua từ ngày 15 (28) tháng Ba 1906 đến 30 tháng Chạp 1907 (12 tháng Giêng 1908).

Chính thức thì tờ báo này không phải là cơ quan ngôn luận của một đảng nào cả, nhưng trên thực tế nó là của phái dân chủ - lập hiến cánh tả. Trực tiếp tham gia tờ báo này có X. N. Prô-cô-pô-vích và E. Đ. Cu-xcô-va. Tham gia báo này còn có bọn men-sê-vích. - 167.

⁶⁵ Ph. Ăng-ghen. "Góp vào lịch sử của Đồng minh những người cộng sản" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Tuyển tập gồm 2 tập, tiếng Nga, t. II, 1955, tr. 333 - 334). - 168.

⁶⁶ Bài "*Công xã Pa-ri và nhiệm vụ của chuyên chính dân chủ*" của A. V. Lu-na-tsác-xki đã được đăng trên báo "Người vô sản", số 8, ngày 17 (4) tháng Sáu 1905. Bài này cung cấp tư liệu lịch sử về hoạt động của Công xã Pa-ri, về thành phần chính phủ của nó, trong đó có những công nhân là đảng viên đảng xã hội chủ nghĩa, những nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân tham gia cùng với các đại biểu của giai cấp tiểu tư sản. Bài này nhằm chống lại đường lối sách lược của những người men-sê-vích phủ nhận khả năng những người dân chủ - xã hội tham gia chính phủ cách mạng lâm thời. V. I. Lê-nin hiệu đính bài này, sửa đổi đầu đề, bổ sung một số điểm sửa đổi vào văn bản và viết phần kết luận của bài. - 169.

⁶⁷ Bài "*Cách mạng dạy chúng ta*" trong tất cả các lần xuất bản trước đây của V. I. Lê-nin Toàn tập đều in theo báo "Người vô sản", số 9, ngày 26 (13) tháng Bảy 1905, là số báo lần đầu tiên đăng bài này. Bản thảo bài này còn giữ được. Khi đăng trên báo, phần đầu của bài có bị rút ngắn, trong bản thảo những chỗ rút ngắn này được đánh dấu bằng bút chì. Trong tập này, bài này được đăng nguyên văn, theo đúng bản thảo. - 170.

⁶⁸ Có ý nói bài của Ph. Ăng-ghe-n "Liệu châu Âu có thể giải trừ quân bị được không?" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, t. XVI, ph. II, 1936, tr. 358). - 172.

⁶⁹ Bài của V. X. - V. Xê-véc-txép (V. V. Phi-la-tốp), mà V. I. Lê-nin nhắc tới, nói về những bài học quân sự của cuộc khởi nghĩa, đã được đăng trên báo "Người vô sản", số 8, ngày 17 (4) tháng Bảy 1905, dưới đầu đề "Công tước Pô-tem-kin Ta-vri-tse-xki", dành nói về cuộc khởi nghĩa trên thiết giáp hạm "Pô-tem-kin". - 173.

⁷⁰ V. I. Lê-nin có ý nói bài của Ph. Ăng-ghe-n "Sách báo của những người lưu vong. II. Cương lĩnh của những thành viên Công xã lưu vong theo phái Blăng-ki", trong đó dẫn ra những lời thơ của H. Hai-nơ "Tranh luận" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, t. XV, 1935, tr. 226). Khi viết bài và trích dẫn đoạn ấy trong tác phẩm của Ăng-ghe-n, Lê-nin ghi: "Thật, không ai viết tốt hơn như thế về bọn Mác-tốp!" (xem Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XVI, tr. 127). - 184.

⁷¹ *Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số* - trung tâm tổ chức của phái bôn-sê-vích nhằm chuẩn bị cho Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được thành lập theo sáng kiến của V. I. Lê-nin vào cuối năm 1904. Thời kỳ ấy, đảng đang trải qua một cuộc khủng hoảng nghiêm trọng. Những người men-sê-vích, sau khi nắm được các trung tâm của đảng vào tay mình, đã tiến hành công tác phá hoại tổ chức, gây chia rẽ trong các đảng bộ địa phương, phá hoại sự thống nhất hành động của giai cấp công nhân. Cũng vào thời gian đó, tình thế cách mạng trong nước đòi hỏi phải đoàn kết các lực lượng của đảng và xây dựng sự thống nhất chiến đấu của giai cấp vô sản. Tình hình lúc bấy giờ đòi hỏi phải triệu tập gấp một đại hội mới của đảng, đại hội lần thứ ba. Các cơ quan trung ương của đảng nằm trong tay những người men-sê-vích đã tìm mọi cách chống lại việc đó. Những người bôn-

sê-vích, dưới sự lãnh đạo của Lê-nin, đã triển khai cuộc đấu tranh để triệu tập đại hội. Hội nghị của 22 người bôn-sê-vích họp ở Giơ-ne-vơ vào tháng Tám 1904, theo sáng kiến của V. I. Lê-nin, đã đóng vai trò to lớn. Hội nghị đã thông qua lời kêu gọi do Lê-nin viết "Gửi toàn đảng", đối với những người bôn-sê-vích, lời kêu gọi này đã trở thành cương lĩnh đấu tranh để triệu tập Đại hội III. Tháng Chín - tháng Chạp 1904, ở Nga đã có ba cuộc hội nghị khu của các uỷ ban bôn-sê-vích - hội nghị miền Nam, hội nghị Cáp-ca-dơ, hội nghị miền Bắc. Tại các cuộc hội nghị này đã thành lập Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số. Thành phần gồm có : V. I. Lê-nin, R. X. Dem-li-a-tơ-ca, X. I. Gu-xép, M. N. Li-a-đốp, M. M. Lit-vi-nốp và những người khác. Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số do V. I. Lê-nin lãnh đạo đã tiến hành công tác thực tiễn để chuẩn bị Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. - 186.

⁷² "*Tin tức cuối cùng*" - bản tin của Ban chấp hành ở nước ngoài của phái Bun ; xuất bản ở Luân-đôn và Giơ-ne-vơ trong những năm 1901 - 1906. - 189.

⁷³ *Đại hội của các nhà công nghiệp và thương nghiệp* họp ở Mát-xcơ-va trong những ngày 4 - 6 (17 - 19) tháng Bảy 1905. Đại hội tỏ ý tán thành tham gia Đu-ma Bu-lư-ghin. Những người tham dự đại hội đặt ra nhiệm vụ chủ yếu của mình là tìm hãm không cho cách mạng phát triển hơn nữa. Trong nghị quyết được đại hội thông qua có chỉ rõ sự cần thiết phải thiết lập trong nước "pháp chế bền vững". - 190.

⁷⁴ "*Liên minh các hội liên hiệp*" - tổ chức chính trị của giới trí thức tư sản tự do chủ nghĩa. "Liên minh các hội liên hiệp" hình thành tại đại hội đầu tiên các đại biểu của 14 hội liên hiệp chính trị - nghề nghiệp được lập ra theo đơn vị ngành nghề : hội liên hiệp các luật sư, nhà văn, bác sĩ, kỹ sư, nhà giáo, kỹ sư nông nghiệp, nhân viên văn phòng, nhà kế toán v. v. ; đại hội này họp ở Mát-xcơ-va vào tháng Năm 1905. "Liên minh các hội liên hiệp" đề ra yêu cầu triệu tập Quốc hội lập hiến trên cơ sở đầu phiếu phổ thông. Lê-nin chỉ ra rằng các hội liên hiệp nghề nghiệp của giới trí thức và "Liên minh các hội liên hiệp" là những tổ chức chính trị của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa. "Nói chung, đó là những hiệp hội họp thành hạt nhân của cái gọi là Đảng dân chủ - lập hiến, tức là đảng của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa" (xem tập này, tr. 337).

Vấn đề thái độ đối với Đu-ma Bu-lư-ghin đã được thảo luận tại đại hội lần thứ ba của "Liên minh các hội liên hiệp" họp vào những ngày 1-3 (14-16) tháng Bảy 1905 ở Phần-lan. Đa số đại hội (9 hội liên hiệp) đã thông qua nghị quyết tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin. Nhưng sau đại hội, vì có những bất đồng gay gắt về vấn đề này tại các cuộc họp và đại hội của các hội liên hiệp, nên "Liên minh các hội liên hiệp" đã bỏ nghị quyết đã được đại hội thông qua và chủ trương tham gia cuộc bầu cử vào Đu-ma.

"Liên minh các hội liên hiệp" bị phá sản vào cuối năm 1906. - 191.

⁷⁵ *Đại hội các nhà hoạt động của hội đồng địa phương và thành phố* họp ở Mát-xcơ-va trong những ngày 6 - 8 (19 - 21) tháng Bảy 1905. Có 216 đại biểu tham gia đại hội. Về vấn đề có tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin không, đại hội để ngỏ, không giải quyết. Lập trường ấy của phái tự do về một trong những vấn đề cơ bản của đời sống chính trị trong nước đã làm cho chúng dễ luôn lách giữa chế độ chuyên chế và nhân dân cách mạng. - 191.

⁷⁶ *"Lời nói"* - tờ báo tư sản ra hàng ngày ; xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm 1903 đến 1909. Lúc đầu nó là cơ quan ngôn luận của phái hội đồng địa phương cánh hữu, từ tháng Mười một 1905, là cơ quan ngôn luận của đảng những người tháng Mười. Từ tháng Bảy 1906, tờ báo đình bản. Nó được tái bản ngày 19 tháng Mười một (2 tháng Chạp) 1906, với tính cách là cơ quan ngôn luận của đảng quân chủ - lập hiến của "những người canh tân hoà bình" mà về thực chất không khác gì phái những người tháng Mười. - 191.

⁷⁷ *"The Times"* ("Thời báo") - tờ báo ra hàng ngày, thành lập năm 1785 ở Luân-đôn ; là một trong những tờ báo bảo thủ lớn của giai cấp tư sản Anh. - 191.

⁷⁸ *Ngày sóc* - tên mà những người La-mã cổ đại dùng để gọi ngày đầu tiên trong tháng. Người Hy-lạp trước đây không có những tên gọi như vậy. Tri hoãn đến tận ngày sóc Hy-lạp, tức là không bao giờ thực hiện nó, làm hỏng công việc. - 195.

⁷⁹ *"Le Matin"* ("Buổi sáng") - tờ báo ra hàng ngày của giai cấp tư sản Pháp. Xuất bản ở Pa-ri từ năm 1884. Số cuối cùng ra vào tháng Tám 1944. - 199.

⁸⁰ *"Le Temps"* ("Thời báo") - tờ báo bảo thủ ra hàng ngày ; xuất bản ở Pa-ri từ năm 1861 đến 1942. Phản ánh lợi ích của các giới cầm quyền Pháp và thực tế là cơ quan ngôn luận chính thức của Bộ ngoại giao. - 200.

⁸¹ Cuốn *"Công nhân nói về sự chia rẽ trong đảng"* xuất bản ở Giơ-ne-vơ tháng Tám 1905. Cuốn ấy gồm có những vấn kiện sau đây : Lời tựa của ban biên tập báo "Người vô sản" do V. I. Lê-nin viết ; thư "Gửi tất cả các đồng chí công nhân giác ngộ" mang chữ ký "Ra-bô-tsi, một trong nhiều người khác". Thư của "Ra-bô-tsi" đăng trên tờ báo men-sê-vích "Tia lửa", số 105, cùng với bài trả lời của ban biên tập báo ấy về bức thư đó. Lê-nin phê phán bài trả lời ấy trong lời tựa viết cho cuốn sách. Cuốn này cũng gồm cả "Bức thư ngỏ của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gửi Ban tổ chức" do phái men-sê-vích bầu ra tại hội nghị Giơ-ne-vơ, thư này đăng trên tờ "Người vô sản", số 11, ngày 9 tháng Tám (27 tháng Bảy) 1905. Trong "Bức thư ngỏ", Ban chấp hành trung ương đề nghị bắt đầu đàm phán về vấn đề thống nhất đảng trên cơ sở nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và điều lệ đảng đã được đại hội thông qua. Trong thư chỉ ra rằng một sự thống nhất như vậy sẽ đem lại sức mạnh mới cho đảng để đấu tranh chống kẻ thù của giai cấp vô sản, sẽ củng cố mối liên hệ của đảng với quần chúng vô sản đồng đảo.

Về vấn đề thống nhất đã có ba cuộc hội nghị giữa đại biểu của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và Ban tổ chức của phái men-sê-vích. Kết quả các cuộc đàm phán đã được phản ánh trong những tờ "Báo truyền tay" do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga phát hành. Các cuộc hội nghị chứng tỏ rằng phái men-sê-vích thích chính sách chia rẽ hơn, tìm mọi cách phá hoại sự nghiệp thống nhất đảng. - 203.

⁸² Lê-nin có ý nói *"Nhật ký người dân chủ - xã hội"* - cơ quan xuất bản không định kỳ, do G. V. Plê-kha-nốp xuất bản ở Giơ-ne-vơ từ tháng Ba 1905 đến tháng Tư 1912 (có nhiều lúc bị ngắt quãng). Ra được 16 số. Tờ báo được tái bản năm 1916 ở Pê-tơ-rô-grát, nhưng chỉ ra được một số.

Trong tám số đầu (1905 - 1906), Plê-kha-nốp đưa ra những quan điểm cơ hội chủ nghĩa men-sê-vích, cực hữu, chủ trương bênh vực khối liên minh giữa Đảng dân chủ - xã hội với giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa, phủ nhận liên minh giữa giai cấp vô sản và nông dân, lên án cuộc khởi nghĩa vũ trang tháng Chạp.

Trong những năm 1909 - 1912, trên tờ "Nhật ký người dân chủ - xã hội", các số 9 - 16, Plê-kha-nốp lên tiếng chống lại phái men-sê-vích - thủ tiêu là phái đã bước lên con đường thủ tiêu các tổ chức đảng bí mật. Nhưng về những vấn đề cơ bản của sách lược, ông ta vẫn đứng trên lập trường men-sê-vích. Quan điểm xã hội - số-vanh của G. V. Plê-kha-nốp đã thể hiện rõ trong tờ "Nhật ký người dân chủ - xã hội", số 1, xuất bản năm 1916.

V. I. Lê-nin đã kịch liệt phê phán G. V. Plê-kha-nốp về chủ nghĩa cơ hội và về việc xa rời chủ nghĩa Mác cách mạng. - 210.

⁸³ *Hội nghị các tổ chức ở nước ngoài của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga* (của các đại biểu bôn-sê-vích và men-sê-vích) ở tại miền Nam nước Đức, đã họp vào mùa hè 1905. Trong nghị quyết của hội nghị có chỉ rõ cần triệu tập đại hội thống nhất đảng để giải quyết vấn đề thống nhất với bộ phận đã tách ra khỏi Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (phái men-sê-vích). Nghị quyết đã được đăng trên báo "Người vô sản", số 12, kèm theo chú thích "Lời ban biên tập", do V. I. Lê-nin viết. Bức thư ngỏ của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gửi Ban tổ chức, mà Lê-nin nhắc tới, đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 11, ngày 9 tháng Tám (27 tháng Bảy) 1905, chứ không phải số 12. - 223.

⁸⁴ Cuốn sách của P. Ni-cô-la-ép "*Cách mạng ở Nga*" đã được Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản ở Giơ-ne-vơ năm 1905. Sau khi sửa chữa bản thảo cuốn sách, Lê-nin đã viết đoạn chú thích được công bố về Đu-ma Bu-lư-ghin. Chú thích ấy đã được đưa vào văn bản, trong đó nói: "Bộ trưởng Bộ nội vụ Bu-lư-ghin dự định thành lập Đu-ma nhà nước...". Ngoài ra, còn giữ lại được bản thảo tờ đầu cuốn sách ấy do Lê-nin viết, trong tờ ấy có ghi chú như sau:

"P. Nikolaew. Die Revolution in Russland. Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Vô sản tất cả các nước, đoàn kết lại!

P. Ni-cô-la-ép. Cách mạng ở Nga. Ban chấp hành trung ương xuất bản" (Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XXVI, tr. 345). - 224.

⁸⁵ Bài báo của M. N. Pô-crốp-xki "*Giới trí thức trong các ngành chuyên môn và những người dân chủ - xã hội*" đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 13, ngày 22 (9) tháng Tám 1905, với chữ ký "U-tsi-chen". Trong bài đó, M. N. Pô-crốp-xki nói về bức thư "Phái "Giải phóng" bắt tay vào việc" gửi từ Mát-xcơ-va đến, tác giả thư ấy

là V. Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích (đăng trên báo "Người vô sản", số 8, không có chữ ký). V. Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích viết về những đại hội các công đoàn vừa qua ở Mát-xcơ-va (đại hội các kỹ sư nông nghiệp, các luật sư, các nhà văn v. v.) và về cố gắng của phái "Giải phóng" hòng làm cho các công đoàn ấy phải chịu ảnh hưởng của mình. Trong thư chỉ ra rằng những người dân chủ - xã hội tham dự các đại hội ấy cần phải đưa ra những yêu sách chính trị phù hợp với cương lĩnh của đảng, chứ không nên tán thành bất cứ nghị quyết chính trị nào khác, nếu những nghị quyết này không bao hàm những yêu sách ấy, dù các nghị quyết này có cấp tiến đến mấy cũng vậy.

Tranh luận với Bôn-tơ - Bru-ê-vích, trong bài của mình M. N. Pô-crốp-xki viết rằng không nên khuếch đại vai trò của những "người huyền thoại thuộc phái "Giải phóng". Để làm ví dụ, ông dẫn ra đại hội các nhà giáo ở Mát-xcơ-va, trong đại hội này những người dân chủ - xã hội đưa ra yêu sách của mình và do đó lúc đầu hình như làm cho quần chúng giáo viên chưa được rèn luyện về chính trị hoảng sợ. Nhưng, ông chỉ rõ, sau đại hội vài tuần, khi những "chân lý cay đắng" đã kịp tiêu hoá thì cuộc mít-tinh của các nhà sư phạm ở Mát-xcơ-va, có hàng trăm nam nữ giáo viên tham gia, lại là thành công rực rỡ của những người dân chủ - xã hội và là sự thất bại hoàn toàn của phái "Giải phóng".

Bài của M. N. Pô-crốp-xki đã được đăng kèm theo chú thích "Lời ban biên tập" do V. I. Lê-nin viết. - 225.

⁸⁶ Bài này là để trả lời bức thư của "Ra-bô-tsi" gửi từ Đvin-xcơ. Tác giả bức thư yêu cầu ban biên tập báo "Người vô sản" trả lời những câu hỏi sau đây liên quan đến các nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga: "1) Chính phủ lâm thời sẽ giữ vai trò như thế nào, sẽ lãnh đạo hay quản lý đất nước, hay không phải cái này mà cũng không phải cái kia? 2) Trong những hoàn cảnh nào thì giai cấp vô sản được phép tham gia chính phủ lâm thời? 3) Việc cổ động và tuyên truyền về khởi nghĩa vũ trang có nghĩa như thế nào? Và chủ thể thời ư? Còn ý thức quần chúng thì nên hiểu như thế nào?". Ngoài ra, "Ra-bô-tsi" viết rằng ở địa phương, sự chia rẽ trong đảng là một trở ngại lớn trong công tác. - 227.

⁸⁷ "*Sự nghiệp nước Nga*" - báo phản động ra hàng ngày, xuất bản ở Mát-xcơ-va từ năm 1886 đến năm 1891; sau đó xuất bản trong các năm 1905 - 1907 và 1909 - 1910. - 234.

⁸⁸ "*Nước Nga*" - tờ báo ra hàng ngày của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa; xuất bản ở Pê-téc-bua từ tháng Chạp 1903. A. A. Xu-vô-rin là biên tập viên kiêm nhà xuất bản. Trong thời kỳ cách mạng 1905, tờ "*Nước Nga*" gắn với phái dân chủ - lập hiến, nhưng giữ một lập trường còn ôn hoà hơn. Báo này bị đóng cửa ngày 2 (15) tháng Chạp 1905. Về sau, tờ báo xuất bản với nhiều thời gian bị gián đoạn, dưới nhiều tên gọi khác nhau : "*Nước Nga*", "*Dư luận*", "*Thế kỷ XX*", "*Con mắt*", "*Nước Nga mới*". - 239.

⁸⁹ Đây là nói cuộc xung đột về ngân sách hay cái gọi là xung đột về hiến pháp, xảy ra vào những năm 1860 giữa hạ nghị viện Nghị viện Phổ, gồm các đại biểu giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa, và chính phủ hoàng gia Phổ. Trong suốt nhiều năm, hạ nghị viện không để cho chính phủ Phổ phê chuẩn ngân sách quy định tăng chi phí quân sự để tăng cường và cải tổ quân đội ; chính phủ muốn dùng quân đội để thống nhất nước Đức từ trên xuống. Năm 1862, khi cầm đầu chính phủ, Bi-xmác đã dùng chi phí quân sự để cải tổ quân đội mà không được hạ nghị viện phê chuẩn. Năm 1866, sau khi Phổ thắng Áo, nghị viện đã thông qua một đạo luật quy định chính phủ Bi-xmác không phải chịu trách nhiệm về các chi phí quân sự, những chi phí này được dùng vượt qua quyền của nghị viện về ngân sách. Những thắng lợi của quân đội Đức đã hoàn toàn hoà giải được giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa với chính phủ quý tộc quan lại phản động. - 239.

⁹⁰ Có ý nói những vụ tàn sát của bọn Trăm đen và những vụ giết tróc công nhân và trí thức, do chính quyền Nga hoàng tổ chức.

Ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt, các sự kiện đã diễn ra vào những ngày tổng bãi công, bắt đầu từ ngày 9 (22) tháng Bảy 1905, khi giai cấp vô sản ở đây làm lễ kỷ niệm những đồng chí đã hy sinh cho sự nghiệp tự do trên đường phố Pê-téc-bua vào Ngày chủ nhật đẫm máu. Những công nhân họp mít-tinh ngày 10 (23) tháng Bảy đã bị bè lũ Trăm đen, lính Cô-dắc và cảnh sát tàn sát dã man ; 15 người bị giết và khoảng 50 người bị thương. Ở Ba-la-sốp, tỉnh Xa-ra-tốp, bè lũ Trăm đen và lính Cô-dắc, được sự đồng ý của tỉnh trưởng, đã đàn áp những bác sĩ đến dự đại hội phái hội đồng địa phương. Những sự tàn sát như vậy cũng xảy ra ở các thành phố khác ở Nga.

Nhân việc này, nhóm Bô-ri-xô-glép-xơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã phát hành truyền đơn, mà nội dung được Lê-nin dẫn ra trong bài của mình. Nhóm này tổ chức quyên tiền và vũ khí để tổ chức tự vệ vũ trang. Ở Xa-ma-ra, nơi chính quyền

Nga hoàng tăng cường chuẩn bị đàn áp công nhân, như đã làm ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt, Ban chấp hành đảng bộ Xa-ma-ra của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã tổ chức ra nhóm tự vệ. Trong truyền đơn do Ban chấp hành phát hành, có nói : "Hãy cầm lấy vũ khí ! Hãy tự vũ trang và vũ trang cho những người khác ! Hãy góp tiền mua vũ khí !".

V. I. Lê-nin, sau khi viết bài "*Bọn Trăm đen và tổ chức khởi nghĩa*" đã ghi trên bản thảo : "*Rất gấp !!! Nhất thiết phải đăng !*" (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô). - 241.

⁹¹ Có ý nói bài của L. Mác-tốp "*Vấn đề trước mắt. Về vấn đề đơn thuốc cách mạng*" đăng trên báo "*Tia lửa*", số 107, ngày 29 tháng Bảy 1905, trong đó tác giả chế giễu cuốn sách của V. Xê-véc-txép (V. V. Phi-la-tốp) "*Áp dụng chiến thuật và khoa học công sự vào cuộc khởi nghĩa nhân dân*", do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản ở Giơ-ne-vơ năm 1905.

Thành ngữ "*châm chọc kiểu Bu-rê-nin*" mà Lê-nin dùng, gắn liền với tên nhà báo phản động V. P. Bu-rê-nin, người đã công kích độc ác các đại biểu của tất cả các trào lưu chính trị, xã hội tiến bộ. Những bài của tên này đầy rẫy những lập luận vu khống, những sự công kích cá nhân thô bạo. Lê-nin dùng cái tên đó làm danh từ chung để chỉ những phương pháp tranh luận bất chính. - 244.

⁹² "*Đấu tranh của giai cấp vô sản*" - tờ báo bôn-sê-vích bất hợp pháp, cơ quan ngôn luận của Liên minh Cáp-ca-dơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Báo được thành lập theo nghị quyết của Đại hội I Liên minh Cáp-ca-dơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Xuất bản từ tháng Tư - tháng Năm 1903 đến tháng Mười 1905 ; ra được 12 số. Các uỷ viên của Liên minh Cáp-ca-dơ - I. V. Xta-lin, M. G. Txơ-kha-cai-a, A. G. Txu-lu-kít-dê, X. G. Sau-mi-an v. v. - trực tiếp tham gia công tác biên tập tờ báo. Tờ báo được in ở Ti-phlít trong nhà in bí mật A-vla-ba-rơ ; xuất bản bằng ba thứ tiếng: Gru-di-a ("*Prô-lê-ta-ri-a-ti-xơ Bơ-rô-đđô-la*"), Ác-mê-ni-a ("*Prô-lê-ta-ri-a-ti Cri-vơ*") và Nga ("*Đấu tranh của giai cấp vô sản*"). Ban biên tập tờ báo có liên hệ chặt chẽ với V. I. Lê-nin và trung ương bôn-sê-vích ở nước ngoài. Nó kiên quyết bảo vệ những nguyên tắc tư tưởng, tổ chức và sách lược của đảng mác-xít. Tờ báo thường xuyên đăng lại những bài của V. I. Lê-nin

và những tài liệu lấy từ tờ "Tia lửa" của Lê-nin, và sau đó, lấy từ các báo bên-sê-vích "Tiến lên" và "Người vô sản". Tờ báo "Đấu tranh của giai cấp vô sản" đã giữ vai trò to lớn trong việc đoàn kết về tư tưởng và tổ chức các tổ chức bên-sê-vích Da-cáp-ca-ơ. Tờ "Người vô sản" đã có những bài bình luận và nhận xét tốt về tờ "Đấu tranh của giai cấp vô sản" và cũng đăng lại một số luận văn và bản tin của báo đó. - 247.

⁹³ Có ý nói đến đạo dụ của Nga hoàng gửi Pháp viện tối cao để ngày 18 tháng Hai (3 tháng Ba) 1905, theo đó Hội đồng bộ trưởng có trách nhiệm xem xét những đề nghị của các cơ quan và cá nhân về các vấn đề "cải tiến tiện nghi của nhà nước và cải thiện phúc lợi của nhân dân". Ngày 6 (19) tháng Tám cũng năm đó, đạo dụ đó đã bị huỷ bỏ nhân việc công bố Tuyên ngôn về thành lập Đu-ma nhà nước. Theo đạo dụ mới, những vấn đề ấy cần phải đưa ra Đu-ma nhà nước xem xét trước. - 248.

⁹⁴ "Báo công nhân" Viên (Wiener "Arbeiter Zeitung") - tờ báo ra hàng ngày, cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng dân chủ - xã hội Áo, do V. Át-lơ thành lập năm 1889 ở Viên.

Năm 1905, trên các trang của "Arbeiter Zeitung" có phản ánh tinh thần chiến đấu của công nhân và quần chúng lao động Áo - Hung đấu tranh dưới ảnh hưởng của cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất đòi thi hành quyền đầu phiếu phổ thông ở nước mình.

Trong thời kỳ chiến tranh thế giới thứ nhất (1914 - 1918), tờ báo giữ lập trường xã hội - sô-van. Lê-nin gọi nó là tờ báo của "bọn phản bội chủ nghĩa xã hội ở Viên" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 38, tr. 474). Năm 1934, tờ báo bị đóng cửa. Được tái bản năm 1945 với tính cách là cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng xã hội chủ nghĩa Áo. - 251.

⁹⁵ Đây là nói bài của P. N. Mi-li-u-cốp "Đi hay không đi đến Đu-ma nhà nước?", đăng với chữ ký "X. X." - 254.

⁹⁶ Có ý nói bút ký của Lê-nin "Bọn Khle-xta-cốp ở nước ta", đăng trên tờ "Người vô sản", số 9, ngày 26 (13) tháng Bảy 1905, trong đó có dẫn ra tin tức của tờ "Tia lửa" của phái men-sê-vích gửi cho một tờ báo xã hội chủ nghĩa Pháp. Trong bản tin này, tờ "Tia lửa" đưa ra những tài liệu giả dối, khuếch đại về những người ủng hộ họ trong công nhân có tổ chức (xem Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XVI, tr. 128 - 129). - 269.

⁹⁷ Bài "Tài chính nước Nga và cách mạng" đăng trên tờ "Người vô sản", số 15, ngày 5 tháng Chín (23 tháng Tám) 1905. Trong bài nói đến tình hình tài chính cực kỳ nghiêm trọng của nước Nga Nga hoàng. Trên cơ sở rất nhiều tài liệu thực tế, tác giả chứng minh sự tất yếu của tai họa tài chính, do chính phủ Nga hoàng không ngừng đưa tới vì nợ nhà nước tăng lên, chi phí lớn về quân sự, ngân sách nhà nước thiếu hụt và quần chúng nhân dân trong nước ngày càng bị bần cùng hoá. "Chỉ có cách mạng là còn có thể cứu nước Nga" - đó là kết luận của bài báo.

Bài báo được đăng kèm theo chú thích "Lời ban biên tập", do V. I. Lê-nin viết. Trong Văn tập Lê-nin, t. XVI, tiếng Nga, (tr. 181 - 182) có đăng những đoạn V. I. Lê-nin trích của các báo "The Times" Anh và "Frankfurter Zeitung" Đức nói về cuốn sách của Ru-đôn-phơ Mác-tin xuất bản ở Béc-lanh dưới đầu đề "Tiền đồ nước Nga và Nhật-bản"; Lê-nin trình bày vấn đề nội dung cuốn sách này trong chú thích của mình. - 271.

⁹⁸ "Phái Bun" ("Tổng hội công nhân Do-thái ở Lit-va, Ba-lan và Nga") được tổ chức năm 1897 tại Đại hội thành lập các nhóm dân chủ - xã hội Do-thái họp ở Vin-nô; chủ yếu đã thống nhất những phần tử nửa vô sản trong thợ thủ công Do-thái ở miền Tây nước Nga. Tại Đại hội I Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga hoàng (1898), phái Bun gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga "với tư cách là một tổ chức tự trị, chỉ độc lập trong những vấn đề có liên quan đặc biệt đến giai cấp vô sản Do-thái" ("Đảng cộng sản Liên-xô qua các nghị quyết và quyết định của các đại hội, hội nghị đại biểu và hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương", tiếng Nga, ph. 1, 1954, tr. 14).

Phái Bun là tổ chức tiêu biểu cho chủ nghĩa dân tộc và chủ nghĩa phân lập trong phong trào công nhân Nga. Tháng Tư 1901, Đại hội IV của phái Bun quyết định thay đổi quan hệ về tổ chức với Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga do Đại hội I Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xác định. Nghị quyết của đại hội nói rằng đại hội coi Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là một tập hợp theo liên bang của các tổ chức dân tộc nên phái Bun phải gia nhập đảng đó như một bộ phận của liên bang. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, sau khi đại hội bác bỏ yêu sách của phái Bun đòi hỏi được thừa nhận là đại biểu duy nhất của giai cấp vô sản Do-thái, phái Bun đã rút ra khỏi đảng. Năm 1906, trên cơ sở nghị quyết Đại hội IV (Đại hội thống nhất), phái Bun lại gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

Trong Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, phái Bun luôn ủng hộ cánh cơ hội chủ nghĩa trong đảng ("phái kinh tế", bọn môn-sê-vích, phái thủ tiêu), tiến hành đấu tranh chống những người môn-sê-vích và chủ nghĩa môn-sê-vích. Để đối lập với yêu sách có tính chất cương lĩnh của những người môn-sê-vích về quyền dân tộc tự quyết, phái Bun đưa ra yêu sách tự trị về mặt dân tộc và văn hoá. Trong những năm thế lực phản động Xtô-lư-pin ngự trị, phái Bun giữ lập trường của phái thủ tiêu, tích cực tham gia thành lập Khối tháng Tám chống đảng. Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất (1914 - 1918), phái Bun đứng trên lập trường chủ nghĩa xã hội - số-vanh. Năm 1917, phái Bun ủng hộ Chính phủ lâm thời phản cách mạng, đứng về phía kẻ thù của Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười vĩ đại. Trong những năm có cuộc chiến tranh can thiệp của nước ngoài và nội chiến, những kẻ lãnh đạo phái Bun đã đứng về phía các lực lượng phản cách mạng. Đồng thời, trong số những hội viên của phái Bun, đã diễn ra một sự chuyển biến theo hướng cộng tác với Chính quyền xô-viết. Tháng Ba 1921, phái Bun tự giải tán, một số hội viên của nó được kết nạp vào Đảng cộng sản (b) Nga theo những nguyên tắc chung. - 293.

⁹⁹ Thành ngữ lấy trong tác phẩm của N. V. Gô-gôn "Bút ký của người điên" (xem N. V. Gô-gôn. Toàn tập, tiếng Nga, t. 3, 1959, tr. 191). - 295.

¹⁰⁰ Thành ngữ lấy trong tác phẩm của I. X. Tuốc-ghê-nép "Cha và con" (xem I. X. Tuốc-ghê-nép. Toàn tập, tiếng Nga, t. 3, 1954, tr. 226). - 295.

¹⁰¹ "*Vossische Zeitung*" ("Báo Vốt-xô") - tờ báo tự do chủ nghĩa - ôn hoà Đức, xuất bản ở Béc-ling từ năm 1704 đến 1934. - 301.

¹⁰² Đây là nói Đại hội IV "Hội liên hiệp giải phóng" họp ở Mát-xcơ-va cuối tháng Tám 1905. Đại hội đã thông qua nghị quyết về thành lập Đảng dân chủ - lập hiến. Đại hội thành lập họp vào tháng Mười 1905, đại hội đã phê chuẩn cương lĩnh của Đảng dân chủ - lập hiến. - 303.

¹⁰³ Đây là nói những tác phẩm : C. Mác và Ph. Ăng-ghen "Điểm tình hình thế giới, bài thứ ba. Từ tháng Năm đến tháng Mười" và tác phẩm của C. Mác "Vạch trần vụ án xử những người cộng sản ở Cô-lô-nhơ" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ hai, t. 7, tr. 467 ; t. 8, tr. 431). - 327.

¹⁰⁴ "*Hiệp hội của phái tự do và Đảng dân chủ - xã hội*" - đoạn V. I. Lê-nin viết bổ sung vào bài của V. V. Vô-rốp-xki được đăng cũng với tên ấy trên báo "Người vô sản", số 18, ngày 26 (13) tháng Chín 1905. Bài này được viết là vì các địa phương có viết thư yêu cầu cho biết những người dân chủ - xã hội phải có thái độ như thế nào đối với các tổ chức tự do chủ nghĩa - các hiệp hội "nghề nghiệp" của giới trí thức - luật sư, kỹ sư, nhà giáo v. v., và cả đối với "Liên minh các hội liên hiệp" thống nhất của họ ; có nên tham gia các tổ chức ấy với mục đích đấu tranh chống việc đầu độc ý thức giai cấp của công nhân không. V. I. Lê-nin biên tập lại bài ấy và viết thêm một đoạn bổ sung, trong đó trả lời những câu hỏi đặt ra.

Bài của Vô-rốp-xki kết thúc bằng kết luận rằng những người dân chủ - xã hội không nên tham gia các hiệp hội ấy của phái tự do, vì điều đó có thể có ảnh hưởng làm mất tinh thần quần chúng. Trong bản thảo, Lê-nin thêm vào câu này như sau : "Trong thời đại cuộc đấu tranh công khai đang bắt đầu, những người dân chủ - xã hội cần phải đặc biệt nghiêm khắc tránh mọi lý do có thể đưa đến một sự mất tinh thần như vậy, cần phải kêu gọi trực tiếp và rõ ràng giai cấp công nhân, giáo dục họ nghiêm khắc theo tinh thần của đảng" (Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XXVI, tr. 346). Câu này và đoạn tiếp của bài trong bản thảo đã bị xoá và không đăng trong "Người vô sản". - 337.

¹⁰⁵ Đây là nói về một trong những đại biểu phản động nhất của chế độ chuyên chế Nga hoàng - tổng trấn quân sự Mát-xcơ-va, đại công tước Xéc-gây A-lếch-xan-đrô-vích Rô-ma-nốp (chú của Nga hoàng Ni-cô-lai II), bị một người xã hội chủ nghĩa - cách mạng tên là I. P. Ca-li-a-ép giết ngày 4 (17) tháng Hai 1905. - 339.

¹⁰⁶ Ủy ban Si-đlốp-xki - uỷ ban đặc biệt của chính phủ, lập ra theo lệnh của Nga hoàng ngày 29 tháng Giêng (11 tháng Hai) 1905 "để tìm hiểu ngay lập tức nguyên nhân vì sao công nhân ở thành phố Xanh Pê-téc-bua và vùng phụ cận bất bình", nhân phong trào bãi công mở rộng sau Ngày chủ nhật đẫm máu - 9 tháng Giêng. Cẩm đầu uỷ ban là N. V. Si-đlốp-xki, uỷ viên Pháp viện tối cao và uỷ viên Hội đồng nhà nước. Ủy ban gồm có bọn quan lại, giám đốc các nhà máy của chính phủ và chủ các công xưởng. Ngoài ra, cả đại biểu của công nhân, được bầu ra theo lối bầu cử hai cấp, cũng phải tham gia uỷ ban. Những người môn-sê-vích đã triển khai công tác giải thích rộng rãi nhân các cuộc bầu cử vào uỷ ban, vạch trần mục đích thật sự của chế độ Nga hoàng, nó tổ chức ra uỷ ban này là để

tim cách tách công nhân khỏi cuộc đấu tranh cách mạng. Và khi những đại biểu cử tri đưa ra trước chính phủ những yêu sách : tự do ngôn luận, tự do báo chí, tự do hội họp, quyền bất khả xâm phạm về thân thể v. v. thì Si-đlốp-xki đã tuyên bố ngày 18 tháng Hai (3 tháng Ba) 1905 rằng những yêu sách đó không thể thỏa mãn được. Sau đó, đa số đại biểu cử tri đã cự tuyệt bầu các đại biểu và ra lời kêu gọi công nhân Pê-téc-bua là những người đã ủng hộ họ bằng bãi công. Ngày 20 tháng Hai (5 tháng Ba) 1905, uỷ ban chưa bắt đầu hoạt động, đã bị giải tán. - 351.

¹⁰⁷ Xem A. P. Tsê-khốp. Toàn tập, tiếng Nga, t. 8, 1956, tr. 341 - 363. - 353.

¹⁰⁸ "*Hai dân tộc*" - tiêu đề cuốn tiểu thuyết "Xi-bin-la" do nhà văn Anh B. Đì-xra-ê-li (bá tước Bi-côn-xơ-phin) viết vào thế kỷ XIX. - 354.

¹⁰⁹ *Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan* (Polska Partia Socjalistyczna) - đảng dân tộc chủ nghĩa cải lương, thành lập năm 1892. Núp dưới khẩu hiệu đấu tranh cho một nước Ba-lan độc lập, đảng này do Pin-xút-xki và bè lũ cầm đầu, đã tiến hành tuyên truyền chủ nghĩa dân tộc, chủ nghĩa phân lập trong công nhân Ba-lan và tìm cách tách họ khỏi cuộc đấu tranh chung với công nhân Nga chống chế độ chuyên chế và chủ nghĩa tư bản.

Trong suốt lịch sử Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan, trong nội bộ đảng luôn xuất hiện những nhóm tả do tác động của các công nhân bình thường. Về sau, một số nhóm đã gia nhập cánh cách mạng của phong trào công nhân Ba-lan.

Năm 1906, Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan phân chia thành Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan - "phái tả", và thành một đảng hữu, sô-vanh chủ nghĩa, cái gọi là Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan - "phái cách mạng".

Dưới ảnh hưởng của đảng bôn-sê-vích, và cả dưới sự tác động của Đảng dân chủ - xã hội Vương quốc Ba-lan và Lit-va, Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan - "phái tả" dần dần chuyển sang lập trường triệt để cách mạng.

Trong những năm chiến tranh thế giới thứ nhất, một bộ phận lớn Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan - "phái tả" đã đứng trên lập trường quốc tế chủ nghĩa, và tháng Chạp 1918 đã hợp nhất với Đảng dân chủ - xã hội Vương quốc Ba-lan và Lit-va. Hai đảng hợp nhất thành lập Đảng công nhân cộng sản Ba-lan (tên của Đảng cộng sản Ba-lan là như vậy cho đến năm 1925).

Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất, Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan cánh hữu tiếp tục thi hành chính sách dân tộc - sô-vanh ; đảng ấy tổ chức trên đất Ga-li-xi-a những binh đoàn Ba-lan chiến đấu bên cạnh chủ nghĩa đế quốc Áo - Đức. Khi nhà nước tư sản Ba-lan được thành lập, Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan cánh hữu, năm 1919, hợp nhất với các bộ phận Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan ở trên lãnh thổ Ba-lan bị Đức và Áo chiếm đóng trước kia, và đảng này lại lấy tên là Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan. Sau khi đứng đầu chính phủ, nó đã thúc đẩy việc chuyển chính quyền vào tay giai cấp tư sản Ba-lan và sau đó không ngừng tuyên truyền chống cộng sản và ủng hộ chính sách xâm lược chống Nhà nước xô-viết, chính sách chiếm đóng và áp bức miền Tây U-cra-i-na và Tây Bê-lô-ru-xi-a. Một số nhóm trong đảng này không tán thành chính sách ấy nên đã hợp nhất với Đảng cộng sản Ba-lan.

Sau cuộc đảo chính phát-xít của Pin-xút-xki (tháng Năm 1926), Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan về hình thức thuộc phe đối lập trong nghị viện, nhưng thực tế thì không đấu tranh tích cực chống chế độ phát-xít và tiếp tục tuyên truyền chống cộng sản và chống Liên-xô. Những phần tử tả trong đảng này, trong những năm đó, đã hợp tác với những người cộng sản Ba-lan, trong nhiều cuộc vận động đã ủng hộ sách lược mặt trận thống nhất.

Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ hai, Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan một lần nữa lại phân liệt. Bộ phận sô-vanh, phản động của nó, sau khi lấy tên "Wolność, Równość, Niepodległość" ("Tự do, Bình đẳng, Độc lập") đã tham gia "chính phủ" Ba-lan lưu vong phản động ở Luân-đôn. Bộ phận khác, cánh tả, sau khi tự đặt tên là "Đảng công nhân của những người xã hội chủ nghĩa Ba-lan", dưới ảnh hưởng của Đảng công nhân Ba-lan thành lập năm 1942, đã tham gia mặt trận nhân dân đấu tranh chống bọn chiếm đóng Hít-le, tiến hành cuộc đấu tranh để giải phóng nước Ba-lan khỏi ách nô dịch của bọn phát-xít và đứng trên lập trường thiết lập quan hệ hữu nghị với Liên-xô.

Năm 1944, sau khi miền Đông Ba-lan được giải phóng khỏi sự chiếm đóng của Đức và sau khi Uỷ ban giải phóng dân tộc Ba-lan được thành lập, Đảng công nhân của những người xã hội chủ nghĩa Ba-lan lại lấy tên là Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan và cùng với Đảng công nhân Ba-lan tham gia xây dựng nước Ba-lan dân chủ - nhân dân. Tháng Chạp 1948, Đảng công nhân Ba-lan và Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan hợp nhất và thành lập Đảng công nhân thống nhất Ba-lan. - 358.

¹¹⁰ Khi viết bài "Chủ nghĩa xã hội và nông dân", V. I. Lê-nin đã ghi tỉ mỉ những đoạn trích từ dự thảo cương lĩnh ruộng đất của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan đăng trên tạp chí "Przedświt" ("Rạng đông"), số 6 - 8, năm 1905 và có những ý kiến phê phán của mình đối với dự thảo ấy (xem Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. V, 1929, tr. 391 - 393). Những ý kiến ấy cũng được phản ánh trong dàn bài bài "Chủ nghĩa xã hội và nông dân" (xem tập này, tr. 518 - 519).

"Przedświt" ("Rạng đông") - tạp chí chính trị, do một nhóm những người xã hội chủ nghĩa Ba-lan bắt đầu xuất bản vào năm 1881. Từ năm 1884, là cơ quan ngôn luận của đảng công nhân Ba-lan đầu tiên - "Giai cấp vô sản". Từ năm 1892, "Przedświt" nằm trong tay những phần tử xã hội chủ nghĩa cánh hữu và dân tộc chủ nghĩa, tuy có thời gian cũng đã đăng những bài theo quan điểm chủ nghĩa Mác. Trong những năm 1893 - 1899, tạp chí này là cơ quan của Liên minh ở nước ngoài của những người xã hội chủ nghĩa Ba-lan (tổ chức ở nước ngoài của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan), và từ năm 1900 đến 1905, là cơ quan lý luận và tranh luận của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan. Năm 1907 tạp chí lại tái bản và xuất bản cho đến năm 1920, chỉ cách quãng năm 1915 và 1917; từ năm 1907, nó là cơ quan của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan cánh hữu (cái gọi là Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan - "phái cách mạng"), trong những năm 1918 - 1920, là cơ quan của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan. Từ năm 1881 đến 1901, "Przedświt" được xuất bản ở nước ngoài, sau đó ở Ba-lan (Cra-cốp - Vác-sa-va - Lvốp). - 358.

¹¹¹ *Sa-rô-vác-ki* - nghĩa vụ dân công chuyên chở bằng xe ngựa, đánh vào nông dân ở Ba-lan và thực hiện dưới hình thức lao động cưỡng bức, để đắp đường, xây cầu cống và các công trình quân sự khác hoặc các công trình dân sự của nhà nước và công cộng. - 359.

¹¹² "*Thời mới*" - báo ra hàng ngày; xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm 1868 đến 1917; thuộc về nhiều nhà xuất bản khác nhau và nhiều lần thay đổi khuynh hướng chính trị của mình. Lúc đầu tờ báo có xu hướng tự do chủ nghĩa - ôn hoà, nhưng sau khi A. X. Xu-vô-rin trở thành người xuất bản vào năm 1876, nó đã biến thành cơ quan của các giới quý tộc và quan lại phản động. Từ năm 1905 - cơ quan của bọn Trăm đen. Sau Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai, tờ báo hoàn toàn ủng hộ chính sách phản cách mạng của Chính phủ lâm thời tư sản và điên cuồng công kích những người

bôn-sê-vích. Bị Ủy ban quân sự - cách mạng trực thuộc Xô-viết Pê-tơ-rô-grát đóng cửa ngày 26 tháng Mười (8 tháng Mười một) 1917. V. I. Lê-nin gọi "Thời mới" là kiểu mẫu của những tờ báo để bị mua chuộc. - 368.

¹¹³ *Ba-la-lai-kin* - nhân vật trong tác phẩm của M. E. Xan-tư-cốp - Sê-đrin "Một bài ca hoa tình hiện đại"; là một tên huênh hoang, phiêu lưu và nói dối thuộc phái tự do. - 377.

¹¹⁴ "*Về vấn đề thống nhất đảng*" - dưới đầu đề này, tờ "Người vô sản", số 20, ngày 10 tháng Mười (27 tháng Chín) 1905 đã đăng những văn kiện sau đây: biên bản hội nghị lần thứ ba giữa các đại biểu của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và Ban tổ chức của phái men-sê-vích được bầu ra tại Hội nghị Giơ-ne-vơ; bình luận của Ban chấp hành trung ương về biên bản đó. Đánh giá hành vi của phái men-sê-vích tại hội nghị này và những yêu sách do họ đưa ra, Ban chấp hành trung ương chỉ ra rằng chính sách của họ vẫn là chính sách mà họ thi hành trước Đại hội III của đảng, và chính sách ấy dẫn tới "tình trạng cực kỳ hỗn loạn và vô chính phủ, dẫn tới tình trạng tan rã thật sự của đảng".

Những văn kiện ấy đã được đăng kèm theo ghi chú được công bố "Lời ban biên tập", do V. I. Lê-nin viết. - 380.

¹¹⁵ *Hội nghị sáng lập ở miền Nam nước Nga của những người men-sê-vích* họp ở Ki-ép tháng Tám 1905. Tham dự hội nghị có 12 đại biểu của các nhóm và ban chấp hành men-sê-vích. Hội nghị đã thông qua nghị quyết về các vấn đề sau đây: về việc thống nhất hai bộ phận của đảng; về vấn đề Đu-ma nhà nước; về thành phần ban biên tập báo "Tia lửa"; về vấn đề đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa; điều lệ tổ chức và các vấn đề khác.

Trong các bài "Hội nghị mới của phái men-sê-vích" và "Phát minh mới nhất trong sách lược của phái "Tia lửa" hay là trò hề bầu cử, một lý do mới kích thích khởi nghĩa" (xem tập này, tr. 384 - 385, 443 - 466), Lê-nin đã phê phán kịch liệt các nghị quyết của hội nghị. Đề cập đến nghị quyết của hội nghị về Đu-ma nhà nước, Lê-nin viết rằng nghị quyết ấy "trong một thời gian dài vẫn sẽ là một vật kỷ niệm đáng buồn về sự tầm thường hoá những nhiệm vụ của Đảng dân chủ - xã hội" (cũng như trên, tr. 460).

Về nghị quyết do hội nghị thông qua về vấn đề đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trong Cục quốc tế xã hội

chủ nghĩa, trong thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ngày 25 tháng Chín (8 tháng Mười) 1905, Lê-nin viết : "1) một sự vụ không thô bỉ đối với cá nhân tôi. Tôi trả lời lại trong báo "Người vô sản", số 20, sẽ ra vào ngày kia. 2) Họ yêu cầu Plê-kha-nốp đại diện *cho phái của họ*" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 47, tr. 84). Trong bài "Đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa" (xem tập này, tr. 386 - 389), Lê-nin, sau khi trình bày tình hình thực tế trong đảng về vấn đề này, đã vạch trần sự giả dối của nghị quyết men-sê-vích. - 384.

¹¹⁶ Đây là nói "Điều lệ tổ chức" được hội nghị phái men-sê-vích họp ở Giơ-ne-vơ tháng Tư 1905 thông qua. - 385.

¹¹⁷ *Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa* - cơ quan chấp hành - thông tin thường trực của Quốc tế II ; nghị quyết về thành lập Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa đã được thông qua tại Đại hội của Quốc tế II ở Pa-ri (tháng Chín 1900). Theo nghị quyết của đại hội, các đại diện do các đoàn đại biểu bầu vào Cục quốc tế, phải được các tổ chức đảng mỗi nước phê chuẩn. G. V. Plê-kha-nốp là đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trong Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa cho đến tháng Năm 1905.

Sau Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, ngày 7 (20) tháng Năm 1905 Ban chấp hành trung ương đã thông qua nghị quyết sau đây : "Ban chấp hành trung ương uỷ nhiệm đồng chí Plê-kha-nốp đại diện cho Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trong Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa". Nghị quyết do ba uỷ viên Ban chấp hành trung ương ký : V. I. Lê-nin, L. B. Cra-xin và Đ. X. Pô-xtô-lốp-xki (Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. V, 1929, tr. 292). Nghị quyết ấy đã được thông qua với điều kiện nếu Plê-kha-nốp thừa nhận nghị quyết Đại hội III của đảng là có tính chất bắt buộc đối với mình. Nhưng Plê-kha-nốp không tiếp nhận điều ấy.

Tháng Mười 1905, Ban chấp hành trung ương đã ra nghị quyết cử V. I. Lê-nin làm đại diện Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trong Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Trong thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đề ngày 12 (25) tháng Mười 1905, Lê-nin viết : "Tôi vừa nhận được thư các đồng chí về việc cử tôi vào Cục quốc tế" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 47, tr. 98). Trong nội bộ Cục quốc tế, Lê-nin đã tiến hành đấu tranh kiên quyết chống chủ nghĩa cơ hội của các lãnh tụ Quốc tế II.

Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa đã ngừng hoạt động vào năm 1914. - 386.

¹¹⁸ Ban chấp hành Cô-xơ-rô-ma của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đứng trên lập trường người bên-sê-vích, trong nghị quyết được Lê-nin nhắc đến, đã phản đối việc cử G. V. Plê-kha-nốp làm đại diện Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trong Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Nghị quyết đã được công bố trên báo "Người vô sản", số 20, ngày 10 tháng Mười (27 tháng Chín) 1905. - 389.

¹¹⁹ Bài "*Những cuộc mạn đàm với bạn đọc*" là lời nói đầu của ban biên tập viết cho bức thư được trích đăng trên báo "Người vô sản", gửi ban biên tập, của người bên-sê-vích X. I. Gu-xép, một người vào nửa sau năm 1905 là bí thư Ban chấp hành Ô-đét-xa của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Trong bức thư của mình, X. I. Gu-xép đã phát biểu về các vấn đề sách lược của những người bên-sê-vích trong cách mạng năm 1905, báo cáo về công tác giải thích trong quần chúng về các vấn đề ấy, phê phán nghị quyết của Hội nghị Giơ-ne-vơ của phái men-sê-vích. Trả lời Gu-xép ngày 7 (20) tháng Chín 1905, Lê-nin viết rằng đồng chí ấy đã có sáng kiến về việc tổ chức những cuộc nói chuyện giữa những người làm công tác thực tiễn với Cơ quan ngôn luận trung ương về những vấn đề như vậy, và ban biên tập định đăng một phần thư của đồng chí ấy. Lê-nin viết : "Nói chung, chúng tôi đồng ý và nhất trí với đồng chí (ý kiến của đồng chí nhất trí với ý kiến của tôi nêu trong cuốn "Hai sách lược")" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 47, tr. 74). - 390.

¹²⁰ Bài "*Những ngày đẫm máu ở Mát-xcơ-va*" nói về cuộc bãi công chính trị ở Mát-xcơ-va bắt đầu ngày 19 tháng Chín (2 tháng Mười) 1905. Thợ nhà in bãi công trước, sau đó, công nhân các nghề khác hưởng ứng theo. Bãi công kèm theo mít-tinh và biểu tình. Trên các đường phố Mát-xcơ-va đã xảy ra những cuộc xung đột vũ trang giữa công nhân với cảnh sát và quân đội. Sinh viên đã hưởng ứng cuộc bãi công của công nhân. Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va của những người bên-sê-vích lãnh đạo bãi công, trong truyền đơn do họ phát hành, đã kêu gọi công nhân đấu tranh chống chế độ chuyên chế, tiến tới khởi nghĩa vũ trang : "... từ bãi công đến khởi nghĩa vũ trang, từ khởi nghĩa đến thắng lợi - đó là con đường của chúng ta, con đường của giai cấp công nhân !" - trong truyền đơn nói như vậy ("Truyền đơn của các tổ chức bên-sê-vích trong

cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất 1905 - 1907", tiếng Nga, ph. 2, 1956, tr. 65).

V. I. Lê-nin chăm chú theo dõi hàng ngày sự diễn biến của bãi công chính trị ở Mát-xcơ-va. Việc Lê-nin trích một khối lượng lớn các bài báo đã nói rõ điều đó (xem Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. V, 1929, tr. 414 - 415 và t. XVI, tr. 202 - 213). Lê-nin dùng những tài liệu thu thập được để viết các bài "Những ngày đẫm máu ở Mát-xcơ-va", "Bãi công chính trị và chiến đấu trên đường phố ở Mát-xcơ-va", "Bài học của các sự biến ở Mát-xcơ-va".

Bài "Những ngày đẫm máu ở Mát-xcơ-va" thời kỳ ấy không được công bố. Nó là phương án đầu tiên của bài "Bãi công chính trị và chiến đấu trên đường phố ở Mát-xcơ-va" do V. I. Lê-nin viết ngày 29 tháng Chín (12 tháng Mười), hai ngày sau khi viết bài thứ nhất, và đăng trên báo "Người vô sản", số 21. Về các sự biến ở Mát-xcơ-va, Lê-nin đã đọc diễn văn tại một cuộc mít-tinh lớn cuối tháng Chín ở Giơ-ne-vo.

Cuộc bãi công chính trị ở Mát-xcơ-va là bước đầu của một cao trào mới của phong trào cách mạng ở Nga. Nó đã giữ vai trò to lớn trong việc chuẩn bị cuộc bãi công chính trị toàn Nga vào tháng Mười. - 391.

¹²¹ Đây là nói phong trào công nhân ở các tỉnh Mát-xcơ-va, Vla-đi-mia, I-a-rô-xláp những năm 1885 - 1886.

Trong số những cuộc bãi công thời kỳ đó, cuộc bãi công tại công xưởng Mô-rô-dốp ở Ô-rê-khô-vô - Du-ê-vô tháng Giêng 1885 là đặc biệt nổi bật về tính tổ chức của nó. Đúng đầu cuộc bãi công là những nhà lãnh đạo có tài, những công nhân tiên tiến Pi-ốt Mô-i-xê-en-cô, trước đây là uỷ viên "Liên minh công nhân Nga miền Bắc", và Va-xi-li Vôn-cốp. Chính phủ Nga hoàng đã huy động lực lượng vũ trang đến đàn áp cuộc bãi công. Gần 600 công nhân đã bị đày, 33 bị đưa ra tòa. Về vấn đề này, xem V. I. Lê-nin, Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 2, tr. 22 - 28. - 392.

¹²² Cuộc bãi công ở I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ - cuộc bãi công chính trị lớn của công nhân dệt, bắt đầu ngày 12 (25) tháng Năm và kéo dài 72 ngày. Có gần 70.000 nam nữ công nhân tham gia cuộc bãi công. Công nhân Sui-a, Ô-rê-khô-vô - Du-ê-vô, Cô-kh-ma v. v. đã hưởng ứng cùng bãi công với công nhân I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ. Cuộc bãi công đã được tiến hành dưới sự lãnh đạo của tổ chức bôn-sê-vích I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ, do Ph. A. A-pha-na-xi-ép và M. V. Phrun-dê đứng đầu, với sự tham gia tích cực

của các công nhân bôn-sê-vích X. I. Ba-la-sốp, E. A. Đu-na-ép, Ph. N. Xa-môi-lốp v.v.. Trước khi nổ ra bãi công, tại cuộc hội nghị bí mật của những người bôn-sê-vích I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ họp ngày 9 (22) tháng Năm với sự tham gia của các đại biểu công nhân ngoài đảng thuộc tất cả các công xưởng, những yêu sách của công nhân đối với chủ xưởng đã được thảo luận và thông qua. Trong những yêu sách ấy có yêu sách ngày làm việc 8 giờ, tăng tiền công, bỏ phạt, tự do lập hội và bãi công v.v..

Để lãnh đạo cuộc bãi công, công nhân đã bầu ra Hội đồng các đại biểu toàn quyền gồm đại diện các công xưởng, hội đồng ấy đã trở thành trung tâm cách mạng của những người bãi công. 151 người đã được bầu ra, trong đó có 17 phụ nữ. Cuộc bãi công đã được tiến hành rất có tổ chức. Ngay từ những ngày đầu, để thảo luận các vấn đề có liên quan đến bãi công, hàng vạn công nhân đã tập hợp tại quảng trường thành phố, nhưng sau khi tỉnh trưởng cấm họp ở trung tâm thành phố, các cuộc họp ấy đã diễn ra ở ngoại ô, trên bờ sông Tan-ka. Tại các cuộc họp ấy cũng đã thảo luận các vấn đề về địa vị kinh tế và chính trị của công nhân, cũng tại đây những người bôn-sê-vích đã thuyết trình về nhiệm vụ của phong trào công nhân.

Để bẻ gãy ý chí của công nhân bãi công, chính phủ Nga hoàng đã phái các đơn vị quân đội đến I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ. Ngày 3 (16) tháng Sáu đã xảy ra cuộc đàn áp đẫm máu những công nhân đang hội họp. Cuộc chém giết kéo dài mấy tiếng. Trong công nhân có người chết và nhiều người bị thương. Mặc dù bị đàn áp, công nhân vẫn tiếp tục đấu tranh với tinh thần đoàn kết hơn. Chỉ vì công nhân và gia đình họ bị đói và hết sức kiệt quệ, nên tổ chức I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ buộc phải nêu vấn đề ngừng bãi công.

Cuộc bãi công của công nhân I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ đã có ảnh hưởng lớn đến việc nâng cao hơn nữa ý thức chính trị của quần chúng công nhân. Ý nghĩa lịch sử của nó là ở chỗ: Hội đồng các đại biểu toàn quyền do công nhân bầu ra, trong quá trình đấu tranh, đã biến thành một trong những Xô-viết đại biểu công nhân đầu tiên. - 392.

¹²³ Có ý nói việc cảnh sát bắn giết công nhân Ti-phlít hội họp ngày 29 tháng Tám (11 tháng Chín) 1905 tại trụ sở uỷ ban hành chính thành phố (trên 2.000 người) với mục đích tham gia thảo luận vấn đề bầu cử vào Đu-ma nhà nước. Theo lệnh của các nhà cầm quyền Nga hoàng, cảnh sát và lính Cô-dắc đã bao vây toà nhà và sau

khi xông vào phòng họp, chúng bắt đầu xả súng bắn dã man và tàn sát công nhân. Có 60 người bị chết và gần 300 người bị thương.

Để tỏ ý phản đối những hành động độc ác của chế độ Nga hoàng, các cuộc biểu tình và bãi công chính trị đã nổ ra khắp vùng Da-cáp-ca-dơ, - ở các thành phố Ti-phlít, Cu-ta-i-xơ, Xu-khum và các thành phố khác. Ban chấp hành Ti-phlít của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã ra truyền đơn kêu gọi khởi nghĩa vũ trang chống chế độ chuyên chế Nga hoàng. Một bản tin đặc biệt mang chữ ký của Ban chấp hành liên minh Cáp-ca-dơ đã được đăng trên báo "Người vô sản", số 18, ngày 26 (13) tháng Chín 1905, để nói về các sự biến ở Ti-phlít. - 392.

¹²⁴ *Cuộc chiến tranh Nga - Nhật 1904 - 1905* đã kết thúc bằng thất bại của chế độ chuyên chế Nga hoàng. Ngày 23 tháng Tám (5 tháng Chín) 1905, một hoà ước giữa Nga và Nhật đã được ký kết ở Póc-tơ-xmút (Mỹ). Theo điều kiện của hoà ước, chính phủ Nga hoàng đã chuyển cho Nhật quyền thuê Lữ-thuận và Đại-liên, nhượng lại đường sắt Nam Mãn-châu và miền Nam đảo Xa-kha-lin. Nước Nhật được quyền có ảnh hưởng ưu thế ở Triều-tiên. Ngoài ra, nước Nga có trách nhiệm giao cho Nhật những tô nhượng đánh cá ở bờ biển Nga tại các biển Nhật, Ô-khốt-xcô-i-e và Be-rin-gô-vô. Khi ký hoà ước Póc-tơ-xmút, chính phủ Nga hoàng muốn rảnh tay để đấu tranh chống cuộc cách mạng đang phát triển trong nước. - 397.

¹²⁵ Bức thư "*Thư của ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*" đã được đăng trên báo "Người công nhân", số 2, tháng Chín 1905.

"*Người công nhân*" - tờ báo phổ thông bí mật, do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản, được thành lập theo nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga nói về vấn đề tuyên truyền và cổ động, trong đó nói : "...chăm lo tổ chức việc xuất bản một cơ quan phổ thông ở Nga".

Tháng Bảy 1905, tại đại hội của nhóm các nhà văn - tuyên truyền lập ra trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga có nhận định rằng tờ báo "Người công nhân" cần phải là một cơ quan phổ thông, làm sáng tỏ những vấn đề về chính sách hiện nay, đăng những bài phổ thông về các vấn

đề cương lĩnh, sách lược và tổ chức của đảng. Tờ báo xuất bản từ tháng Tám đến tháng Mười 1905. Ra được 4 số. In tại một nhà in bí mật của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Mát-xcơ-va. Về số đầu đã ra của tờ "Người công nhân", trong thư gửi P. A. Cra-xi-cốp tháng Chín 1905, V. I. Lê-nin viết : "'Người công nhân", số 1 rất tốt" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 47, tr. 65). Trong thư gửi M. M. Êt-xen, Lê-nin căn dặn: "bên cạnh tờ "Người công nhân" rất có ích hiện nay, cần có những bản tin *cổ động*... phát hành những tờ thông tin sinh động, nhanh chóng, vắn tắt đưa ra những khẩu hiệu cơ bản, tổng kết các sự kiện chính" (cũng như trên, tr. 100). - 401.

¹²⁶ Bài của Lê-nin "*Đại hội I-ê-na của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Đức*" đã được viết theo yêu cầu của Liên minh Cáp-ca-dơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và cốt để đăng trên báo "Đấu tranh của giai cấp vô sản". Bài này, Lê-nin chưa viết xong. Trong thư gửi Liên minh Cáp-ca-dơ ngày 30 tháng Chín (13 tháng Mười) 1905, N. C. Crúp-xcai-a viết : "Các đồng chí yêu cầu gửi bài về Đại hội I-ê-na, trước đây đã không thể làm gì được - vì lúc ấy bận quá - còn bây giờ thì muộn rồi" (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

Đại hội I-ê-na Đảng dân chủ - xã hội Đức họp từ 17 đến 23 tháng Chín (lịch mới) 1905 ở I-ê-na. Chương trình nghị sự của đại hội gồm những vấn đề sau đây: 1) tổ chức đảng; 2) báo cáo của ban lãnh đạo đảng; 3) báo cáo của đảng đoàn dân chủ - xã hội về hoạt động của mình trong quốc hội; 4) kỷ niệm ngày 1 tháng Năm; 5) bãi công chính trị quần chúng và Đảng dân chủ - xã hội, v.v..

Đại hội đã diễn ra dưới ảnh hưởng của cuộc cách mạng đang mở rộng ở Nga. Điều đó được phản ánh trong các nghị quyết của đại hội. Trong nghị quyết về vấn đề bãi công chính trị quần chúng được đại hội thông qua, có chỉ ra rằng một trong những phương tiện đấu tranh có hiệu lực nhất của giai cấp vô sản là việc áp dụng rộng rãi nhất cuộc bãi công quần chúng. Mặc dù trong nghị quyết vấn đề khởi nghĩa vũ trang không được nói tới, nhưng việc thông qua một nghị quyết như vậy là bước tiến trong hoạt động của Đảng dân chủ - xã hội Đức. - 404.

¹²⁷ *Đại hội Drêt-den Đảng dân chủ - xã hội Đức* họp từ ngày 13 đến 20 tháng Chín (lịch mới) 1903. Trung tâm chú ý của đại hội là

vấn đề sách lược của đảng và đấu tranh chống chủ nghĩa xét lại. Tại đại hội, những quan điểm xét lại của E. Béc-stanh, P. Hơ-rê, E. Đa-vít, V. Hai-nơ và một số người dân chủ - xã hội Đức khác đã bị phê phán. Trong nghị quyết được đại hội thông qua bằng tuyệt đại đa số phiếu (288 chống 11), có nói : "Đại hội đảng lên án kiên quyết nhất những khuynh hướng xét lại hòng thay đổi sách lược cũ của chúng ta, một sách lược đã được thử thách, giành được nhiều thắng lợi, dựa trên cơ sở đấu tranh giai cấp, theo nghĩa là để thay vào việc giành chính quyền bằng con đường lật đổ các kẻ thù của chúng ta, người ta đưa ra chính sách nhượng bộ đối với chế độ hiện tồn" (xem "Protokoll über die Verhandlungen des Parteitag der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903". Berlin, 1903, S. 418). Việc thông qua nghị quyết đó có một ý nghĩa tích cực nhất định. Nhưng trong cuộc đấu tranh chống chủ nghĩa xét lại, đại hội không tỏ ra triệt để đầy đủ ; bọn xét lại trong Đảng dân chủ - xã hội Đức đã không bị khai trừ khỏi đảng và sau đại hội vẫn tiếp tục tuyên truyền các quan điểm cơ hội chủ nghĩa của chúng.

Đại hội Quốc tế II họp ở Am-xtéc-đam (tháng Tám 1904) cũng thông qua một nghị quyết như vậy lên án chủ nghĩa xét lại, khi xem xét vấn đề sách lược của các đảng xã hội chủ nghĩa. Nhưng đại hội không có những kết luận kiên quyết về sự cần thiết phải đoạn tuyệt với bọn xét lại. - 404.

¹²⁸ *Đạo luật đặc biệt chống những người xã hội chủ nghĩa* do chính phủ Bi-xmác ban hành ở Đức năm 1878 nhằm mục đích đấu tranh chống phong trào công nhân và xã hội chủ nghĩa. Với đạo luật ấy, tất cả các tổ chức của Đảng dân chủ - xã hội, các tổ chức quần chúng công nhân, báo chí công nhân đều bị cấm, sách báo xã hội chủ nghĩa bị tịch thu ; trong những năm đạo luật đặc biệt có hiệu lực, có gần 350 tổ chức dân chủ - xã hội bị giải tán, khoảng 900 người dân chủ - xã hội đã bị trục xuất ra khỏi Đức và 1500 người bị bỏ tù, hàng trăm tờ báo, tạp chí và những xuất bản phẩm không định kỳ đã bị cấm. Nhưng những sự trấn áp và truy nã đã không thắng được Đảng dân chủ - xã hội, hoạt động của đảng được tổ chức lại cho phù hợp với những điều kiện tồn tại bất hợp pháp: từ "Người dân chủ - xã hội", Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng, được xuất bản ở nước ngoài, và các đại hội đảng được triệu tập thường xuyên (năm 1880, 1883 và 1887) ; ở Đức, trong điều kiện bí mật, các tổ chức và các nhóm dân chủ - xã hội nhanh chóng được phục hồi, đứng đầu là Ban chấp hành trung ương bất hợp pháp.

Trong khi hoạt động bí mật, đảng sử dụng rộng rãi những khả năng hợp pháp để củng cố mối liên hệ với quần chúng, - và ảnh hưởng của đảng lớn lên không ngừng : số phiếu bầu cho những người dân chủ - xã hội trong các cuộc bầu cử vào quốc hội, kể từ năm 1878 đến 1890 tăng lên hơn ba lần. C. Mác và Ph. Ăng-ghen đã giúp đỡ rất nhiều cho những người dân chủ - xã hội Đức. Năm 1890, dưới áp lực của phong trào quần chúng công nhân ngày càng lớn mạnh, đạo luật đặc biệt chống những người xã hội chủ nghĩa bị huỷ bỏ. - 407.

¹²⁹ *Đại hội Cô-lô-nơ của công đoàn Đức* họp vào tháng Năm 1905. Các lãnh tụ công đoàn cải lương, cơ hội chủ nghĩa đã thực hiện tại đại hội đường lối công liên chủ nghĩa chống chủ nghĩa xã hội, cho rằng các công đoàn cần phải giới hạn hoạt động của mình chỉ ở cuộc đấu tranh kinh tế chống tư bản trên cơ sở lợi ích cấp bách hàng ngày của giai cấp công nhân và không tiến hành đấu tranh chính trị. Về vấn đề bãi công chính trị quần chúng, họ đã thông qua được nghị quyết trong đó nói rằng đại hội lên án việc tuyên truyền bãi công chính trị quần chúng và khuyên công nhân kiên quyết chống lại các loại mưu mô như vậy. Các người lãnh đạo cơ hội chủ nghĩa của đại hội cũng đã đưa ra nghị quyết trong đó đề nghị chuyển lễ kỷ niệm ngày 1 tháng Năm đến tối, viện lý để cho mọi công nhân có khả năng tham gia. Đó là mưu mô làm cho ngày lễ 1 tháng Năm mất tính chất chiến đấu, tính chất quốc tế. Nhưng đa số của đại hội đã bác bỏ nghị quyết ấy.

Trên báo "Người vô sản", số 5, ngày 26 (13) tháng Sáu 1905, trong bài "Đại hội V các công đoàn ở Đức" đã kịch liệt phê phán những nghị quyết cơ hội chủ nghĩa được đại hội ấy thông qua. - 407.

¹³⁰ Thư gửi ban biên tập "*Không được nói láo ! Sức mạnh của chúng ta là ở chỗ nói thật !*" Lê-nin không viết xong. Trên báo "Người vô sản" không đăng thư ấy. - 410.

¹³¹ C. Mác. "Ngày 18 tháng Sương mù của Lu-i Bô-na-pác-tơ" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 8, tr. 123). - 411.

¹³² "*The Economist*" ("Nhà kinh tế") - tạp chí Anh ra hàng tuần viết về các vấn đề kinh tế và chính trị ; xuất bản ở Luân-đôn từ năm 1843 ; cơ quan của giai cấp đại tư sản công nghiệp. - 418.

¹³³ "*Tổ chức công nhân dân chủ - xã hội Ác-mê-ni-a*" là do các phần tử dân tộc theo chủ nghĩa liên bang Ác-mê-ni-a thành lập ít lâu sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Giống như phái Bun, họ đòi xây dựng đảng theo nguyên tắc liên bang, nghĩa là phân chia giai cấp vô sản theo nguyên tắc dân tộc, và tự tuyên bố mình là đại biểu duy nhất của giai cấp vô sản Ác-mê-ni-a. Để bảo chữa cho chủ nghĩa dân tộc của mình, họ vin vào "những điều kiện đặc thù của mỗi dân tộc". V. I. Lê-nin trong bức thư của mình gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga nhân cuộc hội nghị của các tổ chức dân chủ - xã hội ở Nga triệu tập vào tháng Chín 1905, đã viết :

"Tôi nghiêm khắc cảnh cáo về "Liên đoàn dân chủ - xã hội Ác-mê-ni-a". Nếu các đồng chí đồng ý để nó tham gia hội nghị, thì tức là đã phạm một sai lầm *ngghiêm trọng* mà *bất kể thế nào* cũng cần phải sửa chữa. Đó là đôi ba kẻ phá rối tổ chức ở Giơ-ne-vơ xuất bản ở đây những thứ nhảm nhí nhất, không có bất cứ liên hệ *ngghiêm túc* nào ở Cáp-ca-dơ. Đó là *tay sai của phái Bun*, không hơn không kém, được nặn ra chuyên để nuôi dưỡng chủ nghĩa Bun ở Cáp-ca-dơ... Các đồng chí Cáp-ca-dơ tất cả đều chống lại cái bè lũ nhà văn - phá rối tổ chức ấy..." (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 47, tr. 64 - 65). - 430.

¹³⁴ *Hội nghị các tổ chức dân chủ - xã hội ở Nga* họp ở Ri-ga vào những ngày 7 - 9 (20 - 22) tháng Chín 1905. Hội nghị do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga triệu tập để định ra sách lược đối với Đu-ma nhà nước. Tham gia hội nghị có đại biểu của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Ban tổ chức của phái men-sê-vích, phái Bun, Đảng dân chủ - xã hội Lát-vi-a, Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan và Lit-va, Đảng cách mạng U-cra-i-na. Bất chấp sự phản đối của phái men-sê-vích, hội nghị đã tán thành đường lối môn-sê-vích tẩy chay tích cực Đu-ma Bu-lư-ghin và lên án chính sách men-sê-vích tham gia Đu-ma đó, thừa nhận việc tham gia vào Đu-ma ấy là phản bội sự nghiệp của tự do. Trong các nghị quyết của hội nghị có chỉ rõ cần phải lợi dụng cuộc vận động bầu cử để tuyên truyền rộng rãi nhất trong quần chúng nhân dân, tổ chức mít-tinh, đi vào tất cả các cuộc hội họp vận động bầu cử và vạch trần tính chất thật sự và mục đích của Đu-ma Bu-lư-ghin là một cơ quan giả tạo thô bạo quyền đại diện của nhân dân nhằm mục đích củng cố chính quyền của chế độ chuyên chế đã bị phong trào cách mạng làm cho lung lay.

Các nghị quyết của hội nghị đã được đăng trên tờ "Người

vô sản", số 22, ngày 24 (11) tháng Mười 1905 (xem "Đảng cộng sản Liên-xô qua các nghị quyết và quyết định của các đại hội, hội nghị đại biểu và hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương", tiếng Nga, ph. I, 1954, tr. 91 - 94). Trong những bài "Những tổng kết bước đầu về sự phân nhóm chính trị" và "Con điên loạn của những kẻ bị thất bại" (xem Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 12, tr. 7 - 15 và 16 - 18), khi đánh giá ý nghĩa của hội nghị, Lê-nin đã kịch liệt phê phán phái men-sê-vích là phái đã chống lại, trên các trang của tờ "Tia lửa", các nghị quyết đã được thông qua. - 430.

¹³⁵ "*Vorwärts*" ("Tiến lên") - báo ra hàng ngày, cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng dân chủ - xã hội Đức; xuất bản ở Béc-lanh từ năm 1891 theo nghị quyết của đại hội đảng ở Han-ơ, coi đó là sự tiếp tục tờ "Berliner Volksblatt" ("Báo nhân dân Béc-lanh") xuất bản từ năm 1884, báo này mang tên "Vorwärts. Berliner Volksblatt". Trên các trang của tờ báo, Ph. Ăng-ghe đã đấu tranh chống lại mọi biểu hiện của chủ nghĩa cơ hội. Từ nửa cuối những năm 90, sau khi Ăng-ghe mất, ban biên tập "Vorwärts" rơi vào tay cánh hữu của đảng và cho đăng có hệ thống những bài của bọn cơ hội chủ nghĩa. Trong khi trình bày một cách có dụng ý cuộc đấu tranh chống chủ nghĩa cơ hội và chủ nghĩa xét lại trong Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, tờ "Vorwärts" lại ủng hộ "phái kinh tế", và sau này, sau khi đảng phân liệt, - ủng hộ phái men-sê-vích. Trong những năm thế lực phản động thống trị, "Vorwärts" đăng những bài vu khống của Tơ-rốt-xki, không để cho Lê-nin và những người môn-sê-vích cải chính lại và không để cho họ đánh giá một cách khách quan tình hình trong đảng. Trong thời kỳ chiến tranh thế giới thứ nhất, "Vorwärts" đứng trên lập trường chủ nghĩa xã hội - số-vanh; sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười vĩ đại, tiến hành tuyên truyền chống Xô-viết. Xuất bản ở Béc-lanh cho đến năm 1933. - 434.

¹³⁶ "*Người dân chủ - xã hội*" - cơ quan của phái men-sê-vích. Tờ báo xuất bản ở Giơ-ne-vơ từ 1 (14) tháng Mười 1904 đến 14 (27) tháng Mười 1905. Ra tất cả 16 số. Tổng biên tập là Ph. Đan.

Trong tờ "Người dân chủ - xã hội", số 12 mà Lê-nin nhắc tới, có đăng bài của L. Mác-tốp "Chế độ tự quản cách mạng của các công dân". - 462.

¹³⁷ Bài của M. Bô-ri-xốp "*Bàn về phong trào công đoàn và nhiệm vụ của Đảng dân chủ - xã hội*" đã được đăng trên tờ "Người vô sản"

với chú giải "Lời ban biên tập", do V. I. Lê-nin viết, sau đó được đăng lại trên tờ báo bôn-sê-vích "Đời sống mới", số 7, ngày 8 tháng Mười một 1905, xuất bản ở Pê-téc-bua.

Trong bài có nói rằng trong công nhân có xu hướng đi tới thống nhất vào công đoàn và có ý đồ đi tới tổ chức họ lại. Do đó, Đảng dân chủ - xã hội, với tính cách đội tiên phong và có tổ chức của giai cấp công nhân, một đảng phải thu hút hàng triệu người vô sản tập hợp xung quanh các khẩu hiệu của nó, có nhiệm vụ phải tích cực thúc đẩy việc tổ chức các công đoàn, lãnh đạo công tác của công đoàn, tiến hành tuyên truyền tư tưởng dân chủ - xã hội trong các đoàn viên, giáo dục công nhân theo tinh thần hiểu biết sâu rộng cuộc đấu tranh giai cấp và những nhiệm vụ xã hội chủ nghĩa của giai cấp vô sản.

V. I. Lê-nin rất coi trọng các vấn đề đảng lãnh đạo phong trào công đoàn đang phát triển. Vài ngày trước khi đăng bài này, trong thư gửi X. I. Gu-xép ngày 30 tháng Chín (13 tháng Mười), Lê-nin viết: "Điều quan trọng đối với Đảng dân chủ - xã hội Nga là ngay từ đầu phải đánh giá đúng về công đoàn, tạo ra ngay truyền thống có sáng kiến dân chủ - xã hội về bộ phận này, truyền thống tham gia của Đảng dân chủ - xã hội, lãnh đạo của Đảng dân chủ - xã hội" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 47, tr. 92). - 467.

¹³⁸ Có ý nói bài báo đăng trên tờ "Nước Nga", số 218, ngày 13 (26) tháng Chín 1905, dưới đầu đề "Trên báo chí và trong xã hội". - 474.

¹³⁹ Trên báo "Người vô sản", số 22, ngày 24 (11) tháng Mười 1905, có đăng bài phê bình về số 3 (tiếng Nga) tờ "Đấu tranh của giai cấp vô sản", cơ quan của Liên minh Cấp-ca-dơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Một phần bài phê bình, đăng trong tập này, là do V. I. Lê-nin viết. Trong phần này có đánh giá bài của I. V. Xta-lin "Trả lời "Người dân chủ - xã hội"" (xem I. V. Xta-lin. Toàn tập, tiếng Nga, t. 1, tr. 160 - 172). - 483.

¹⁴⁰ Trên báo "Người vô sản", số 19, ngày 3 tháng Mười (20 tháng Chín) 1905, có đăng "Thư ngỏ gửi các đồng chí ở nước ngoài" của nhóm dân chủ - xã hội hoạt động ở các tỉnh Ca-dan, Xim-biéc-xơ và Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt. Trong thư có nói đến điều kiện hoạt động bí mật khó khăn ở Nga, việc thiếu các lực lượng đảng và kêu gọi thanh niên ở lại công tác ở Nga. Bức thư đã được đăng với lời chú thích sau đây "Lời ban biên tập": "Chúng tôi đăng tuyên bố này của "các đồng chí sống ở nơi xa xôi hẻo lánh", để phản ánh

trên các trang của Cơ quan ngôn luận trung ương tâm trạng và quan điểm của họ về công tác đảng. Tuy không tán thành ý kiến quá gay gắt của các tác giả cho rằng "học tập" ở nước ngoài là vô ích, chúng tôi nghĩ rằng nhắc nhở luôn cho các đồng chí ở ngoài nước và cho toàn đảng về những nơi xa xôi hẻo lánh ở Nga là cần thiết". Bí danh "Re-vô-li-u-txi-ô-ne-rơ" là ai, không xác minh được. - 485.

¹⁴¹ Những tài liệu chuẩn bị nói lên công việc của Lê-nin để viết cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ", chỉ giữ lại được rất ít. Ngoài tài liệu đăng trong tập này, thì trong các Văn tập Lê-nin đã có đăng: những sơ thảo đầu tiên đầu đề cuốn sách, tên các chương mục, đề cương vắn tắt chương II lời bạt, ghi chú về các vấn đề riêng rẽ (xem các Văn tập Lê-nin, tiếng Nga: t. V, 1929, tr. 315 - 317, 318 và t. XVI, tr. 155 - 156). - 489.

¹⁴² Đây là nói về việc xuất bản cuốn sách nhỏ của Ph. Ăng-ghe-n "Phái Ba-nu-nin đang hoạt động. Bút ký về cuộc khởi nghĩa ở Tây-ban-nha mùa hè 1873", do nhóm cán bộ tờ "Người vô sản" chuẩn bị. - 489.

¹⁴³ "Tiếng nói của những người công nhân và sự chia rẽ trong đảng" - phương án đầu tiên đầu đề cuốn sách nhỏ "Công nhân nói về sự chia rẽ trong đảng" ra mắt ở Giơ-ne-vơ năm 1905. Bài của A-bra-mốp "Trả lời bức thư của một công nhân" được nói tới trong danh mục, đã không đưa vào sách. "Bức thư ngỏ của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gửi Ban tổ chức", trước khi đưa vào cuốn sách, đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 11, ngày 9 tháng Tám (27 tháng Bảy) 1905. - 493.

¹⁴⁴ *Hic Rhodus, hic salta!* - Ở đây Rô-đô-xơ, ở đây hãy nhảy! - đây là những lời nói với một tên nói khoác trong bài thơ ngụ ngôn của E-đốp "Tên nói khoác", tên đó nói rằng ở trên hòn đảo Rô-đô-xơ, hần ta đã nhảy rất xa. - 497.

¹⁴⁵ Đây là nói về quyết định của Ni-cô-lai II trong bản báo cáo của Tơ-rê-pốp về đại hội những nhà hoạt động của hội đồng địa phương và thành phố sắp họp ngày 25 tháng Năm (7 tháng Sáu) 1905 ở Mát-xcơ-va: "Tôi hy vọng rằng đại hội sẽ không họp; người ta nói ba hoa khá nhiều rồi". - 498.

- ¹⁴⁶ Đây là nói ba khẩu hiệu cơ bản do phái bôn-sê-vích đưa ra, kêu gọi công nhân và nông dân hãy tích cực tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin : khởi nghĩa vũ trang, quân đội cách mạng, chính phủ cách mạng lâm thời. - 500.
- ¹⁴⁷ Tài liệu "*Kế hoạch mới của báo "Tia lửa" mới hay là phái Gi-rông-đanh hiện đại"* là những ý kiến phê phán của V. I. Lê-nin đối với bài của tên men-sê-vích L. Mác-tốp "Giai cấp vô sản Nga và Đu-ma", đăng trên tờ "Báo công nhân" ("Arbeiter Zeitung") Viên, ngày 24 tháng Tám (lịch mới) 1905. Trong những bài "Theo đuôi giai cấp tư sản quân chủ hay là đứng đầu giai cấp vô sản cách mạng và nông dân?" và "Sự trình bày rõ nhất về một kế hoạch mơ hồ nhất" (xem tập này, tr. 249 - 264, 265 - 267), Lê-nin đã kịch liệt phê phán đường lối cơ hội chủ nghĩa của phái men-sê-vích đối với Đu-ma Bu-lư-ghin, đường lối ấy biểu hiện rõ trong bài của L. Mác-tốp. - 504.
- ¹⁴⁸ "*Truyền tin châu Âu*" - tạp chí văn học và chính trị - lịch sử ra hàng tháng có khuynh hướng tư sản - tự do chủ nghĩa ; xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm 1866 đến 1918. Tạp chí đăng những bài chống lại những người mác-xít cách mạng. - 509.
- ¹⁴⁹ Lê-nin phê phán tờ "Tia lửa" men-sê-vích và phái Bun về vấn đề này trong bài "Thuyết về sự phát sinh tự nhiên" (xem tập này, tr. 293 - 300). - 509.
- ¹⁵⁰ V. I. Lê-nin đọc báo cáo chuyên đề về tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin ở Giơ-ne-vơ ngày 8 (21) tháng Chín 1905. Trong một bức thư (không phải của đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga), có nói rằng có hơn 300 người dự nghe báo cáo chuyên đề ; Lê-nin nói "một cách nhiệt tình, hùng hồn và có sức thuyết phục".
- Trong sổ thu và chi của nhóm ở Giơ-ne-vơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, còn giữ lại được bản ghi chép trong ngày đó, ghi rằng quỹ đã nhận được 62 phrăng 15 xăng-tim về báo cáo chuyên đề của Lê-nin (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô). - 513.
- ¹⁵¹ Đây là nói số 109 tờ "Tia lửa" men-sê-vích, ra ngày 29 tháng Tám 1905, trong đó đăng bài của Ph. Đan "Về vấn đề Đu-ma nhà nước". Trong bài này có dẫn ra nghị quyết của nhóm men-sê-vích Ma-ri-u-

- pôn thuộc Liên minh vùng Đô-nê-tơ nói về thái độ đối với Đu-ma Bu-lư-ghin. Về lập trường của nhóm Ma-ri-u-pôn, Lê-nin viết rằng lập trường ấy không nhất trí với "Tia lửa" : "Nhóm Ma-ri-u-pôn chủ trương tẩy chay, nhưng có lăm lăm" (Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. V, 1929, tr. 400). - 513.
- ¹⁵² "*Tin tức Sở giao dịch*" - tờ báo tư sản lập ra năm 1880. Xuất bản ở Pê-téc-bua, lúc đầu mỗi tuần ra ba số, sau đó bốn số, rồi sau ra hàng ngày. Từ tháng Mười một 1902, mỗi ngày ra hai số : sáng và chiều. Sự quy lụy, sự bán mình, sự vô nguyên tắc làm cho tên gọi của tờ báo có nghĩa xấu ("xoay xở, giao dịch"). "Tin tức Sở giao dịch" bị Ủy ban quân sự - cách mạng đóng cửa vào cuối tháng Mười 1917. - 515.
- ¹⁵³ Có ý nói những lời phát biểu của C. Mác về Lơ-đru - Rôn-lanh trong tác phẩm "Đấu tranh giai cấp ở Pháp từ năm 1848 đến 1850" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 7, tr. 5 - 110). - 516.
- ¹⁵⁴ Đây là nói về ghi chú của ban biên tập, đăng trên báo "Frankfurter Zeitung", ngày 9 tháng Mười (lịch mới) 1905 về vấn đề nghị quyết của sinh viên Mát-xcơ-va yêu cầu chính phủ cách mạng lâm thời đứng ra triệu tập Quốc hội lập hiến. Về vấn đề này, xem bài của V. I. Lê-nin "Về cái chết của Tơ-ru-bê-tơ-côi" (xem tập này, tr. 416 - 417). - 520.
- ¹⁵⁵ Sự đánh giá các giai đoạn phát triển của phong trào công nhân ở Nga, xem bài "Những bài học đầu tiên" của V. I. Lê-nin (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 308 - 314). - 522.
- ¹⁵⁶ Trong văn kiện "*Câu chuyện của một người thuộc phái "Giải phóng" nói với người dân chủ - xã hội*", trình bày dưới hình thức đối thoại, V. I. Lê-nin phê phán đường lối sách lược của phái tự do chủ nghĩa tư sản. Trong tạp chí "Giải phóng" và các cơ quan ấn phẩm khác, họ đã kịch liệt chống lại khởi nghĩa vũ trang, kiên quyết bác bỏ tư tưởng tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin và kêu gọi tham gia Đu-ma đó.
- Lê-nin phê phán lập trường của Cau-xky về vấn đề chính phủ cách mạng lâm thời (điểm 3 của "Ghi chú") trong bài "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" (xem tập này, tr. 125 - 126).

Về vấn đề sử dụng công nhân "đứng tuổi" (điểm 5 của "Ghi chú"), V. I. Lê-nin nêu ra trong thư gửi X. I. Gu-xép ngày 30 tháng Chín (13 tháng Mười) 1905 : "Nên biết rằng có một lớp công nhân đặc biệt, đứng tuổi, có gia đình, hiện nay họ có tác dụng vô cùng ít trong cuộc đấu tranh chính trị, nhưng lại có rất nhiều tác dụng trong cuộc đấu tranh nghề nghiệp. Cần phải sử dụng lớp người đó, chỉ cần hướng dẫn bước đi của họ trong lĩnh vực này" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 47, tr. 91 - 92).

Về vấn đề thái độ của những người dân chủ - xã hội đối với nghị viện (điểm 6 của "Ghi chú"), V. I. Lê-nin đã phát triển trong thư gửi A. V. Lu-na-tsác-xki, ngày 28 tháng Chín (11 tháng Mười) 1905 (xem Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 47, tr. 85 - 87). - 525.

¹⁵⁷ Văn kiện này dành để phê phán cuốn sách nhỏ của P. B. Ác-xen-rót "Đu-ma nhân dân và đại hội công nhân", do phái "Tia lửa" xuất bản ở Giơ-ne-vơ năm 1905. Cuốn sách nhỏ hoặc là bài viết của V. I. Lê-nin về đề tài này đã không thấy đăng trên báo chí. - 527.

¹⁵⁸ Đây là nói nghị quyết "Về vấn đề hoạt động chính trị công khai của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga", do V. I. Lê-nin viết và được Đại hội III của đảng thông qua (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 167 - 168 và "Đảng cộng sản Liên-xô qua các nghị quyết và quyết định của các đại hội, hội nghị đại biểu và hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương", tiếng Nga, ph. I, 1954, tr. 79 - 80). - 530.

¹⁵⁹ "St. - Petersburger Zeitung" ("Báo Xanh Pê-téc-bua") - báo ra hàng ngày, xuất bản ở Pê-téc-bua bằng tiếng Đức trong những năm 1729 - 1914. - 532.

BẢN CHỈ DẪN CÁC SÁCH BÁO VÀ TÀI LIỆU GỐC MÀ V. I. LÊ-NIN ĐÃ TRÍCH DẪN VÀ NÓI ĐẾN

A-ki-mốp, V. Về vấn đề công việc của Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. - Акимов, В. К вопросу о работах Второго съезда Российской социал-демократической рабочей партии. Женева, 1904. 77 стр. (РСДРП). - 175.

- *Pê-téc-bua, 15 tháng Năm (lịch cũ).* - Петербург, 15 мая ст. ст. - "Последние Известия", Женева, 1905, № 235, 12 июня (30 мая), стр. 6-7. - 189.

Ác-xen-rót, P. B. Đu-ma nhân dân và đại hội công nhân. - Аксельрод, П. Б. Народная дума и рабочий съезд. Изд. "Искры". Женева, тип. партии, 1905. 15 стр. (РСДРП). - 527 - 530.

Ăng-ghe-n, Ph. Các cuộc tranh luận ở Béc-lanh về cách mạng. - Энгельс, Ф. Берлинские дебаты о революции - хет [Engels, F.] Das Ministerium Kamphausen.

- *[Gửi Ph. Tu-ra-ti. 26 tháng Giêng 1894].* - [Ф. Турати. 26 января 1894 г.]. - "Искра", [Женева], 1905, № 96, 5 апреля, стр. 1 - 2, в ст.: Плеханов, Г., В. К вопросу о захвате власти. (Небольшая историческая справка). - 96.

- *[Gửi Ph. Tu-ra-ti. 26 tháng Giêng 1894].* - [Ф. Турати. 26 января 1894 г.]. - хет Engels, F. La futura rivoluzione italiana e il partito socialista.

- *Phái Ba-cu-nin đang hoạt động.* (Bút ký về cuộc khởi nghĩa ở Tây-ban-nha mùa hè 1873). - Бакунисты за работой. (Записка об испанском восстании летом 1873 г.). Изд. ЦК РСДРП. Женева, тип. партии, 1905. 31 стр. (РСДРП). - 144, 489.

- *Quốc hội ở Phran-pho.* - Франкфуртское собрание - хет Marx, K. u. Engels, F. [Die deutsche Nationalversammlung].
- Va-la-sốp.* - Балашов. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 14, 29 (16) августа, стр. 4, в отд.: Из общественной жизни. - 241.
- Báo cáo của Ủy ban chiến đấu.* - Отчёт Боевого комитета - хет Xcơ-rúp-ních, N. A. Báo cáo của Ủy ban chiến đấu. Tháng Chín - Tháng Mười 1905.
- "*Bình minh*", Stuttgart. - "Заря", Stuttgart. - 308.
- 1901, № 2-3, декабрь, стр. 60 - 100. - 148.
- Bô-ri-xốp, M. Bàn về phong trào công đoàn và nhiệm vụ của Đảng dân chủ - xã hội.* - Борисов, M. О профессиональном движении и о задачах социал-демократии. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 21, 17 (4) октября, стр. 1-2. - 467.
- [*Bôn-tơ - Bru-ê-vích, V. Đ.*] *Phái "Giải phóng" bắt tay vào việc.* - [Бонч-Бруевич, В. Д.] *Освобожденцы за работой.* - "Пролетарий", Женева, 1905, №8, 17 (4) июля, стр. 3-4. - 225 - 226.
- Bức thư ngõ [của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gửi Ban tổ chức do hội nghị toàn Nga lần thứ nhất các cán bộ dân chủ - xã hội bầu ra].* - Открытое письмо [ЦК РСДРП к Организационной комиссии, выбранной 1-ой общерусской конференцией социал-демократических работников]. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 11, 9 августа (27 июля), стр. 2-3. - 223, 493.
- Bức thư ngõ [gửi Ban tổ chức do hội nghị toàn Nga lần thứ nhất các cán bộ dân chủ - xã hội bầu ra.* - Открытое письмо к Организационной комиссии, выбранной 1-ой общерусской конференцией социал-демократических работников. - В кн.: Рабочие о партийном расколе. Изд. ЦК РСДРП. Женева, тип. партии, 1905, стр. I-IV. (РСДРП). - 211, 493.
- Bức thư ngõ gửi các đồng chí ở nước ngoài của nhóm dân chủ - xã hội gồm các cán bộ các vùng giáp giới tỉnh Ca-dan, Xim-biéc-xcơ và Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôít.* - Открытое письмо к заграничным товарищам от социал-демократической группы работников смежных окраин Казанской, Симбирской и Нижегородской губ. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 19, 3 октября (20 сентября), стр. 3. - 485.

- Bước ngoặt lịch sử.* - Исторический поворот. "Листок "Рабочего Дела"", [Женева], 1901, № 6, апрель, стр. 1-6. Подпись: Редакция "Рабочего Дела". - 74.
- Bước ngoặt trọng đại.* - Знаменательный поворот. - "Освобождение", Штутгарт, 1903, № 13, (37), 2 (15) декабря, стр. 217 - 218. Подпись: Независимый. - 68.
- Các nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga - Резолюции III съезда РСДРП - хет Những nghị quyết chủ yếu nhất của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.*
- [*Các nghị quyết của Đại hội IV Tổng hội công nhân Do-thái ở Nga và Ba-lan*]. - [Резолюции IV съезда Всеобщего еврейского рабочего союза в России и Польше]. - "Рабочее Дело", Женева, 1901, № 10, сентябрь, стр. 122-126. - 74.
- [*Các nghị quyết của hội nghị các tổ chức công nhân dân chủ - xã hội Cáp-ca-dơ*]. - [Резолюции конференции кавказских социал-демократических рабочих организаций]. - В кн.: Конференция кавказских социал-демократических рабочих организаций. Женева, тип. партии, 1905, стр. 3-8. (РСДРП). - 104, 109 - 110.
- Các nghị quyết được thông qua tại Hội nghị [I toàn Nga của các cán bộ đảng].* - Резолюции, принятые [первой общерусской] конференцией [партийных работников]. - В кн.: первая общерусская конференция партийных работников. Отдельное приложение к № 100 "Искры". Женева, тип. партии, 1905, стр. 15-30 (РСДРП). - 6 -7, 30, 98, 120, 122, 136, 138, 140, 144, 269, 329, 333, 369, 388, 494.
- [*Chú thích của ban biên tập báo "Người vô sản" cho bức thư của G. V. Plê-kha-nốp gửi ban biên tập báo "Tia lửa"*]. - [Примечание от редакции "Пролетария" к письму Г. В. Плеханова в ред. "Искры"]. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 5, 26 (13) июня, стр. 6, в отд.: Из партии. - 387.
- [*Chú thích thứ hai của ban biên tập báo "Tia lửa" cho bài báo của X. Rô-xtô-vê-tơ "Đã đến lúc rồi! (Thư gửi các đồng chí)"*]. - [Примечание второе от редакции "Искры" к статье С. Ростовца "Пора! (Письмо к товарищам)"]. - Отдельное приложение к №№ 73-74, "Искры", [Женева, 1904, № 73. 1 сентября; № 74. 20 сентября], стр. 6. - 139, 175.

- [Côn-tốp, B.] Lê-nin đã làm sâu sắc thêm Ăng-ghe-n như thế nào? - [Кольцов, Б.] Как Ленин углубил Энгельса. - "Искра", [Женева], 1905, № 108, 13 августа, стр. 2-3. На № 108 дата: 13 июля 1905 г. - 167.
- Công nhân nói về cuộc khủng hoảng trong đảng. - Рабочие о партийном кризисе. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 8, 17 (4) июля, стр. 5, в отд.: Из партии. - 203, 493.
- Công nhân nói về sự chia rẽ trong đảng. - Рабочие о партийном расколе. Изд. ЦК РСДРП, Женева, тип. партии, 1905. VIII, 9, IV стр. (РСДРП). - 203, 210, 493 - 494.
- Công nhân và những người dân thành phố Vô-ri-xô-glêp-xcô! - Рабочие и жители г. Борисоглебска! [Листовка, изд. Борисоглебской группы РСДРП, август 1905 г.]. [Борисоглебск, 1905]. 1 стр. (РСДРП. Подписной лист № 9). Гектограф. - 241 - 242.
- Cơ quan mới. - Новый орган. - "Искра", [Женева], 1905, № 100, 15 мая, стр. 8, в отд.: Из партии. - 27, 66.
- [Credo]. - [Credo]. - В кн.: [Ленин, В. И.] Протест российских социал-демократов. С послесл. от ред. "Рабочего Дела". Женева, изд. Союза русских социал-демократов, 1899, стр. 1-6. (Оттиск из № 4-5 "Рабочего Дела"). - 108, 142.
- Cri-tsép-xki, B. N. Những nguyên tắc, sách lược và đấu tranh. - Кричевский, Б. Н. Принципы, тактика и борьба. - "Рабочее дело", Женева, 1901, № 10, сентябрь, стр. 1-36. - 26, 126.
- Cuộc rút lui. - Отступление. - "Московские Ведомости", 1905, № 249, 11 (24) сентября, стр. 2. - 474.
- Cương lĩnh của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga được thông qua tại Đại hội II của đảng. - Программа Российской соц.-дем. рабочей партии, принятая на Втором съезде партии. - В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Женева, тип. партии, [1904], стр. 1-6. (РСДРП). - 6, 11, 12, 25, 58, 95 - 96, 113-114, 126, 150, 236, 296, 363, 453, 464, 510.
- Cương lĩnh của Hội liên hiệp giải phóng. - Программа Союза освобождения. - "Освобождение", Париж, 1905, № 69-70, 20 (7) мая, стр. 305-306. - 39, 236.

- Dự thảo cương lĩnh của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng, do ban biên tập báo "Nước Nga cách mạng" thảo ra. - Проект программы партии социалистов-революционеров, выработанный редакцией "Революционной России". - "Революционная Россия", [Женева], 1904, № 46, 5 мая, стр. 1-3. - 4, 7, 68, 357, 359 - 360.
- Dự thảo hiến pháp của phái "Giải phóng" - Освобожденский проект конституции - хет Dự thảo hiến pháp đã được đại hội đồng địa phương thông qua.
- [Dự thảo hiến pháp đã được đại hội đồng địa phương thông qua ngày 6-8 (19 - 21) tháng Bảy 1905]. - [Проект конституции, принятый земским съездом 6-8 (19-21) июля 1905 г.]. - "Русские Ведомости", М., 1905, № 180, 6 июля, стр. 1-2, в ст.: К вопросу об организации будущего представительства. - 191, 198, 200, 345 - 346.
- * Đại hội II thường kỳ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Toàn văn các biên bản. - Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Женева, тип. партии, [1904], 397, II стр. (РСДРП). - 6, 11, 12, 25, 26, 58 - 60, 95 - 96, 101, 113 - 114, 126, 147, 150, 187, 236, 296 - 297, 334, 363, 406, 453, 464, 510, 519.
- Đại hội III thường kỳ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Toàn văn các biên bản. - Третий очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Женева, тип. партии, 1905. XXIX, 401 стр. (РСДРП). - 185, 209.
- Đại hội III trước tòa án của "những người men-sê-vích" Cáp-ca-dơ. - Третий съезд перед судом кавказских "меньшевиков". - "Пролетарий", Женева, 1905, № 14, 29 (16) августа, стр. 3. - 247.
- Đại hội III trước tòa án của "những người men-sê-vích" Cáp-ca-dơ. - Третий съезд перед судом кавказских "меньшевиков". - "Пролетарий", [Тифлис], 1905, № 1, 1 (14) июля, стр. 5-6, 247.
- Đại hội lần thứ 5 các công đoàn ở Đức. - 5-й съезд профессиональных союзов в Германии. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 5, 26 (13) июня, стр. 5-6, в отд.: Иностранное обозрение. - 407.

* Một hoa thị để chỉ những sách báo, bài viết và tài liệu có bút tích của V. I. Lê-nin. Những sách báo này được bảo quản tại Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô.

- Đại hội phái hội đồng địa phương hợp tháng Bảy. Biên bản của đại hội. - *Июльский земский съезд. Протокол съезда. - "Освобождение"*, Париж, 1905, № 76, 15 (2) сентября, стр. 447-460. - 375 - 379.
- [Đan, Ph.] Phòng ngự hay tấn công? - [Đan, Ф.] Оборона или наступление? - "Искра", [Женева], 1905, № 106, 18 июля, стр. 1. - 218 - 219, 221 - 222, 237 - 238, 250 - 251, 259, 262, 382, 496, 500, 501, 502, 509, 515.
- Về vấn đề Đu-ma nhà nước. - *K вопросу о Государственной думе. - "Искра"*, [Женева], 1905, № 109, 29 августа, стр. 1-2. - 465, 513.
- Đảng mới. - *Новая партия. - "Бирженевы Ведомости"*, Спб., 1905, № 9036, 17 (30) сентября, стр. 2, в отд.: Последние известия. - 515.
- Đạo dụ gửi Pháp viện chấp chính tối cao [về hủy bỏ đạo dụ ngày 18 tháng Hai (3 tháng Ba) 1905. Ngày 6 (19) tháng Tám 1905]. - *Указ правительствующему Сенату [об отмене указа от 18 февраля (3 марта) 1905 г. 6 (19) августа 1905 г.]*. - "Правительственный Вестник", Спб., 1905, № 169, 6 (19) августа, стр. 4. - 234, 248.
- Đạo dụ gửi Pháp viện chấp chính tối cao [về việc cho phép các tư nhân và cơ quan thảo những đề nghị về vấn đề phúc lợi nhà nước. Ngày 18 tháng Hai (3 tháng Ba) 1905]. - *Указ правительствующему Сенату [о предоставлении частным лицам и учреждениям вырабатывать предложения по вопросам государственного благоустройства. 18 февраля (3 марта) 1905 г.]*. - "Правительственный Вестник", Спб., 1905, № 39, 18 февраля (3 марта), стр. 1. - 234, 248.
- "Đấu tranh của giai cấp vô sản", [Ti-phlít]. - "Борьба Пролетариата", [Тифлис], 1905, № 1, 1 (14) июля, стр. 5-6. - 247.
- 1905, № 3, 15 августа. - 483.
- 1905, № 6. На армянском яз. - 247.
- 1905, № 9, 1 (14) июля. На грузинском яз. - 247.
- Đêm trước của cách mạng. Bình luận về các vấn đề lý thuyết và sách lược, ra không đều kỳ. - *Канун революции. Непериодическое обозрение вопросов теории и тактики*. Под ред. Надеждина, № 1. [Нежева], 1901. 132 стр. (Изд. гр. "Свобода"). - 74.
- Đi-xra-ê-li, B. Xi-bin-la. - *Дизреэли, Б. Сибила. - 354.*
- * Điều lệ của liên minh công nhân. [Truyền đơn]. - *Устав рабочего союза*. [Листовка], Б. м., изд. ЦК РСФСР, [1905]. 2 стр. - 102.

- Điều lệ đảng [được thông qua tại Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. - *Устав партии, [принятый на III съезде РСДРП]*. - В кн. Извещение о III съезде Российской социал-демократической рабочей партии. С прилож. устава партии и главнейших резолюций, принятых III съездом. Изд. ЦК РСДРП. Женева, кооп. тип., 1905, стр. 17-18. (РСДРП). - 204, 206 - 207, 209, 223, 380, 406, 494.
- Điều lệ tổ chức của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được thông qua tại Đại hội II của Đảng. - *Организационный устав Российской соц.-дем. рабочей партии, принятый на Втором съезде партии. - В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов*. Изд. ЦК Женева, тип. партии, [1904], стр. 7-9. (РСДРП). - 26, 187, 406.
- Điều lệ tổ chức [được Hội nghị I toàn Nga của các cán bộ đảng thông qua]. - *Организационный устав, [принятый первой общерусской конференцией партийных работников]*. - В кн.: Первая общерусская конференция партийных работников. Отдельное приложение к № 100 "Искры". Женева, тип. партии, 1905, стр. 17-18. (РСДРП). - 127-128, 187, 207, 208, 385, 406.
- Điều lệ tổ chức [được Hội nghị sáng lập miền Nam nước Nga thông qua]. - *Организационный устав, [принятый южнорусской учредительной конференцией]*. - В листовке: [Решения южнорусской учредительной конференции РСДРП. Август 1905 года]. Б. м., [1905], стр. 1-2. Гектограф. - 385.
- "Đồng chí", Xanh Pê-téc-bua. - "Товарищ", Спб., 1907, № 381, 26 сентября (9 октября), стр. 1. - 167.
- "Đời sống chúng ta", Xanh Pê-téc-bua. - "Наша жизнь", Спб. - 47.
- 1905, № 200, 7 (20) августа, стр. 3. - 286.
- 1905, № 272, 18 сентября (1 октября), стр. 4. - 515.
- Đơn từ gửi tổng trấn quân sự. - *Представление генерал-губернатору. - "Московские Ведомости"*, 1905, № 213, 6 (19) августа, стр. 3-4. - 235 - 236.
- Đu-ma nhà nước hay là Quốc hội lập hiến. - *Государственная дума или учредительное собрание*. Август 1905 г. [Листовка]. [Спб.] тип. группы, [1905]. 2 стр. (РСДРП). - 351.

- Đu-ta nhà nước và công nhân.* - Государственная дума и рабочие. - "Московские Ведомости", 1905, № 250, 12 (25) сентября, стр. 4, в отд.: Дневник печати. - 467.
- Đu-ta nhà nước và những cuộc bầu cử.* - Государственная дума и выборы. - "Русь", Спб., 1905, № 187, 13 (26) августа, стр. 2. - 331.
- Đu-ta phản cách mạng.* - Дума контрреволюции. - "Последние Известия", Женева, 1905, № 247, 1 сентября (19 августа), стр. 1-4. - 293 - 300, 382 - 383, 410, 411, 412, 414 - 415, 509.
- Đu-ta và việc tẩy chay.* - Дума и бойкот. - "Последние Известия", Женева, 1905, № 248, 8 сентября (26 августа), стр. 2-4. - 368.
- [*Đuốc-nô-vô, P. P. Lời phát biểu tại buổi tiếp đại biểu các hội đồng địa phương.* Ngày 5 (18) tháng Tám 1905]. - [Дурново, П. П. Речь на приеме представителей земств. 5 (18) августа 1905 г.]. - "Русь", Спб., 1905, № 180, 6 (19) августа, стр. 2. - 234, 238, 398.
- Dvin-xơ.* [Thư gửi ban biên tập báo "Người vô sản"]. - Двинск. [Письмо в редакцию "Пролетария"]. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 13, 22 (9) августа, стр. 6, в отд.: Из партии. Подпись: Рабочий. - 227 - 228.
- Ê-dốp. Tên nói khoác.* - Эзон. Хвастун. - 497.
- Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, ngày 26 tháng Bảy.* - Екатеринослав, 26 июля. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 13, 22 (9) августа, стр. 5, в отд.: Из общественной жизни. - 244 - 245, 511.
- Ghi chú về vấn đề tổ chức chuẩn bị khởi nghĩa.* - Записка по вопросу об организации подготовки восстания - хет Хсә-гүр-нիц, N. A. Về vấn đề chuẩn bị và tổ chức khởi nghĩa vũ trang.
- "*Giải phóng*", Stút-ga - Pari. - "Освобождение", Штутгарт - Париж. - 7, 47, 62, 68 - 69, 71, 99, 123, 139, 254, 285, 308, 342, 347, 369, 372, 448, 509, 529, 534.
- Штутгарт, 1903, № 13 (37), 2 (15) декабря, стр. 217-218. - 68.
- 1904, № 52, 19 июля (1 августа), стр. [3, обл.]. - 138, 175, 187 - 188, 490.
- Париж, 1904, № 57, 15 (2) октября, стр. [2, обл.]. - 68, 187 - 188.
- 1905, № 66, 25 (12) февраля, стр. [2, обл.]. - 69, 187 - 188.

- 1905, № 69-70, 20 (7) мая, стр. 305 - 306, 331 - 332. - 39, 68, 236, 353.
- 1905, № 71, 31 (18) мая. - 134, 489.
- 1905, № 71, 31 (18) мая, стр. 337 - 343. - 20, 48, 67 - 73, 75 - 76, 77 - 79, 80 - 81.
- 1905, № 72, 21 (8) июня. - 134, 489.
- 1905, № 72, 21 (8) июня, стр. 353-355, 356-357, 362 - 363. - 6, 69, 111, 134 - 136, 138, 141, 142 - 143, 149 - 150, 151, 153, 168, 175, 179, 187 - 188, 409, 410, 489.
- 1905, № 73, 19 (6) июля, стр. 371-372, 373-374, 391. - 194, 195, 196.
- 1905, № 74, 26 (13) июля, стр. 396-398, 398-402. - 213, 220, 243, 262, 324, 342, 495, 496, 502.
- 1905, № 75, 19 (6) августа, стр. 417-418. - 254 - 255, 304, 501.
- 1905, № 76, 15 (2) сентября, стр. 444-445, 447-460. - 346 - 348, 349, 375 - 379.
- [*Gióóc-đa-ni-a, N. N.] "Hội nghị đại biểu đảng cấp toàn Nga" và sách lược của chúng ta.* - [Жордания, Н. Н.] "Земский собор" и наша тактика. - "Социал-Демократ", [Тифлис], 1905, № 1, 7 (20) апреля, стр. 7-8. На грузинском яз. - 27, 60, 61 - 67.
- Gô-gôn, N. V. Bút ký của người điên.* - Гоголь, Н. В. Записки сумасшедшего. - 295.
- *Những linh hồn chết.* - Мертвые души. - 203, 221, 222, 251, 266, 326, 327, 454, 457, 458, 495, 496.
- *Quan thanh tra.* - Ревизор. - 168, 269.
- Grê-đê-xcun, N. A. Hai bài diễn văn đọc tại phiên họp của hội luật sư Khắc-cốp ngày 19 tháng Ba 1905.* - Гредескул, Н. А. Две речи, произнесенные в заседании харьковского юридического общества 19-го марта 1905 года. I. Высочайший указ правительствующему Сенату и рескрипт министру внутренних дел А. Г. Булыгину 18 февраля 1905 г. II. Современное политическое положение в России. Харьков, тип. и лит. Петрова, 1905. 44 стр. На обл. загл.: На темы дня. - 149.

Gri-bô-ê-đốp, A. X. Khổ vì khôn. - Грибоедов, А. С. Горе от ума. - 65, 66, 282, 319.

[Gu-xép, X. I. Thư gửi ban biên tập báo "Người vô sản"]. - [Гусев, С. И. Письмо в редакцию "Пролетария"]. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 20, 10 октября (27 сентября) стр. 3. Под загл.: Из бесед с читателями. - 390.

Gửi tất cả các đồng chí công nhân giác ngộ! - Ко всем товарищам сознательным рабочим! - В кн.: Рабочие о партийном расколе. Изд. ЦК РСДРП. Женева, тип. партии, 1905, стр. 1-9. (РСДРП). Подпись: Рабочий, один из многих. - 203, 210 - 211, 493, 494.

Gửi tất cả các đồng chí công nhân giác ngộ! (Thư gửi ban biên tập). - Ко всем сознательным товарищам рабочим! (Письмо в редакцию). - "Искра", [Женева], 1905, № 105, 15 июля, стр. 2-3. Подпись: "Рабочий", один из многих. - 203, 204 - 206, 210.

Hai-nơ, H. Tranh luận. - Гейне, Г. Диспут. - 184.

Hội nghị của các tổ chức công nhân dân chủ - xã hội Cá-p-ca-đơ. - Конференция кавказских социал-демократических рабочих организаций. [Женева, тип. партии, 1905]. 8 стр. (РСДРП). - 104 - 108, 109 - 110, 111, 113, 114 - 115, 116, 122, 123, 125, 127, 128, 140, 248, 290 - 291, 479, 534.

Hội nghị I toàn Nga của các cán bộ đảng. - Первая общерусская конференция партийных работников. Отдельное приложение к № 100 "Искры". Женева, тип. партии, 1905. 31 стр. (РСДРП). - 6 - 7, 10, 22 - 27, 29 - 42, 49 - 50, 52 - 53, 54, 56 - 57, 59, 60, 61 - 62, 76, 78, 79 - 81, 82, 83, 84 - 85, 86 - 87, 89 - 92, 97 - 101, 102, 103 - 104, 114 - 115, 120, 122, 123, 128, 132, 136, 138, 139 - 140, 143, 147, 157, 160, 173, 174 - 176, 179, 180, 183, 187, 207, 208, 227, 269, 272 - 273, 293 - 294, 297 - 298, 329, 333 - 336, 369, 385, 388, 406, 446 - 447, 453, 479, 494, 505 - 506.

[I-ôn-lô-xơ, G.] Bức-lanh, ngày 5 tháng Chín. - [Юлос, Г.] Берлин, 5 сентября. - "Русские Ведомости", М., 1905, № 247, 11 сентября, стр. 3-4, в отд.: Иностранные известия. Подпись: I. - 369 - 374.

In-đê-rê-n-đê-n-tơ. Hiến pháp giả hiệu và hình thức đấu tranh tiếp tục. - Индепендент. Лжеконституция и форма дальнейшей борьбы. - "Освобождение", Париж, 1905, № 76, 15 (2) сентября, стр. 444-445. - 346 - 348, 349.

Kế hoạch vận động các hội đồng địa phương của báo "Tia lửa" - План земской кампании "Искры" - xem Thư gửi các tổ chức đảng.

L. M. - Л. М. - xem Mác-tốp, L.

Lập trường của chúng ta trong vấn đề khởi nghĩa vũ trang. - Наша позиция в вопросе о вооруженном восстании. Письмо к редактору "Освобождения". - "Освобождение", Париж, 1905, № 74, 26 (13) июля, стр. 398-402. Подпись: Освобожденец. - 213, 220, 243, 262, 323 - 324, 342, 495, 496, 502.

[Lây-tây-den, G. Đ.] Người thuộc phái Ghe-đơ. Cách mạng ở thành thị. - [Лейтэйзен, Г. Д.] Гедист. Городская революция. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 9, 26 (13) июля, 1-2. - 173, 244.

[Lê-nin, V. I.] Anh chàng thuộc phái tự do có tính ân cần. [Труєн đơn]. - [Ленин, В. И.] Услужливый либерал. [Листовка]. Изд-во соц-дем. партийной литературы В. Бонч-Бруевича и Н. Ленина. [Женева], кооп. тип., [ноябрь 1904]. 4 стр. (РСДРП). - 69, 139.

- Ba hiến pháp hay là ba chế độ nhà nước. [Труєн đơn]. - Три конституции или три порядка государственного устройства. [Листовка]. Б. м., изд. газ. "Пролетарий", [24 июня 1905]. 1 стр. (РСДРП). - 198.

- Bàn về chính phủ cách mạng lâm thời. Bài báo thứ nhất: Plê-kha-nốp tra cứu lịch sử. - О временном революционном правительстве. Статья первая: Историческая справка Плеханова. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 2, 3 июня (21 мая), стр. 2-4. - 143 - 144.

- Bàn về chính phủ cách mạng lâm thời. Bài báo thứ hai: ChỜ từ dưới lên thôi hay đồng thời cả từ dưới lên trên lẫn từ trên xuống? - О временном революционном правительстве. Статья вторая: Только снизу или снизу и сверху? - "Пролетарий", Женева, 1905, № 3, 9 июня (27 мая), стр. 3-4. - 80 - 81, 105.

- Bè bạn gặp nhau. - Встреча друзей. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 18, 26 (13) сентября, стр. 1. - 329, 346.

- Bọn Khle-xta-cốp ở nước ta. - Наши Хлестаковы. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 9, 26 (13) июля, стр. 6, в отд.: Из партии. - 269.

- Bước lùi thứ ba. - Третий шаг назад. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 6, 3 июля (20 июня), стр. 3-4. - 175, 184, 207.

- *Cách mạng dạy chúng ta. - Революция учит.* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 9, 26 (13) июля, стр. 1. - 3.
- *Sơ lược lĩnh ruộng đất của phái tự do. - Аграрная программа либералов.* - "Вперед", Женева, 1905, № 15, 20 (7) апреля, стр. 1. - 279.
- *[Dự thảo nghị quyết về thái độ đối với phong trào nông dân]. - [Проект резолюции об отношении к крестьянскому движению].* - "Вперед", Женева, 1905, № 11, 23 (10) марта, стр. 1, в ст.: [Ленин, В. И.] Пролетариат и крестьянство. - 272.
- *Đảng dân chủ - xã hội và chính phủ cách mạng lâm thời. - Социал-демократия и временное революционное правительство.* - "Вперед", Женева, 1905, № 13, 5 апреля (23 марта), стр. 3-4; № 14, 12 апреля (30 марта), стр. 3-4 - 53, 85, 90, 91, 97.
- *Đấu tranh cách mạng và hành động mới giới của phái tự do. - Революционная борьба и либеральное мажорство.* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 3, 9 июня (27 мая), стр. 1-2. - 10, 297.
- *Giai cấp vô sản và nông dân. - Пролетариат и крестьянство.* - "Вперед", Женева, 1905, № 11, 23 (10) марта, стр. 1. - 272, 279.
- *Gửi Ban thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa ở Bruy-xen. [Ngày 11 (24) tháng Bảy 1905]. Bản thảo¹.* - *B Секретариат Международного социалистического бюро в Брюсселе. [11 (24) июля 1905 г.].* Рукопись. - 388.
- *Gửi năm ủy viên Ban chấp hành trung ương. Ngày 5 (18) tháng Tám 1904. Bản thảo².* - *Пяти членам Центрального Комитета. 5 (18) августа 1904 г.* Рукопись. - 185.
- *Hai sách lược của đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ. - Две тактики социал-демократии в демократической революции.* Изд. ЦК РСДРП, Женева, тип. партии, 1905. VIII, 108 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. - 168, 219 - 220, 227, 290, 329 - 330, 369.

¹ Xem V. I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 47, tr 43 - 47.

² Công bố lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, tập XV, 1930, tr. 111 - 112.

- * [Lê-nin, V. I.] Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ. - [Ленин, В. И.] Две тактики социал-демократии в демократической революции. - *В кн.: [Ленин, В. И.] Вл. Ильин. За 12 лет. Собрание статей. Т. 1. Два направления в русском марксизме и русской социал-демократии. Спб., тип. Безобразова, [1907], стр. 387-469. На тит. л. год изд.: 1908.* - 22.
- *Làm gì? Những vấn đề cấp bách trong phong trào chúng ta. - Что делать? Наболевшие вопросы нашего движения.* Stuttgart, Dietz, 1902. VII, 144 стр. После загл. авт.: Н. Ленин. - 71, 75, 177 - 179, 326.
- *Lời ban biên tập. - От редакции.* [Заявление редакции "Искры". Листовка. Лейпциг], тип. "Искры", 1900. 2 стр. (РСДРП). - 69.
- *Lời ban biên tập. - От редакции.* [Редакционное послесловие к резолюции Саратовского комитета о III съезде РСДРП]. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 10, 2 августа (20 июля), стр. 6, в отд.: Из партии. - 272.
- *Mác bàn về phong trào "chia đều ruộng đất" ở Mỹ. - Маркс об американском "черном переделе".* - "Вперед", Женева, 1905, № 15, 20 (7) апреля, стр. 1-2. - 279.
- *Một liên minh công nhân cách mạng mới. - Новый революционный рабочий союз.* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 4, 17 (4) июня, стр. 2-4. - 102.
- *Nền chuyên chính dân chủ cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân. - Революционная демократическая диктатура пролетариата и крестьянства.* - "Вперед", Женева, 1905, № 14, 12 апреля (30 марта), стр. 1. - 53, 84, 85, 90, 91, 143 - 144.
- *- *Nghị quyết về khởi nghĩa vũ trang [thông qua tại Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. - Резолюция о вооруженном восстании, [принятая на III съезде РСДРП].* - *В кн.: Извещение о III съезде Российской социал-демократической рабочей партии. С прилож. устава партии и главнейших резолюций, принятых III съездом.* Изд. ЦК РСДРП. Женева кооп. тип., 1905, стр. 9-10. (РСДРП). Под общ. загл.: Главнейшие резолюции. - 76 - 77, 122, 136, 138, 173, 174 - 175, 176, 179, 182 - 183, 227, 326.
- *Nhiệm vụ của những người dân chủ - xã hội Nga. - Задачи русских социал-демократов.* Изд. 2-е. С предисл. автора и П. Б. Аксель-

- рода. Изд. Загран. лиги русск. революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1902. XI, 24 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. - 176, 326.
- *Những bước phân biệt đầu tiên của giai cấp tư sản. - Первые шаги буржуазного предательства.* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 5, 26 (13) июня, стр. 1. - 10.
 - *Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do. - Гонимели земства и Аннибалы либерализма.* - "Заря", Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 60-100. Подпись: Т. П. - 148.
 - *"Những nhà cách mạng" đeo găng trắng. - "Революционеры" в белых перчатках.* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 5, 26 (13) июня, стр. 6. - 57, 239 - 240.
 - *Những nhiệm vụ dân chủ của giai cấp vô sản cách mạng. - Демократические задачи революционного пролетариата.* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 4, 17 (4) июня, стр. 1. - 10, 297.
 - *Phái "Giải phóng" và phái "Tia lửa" mới, phái quân chủ và phái Gi-rông-đanh. - Освобожденцы и новоискровцы, монархисты и жирондисты.* - "Вперед" Женева, 1905, № 9, 8 марта (23 февраля), стр. 3. - 69.
 - *Phái hội đồng địa phương "tự do chủ nghĩa" đã quay đầu lại rồi ư? - "Либеральные" земцы уже идут на попятный?* - "пролетарий", Женева, 1905, № 14, 29 (16) августа, стр. 6, в отд.: Последние известия. - 346.
 - *Quân đội cách mạng và chính phủ cách mạng. - Революционная армия и революционное правительство.* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 7, 10 июля (27 июня), стр. 1. - 173, 217 - 218.
 - *" Sự thống nhất của Nga hoàng với nhân dân, và sự thống nhất của nhân dân với Nga hoàng". - "Единение царя с народом и народа с царем".* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 14, 29 (16) августа, стр. 1. - 296, 316.
 - *Sự trình bày rõ về một kế hoạch mơ hồ nhất. - Самое ясное изложение самого путаного плана.* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 15, 5 сентября (23 августа), стр. 2-3. - 251, 306.

- Lê-nin, V. I. Tẩy chay Đu-ma Bu-lu-ghin và khởi nghĩa. - Ленин, В. И. Бойкот булыгинской Думы и восстание.* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 12, 16 (3) августа, стр. 1. - 229, 237, 249 - 250, 253, 257, 262, 316, 319, 323, 327, 348, 500, 502, 510, 511.
- *Theo đuôi giai cấp tư sản quân chủ hay là đứng đầu giai cấp vô sản cách mạng và nông dân? - В хвосте у монархической буржуазии или во главе революционного пролетариата и крестьянства?* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 15, 5 сентября (23 августа), стр. 1-2. - 265, 316, 343, 461 - 462, 464.
 - *Thuyết về sự phát sinh tự nhiên. - Теория самопроизвольного зарождения.* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 16, 14 (1) сентября, стр. 4. - 316, 382 - 383, 410.
 - *Thư gửi các đại diện của Ban chấp hành trung ương và các uỷ viên các ban chấp hành Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã phát biểu ủng hộ phái đa số trong Đại hội II của đảng. Ngày 5 (18) tháng Tám 1905. Bản thảo¹. - Письмо к агентам ЦК и членам комитетов РСДРП, высказавшимся за большинство II партийного съезда. 5 (18) августа 1905, г. Рукопись. - 185.*
 - *Thư gửi Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. [Ngày 20 tháng Năm (2 tháng Sáu) 1905]. Bản thảo². - Письмо Международному социалистическому бюро. [20 мая (2 июня) 1905 г.]. Рукопись. - 387.*
 - *[Thư gửi Glê-bốp (V. A. Nô-xốp). Ngày 29 tháng Tám (11 tháng Chín) 1904]. - [Письмо Глебову (В. А. Носкову). 29 августа (11 сентября) 1904 г.]. - В кн.: Шахов, Н. [Малинин, Н. И.] Борьба за съезд. (Собрание документов). Женева, кооп. тип., 1904, стр. 94-99. (РСДРП). - 185.*
 - * - *VI. I-lin. Trong 12 năm. - Вл. Ильин. За 12 лет. Собрание статей. Т. 1. Два направления в русском марксизме и русской социал-демократии. Спб., тип. Безобразова, [1907]. XII, 471 стр. На тит. л. год изд.: 1908. - 22.*
 - *[Tuyên bố của Ban biên tập báo "Tia lửa"]. - [Заявление редакции "Искры"] - хет Lê-nin, V. I. Lời ban biên tập.*

¹ Công bố lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, tập XV, 1930, tr. 113 - 115.

² Xem V. I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 250.

- Từ chủ nghĩa dân túy đến chủ nghĩa Mác. - От народничества к марксизму. - "Вперед", Женева, 1905, № 3, 24 (11) января, стр. 2. - 357.
- Về cương lĩnh ruộng đất của chúng ta. (Thư gửi Đại hội III). - О нашей аграрной программе. (Письмо III съезду). - "Вперед", Женева, 1905, № 12, 29 (16) марта, стр. 1-2. Подпись. -ъ. - 279.
- Lời ban biên tập. [Chú thích cho Bức thư ngõ gửi các đồng chí ở nước ngoài của nhóm dân chủ - xã hội gồm cán bộ các vùng giáp giới tỉnh Ca-dan, Xim-biéc-xơ và Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt]. - От редакции. [Примечание к Открытому письму к заграничным товарищам от социал-демократической группы работников смежных окраин Казанской, Симбирской и Нижегородской губ.]. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 19, 3 октября (20 сентября), стр. 3. - 485.
- Lời ban biên tập [báo "Tia lửa". Lời tựa]. - От редакции ["Искры". Предисловие]. - В кн.: Конференция кавказских социал-демократических рабочих организаций. Женева, тип. партии, 1905, стр. 1-2. (РСДРП). - 104 - 105, 109 - 110, 122, 123, 290 - 291.
- * [Lời kêu gọi của Ban chấp hành trung ương Liên minh giải phóng Nga gửi công nhân nói về việc thành lập Liên minh giải phóng Nga. Truyền đơn]. - [Воззвание ЦК Российского освободительного союза к рабочим об основании РОС. Листовка]. Б. м., изд. ЦК РОС, [1905]. 1 стр. - 102.
- * [Lời kêu gọi của Ban chấp hành trung ương Liên minh giải phóng Nga, không ghi cụ thể đối tượng kêu gọi, trong đó nêu rõ mục tiêu và tính chất của Liên minh giải phóng Nga. Truyền đơn]. - [Воззвание ЦК Российского освободительного союза без обращения, излагающее цели РОС и его характер. Листовка]. Б. м., изд. ЦК РОС, [1905]. 1 стр. - 102.
- "Lời nói", Xanh Pê-téc-bua. - "Слово", Спб. - 191.
- 1905, № 196, 3 (16) июля, стр. 2. - 191.
- 1905, № 198, 5 (18) июля, стр. 2 - 3. - 191.
- Lu-na-tsác-xki, A. V. Công xã Pa-ri và nhiệm vụ của chuyên chính dân chủ. - Луначарский, А. В. Парижская коммуна и задачи демократической диктатуры. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 8, 17 (4) июля, стр. 1-2. - 169.

- Hai kẻ theo chủ nghĩa tự do. - Два либерала. (Баллада). - "Пролетарий", Женева, 1905, № 16, 14 (1) сентября, стр. 4. - 302.
- Mác, C. Dự luật về việc bãi bỏ những đăm phụ phong kiến - Маркс, К. Законопроект об отмене феодальных повинностей - хет Marx, K. Köln, 29. Juli.
- Dự luật về việc bãi bỏ những đăm phụ phong kiến - Законопроект об отмене феодальных повинностей - хет Marx, K. Das Ministerium Hansemann.
- Giai cấp tư sản và cuộc phản cách mạng. II. - Буржуазия и контрреволюция. II. - хет Marx, K. Köln, II. Dezbr.
- Khủng hoảng và phản cách mạng. Кризис и контрреволюция. - хет Marx, K. Köln, 13. Sept.
- Ngày 18 tháng Sương mù của Lu-i Vô-na-rác-tơ. - 18-ое брюмера Луи Бонапарта. С предисл. Ф. Энгельса. Пер. с 3-го немецкого издания Б. Кричевского. Женева, Куклин, 1905. 123 стр. (№ 46 - "Б-ка Русского Пролетария." - № 46). - 411, 415.
- Tuyên bố. - Заявление - хет Marx, K. Köln, den 14. April.
- Vụ án xử những người cộng sản ở Cô-lô-nơ. - Кёльнский процесс коммунистов. С введением Ф. Энгельса и документами. Пер. с нем. Спб., "Молот", 1906. 125 стр. - 144.
- Mác, C. và Ăng-ghen, Ph. Cương lĩnh của đảng dân chủ - cấp tiến ở Phran-pho và của cánh tả Phran-pho. - Маркс, К. и Энгельс, Ф. Программы радикально-демократической партии во Франкфурте и франкфуртской левой - хет Marx, K. và Engels, F. Die deutsche Nationalversammlung.
- Cương lĩnh của đảng dân chủ - cấp tiến ở Phran-pho và của cánh tả Phran-pho. - Программы радикально-демократической партии во Франкфурте и франкфуртской левой - хет Marx, K. và Engels, F. Köln, 6. Juni.
- [Mác-tốp, L.] Chế độ tự quản cách mạng của các công dân. - [Мартов, Л.] Революционное самоуправление граждан. - "Социал-Демократ", [Женева], 1905, № 12, 18 августа, стр. 1-3. - 462, 501.
- "Chủ nghĩa hiện thực" của phái tự do. - Либеральный "реализм". - "Искра", [Женева], 1905, № 102, 15 июня, стр. 1-2. - 139, 489.

- *Khởi nghĩa ở Hắc-hải*. - *Черноморское восстание*. - "Искра", [Женева], 1905, № 104, 1 июля, стр. 1. - 6.
- *Vấn đề trước mắt*. Đảng công nhân và "việc cướp chính quyền", nhiệm vụ trước mắt của chúng ta. - *На очереди*. Рабочая партия и "захват власти", как наша ближайшая задача. - "Искра", [Женева], 1905, № 93, 17 марта, стр. 2 - 5. Подпись: Л. М. - 85, 182, 294, 298, 382.
- *Vấn đề trước mắt*. "Tây chay" Đu-ma và chế độ tự quản cách mạng của nhân dân. - *На очереди*. "Бойкот" Думы и революционное самоуправление народа. - "Искра", [Женева], 1905, № 109, 29 августа, стр. 2 - 5. Подпись Л. М. - 462, 513.
- *Vấn đề trước mắt*. Về đơn thuốc cách mạng. - *На очереди*. По поводу революционной рецептуры. - "Искра", [Женева], 1905, № 107, 29 июля, стр. 3 - 5. Подпись: Л. М. - 244.
- Mác-tư-nớp, A. Hai nền chuyên chính*. - *Мартынов, А. Две диктатуры*. Изд. РСДРП. Женева, тип. партии, 1905. 68 стр. (РСДРП). - 19 - 20, 23, 69, 81, 84, 110, 125, 144 - 145.
- *Sách báo có tính chất tố cáo và cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản*. - *Обличительная литература и пролетарская борьба* ("Искра", №№ 1-5), - "Рабочее Дело", Женева, 1901, № 10, стр. 37 - 64. - 145.
- *Tiền đồ cách mạng*. - *Революционные перспективы*. - "Искра", [Женева], 1905, № 95, 31 марта, стр. 2-6. - 93.
- *Trong cuộc đấu tranh với lương tri mác-xít*. - *В борьбе с марксистской совестью*. - "Искра", [Женева], 1905, № 102, 15 июня, стр. 2-4; № 103, 21 июня, стр. 2-3. - 144 - 146, 153 - 154, 156, 489, 490.
- Mác-xây-e*. - *Марсельеза*. - 393, 433.
- Men-si-cốp, M. Nỗi lo âu*. - *Меньшиков, М. Тревога*. - "Новое Время", Спб., 1905, № 10625, 30 сентября (13 октября), стр. 3. - 472.
- Mi-li-u-cốp, P. N. Đi hay không đi đến Đu-ma nhà nước?* - *Милоков, П. Н. Идти или не идти в Государственную думу?* - "Освобождение", Париж, 1905, № 75, 19 (6) августа, стр. 417-418. Подпись: -сс-.- 254 - 255, 304, 501.

- N-ch. Sự phân liệt trong Đảng xã hội dân chủ Nga*. - *Н-ч. Раскол в русской социал-демократии*. - "Освобождение", Париж, 1905, № 72, 21 (8) июня, стр. 356-357. - 6, 68 - 69, 134 - 136, 138, 141, 142 - 143, 175 - 176, 179, 187 - 188, 489.
- Na-đê-giơ-đin, L. Đêm trước của cách mạng*. - *Надеждин, Л. Канун революции* - *хет* Đêm trước của cách mạng.
- Nê-cra-xốp, N. A. Ai là người sống sung sướng trên đất Nga*. - Некрасов, Н. А. Кому на Руси жить хорошо. - 525.
- Nghị quyết của Ban chấp hành đảng bộ Cô-xtơ-rô-ma* [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về quyền đại diện của G. V. Plê-kha-nốp trong Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa]. - Резолюция Костромского комитета [РСДРП относительно представительства Г. В. Плеханова в МСБ]. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 20, 10 октября (27 сентября), стр. 8, в отд.: Из партии. - 389.
- [*Nghị quyết của Ban chấp hành đảng bộ Ха-ra-tốp Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về Đại hội III của đảng*]. - [Резолюция Саратовского комитета РСДРП о III съезде партии]. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 10, 2 августа (20 июля), стр. 6, в отд.: Из партии. - 272 - 273.
- * [*Nghị quyết của Ban chấp hành đảng bộ Ха-ra-tốp Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về Đại hội III của đảng*. Truyền đơn. Ха-ra-tốp, 1905]. - [Резолюция Саратовского комитета РСДРП о III съезде партии. Листовка. Саратов, 1905]. 1 стр. (РСДРП). Подпись: Саратовский комитет РСДРП. - 272 - 273.
- * [*Nghị quyết [của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga] về bộ phận những người đã ly khai ra khỏi đảng*. - Резолюция [III съезда РСДРП] об отколовшейся части партии. - В кн.: Извещение о III съезде Российской социал-демократической рабочей партии. С прилож. устава партии и главнейших резолюций, принятых III съездом. Изд. ЦК РСДРП. Женева, кооп. тип., 1905, стр. 13-14. (РСДРП). Под общ. загл.: Главнейшие резолюции. - 25 - 26.
- Nghị quyết [của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga] về chính phủ cách mạng lâm thời*. - Резолюция [III съезда РСДРП] о временном революционном правительстве. - Там же, стр. 10. - 10, 12 - 13, 13 - 22, 28 - 29, 31 - 35, 40, 41, 87, 91, 92, 98, 116, 122, 157, 173, 180, 182, 183, 227, 293 - 294, 297 - 298, 489.

- Nghị quyết [của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga] về Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng. - Резолюция [III съезда РСДРП] о Центральном Органе партии. - Там же, стр. 19. - 29, 187.*
- Nghị quyết [của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga] về khởi nghĩa vũ trang - Резолюция [III съезда РСДРП] о вооруженном восстании - хет Lê-nin, V. I. Nghị quyết về khởi nghĩa vũ trang thông qua tại Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.*
- Nghị quyết [của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga] về thái độ đối với phái tự do. - Резолюция [III съезда РСДРП] об отношении к либералам. - Там же, стр. 14-15. - 59 - 60, 101, 334.*
- Nghị quyết [của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga] về thái độ đối với phong trào nông dân. - Резолюция [III съезда РСДРП] об отношении к крестьянскому движению. - Там же, стр. 12-13. - 41, 100, 272, 277 - 282, 453.*
- Nghị quyết [của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga] về thái độ đối với sách lược của chính phủ trong đêm trước cách mạng. - Резолюция [III съезда РСДРП] об отношении к тактике правительства накануне переворота. - Там же, стр. 11. - 28, 98.*
- Nghị quyết [của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga] về vấn đề hoạt động chính trị công khai của đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. - Резолюция [III съезда РСДРП] по вопросу об открытом политическом выступлении РСДРП. - Там же, стр. 11-12. - 99, 530.*
- [Nghị quyết của đại hội của "Liên minh các hội liên hiệp". - [Резолюция съезда "Союза союзов"]. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 14, 29 (16) августа, стр. 3, в отд.: Из общественной жизни. Под загл.: Петербург. - 252, 253, 254, 501.*
- Nghị quyết của Đu-ma Kéc-tơ về vụ tàn sát ở thành phố. - Резолюция Керченской думы по поводу погрома в горозе - хет Pour les israélites.*
- [Nghị quyết của hội nghị các tổ chức dân chủ - xã hội ở Nga về thái độ đối với Đu-ma nhà nước. Ngày 7 - 9 (20 - 22) tháng Chín 1905]. - [Резолюция конференции социал-демократических организаций в России об отношении к Государственной думе. 7-9 (20-22) сен-*

- тября 1905 г.]. В листовке: В сентябре состоялась междупартийная конференция социал-демократических партий России ... Изд. ЦК. Б. м., тип. партии, октябрь 1905, стр. 1-2. (РСДРП). - 430.*
- Nghị quyết [của hội nghị các tổ chức ở nước ngoài của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. - Резолюция [конференции заграничных организаций РСДРП]. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 12, 16 (3) августа, стр. 6, в отд.: Из партии. - 223.*
- Nghị quyết [của hội nghị các tổ chức ở nước ngoài của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Truyền đơn]. - Резолюция [конференции заграничных организаций РСДРП, Листовка]. Б. м. [1905]. 2 стр. Гектограф. - 223.*
- * Nghị quyết của hội nghị sáng lập của các tổ chức miền Nam về Đu-ma nhà nước. - Резолюция учредительной конференции южных организаций по поводу Государственной думы. - В листовке: [Решения южнорусской учредительной конференции РСДРП. Августа 1905 г.]. Б. м., [1905], стр. 3-5. Гектограф. - 384, 416, 443 - 448, 449 - 458, 460, 461, 466, 479, 516, 534.*
- Nghị quyết của hội nghị sáng lập của các tổ chức miền Nam về Đu-ma nhà nước. - Резолюция учредительной конференции южных организаций по поводу Государственной думы. - В кн.: Решения южнорусской учредительной конференции Российской СДРП. Августа 1905 года. Женева, тип. партии, 1905, стр. 8-10. (РСДРП). - 466.*
- Nghị quyết [của hội nghị sáng lập của các tổ chức miền Nam] về "nhóm thống nhất". - Резолюция [учредительной конференции южных организаций] об "объединительной группе". - В листовке: [Решения южнорусской учредительной конференции РСДРП. Августа 1905 г.]. Б. м., [1905], стр. 6. Гектограф. - 385.*
- Nghị quyết [của hội nghị sáng lập của các tổ chức miền Nam] về quyền đại diện của đảng Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. - Резолюция [учредительной конференции южных организаций] по поводу представительства Росс. партии в Интернациональном социалистическом бюро. - Там же, стр. 1. - 386, 387, 389.*
- Nghị quyết [của hội nghị sáng lập của các tổ chức miền Nam về thành phần ban biên tập báo "Tia lửa"]. - Резолюция [учредительной*

- конференции южных организаций о составе редакции "Искры"]. - Там же, стр. 6. - 384.
- Nghị quyết [của hội nghị sáng lập của các tổ chức miền Nam về thành phần ban biên tập báo "Tia lửa"]. - Резолюция [учредительной конференции южных организаций о составе редакции "Искры"]. - Там же, стр. 6-7. - 384.*
- Nghị quyết [của hội nghị sáng lập của các tổ chức miền Nam] về việc đồng chí Plê-kha-nốp rút ra khỏi ban biên tập báo "Tia lửa". - Резолюция [учредительной конференции южных организаций] по поводу выхода тов. Плеханова из редакции "Искры" - Там же, стр. 7. - 384.*
- [Nghị quyết của nhóm Ma-ri-u-rôn Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về sách lược đối với Đu-ma nhà nước]. - [Резолюция Мариупольской группы РСДРП о тактике по отношению к Государственной думе]. - "Искра", [Женева], 1905, № 109, 29 августа, стр. 1, в ст.: [Дан, Ф.] К вопросу о Государственной думе. - 513.*
- Nghị quyết được thông qua ngày 3 tháng Năm tại cuộc họp cổ động của khu phố ở Pê-téc-bua. - Резолюция, принятая 3 мая на агитаторском собрании городского района в Петербурге. - "Искра", [Женева], 1905, № 100, 15 мая, стр. 8, в отд.: Из партии. - 136.*
- "Người con của Tổ quốc" ("Thời đại chúng ta"), Xanh Pê-téc-bua. - "Сын Отечества" ("Наши дни"), Спб. - 47.*
- "Người dân chủ - xã hội", [Giơ-ne-vơ]. - "Социал-демократ", [Женева], 1905, № 12, 18 августа, стр. 1-3. - 462, 501.*
- "Người dân chủ - xã hội", [Ti-phlít]. - "Социал-демократ", [Тифлис]. На грузинском яз. - 62.*
- 1905, № 1, 7 (20) апреля, стр. 7-8. На грузинском яз. - 27, 60, 61 - 66.
- Người ta nói ba hoa quá nhiều rồi! - Довольно наболтались! - "Пролетарий", Женева, 1905, № 11, 9 августа (27 июля), стр. 3-4, в отд.: Из общественной жизни. - 498.*
- "Người vô sản", Giơ-ne-vơ. - "Пролетарий", Женева. - 29, 71, 141, 144, 146, 156, 187, 198, 211, 227, 248, 249, 252, 256, 290, 295, 299, 304, 312, 313 - 315, 317, 329, 350, 369, 390, 401 - 403, 407, 430, 490, 485, 493, 494, 500, 509.*

- 1905, № 2, 3 июня (21 мая), стр. 2-4. - 143 - 144.
- 1905, № 3, 9 июня (27 мая), стр. 1-2, 3-4. - 10, 81, 105, 297.
- 1905, № 4, 17 (4) июня, стр. 1, 2-4, 6. - 10, 102, 297.
- 1905, № 5, 26 (13) июня, стр. 1, 5-6. - 10, 57, 239 - 240, 387, 407.
- 1905, № 6, 3 июля (20 июня), стр. 3-4. - 175, 184, 207.
- 1905, № 7, 10 июля (27 июня), стр. 1. - 173, 217, 495.
- 1905, № 8, 17 (4) июля, стр. 1-2, 3-4, 5. - 169, 173, 203, 225, 493.
- 1905, № 9, 26 (13) июля, стр. 1-2, 6. - 3, 173, 244, 269.
- 1905, № 10, 2 августа (20 июля). - 494.
- 1905, № 10, 2 августа (20 июля), стр. 1, 6. - 272.
- 1905, № 11, 9 августа (27 июля), стр. 2-4. - 223, 493, 497 - 498.
- 1905, № 12, 16 (3) августа, стр. 1, 6. - 223, 229, 237, 249 - 250, 253, 257, 262, 316, 319, 323, 327, 348, 500, 502, 510, 511.
- 1905, № 13, 22 (9) августа, стр. 3, 4, 5, 6. - 225, 227, 241, 244, 511.
- 1905, № 14, 29 (16) августа, стр. 1, 3, 4, 6. - 241, 247, 252, 254, 255, 296, 316, 346, 501.
- 1905, № 15, 5 сентября (23 августа), стр. 1-3. - 251, 265, 271, 306, 316, 343, 461 - 462, 464.
- 1905, № 16, 14 (1) сентября, стр. 4. - 302, 316, 382 - 383, 410.
- 1905, № 17, [между 14 и 26 (1 и 13) сентября]. На № 17 дата: 14 (1) сентября 1905 г. - 316.
- 1905, № 18, 26 (13) сентября, стр. 1, 2. - 329, 346.
- 1905, № 19, 3 октября (20 сентября), стр. 3. - 485.
- 1905, № 20, 10 октября (27 сентября), стр. 3, 4, 8. - 380, 389, 390.
- 1905, № 21, 17 (4) октября, стр. 1-2. - 467.
- 1905, № 23, 31 (18) октября. - 475.
- "Nhật ký người dân chủ - xã hội". Giơ-ne-vơ. - "Дневник Социал-демократа", Женева, 1905, № 2, август, стр. 10-49. - 329, 406, 448 - 449, 451 - 452, 461.*

Những nghị quyết chủ yếu nhất [của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. - Главнейшие резолюции III съезда РСДРП]. - В кн.: Извещение о III съезде Российской социал-демократической рабочей партии. С прилож. устава партии и главнейших резолюций, принятых III съездом. Изд. ЦК РСДРП. [Женева], кооп. тип., 1905, стр. 7-20. (РСДРП). - 6, 7, 40, 98, 120, 122 - 123, 136, 138, 268 - 269, 329, 380, 385, 387.

"Những người bên-sê-vích" lộn trái ra. - "Большевики" наизнанку. - "Искра", [Женева], 1905, № 105, 15 июля, стр. 3-5. - 203 -205, 209 - 210.

Những quyết định của hội nghị sáng lập miền Nam nước Nga Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. - Решения южнорусской учредительной конференции Российской СДРП. Август 1905 года. Женева, тип. партии, 1905. 16 стр. (РСДРП). - 466.

** [Những quyết định của hội nghị sáng lập miền Nam nước Nga Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tháng Tám 1905. Truyền đơn]. - [Решения южнорусской учредительной конференции РСДРП. Август 1905 г. Листовка]. Б. м., [1905]. 8 стр. Гектограф. - 384, 385, 386, 387, 389, 416, 443 - 448, 449 - 458, 460, 461, 466, 479, 516, 534.*

Ni-cô-la-ép, P. Cách mạng ở Nga. - Николаев, П. Революция в России. Изд. ЦК РСДРП. Женева, тип. партии, 1905. 30 стр. (РСДРП). - 224.

Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt. - Нижний Новгород. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 13, 22 (9) августа, стр. 4, в отд.: Из общественной жизни. - 241, 511.

"Nước Nga", Xanh Pê-téc-bua. - "Русь", Спб. - 509.

- 1905, № 180, 6 (19) августа, стр. 2. - 233 - 234, 238, 498.

- 1905, № 181, 7 (20) августа, стр. 6. - 239, 497.

- 1905, № 187, 13 (26) августа, стр. 2. - 331.

- 1905, № 218, 13 (26) сентября, стр. 2-3. - 474.

"Nước Nga cách mạng", [Giơ-ne-vơ]. - "Революция Россия", [Женева], 1904, № 46, 5 мая, стр. 1-3. - 4, 7, 68, 357, 359 - 360.

"Nước Nga cổ", Xanh Pê-téc-bua. - "Русская Старина", Спб. - 36.

Nước Nga đang tổ chức. - Россия организуется. - "Освобождение", Париж, 1905, № 74, 26 (13) июля, стр. 396-398. - 213.

Pác-vu-xơ. Đảng dân chủ - xã hội và Đu-ma Nhà nước. - Парvus. Социал-демократия и Государственная дума. - "Искра", [Женева], 1905, № 110, 10 сентября, стр. 1-2. - 306, 307, 312, 448, 479, 515, 534.

- Đảng dân chủ - xã hội và Đu-ma Nhà nước. - Социал-демократия и Государственная дума. Отдельный оттиск из № 110 "Искры". [Женева], тип. партии, [1905]. 2 стр. - 316 - 336, 513.

- Không cần Nga hoàng, nhưng chính phủ phải là của công nhân. - Без царя, а правительство - рабочее. [Листовка]. [Женева], тип. партии, [1905]. 4 стр. - 334.

Phòng ngự hay tấn công? - Оборона или наступление? - хет Đan, Ph. Phòng ngự hay tấn công?

Phụ trương cho báo " Tư tưởng công nhân" [số 9]. - Отдельное приложение к "Рабочей Мысли" [№ 9]. Изд. Петербургского "Союза". Пб., тип. Киршбаума, сентябрь, 1899. 36 стр. - 108.

Phương án tổ chức Ủy ban chiến đấu. - Схема организации Боевого комитета - хет Хсơ-rúp-ních, N. A. Sơ cấu, kế hoạch công tác của Ủy ban chiến đấu trực thuộc Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua và chương trình chuẩn bị chiến đấu.

Plê-kha-nốp, G. V. Điều đó có thể có được không? - Плеханов, Г. В. Возможно ли это? - "Товарищ", Спб., 1907, № 381, 26 сентября (9 октября), стр. 1. - 167.

- Điều không nên làm. - Чего не делать. - "Искра", [Женева], 1903, № 52, 7 ноября, стр. 1-2. - 68.

- [Gửi ban biên tập báo "Tia lửa". Ngày 16 (29) tháng Năm 1905]. - [В редакцию "Искры". 16 (29) мая 1905 г.]. - "Искра", [Женева], 1905, № 101, 1 июня, стр. 8, в отд.: Из партии. - 187, 387.

- [Gửi ban biên tập báo "Tia lửa". Ngày 16 (29) tháng Năm 1905]. - [В редакцию "Искры". 16 (29) мая 1905 г.]. - "Пролетарий", Женева, 1905, № 5, 26 (13) июня, стр. 6, в отд.: Из партии. - 387.

Kế hoạch vận động các hội đồng địa phương - План земской кампании - хет Plê-kha-nốp, G. V. Về sách lược của chúng ta đối với

cuộc đấu tranh của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa chống chế độ Nga hoàng.

- *Những đoạn chọn lọc trong trao đổi thư từ với bạn bè.* (Thư gửi ban biên tập báo "Người vô sản"). - *Выбранные места из переписки с друзьями.* (Письмо в редакцию газеты "Пролетарий"). - "Дневник Социал-Демократа", Женева, 1905, № 2, август, стр. 10-37. - 329.
- *Những người anh em thù địch lẫn nhau.* - *Враждующие между собою братья.* - "Дневник Социал-Демократа", Женева, 1905, № 2, август, стр. 37-49. - 406, 448 - 449, 451 - 452, 461.
- [Thư gửi Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Ngày 3 (16) tháng Sáu 1905]. Bản thảo¹. - [Письмо в Международное социалистическое бюро. 3 (16) июня 1905 г.] Рукопись. - 387 - 388.
- * - *Về các cuộc biểu tình.* - *О демонстрациях.* - "Искра", [Мюнхен], 1902, № 14, 1 января, стр. 1. - 521.
- *Về sách lược của chúng ta đối với cuộc đấu tranh của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa chống chế độ Nga hoàng.* - *О нашей тактике по отношению к борьбе либеральной буржуазии с царизмом.* (Письмо к Центр. Комитету). Изд. РСДРП. Женева, тип. партии, 1905. 31 стр. (РСДРП). - 204.
- *Về vấn đề cướp chính quyền.* - *К вопросу о захвате власти.* (Небольшая историческая справка). - "Искра", [Женева], 1905, № 96, стр. 1-2. - 96 - 97, 165.

[*Pô-crôp-xki, M. N.*] *Giới trí thức trong các ngành chuyên môn và những người dân chủ - xã hội.* - [*Посровский, М. Н.*] *Профессиональная интеллигенция и социал-демократы.* (Письмо в редакцию). - "Пролетарий", Женева, 1905, № 13, 22 (9) августа, стр. 3. Подпись: Учитель. - 225 - 226.

[*Pô-tơ-rê-xốp, A. N.*] *Những sự rủi ro của chúng ta.* - [*Потресов, А. Н.*] *Наши злоключения.* - "Искра", [Женева], 1904, № 78, 20 ноября, стр. 2-6; 1905, № 98, 23 апреля, стр. 2-5; № 106, 18 июля,

¹ Công bố lần đầu trong truyền đơn: Bức thư thứ chín. Không ghi nơi xuất bản, [Cục của tỉnh miền Nam xuất bản], ngày 15 tháng Tám [1905], tr. 1.

- стр. 2-4; № 107, 29 июля, стр. 2-5; № 111, 24 сентября, стр. 2-3. Подпись: Старовер. - 64, 69, 101 - 102, 103, 258, 353.
- *Xta-rô-ve. Nghị quyết về thái độ đối với phái tự do.* - *Старовер.* Резолюция об отношении к либералам - *xem* Về thái độ đối với phái tự do (Xta-rô-ve).
- Prô-cô-pô-vích, X. N. Về vấn đề công nhân ở Nga.* - *Прокопович, С. Н. К рабочему вопросу в России.* Изд. Кусковой. Спб., тип. Гольдберга, 1905. 208 стр. - 141.
- Quy chế về bầu cử Đu-ma nhà nước.* - *Положение о выборах в Государственную думу.* - "Правительственный Вестник", Спб., 1905, № 169, 6 (19) августа, стр. 2-4. - 229, 230 - 231, 232, 233, 234 - 235, 248, 249, 263, 316, 319, 346, 348, 350, 375, 431, 478 - 479, 498, 503, 507.
- R. M. Thực tại của nước ta.* - *Р. М. Наша действительность.* (Рабочее движение, самодержавие, общество с его слоями [дворянство, крупная и мелкая буржуазия, крестьяне и рабочие] и общественная борьба). - В кн.: Отдельное приложение к "Рабочей Мысли" [№ 9]. Изд. Петербургского "Союза". Пб., тип. Киришбаума, сентябрь 1899, стр. 3-16. - 108.
- "*Rạng đông*", Xanh Pê-téc-bua. - "Рассвет", Спб. - 141 - 142.
- Rô-xtô-vê-txơ, X. Đã đến lúc rồi!* (Thư gửi các đồng chí). - *Ростовец, С. Пора!* (Письмо к товарищам). Отдельное приложение к №№ 73-74 "Искры", [Женева, 1904, № 73, 1 сентября; № 74, 20 сентября], стр. 6-7. - 139, 175.
- Rút từ báo chí Nga xuất bản ở nước ngoài.* - *Из русской заграничной печати.* - "Освобождение", Париж, 1905, № 69-70, 20 (7) мая, стр. 331 - 332. Подпись: Ред. - 68, 353.
- Sa-khốp, N. [Ma-li-nin, N. I.] Đấu tranh cho đại hội.* - *Шахов, Н. [Малинин, Н. И.] Борьба за съезд.* (Собрание документов). Женева, кооп. тип., 1904. 111 стр. - 185.
- [*Sa-ra-pốp, X. Ph.*] *Mát-xơ-va, ngày 6 tháng Tám.* [Xã luận]. - [*Шарапов, С. Ф.*] *Москва, 6 августа.* [Передовая]. - "Русское Дело", 1905, № 32, 6 августа, стр. 1-5. - 233 - 234, 498.
- * [*Se-xta-cốp, A.*] *Bức thư ngõ gửi Ban chấp hành trung ương và các đồng chí công tác ở nông thôn.* [Truyền đơn]. - [*Шестаков, А.*]

Открытое письмо ЦК-ту и товарищам, работающим в деревне. [Листовка]. [М., 1905]. 2 стр. Подпись.: Окружной организатор. - 273 - 278, 280, 282 - 283.

Sinh hoạt đảng. - *Из партии.* - "Искра", [Женева], 1905, № 104, 1 июля, стр. 7. - 185.

"*Sự nghiệp công nhân*", Gio-ne-vo. - "*Рабочее Дело*", Женева. - 74, 126.

- 1901, № 10, сентябрь, стр. 1-36, 37-64, 122-126. - 26, 74, 126, 145.

"*"Sự nghiệp công nhân" nhỏ nhỏ*", [Gio-ne-vo]. - "*Листок "Рабочего Дела"*", [Женева], 1901, № 6, апрель, стр. 1-6. - 74.

"*Sự nghiệp nước Nga*", Mát-xơ-va. - "*Русское Дело*", М., 1905, № 32, 6 августа, стр. 1-5. - 233 - 234, 498.

Tài chính nước Nga và cách mạng. - *Финансы России и революция.* - "Пролетарий", [Женева], 1905, № 15, 5 сентября (23 августа), стр. 2. - 271.

* *Thắng lợi đầu tiên của cách mạng.* - *Первая победа революции.* Российские граждане, рабочие и крестьяне! [Листовка, Женева, 1905]. 2 стр. (РСДРП). Подпись.: Редакция "Искры". - 174, 179, 180, 181 - 182.

* *Thông cáo về Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.* - *Извещение о III съезде Российской социал-демократической рабочей партии.* С прилож. устава партии и главнейших резолюций, принятых III съездом. Изд. ЦК РСДРП. Женева, кооп. тип., 1905. 20 стр. (РСДРП). - 6, 7, 10, 11 - 13, 13 - 22, 25 - 26, 27 - 28, 31 - 35, 40, 41, 58 - 60, 76 - 77, 88, 91, 92, 98, 99, 100, 101, 116, 120, 123, 136, 138, 157, 173, 174, 176, 179, 180, 182, 183, 186 - 187, 204, 206 - 207, 209, 223, 227, 268 - 269, 272, 277 - 282, 293 - 294, 297, 326, 329, 334, 380, 385, 387, 406, 453, 489, 494, 530.

"*Thời đại chúng ta*" - "*Наши Дни*" - хет "Người con của Tổ quốc".

"*Thời mới*", Xanh Pê-téc-bua. - "*Новое время*", Спб. - 368, 529.

- 1905, № 10526, 23 июня (5 июля), стр. 3. - 194, 199.

- 1905, № 10608, 13 (26) сентября, стр. 3. - 368 - 369, 373.

- 1905, № 10625, 30 сентября (13 октября), стр. 3. - 472.

Thư của ban biên tập báo "Tia lửa" gửi kiều bào ở ngoài nước. - *Письмо редакции "Искры" заграничным колониям.* Август 1905 г. Рукопись. - 269.

Thư của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gửi V. I. Lê-nin. Ngày 3 (16) tháng Mười 1905. Bản thảo¹. - *Письмо ЦК РСДРП В. И. Ленину.* 3 (16) октября 1905 г. Рукопись. - 430.

[*Thư của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gửi tiểu ban kỹ thuật và ban phát hành của báo "Tia lửa", Cơ quan ngôn luận trung ương cũ.*] [Ngày 20 tháng Năm 1905]. Bản thảo. - [*Письмо ЦК РСДРП в техническую комиссию и экспедицию бывшего ЦО "Искры"*]. [20 мая 1905 г.]. - Рукопись. - 184, 185.

Thư của một công nhân Ô-đét-xa - *Письмо одесского рабочего* - хет *Gửi tất cả các đồng chí công nhân giác ngộ.*

Thư gửi các tổ chức đảng. [Bức thư đầu tiên]. - *Письмо к партийным организациям.* [Письмо 1-е]. [Листовка]. Б. м., [ноябрь 1904]. 4 стр. (Только для членов партии). - 128, 204, 219, 334, 351.

Thư gửi các tổ chức đảng. [Bức thư thứ hai]. - *Письмо к партийным организациям.* [Письмо 2-е]. [Листовка]. Б. м., [декабрь 1904]. 4 стр. (Только для членов партии). - 204.

"*Tia lửa*". - "*Искра*", 1904. Отдельное приложение к №№ 73-74 "Искры", [Женева, 1904, № 73, 1 сентября; № 74, 20 сентября], стр. 6-7. - 139, 175.

- 1904, № 78, 20 ноября, стр. 2-6. - 64, 102, 103, 257, 353.

- 1905, № 93, 17 марта, стр. 2-5. - 85, 181 - 182, 294, 298, 382.

- 1905, № 95, 31 марта, стр. 2-6. - 93.

- 1905, № 96, 5 апреля, стр. 1-2. - 96 - 97, 165.

- 1905, № 98, 23 апреля, стр. 2-5. - 69, 353.

- 1905, № 100, 15 мая, стр. 8. - 27, 66, 136.

- 1905, № 101, 1 июня, стр. 8. - 187, 387.

- 1905, № 102, 15 июня. - 134.

¹ Công bố lần đầu năm 1934.

- 1905, № 102, 15 июня, стр. 1-4. - 139, 144 - 146, 153 - 154, 156, 489, 490.
 - 1905, № 103, 21 июня. - 134.
 - 1905, № 103, 21 июня, стр. 2-3. - 144 - 146, 156, 489, 490.
 - 1905, № 104, 1 июля, стр. 1, 7. - 6, 185.
 - 1905, № 105, 15 июля, стр. 2-5. - 203 - 206, 209 - 210.
 - 1905, № 106, 18 июля, стр. 1, 2-4. - 218 - 219, 222, 238, 250 - 251, 259, 261 - 262, 353, 382, 496, 500, 501, 502, 509, 515.
 - 1905, № 107, 29 июля, стр. 2-5. - 244, 353.
 - 1905, № 108, 13 августа, стр. 1-3. На № 108 дата: 13 июля 1905 г. - 168, 250 - 251, 256, 259, 294, 306, 382, 447, 478 - 479, 501, 502, 515, 534.
 - 1905, № 109, 29 августа, стр. 1-5. - 462, 465, 513.
 - 1905, № 110, 10 сентября, стр. 1-2. - 306, 307, 312, 448, 479, 515, 534.
 - 1905, № 111, 24 сентября, стр. 2-3. - 353.
 "*Tia lửa*" (cũ, của Lê-nin), [Lai-pxích - Muyn-khen - Luân-đôn - Giơ-ne-vơ]. - "*Искра*" (старая, ленинская), [Лейпциг - Мюнхен - Лондон - Женева]. - 7, 69, 126, 308, 353.
 * - [Muyn-khen]. - [Мюнхен], 1902, № 14, 1 января, стр. 1. - 521.
 "*Tia lửa*" (mới, của phái men-sê-vích), [Giơ-ne-vơ]. - "*Искра*" (Новая, меньшевистская), [Женева]. - 7, 20, 42, 51, 60, 63, 65, 71, 85, 99, 104, 110, 114, 121, 122, 123, 144 - 146, 153, 156, 157, 168, 173, 180, 181, 185 - 187, 205 - 206, 218, 247, 249, 250 - 251, 261, 265, 267, 269, 290 - 291, 294, 295 - 296, 298, 306, 307, 310, 312, 313 - 315, 324, 329, 331, 334, 343, 348, 350, 351, 368, 369, 374, 378 - 379, 384 - 385, 387, 388, 411, 414, 416, 443, 448 - 449, 454, 457 - 458, 461, 464, 465, 500, 501, 504, 509, 529.
 - 1903, № 52, 7 ноября, стр. 1-2. - 68.
 "*Tiến lên*", Giơ-ne-vơ. - "*Вперед*", Женева. - 29, 52, 69, 85, 139, 146, 156, 179, 181, 186.
 - 1905, № 1, 4 января (22 декабря) - № 18, 18 (5) мая. - 29.
 - 1905, № 3, 24 (11) января, стр. 2. - 357.

- 1905, № 9, 8 марта (23 февраля), стр. 3. - 69.
 - 1905, № 11, 23 (10) марта, стр. 1. - 272, 279.
 - 1905, № 12, 29 (16) марта, стр. 1-2. - 279.
 - 1905, № 13, 5 апреля (23 марта), стр. 3-4. - 53, 85, 90, 91.
 - 1905, № 14, 12 апреля (30 марта), стр. 1, 3-4. - 53, 83, 85, 90, 91, 97, 143 - 144.
 - 1905, № 15, 20 (7) апреля, стр. 1-2. - 279.
 "*Tin tức cuối cùng*", Giơ-ne-vơ. - "*Последние Известия*", Женева, 1905, № 235, 12 июня (30 мая), стр. 6-7. - 189.
 - 1905, № 247, 1 сентября (19 августа), стр. 1-4. - 293 - 298, 299 - 300, 382 - 383, 410, 411, 412, 414 - 415, 509.
 - 1905, № 248, 8 сентября (26 августа), стр. 2-4. - 369.
 - 1905, № 249, 18 (5) сентября, стр. 8. - 382 - 383.
 "*Tin tức Mát-xơ-va*". - "*Московские Ведомости*". - 152, 242, 360, 369, 509, 526, 529.
 - 1905, № 213, 6 (19) августа, стр. 3-4. - 236.
 - 1905, № 249, 11 (24) сентября, стр. 2. - 474.
 - 1905, № 250, 12 (25) сентября, стр. 4. - 467.
 "*Tin tức nước Nga*", Mát-xơ-va. - "*Русские Ведомости*", М. - 47, 191, 369.
 - 1905, № 180, 6 июля, стр. 1-2. - 191, 198, 200, 345 - 346.
 - 1905, № 210, 5 августа, стр. 3. - 252, 285 - 290, 291 - 292, 372.
 - 1905, № 247, 11 сентября, стр. 3-4. - 369 - 374.
 "*Tin tức Sở giao dịch*", Xanh Pê-téc-bua. - "*Биржевые Ведомости*", Спб., 1905, № 9036, 17 (30) сентября, стр. 2. - 515.
 [*To-rốt-xki, L. Đ.*] *Những nhiệm vụ chính trị của chúng ta.* (Những vấn đề sách lược và tổ chức). - [*Троцкий, Л. Д.*] *Наши политические задачи.* (Тактические и организационные вопросы). Изд. РСДРП. Женева, тип. партии, 1904. XI, 107 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Троцкий. - 7, 68 - 69.
To-ru-bê-tơ-côi, X. N. [*Bài phát biểu trong buổi Nga hoàng tiếp đoàn đại biểu hội đồng địa phương.* Ngày 6 (19) tháng Sáu 1905]. - *Тру-*

- бецкой, С. Н. [Речь во время приема царем земской делегации. 6 (19) июня 1905 г.]. - "Правительственный Вестник", Спб., 1905, № 121, 8 (21) июня, стр. 1. - 372.
- Trên báo chí và trong xã hội. - В печати и обществе.* - "Русь", Спб., 1905, № 218, 13 (26) сентября, стр. 2-3. - 474.
- Trên con đường mới. - На водом пути.* - "Русь", Спб., 1905, № 181, 7 (20) августа, стр. 6. - 239, 497.
- Trong số những báo và tạp chí. - Среди газет и журналов.* - "Новое Время", Спб., 1905, № 10608, 13 (26) сентября, стр. 3. - 369, 373.
- "*Truyền tin châu Âu*", Xanh Pê-téc-bua. - "Вестник Европы", Спб. - 509.
- "*Truyền tin của chính phủ*", Xanh Pê-téc-bua. - "Правительственный Вестник", Спб., 1905, № 39, 18 февраля (3 марта), стр. 1. - 234, 248.
- 1905, № 121, 8 (21) июня, стр. 1. - 372.
- 1905, № 169, 6 (19) августа, стр. 1-4. - 224, 229, 230, 231 - 232, 233, 234, 236, 248, 249, 263, 316, 319, 346, 348 - 349, 350, 375, 431, 478 - 479, 498, 503, 507.
- Tsê-khốp, A. P. Ái nươg. - Чехов, А. П. Душечка. - 353.
- *Con người trong vỏ ốc. - Человек в футляре.* - 49.
- Tsê-rê-va-nin, N. [Thư gửi ban biên tập báo "Tia lửa" về sách lược đối với Đu-ma nhà nước]. - Череванин, Н. [Письмо в редакцию "Искры" о тактике по отношению к Государственной думе].* - "Искра", [Женева], 1905, № 108, 13 августа, стр. 1, в ст.: [Дан, Ф.] Наша тактика и Государственная дума. - 250 - 251, 256 - 259, 294, 306, 382, 447, 478 - 479, 501, 502, 515, 534.
- Tuốc-ghe-nêp, I. X. Cha và con.* - Тургенев, И. С. Отци и Дети. - 295.
- Tuyên ngôn [về việc thành lập Đu-ma nhà nước. Ngày 6 (19) tháng Tám 1905]. - Манифест [об учреждении Государственной думы. 6 (19) августа 1905 г.].* - "Правительственный Вестник", Спб., 1905, № 169, 6 (19) августа, стр. 1. - 224, 229, 231, 231 - 232, 233, 234, 236, 248, 249, 263, 316, 319, 346, 348 - 349, 350, 375, 431, 478 - 479, 498, 503, 507.

- "*Tư tưởng công nhân*", [Xanh Pê-téc-bua - Béc-lanh - Vác-sa-va - Giơ-ne-vo]. - "Рабочая Мысль", [Спб. - Берлин - Варшава - Женева]. - 63.
- Từ Mát-xcơ-va. - Из Москвы.* - "Слово", Спб., 1905, № 196, 3 (16) июля, стр. 2. - 191.
- Từ Mát-xcơ-va. - Из Москвы.* - "Слово", Спб., 1905, № 198, 5 (18) июля, стр. 2-3. - 191.
- U-tsi-chen - Учитель - хет Рô-сгôp-xki, M. N.*
- V. X. - B. C. - хет Xê-véc-txêp, V. (Phi-la-tôp, v. v.)*
- Vài lời về người làm trò ma thuật trong báo "Người vô sản". - Два слова о пресидижитаторе из "Пролетария".* - "Последние Известия", Женева, 1905, № 249, 18, (5) сентября, стр. 8. - 382 - 383.
- Về các công đoàn.* [Nghị quyết của Hội nghị I toàn Nga của các cán bộ đảng]. - *O профессиональных союзах.* [Резолюция первой общерусской конференции партийных работников]. - В кн.: Первая общерусская конференция партийных работников Отдельное приложение к № 100 "Искры". Женева, тип. партии, 1905, стр. 20. (РСДРП). - 30, 99 - 100, 142 - 143.
- Về các tổ chức chưa hình thành.* [Nghị quyết của Hội nghị I toàn Nga của các cán bộ đảng]. - *O неоформленных организациях.* [Резолюция первой общерусской конференции партийных работников]. - Там же, стр. 21. - 99 - 100.
- Về chính phủ lâm thời.* [Nghị quyết của Hội nghị các tổ chức công nhân dân chủ - xã hội Cáp-ca-dơ. - *O временном правительстве.* [Резолюция конференции кавказских социал-демократических рабочих организаций]. - В кн.: Конференция кавказских социал-демократических рабочих организаций. [Женева], тип. партии [1905], стр. 3. (РСДРП). - 104 - 108, 109 - 110, 111, 113, 114 - 115, 116, 123, 125, 127, 128, 140, 248, 290 - 292, 479, 534.
- Về chính phủ lâm thời.* [Nghị quyết của Hội nghị các tổ chức công nhân dân chủ - xã hội Cáp-ca-dơ. - *O временном правительстве.* [Резолюция конференции кавказских социал-демократических рабочих организаций]. - В кн.: [Ленин, В. И.] Н. Ленин. Две тактики социал-демократии в демократической революции. Изд. ЦК РСДРП. Женева, тип. партии, 1905, стр. 68-69. (РСДРП). - 290.

Về công tác trong nông dân. [Nghị quyết của Hội nghị I toàn Nga của các cán bộ đảng]. - *O работе среди крестьян.* [Резолюция первой общерусской конференции партийных работников]. - В кн.: Первая общерусская конференция партийных работников. Отдельное приложение к № 100 "Искры". Женева, тип. партии, 1905, стр. 21-23. (РСДРП). - 41, 100 - 101, 272 - 273, 453.

Về Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng. [Những nghị quyết chủ yếu nhất được thông qua tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. - *O Центральном органе партии.* [Главнейшие резолюции, принятые на Втором съезде Российской соц.-дем. рабочей партии.]. - В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Польный текст протоколов. Изд. ЦК. Женева, тип. партии, 1904, стр. 12. - 187.

Về đấu tranh kinh tế. [Nghị quyết của Hội nghị I toàn Nga của các cán bộ đảng]. - *Об экономической борьбе.* [Резолюция первой общерусской конференции партийных работников]. - В кн.: Первая общерусская конференция партийных работников. Отдельное приложение к № 100 "Искры". Женева, тип. партии, 1905, стр. 25-26. (РСДРП). - 98 - 99.

Về khởi nghĩa vũ trang. [Nghị quyết của Hội nghị I toàn Nga của các cán bộ đảng]. - *O вооруженном восстании.* [Резолюция первой общерусской конференции партийных работников]. - Там же, стр. 18-19. - 76, 78, 84, 128, 173, 176, 178 - 179, 182 - 183.

Về sách báo đảng. [Nghị quyết của Hội nghị I toàn Nga của các cán bộ đảng]. - *O партийной литературе.* [Резолюция первой общерусской конференции партийных работников]. - Там же, стр. 26. - 99.

Về thái độ đối với các đảng cách mạng và các đảng đối lập khác. [Nghị quyết của Hội nghị I toàn Nga của các cán bộ đảng]. - *Об отношении к другим революционным оппозиционным партиям.* [Резолюция первой общерусской конференции партийных работников]. - Там же, стр. 25-26. - 59 - 60, 98, 101 - 102, 103 - 104, 143, 147, 334 - 336.

Về thái độ đối với phái tự do (của Xta-rô-ve). [Những nghị quyết chủ yếu nhất được thông qua tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. - *Об отношении к либералам (Старовера).* [Главнейшие резолюции, принятые на Втором съезде РСДРП]. Там же, стр. 13-14, 357. - 59, 102, 147, 334.

[Về tiểu luận "Đảng mới" đăng trên báo "Tin tức Sở giao dịch"]. - [O заметке "Новая партия" в газете "Биржевые Ведомости"]. - "Наша Жизнь", Спб., 1905, № 272, 18 сентября (1 октября), стр. 4, в отд.: Хроника. - 515.

Về vấn đề thống nhất đảng. - *K вопросу о партийном объединении.* (Протокол и комментарии). - "Пролетарий", Женева, 1905, № 20, 10 октября (27 сентября), стр. 4. - 380.

Về việc giành chính quyền và việc tham gia chính phủ lâm thời. [Nghị quyết của Hội nghị I toàn Nga của các cán bộ đảng]. - *O завоевании власти и участии во временном правительстве.* [Резолюция первой общерусской конференции партийных работников]. - В кн.: Первая общерусская конференция партийных работников. Отдельное приложение к № 100 "Искры". Женева, тип. партии, 1905, стр. 23-24. (РСДРП). - 10, 22 - 27, 29 - 42, 49 - 50, 52 - 53, 56-57, 59, 60, 61 - 62, 79 - 81, 82, 83, 84 - 85, 86 - 87, 88 - 92, 96 - 97, 115, 124, 128, 132, 140, 157, 158, 160, 173, 180 - 181, 182, 227, 293 - 294, 297 - 298, 446 - 447, 479, 505 - 506.

* *Về việc giành chính quyền và việc tham gia chính phủ lâm thời.* [Nghị quyết của Hội nghị I toàn Nga của các cán bộ đảng]. - *O завоевании власти и участии во временном правительстве.* [Резолюция первой общерусской конференции партийных работников]. В кн.: [Ленин, В. И.] Вл. Ильин. За 12 лет. Собрание статей. Т. 1. Два направления в русском марксизме и русской социал-демократии. Спб., тип. Безобразова, [1907], стр. 400, 403, 407, 431, 433. На тит. л. год изд.: 1908. - 22.

Về việc tham gia vào các cuộc bầu cử các cơ quan đại diện. [Nghị quyết của Hội nghị I toàn Nga của các cán bộ đảng]. - *Об участии в выборах в представительные учреждения.* [Резолюция первой общерусской конференции партийных работников]. В кн.: Первая общерусская конференция партийных работников. Отдельное приложение к № 100 "Искры". Женева, тип. партии, 1905, стр. 24-25. (РСДРП). - 98.

Về việc xuất bản cuốn sách của A-ki-mốp "Về vấn đề công việc của Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga". - [O выходе в свет книги Акимова "К вопросу о работах Второго съезда Росс. соц.-дем. раб. партии"]. - "Освобождение", Штутгарт, 1904, № 52, 19 июля (1 августа), стр. (3, обл.), в отд.: Библиографический листок "Освобождения". - 138 - 139, 175, 187 - 188, 490.

[Về việc xuất bản cuốn sách nhỏ của A. Mác-tư-nốp "Hai nền chuyên chính"]. - [О выходе в свет брошюры А. Мартынова "Две диктатуры"]. - "Освобождение", Париж, 1905, № 66, 25 (12) февраля, стр. [2, обл.], в отд.: Библиографический листок "Освобождения". - 69, 187 - 188.

Vi-nô-gra-đốp, P. Những bức thư chính trị. - *Виноградов, П. Политические письма.* - "Русские Ведомости", М., 1905, № 210, 5 августа, стр. 3. - 252, 285 - 290, 291 - 292, 372.

- [Những bức thư chính trị. Những đoạn trích bài đăng trên báo "Tin tức nước Nga"]. - [Политические письма. Отрывки из статьи в газете "Русские Ведомости"]. - "Наша Жизнь", Спб., 1905, № 200, 7 (20) августа, стр. 3, в отд.: Русская печать. - 285.

Việc lập ra Đu-ma nhà nước. [Ngày 6 (19) tháng Tám 1905]. - *Учреждение Государственной думы.* [6 (19) августа 1905 г.]. - "Правительственный Вестник", Спб., 1905, № 169, 6 (19) августа, стр. 1-2. - 229, 230, 231 - 232, 233, 234, 248, 249, 263, 316, 319, 346, 348 - 349, 350, 375, 431, 478 - 479, 498, 503, 507.

[*Vít-te, X. I-u.*] *Chế độ chuyên chế và hội đồng địa phương.* Bản điều trần mật của bộ trưởng tài chính X. I-u. Vít-te. (1899). - [*Vumme, C. Ю.*] *Самодержавие и земство.* Конфиденциальная записка министра финансов статс-секретаря С. Ю. Витте (1899 г.). С предисл. и примеч. Р. Н. С. Печ. "Зарей" Stuttgart, Dietz, 1901. XLIV, 212 стр. - 148, 154.

X. X. - C. C. - *xem* Mi-li-u-sốp, P. N.

Xa-ma-ra. Ngày 31 tháng Bảy. - *Самара 31 июля.* - "пролетарий", Женева, 1905, № 14, 29 (16) августа, стр. 4, в отд.: Из общественной жизни. - 241.

Xan-tư-sốp - Sé-đrin, M. E. Lịch sử của một thành phố. - *Салтыков-Щедрин, М. Е. История одного города.* - 372.

- *Một bài ca hoa tình hiện đại.* - *Современная идиллия.* - 287 - 288, 377.

- *Nơi ẩn trốn Môn-ре-rô.* - *Убежище Монрепо.* - 115.

- *Sự đứng tực và sự cẩn thận.* - *В среде умеренности и аккуратности.* - 377.

Xco-rúp-ních, N. A. Báo cáo [của Ủy ban chiến đấu. Tháng Chín - tháng Mười 1905.] *Bản thảo*¹. - *Скрышник, Н. А. Отчет* [Боевого комитета. Сентябрь-октябрь 1905 г.] *Рукопись.* - 420.

- *Cơ cấu, kế hoạch công tác của Ủy ban chiến đấu trực thuộc Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua và chương trình chuẩn bị chiến đấu.* [Nửa đầu tháng Chín 1905. Pê-téc-bua]. *Bản thảo*². - *Структура, план работы Боевой организации при Петербургском комитете партии и программа боевой подготовки.* [Первая половина сентября 1905 г. Петербург]. *Рукопись.* - 420.

- *Về vấn đề chuẩn bị và tổ chức khởi nghĩa vũ trang.* (Báo cáo cho Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua) [Nửa đầu tháng Chín 1905]. *Bản thảo*². - *К вопросу о подготовке и организации вооруженного восстания.* (Доклад Петербургскому комитету РСДРП). [Первая половина сентября 1905 г.]. *Рукопись.* - 420.

[*Xê-véc-txép, V. (Phi-la-tốp, V. V.)*] *Áp dụng chiến thuật và khoa học công sự vào cuộc khởi nghĩa nhân dân.* - [*Северцев, В. (Филатов, В. В.)*] *Приложение тактики и фортификации к народному восстанию.* Изд. ЦК РСДРП. Женева, тип. партии, 1905. 45 стр. (РСДРП). - 244.

- *"Công tước Pô-tem-kin Ta-vri-tse-xki".* - *"Князь Потемкин Таврический".* - "Пролетарий", Женева, 1905, № 8, 17 (4) июня, стр. 2. *Подпись:* В. С. - 173.

[*Xtalín, I. V.*] *Trả lời "Người dân chủ - xã hội".* - [*Сталин, И. В.*] *Ответ "Социал-Демократу".* - "Борьба Пролетариата", 1905, № 3, 15 августа. - 483.

Xta-rô-ve - *Старовер* - *xem* Pô-tơ-rê-xốp, A. N.

[*Xto-ru-vê, P. B.*] *Cách mạng Nga và thế giới.* *Bức thư ngỏ gửi Giảng Giô-ge-xơ.* - [*Струве, П. Б.*] *Русская революция и мир.* *Открытое письмо к Жану Жоресу.* - "Освобождение", Париж, 1905, № 72, 21 (8) июня, стр. 353-355. *Подпись:* П. С. - 111, 149, 151, 153, 489.

¹ Công bố lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, tập V, 1926, tr. 461 - 462.

² Công bố lần đầu năm 1934.

- "Công tước Pô-tem-kin" và rồi cái gì nữa? - "Князь Потемкин" и что же дальше? - "Освобождение", Париж, 1905, № 73, 19 (6) июля, стр. 371-372. Подпись: П. С. - 195.
- Làm thế nào để nhận thức rõ sứ mệnh của mình? - Как найти себя? Ответ автору письма "Как не потерять себя?". - "Освобождение", Париж, 1905, № 71, 31 (18) мая, стр. 337-343. - 20, 48, 67 - 73, 75 - 76, 77 - 79, 80 - 81.
- Lời tựa [cho cuốn sách của X. I-u. Vít-te]. Chế độ chuyên chế và hội đồng địa phương. - Предисловие [к книге С. Ю. Витте. Самодержавие и земство]. - В кн.: [Витте, С. Ю.] Самодержавие и земство. Конфиденциальная записка министра финансов статс-секретаря С. Ю. Витте (1899 г.). С предисл. и примеч. Р. Н. С. Печ. "Зарей". Stuttgart, Dietz, 1901, стр. V-XLIV. Подпись: Р. Н. С. - 147 - 148, 154.
- Sách báo nói về sự chia rẽ trong Đảng dân chủ - xã hội. - Литература социал-демократического раскола. - "Освобождение", Париж, 1904, № 57, 15 (2) октября, стр. [2, обл.], в отд.: Библиографический листок "Освобождение". - 68, 187 - 188.
- Sự thắng lợi của lẽ phải. - Торжество здравого смысла. - "Освобождение", Париж, 1905, № 72, 21 (8) июня, стр. 362-363. Подпись: П. С. - 134 - 135, 136, 138, 168, 409, 489.
- Thoát khỏi tay Nga hoàng - thoát khỏi tay Nhật hoàng và Anh. - Из рук царя - из рук микадо и Англии. - "Освобождение", Париж, 1905, № 76, 15 (2) сентября, стр. 441-444. Подпись: П. С. - 346 - 347.
- Trả lời thẳng cho những phát biểu quanh co của ông Xu-vô-rin. - Прямой ответ на кривые речи г. Суворина. - "Освобождение", Париж, № 73, 19 (6) июля, стр. 373-374. Подпись: П. С. - 194, 195, 196.
- Xu-vô-rin, A. X. Những bức thư nhỏ. - Суворин, А. С. Маленькие письма. - "Новое Время", Спб., 1905, № 10526, 23 июня (5 июля), стр. 3. - 194, 199.

- Appeal to the nation. - "The Times", London, 1905, N 37,766, July 22, p. 5. Under the general title: The Moscow congress. - 191, 194, 491.
- "Arbeiter Zeitung", Wien, 1905, N 233, 24. August, S, 1 - 2. - 251, 258, 256 - 267, 306, 384, 477, 479, 501, 502, 504 - 506, 515, 534.
- Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx. F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. 491 S. - 57, 156 - 161, 163 - 164, 166, 327.
- [Aus dem Protocoll des Komitees Sitzung vom 17. April 1849]. - "Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit", Köln, 1849, N 22, 22. April, S. 4. - 163 - 165.
- Bericht über den III. Parteitag der SDAPR mit Beifügung des Partei-Statuts und der wichtigsten Resolutionen, die auf dem III. Parteitag angenommen wurden. München, Birk, 1905. 23 S. (SDAPR). - 268 - 269.
- [Bericht über die Einberufung des Kongresses der Arbeitervereine]. - "Neue Rheinische Zeitung", Köln, 1849, N 282, 26. April. Beilage zu N 282, S. 1. - 164 - 165.
- Bernstein, E. Die Voraussetzung des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie. Stuttgart, Dietz, 1899. X, 188 S. - 124.
- Beschlüsse der Generalversammlung der Arbeiter vom 16. April 1849. - "Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit", K Köln, 1849, N 22, 22. April, S. 3 - 4. - 163 - 165.
- [La commune révolutionnaire]. Aux Communaux. Londres, 1847. 12 p. - 88.
- [Communiqué sur le] Troisième congrès du Parti ouvrier social-démocrate de Russie. Compte rendu et principales résolutions. - "Le Socialiste", Paris, 1905, N 8, 25 juin - 2 juillet. Supplément à N 8 "Le Socialiste", p. 5 - 6. - 268 - 269.
- The condition of Russia. The national assembly. - "The Times", London, 1905, N 37,815, September 18, p. 3. - 301 - 302.
- Le congrés de Moscou. - "Le Temps", Paris, 1905, N 1405, 24 juillet, p. 1. Sous le titre général: Bulletin de l'étranger. - 200, 492.

- Le congés des zemstvos.* - "Le Temps", Paris, 1905, N 16175, 2 Octobre, p. 1. Sous le titre général: Bulletin de l'étranger. - 366 - 367.
- "*Critica Sociale*", Milano, 1894, N 3, febbraio, p. 35 - 36. - 96.
- "*Deutsch-Französische Jahrbücher*", Paris, 1844, 1. u. 2. Lfg., S. 71 - 85. - 75, 108.
- "*The Economist*", [London], 1905, v. LXIII, N 3,242, October 14, p. 1630-1631. - 418-419.
- Eine demokratische konstitutionelle Partei.* - "Frankfurter Zeitung", 1905, 15. September. - 303-305.
- Engels, F. Die Bakunisten an der Arbeit.* - Denkschrift über den Aufstand in Spanien im Sommer 1873. ("Volksstaat" 1873). - In: Engels, F. Internationales aus dem Volksstaat (1871-75). Berlin, Expedition des "Vorwärts" Berliner Volksblatt, 1894, S. 16-33. - 105, 144.
- *Die Berliner Debatte über die Revolution.* - "Neue Rheinische Zeitung", Köln, 1848, N 14, 14. Juni, S. 1, unter der Rubr.: Deutschland. - 159 - 160.
- *La futura rivoluzione italiana e il partito socialista.* - "Critica Sociale", Milano, 1894, N 3, febbraio, p. 35-36. - 96.
- *Internationales aus dem Volksstaat (1871-75).* Berlin, Expedition des "Vorwärts" Berliner Volksblatt, 1894. 72 S. - 88, 105, 144, 184.
- ** - *Kann Europa abrüsten?* Separat-Abdruck aus dem "Vorwärts". (Nürnberg), Wörlein, 1893. 29 S. - 172.
- ** - *Ludwig Feuerbach und der Ausgang der klassischen deutschen Philosophie.* Revidierter Sonderabdr. aus der "Neuen Zeit". Mit Anhang: Karl Marx über Feuerbach vom Jahre 1845. Stuttgart, Dietz, 1888. VII, 72 S. - 37.
- *Das Ministerium Kamphausen.* - In: Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd III. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. S. 95-107. - 159 - 160.

** Hai hoa thị là để chỉ những lần xuất bản đầu tiên các tác phẩm khi không thể xác định được lần xuất bản nào V. I. Lê-nin có ý muốn nói đến.

- *Programm der blanquistischen Kommune-Flüchtlinge.* ("Volksstaat", 1874, N 73). - In: Engels, F. Internationales aus dem Volksstaat (1871 - 75). Berlin, Expedition des "Vorwärts" Berliner Volksblatt, 1894, S. 40-46. - 88, 184.
- *Zur Geschichte des "Bundes der Kommunisten".* - In: Marx, K. Enthüllungen über den Kommunistenprozeß zu Köln. Neuer Abdruck mit Einleitung von F. Engels und Dokumenten. Göttingen - Zürich, Volksbuchhandlung, 1885, S. 3 - 17. (Sozialdemokratische Bibliothek. IV). - 166 - 168.
- ** - *Zur Kritik des sozialdemokratischen Programmwurfes 1891.* "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1901-1902, Jg. XX, Bd. I, N 1, S. 5-13. - 95.
- "*Frankfurter Zeitung*", Frankfurt am Main, 1905, 9. Juni. - 78.
- 1905, 27, August, Literaturblatt. - 271.
- 1905, August. - 248.
- 1905, 15, September. - 303-305.
- 1905, September. - 301.
- 1905, 9, Oktober. - 416, 520.
- 1905, 12, Oktober. - 532.
- 1905, 13, Oktober. - 416.
- 1905, N 293, 22. Oktober. - 468, 469.
- "*Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit*", Köln, 1849, N 22, 22. April, S. 3-4. - 163 - 165.
- The future of Russia.* - "The Times", London, 1905, N 37, 795, August 25, p. 3. - 271.
- Germany.* - "The Economist", [London], 1905, v. LXIII, N 3, 242, October 14, p. 1630-1631. - 418-419.
- Government counter move.* - "The Times", London, 1905, N 37,768, July 25, p. 5. Under the general title: The Moscow congress. - 193, 492.
- "*L'Humanité*", Paris, 1905, N 417, 8 juin, p. 1. - 111.
- 1905, N. 501, 31 août, p. 2. - 343 - 344.

- "L'Indépendance Belge", Bruxelles, 1905. - 393, 434.
- Internationale Regeln der sozialistischen Taktik.* [Die Resolution des Internationaler Sozialistenkongresses zu Amsterdam]. - In: Internationaler Sozialistenkongreß zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung "Vorwärts", 1904, S. 31-32. - 404
- Internationaler Sozialistenkongreß zu Amsterdam.* 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung "Vorwärts", 1904, 78 S. - 404.
- Kautsky, K. Bernstein und das sozialdemokratische Programm.* Eine Antikritik. Stuttgart, Dietz, 1899. VIII, 195 S. - 124.
- *Die Revision des Programms der Sozialdemokratie in Österreich.* - "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1901-1902, Jg. XX, Bd. I, N 3, 68-82. - 483 - 484.
- *Die Spaltung der russischen Sozialdemokratie.* - "Leipziger Volkszeitung", 1905, N 135, 15. Juni, S. 1-2. - 125 - 126, 525.
- "Leipziger Volkszeitung", 1905, N 135, 15. Juni, S. 1-2. - 125 - 126, 525.
- Leroux, G. Dépêche de notre envoyé spécial.* - "Le Matin", Paris, 1905, N 7898, 10 octobre, p. 3. Sous le titre général: La crise russe. - 435.
- *Essai sur la Révolution.* - "Le Matin", Paris, 1905, N 7820, 24 juillet, p. 1. Sous le titre général: Les réformes en Russie. - 199.
- Martin, R. Die Zukunft Rußlands und Japans.* Die deutschen Milliarden in Gefahr. Berlin, Heymann, 1905. VIII, 258 S. - 271.
- Martoff, L. Das russische Proletariat und die Duma.* - "Arbeiter Zeitung", Wien, 1905, N 233, 24. August, S. 1-2. - 251, 257 - 258, 265 - 267, 306, 384, 477, 479, 501, 502, 504 - 506, 515, 534.
- Marx, K. u Engels, F. Ansprache der Zentralbehörde an den Bund vom März 1850.* - In: Marx, K. Enthüllungen über den Kommunistenprozeß zu Köln. Neuer Abdruck mit Einleitung von F. Engels und Dokumenten. Göttingen - Zürich, Volksbuchhandlung, 1885, S. 75-83, IX. Anhang. (Sozialdemokratische Bibliothek. IV). - 144.
- *Die deutsche Nationalversammlung.* - In: Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lasalle. Hrgs. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai

- 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 87-94. - 156 - 158, 327 - 328.
- *Köln, 6. Juni.* - "Neue Rheinische Zeitung", Köln, 1848, N 7, 7. Juni, S. 1, unter der Rubr.: Deutschland. - 157.
- ** - *Manifest der Kommunistischen Partei.* London, "Bildungs-Gesellschaft für Arbeiter", 1848. 30 S. - 47 - 48, 166.
- *Revue. Mai bis Oktober.* - "Neue Rheinische Zeitung". Politischökonomische Revue, redigiert von K. Maxr. London - Hamburg - New-York, 1850, [5. - 6. Heft], Mai - Oktober, S. 129-180. - 326 - 327.
- Marx, K. [Die Bourgeoisie und Die Konterrevolution].* - In: Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrgs. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 206-232. - 57.
- ** - *Der Bürgerkrieg in Frankreich.* Adresse des Generalrats der Internationalen Arbeiter-Assoziation an alle Mitglieder in Europa und den Vereinigten Staaten. Sonderabdr. aus dem "Volksstaat", Leipzig, Exped. des "Volksstaates", 1871. 52 S. - 151.
- *Enthüllungen über den Kommunistenprozeß zu Köln.* Neuer Abdruck mit Einleitung von F. Engels und Dokumenten. Göttingen - Zürich, Volksbuchhandlung, 1885. 88 S. (Sozialdemokratische Bibliothek. IV). - 144, 166 - 168, 326 - 327.
- ** - *Die Klassenkämpfe in Frankreich 1848 bis 1850.* Abdr. aus der "Neuen Rheinischen Zeitung". Mit Einleitung von F. Engels. Berlin, die Expedition des "Vorwärts", 1895. 112 S. - 131, 516.
- *Köln, 13. Sept.* - "Neue Rheinische Zeitung", Köln, 1848, N 102, 14. September, S. 1, unter der Rubr.: Deutschland. - 156.
- *Köln, 11. Dezbr.* - "Neue Rheinische Zeitung", Köln, 1848, N 169, 15. Dezember, S. 1-2, unter der Rubr.: Deutschland. - 57.
- *Köln, 29. Juli.* (Der Gesetzentwurf über die Feudallasten). - "Neue Rheinische Zeitung", Köln, 1848, N 60, 30. Juli, S. 1-2, in der Abt: Deutschland. - 160 - 161.

- ** - Köln, den 14. April. - "Neue Rheinische Zeitung", Köln, 1849, N 273, 15. April, 2. Ausgabe, S. [3]. Unterschrift: Fr. Anneke, K. Schapper, K. Marx, H. Becker, W. Wolff. - 164 - 165.
- Marx über Feuerbach. - In: Engels, F. Ludwig Feuerbach und der Ausgang der klassischen deutschen Philosophie. Revidierter Sonderabdr. aus der "Neuen Zeit". Mit Anhang: Karl Marx über Feuerbach vom Jahre 1845. Stuttgart, Dietz, 1888, S. 69-72. - 37.
- Das Ministerium Hansemann, - In: Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle, Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 124-133. - 160 - 161.
- Nachlaß ...- xem Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle, Hrsg. von F. Mehring.
- Zur Kritik der Hegel'schen Rechts-Philosophie. Einleitung. - "Deutsch-Französische Jahrbücher", Paris, 1844, 1. u. 2. Lfg., S. 71-85. - 75, 108.
- "Le Matin", Paris, 1905, N 7820, 24 juillet, p. 1. - 199.
- 1905, N 7897, 10 October, p. 3. - 435.
- [Mehring, F.] Einleitung [des Herausgebers zum Buch: Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle]. In: Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle, Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 3-86. - 155, 156 - 157, 163 - 164, 166.
- La mort du prince Serge Troubezkoï - "Le Temps", Paris, 1905, N 16188, 15 Octobre. - 532.
- The Moscow congress. - "The Times", London, 1905, N 37,766, July 22, p. 5. - 191 - 192, 194, 196 - 198, 214, 238 - 239, 491 - 492.
- "Neue Rheinische Zeitung", Köln. - 24, 155 - 156, 164 - 165.
- 1848, N 1, 1. Juni. - 164 - 165.
- 1848, N 7, 7. Juni. S. 1. - 157.
- 1848, N 14, 14. Juni. S. 1. - 159 - 160.
- 1848, N 60, 30. Juli. S. 1-2. - 160 - 161.

- 1848, N 102, 14. September. S. 1. - 156.
- 1848, N 169, 15. Dezember. S. 1-2. - 57.
- 1849, N 273, 15. April. 2. Ausgabe, S. 3. - 164 - 165.
- 1849, N 282, 26. April. Beilage zur N 282 "Neuen Rheinische Zeitung", S. 1. - 164 - 165.
- "Neue Rheinische Zeitung". Politisch-ökonomische Revue, redigiert von K. Marx. London - Hamburg - New-York, 1850, [5. - 6. Heft], Mai - Oktober, S. 129-180. - 326 - 327.
- "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1901 - 1902, Jg. XX, Bd. I, N 1, S. 5 - 13. - 95.
- 1901 - 1902, Jg. XX, Bd. I, N 3, S. 68-82. - 483 - 484.
- Organisation der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitage zu Jena 1905. - In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, abgehalten zu Jena vom 17. bis 23. September 1905. Berlin, Buchhandlung "Vorwärts", 1905, S. 6-10. - 405, 406.
- Organisation der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitage zu Mainz 1900. - In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, Expedition der Buchhandlung "Vorwärts", 1901, S. 6-8. - 405.
- Pour les israélites. - "L'Humanité", Paris, 1905, N 501, 31 août, p. 2. Sous le titre général: La crise russe. - 343 - 344.
- Program for the future. - "The Times", London, 1905, N 37,767, July 24, p. 5. Under the general title: The Moscow reformers. - 191.
- Programm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Erfurt 1891. - In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, "Vorwärts", 1891, S. 3-6. - 95.
- Projekt Programu rolnego. - "Przedświt", Kraków, 1905, N 6-8, Czerwiec - Sierpien, S. 248-252. - 358 - 363, 518 - 519.

- The proposed constitution.* - "The Times", London, 1905, N 37,765, July 21, p. 3. Under the general title: The Moscow congress. - 196-197, 214, 238 - 239, 491 - 492.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Breslau vom 6. bis 12. Oktober 1895. Berlin, die Expedition des "Vorwärts", 1895. 223 S. - 67 - 68.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903. Berlin, Expedition der Buchhandlung "Vorwärts", 1903. 448 S. - 404.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, "Vorwärts", 1891. 368 S. - 95.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Jena vom 17. bis 23. September 1905. Berlin, Buchhandlung "Vorwärts", 1905. 380 S. - 370 - 371, 404 - 405, 406 - 409.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, Expedition der Buchhandlung "Vorwärts", 1901. 319 S. - 405.
- "Przedświt"*, Kraków, 1905 N 6-8, Czerwiec - Sierpien, S. 248-252. - 358 - 363, 518 - 519.
- Die ratlose Regierung.* - "Vossische Zeitung", Berlin, 1905, N 487, 17. Oktober, S. [2]. Unter dem Gesamttitel: Die Wirren in Rußland. - 474.
- Résolutions du congrès anti-autoritaire international tenu à Saint-Imier le 15 septembre 1872 par les délégués des Fédérations et sections italiennes, françaises, espagnoles, américaines et jurassiennes.* S. 1., 1872. 3 p. - 105.
- Schlachtberichte.* - "Vorwärts", Berlin, 1905, N 237, 10. Oktober, S. [4]. Unter dem Gesamttitel: Die Kosaken-Schlacht in Moskau. - 434.
- Semstwo - Kongreß.* - "Frankfurter Zeitung", 1905, 17. September. - 301.
- Simon, H. Annehmen oder ablehnen?* Die Verfassung von 3. Februar 1847, beleuchtet vom Standpunkte des bestehenden Rechts. Leipzig, Wigand, 1847. 328 S. - 240.

- La situation en Russie.* - "Le Temps", Paris, 1905, N 16170, 27 septembre, p. 2. - 347 - 348, 350.
- La situation politique en Russie.* - "Le Temps", Paris, 1905, N 16165, 22 septembre, p. 2. Sous le titre général: Nouvelles de l'étranger. - 339.
- "Le Socialiste"*, Paris. - 268 - 269.
- 1905, N 8, 25 juin - 2 juillet. Supplément à N 8 "Le Socialiste", p. 5-6. - 268 - 269.
- "St.-Petersburger Zeitung"*, S.-Pb. - 532.
- Stead, W. T. Russia's new great hope.* - "The Times", London, 1905, N 37,822, September 26, p. 8. - 349 - 350.
- Stenographischer Bericht über die Verhandlungen der deutschen konstituierenden Nationalversammlung zu Frankfurt am Main.* Hrsg. auf Beschluß der Nationalversammlung durch die Redaktions-Kommission und in deren Auftrag von F. Wigard. 9 Bde. Frankfurt am Main, Gauerländer, 1848-1849. - 24 - 25, 73, 109.
- Struve, P. La Révolution russe et la Paix.* Lettre ouverte au citoyen Jean Jaurès. - "L'Humanité", Paris, 1905, N 417, 8 juin, p. 1. - 111.
- Studentenunruhen.* - "Vossische Zeitung", Berlin, 1905, N 476, 10. Oktober, S. [2]. Unter dem Gesamttitel: Die Wirren in Rußland. - 476 - 477, 531, 533.
- Tagesrundschau.* - "Frankfurter Zeitung", 1905, 9. Juni. - 78.
- Die Taktik der Partei.* [Resolution des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903]. - In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903. Berlin, Expedition der Buchhandlung "Vorwärts", 1903, S. 418-419. - 404.
- "Le Temps"*, Paris. - 366.
- 1905, N 16105, 24 juillet, p. 1. - 200, 492.
- 1905, N 16165, 22 septembre, p. 2. - 339.
- 1905, N 16170, 27 septembre, p. 2. - 347 - 348, 350.
- 1905, N 16175, 2 octobre, p. 1. - 366 - 367.
- 1905, N 16183, 10 octobre, p. 2. - 435.

- 1905, N 16188, 15 octobre. - 532.
"The Times", London. - 393.
- 1905, N 37,764, July 20, p. 5. - 191, 195, 491 - 492.
- 1905, N 37,765, July 21, p. 3. - 196 - 197, 214, 238 - 239, 491 - 492.
- 1905, N 37,766, July 22, p. 5. - 191 - 192, 194, 196 - 198, 214, 238 - 239, 491 - 492.
- 1905, N 37,767, July 24, p. 5. - 191.
- 1905, N 37,768, July 25, p. 5. - 193, 492.
- 1905, N 37,795, August 25, p. 3. - 271.
- 1905, N 37,815, September 18, p. 3. - 301 - 302.
- 1905, N 37,822, September 26, p. 8. - 349 - 350.
- Les troubles en Russie.* - "Le Temps", Paris, 1905, N 16138, 10 octobre, p. 2. Sous le titre général: Nouvelles de l'étranger. - 435.
"Vorwärts", Berlin, 1905, N 237, 10. Oktober, S. [4]. - 434.
"Vossische Zeitung", Berlin, 1905, N 436, 16. September. 2. Beilage zur N 436 "Vossischen Zeitung", S. [1]. - 301.
- 1905, N 476, 10. Oktober, S. [2]. - 476 - 477, 531, 533.
- 1905, N 478, 11. Oktober, S. [2]. - 532.
- 1905, N 487, 17. Oktober, S. [2]. - 474.
- Die Wahlbewegung in Rußland.* - "Frankfurter Zeitung", 1905, N 293, 22. Oktober. - 468, 469.
- Die Wirren in Rußland.* - "Vossische Zeitung", Berlin, 1905, N 436, 16. September. 2. Beilage zur N 436 "Vossische Zeitung", S. [1]. - 301.
- Witte.* - "Vossische Zeitung", Berlin, 1905, N 478, 11. Oktober, S. [2]. - 532.
- Zemstvo congress opened.* - "The Times", London, 1905, N 37,764, July 20, p. 5. Under the general title: Reformers at Moscow. - 191, 195, 491 - 492.
-

BẢN CHỈ DẪN TÊN NGƯỜI

A

A-bra-mốp - thợ xếp chữ của nhà in của đảng ở Giơ-ne-vơ năm 1905. - 493.

A-ki-mốp (Ma-khôn-vê-tơ)*, V. P. (1872 - 1921) - một người dân chủ - xã hội, đại biểu nổi tiếng của "chủ nghĩa kinh tế", một trong những người cơ hội chủ nghĩa cực đoan nhất. Vào giữa những năm 90, ngã theo "Nhóm Dân ý" Pê-téc-bua, năm 1897 bị bắt và tháng Tư 1898, bị đày đến tỉnh Ê-ni-xây-xcơ. Tháng Chín 1898, trốn ra nước ngoài và ở đó trở thành một trong những người lãnh đạo "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", bảo vệ tư tưởng của "chủ nghĩa kinh tế", chống lại nhóm "Giải phóng lao động" và sau đó chống cả báo "Tia lửa". Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga - đại biểu của "Hội liên hiệp", là người chống báo "Tia lửa"; sau đại hội, là đại biểu của cánh cực hữu của phái men-sê-vích. Trong thời kỳ cách mạng 1905 - 1907, bảo vệ tư tưởng của phái thủ tiêu về thành lập "Tổ chức toàn Nga của giai cấp công nhân", trong đó Đảng dân chủ - xã hội sẽ chỉ là một trong những trào lưu tư tưởng. Với tư cách đại biểu không có quyền biểu quyết, đã tham gia Đại hội IV (Đại hội thống nhất) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, bảo vệ sách lược cơ hội chủ nghĩa của phái men-sê-vích, kêu gọi liên minh với phái dân chủ - lập hiến. Trong những năm thế lực phản động ngự trị, đã xa rời Đảng dân chủ - xã hội. - 69, 139, 175, 188, 189.

Ác-nim - Xu-cốp (Arnim-Suckow), Hen-ri-ích A-lếch-xan-đrơ (1798 - 1861) - nam tước, nhà ngoại giao Phổ, một trong những kẻ ủng hộ điên cuồng bá quyền của chế độ quân chủ Phổ ở Đức. Làm công tác ngoại giao từ năm 1820. Năm 1848 (tháng Ba - tháng Sáu) giữ chức bộ trưởng Bộ ngoại giao trong nội các Cam-phau-den. Khi đưa ra tư tưởng thống nhất dân tộc của Đức, đã coi đó là phương tiện

* Chữ viết ngả trong ngoặc đơn là chỉ họ thật.

quan trọng để đấu tranh chống phong trào cách mạng. Về chính sách đối ngoại, theo khuynh hướng thân phương Tây, coi Nga là kẻ thù chủ yếu trên con đường thống nhất và mở rộng lãnh thổ nước Đức. Mùa xuân 1849, được bầu vào thượng nghị viện Phổ, ở đấy, đại diện cho phái đối lập tư sản. Từ năm 1852, từ bỏ hoạt động chính trị. - 159.

Ác-xen-rốt, P. B. (1850 - 1928) - một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích. Trong những năm 70, là người thuộc phái dân túy, sau khi nhóm "Ruộng đất và tự do" phân liệt, Ác-xen-rốt gia nhập nhóm "Chia đều ruộng đất"; năm 1883 tham gia thành lập nhóm "Giải phóng lao động". Từ năm 1900, là uỷ viên ban biên tập báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh"; tham dự Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga với tư cách đại biểu không có quyền biểu quyết của ban biên tập báo "Tia lửa", là người thuộc phái "Tia lửa" thiểu số. Sau đại hội, là người men-sê-vích tích cực. Năm 1905, ông đưa ra một chủ trương cơ hội chủ nghĩa muốn triệu tập đại hội mở rộng của công nhân, đặt nó đối lập với đảng của giai cấp vô sản. Trong những năm thế lực phản động ngự trị, là một trong những người lãnh đạo phái thủ tiêu, tham gia ban biên tập báo "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" của phái men-sê-vích thủ tiêu; năm 1912 gia nhập Khối tháng Tám chống đảng. Trong những năm chiến tranh thế giới thứ nhất - giữ lập trường phái giữa, tham gia các cuộc hội nghị Xim-méc-van và Ki-en-tan, ở đấy, gia nhập cánh hữu. Sau Cách mạng tháng Hai 1917 - uỷ viên Ban chấp hành Xô-viết Pê-tơ-rô-grát, ủng hộ Chính phủ lâm thời tư sản. Có thái độ thù địch với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười; trong thời kỳ sống lưu vong, đã tuyên truyền cho việc can thiệp vũ trang chống lại nước Nga xô-viết. - 331, 369, 384, 527 - 530.

An-đrát-si (Andrassy), *Đi-u-la* (1823 - 1890) - bá tước, nhà hoạt động nhà nước Hung-ga-ri. Tham gia cuộc cách mạng những năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri, sau khi cách mạng thất bại, sống lưu vong. Năm 1858, khi được ân xá, đã trở về Hung-ga-ri; năm 1861, được bầu vào hạ nghị viện của Quốc hội. Góp phần tác động vào việc ký hiệp ước năm 1867, theo hiệp ước này, nước Áo chuyển chế được cải biến thành một nhà nước quân chủ - lập hiến gồm hai bộ phận thống nhất (Áo - Hung), và được cử làm thủ tướng Hung-ga-ri. Trong những năm 1871 - 1879, làm bộ trưởng Bộ ngoại giao Áo - Hung, thúc đẩy việc bành trướng của triều đại Háp-xbuốc ở vùng Ban-căng, thi hành chính sách xích lại gần nước Đức; năm

1879, ký hiệp ước về liên minh quân sự giữa Áo - Hung và Đức. - 240.

An-ni-ban (Hannibal), *Bác-ca* (247 - 183 trước công nguyên) - thống soái ở Các-pha-ghen. Trong cuộc đấu tranh chống người La-mã, đã giành được nhiều thắng lợi và nhất là thắng lợi lớn ở gần Ca-nơ năm 216 trước công nguyên, nhưng không dám tấn công La-mã. Mặc dù An-ni-ban không bị thua trận nào, nhưng không biết lợi dụng những thắng lợi và đã quay trở về Các-pha-ghen. Năm 202 trước công nguyên, bị người La-mã đánh bại ở gần thành phố Dama. Về sau, bắt buộc phải chạy trốn khỏi Các-pha-ghen đến An-ti-ô-khơ Xi-ri-a, sau đó đến Vi-phi-nhi-a và tự sát ở đấy. - 200.

Áp-bê (Abbe) *Eng-xtơ* (1840 - 1905) - nhà vật lý - quang học Đức, con một thợ dệt. Từ năm 1870, là giáo sư dạy vật lý lý thuyết ở I-ê-na, tác giả thuyết về cấu tạo hình trong kính hiển vi, người sáng lập công nghệ học các bộ môn quan trọng của công nghiệp cơ khí - quang học hiện đại. Tích cực tham gia tổ chức và công tác của các xưởng quang học của Các-lơ Txây-xơ; sau khi ông này chết, Áp-bê đã thực tế trở thành chủ các xưởng đó. Nhưng chẳng bao lâu, ông từ bỏ quyền người chủ và lập ra một điều lệ đặc biệt theo đó việc quản lý xí nghiệp phải do các đại biểu công nhân, đại biểu trường đại học và nhà nước thực hiện. Về quan điểm chính trị, ông theo phái tự do, có thái độ tiêu cực đối với phong trào công nhân cách mạng. - 369.

Ă

Ăng-ghen (Engels), *Phri-đrích* (1820 - 1895) - một trong những người sáng lập chủ nghĩa cộng sản khoa học, lãnh tụ và người thầy của giai cấp vô sản quốc tế, bạn thân và bạn chiến đấu của C. Mác (xem bài của V.I. Lê-nin "Phri-đrích Ăng-ghen" - Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.2, tr. 1 - 14). - 88, 95, 97, 105, 144, 164, 166, 167 - 168, 172, 184, 489, 490.

B

Béc-stanh (Bernstein), *E-đu-a* (1850 - 1932) - thủ lĩnh cánh cơ hội chủ nghĩa cực đoan trong Đảng dân chủ - xã hội Đức và Quốc tế II, nhà lý luận của chủ nghĩa xét lại và chủ nghĩa cải lương. Tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ giữa những năm 70, chịu ảnh hưởng của Đuy-rinh. Từ năm 1881 đến 1889 - chủ biên

tờ "Der Sozialdemokrat" ("Người dân chủ - xã hội"), cơ quan ngôn luận trung ương bí mật của Đảng dân chủ - xã hội Đức. Trong những năm 1896 - 1898, đã cho đăng trong tạp chí "Die Neue Zeit" ("Thời mới") một loạt bài dưới đầu đề chung là "Những vấn đề của chủ nghĩa xã hội", sau đó tập hợp lại in thành sách lấy tên là "Những tiền đề của chủ nghĩa xã hội và những nhiệm vụ của Đảng dân chủ - xã hội" (1899), trong đó công khai xét lại các nguyên lý triết học, kinh tế và chính trị của chủ nghĩa Mác cách mạng. Béc-stanh phủ nhận học thuyết mác-xít về đấu tranh giai cấp, phủ nhận học thuyết về sự diệt vong tất yếu của chủ nghĩa tư bản, về cách mạng xã hội chủ nghĩa và chuyên chính vô sản. "Còn về cách mạng vô sản, thì kể cơ hội chủ nghĩa ấy không còn nghĩ gì đến nữa rồi", - V. I. Lê-nin đã viết như vậy để ám chỉ Béc-stanh (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 33, tr. 65). Béc-stanh tuyên bố nhiệm vụ duy nhất của phong trào công nhân là đấu tranh cho những cải cách nhằm cải thiện tình cảnh kinh tế của công nhân dưới chủ nghĩa tư bản. Béc-stanh đưa ra công thức cơ hội chủ nghĩa: "phong trào là tất cả, mục đích cuối cùng chẳng là gì cả". Quan điểm lý luận và hoạt động thực tiễn cơ hội chủ nghĩa của Béc-stanh và những môn đồ của Béc-stanh đã dẫn họ đến chỗ phản bội trực tiếp lợi ích của giai cấp công nhân, và đã kết thúc bằng sự phá sản của Quốc tế II vào thời kỳ chiến tranh thế giới thứ nhất. Những năm sau đó, Béc-stanh tiếp tục đấu tranh chống chủ nghĩa Mác, ủng hộ chính sách của giai cấp tư sản đế quốc chủ nghĩa, chống lại Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười và Nhà nước xô-viết. - 124.

Bê-ben (Bebel), *Au-gu-xtơ* (1840 - 1913) - một trong những nhà hoạt động nổi tiếng nhất của Đảng dân chủ - xã hội Đức và Quốc tế II. Về nghề nghiệp, ông là công nhân tiện. Bắt đầu hoạt động chính trị vào nửa đầu những năm 60. Là uỷ viên của Quốc tế I. Năm 1869, cùng với V. Liép-nếch sáng lập ra Đảng công nhân dân chủ - xã hội Đức (phái Ai-xơ-nách); nhiều lần được bầu làm đại biểu Quốc hội, ông đã đấu tranh nhằm thống nhất nước Đức bằng con đường dân chủ, vạch trần chính sách đối nội và đối ngoại phản động của chính phủ Đức hoàng. Trong thời gian chiến tranh Pháp - Phổ, giữ lập trường quốc tế chủ nghĩa, ủng hộ Công xã Pa-ri. Trong những năm 90 và đầu những năm 900, Bê-ben chống lại chủ nghĩa cải lương và chủ nghĩa xét lại trong hàng ngũ Đảng dân chủ - xã hội Đức. V. I. Lê-nin coi những bài phát biểu của Bê-ben chống phái Béc-stanh là "mẫu mực của sự bảo vệ những

quan điểm của chủ nghĩa Mác và đấu tranh cho tính chất thực sự xã hội chủ nghĩa của đảng công nhân" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 23, tr. 369). Là nhà chính luận có tài và một diễn giả hùng biện, Bê-ben đã có ảnh hưởng lớn đến sự phát triển của phong trào công nhân Đức và châu Âu. Cuối đời hoạt động của mình, Bê-ben đã mắc một loạt sai lầm có tính chất phá hoại giữa (đấu tranh không triệt để chống bọn cơ hội chủ nghĩa, đánh giá quá cao hình thức đấu tranh nghị trường v. v.). - 67, 68, 366, 370 - 371, 373, 408.

Bi-xmác (Bismarck), *Ốt-tô E-đu-a Lê-ô-pôn* (1815 - 1898) - nhà hoạt động nhà nước và nhà ngoại giao của Phổ và Đức, thủ tướng đầu tiên của Đế quốc Đức, được mệnh danh là "thủ tướng sắt thép". Năm 1862 là thủ tướng kiêm bộ trưởng Bộ ngoại giao Phổ. Mục đích cơ bản của Bi-xmác là dùng "máu và sắt" để thống nhất các quốc gia Đức nhỏ, riêng lẻ và lập ra một Đế quốc Đức thống nhất dưới quyền lãnh đạo của nước Phổ gioong-ke. Tháng Giêng 1871, Bi-xmác giữ chức thủ tướng của Đế quốc Đức. Từ năm 1871 đến 1890, y đã điều khiển toàn bộ chính sách đối nội và đối ngoại của Đức, nhằm phục vụ cho lợi ích của bọn địa chủ - gioong-ke, đồng thời cố sức đảm bảo một sự liên minh giữa tầng lớp gioong-ke và giai cấp tư sản lớn.

Đạo luật đặc biệt chống những người xã hội chủ nghĩa do y ban hành năm 1878, đã không bóp chết được phong trào công nhân, do đó Bi-xmác đành đưa ra một chương trình mị dân về việc thảo ra một bộ luật xã hội, thi hành luật bảo hiểm bắt buộc đối với một số loại công nhân. Song cái âm mưu làm tan rã phong trào công nhân bằng những sự bố thí thảm hại ấy đã bị thất bại. Tháng Ba 1890, y phải từ chức. - 151, 239.

Blăng (Blanc), *Lu-i* (1811 - 1882) - nhà xã hội chủ nghĩa tiểu tư sản, nhà sử học Pháp. Phủ nhận tính chất không thể điều hoà của những mâu thuẫn giai cấp dưới chủ nghĩa tư bản, chống lại cách mạng vô sản, ông đã đứng trên lập trường thỏa hiệp với giai cấp tư sản. Năm 1838, lập ra tờ báo của mình "Revue du progrès politique, social et litteraire" ("Tập chí tiến bộ chính trị, xã hội và văn học"). Trong thời gian Cách mạng tháng Hai 1848 ở Pháp, đã tham gia chính phủ lâm thời, là chủ tịch uỷ ban của chính phủ chuyên trách về vấn đề công nhân (Uỷ ban Lúc-xăm-bua), mà Mác gọi là "một bộ bất lực, một bộ của những ý muốn tốt lành" (C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 7, tr. 16). Bằng sách lược thỏa hiệp của mình, Blăng đã giúp giai cấp tư sản

kéo công nhân ra khỏi cuộc đấu tranh cách mạng; hoạt động của ông ta là có lợi cho thế lực phản động tư sản âm mưu tàn sát giai cấp công nhân. Lê-nin viết rằng Lu-i Blăng "nổi tiếng một cách đáng buồn ở chỗ: bỏ lập trường đấu tranh giai cấp mà chạy sang lập trường những ảo tưởng tiểu tư sản, ảo tưởng được trang điểm bằng những câu ra vẻ "xã hội chủ nghĩa" nhưng thực ra chỉ dùng để tăng cường ảnh hưởng của giai cấp tư sản đối với giai cấp vô sản mà thôi" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, tập 31, tr. 127). Tháng Tám 1848, sau khi cuộc khởi nghĩa tháng Sáu bị đàn áp, ông đã lưu vong sang Anh. Năm 1870 mới trở về Pháp. Năm 1871 được bầu vào Quốc hội, nhưng không tham gia Công xã Pa-ri, đứng trong hàng ngũ những kẻ chống lại Công xã. Về sau, không giữ vai trò chính trị gì quan trọng.

Lê-nin dùng từ "theo lối Lu-i Blăng" để chỉ sách lược cơ hội chủ nghĩa thỏa hiệp của những người men-sê-vích, của phái Cau-xky và những kẻ phản bội khác đối với sự nghiệp của cách mạng và lợi ích của giai cấp công nhân. Những tác phẩm chủ yếu của Lu-i Blăng là: "Tổ chức lao động", "Lịch sử Cách mạng Pháp vĩ đại", "Lịch sử cách mạng Pháp năm 1789" v. v. - 166.

Boóc-nơ (Born), *Xtê-phan* (tên thật là *Xi-môn Bút-te-min-kho*) (1824 - 1898) - một trong những đại biểu của khuynh hướng cải lương trong phong trào công nhân Đức, về nghề nghiệp là thợ xếp chữ. Tham gia phong trào công nhân từ năm 1845; cuối năm 1846 sang Pa-ri; ở đấy chẳng bao lâu đã quen biết Ph. Ăng-ghe-n và gia nhập Đồng minh những người cộng sản. Sau khi cách mạng 1848 nổ ra ở Đức, đã đến Béc-lanh, ở đấy, theo sáng kiến của ông, Ban chấp hành trung ương của công nhân Béc-lanh, và sau đó tổ chức Hội hữu ái công nhân đã được thành lập. Boóc-nơ tìm cách giữ phong trào công nhân bên ngoài cuộc đấu tranh chính trị và hướng phong trào đó vào việc thực hiện những cải cách kinh tế nhỏ nhặt. Sau thất bại của cuộc khởi nghĩa Đrét-đen tháng Năm 1849, mà Boóc-nơ có tham gia, ông đã lưu vong sang Thụy-sĩ và chẳng bao lâu đã tách khỏi phong trào công nhân, làm nghề viết báo, giảng môn lịch sử văn học Đức và Pháp ở Trường đại học tổng hợp Ba-lơ. Năm 1898, xuất bản hồi ký của mình viết theo tinh thần tư sản - cải lương. - 164, 165 - 167.

Bô-na-pác-tơ - xem Na-pô-lê-ông I.

Brin-gman (Bringmann), *Au-gu-xtơ* (1861 - 1920) - nhà hoạt động công đoàn Đức, người theo chủ nghĩa cải lương, đại biểu cho những xu

hướng phường hội trong phong trào công nhân. Người đề xướng việc hợp nhất hai tổ chức công đoàn thợ mộc tồn tại tách riêng trước đó (1891). Biên tập viên tạp chí "Zimmerer" ("Thợ mộc") trong những năm 1893 - 1920. Trong suốt nhiều năm, là uỷ viên Tổng công đoàn. - 408.

Brôn-stanh - xem To-rót-xki, L. Đ.

Bu-lư-ghin, A. G. (1851 - 1919) - nhà hoạt động nhà nước của nước Nga Nga hoàng, địa chủ lớn. Trước năm 1900, là dự thẩm toà án, sau đó làm tỉnh trưởng nhiều tỉnh. Trong những năm 1900 - 1904, là phó tổng trấn quân sự tỉnh Mát-xcơ-va ; tích cực thúc đẩy hoạt động của cơ quan mật vụ Du-ba-tốp. Từ ngày 20 tháng Giêng 1905, làm bộ trưởng Bộ nội vụ. Từ tháng Hai cũng năm đó, theo sự uỷ nhiệm của Nga hoàng, đã lãnh đạo việc chuẩn bị dự luật về triệu tập Đu-ma nhà nước có tính chất tư vấn nhằm mục đích làm suy yếu trào cách mạng đang dâng lên trong nước. Tuy thế Đu-ma đó đã không được triệu tập, do bị cách mạng quét sạch. Sau khi bản tuyền ngôn của Nga hoàng ngày 17 tháng Mười 1905 được công bố, Bu-lư-ghin đã từ chức, nhưng vẫn là uỷ viên Hội đồng nhà nước, và thực tế đã rời khỏi vũ đài chính trị. - 56, 65, 191, 192 - 193, 366.

C

Ca-blu-cốp, N. A. (1849 - 1919) - nhà kinh tế và thống kê, người thuộc phái dân tụy tự do chủ nghĩa ; giáo sư Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va. Trong những năm 1885 - 1907, ông phụ trách phòng thống kê của Hội đồng địa phương tỉnh Mát-xcơ-va. "Tập tài liệu thống kê về tỉnh Mát-xcơ-va" (1877 - 1879) đã được soạn ra dưới sự lãnh đạo của ông. Viết bài cho nhiều tờ báo và tạp chí. Trong những tác phẩm của mình, ông đã đưa ra tư tưởng về tính "vững chắc" của nền kinh tế tiểu nông, bảo vệ công xã ruộng đất, coi đó là hình thức hình như có thể ngăn ngừa sự phân hoá của nông dân. Chống lại chủ nghĩa Mác cả về vấn đề vai trò và ý nghĩa của đấu tranh giai cấp, tuyên truyền hoà bình giai cấp. V. I. Lê-nin, trong nhiều tác phẩm của mình, đặc biệt là trong cuốn "Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga", đã kịch liệt phê phán những quan điểm của Ca-blu-cốp. Năm 1917 Ca-blu-cốp tham gia công tác của Ban ruộng đất trung ương trực thuộc Chính phủ lâm thời tư sản. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười vĩ đại, làm việc ở Cục thống kê trung ương, làm công tác giảng

dạy và viết sách. Những tác phẩm chính của ông : "Vấn đề công nhân trong nông nghiệp", "Những bài giảng về kinh tế nông nghiệp", "Về những điều kiện phát triển kinh tế nông dân ở Nga", "Kinh tế chính trị học" v. v.. - 161.

Ca-ni-bơ (Kanitz), Au-gu-xơ (1783 - 1852) - tướng Phổ, đại biểu của tầng lớp quý tộc phản động và quan liêu. Tháng Năm - tháng Sáu 1848, là bộ trưởng Bộ chiến tranh trong nội các Cam-phau-den. - 159.

Ca-vai-nhác (Cavaignac), Lu-i Ô-gien (1802 - 1857) - tướng Pháp, một nhà hoạt động chính trị phản động. Đã tham gia vào việc xâm lược An-giê-ri (1831 - 1848), nổi tiếng vì những phương pháp dã man trong khi tiến hành chiến tranh. Sau Cách mạng tháng Hai 1848 - toàn quyền An-giê-ri ; từ tháng Năm 1848, sau khi được bầu vào Quốc hội lập hiến, là bộ trưởng Bộ chiến tranh ; từ tháng Sáu 1848, cầm đầu nền chuyên chế quân sự, đàn áp vô cùng tàn bạo cuộc khởi nghĩa tháng Sáu của công nhân Pa-ri. Từ tháng Bảy đến tháng Chạp 1848, là người đứng đầu chính quyền. Ca-vai-nhác, như C. Mác đã chỉ ra, là hiện thân của "nền chuyên chính của giai cấp tư sản với sự giúp sức của lười kiếm" (C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 7, tr. 39). - 309.

Cam-phau-den (Camphausen), Luy-đôn-phơ (1803 - 1890) - nhà hoạt động nhà nước Phổ, chủ nhà ngân hàng và thương nghiệp ở Cô-lô-nhơ, một trong những lãnh tụ của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa vùng Ranh. Từ 29 tháng Ba 1848, đã cầm đầu chính phủ tư sản - tự do ở Phổ, chính phủ này theo lời C. Mác, "Trong khi phục vụ giai cấp tư sản lớn,... nhất thiết phải dùng con đường lừa bịp để thủ tiêu các thành quả dân chủ của cách mạng ; trong cuộc đấu tranh chống dân chủ, nó phải liên minh với đảng quý tộc và trở thành công cụ của những tham vọng phản cách mạng của đảng ấy". Chính sách phản bội giai cấp công nhân của chính phủ Cam-phau-den đã tạo điều kiện cho các lực lượng phản động Phổ trong một thời gian ngắn có thể củng cố lại và chẳng bao lâu tự vứt bỏ "bộ áo tư sản - tự do" và "vứt bỏ kẻ che chở cho chúng" (C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 5, tr. 99 - 100). Ngày 20 tháng Sáu 1848, Cam-phau-den xin từ chức.

Sau năm 1849, là đại biểu của nghị viện đầu tiên của Phổ, của Nghị viện Éc-phuya (1850), và sau đó của Quốc hội Đức. Vào những năm 60, rời bỏ hoạt động chính trị. - 156, 157, 159, 160.

Can-vo (Calwer), *Ri-sa* (1868 - 1927) - nhà kinh tế học Đức nổi tiếng, đại biểu của chủ nghĩa cải lương và chủ nghĩa xét lại trong Đảng dân chủ - xã hội Đức. Năm 1898, được bầu vào Quốc hội. Ông ta cho các quan điểm cải lương của mình là có tính chất đứng trên các đảng phái, ông cho rằng việc xoá bỏ chế độ tư hữu không phải là điều kiện bắt buộc của chủ nghĩa xã hội. Năm 1909, ra khỏi Đảng dân chủ - xã hội. Trong những năm 1908 - 1913, phụ trách những bản điểm tình hình kinh tế và những tờ thông tin của Tổng công đoàn Đức. Sau năm 1918, là giảng viên các lớp công đoàn ở Béc-ling. Là tác giả của những tác phẩm : "Kinh tế thế giới đầu thế kỷ XX", "Thương nghiệp" v. v. - 408.

Cau-xky (Kautsky), *Các-lơ* (1854 - 1938) - một trong những lãnh tụ của Đảng dân chủ - xã hội Đức và Quốc tế II, lúc đầu là người mác-xít, sau phản bội chủ nghĩa Mác, nhà tư tưởng của một biến dạng nguy hiểm nhất và có hại nhất của chủ nghĩa cơ hội - chủ nghĩa phái giữa (chủ nghĩa Cau-xky). Là chủ biên tạp chí lý luận của Đảng dân chủ - xã hội Đức "Die Neue Zeit" ("Thời mới").

Cau-xky bắt đầu tham gia phong trào xã hội chủ nghĩa từ năm 1874. Quan điểm của Cau-xky hồi đó là sự hỗn hợp giữa chủ nghĩa Lát-xan, chủ nghĩa Man-tuyt mới và chủ nghĩa vô chính phủ. Năm 1881 Cau-xky làm quen với C. Mác và Ph. Ăng-ghen, và do ảnh hưởng của hai ông, nên đã đi theo chủ nghĩa Mác, song ngay trong thời kỳ ấy, Cau-xky đã tỏ ra dao động nghiêng về phía chủ nghĩa cơ hội, vì vậy đã bị C. Mác và Ph. Ăng-ghen phê phán kịch liệt. Trong những năm 80 - 90, đã viết một loạt tác phẩm về những vấn đề lý luận mác-xít, như : "Học thuyết kinh tế của C. Mác", "Vấn đề ruộng đất" v. v., mặc dù có những sai lầm, nhưng những tác phẩm đó đã đóng một vai trò tích cực trong việc tuyên truyền chủ nghĩa Mác. Về sau, trong thời kỳ phong trào cách mạng phát triển rộng rãi, Cau-xky chuyển sang lập trường của chủ nghĩa cơ hội. Tuyên truyền hệ tư tưởng chủ nghĩa phái giữa, nghĩa là chủ nghĩa cơ hội giấu mặt, đòi để cho bọn cơ hội chủ nghĩa trắng trợn ở lại trong đảng. Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất, Cau-xky đứng trên lập trường chủ nghĩa xã hội - số-vanh, che giấu nó bằng những lời lẽ về chủ nghĩa quốc tế. Là tác giả của học thuyết về chủ nghĩa siêu đế quốc, mà thực chất phản động của nó đã bị Lê-nin vạch trần trong các tác phẩm "Sự phá sản của Quốc tế II", "Chủ nghĩa đế quốc, giai đoạn tột cùng của chủ nghĩa tư bản" và các tác phẩm khác. Sau Cách mạng xã hội chủ

nghĩa tháng Mười, đã công khai chống lại cách mạng vô sản và chuyên chính vô sản, chống lại Chính quyền xô-viết.

Trong các tác phẩm "Nhà nước và cách mạng", "Cách mạng vô sản và tên phản bội Cau-xky" và một số tác phẩm khác, V. I. Lê-nin đã kịch liệt phê phán chủ nghĩa Cau-xky. Khi vạch trần tính chất nguy hại của chủ nghĩa Cau-xky, năm 1915, trong bài "Chủ nghĩa xã hội và chiến tranh", V. I. Lê-nin viết : "Giai cấp công nhân không tiến hành đấu tranh thẳng tay chống sự phản bội đó, chống lập trường thiếu bản lĩnh, thái độ bợ đỡ đối với chủ nghĩa cơ hội và sự tầm thường hoá chủ nghĩa Mác một cách chưa từng thấy trên lĩnh vực lý luận" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 26, tr. 324). - 67, 68, 125, 188, 371, 373, 483 - 484, 525.

Chi-e (Thiers), *A-đôn-phơ* (1797 - 1877) - nhà hoạt động chính trị tư sản phản động Pháp và nhà sử học ; về nghề nghiệp là trạng sư. Bắt đầu hoạt động chính trị vào cuối những năm 20 thế kỷ XIX với tư cách là đại biểu của phái đối lập tư sản - tự do ; sau cách mạng tư sản tháng Sáu 1830, giữ nhiều chức vụ trong nội các, đứng đầu chính phủ. Năm 1834, là người tổ chức cuộc đàn áp tàn khốc các cuộc khởi nghĩa đòi chế độ cộng hoà ở Li-ông và Pa-ri. Trong thời kỳ chế độ Cộng hoà thứ hai (1848 - 1851), là một trong những người lãnh đạo "đảng trật tự" phản cách mạng. Sau khi Đế chế thứ hai sụp đổ (ngày 4 tháng Chín 1870), là một trong những người lãnh đạo thực tế chính phủ phản động, ngày 17 tháng Hai 1871, cầm đầu chính phủ đó. Theo lệnh của Chi-e, mưu toan tước vũ khí của đội cận vệ quốc gia Pa-ri đã được thực hiện, điều đó gây ra cuộc khởi nghĩa ngày 18 tháng Ba 1871. Chi-e là một trong những người tổ chức chính cuộc nội chiến và đàn áp Công xã Pa-ri. C. Mác đã đánh giá tỉ mỉ vai trò của Chi-e trong lịch sử Pháp trong tác phẩm "Nội chiến ở Pháp" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Tuyển tập gồm 2 tập, tiếng Nga, t.1, 1955, tr. 461 - 467). - 151, 309.

Cô-dơ-lốp, *A. A.* (sinh năm 1837) - tướng quân. Trước năm 1905, giữ các chức vụ khác nhau trong cảnh sát ; từ ngày 14 tháng Tư đến 15 tháng Bảy 1905, là tổng trấn quân sự Mát-xcơ-va. - 196, 198.

Cô-li-u-ba-kin, *A. M.* (1868 - 1915) - nhà hoạt động hội đồng địa phương, thuộc phái tự do - tư sản, đảng viên dân chủ - lập hiến. Trong những năm 1905 - 1906, là chủ tịch Hội đồng địa phương tỉnh Nốp-gô-rốt. Năm 1907, là đại biểu Đu-ma nhà nước III ; bí thư ban chấp hành

đảng đoàn nghị viện của Đảng dân chủ - lập hiến trong Đu-ma nhà nước III và IV, uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng dân chủ - lập hiến. - 377.

Cô-va-lép-xki, M. M. (1851 - 1916) - nhà sử học, nhà hoạt động chính trị theo khuynh hướng tư sản - tự do. Từ năm 1880 - giáo sư Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va. Năm 1887, đi ra nước ngoài. Năm 1901 cùng với Rô-béc-ti đã lập ra ở Pa-ri Trường cao đẳng khoa học xã hội Nga. Năm 1905, trở về Nga, được bầu vào Đu-ma nhà nước I, và về sau được bầu làm uỷ viên Hội đồng nhà nước. Là một trong những người thành lập Đảng "cải cách dân chủ" có tính cách hữu hơn Đảng dân chủ - lập hiến. Trong những năm 1906 - 1907, xuất bản tờ báo "Đất nước" và từ năm 1909 trở thành chủ nhiệm và chủ biên tạp chí "Truyền tin châu Âu". Trong những tác phẩm khoa học của ông, cần lưu ý những tác phẩm viết về các vấn đề sự tan rã của chế độ công xã và nghiên cứu các quan hệ thị tộc. Ph. Ăng-ghe-nh đã thừa nhận trong tác phẩm "Nguồn gốc của gia đình, của chế độ tư hữu và của nhà nước" công lao của Cô-va-lép-xki trong lĩnh vực này. Những tác phẩm chủ yếu của Cô-va-lép-xki là: "Chế độ chiếm hữu ruộng đất của công xã, nguyên nhân, quá trình và hậu quả sự tan rã của nó", "Lược khảo nguồn gốc và sự phát triển của gia đình và chế độ sở hữu", "Nguồn gốc của nền dân chủ hiện đại", "Xã hội học" v. v.. - 451.

Côn-txốp, Đ. (Ghin-dơ-bua, B. A.) (1863 - 1920) - một người dân chủ - xã hội, một phần tử men-sê-vích. Vào nửa đầu những năm 80, đã ngã theo phong trào Dân ý, cuối những năm 80, đã chuyển sang lập trường dân chủ - xã hội. Đầu năm 1893, đã lưu vong sang Thụy-sĩ, gần gũi với nhóm "Giải phóng lao động"; trong những năm 1895 - 1898, là bí thư "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", tích cực cộng tác với các báo chí của "Hội liên hiệp"; sau khi "Hội liên hiệp" phân liệt (1900), ra khỏi "Hội liên hiệp". Tham gia công việc của các đại hội Luân-đôn (1896) và Pa-ri (1900) của Quốc tế II. Dự Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga với tư cách đại biểu không có quyền biểu quyết, thuộc phái "Tia lửa" thiểu số; sau đại hội, là một phần tử men-sê-vích tích cực, cộng tác với nhiều báo chí men-sê-vích ("Người dân chủ - xã hội", "Bước đầu" v.v.) Trong thời kỳ cách mạng 1905 - 1907, tham gia phong trào công đoàn ở Pê-téc-bua; từ năm 1908 hoạt động ở Ba-cu; cộng tác với tờ báo hợp pháp "Tia sáng" của phái men-sê-vích thủ tiêu chủ nghĩa. Trong những năm chiến tranh thế giới thứ nhất, là người xã hội - số-vanh; sau Cách mạng tháng

Hai 1917, là uỷ viên phụ trách lao động trong Xô-viết đại biểu công nhân và binh sĩ Pê-tơ-rô-grát. Có thái độ thù địch với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là ứng cử viên của phái men-sê-vích vệ quốc chủ nghĩa vào Quốc hội lập hiến. Trong những năm 1918 - 1919, làm công tác hợp tác xã ở Pê-tơ-rô-grát. - 167.

Cri-txép-xki, B. N. (1866 - 1919) - đảng viên Đảng dân chủ - xã hội, nhà chính luận, một trong những thủ lĩnh của "chủ nghĩa kinh tế". Từ cuối những năm 80, tham gia công tác của nhóm dân chủ - xã hội ở Nga; đầu những năm 90, lưu vong; ở nước ngoài, có một thời gian đã gia nhập nhóm "Giải phóng lao động", tham gia các cơ quan xuất bản của nhóm đó. Cuối những năm 90, trở thành một trong những người lãnh đạo "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", năm 1899 là biên tập viên tạp chí "Sự nghiệp công nhân" của Hội liên hiệp; thông qua tạp chí này, ông đã tuyên truyền những quan điểm của chủ nghĩa Béc-stanh. Chẳng bao lâu sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã rời bỏ phong trào dân chủ - xã hội. - 69.

Cu-rô-pát-kin, A. N. (1848 - 1925) - một viên tướng, từ năm 1898 đến 1904, là bộ trưởng Bộ chiến tranh. Trong cuộc chiến tranh Nga - Nhật những năm 1904 - 1905, là tổng tư lệnh các lực lượng bộ binh và sau đó tổng tư lệnh tất cả các lực lượng vũ trang Nga ở Viễn Đông; tỏ ra là một chỉ huy nhu nhược và bất tài. Trong chiến tranh thế giới thứ nhất (năm 1916) đã chỉ huy mặt trận phía Bắc, là thống đốc và chỉ huy quân đội ở Tuốc-ke-xtan. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, sống ở tỉnh Pơ-xcốp. - 377.

D

Dê-len-xki, Ê. Ô. - xem Na-đê-giơ-đin, L.

Dòng họ Rô-ma-nốp - triều đại các vua và hoàng đế Nga, trị vì từ năm 1613 đến 1917. - 368, 440.

Đ

Đa-vít (David), E-đư-a (1863 - 1930) - một trong những thủ lĩnh cánh hữu trong Đảng dân chủ - xã hội Đức, về nghề nghiệp là nhà kinh tế học. Năm 1894, tham gia uỷ ban chuẩn bị cương lĩnh ruộng đất của đảng, đứng trên lập trường xét lại học thuyết của Mác về vấn đề ruộng đất, chứng minh sự vũng vằng của kinh tế tiểu nông

dưới chủ nghĩa tư bản. Là một trong những người sáng lập tạp chí xét lại "Sozialistische Monatshefte" ("Nguyệt san xã hội chủ nghĩa"). Năm 1903, xuất bản cuốn sách "Chủ nghĩa xã hội và nông nghiệp" mà V. I. Lê-nin gọi là "tác phẩm chính của chủ nghĩa xét lại trong vấn đề ruộng đất". Từ năm 1903, là đại biểu Quốc hội. Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất, là người xã hội - sô-vanh. Năm 1919, tham gia chính phủ liên hiệp đầu tiên của nước Cộng hoà Đức, trong những năm 1919 - 1920, là bộ trưởng Bộ nội vụ ; những năm 1922 - 1927, là đại diện của chính phủ ở Ghét-xen ; đã ủng hộ những khuynh hướng phục thù của chủ nghĩa đế quốc Đức, là kẻ thù của Liên-xô.

V. I. Lê-nin đánh giá Đa-vít là một tên cơ hội, mà "toàn bộ cuộc đời chỉ chuyên tâm làm thoai hoá phong trào công nhân theo lối tư sản" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 26, tr. 277). - 359.

Dgiu-ga-svi-li - xem Xta-lin, I. V.

Di-xra-ê-li (Disraeli), *Ben-gia-min*, *bá tước Bi-côn-xơ-phin* (1804 - 1881) - nhà hoạt động nhà tư tưởng Anh, lãnh tụ đảng bảo thủ, một trong những nhà tư tưởng của giai cấp tư sản đế quốc chủ nghĩa đã nảy sinh. Nhiều lần tham gia chính phủ và giữ chức thủ tướng. Cũng nổi tiếng là một nhà văn đã viết nên những cuốn tiểu thuyết "Vi-vi-an Grây", "Xi-bin-la", v. v.. - 354.

Đôn-gô-ru-cốp, *Pi-ốt Đm.* (1866 - 1945) - công tước, địa chủ lớn, nhà hoạt động hội đồng địa phương, đảng viên Đảng dân chủ - lập hiến. Đã làm chủ tịch Hội đồng địa phương huyện Xút-gia. Tham gia các đại hội hội đồng địa phương trong những năm 1904 - 1905. Là một trong những người tổ chức Đảng dân chủ - lập hiến, uỷ viên Ban chấp hành trung ương đảng này. Là đại biểu và phó chủ tịch Đu-ma nhà nước I. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là một tên bạch vệ lưu vong. - 191.

Đuốc-nô-vô, *P. P.* (sinh năm 1835) - một viên tướng, một chính khách phản động của nước Nga Nga hoàng. Trong những năm 1866 - 1870, là tỉnh trưởng Khác-cốp, trong những năm 1872 - 1878 - tỉnh trưởng Mát-xcơ-va. Sau đó công tác ở Bộ nội vụ và Bộ chiến tranh. Từ năm 1904 - uỷ viên Hội đồng nhà nước. Từ tháng Bảy đến tháng Mười một 1905, là tổng trấn quân sự Mát-xcơ-va. Ở cương vị này, đã cố gắng xếp đặt sự tiếp xúc của chính quyền với giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa, ve vãn các uỷ viên hội đồng địa phương và các thủ lĩnh cơ quan tự quản thành phố để tổ chức hành động

chung chống cuộc cách mạng đang diễn ra. - 234, 238, 301, 302, 305, 307, 309, 331, 346, 347, 348, 351, 498.

G

Ga-pôn, *G. A.* (1870 - 1906) - mục sư, một tên khiêu khích, tay sai của cơ quan mật vụ Nga hoàng. Trước cách mạng 1905 - 1907, theo sự giao phó của Cục cảnh sát, đã đưa theo kiểu tổ chức Du-ba-tốp lập ra một tổ chức mới là "Hội những công nhân Nga thuộc các công xưởng - nhà máy Pê-téc-bua", tổ chức này được Cục cảnh sát và cơ quan mật vụ Pê-téc-bua cấp tiền. Đã kích động công nhân Pê-téc-bua kéo đến đưa đơn thỉnh cầu cho Nga hoàng ngày 9 tháng Giêng 1905. Trốn ra nước ngoài, ở đấy gần gũi với phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Sau khi trở về Nga, lại liên hệ với cơ quan mật vụ. Sau khi hoạt động khiêu khích bị vạch trần, Ga-pôn đã bị những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng giết chết. - 53.

Gác-đê-nin, *I-u.* - xem Tséc-nốp, V. M.

Ghe-đơ (Guesde), *Giuy-lo* (*Ba-di-lo*, *Ma-ti-ơ Giuy-lo*) (1845 - 1922) - một trong những người tổ chức và lãnh đạo phong trào xã hội chủ nghĩa Pháp và Quốc tế II. Bắt đầu hoạt động chính trị vào nửa sau những năm 60 ; lên tiếng ủng hộ Công xã Pa-ri năm 1871, đã buộc phải lưu vong. Năm 1876 trở về Pháp ; do ảnh hưởng của các tác phẩm của C. Mác và Ph. Ăng-ghen, đã chuyển sang lập trường chủ nghĩa Mác, năm 1877 là một trong những người sáng lập tờ báo "L'Égalité" ("Bình đẳng"), một tờ báo đã giữ vai trò quyết định trong việc tổ chức năm 1879 Đảng công nhân Pháp - chính đảng độc lập đầu tiên của giai cấp vô sản Pháp. Với sự giúp đỡ của Mác và Ăng-ghen, Ghe-đơ cùng với La-phác-gơ đã thảo ra cương lĩnh của đảng, được Đại hội Ha-vrơ thông qua (1880). Ghe-đơ đã tiến hành nhiều công việc để truyền bá tư tưởng của chủ nghĩa Mác và phát triển phong trào xã hội chủ nghĩa ở Pháp ; mấy lần được bầu làm đại biểu Quốc hội. Năm 1904, Lê-nin đánh giá Ghe-đơ là một trong những đại biểu triệt để nhất và kiên quyết nhất của phong trào dân chủ - xã hội quốc tế.

Tuy nhiên, trong khi chống lại chính sách của những người xã hội chủ nghĩa cánh hữu, Ghe-đơ đánh giá thấp vai trò của đảng trong cuộc đấu tranh của giai cấp công nhân, phạm sai lầm có tính chất bè phái về các vấn đề lý luận cũng như các vấn đề sách lược. Khi chiến tranh thế giới thứ nhất bắt đầu, Ghe-đơ đã phản bội lợi ích của công nhân, đứng trên lập trường của

chủ nghĩa xã hội - số-vanh, tham gia chính phủ tư sản Pháp. Lê-nin viết : "Chúng ta sẽ nói với công nhân rằng các bạn hãy lấy làm gương toàn bộ cuộc đời của Ghe-đơ, *không kể* việc ông ta công nhiên phản bội chủ nghĩa xã hội, năm 1914" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 26, tr. 124). Ghe-đơ không hiểu ý nghĩa của Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười vĩ đại, không đi theo phái đa số tại Đại hội Tua Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp (1920) là đa số đã quyết định đi với Quốc tế cộng sản. - 366.

Ghéc-txen-stanh, M. I-a. (1859 - 1906) - nhà kinh tế học tư sản, giáo sư Trường đại học nông nghiệp Mát-xcơ-va, một trong những lãnh tụ của Đảng dân chủ - lập hiến, nhà lý luận của đảng ấy về vấn đề ruộng đất. Là đại biểu Đu-ma nhà nước I. Bị bọn Trăm đen giết chết ở Phần-lan sau khi Đu-ma nhà nước I giải tán. - 161.

Ghen-phan-đơ, A. L. - xem Pác-vu-xơ.

Ghin-dơ-bua, B. A. - xem Côn-txốp, Đ.

Gia-cô-by (Jacoby), *Giô-han* (1805 - 1877) - nhà chính luận Đức, nhà hoạt động chính trị, một người dân chủ tư sản; về nghề nghiệp, là bác sĩ. Năm 1848, là một trong những thủ lĩnh cánh tả trong Quốc hội Phổ. Trong những năm 60, gia nhập đảng "Những người tiến bộ", có thái độ phủ định kịch liệt đối với chính sách của Bi-xmác. Năm 1872, gia nhập Đảng dân chủ - xã hội, và năm 1874 là đại biểu của đảng ấy được bầu vào Quốc hội. Gia-cô-by không phải là người mác-xít, nhưng C. Mác và Ph. Ăng-ghen đánh giá cao ông là một người dân chủ đứng về phía phong trào vô sản, tuy rằng Mác và Ăng-ghen bất đồng với Gia-cô-by về nhiều vấn đề. - 311, 447, 502.

Giô-re-xơ (Jaurès), *Giăng* (1859 - 1914) - nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào xã hội chủ nghĩa Pháp và quốc tế, nhà sử học.

Trong những năm 80, là một người cấp tiến tư sản, sau đó ngã theo nhóm "những người xã hội chủ nghĩa độc lập". Năm 1902, Giô-re-xơ và những người ủng hộ ông đã lập ra Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp, đảng này năm 1905, sau khi hợp nhất với Đảng xã hội chủ nghĩa ở Pháp, đã lấy tên là Đảng xã hội chủ nghĩa thống nhất Pháp. Là đại biểu Quốc hội những năm 1885 - 1889, 1893 - 1898, 1902 - 1914; là một trong những lãnh tụ đảng đoàn xã hội chủ nghĩa trong nghị viện. Năm 1904, đã sáng lập và làm chủ biên đến cuối đời mình tờ báo "L'Humanité" ("Nhân đạo"), tờ báo này năm 1920 trở thành cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng cộng sản

Pháp. Trong thời gian cách mạng 1905 - 1907 ở Nga, Giô-re-xơ đã chào mừng cuộc đấu tranh của nhân dân Nga. Nhờ trung thành luôn luôn và sâu sắc với chế độ dân chủ, nhờ hoạt động không mệt mỏi để bảo vệ các quyền tự do của nhân dân chống ách áp bức đế quốc chủ nghĩa và các cuộc chiến tranh xâm lược nên ông đã giành được nhiều uy tín trong nhân dân Pháp. Ông tin tưởng rằng chỉ có chủ nghĩa xã hội mới chấm dứt được hoàn toàn các cuộc chiến tranh và ách áp bức thuộc địa.

Song Giô-re-xơ cho rằng chủ nghĩa xã hội sẽ thắng lợi không phải bằng con đường đấu tranh của giai cấp vô sản chống giai cấp tư sản, mà do kết quả của sự phát triển rực rỡ của tư tưởng dân chủ. Ông xa lạ với tư tưởng chuyên chính vô sản, tuyên truyền hoà bình giai cấp giữa kẻ áp bức và người bị áp bức, ông tán thành những ảo tưởng của phái Pru-đông về vấn đề hợp tác xã, mà ông cho là sự phát triển của nó trong điều kiện của chủ nghĩa tư bản hình như sẽ thúc đẩy sự quá độ dần dần lên chủ nghĩa xã hội. V. I. Lê-nin kịch liệt phê phán quan điểm cải lương của Giô-re-xơ, những quan điểm đã đẩy ông vào con đường chủ nghĩa cơ hội.

Cuộc đấu tranh của Giô-re-xơ cho hoà bình, chống nguy cơ chiến tranh đang đe dọa làm cho giai cấp tư sản đế quốc chủ nghĩa căm ghét ông. Ngay trước khi nổ ra chiến tranh thế giới thứ nhất, Giô-re-xơ bị một tên tay sai của bọn phản động giết chết.

Là tác giả những tác phẩm : "Lịch sử Cách mạng Pháp vĩ đại", "Những tư tưởng chính trị và xã hội của châu Âu và cuộc cách mạng vĩ đại" v. v. - 111, 366.

Gô-li-txun, A. Đ. (sinh năm 1874) - công tước, địa chủ lớn, nhà hoạt động hội đồng địa phương, một trong những người tổ chức ra Đảng tháng Mười. Năm 1890 - chủ tịch hội đồng địa phương huyện và từ năm 1905 - chủ tịch hội đồng địa phương tỉnh ở Khác-cốp. Trong thời gian bầu cử Đu-ma nhà nước II, đã thành lập ở Khác-cốp hội "Đảng trung tâm" tập hợp tất cả các đảng lập hiến. Năm 1907, tham gia các đại hội hội đồng địa phương. Là đại biểu của tỉnh Khác-cốp trong Đu-ma nhà nước III. - 505.

Gô-lô-vin, Ph. A. (sinh năm 1867) - nhà hoạt động hội đồng địa phương, thuộc Đảng dân chủ - lập hiến. Từ năm 1898 đến 1907 - uỷ viên Hội đồng địa phương tỉnh Mát-xcơ-va, sau đó làm chủ tịch Hội đồng. Tham gia các đại hội hội đồng địa phương trong những năm 1904 - 1905. Là một trong những người tổ chức ra

Đảng dân chủ - lập hiến. Là chủ tịch Đu-ma nhà nước II và đại biểu Đu-ma nhà nước III. Tham gia một hợp đồng tô nhượng đường sắt lớn. Tháng Ba 1917 - uỷ viên của Chính phủ lâm thời tư sản phụ trách Bộ hoàng cung. - 196, 301, 302, 305, 307, 311, 346, 347, 348, 377, 491.

Gô-rê-mur-kín, I. L. (1839 - 1917) - nhà hoạt động nhà nước của nước Nga Nga hoàng, một trong những đại biểu điển hình của chế độ quan liêu phản động, một tên quân chủ cực đoan. Trong những năm 1895 - 1899 - bộ trưởng Bộ nội vụ, thi hành một chính sách phản động nhằm làm giảm và xoá bỏ những cải cách đã thực hiện trong những năm 60 (cái gọi là chính sách phản cải cách); đàn áp dã man phong trào công nhân. Là chủ tịch Hội đồng bộ trưởng từ tháng Tư đến tháng Tám 1906 và từ tháng Giêng 1914 đến tháng Giêng 1916. - 193.

Grê-đê-xcun, N. A. (sinh năm 1864) - nhà luật học và nhà chính luận, giáo sư, thuộc Đảng dân chủ - lập hiến. Năm 1905 tham gia xuất bản báo "Thế giới", báo này vào tháng Chạp cũng năm ấy đã bị đóng cửa vì đăng những bài có tính chất "chống chính phủ", còn Grê-đê-xcun thì bị bắt và năm 1906 bị đày đến tỉnh Ác-khan-ghen-xơ. Trong khi bị đày, được bầu vắng mặt làm đại biểu Đu-ma nhà nước I, trở về Pê-téc-bua, là phó chủ tịch Đu-ma. Sau khi Đu-ma nhà nước I bị giải tán, đã ký vào Lời kêu gọi Vư-boóc-gơ, lại bị bắt và bị tù. Mãn hạn tù, đã cộng tác với nhiều tờ báo của phái tự do. Năm 1916, ra khỏi Đảng dân chủ - lập hiến. Sau Cách mạng tháng Hai 1917, tham gia xuất bản tờ báo tư sản "Ý chí Nga" cổ động chống đảng bôn-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đã chuyển hoá về phía tả, trình bày các quan điểm của mình trong tác phẩm "Nước Nga trước đây và ngày nay" (1926). Là giáo sư ở các trường đại học Lê-nin-grát. - 149.

Grinh-mút, V. A. (1851 - 1907) - nhà chính luận phản động Nga, từ năm 1897 đến 1907 - chủ biên tờ báo quân chủ "Tin tức Mát-xcơ-va". Chống lại những biểu hiện dù nhỏ nhất của phong trào giải phóng và phong trào cách mạng, bảo vệ chế độ chuyên chế Nga hoàng và địa vị có đặc quyền của nhà thờ chính thống, đứng trên lập trường chủ nghĩa sô-vanh Đại Nga. Trong thời kỳ cách mạng 1905 - 1907 - một trong những người tổ chức và lãnh tụ "Liên minh nhân dân Nga" của bọn Trăm đen. - 324, 325.

Gu-tso-cốp, A. I. (1862 - 1936) - nhà tư bản lớn của Nga, người tổ chức và lãnh tụ Đảng tháng Mười. Trong thời kỳ cách mạng 1905 - 1907, đã kịch liệt chống lại phong trào cách mạng, tán thành chính sách của chính phủ thẳng tay đàn áp giai cấp công nhân và nông dân. Trong thời kỳ thế lực phản động ngự trị, là chủ tịch Uỷ ban quốc phòng nhà nước và chủ tịch Đu-ma nhà nước III. Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất, là chủ tịch Uỷ ban công nghiệp chiến tranh trung ương và uỷ viên Hội đồng phòng thủ đặc biệt. Sau Cách mạng tháng Hai 1917, là bộ trưởng Bộ chiến tranh và hàng hải trong thành phần đầu tiên của Chính phủ lâm thời, chủ trương tiếp tục chiến tranh "cho đến thắng lợi cuối cùng". Tháng Tám 1917, tham gia tổ chức cuộc phiến loạn Coóc-ni-lốp, bị bắt tại mặt trận, nhưng được Chính phủ lâm thời thả ra. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, hăng hái đấu tranh chống Chính quyền xô-viết; là tên bạch vệ lưu vong. - 505.

H

Hác-cóc (Harcourt), Uy-li-am Gióoc-giơ Gren-vin Ve-na-ben-xơ Véc-nôn (1827 - 1904) - nhà hoạt động nhà nước Anh, thuộc phái tự do. Từ năm 1869 - giáo sư dạy luật quốc tế ở Cam-brít-giơ. Năm 1868 được bầu vào hạ nghị viện, từ năm 1873 giữ các chức vụ có trọng trách trong chính phủ: thứ trưởng Bộ tư pháp (1873 - 1874), bộ trưởng Bộ nội vụ (1880 - 1885), bộ trưởng Bộ tài chính (1886, 1892 - 1894, 1894 - 1895). Trong những năm 1894 - 1898, là lãnh tụ đảng tự do. - 151.

Han-xơ-man (Hansemann), Đa-vít I-u-xtút (1790 - 1864) - nhà hoạt động chính trị Phổ, nhà tư bản lớn của Đức, một trong những lãnh tụ của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa vùng Ranh. Vào tháng Ba - tháng Chín 1848 - bộ trưởng Bộ tài chính Phổ trong các nội các Cam-phau-den và Au-ơ-xvan. Trong nội các Au-ơ-xvan, Han-xơ-man thực tế giữ vai trò lãnh đạo, và chính phủ thời kỳ đó đã đi vào lịch sử như là "chính phủ Han-xơ-man", tuy ông này chỉ giữ chức bộ trưởng Bộ tài chính. Han-xơ-man thi hành chính sách thỏa hiệp phản bội với thế lực phản động. Sau khi cách mạng 1848 - 1849 bị thất bại và thế lực phản động tấn công, đã rời bỏ hoạt động chính trị, đã lập Ngân hàng chiết khấu Béc-lanh, tiếp tục giữ vai trò quan trọng trong các giới tài chính. - 159, 160, 161.

Hiéc-kê - bộ trưởng Bộ nông nghiệp Phổ trong chính phủ Han-xơ-man (1848), đại biểu Quốc hội Phổ. - 161.

I

I-ôn-lô-xơ, G. B. (1859 - 1907) - nhà chính luận tự do chủ nghĩa. Trước tháng Mười 1905, là phóng viên ở Béc-lanh của tờ "Tin tức nước Nga", khi ở nước ngoài trở về, là một trong những biên tập viên của tờ báo này. Là đảng viên Đảng dân chủ - lập hiến. Là đại biểu Đu-ma nhà nước I. Năm 1907 bị bọn Trăm đen giết chết. - 369 - 374.

K

Kê-đrin, E. I. (sinh năm 1851) - trạng sư, một người tham gia nổi tiếng phong trào tư sản - tự do những năm 1905 - 1906, thuộc phái dân chủ - lập hiến. Là đại biểu của Đu-ma nhà nước I. - 468.

L

Lát-xan (Lassalle), *Phéc-đi-năng* (1825 - 1864) - nhà xã hội chủ nghĩa tiểu tư sản Đức, người sáng lập một trong những biến dạng của chủ nghĩa cơ hội trong phong trào công nhân Đức - chủ nghĩa Lát-xan.

Lát-xan là một trong những người sáng lập ra Tổng liên đoàn công nhân Đức (1863). Việc thành lập Tổng liên đoàn có một ý nghĩa tích cực đối với phong trào công nhân, nhưng Lát-xan, sau khi được bầu làm chủ tịch Tổng liên đoàn, đã đưa Tổng liên đoàn đi theo con đường cơ hội chủ nghĩa. Phái Lát-xan hy vọng có thể xây dựng được "nhà nước nhân dân tự do" bằng con đường cổ động hợp pháp cho quyền bầu cử phổ thông, bằng con đường thành lập các hiệp hội sản xuất được nhà nước giao-ke cấp tiền. Lát-xan ủng hộ chính sách thống nhất nước Đức "từ trên xuống" dưới bá quyền lãnh đạo của nước Phổ phản động. Chính sách cơ hội chủ nghĩa của phái Lát-xan là một trở ngại cho hoạt động của Quốc tế I và cho việc thành lập một đảng công nhân chân chính ở Đức, trở ngại cho việc giáo dục ý thức giai cấp cho công nhân.

Quan điểm lý luận và chính trị của phái Lát-xan đã bị các nhà kinh điển của chủ nghĩa Mác - Lê-nin phê phán kịch liệt (xem C. Mác. "Phê phán cương lĩnh Gô-ta" ; V. I. Lê-nin. "Nhà nước và cách mạng" và các tác phẩm khác). - 527, 530.

Lê-nin, V. I. (U-li-a-nốp, V. I., N. Lê-nin) - tài liệu tiểu sử. - 3, 8, 10, 57, 67, 69, 71, 81, 97, 102, 145, 148, 156, 167, 173, 175, 177 - 178, 184, 186, 198, 207, 217, 219, 227, 229, 240, 249, 251, 265, 272, 279, 290, 296, 297, 316, 319, 327, 329, 343, 346, 348, 353, 357, 369, 386 - 389, 410, 420 - 423, 489.

Lê-ôn XIII (Giô-ác-ki-nô Vin-xen-dô, bá tước Pét-si) (1810 - 1903) - giáo hoàng Rô-ma (bầu năm 1878). Tìm cách làm cho Thiên chúa giáo thích ứng với điều kiện của xã hội tư sản, và phục hồi vai trò chính trị của giáo hoàng. Tiến hành đấu tranh chống những tư tưởng của chủ nghĩa xã hội và phong trào công nhân, nêu ra nhiệm vụ thống nhất tất cả các thế lực phản động để thực hiện mục đích ấy, lập trong mỗi nước những đảng Thiên chúa giáo mạnh, những công đoàn phản bội và những tổ chức khác đặt dưới sự lãnh đạo và kiểm soát của nhà thờ. - 151.

Liếp-nếch (Liebknecht), *Các-lơ* (1871 - 1919) - nhà hoạt động xuất sắc của phong trào công nhân Đức và quốc tế, con trai của Vin-hem Liếp-nếch, về nghề nghiệp là trạng sư.

Bắt đầu tham gia phong trào xã hội chủ nghĩa ngay từ lúc còn là sinh viên, tích cực đấu tranh chống chủ nghĩa cơ hội và chủ nghĩa quân phiệt. Trong thời kỳ cách mạng Nga lần thứ nhất những năm 1905 - 1907, đã kêu gọi công nhân Đức noi gương nước Nga. Năm 1912, được bầu làm đại biểu Quốc hội. Từ đầu chiến tranh thế giới thứ nhất, đã kiên quyết chống lại việc ủng hộ chính phủ "nước mình" trong cuộc chiến tranh ăn cướp, là người duy nhất trong Quốc hội đã bỏ phiếu chống ngân sách chiến tranh (ngày 2 tháng Chạp 1914). Là một trong những người tổ chức và lãnh đạo "Liên minh Xpác-ta-cút" cách mạng. Năm 1916, bị kết án khổ sai. Trong thời gian Cách mạng tháng Mười một ở Đức, đã cùng với R. Lúcxăm-bua lãnh đạo đội tiên phong cách mạng của công nhân Đức, biên tập tờ báo "Die Rote Fahne" ("Cờ đỏ"), là một trong những người sáng lập Đảng cộng sản Đức và lãnh đạo cuộc khởi nghĩa của công nhân Béc-lanh tháng Giêng 1919. Sau khi cuộc khởi nghĩa bị đàn áp, đã bị bè lũ Nô-xkê giết hại tàn bạo.

Đánh giá hoạt động của C. Liếp-nếch, Lê-nin viết rằng "tên tuổi đó là tượng trưng cho lòng trung thành của một lãnh tụ đối với lợi ích của giai cấp vô sản, cho lòng trung thành đối với cách mạng xã hội chủ nghĩa... Tên tuổi đó là tượng trưng cho cuộc đấu tranh không khoan nhượng chống chủ nghĩa đế quốc, không

phải trên lời nói mà là trong việc làm..." (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 37, tr. 560 - 561). - 408.

Liép-néch (Liebknecht), *Vin-hem* (1826 - 1900) - nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân Đức và phong trào công nhân quốc tế, một trong những người sáng lập và lãnh tụ của Đảng dân chủ - xã hội Đức. Tích cực tham gia vào cuộc cách mạng 1848 - 1849 ở Đức, sau khi cách mạng bị thất bại, đã lưu vong ra nước ngoài, lúc đầu ở Thụy-sĩ, về sau ở Anh, ở đây, ông đã tiếp xúc với C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n; do ảnh hưởng của hai ông, Liép-néch đã trở thành người xã hội chủ nghĩa. Năm 1862, trở về Đức. Sau khi Quốc tế I được tổ chức, là một trong những người tuyên truyền tích cực nhất cho những tư tưởng cách mạng của Quốc tế và là người tổ chức các chi bộ Quốc tế ở Đức. Từ năm 1875 và cho đến cuối đời, Liép-néch là uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng dân chủ - xã hội Đức và là tổng biên tập cơ quan ngôn luận trung ương của đảng là tờ "Vorwärts" ("Tiến lên"). Từ năm 1867 đến 1870 - đại biểu Quốc hội miền Bắc Đức, và từ năm 1874 đã nhiều lần được bầu làm đại biểu Quốc hội Đức; đã khéo biết lợi dụng diễn đàn Quốc hội để vạch trần chính sách đối nội và đối ngoại phản động của bọn giơong-ke Phổ. Vì hoạt động cách mạng nên đã nhiều lần bị tù. Liép-néch đã tích cực tham gia vào việc tổ chức Quốc tế II. C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n đã đánh giá cao Liép-néch, hướng dẫn hoạt động của ông, nhưng đồng thời phê phán lập trường điều hoà của ông đối với những phân tử cơ hội chủ nghĩa. - 327.

Líp-kin, Ph. A. - xem Tsê-rê-va-nin, N.

Lo-đru - *Rôn-lanh* (Ledru-Rollin), *A-léch-xan-đơ-rơ Ô-guy-xtơ* (1807 - 1874) nhà chính luận và hoạt động chính trị Pháp, một trong những lãnh tụ của phái dân chủ tiểu tư sản; về nghề nghiệp là trạng sư. Biên tập viên tờ báo "La Réforme". Trong thời kỳ cách mạng 1848, là bộ trưởng Bộ nội vụ Chính phủ lâm thời, đại biểu của Hội nghị lập hiến và Hội nghị lập pháp, ở đó ông cầm đầu đảng Núi. Trong thời gian cuộc khởi nghĩa tháng Sáu của công nhân Pa-ri, đã tham gia tích cực vào việc đàn áp khởi nghĩa. Sau khi cuộc biểu tình ngày 13 tháng Sáu 1849, do các đại biểu phái Núi tổ chức, bị giải tán, ông ta đã lưu vong sang Anh, từ Anh trở về năm 1870. Được bầu làm đại biểu Quốc hội, nhưng tự trút bỏ quyền hạn đại biểu để phản đối những điều kiện nặng nề của hoà ước Phran-

pho năm 1871. Có thái độ thù địch đối với Công xã Pa-ri năm 1871. - 306, 516.

Lo-ru (Leroux), *Ga-xtông* (sinh năm 1868) - trong thời gian cách mạng 1905 - 1907 ở Nga - phóng viên tờ báo tư sản Pháp ở Pê-téc-bua "Le Matin" ("Buổi sáng"). - 199, 435.

Lu-i XVI (1754 - 1793) - vua Pháp (1774 - 1792) triều đại Buốc-bông. Trong thời gian cách mạng tư sản Pháp cuối thế kỷ XVIII, nền quân chủ đã bị nhân dân khởi nghĩa lật đổ (1792), Lu-i XVI bị truy tố trước toà án, bị Hội nghị quốc ước xét xử, bị kết tội là có âm mưu chống tự do của dân tộc và an ninh của quốc gia và ngày 21 tháng Giêng 1793, bị chém. - 271.

M

Ma-khônô-vê-txơ - xem A-ki-mốp, V. P.

Ma-nu-i-lốp, A. A. (1861 - 1929) - nhà kinh tế tư sản Nga, nhà hoạt động nổi tiếng của Đảng dân chủ - lập hiến, một trong những biên tập viên của báo "Tin tức nước Nga". Trong những năm 1905 - 1911, làm hiệu trưởng Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va, trong những năm 1907 - 1911, là uỷ viên Hội đồng nhà nước, năm 1917 - bộ trưởng Bộ giáo dục quốc dân trong Chính phủ lâm thời tư sản. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, lưu vong ra nước ngoài; từ nước ngoài trở về nước Nga xô-viết, giảng dạy ở các trường đại học. Là tác giả của các tác phẩm: "Chế độ lĩnh canh ruộng đất ở Ai-rơ-len", "Khái niệm giá trị theo học thuyết của các nhà kinh tế thuộc trường phái cổ điển", "Kinh tế chính trị học. Giáo trình" v. v.. - 161, 439, 441, 480.

Mác (Marx), *Các* (1818 - 1883) - người sáng lập chủ nghĩa cộng sản khoa học, nhà tư tưởng thiên tài, lãnh tụ và người thầy của giai cấp vô sản quốc tế (xem bài của V. I. Lê-nin "Các Mác (Sơ lược tiểu sử, kèm theo sự trình bày chủ nghĩa Mác)" - Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 26, tr. 38 - 93). - 24, 37, 57, 87, 97, 108, 109, 131, 144, 151, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 326, 366, 411, 462, 490, 516.

Mác-tin (Martin), *Ru-đôn-phơ* - cố vấn của Uỷ ban thống kê đế quốc Đức, tác giả cuốn "Die Zukunft Russlands und Japans" ("Tiền đồ nước Nga và Nhật-bản"), xuất bản năm 1905 ở Béc-lanh. - 271.

Mác-tốp, L. (Txê-đéc-bau-mơ, I-u. Ô.) (1873 - 1923) - một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích. Tham gia phong trào dân chủ - xã hội vào nửa đầu những năm 90. Năm 1895, tham gia tổ chức "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" Pê-téc-bua, đã bị bắt về vụ này năm 1896 và bị đày 3 năm đến Tu-ru-khan-xcô. Sau khi mãn hạn đày, từ năm 1900, tham gia chuẩn bị xuất bản tờ "Tia lửa", tham gia ban biên tập báo ấy. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là đại biểu của tổ chức "Tia lửa", cầm đầu phái thiểu số cơ hội chủ nghĩa và từ đó là một trong những người lãnh đạo các cơ quan trung ương của những người men-sê-vích và là một trong những biên tập viên các xuất bản phẩm men-sê-vích. Trong thời kỳ thế lực phản động ngự trị - người theo phái thủ tiêu, chủ biên tờ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội", tham gia cuộc hội nghị tháng Tám chống đảng (1912). Trong những năm chiến tranh thế giới thứ nhất, giữ lập trường phái giữa, tham gia các Hội nghị Xim-méc-van và Ki-en-tan. Sau Cách mạng tháng Hai 1917, cầm đầu nhóm men-sê-vích - quốc tế chủ nghĩa. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, chuyển sang phe kẻ thù công khai của Chính quyền xô-viết. Năm 1920, lưu vong sang Đức, xuất bản ở Béc-lingh tờ "Truyền tin xã hội chủ nghĩa" phản cách mạng của phái men-sê-vích. - 84, 85, 251, 257, 265, 306, 326, 331, 369, 384, 447, 478, 505, 515, 534.

Mác-tư-nốp, A. (Pê-ke, A. X.) (1865 - 1935) - một trong những lãnh tụ của "phái kinh tế", nhà hoạt động nổi tiếng của chủ nghĩa men-sê-vích; sau này là đảng viên Đảng cộng sản. Từ đầu những năm 80, tham gia các nhóm Dân ý, năm 1886, bị bắt và đày đi Đông Xi-bi-ri; trong thời gian bị đày đã trở thành người dân chủ - xã hội. Năm 1900 lưu vong, tham gia ban biên tập tạp chí "Sự nghiệp công nhân" của "phái kinh tế", chống lại tờ "Tia lửa" của Lê-nin. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là đại biểu của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", thuộc phái chống "Tia lửa"; sau đại hội, ngã theo những người men-sê-vích. Trong những năm thế lực phản động ngự trị, là người theo phái thủ tiêu. Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất, giữ lập trường phái giữa, sau Cách mạng tháng Hai 1917, là người men-sê-vích - quốc tế chủ nghĩa. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đã từ bỏ những người men-sê-vích, trong những năm 1918 - 1920, là giáo viên ở U-cra-i-na. Năm 1923, tại Đại hội XII Đảng cộng sản (b) Nga, đã được kết nạp vào đảng, làm ở Viện C. Mác và Ph. Ăng-ghen; từ năm 1924 - uỷ viên ban biên tập

tạp chí "Quốc tế cộng sản". - 20, 23, 26, 81, 83, 84, 90, 110, 125, 126, 144 - 146, 153, 154, 155, 156, 188, 353, 489, 490.

Men-si-cốp, M. O. (1859 - 1919) - nhà chính luận phản động. Bắt đầu hoạt động văn học vào năm 1879, cộng tác viên của tờ báo phản động "Thời mới". V. I. Lê-nin gọi Men-si-cốp là "con chó giữ nhà trung thành của bọn Trăm đen Nga hoàng" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 20, tr. 142). Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đã đấu tranh tích cực chống Chính quyền xô-viết, bị bắn năm 1919. - 472.

Mê-rinh (Mehring), Phran-tơ (1846 - 1919) - nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân Đức, một trong những lãnh tụ và nhà lý luận của cánh tả trong Đảng dân chủ - xã hội Đức; nhà sử học, nhà chính luận và nhà nghiên cứu văn học. Từ cuối những năm 60, là nhà chính luận dân chủ - tư sản cấp tiến, trong những năm 1876 - 1882, đứng trên lập trường chủ nghĩa tự do tư sản, sau đó tiến hoá về phía tả, là biên tập viên tờ báo dân chủ "Volks - Zeitung" ("Báo nhân dân"), lên tiếng chống lại Bi-xmác để bảo vệ Đảng dân chủ - xã hội; năm 1891, gia nhập Đảng dân chủ - xã hội Đức. Là cộng tác viên tích cực và một trong những biên tập viên của cơ quan lý luận của đảng - tạp chí "Die Neue Zeit" ("Thời mới"), về sau biên tập tờ "Leipziger Volkszeitung" ("Báo nhân dân Lai-pxích"). Năm 1893, cuốn "Truyện thuyết về Lê-xinh" và năm 1897, cuốn "Lịch sử phong trào dân chủ - xã hội Đức" gồm 4 tập của ông đã được xuất bản. Mê-rinh đã làm rất nhiều để xuất bản di sản văn học của Mác, Ăng-ghen và Lát-xan; năm 1918, cuốn sách của ông viết về cuộc đời và hoạt động của C. Mác đã được xuất bản. Trong các tác phẩm của Mê-rinh có nhiều chỗ xa rời chủ nghĩa Mác, đánh giá không đúng những nhà hoạt động như Lát-xan, Svai-tơ, Ba-cu-nin, không hiểu sự chuyển biến cách mạng do Mác và Ăng-ghen thực hiện trong triết học. Mê-rinh tích cực chống lại chủ nghĩa cơ hội và chủ nghĩa xét lại trong hàng ngũ Quốc tế II, lên án chủ nghĩa Cau-xky, nhưng trong khi đó lại đồng tình với những sai lầm của phái tả Đức là phái sợ đoạn tuyệt với bọn cơ hội chủ nghĩa về mặt tổ chức. Ông triệt để bảo vệ chủ nghĩa quốc tế, chào mừng cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Bắt đầu từ năm 1916, là một trong những người lãnh đạo "Liên minh Xpác-ta-cút" cách mạng, giữ vai trò rất quan trọng trong việc sáng lập Đảng cộng sản Đức. - 57, 155, 156, 163, 166.

Mê-séc-xki, V. P. (1839 - 1914) - nhà chính luận phản động. Làm việc trong cơ quan cảnh sát và Bộ nội vụ ; từ năm 1860, viết bài cho các tờ "Truyền tin nước Nga" và "Tin tức Mát-xcơ-va"; trong những năm 1872 - 1914, xuất bản tạp chí của bọn Trăm đen "Người công dân", năm 1903, lập ra các tạp chí phản động "Thiên ý" và "Lời hữu nghị". Trong các xuất bản phẩm của mình được chính phủ Nga hoàng cấp tiền rộng rãi, Mê-séc-xki phản đối bất cứ sự nhượng bộ nào của chính phủ chẳng những đối với công nhân, mà cả đối với giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa. - 440.

Mi-li-u-cốp, P. N. (X. X.) (1859 - 1943) - thủ lĩnh của Đảng dân chủ - lập hiến quân chủ - tự do chủ nghĩa, nhà tư tưởng nổi tiếng của giai cấp tư sản đế quốc chủ nghĩa Nga, nhà sử học và nhà chính luận. Từ năm 1886 - phó giáo sư Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va ; trong những công trình nghiên cứu lịch sử của mình, tỏ ra là nhà duy tâm chủ quan và chiết trung chủ nghĩa, phủ nhận tính quy luật của quá trình lịch sử. Mi-li-u-cốp bắt đầu hoạt động chính trị vào nửa đầu những năm 90 ; từ năm 1902 tích cực viết bài cho tạp chí "Giải phóng" của phái tự do tư sản xuất bản ở nước ngoài. Tháng Mười 1905, là một trong những người sáng lập Đảng dân chủ - lập hiến, sau đó làm chủ tịch Ban chấp hành trung ương đảng này và chủ biên tờ báo "Ngôn luận", cơ quan ngôn luận trung ương của đảng ấy. Là đại biểu Đu-ma nhà nước III và IV. Sau Cách mạng tháng Hai 1917 - bộ trưởng Bộ ngoại giao trong thành phần đầu tiên của Chính phủ lâm thời tư sản, thi hành chính sách đế quốc chủ nghĩa tiếp tục chiến tranh "đến thắng lợi cuối cùng" ; tháng Tám 1917, tham gia tích cực vào việc chuẩn bị cuộc phản loạn phản cách mạng của Coóc-ni-lốp. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, trở thành một trong những người tổ chức cuộc can thiệp vũ trang của nước ngoài chống nước Nga xô-viết và là một người hoạt động tích cực của bọn bạch vệ lưu vong. Từ năm 1921, xuất bản báo "Tin giờ chót" ở Pa-ri. - 234, 235, 239, 254, 304, 328, 331, 336, 368, 461, 501, 505.

Min-lơ-răng (Millerand), A-lếch-xan-đơ Ê-chiêr (1859 - 1943) - nhà hoạt động chính trị Pháp ; trong những năm 80 là một người cấp tiến tiểu tư sản ; trong những năm 90, ngã theo những người xã hội chủ nghĩa, cầm đầu khuynh hướng cơ hội chủ nghĩa trong phong trào xã hội chủ nghĩa Pháp. Năm 1899, tham gia chính phủ tư sản phản động Van-đếch - Rút-xô, ở trong đó đã cộng tác với tướng Ga-líp-phê, tên đạo phủ tàn sát Công xã Pa-ri. V. I. Lê-nin đã vạch trần chủ nghĩa Min-lơ-răng là sự phản bội lợi ích của giai

cấp vô sản, là biểu hiện thực tế của chủ nghĩa xét lại và đã phôi trăn những nguồn gốc xã hội của nó.

Năm 1904, sau khi bị khai trừ ra khỏi Đảng xã hội chủ nghĩa, Min-lơ-răng đã cùng với những người trước đây là xã hội chủ nghĩa (Bri-ăng, Vi-vi-a-ni) thành lập đảng "những người xã hội chủ nghĩa độc lập". Trong những năm 1909 - 1910, 1912 - 1913, 1914 - 1915, đảm nhận nhiều chức vụ trong nội các. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, y là một trong những người tổ chức cuộc can thiệp chống Chính quyền xô-viết ; trong những năm 1920 - 1924, là tổng thống nước Cộng hoà Pháp. Tháng Sáu 1945, sau khi các đảng tư sản cánh tả - những đảng không muốn cộng tác với Min-lơ-răng - thu được thắng lợi trong bầu cử, Min-lơ-răng buộc phải từ chức. Trong những năm 1925 - 1927, được bầu vào Thượng nghị viện. - 125.

Mu-rôm-txép, X. A. (1850 - 1910) - nhà luật học, giáo sư Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va, một trong những người sáng lập Đảng dân chủ - lập hiến, uỷ viên Ban chấp hành trung ương đảng này. Từ năm 1879 đến 1892, là chủ biên tạp chí của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa "Truyền tin pháp luật". Bắt đầu hoạt động trong hội đồng địa phương vào năm 1897. Trong những năm 1904 - 1905, tham gia công tác của các đại hội hội đồng địa phương. Năm 1906 - đại biểu Đu-ma nhà nước I và chủ tịch Đu-ma ấy. Trong những năm 1908 - 1910, làm công tác chính luận.

Khi đánh giá Mu-rôm-txép, Lê-nin viết rằng "thậm chí y cũng không phải là một nhà dân chủ. Y sợ cuộc đấu tranh cách mạng của quần chúng. Y hy vọng mang lại tự do cho nước Nga không phải bằng con đường đấu tranh như vậy mà nhờ vào thiện ý của chế độ chuyên chế Nga hoàng, nhờ *thỏa hiệp* với kẻ thù độc ác nhất và tàn bạo nhất đó của nhân dân Nga" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 20, tr. 82). - 505.

N

Na-bô-cốp, V. Đ. (1869 - 1922) - một trong những người tổ chức và lãnh tụ Đảng dân chủ - lập hiến, uỷ viên Ban chấp hành trung ương của đảng này. Từ năm 1901, biên tập tờ báo pháp luật có khuynh hướng tư sản - tự do chủ nghĩa "Pháp quyền" và tạp chí "Truyền tin pháp quyền". Là người tham gia tích cực các đại hội hội đồng địa phương trong những năm 1904 - 1905. Là người chủ biên và xuất bản tờ tuần báo "Truyền tin của Đảng tự do nhân

dân", và cả tờ báo "Ngôn luận"; là uỷ viên Đu-ma nhà nước I. Sau Cách mạng tháng Hai 1917, là chánh văn phòng Chính phủ lâm thời tư sản. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, tích cực đấu tranh chống Chính quyền xô-viết, tham gia Chính phủ miền Crutn với chức vụ bộ trưởng Bộ tư pháp, sau đó lưu vong sang Béc-ling; tham gia xuất bản tờ báo của phái dân chủ - lập hiến cánh hữu lưu vong "Tay lái". - 468.

Na-đê-giơ-đin, L. (Dê-len-xki, Ê. Ô.) (1877 - 1905) - bắt đầu hoạt động chính trị là một người dân tụy; năm 1898, tham gia Tổ chức dân chủ - xã hội Xa-ra-tốp. Năm 1899, bị bắt và bị đày đến tỉnh Vô-lô-gđa; năm 1900, lưu vong sang Thụy-sĩ, ở đây ông tổ chức "nhóm xã hội chủ nghĩa - cách mạng" "Tự do" (1901 - 1903). Trên tạp chí "Tự do", trong các cuốn "Đêm trước của cách mạng" (1901), "Sự phục hưng của chủ nghĩa cách mạng ở Nga" (1901) v. v., Na-đê-giơ-đin đã ủng hộ "phái kinh tế" và đồng thời tuyên truyền khủng bố, coi đó là phương tiện có hiệu lực để "thức tỉnh quần chúng"; chống lại tờ "Tia lửa" của Lê-nin. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, viết bài cho các xuất bản phẩm men-sê-vích. - 74.

Na-pô-lê-ông I (Bô-na-pác-tô) (1769 - 1821) - thống soái xuất sắc của Pháp, tổng tài đầu tiên của nước Cộng hoà Pháp những năm 1799 - 1804, hoàng đế Pháp những năm 1804 - 1814 và 1815. - 289.

Ni-cô-lai II (Rô-ma-nốp, "Ni-cô-lai Khát máu") (1868 - 1918) - hoàng đế Nga cuối cùng, ngự trị từ năm 1894 đến Cách mạng tháng Hai 1917. Ngày 17 tháng Bảy 1918, bị bắn ở Ê-ca-tê-rin-bua (Xvéc-đlốp-xơ) theo quyết định của Xô-viết đại biểu công nhân và binh sĩ tỉnh U-ran. - 57, 150, 303, 368, 440, 471, 473, 477, 481.

Ni-ki-tin, A. N. (1849 - 1909) - nhà hoạt động xã hội thuộc phái tự do, nhà chính luận, uỷ viên Đu-ma thành phố Pê-téc-bua. Viết bài cho các tờ "Tin tức Xanh Pê-téc-bua", "Tin tức Sở giao dịch", "Truyền tin châu Âu" và các báo chí tư sản - tự do chủ nghĩa khác. Có ảnh hưởng trong các giới tài chính, như là một chuyên gia thông thạo về nghiệp vụ ngân hàng. - 469.

Nô-vô-xin-txép, L. N. (sinh năm 1872) - nhà hoạt động hội đồng địa phương, đảng viên dân chủ - lập hiến. Là uỷ viên Hội đồng địa phương tỉnh và Đu-ma thành phố Ca-lu-ga. Tham gia tích cực vào việc thành lập phân bộ Ca-lu-ga của Đảng dân chủ - lập hiến. Là đại biểu Đu-ma nhà nước I, đại diện cho tỉnh Ca-lu-ga. - 196.

P

Pác-vu-xơ (Ghen-phan-đơ, A. L.) (1869 - 1924) - người men-sê-vích. Cuối những năm 90 - đầu những năm 900, hoạt động trong hàng ngũ Đảng dân chủ - xã hội Đức, ngã theo cánh tả trong đảng ấy; là chủ biên tờ "Sächsische Arbeiter - Zeitung" ("Báo công nhân Dắc-đen"). Pác-vu-xơ đã viết hàng loạt tác phẩm về các vấn đề kinh tế thế giới. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, ngã theo phái men-sê-vích. Trong thời kỳ cách mạng Nga lần thứ nhất, sống ở Nga, đã cộng tác với tờ báo men-sê-vích "Bước đầu", kêu gọi tham gia Đu-ma Bu-lư-ghin, bảo vệ sách lược những thỏa thuận nhỏ với phái dân chủ - lập hiến v. v.. Pác-vu-xơ đưa ra thuyết "cách mạng thường trực" phản mác-xít, về sau Tô-rôt-xki đã biến thuyết đó thành công cụ đấu tranh chống chủ nghĩa Lê-nin. Trong những năm thế lực phản động ngự trị, đã xa rời Đảng dân chủ - xã hội; trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất, là một người xã hội - số-vanh, tay sai của chủ nghĩa đế quốc Đức, tiến hành những vụ đầu cơ lớn, làm giàu nhờ vào các đơn đặt hàng quân sự. Từ năm 1915, xuất bản tạp chí "Die Glocke" ("Cái chuông"), mà Lê-nin đánh giá là "cơ quan của bọn phản bội và bọn đầy tớ ti tiện ở Đức" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 27, tr. 383). - 306, 307, 316, 317 - 318, 319, 320, 321 - 323, 324, 325, 326, 328, 329, 330, 331 - 334, 335, 336, 348, 351, 379, 384, 447, 478, 513, 515, 534.

Pê-tơ-run-kê-vích, I. I. (1844 - 1928) - địa chủ, nhà hoạt động hội đồng địa phương, đảng viên dân chủ - lập hiến. Năm 1904, là chủ tịch "Hội liên hiệp giải phóng". Tham gia các đại hội hội đồng địa phương những năm 1904-1905. Là một trong những người sáng lập và lãnh tụ nổi tiếng của Đảng dân chủ - lập hiến, chủ tịch Ban chấp hành trung ương của đảng này. Là người xuất bản tờ báo "Ngôn luận", cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng dân chủ - lập hiến. Hoạt động xã hội của Pê-tơ-run-kê-vích là biểu hiện điển hình nhất của sự luồn cúi về chính trị của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa trước chế độ chuyên chế. Là đại biểu Đu-ma nhà nước I. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là tên bạch vệ lưu vong. - 57, 140, 160, 172, 194, 196 - 198, 199, 201, 214, 221, 239, 240, 258 - 259, 302, 309, 317 - 318, 323 - 324, 325, 326, 328, 330, 331, 336, 372, 413 - 414, 441, 461, 492, 516.

Phê-đô-rốp, M. P. (sinh năm 1845) - một trong những đại biểu của giai cấp tư sản công thương nghiệp; nhà hoạt động nổi tiếng của

phong trào hội đồng địa phương, đảng viên dân chủ - lập hiến. Ủy viên của Đu-ma thành phố Pê-téc-bua và đại biểu Đu-ma nhà nước II ; giữ vai trò chính trị nổi tiếng trong sự cấu kết của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa với chế độ Nga hoàng chống lại cách mạng 1905 - 1907. - 221, 469.

Phi-la-tốp, V. V. (Xê-véc-txép, V., V. X.) (sinh năm 1879) - người dân chủ - xã hội, nhà báo. Bắt đầu công tác cách mạng vào những năm 90 thế kỷ XIX ở Pê-téc-bua. Sau khi bị đày đến tỉnh Ô-ren-bua, đã lưu vong ra nước ngoài. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã đi theo những người bôn-sê-vích ; cộng tác với các tờ báo bôn-sê-vích "Tiến lên" và "Người vô sản". Đã viết cuốn "Áp dụng chiến thuật và khoa học công sự vào cuộc khởi nghĩa nhân dân" (Giơ-ne-vơ, 1905). Mùa thu 1905 trở về Nga, cộng tác với các báo "Đời sống mới" và "Trại lính", về sau, làm việc trong Tổ chức quân sự - chiến đấu Mát-xcơ-va. Nhiều lần bị chính phủ Nga hoàng trấn áp. Năm 1920, ra khỏi Đảng cộng sản (b) Nga. - 173.

Phi-sơ (Fischer), *Ri-sa* (1855 - 1926) - người dân chủ - xã hội Đức, trong những năm 1880 - 1890, làm việc trong các nhà in dân chủ - xã hội ở Xuy-rich và Luân-đôn ; trong những năm 1890 - 1893 là bí thư Đảng dân chủ - xã hội ; trong những năm 1893 - 1903, phụ trách nhà xuất bản sách của Đảng dân chủ - xã hội, là người xuất bản và quản lý tờ "Vorwärts" ("Tiến lên"), cơ quan ngôn luận trung ương của đảng. - 407.

Phôn-ma (Vollmar), *Gióc-giơ Hen-rích* (1850 - 1922) - một trong những lãnh tụ cánh cơ hội chủ nghĩa trong Đảng dân chủ - xã hội Đức, nhà báo. Vào giữa những năm 70, gia nhập Đảng dân chủ - xã hội, trong những năm 1879 - 1880, biên tập cơ quan ngôn luận của đảng "Der Sozialdemokrat" ("Người dân chủ - xã hội") xuất bản bí mật ở Xuy-rich ; nhiều lần được bầu làm đại biểu Quốc hội và Nghị viện Ba-vi-e. Sau khi đạo luật đặc biệt chống những người xã hội chủ nghĩa bị thủ tiêu, Phôn-ma đọc hai bài diễn văn ở Myn-khen năm 1891, trong đó đề nghị giới hạn hoạt động của đảng ở cuộc đấu tranh đòi cải cách, kêu gọi thỏa hiệp với chính phủ. Cùng với Béc-stanh, Phôn-ma trở thành nhà tư tưởng của chủ nghĩa cải lương và chủ nghĩa xét lại. Phôn-ma chống lại đấu tranh giai cấp gay gắt, chứng minh ưu thế của "chủ nghĩa xã hội nhà nước", kêu gọi đảng dân chủ - xã hội liên minh với phái tự do ; khi thảo ra

cương lĩnh ruộng đất của đảng, đã bảo vệ lợi ích của những người sở hữu nhỏ ruộng đất. Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất, đã đứng trên lập trường chủ nghĩa xã hội - sô-vanh, vào những năm cuối đời, thời không hoạt động chính trị tích cực nữa. - 406.

Phơ-bách (Feuerbach), *Lút-vích An-đrê-át* (1804 - 1872) - nhà triết học duy vật xuất sắc và nhà vô thần của Đức, một trong những bậc tiền bối của chủ nghĩa Mác. Từ năm 1828 - phó giáo sư Trường đại học tổng hợp Éc-lan-ghen; trong tác phẩm đầu tiên của mình "Gedanken über Tod und Unsterblichkeit" (1830) ("Những suy nghĩ về cái chết và cái bất tử"), ông chống lại giáo điều của đạo Cơ-đốc về linh hồn bất tử ; cuốn sách đã bị tịch thu, Phơ-bách bị truy nã và chẳng bao lâu bị đuổi khỏi trường đại học tổng hợp. Năm 1836, di chuyển đến làng Brúc-béc (Ti-u-rin-gi-a), ở đây ông sống gần 25 năm. Trong thời kỳ đầu hoạt động triết học của mình, Phơ-bách là nhà duy tâm, đứng về phía cánh tả thuộc trường phái Hê-ghen. Cuối những năm 30, đã từ bỏ chủ nghĩa duy tâm ; trong các tác phẩm "Zur Kritik der Hegel'schen Philosophie" ("Phê phán triết học Hê-ghen") và "Das Wesen des Christentums" ("Bản chất của Cơ-đốc giáo"), Phơ-bách đoạn tuyệt với chủ nghĩa Hê-ghen và chuyển sang lập trường duy vật. Trong quan niệm về các hiện tượng xã hội, Phơ-bách vẫn là nhà duy tâm ; trung tâm triết học của ông là con người với tính cách một thực thể hữu hình, có cảm giác, nhưng không phải là một thực thể xã hội - lịch sử. V. I. Lê-nin gọi nguyên tắc nhân chủng học do ông nêu ra trong triết học "chỉ là sự miêu tả *chủ nghĩa duy vật* một cách không chính xác, yếu ớt" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 29, tr. 64). Phơ-bách đã không thể khắc phục được tính chất trực quan của chủ nghĩa duy vật siêu hình và không thể nhận rõ được vai trò của thực tiễn trong quá trình nhận thức và phát triển xã hội.

Phơ-bách là nhà tư tưởng của các tầng lớp dân chủ nhất, cấp tiến nhất của giai cấp tư sản Đức. Trong thời gian cách mạng 1848, đã thừa nhận tầm quan trọng hàng đầu của chính trị, nhưng bản thân lại không có ý định hoạt động chính trị ; sau cách mạng, ảnh hưởng của ông ở Đức bị giảm sút một cách rõ rệt. Vào những năm cuối đời, Phơ-bách quan tâm đến văn học xã hội chủ nghĩa, đọc bộ "Tư bản" của Mác và năm 1870, gia nhập Đảng dân chủ - xã hội Đức.

Sự phân tích toàn diện triết học của Phơ-bách đã được nêu ra trong "Luận cương về Phơ-bách" của C. Mác và trong tác phẩm của Ph. Ăng-ghen "Lút-vích Phơ-bách và sự cáo chung của triết học

cổ điển Đức" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Tuyển tập gồm hai tập, tiếng Nga, t. II, 1955, tr. 339 - 382, 383 - 385). - 37.

Pi-ke, A. X. - xem Mác-tư-nớp, A.

Plê-kha-nớp, G. V. (1856 - 1918) - nhà hoạt động xuất sắc của phong trào công nhân Nga và quốc tế, người đầu tiên truyền bá chủ nghĩa Mác ở Nga. Năm 1875, khi còn là sinh viên, đã liên hệ với phái dân tụy, với công nhân Pê-téc-bua và tham gia hoạt động cách mạng; năm 1877, ông tham gia tổ chức dân tụy "Ruộng đất và tự do", và năm 1879, sau khi tổ chức đó bị phân liệt, ông đứng đầu tổ chức "Chia đều ruộng đất" mới được thành lập của những người dân tụy. Năm 1880, lưu vong sang Thụy-sĩ, đã đoạn tuyệt với phái dân tụy và năm 1883, thành lập tại Giơ-ne-vơ tổ chức mác-xít Nga đầu tiên - nhóm "Giải phóng lao động". Đầu những năm 900, Plê-kha-nớp cùng với V. I. Lê-nin biên tập tờ báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh", tham gia việc thảo luận thảo luận cương lĩnh của đảng, việc chuẩn bị Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tại đại hội, là đại biểu của nhóm "Giải phóng lao động", là người thuộc phái "Tia lửa" đa số, tham gia ban thường trực (đoàn chủ tịch) đại hội.

Plê-kha-nớp viết nhiều tác phẩm về triết học, lịch sử các học thuyết chính trị - xã hội, về các vấn đề lý luận nghệ thuật và văn học, những tác phẩm ấy giữ vai trò to lớn trong việc bảo vệ thế giới quan duy vật, và là một cống hiến có giá trị vào kho tàng của chủ nghĩa xã hội khoa học. Những tác phẩm quan trọng nhất của Plê-kha-nớp là: "Chủ nghĩa xã hội và đấu tranh chính trị" (1883), "Những sự bất đồng giữa chúng ta" (1885), "Bàn về sự phát triển của quan điểm nhất nguyên về lịch sử" (1895), "Khái luận về lịch sử của chủ nghĩa duy vật" (1896), "Sự luận chứng chủ nghĩa dân tụy trong các tác phẩm của ông Vô-rôn-txốp (V. V.)" (1896), "Bàn về quan niệm duy vật về lịch sử" (1897), "Bàn về vai trò của cá nhân trong lịch sử" (1898) v. v. V. I. Lê-nin viết: "Trong hai mươi năm từ 1883 - 1903, Plê-kha-nớp đã viết nhiều tác phẩm xuất sắc, đặc biệt là để chống bọn cơ hội chủ nghĩa, bọn Ma-khơ, phái dân tụy" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 25, tr. 222). Những tác phẩm triết học của Plê-kha-nớp đã được V. I. Lê-nin coi là những tác phẩm xuất sắc nhất trong kho tàng văn học mác-xít quốc tế. Song, ngay từ hồi ấy, Plê-kha-nớp đã phạm những sai lầm nghiêm trọng, đó là mầm mống của các quan điểm men-sê-vích của ông sau này. Plê-kha-nớp đánh giá thấp vai trò cách mạng của nông dân, coi giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa là ban

đồng minh của giai cấp công nhân; trên lời nói, thừa nhận tư tưởng bá quyền lãnh đạo của giai cấp vô sản, nhưng trong việc làm thì chống lại thực chất của tư tưởng đó.

Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Plê-kha-nớp đã đứng trên lập trường điều hoà với chủ nghĩa cơ hội, sau đó ngã theo những người men-sê-vích. Trong thời kỳ cách mạng 1905 - 1907, Plê-kha-nớp có những bất đồng lớn với phái bôn-sê-vích về các vấn đề cơ bản thuộc sách lược. Trong những năm thế lực phản động ngự trị, đã chống lại việc xét lại chủ nghĩa Mác theo tinh thần chủ nghĩa Ma-khơ và chống chủ nghĩa thủ tiêu, cầm đầu nhóm "men-sê-vích ủng hộ đảng". Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất, đứng trên lập trường chủ nghĩa xã hội - số-vanh. Sau Cách mạng tháng Hai 1917, trở về Nga, ủng hộ Chính phủ lâm thời tư sản; có thái độ tiêu cực đối với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. - 145, 165, 167, 186, 187, 188, 189, 204, 210, 294, 329, 333, 382, 384, 386 - 389, 406, 409, 448, 451, 461, 462, 465, 505.

Pô-crốp-xki, M. N. ("U-tsi-chen") - (1868 - 1932) - đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1905, đảng viên bôn-sê-vích, nhà sử học xô-viết, viện sĩ.

Đã tham gia tích cực cuộc cách mạng 1905 - 1907, là uỷ viên Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va. Tại Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được bầu làm uỷ viên dự khuyết Ban chấp hành trung ương. Từ năm 1908 đến 1917, sống lưu vong. Trong những năm thế lực phản động ngự trị, đã ngã theo phái triệu hồi và phái tối hậu thư, rồi sau đó tham gia nhóm chống đảng "Tiến lên" của Bô-gđa-nốp, năm 1911 đoạn tuyệt với nhóm này. Trước chiến tranh thế giới thứ nhất, đã cộng tác với tờ báo của phái Tờ-rốt-xki "Đấu tranh". Năm 1917, trở về Nga, tham gia cuộc khởi nghĩa vũ trang ở Mát-xcơ-va, là uỷ viên Bộ tham mưu cách mạng Da-mô-xcơ-vô-rê-tsi-ê. Từ tháng Mười một 1917 đến tháng Ba 1918 - chủ tịch Xô-viết Mát-xcơ-va. Có một thời gian ngã theo nhóm "những người cộng sản cánh tả", chống lại việc ký hoà ước Brét. Từ năm 1918 - thứ trưởng Bộ dân uỷ giáo dục nước Cộng hoà liên bang xã hội chủ nghĩa xô-viết Nga. Trong những năm 1923 - 1927, tích cực tham gia cuộc đấu tranh chống chủ nghĩa Tờ-rốt-xki. Trong những năm tháng khác nhau, lãnh đạo Viện hàn lâm cộng sản, Viện sử học thuộc Viện hàn lâm khoa học Liên-xô, Viện giáo sư đỏ v. v. Nhiều lần

được bầu vào Ban chấp hành trung ương các Xô-viết Liên-xô và Ban chấp hành trung ương các Xô-viết toàn Nga.

Pô-crốp-xki viết nhiều tác phẩm khoa học về lịch sử Liên-xô, trong đó ông phê phán cách biên soạn lịch sử tư sản. Tác phẩm của ông "Sơ lược lịch sử Nga" đã được V. I. Lê-nin đánh giá tốt. Tuy nhiên, dù tác phẩm của ông có ý nghĩa quan trọng đến mấy, Pô-crốp-xki không phải là nhà mác-xít triệt để, đã mắc những sai lầm nghiêm trọng trong việc giải thích quá trình lịch sử. Những sai lầm ấy đã bị vạch trần và lên án trong các nghị quyết của Đảng cộng sản và chính phủ Liên-xô "Về việc giảng dạy lịch sử công dân trong các trường học Liên-xô" (1934), "Về việc tổ chức công tác tuyên truyền của đảng nhân việc xuất bản "Giáo trình vấn tắt lịch sử Đảng cộng sản (b) toàn Liên-xô" (1938) v. v..

Pô-crốp-xki là tác giả các tác phẩm : "Lịch sử Nga từ thời cổ đại", "Lược khảo lịch sử văn hoá Nga", "Sơ lược lịch sử Nga" v. v. - 225 - 226.

Pô-tơ-rô-xốp, A. N. (Xta-rô-ve) (1869 - 1934) - một trong những lãnh tụ của phái men-sê-vích. Trong những năm 90, đi theo những người mác-xít ; do tham gia "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" Pê-téc-bua, đã bị đày đến tỉnh Vi-át-ca. Năm 1900, ra nước ngoài, tham gia vào việc thành lập tờ "Tia lửa" và "Bình minh". Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là đại biểu không có quyền biểu quyết thay mặt ban biên tập báo "Tia lửa", người thuộc phái "Tia lửa" thiểu số. Trong những năm thế lực phản động ngụt trị, là nhà tư tưởng của chủ nghĩa thủ tiêu, giữ vai trò lãnh đạo trong các tạp chí men-sê-vích "Phục hưng", "Bình minh của chúng ta" v. v.. Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất, là người xã hội - sô-vanh. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, sống lưu vong ; khi ở nước ngoài, đã cộng tác với tờ tuần báo của Kê-ren-xki "Thời gian", công kích nước Nga xô viết. - 59, 69, 101, 147, 188, 331, 334, 353.

Prô-cô-pô-vích, X. N. (1871 - 1955) - nhà kinh tế và nhà chính luận ; vào cuối những năm 90, là đại biểu nổi tiếng của "phái kinh tế", một trong những người đầu tiên truyền bá chủ nghĩa Béc-stanh ở Nga, về sau là hội viên tích cực của tổ chức quân chủ - tự do chủ nghĩa "Hội liên hiệp giải phóng". Năm 1906, là uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng dân chủ - lập hiến. Là chủ biên kiêm người xuất bản tạp chí "Vô đề" mang tính chất nửa dân chủ - lập hiến, nửa men-sê-vích, cộng tác tích cực với báo "Đồng chí". Tác

giả các tác phẩm viết về vấn đề công nhân theo lập trường của phái Béc-stanh - tự do chủ nghĩa. Năm 1917, Prô-cô-pô-vích là bộ trưởng Bộ lương thực trong Chính phủ lâm thời tư sản. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, bị trục xuất ra khỏi Liên-xô vì hoạt động chống Chính quyền xô-viết. - 141.

Pru-đông (Proudhon), Pi-e Giô-dép (1809 - 1865) - nhà chính luận, nhà kinh tế và xã hội học Pháp, nhà tư tưởng của giai cấp tiểu tư sản, một trong những người sáng lập ra chủ nghĩa vô chính phủ ; về nghề nghiệp là thợ sắp chữ. Năm 1840, Pru-đông cho xuất bản quyển "Thế nào là sở hữu ?" ; Pru-đông mơ tưởng duy trì vĩnh viễn chế độ tư hữu nhỏ và đứng trên lập trường tiểu tư sản để phê phán chế độ sở hữu lớn tư bản chủ nghĩa ; ông đề nghị tổ chức một "ngân hàng nhân dân" đặc biệt, phát "tín dụng cho không" nhằm giúp cho công nhân mua sắm những tư liệu sản xuất riêng và trở thành thợ thủ công. Cũng mang tính chất phản động như vậy là tư tưởng không tưởng của Pru-đông về thành lập "ngân hàng trao đổi" đặc biệt, ngân hàng này tưởng như đảm bảo cho những người lao động tiêu thụ sản phẩm lao động của mình một cách "công bằng" mà đồng thời không đụng chạm gì đến chế độ sở hữu tư bản chủ nghĩa về công cụ và tư liệu sản xuất. Pru-đông coi nhà nước là nguồn gốc chính để ra các mâu thuẫn giai cấp, ông đưa ra những dự án không tưởng về hoà bình "thủ tiêu nhà nước", tuyên truyền một thái độ phủ nhận đấu tranh chính trị. Năm 1846, Pru-đông cho xuất bản cuốn "Hệ thống những mâu thuẫn kinh tế, hay là Triết học của sự khốn cùng", trong đó trình bày những quan điểm kinh tế - triết học tiểu tư sản của mình. Trong tác phẩm "Sự khốn cùng của triết học", Mác đã kịch liệt phê phán cuốn sách của Pru-đông, chỉ rõ tính vô căn cứ của nó về mặt khoa học. Trong thời kỳ cách mạng 1848, sau khi được bầu vào Quốc hội lập hiến, Pru-đông đã lên án những cuộc đấu tranh cách mạng của giai cấp công nhân, tán thành cuộc chính biến ngày 2 tháng Chạp 1851 của Bô-na-pác-tơ, sau cuộc chính biến đó, Đế chế thứ hai đã được thiết lập ở Pháp. - 166.

R

Ra-ép-xki, N. V. (sinh năm 1862) - từ năm 1902 đến 1906 - chủ tịch Hội đồng địa phương tỉnh Cuốc-xơ, người tham gia các đại hội hội đồng địa phương. Từ năm 1908 đến 1912 - thị trưởng

thành phố Ba-cu, rồi sau đó cho đến năm 1917 - uỷ viên ban quản trị các nhà máy khai khoáng U-ran. Từ năm 1926, là thư ký khoa học của Ban các đoàn khảo sát khoa học thuộc Viện hàn lâm khoa học Liên-xô, và từ năm 1927 đến 1930, là thư ký khoa học Ban các công trình khảo sát thuộc Viện hàn lâm khoa học Liên-xô. - 376.

Rô-béc-ti, E. V. (1843 - 1915) - nhà hoạt động hội đồng địa phương, nhà triết học thực chứng chủ nghĩa. Năm 1880, đề nghị thi hành chế độ quản lý theo nguyên tắc đại diện, vì vậy bị truy nã và buộc phải sang sống ở Pháp. Năm 1901, cùng với M. M. Cô-va-lép-xki, thành lập ở Pa-ri Trường cao đẳng khoa học xã hội Nga. Khi trở về Nga, Rô-béc-ti là uỷ viên Hội đồng địa phương tỉnh Tve, tham dự đại hội hội đồng địa phương tháng Bảy 1905. - 196, 378.

Rô-đi-tsep, Ph. I. (sinh năm 1856) - địa chủ tỉnh Tve và nhà hoạt động hội đồng địa phương, nhà luật học, một trong những lãnh tụ của Đảng dân chủ - lập hiến, uỷ viên Ban chấp hành trung ương đảng này. Tham gia các đại hội hội đồng địa phương những năm 1904 - 1905. Là đại biểu Đu-ma nhà nước tất cả các khoá. Sau Cách mạng tháng Hai 1917, là uỷ viên Chính phủ lâm thời tư sản phụ trách các vấn đề Phần-lan. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là một tên bạch vệ lưu vong. - 140, 160, 161, 196, 258, 325, 336, 372, 376, 449, 461.

Rô-ma-nốp - xem Ni-cô-lai II.

Rô-ma-nốp, Xéc-gây A-lếch-xan-đrô-vích (Xéc-gây) (1857 - 1905) - đại công tước, từ năm 1891 là tổng trấn quân sự Mát-xcơ-va và từ năm 1896 đồng thời là tư lệnh Quân khu Mát-xcơ-va. Bị một người xã hội chủ nghĩa - cách mạng I. P. Ca-li-a-ép giết chết. - 339.

Rôc-ki-nhi (Rocquigny), *Rô-be* (sinh năm 1845) - nhà kinh tế tư sản Pháp. Tác giả những tác phẩm về bảo hiểm nông nghiệp và hợp tác xã. Trong cuốn sách của mình "Les Syndicats Agricoles et leur Oevre" ("Các xanh-đi-ca nông nghiệp và hoạt động của chúng") (1900), ông tuyên truyền việc lập các hợp tác xã nông nghiệp, mà ông coi là phương tiện để thống nhất công nhân và giai cấp tư sản. V. I. Lê-nin sử dụng bản tóm tắt và những đoạn trích từ cuốn sách này để viết báo cáo chuyên đề đọc ở Pa-ri vào đầu tháng Ba 1903. - 361.

Rơ-năng (Renan), *Éc-ne-xơ Giô-dép* (1823 - 1892) - nhà bác học Pháp, nhà sử học về tôn giáo, nhà triết học duy tâm, từ năm 1879 là thành viên Viện hàn lâm khoa học Pháp. Nổi tiếng về những tác phẩm của mình về sơ kỳ truyền bá đạo Cơ-đốc. Những tác phẩm chủ yếu: "Lịch sử nguồn gốc của đạo Cơ-đốc", "Cuộc đời chúa Giê-xu", "Lịch sử dân tộc I-xra-en" v. v.. Về quan điểm chính trị, Rơ-năng là kẻ thù công khai của nền dân chủ và Công xã Pa-ri năm 1871. - 168.

S

Sa-khốp-xcôi, D. I. (sinh năm 1861) - công tước, nhà hoạt động hội đồng địa phương, một trong những người tổ chức "Hội liên hiệp giải phóng"; từ năm 1905 - uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng dân chủ - lập hiến. Là đại biểu Đu-ma nhà nước I và thư ký của Đu-ma. Năm 1917, từ tháng Năm đến tháng Sáu, là bộ trưởng Bộ cứu tế nhà nước trong Chính phủ lâm thời liên hiệp đầu tiên. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm việc trong hệ thống hợp tác xã. - 196.

Sa-ra-pốp, X. Ph. (1855 - 1911) - nhà chính luận phản động, người đại biểu và bảo vệ lợi ích của lớp quý tộc nông nô; người xuất bản các báo "Sự nghiệp nước Nga" (1886 - 1891, 1905 - 1907, 1909 - 1910), "Lao động Nga" (1897 - 1899) và một số văn tập xuất bản định kỳ. - 234, 239, 498.

Sép-kin, N. N. (1854 - 1919) - nhà hoạt động hội đồng địa phương, uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng dân chủ - lập hiến. Là uỷ viên Đu-ma thành phố Mát-xcơ-va và Hội đồng địa phương tỉnh, đại biểu Đu-ma nhà nước III và IV. Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất - uỷ viên Uỷ ban trung ương liên minh các thành phố. Sau Cách mạng tháng Mười vĩ đại, tích cực đấu tranh chống Chính quyền xô-viết, cầm đầu các tổ chức phản cách mạng ở Mát-xcơ-va và Pê-tơ-rô-grát ("Hội phục hưng", "Trung tâm dân tộc"). Vì hoạt động phản cách mạng, đã bị bắt và bị bắn năm 1919. - 377 - 378, 505.

Si-đlốp-xki, N. V. (1843 - 1907) - địa chủ tỉnh Vô-rô-ne-giơ, uỷ viên Pháp viện tối cao, uỷ viên Hội đồng nhà nước. Ngày 29 tháng Giêng 1905, được cử làm chủ tịch uỷ ban đặc biệt của chính phủ "để tìm

hiểu ngay lập tức nguyên nhân vì sao công nhân ở thành phố Xanh Pê-téc-bua và vùng phụ cận bất bình và tìm cách xoá bỏ những nguyên nhân như vậy trong tương lai". Ủy ban đã bị chính phủ Nga hoàng giải tán ngày 20 tháng Hai 1905. - 351.

Si-pốp, D. N. (1851 - 1920) - địa chủ lớn, nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào hội đồng địa phương, thuộc phái tự do ôn hoà. Từ năm 1893 đến 1904, là chủ tịch Hội đồng địa phương tỉnh Mát-xcơ-va. Tháng Mười một 1904 - chủ tịch "Hội nghị riêng của các nhà hoạt động hội đồng địa phương". Tháng Mười một 1905 - một trong những người tổ chức "Liên minh ngày 17 tháng Mười" và chủ tịch Ban chấp hành trung ương Liên minh này. Năm 1906, ra khỏi "Liên minh" và gia nhập "Đảng canh tân hoà bình" ; cũng năm đó, được bầu làm uỷ viên Hội đồng nhà nước. Năm 1911 rời bỏ hoạt động chính trị. Có thái độ thù địch với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là một trong những người lãnh đạo của tổ chức bạch vệ phản cách mạng "Trung tâm dân tộc". - 172.

Si-scốp, N. A. (sinh năm 1856) - nhà hoạt động hội đồng địa phương, đảng viên dân chủ - lập hiến. Năm 1884, được bầu làm đại biểu các hội đồng địa phương huyện và tỉnh Xa-ma-ra. Năm 1906, được bầu vào Hội đồng nhà nước, nhưng để tỏ ý phản đối việc giải tán Đuma nhà nước I, đã tự trút bỏ quyền hành. - 375.

Svê-rin (Schwerin), *Mác-xi-mi-li-an* (1804 - 1872) - nhà hoạt động chính trị Phổ, đại biểu của lớp quý tộc và quan liêu phản động. Năm 1848 (tháng Ba - tháng Sáu), tham gia nội các Cam-phau-den, làm bộ trưởng Bộ tôn giáo, giáo dục và y tế ; là đại biểu Quốc hội Phran-pho, trong đó ông ngả theo các phần tử phản động cực hữu. Từ năm 1859 đến 1862 - bộ trưởng Bộ nội vụ. Vào cuối đời mình, gia nhập đảng tự do - dân tộc, một đảng đại biểu cho lợi ích của giai cấp tư sản lớn. - 159.

T

Tơ-rê-pốp, Đ. Ph. (1855 - 1906) - trong những năm 1896 - 1905 - cảnh sát trưởng Mát-xcơ-va. Theo định nghĩa của V. I. Lê-nin, là "một trong những tên tội tử bị toàn nước Nga oán ghét nhất của chế độ Nga hoàng, nổi tiếng ở Mát-xcơ-va về tính hung bạo, thô lỗ,

và vì đã tham gia trong những mưu toan của bọn Du-ba-tốp nhằm làm đổi trụy công nhân" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 294). Từ 11 tháng Giêng 1905, là tổng trấn quân sự Pê-téc-bua, sau đó làm thứ trưởng Bộ nội vụ. Là tác giả lệnh khét tiếng hồi tháng Mười 1905 : "Không để bán những tràng pháo giả và không tiếc đạn". Là kẻ cổ vũ những cuộc tàn sát của bọn Trăm đen. - 267, 309, 329, 368, 372, 373 - 374, 417, 440, 454, 471, 473, 474, 477 - 478, 480 - 481, 523.

Tơ-rốt-xki (*Brôn-stanh*), *L. Đ.* (1879 - 1940) - kẻ thù hung ác nhất của chủ nghĩa Lê-nin. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là đại biểu của Liên minh Xi-bi-ri, thuộc phái "Tia lửa" thiểu số ; sau đại hội, tiến hành đấu tranh chống những người bôn-sê-vích về tất cả các vấn đề lý luận và thực tiễn của cách mạng xã hội chủ nghĩa. Trong những năm thế lực phản động ngự trị, là người theo chủ nghĩa thủ tiêu. Năm 1912 - người tổ chức Khối tháng Tám chống đảng. Trong thời kỳ chiến tranh thế giới thứ nhất, giữ lập trường phái giữa, đấu tranh chống V. I. Lê-nin về các vấn đề chiến tranh, hoà bình và cách mạng. Sau Cách mạng tháng Hai 1917, từ nơi lưu vong trở về, đã tham gia nhóm "liên khu" và cùng với nhóm này được kết nạp vào đảng bôn-sê-vích tại Đại hội VI Đảng công nhân dân chủ - xã hội (b) Nga. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là bộ trưởng Bộ dân uỷ ngoại giao, bộ trưởng Bộ dân uỷ quân sự và hàng hải, chủ tịch Hội đồng quân sự - cách mạng của nước Cộng hoà ; là uỷ viên Bộ chính trị Ban chấp hành trung ương. Năm 1918, chống lại hoà ước Brét, trong những năm 1920 - 1921, cầm đầu phái đối lập trong cuộc tranh luận về công đoàn, từ năm 1923 tiến hành cuộc đấu tranh bè phái kịch liệt chống cương lĩnh của Lê-nin nhằm xây dựng chủ nghĩa xã hội, chống đường lối chung của đảng, tuyên truyền về khả năng không thể giành thắng lợi cho chủ nghĩa xã hội ở Liên-xô. Đảng cộng sản, sau khi vạch trần chủ nghĩa Tơ-rốt-xki là một khuynh hướng tiểu tư sản trong đảng, đã đập tan nó về tư tưởng và tổ chức. Năm 1927, Tơ-rốt-xki bị khai trừ khỏi đảng, năm 1929 bị trục xuất khỏi Liên-xô vì hoạt động chống xô-viết, và năm 1932, bị tước quốc tịch Liên-xô. Khi ở nước ngoài, tiếp tục cuộc đấu tranh chống Nhà nước xô-viết và Đảng cộng sản, chống phong trào cộng sản quốc tế. - 7, 68.

Tơ-ru-bê-txơ-côi, X. N. (1862 - 1905) - công tước, về quan điểm chính trị là người thuộc phái tự do ; là nhà triết học duy tâm. Tìm cách

củng cố chế độ Nga hoàng bằng việc đưa ra một hiến pháp ôn hoà. Năm 1905, là thành viên đoàn đại biểu các nhà hoạt động hội đồng địa phương, mà V. I. Lê-nin gọi là "những tên đầy tớ tư sản của Nga hoàng", tham gia đoàn đại biểu đi đến gặp Ni-cô-lai II và đọc một bài diễn văn có tính chất cương lĩnh trước Ni-cô-lai II. Cái hành động chính trị đó của phái hội đồng địa phương, Lê-nin đánh giá là một mưu toan thỏa hiệp, câu kết giữa giai cấp tư sản và chế độ Nga hoàng, là một sự quỳ gối trước chế độ chuyên chế. Năm 1905, Tô-ru-bê-txơ-côi được bầu làm hiệu trưởng Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va ; thỏa thuận đồng của Trường đại học tổng hợp, sợ những cuộc đấu tranh cách mạng công khai của sinh viên trong trường chống lại chế độ chuyên chế.

Trong các tác phẩm triết học của mình, Tô-ru-bê-txơ-côi kịch liệt chống lại chủ nghĩa duy vật. - 140, 161, 172, 221, 317, 372, 392, 416, 439, 480, 532.

Tséc-nốp, V. M. (Gác-đê-nin, I-u.) (1876 - 1952) - một trong những lãnh tụ và nhà lý luận của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Trên tạp chí "Cửa cải nước Nga", viết những bài nhằm chống chủ nghĩa Mác, mưu toan chứng minh lý luận của Mác không thể áp dụng vào nông nghiệp. Trong những năm 1902 - 1905 - biên tập viên tờ báo của phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng "Nước Nga cách mạng". Sau Cách mạng tháng Hai 1917, là bộ trưởng Bộ nông nghiệp của Chính phủ lâm thời tư sản, là kẻ tổ chức những cuộc trấn áp tàn bạo chống lại nông dân đã chiếm ruộng đất của địa chủ. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là một trong những người tổ chức các cuộc nổi loạn chống xô-viết. Năm 1920, sống lưu vong ; ở nước ngoài, tiếp tục hoạt động chống xô-viết.

Trong các tác phẩm lý luận của Tséc-nốp, chủ nghĩa duy tâm chủ quan và chủ nghĩa chiết trung kết hợp với chủ nghĩa xét lại và những tư tưởng không tưởng của phái dân túy ; ông ta mưu toan lấy "chủ nghĩa xã hội cấu trúc" tư sản cải lương đối lập với chủ nghĩa xã hội khoa học. - 505.

Tsê-rê-va-nin, N. (Líp-kin, Ph. A.) (1868 - 1938) - nhà chính luận, một trong những lãnh tụ của phái men-sê-vích, trong những năm thế lục phản động ngự trị, là một người theo chủ nghĩa thủ tiêu cực đoan. Tham gia các đại hội IV (Đại hội thống nhất) và V (Đại hội Luân-đôn) của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, cộng tác với những xuất bản phẩm của phái thủ tiêu, là một trong những tác

giả "Thư ngõ" của 16 người men-sê-vích nói về việc thủ tiêu đảng (1910) ; sau cuộc hội nghị chống đảng tháng Tám 1912, là uỷ viên trung tâm lãnh đạo men-sê-vích (Ban tổ chức). Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất, là người xã hội - số-vanh. Năm 1917, là một trong những biên tập viên tờ "Báo công nhân" của phái men-sê-vích xuất bản ở Pê-tơ-rô-grát. Có thái độ thù địch với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. - 256, 257, 258, 294, 306, 384, 447, 448, 478, 502, 509, 515, 534.

Tu-ra-ti (Turati), Phi-líp-pô (1857 - 1932) - nhà hoạt động cải lương của phong trào công nhân Ý. Năm 1891, lập ra tạp chí "Critica - Sociale" ("Phê phán xã hội"), là một trong những người tổ chức (1892) Đảng xã hội chủ nghĩa Ý và là lãnh tụ của cánh hữu, cánh cải lương trong đảng ấy. Năm 1896, được bầu vào nghị viện, trong đó Tu-ra-ti cầm đầu nhóm xã hội chủ nghĩa - cải lương. Thi hành chính sách hợp tác giữa giai cấp vô sản và giai cấp tư sản ; trong thời kỳ chiến tranh thế giới thứ nhất, đứng trên lập trường phái giữa. Có thái độ thù địch với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, chống lại phong trào cách mạng của nhân dân lao động Ý. Sau khi Đảng xã hội chủ nghĩa Ý bị phân liệt (1922), đã cầm đầu Đảng xã hội chủ nghĩa thống nhất có tính chất cải lương. Năm 1926, lưu vong từ nước Ý phát-xít sang Pháp. - 82, 96.

Txê-đéc-bau-mơ, I-u. Ô. - xem Mác-tốp, L.

U

U-li-a-nốp, V. I. - xem Lê-nin, V. I.

"U-tsi-chen" - xem Pô-crốp-xki, M. N.

V

V. X. - xem Phi-la-tốp, V. V.

Vác-lanh (Varlin), Lu-i Ê-gien (1839 - 1871) - nhà cách mạng Pháp, nhà hoạt động xuất sắc của Công xã Pa-ri năm 1871, thuộc phái Pru-đông cánh tả (có thời gian gần với phái Ba-cu-nin) ; về nghề nghiệp

là thợ đóng sách. Là người tổ chức Hội những người đóng sách Pa-ri, lãnh đạo các cuộc bãi công của họ trong những năm 1864 và 1865. Năm 1865, gia nhập Quốc tế I, là một trong những người tổ chức và lãnh đạo các phân bộ của nó ở Pa-ri. Là đại biểu của Hội nghị Luân-đôn (1865), Đại hội Giơ-ne-vơ (1866) và Đại hội Ba-lơ (1869) của Quốc tế I. Bị toà án truy nã. Năm 1871 - uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đội cận vệ quốc gia, trong những ngày Công xã Pa-ri - uỷ viên Hội đồng (chính phủ) của Công xã, đại biểu uỷ ban tài chính và sau đó uỷ ban quân sự, ngã theo cánh thiểu số tả trong Công xã. Sau khi phái Véc-xây đột nhập Pa-ri, đã lãnh đạo cuộc phòng thủ các quận 6 và 11, chiến đấu dũng cảm trên các chiến lũy. Ngày 28 tháng Năm, bị phái Véc-xây bắt, bị tra tấn và bị bắn không xét xử. - 125.

Vi-na-ve, M. M. (1863 - 1926) - trạng sư, một trong những người sáng lập Đảng dân chủ - lập hiến, trong suốt nhiều năm là uỷ viên Ban chấp hành trung ương đảng đó. Cùng với V. Đ. Na-bô-cốp, biên tập tạp chí tư sản "Truyền tin pháp quyền" ; tích cực tham gia thành lập hội trạng sư. Năm 1906, được bầu làm đại biểu Đu-ma nhà nước I.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, tích cực đấu tranh chống Chính quyền xô-viết, tham gia Chính phủ miền Crưm với cương vị bộ trưởng Bộ quan hệ đối ngoại. Trước cuộc di tản của Crưm vào năm 1919, cùng với các uỷ viên khác trong chính phủ, đã giao cho Pháp tài sản quý của ngân hàng miền và kho bạc Xê-va-xtô-pôn. Lưu vong sang Pa-ri, ở đấy cầm đầu ban chấp hành Pa-ri của Đảng dân chủ - lập hiến, viết bài cho tờ báo của phái lưu vong "Tin giờ chót". - 468.

Vi-nô-gra-đốp, P. G. (1854 - 1925) - nhà sử học, giáo sư Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va và sau đó Trường đại học tổng hợp Ốc-phô. Phần lớn các tác phẩm khoa học của ông đều nói về lịch sử nước Anh thời trung cổ. Về quan điểm chính trị, ông đi với phái dân chủ - lập hiến. Vi-nô-gra-đốp đã nhìn nhận cuộc cách mạng 1905 - 1907 theo lập trường của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa, điều đó biểu hiện trong "Những bức thư chính trị" của ông đăng trên báo "Tin tức nước Nga" ngày 5 tháng Tám 1905. Trong những bức thư ấy, như V. I. Lê-nin chỉ ra, ông đã "nói lên một cách rất rõ ràng hiếm có lợi ích, sách lược và tâm lý của giai cấp tư sản tự do tự lợi..." (xem tập này tr. 286). Có thái độ thù địch đối với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười.

Là tác giả của những tác phẩm : "Nghiên cứu về lịch sử xã hội nước Anh thời trung cổ", "Lãnh địa thời trung cổ ở Anh" và nhiều tác phẩm khác. - 252, 285 - 286, 287 - 290, 291 - 292, 372.

Vít-te, X. I-u (1849 - 1915) - nhà hoạt động nhà nước Nga, đại biểu cho lợi ích của "chủ nghĩa đế quốc phong kiến - quân phiệt" của nước Nga Nga hoàng, là người kiên trì ủng hộ chế độ chuyên chế, chủ trương duy trì chế độ quân chủ bằng những nhượng bộ nhỏ nhỏ và những hứa hẹn đối với giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa và bằng những hành động đàn áp dã man nhân dân ; là một trong những kẻ tổ chức đàn áp cuộc cách mạng năm 1905 - 1907. Với cương vị là bộ trưởng Bộ giao thông (tháng Hai - tháng Tám 1892), bộ trưởng Bộ tài chính (1892 - 1903), chủ tịch Hội đồng bộ trưởng (tháng Mười 1905 - tháng Tư 1906), Vít-te đã áp dụng những biện pháp của mình trong lĩnh vực tài chính, trong chính sách thuế quan, trong việc xây dựng đường sắt, trong việc đặt luật công xưởng, trong việc hết sức khuyến khích tư bản nước ngoài đầu tư để tạo điều kiện cho chủ nghĩa tư bản phát triển ở Nga và làm cho nước Nga càng bị phụ thuộc vào các cường quốc đế quốc chủ nghĩa. V. I. Lê-nin đã đánh giá Vít-te là "bộ trưởng mại bán", "nhân viên sổ giao dịch". - 532.

X

X. X. - xem Mi-li-u-cốp, P. N.

Xéc-gây - xem Rô-ma-nốp, Xéc-gây A-lếch-xan-đrô-vích.

Xi-môn (Simon), *Hen-rích* (1805 - 1860) - nhà hoạt động chính trị Đức, về nghề nghiệp là nhà luật học. Tháng Ba 1848, tham gia uỷ ban an ninh xã hội ở Bre-xláp, đưa ra những yêu sách đòi hiến pháp và thực hiện quyền bầu cử phổ thông. Trong những năm 1848 - 1849, tham gia công việc của Tiền nghị viện và Nghị viện Phran-phô. Sau khi nghị viện giải tán, rời sang Thụy-sĩ. Sau khi bọn phản động thắng lợi, tòa án Bre-xláp đã kết án ông tù chung thân, và Xi-môn ở lại Thụy Sĩ với tư cách một người lưu vong chính trị. Xi-môn đã viết một loạt tác phẩm về các vấn đề pháp luật và quản lý nhà nước. - 240.

Xta-khô-vích, M. A. (1861 - 1923) - người thuộc phái tự do ôn hoà

trong những năm 1895 - 1907, là thủ lĩnh giới quý tộc tỉnh Ô-ri-ôn, giữ vai trò quan trọng trong phong trào hội đồng địa phương ; lúc đầu ngả theo Đảng dân chủ - lập hiến, sau đó là một trong những người tổ chức Đảng tháng Mười ("Liên minh ngày 17 tháng Mười") ; là đại biểu Đu-ma nhà nước I và II, uỷ viên Hội đồng nhà nước. Sau Cách mạng tháng Hai 1917, là tổng trấn quân sự Phần-lan, sau đó là đại biểu Chính phủ lâm thời ở nước ngoài. - 317, 318, 323, 324, 325, 326, 330, 331, 336, 350, 368.

Xta-lin (Dgiu-ga-svi-li), I. V. (1879 - 1953) - một trong những nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân cách mạng Nga và quốc tế, của Đảng cộng sản và Nhà nước Liên-xô. Gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1898 ; sau Đại hội II của đảng là đảng viên bên-sê-vích. Làm công tác đảng ở Ti-phlít, Ba-tum, Ba-cu, Pê-téc-bua. Tháng Giêng 1912 được cử vào Ban chấp hành trung ương do Hội nghị VI (Hội nghị Pra-ha) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga bầu ra ; tham gia biên tập tờ báo bên-sê-vích "Sự thật". Trong thời kỳ chuẩn bị và tiến hành Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là uỷ viên của Trung tâm quân sự - cách mạng chuẩn bị khởi nghĩa do Ban chấp hành trung ương đảng thành lập. Tại Đại hội II các Xô-viết toàn Nga Xta-lin được bầu vào Hội đồng bộ trưởng dân uỷ, trong đó Xta-lin phụ trách Bộ dân uỷ các dân tộc. Trong thời kỳ có cuộc can thiệp vũ trang của nước ngoài và nội chiến, Xta-lin là uỷ viên Hội đồng quân sự - cách mạng của nước Cộng hoà và đã có mặt tại nhiều mặt trận. Năm 1922 Xta-lin được bầu làm Tổng bí thư Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) Nga. Từ năm 1941, Xta-lin là Chủ tịch Hội đồng bộ trưởng dân uỷ, về sau là Chủ tịch Hội đồng bộ trưởng Liên-xô. Trong những năm Chiến tranh vệ quốc vĩ đại (1941 - 1945), Xta-lin là Chủ tịch Ủy ban phòng thủ nhà nước, bộ trưởng Bộ dân uỷ quốc phòng và là Tổng tư lệnh tối cao các lực lượng vũ trang Liên-xô. - 483.

Xta-rô-ve - xem Pô-tơ-rê-xốp, A. N.

Xtít (Stead), Uy-li-am Tô-mát (1849 - 1912) - nhà báo Anh. Từ năm 1871, biên tập tờ "The Northern Echo" ("Tiếng vang phương Bắc") ở Đác-lin-tôn. Năm 1880, là trợ lý chủ bút tờ báo tư sản "Pall Mall Gazette" ("Báo Pen Men"), và từ năm 1883 đến 1889 - chủ biên báo đó. Năm 1890 thành lập "Review of Reviews" ("Bình luận những sự bình luận"). Đã viết nhiều sách, trong đó có : "The United

States of Europe" ("Hợp chủng quốc châu Âu"), "The Americanisation of the World" ("Sự Mỹ hoá thế giới") và những tác phẩm khác. Năm 1905, là phóng viên tờ "Tai-mơ" Luân-đôn ở Nga. - 349, 449.

Xtơ-ru-vê, P. B. (1870 - 1944) - nhà kinh tế học và nhà chính luận tư sản, một trong những lãnh tụ của Đảng dân chủ - lập hiến. Những năm 90, là đại biểu nổi tiếng nhất của "chủ nghĩa Mác hợp pháp", cộng tác viên và biên tập viên các tạp chí "Lời nói mới" (1897), "Bước đầu" (1899), "Đời sống" (1900). Ngay trong tác phẩm đầu tiên của mình "Những ý kiến phê phán về vấn đề phát triển kinh tế của nước Nga" (1894), trong khi phê phán phái dân tụy, Xtơ-ru-vê lại "bổ sung" và "phê phán" học thuyết kinh tế và triết học của C. Mác, tán thành các đại biểu của kinh tế chính trị học tư sản tầm thường, tuyên truyền chủ nghĩa Man-tuyt. V. I. Lê-nin đã gọi Xtơ-ru-vê là "kẻ phản bội bậc thầy" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 16, tr. 467). Xtơ-ru-vê là một trong những nhà lý luận và sáng lập ra tổ chức quân chủ - tự do chủ nghĩa "Hội liên hiệp giải phóng" (1904 - 1905) và là biên tập viên cơ quan ngôn luận bất hợp pháp của "Hội liên hiệp" - tạp chí "Giải phóng" (1902 - 1905). Năm 1905, khi Đảng dân chủ - lập hiến mới thành lập, Xtơ-ru-vê là uỷ viên Ban chấp hành trung ương của đảng này. Xtơ-ru-vê là một trong những nhà tư tưởng của chủ nghĩa đế quốc Nga. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là kẻ thù cuồng bạo của Chính quyền xô-viết, thành viên của chính phủ phản cách mạng Vran-ghen, là một phần tử bạch vệ lưu vong. - 6, 20, 49, 56, 67 - 70, 71, 72 - 73, 75 - 76, 78 - 80, 81, 107, 109, 111, 138, 140, 148, 149 - 150, 151, 153, 172, 175, 187 - 188, 194, 195, 285, 311, 324, 336, 409, 489, 502, 505.

Xu-vô-rin, A. X. (1834 - 1912) - nhà báo và nhà xuất bản phản động. Từ năm 1876 đến 1912, là chủ nhà xuất bản của tờ báo tư sản bị mua chuộc "Thời mới", cơ quan của các giới quý tộc và quan lại - quan liêu phản động. Bắt đầu hoạt động báo chí trên các báo chí ở tỉnh, rồi chuyển lên Mát-xcơ-va, sau đó Pê-téc-bua, cộng tác cho các tạp chí "Kỷ sự nước nhà" và "Người đương thời" ; từ năm 1876, quay hẳn về phía phản động. V. I. Lê-nin đã đánh giá Xu-vô-rin như sau: "Người nghèo, người theo phái tự do và thậm chí người dân chủ trong thời kỳ đầu của con đường của mình, thì trong thời kỳ cuối của con đường đó đã thành một nhà triệu phú, kẻ thích khoe khoang đầy tính tự cao tự đại và vô liêm sỉ của giai cấp tư sản,

kẻ đã quy lụy trước mọi sự chuyển biến về chính trị của bọn cầm quyền" (Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 22, tr.43). - 194, 199.

THÂN THỂ VÀ SỰ NGHIỆP CỦA V. I. LÊ-NIN

(Tháng Bảy - tháng Mười 1905)

- Tháng Bảy - tháng Mười.* Lê-nin sống ở Giơ-ne-vơ, lãnh đạo công tác của Ban chấp hành trung ương và Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng - tờ "Người vô sản", tiến hành đấu tranh để đoàn kết hàng ngũ đảng và thực hiện các nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, chống đường lối sách lược và hành động chia rẽ của những người men-sê-vích.
- Tháng Sáu - tháng Bảy.* Lê-nin viết cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ".
- 1 (14) tháng Bảy.* Lê-nin viết thư ngắn cho P. N. Lê-pê-sin-xki yêu cầu thay Người phát biểu ý kiến tại buổi liên hoan của Nhóm ở Béc-nơ trợ giúp Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, nhằm kỷ niệm ngày chiếm ngục Ba-xti.
- Trước 4 (17) tháng Bảy.* Lê-nin biên tập bài "Phong trào công đoàn và Đảng dân chủ - xã hội" của V. V. Vô-rốp-xki, bài "Công tước Pô-tem-kin Ta-vri-tse-xki" của V. Xê-véc-txép (V. V. Phi-la-tốp) và bài "Rút từ lịch sử một cuộc hội nghị" của một tác giả vô danh. Những bài ấy đăng trên báo "Người vô sản", số 8.
- 4 (17) tháng Bảy.* Phần kết luận do Lê-nin viết cho bài "Công xã Pa-ri và nhiệm vụ của chuyên chính dân chủ" của A. V. Lu-na-tsác-xki đã được đăng

11 (24) tháng Bảy.

trên báo "Người vô sản", số 8. Bản thảo bài này đã được Lê-nin sửa chữa nhiều.

Trong thư gửi ban thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa ở Bruy-xen, Lê-nin vạch trần hành động chia rẽ của phái men-sê-vích ; bác bỏ bản tin không đúng về tình hình trong đảng, do G. V. Plê-kha-nốp gửi cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa nhân Đại hội III vừa qua của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ; báo tin rằng bức thư của A. Bê-ben đề nghị "can thiệp" vào công việc của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã do Người gửi cho Ban chấp hành trung ương đảng ; nhận định rằng trên báo chí dân chủ - xã hội Đức, đứng về phía những người men-sê-vích, vấn đề sự chia rẽ trong hàng ngũ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã được giải thích cực kỳ phiến diện và không đúng.

Trước 13 (26) tháng Bảy.

Lê-nin biên tập bài của G. Đ. Lây-tây-den "Cách mạng ở thành thị". Bài này được đăng trên báo "Người vô sản", số 9.

Lê-nin soạn dàn bài bài "Cách mạng dạy chúng ta".

13 (26) tháng Bảy

Những bài của Lê-nin "Cách mạng dạy chúng ta", "Bực tức vì bất lực" và ghi chú "Bọn Khle-xta-cốp ở nước ta" được đăng trên báo "Người vô sản", số 9.

Sau 13 (26) tháng Bảy.

Lê-nin viết lời tựa cho cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ".

15 (28) tháng Bảy.

Trong thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Lê-nin báo tin rằng Người đã gửi thư cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa bác bỏ bản tin không đúng về tình hình trong đảng, do G. V. Plê-kha-nốp gửi cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa ; cho rằng không thể cứ Plê-

kha-nớp làm đại diện cho Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa ; khuyến nên đề nghị ông ta làm biên tập viên một cơ quan khoa học của đảng với điều kiện ông ta thừa nhận các quyết định của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ; căn dặn nên đồng ý với đề nghị của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa triệu tập hội nghị của hai phái bôn-sê-vích và men-sê-vích, dùng hội nghị ấy để chuẩn bị và định ra các điều kiện hợp nhất với bộ phận đã tách ra khỏi Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, tức là với phái men-sê-vích; nhắc nhở rằng những điều kiện ấy nhất thiết phải được Đại hội IV Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga phê chuẩn.

18 (31) tháng Bảy.

Lê-nin viết thư cho V. Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích nói rõ rằng cử ông ta vào Ủy ban kinh tế, của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là không thích hợp.

Trong thư gửi Ủy ban kinh tế, Lê-nin báo tin cử V. Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích làm giám đốc nhà in của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Giơ-ne-vơ.

Trước 19 tháng Bảy (1 tháng Tám).

Lê-nin giao cho thư viện Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Giơ-ne-vơ hơn 400 cuốn sách nói về vấn đề ruộng đất, thống kê, pháp luật v. v..

19 tháng Bảy (1 tháng Tám).

Trong thư gửi A. V. Lu-na-tsác-xki ở Phlo-ren-xi-a (Ý), Lê-nin nói ý định của mình muốn trả lời bức thư của G. V. Plê-kha-nốp gửi Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, bằng bài "Diễn văn mới của G. Plê-kha-nốp"; báo tin sắp xuất bản cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" và tập biên bản của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

Giữa 19 và 25 tháng Bảy (1 và 7 tháng Tám).

Cuốn sách của V. I. Lê-nin "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" ra mắt độc giả.

Trước 20 tháng Bảy (2 tháng Tám).

Lê-nin trích lục những bài đăng trên các báo "The Times", "Frankfurter Zeitung", "Vossische Zeitung", "Le Temps" nói về đại hội các nhà hoạt động hội đồng địa phương và thành phố ở Mát-xcơ-va. Lê-nin dùng những đoạn trích lục này để viết bài "Giai cấp vô sản tiến hành đấu tranh, giai cấp tư sản luồn vào nắm lấy chính quyền". Lê-nin soạn một số phương án dàn bài của bài này.

20 tháng Bảy (2 tháng Tám).

Bài của Lê-nin "Giai cấp vô sản tiến hành đấu tranh, giai cấp tư sản luồn vào nắm lấy chính quyền" đăng trên báo "Người vô sản", số 10.

Trong thư gửi A. V. Lu-na-tsác-xki, Lê-nin viết rằng sau Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, cuộc đấu tranh chống phái men-sê-vích bước vào giai đoạn mới ; nêu lên những khuyết điểm nghiêm trọng trong công tác đảng ở nước ngoài và ở Nga ; lưu ý rằng những bài phát biểu tại các cuộc họp, sự tác động cá nhân vào quần chúng có ý nghĩa quan trọng trong chính trị như thế nào ; nhấn mạnh rằng cuộc đấu tranh cho đảng đòi hỏi phải dốc hết cả sức lực.

Trước 27 tháng Bảy (9 tháng Tám).

Lê-nin biên tập những bài của V. V. Vô-rốp-xki "Giai cấp tư sản và nền quân chủ", "Những bước đầu tiên của phong trào công đoàn" và bài của V. A. Các-pin-xki "Phong trào nông dân". Những bài này đăng trên báo "Người vô sản", số 11.

Giữa 30 tháng Bảy và 3 tháng Tám (12 và 16 tháng Tám).

Lê-nin gửi thư cho các ban chấp hành đảng bộ địa phương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Tôm-xcơ, Ri-ga, Xa-ma-ra, Ca-dan, Mát-xcơ-va.

- Chậm nhất là vào tháng Bảy.* Lê-nin viết chú thích của tiểu ban xuất bản các biên bản của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về số phiếu tại đại hội.
- Tháng Bảy.* Lê-nin viết dàn bài bài "Tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin và khởi nghĩa".
- Lê-nin viết lời tựa cuốn "Công nhân nói về sự chia rẽ trong đảng".
- 1 (14) tháng Tám.* Trong thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Lê-nin phê phán lập trường điều hoà của các uỷ viên Ban chấp hành trung ương (L. B. Cra-xin, A. A. Bô-gđa-nốp v. v.) về vấn đề thống nhất với phái men-sê-vích nhân cuộc hội nghị tháng Bảy 1905 của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và Ban tổ chức phái men-sê-vích; nhắc nhở rằng khi giải quyết vấn đề này, cần phải tuyệt đối dựa vào nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, trong đó nói rằng điều kiện hợp nhất cần phải được đại hội mới của đảng phê chuẩn; yêu cầu cho biết cuộc hội nghị dự định của các uỷ viên Ban chấp hành trung ương sẽ có họp không.
- Giữa 2 và 6 (15 và 19) tháng Tám.* Lê-nin viết thư cho A. V. Lu-na-tsác-xki nói rằng nhân việc cuốn sách của N. Gioóc-đa-ni-a ""Đa số" hay là "thiểu số"" được xuất bản, và cũng nhân việc những bài của L. Mác-tốp, A. N. Pô-tơ-rê-xốp và những người men-sê-vích khác được đăng trên tờ "Tia lửa", cần phải viết một bài phê bình văn học vạch trần sự giả dối thô bạo, "sự đê hèn và nọc độc" của các thủ đoạn của những người men-sê-vích dùng để đấu tranh chống những người bôn-sê-vích; cho rằng điều quan trọng để thực hiện mục đích ấy là phải viết một cuốn lược khảo lịch sử sự chia rẽ trong Đảng công nhân

- dân chủ - xã hội Nga, bắt đầu từ "chủ nghĩa kinh tế"; báo tin có ý định phê phán bài của G. V. Plê-kha-nốp đăng trên tờ "Nhật ký người dân chủ - xã hội", số 2.
- Giữa 2 và 10 (15 và 23) tháng Tám.* Lê-nin viết thư cho V. V. Vô-rốp-xki, báo tin về công việc đang tiến hành để trả lời G. V. Plê-kha-nốp.
- Trước 3 (16) tháng Tám.* Lê-nin biên tập các bài của A. V. Lu-na-tsác-xki "Thắng lợi của Nhật và Đảng dân chủ - xã hội" (bài II) và "Bãi công chính trị quần chúng" (bài IV). Những bài này đăng trên tờ "Người vô sản", số 12.
- 3 (16) tháng Tám.* Bài của Lê-nin "Tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin và khởi nghĩa" và chú thích của ban biên tập do Người viết cho nghị quyết của hội nghị các tổ chức ở nước ngoài của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 12.
- Sau 6 (19) tháng Tám.* Lê-nin biên tập cuốn sách của P. Ni-cô-la-ép "Cách mạng ở Nga", sửa chữa cuốn đó, viết chú thích và làm phác thảo tờ bia.
- Giữa 7 và 16 (20 và 29) tháng Tám.* Lê-nin viết bài "Sự thống nhất của Nga hoàng với nhân dân, và sự thống nhất của nhân dân với Nga hoàng": trích lục các báo Nga và nước ngoài về vấn đề bầu cử Đu-ma Bu-lư-ghin, tiến hành thống kê số lượng và thành phần xã hội của các cử tri, viết dàn bài của bài đó.
- Trước 9 (22) tháng Tám.* Lê-nin biên tập bài của V. V. Vô-rốp-xki "Cách mạng châu Âu và bọn phản động châu Âu" và những bản tin gửi từ Ba-cu, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt và Xoóc-mô-vô. Bài và những bản tin đăng trên tờ "Người vô sản", số 13.
- Lê-nin chỉ thị cho đăng những bản tin từ Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt và Xoóc-mô-vô, do

- Người chuẩn bị, ở mục "Đời sống xã hội" của tờ "Người vô sản", số 13.
- 9 (22) tháng Tám.* Bài trả lời của ban biên tập báo "Người vô sản" các câu hỏi của đồng chí công nhân ở Đvin-xcơ, và lời chú thích bài báo của M. N. Pô-crốp-xki "Giới trí thức trong các ngành chuyên môn và những người dân chủ - xã hội" do Lê-nin viết, và được đăng trên tờ "Người vô sản", số 13.
- Giữa 11 và 23 tháng Tám (24 tháng Tám và 5 tháng Chín).* Lê-nin viết các bài "Theo đuổi giai cấp tư sản quân chủ hay là đứng đầu giai cấp vô sản cách mạng và nông dân?" và "Sự trình bày rõ nhất về một kế hoạch mơ hồ nhất"; viết nhận xét có tính chất phê phán dưới đầu đề "Kế hoạch mới của báo "Tia lửa" mới hay là phái Gi-rông-đanh hiện đại" đối với bài của Mác-tốp "Giai cấp vô sản Nga và Đu-ma", đăng trên tờ "Arbeiter Zeitung", cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng dân chủ - xã hội Áo; trích lục các báo nước ngoài khác; làm dàn bài các bài viết.
- Trước 12 (25) tháng Tám.* Theo sự uỷ nhiệm của Ban chấp hành trung ương, Lê-nin tiến hành thương lượng với nhà xuất bản "Chiếc búa" về việc tái bản cuốn sách của Người "Gửi nông dân nghèo"; tiến hành thương lượng với nhà xuất bản "Chim báo bão" về việc tái bản các bài của Người về vấn đề ruộng đất.
- Lê-nin trao cho Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga giấy uỷ nhiệm xuất bản các tác phẩm của Người.
- Sau 13 (26) tháng Tám.* Lê-nin trích lục và viết nhận xét đối với cuốn sách "Erinnerungen eines Achtundvierzigers von Stephan Born". 3 Aufl., Leipzig, 1898 ("Hồi ký của Xtê-phan Boóc-nơ, người đã tham gia cuộc cách mạng 1848". Xuất bản lần thứ 3, Lai-pxích, 1898), đồng thời ghi

- chép tài liệu tiểu sử về Xtê-phan Boóc-nơ từ nhiều nguồn khác nhau.
- Giữa tháng Tám.* Lê-nin viết thư cho A. V. Lu-na-tsác-xki, tán thành dàn bài cuốn sách của ông ta "Ba cuộc cách mạng", phát triển những tư tưởng cơ bản của chủ đề đó; giải thích đề nghị của mình về vấn đề viết cuốn lược khảo có tính chất phê bình văn học về các thủ đoạn đấu tranh bất chính của phái men-sê-vích trong cuộc luận chiến với những người bôn-sê-vích.
- Trước 16 (29) tháng Tám.* Lê-nin biên tập bài của V. V. Vô-rốp-xki "Thỏa hiệp hay là cách mạng?", bản tin từ Ô-đét-xa và các tài liệu khác để sử dụng cho số 14 tờ "Người vô sản".
- Lê-nin soạn dàn bài bài "Bọn Trăm đen và tổ chức khởi nghĩa".
- 16 (29) tháng Tám.* Những bài của Lê-nin "Sự thống nhất của Nga hoàng với nhân dân, và sự thống nhất của nhân dân với Nga hoàng" (xã luận), "Bọn Trăm đen và tổ chức khởi nghĩa", "Phái hội đồng địa phương "tự do chủ nghĩa" đã quay đầu lại rồi ư?", lời bạt của ban biên tập viết cho bài báo "Đại hội III trước toà án của những người men-sê-vích Cáp-ca-dơ" và chú thích của ban biên tập cho bài của V. V. Vô-rốp-xki "Thỏa hiệp hay là cách mạng?" và cho bản báo cáo của một cán bộ tổ chức của khu uỷ Gô-rôt-xcôit thuộc đảng uỷ Ô-đét-xa của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 14.
- Với tư cách đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Lê-nin viết nghị quyết về vấn đề cuộc xung đột giữa Nhóm Giơ-ne-vơ của tổ chức ở nước ngoài của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và những người

- làm công tác phát hành của Ban chấp hành trung ương, nghị quyết này gửi cho bí thư nhóm P. N. Lê-pê-sin-xki.
- Giữa 19 và 27 tháng Tám (1 và 9 tháng Chín).* Lê-nin viết thư cho A. V. Brit-man (A. Ca-da-cốp) ở Đa-vô-xơ (Thuy-si) để trả lời đề nghị của ông ta là viết báo cáo về đại hội Đảng dân chủ - xã hội Đức cho tờ "Người vô sản"; hỏi về khả năng ông ta có thể đến I-ê-na được không.
- Giữa 19 tháng Tám và 1 tháng Chín (1 và 14 tháng Chín).* Lê-nin soạn dàn bài văn tập nói về chính phủ cách mạng lâm thời.
- Trước 23 tháng Tám (5 tháng Chín).* Lê-nin ghi chép tư liệu trong các báo "The Times" và "Frankfurter Zeitung" nói về cuốn sách của R. Mác-tin "Tiền đồ nước Nga và Nhật-bản". Lê-nin sử dụng những kết luận do tác giả cuốn sách ấy rút ra để viết chú thích bài "Tài chính nước Nga và cách mạng".
- 23 tháng Tám (5 tháng Chín).* Những bài của Lê-nin "Theo đuôi giai cấp tư sản quân chủ hay là đứng đầu giai cấp vô sản cách mạng và nông dân?" (xã luận), "Sự trình bày rõ nhất về một kế hoạch mơ hồ nhất", "Nói cho phong trào dân chủ - xã hội quốc tế hiểu rõ tình hình trong đảng ta", chú thích bài "Tài chính nước Nga và cách mạng", và cả bài "Hội nghị các ban chấp hành miền Nam" của một tác giả vô danh, do Lê-nin chỉnh lý lại, đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 15.
- 25 tháng Tám (7 tháng Chín).* Trong thư gửi cho các uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Lê-nin đòi hỏi phải kịp thời thông báo cho ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương - báo "Người vô sản" - về hoạt động của Ban chấp hành trung ương; phê phán lập trường của phái Bun và phái men-sê-vich về vấn đề thái độ đối với Đu-ma Bu-lư-ghin; đánh giá nghiêm khắc về mặt chính trị "Tổ

- chức công nhân dân chủ - xã hội Ác-mê-ni-a", coi đó là những kẻ phá rối và tay sai của phái Bun, căn dặn không để cho các đại biểu của họ tham dự hội nghị các tổ chức dân chủ - xã hội Nga, triệu tập vào tháng Chín 1905.
- Tháng Tám.* Lê-nin viết cuốn sách "Plê-kha-nốp và báo "Tia lửa" mới": soạn các phương án dàn bài cuốn sách này. Cuốn sách đã không viết xong.
- Lê-nin viết dàn bài cuốn "Giai cấp công nhân và cách mạng".
- Lê-nin viết lời tựa cho bản in lần thứ ba cuốn sách của Người "Nhiệm vụ của những người dân chủ - xã hội Nga".
- Bản in lần thứ hai cuốn sách của C. Mác "Nội chiến ở Pháp (1870 - 1871)" được dịch ra tiếng Nga, do Lê-nin chủ biên, ra mắt độc giả (Ô-đét-xa, nhà xuất bản "Chim báo bão").
- Cuốn sách của Lê-nin "Vấn đề ruộng đất và "những kẻ phê phán Mác"" (bản in lại bốn chương đầu, lần đầu tiên đăng trên tạp chí "Bình minh" vào tháng Chạp 1901, số 2 - 3), do nhà xuất bản "Chim báo bão" ở Ô-đét-xa xuất bản.
- Cuối mùa hè.* Lê-nin viết thư cho A. I. U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va, tỏ ý tin tưởng có thể sớm trở về nước.
- 1 (14) tháng Chín.* Các bài của Lê-nin "Thái độ của Đảng dân chủ - xã hội đối với phong trào nông dân" (xã luận), "Những người tư sản tự do chủ nghĩa nước ta muốn gì và sợ gì?" và "Thuyết về sự phát sinh tự nhiên", và cả những bài của V. V. Vô-rốp-xki "Một trang sử", "Đảng kháng cự tích cực Phần-lan" (tác giả vô danh) và bản tin từ Ta-gan-rốc, do Lê-nin chỉnh

lý lại, đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 16.

Trong thư gửi P. A. Cra-xi-cốp ở Pê-téc-bua, Lê-nin chỉ rõ cần phải củng cố các ban chấp hành đảng bộ địa phương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và chuyển trọng tâm về công tác địa phương ; khuyên nên đặt liên hệ chặt chẽ hơn và thiết thực hơn giữa Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và ban biên tập báo "Người vô sản", đánh giá cao số 1 mới ra của tờ "Người công nhân", một tờ báo phổ thông bí mật, và các tờ "Báo truyền tay" do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản ở Nga ; căn dặn mở rộng hơn việc rải truyền đơn và tìm cách tổ chức công tác cổ động một cách mẫu mực.

Giữa 1 và 13 (14 và 26) tháng Chín.

Lê-nin biên tập bài của V. V. Vô-rốp-xki "Hoà bình và phản động" và bài của V. Xê-véc-txép (V. V. Phi-la-tốp) "Quân đội và nhân dân". Những bài này đăng trên tờ "Người vô sản", số 17.

2 (15) tháng Chín.

Trong thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Lê-nin chúc mừng thắng lợi của việc xuất bản tờ báo phổ thông bí mật "Người công nhân", khuyên nên viết những vấn đề gì trên tờ này ; một lần nữa kiên quyết yêu cầu Ban chấp hành trung ương phải kịp thời thông báo cho ban biên tập báo "Người vô sản" về các vấn đề chính trị quan trọng nhất ; giải thích về những nhiệm vụ đặt ra trước đảng khi thực hiện sách lược tẩy chay tích cực Đu-ma Bu-lư-ghin ; nêu lên những sai lầm mà Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã phạm phải khi trả lời Ban tổ chức của phái men-sê-vích về vấn đề thống nhất đảng ; đề nghị chuẩn bị cho việc triệu

tập Đại hội IV Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

3 (16) tháng Chín.

Lê-nin viết thư cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, báo tin Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đồng ý triệu tập cuộc hội nghị do Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa đề nghị nhân có bất đồng trong nội bộ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, với điều kiện là cuộc hội nghị đó chỉ có tính chất thảo luận sơ bộ.

7 (20) tháng Chín.

Trong thư gửi X. I. Gu-xép, Lê-nin chỉ rõ tầm quan trọng của việc các cán bộ đảng ở Nga hỏi ban biên tập "Người vô sản" về các vấn đề sách lược bôn-sê-vích và việc thực hiện sách lược ấy.

Sau 7 (20) tháng Chín.

Trong thư gửi M. M. Lít-vi-nốp ở Ri-ga, Lê-nin yêu cầu cho biết hoàn cảnh của cuộc tấn công vũ trang vào nhà tù Ri-ga để giải thoát các tù chính trị.

Chậm nhất là 8 (21) tháng Chín.

Lê-nin soạn dàn bài báo cáo chuyên đề về vấn đề sách lược của đảng đối với Đu-ma Bu-lư-ghin ; ngày 8 (21) tháng Chín, đọc ở Giơ-ne-vơ báo cáo chuyên đề về đề tài này, ghi chép các cuộc tranh luận.

Giữa 12 và 17 (25 và 30) tháng Chín.

Trên tờ "Người công nhân", số 2, cơ quan phổ cập của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, có đăng lời kêu gọi "Thư của ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga" do Lê-nin viết, gửi tất cả các tổ chức đảng.

Trước 13 (26) tháng Chín.

Lê-nin viết bài "Bè bạn gặp nhau" : trích lục các báo "Vossische Zeitung", "Frankfurter Zeitung", "The Times", soạn dàn bài của bài viết.

- Lê-nin viết dàn bài bài "Chơi trò nghị trường".
- 13 (26) tháng Chín. Các bài của Lê-nin "Bè bạn gặp nhau" (xã luận), "Hãy tranh luận về sách lược, nhưng hãy đề ra những khẩu hiệu rõ ràng!", "Chơi trò nghị trường", "Từ phòng ngự đến tấn công", "Bình luận về tình hình hiện nay" và đoạn viết thêm vào bài V. V. Vô-rốp-xki "Hiệp hội của phái tự do và Đảng dân chủ - xã hội", đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 18.
- Trước 14 (27) tháng Chín. Lê-nin trích chương I tác phẩm của C. Mác "Ngày 18 tháng Sương mù của Lu-i Bô-na-pác-tô".
- 14 - 20 tháng Chín (27 tháng Chín - 3 tháng Mười). Lê-nin viết bài "Đại hội hội đồng địa phương": trích các báo bài "Le Temps", "Frankfurter Zeitung", "Vorwärts", soạn dàn bài viết. Bài đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 19, ngày 3 tháng Mười (20 tháng Chín).
- 17 (30) tháng Chín. Lê-nin viết thư cho Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, báo tin gửi bản dự thảo hợp đồng với nhà xuất bản của Ma-lư-khơ để Ban chấp hành trung ương phê chuẩn, nhấn mạnh sự cần thiết phải cử ngay đại biểu dự cuộc hội nghị, do Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa đề nghị triệu tập nhân có bất đồng trong Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.
- Sau 18 tháng Chín (1 tháng Mười). Lê-nin soạn dàn bài bài "Nhiệm vụ chủ yếu của chính sách xã hội chủ nghĩa".
- Lê-nin trích các báo "Frankfurter Zeitung", "The Times" và các báo khác nói về các trường hợp các đội vũ trang tấn công kho tàng và chiếm vũ khí. Tập hợp những đoạn trích dưới đầu đề "Cần phải kiểm vũ khí như thế nào?".

- Trước 20 tháng Chín (3 tháng Mười). Cuốn sách của Lê-nin "Nhiệm vụ của những người dân chủ - xã hội Nga" xuất bản lần thứ ba ở Giơ-ne-vơ.
- Lê-nin biên tập bài của V. V. Vô-rốp-xki "Cách mạng và phản cách mạng". Bài này đăng trên báo "Người vô sản", số 19.
- 20 tháng Chín (3 tháng Mười). Lê-nin viết hai bức thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, báo tin đã nhận được "Báo truyền tay", số 2, ngày 24 tháng Sáu 1905, chỉ rõ tầm quan trọng của sách báo chính trị đối với việc lãnh đạo công tác đảng, khuyên nên ra mỗi tuần hai lần bản tin của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, viết là không thể đến Phần-lan dự hội nghị các uỷ viên Ban chấp hành trung ương được vì các biên tập viên tờ "Người vô sản" đi vắng; nêu ra nhiệm vụ củng cố các tổ chức đảng ở địa phương; nhấn mạnh phải triệu tập càng sớm càng tốt Đại hội IV Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; chỉ rõ sự cần thiết phải "đấu tranh kiên quyết nhất chống việc lẫn lộn hai bộ phận của đảng" và chuẩn bị một sự thống nhất thực tế bằng cách tăng cường sức mạnh của bộ phận bôn-sê-vích trong đảng.
- 20 - 22 tháng Chín (3 - 5 tháng Mười). Lê-nin gặp E. Đ. Xta-xô-va từ Pê-téc-bua đến Giơ-ne-vơ, nghe thông báo tỉ mỉ về tình hình ở Nga, tình hình Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua và Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.
- Sớm nhất là 20 tháng Chín (3 tháng Mười). Lê-nin giúp E. Đ. Xta-xô-va làm báo cáo để đọc trước những người Nga sống ở Giơ-ne-vơ về tình hình ở Nga, về cuộc đấu tranh của những người bôn-sê-vích Nga chống phái tự do; chủ tọa cuộc họp, tại đó Xta-xô-va đọc bản báo cáo này.

- 21 tháng Chín (4 tháng Mười).* Lê-nin đọc ở Giơ-ne-vơ báo cáo chuyên đề về đại hội Đảng dân chủ - xã hội Đức ở I-ê-na từ ngày 17 đến 23 tháng Chín (lịch mới) 1905.
- Lê-nin viết thư cho M. A. Rây-xne ở Béc-lanh, báo tin về cuộc hội nghị đại biểu các tổ chức dân chủ - xã hội Nga họp ở Ri-ga ngày 7 - 9 (20 - 22) tháng Chín 1905, và về nghị quyết mà hội nghị đã thông qua về sách lược tẩy chay tích cực Đu-ma Bu-lư-ghin.
- 22 tháng Chín (5 tháng Mười).* Trong thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Lê-nin tỏ ý sẵn sàng đến dự hội nghị các uỷ viên Ban chấp hành trung ương, đề nghị vì lý do an toàn không nên họp ở Phôn-lan, như đã dự định trước kia, mà nên họp ở Xtốc-khôn, yêu cầu báo cho biết ngày tháng họp.
- 23 tháng Chín (6 tháng Mười).* Lê-nin ký bức thư giới thiệu V. Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích (bằng các thứ tiếng Nga, Anh, Đức, Pháp) yêu cầu giúp đỡ ông ta trong chuyến đi Luân-đôn để bàn về việc nhà xuất bản "Đê-mô-xơ".
- Trước 24 tháng Chín (7 tháng Mười).* Lê-nin biên tập bản dịch tiếng Nga cuốn sách của Ph. Ăng-ghe-n "Phái Ba-cu-nin đang hoạt động. Bút ký về cuộc khởi nghĩa ở Tây-ban-nha mùa hè năm 1873". Cuốn sách do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản ở Giơ-ne-vơ ngày 24 tháng Chín (7 tháng Mười) 1905 ; năm 1906, được tái bản ở Pê-téc-bua.
- Sau 24 tháng Chín (7 tháng Mười).* Lê-nin viết bài về A. N. Pô-tơ-rê-xốp (Xta-rô-ve) dưới đầu đề "Ái nường dân chủ - xã hội".
- 25 tháng Chín (8 tháng Mười).* Trong thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Lê-nin

- viết về việc Hội nghị miền Nam Nga của phái men-sê-vích cử G. V. Plê-kha-nốp làm đại diện tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, và Lê-nin đề nghị cử V. V. Vô-rốp-xki làm đại diện của những người bôn-sê-vích tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.
- Giữa 25 và 29 tháng Chín (8 và 12 tháng Mười).* Lê-nin viết các bài "Những ngày đẫm máu ở Mát-xcơ-va" và "Bãi công chính trị và chiến đấu trên đường phố ở Mát-xcơ-va" : trích các báo viết về các sự biến cách mạng xảy ra ở Mát-xcơ-va và các thành phố khác ở Nga, soạn một số phương án dàn bài các bài ấy.
- Trước 27 tháng Chín (10 tháng Mười).* Lê-nin viết bài "Chủ nghĩa xã hội và nông dân" : soạn dàn bài bài viết, viết những nhận xét có tính chất phê phán về dự thảo cương lĩnh ruộng đất của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan.
- 27 tháng Chín (10 tháng Mười).* Những bài của Lê-nin "Chủ nghĩa xã hội và nông dân" (xã luận), "Giai cấp tư sản nô nê và giai cấp tư sản thềm khát", "Bọn địa chủ nói về việc tẩy chay Đu-ma", "Một sự trả lời bực tức", "Hội nghị mới của phái men-sê-vích", "Đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa" và bài "Về vấn đề thống nhất đảng", "Những cuộc mạn đàm với bạn đọc", đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 20.
- Trong thư gửi Ban chấp hành đảng bộ Khéc-xôn, Lê-nin báo cho biết địa chỉ của mình để trao đổi thư từ, chỉ rõ ý nghĩa quan trọng của việc liên lạc trực tiếp với các tổ chức địa phương.
- Lê-nin viết bài "Những ngày đẫm máu ở Mát-xcơ-va".

- Giữa 27 và 30 tháng Chín (10 và 13 tháng Mười).* Lê-nin viết phác thảo bài "Giai cấp tư sản ngủ say và giai cấp tư sản đã tỉnh giấc".
- Giữa 27 tháng Chín và 11 tháng Mười (10 và 24 tháng Mười).* Lê-nin trích bài "Những vụ mất trật tự của sinh viên" đăng trên báo "Vossische Zeitung" và viết phác thảo bài "Khoa học tư sản và giới sinh viên".
- Sau 27 tháng Chín (10 tháng Mười).* Lê-nin trích báo "Vossische Zeitung" để dùng cho bài "Đại hội I-ê-na của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Đức".
- 28 tháng Chín (11 tháng Mười).* Trong thư gửi A. V. Lu-na-tsác-xki, Lê-nin nêu lên tính chất kịp thời và quan trọng của bài của ông ta "Chế độ nghị viện và cách mạng", khuyên nên viết lại, vạch trần trong bài đó những ảo tưởng của phái men-sê-vích về nghị viện trong thời kỳ đấu tranh cách mạng.
- Giữa 29 tháng Chín và 3 tháng Mười (12 và 16 tháng Mười).* Cuốn sách "Đại hội III thường kỳ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Toàn văn các biên bản" (Giơ-ne-vơ, Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản, 1905), trong đó đăng các báo cáo, các diễn văn và bài phát biểu của Lê-nin tại đại hội và các dự thảo nghị quyết do Người viết, ra mắt bạn đọc.
- 30 tháng Chín (13 tháng Mười).* Trong thư gửi X. I. Gu-xép ở Ô-đét-xa, Lê-nin phân tích có phê phán nghị quyết của Ban chấp hành đảng bộ Ô-đét-xa về đấu tranh nghiệp đoàn, nêu lên những sai lầm về sách lược và lý luận trong đó, chỉ rõ cần phải tăng cường sự lãnh đạo của đảng đối với các công đoàn.
- Cuối tháng Chín.* Lê-nin đọc diễn văn tại cuộc mít-tinh ở Giơ-ne-vơ về cuộc bãi công chính trị ở Mát-xcơ-va.
- Cuối tháng Chín - đầu tháng Mười.* Lê-nin viết bài "Câu chuyện của một người thuộc phái "Giải phóng" nói với người dân

- chủ - xã hội", trong đó phê phán đường lối sách lược của phái tự do tư sản.
- Tháng Chín.* Lê-nin viết bài "Đại hội I-ê-na của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Đức" và phác thảo bức thư gửi ban biên tập: "Không được nói láo! Sức mạnh của chúng ta là ở chỗ nói thật!".
- Tháng Chín - tháng Mười.* Cuốn sách của Lê-nin "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" được Ban chấp hành trung ương tái bản bí mật ở Nga và được Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản riêng.
- Đầu tháng Mười.* Lê-nin viết bài "Về cái chết của Tô-ru-bê-tơ-cô-i" và phác thảo bài "Sự rút lui vô trật tự".
- Sau 1 (14) tháng Mười.* Lê-nin viết bài "Tài chính nước Nga".
- 3 (16) tháng Mười.* Trong thư gửi bộ phận ở Nga của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về vấn đề xuất bản hợp pháp sách báo bên-sê-vích, Lê-nin tỏ ý đồng ý giao việc xuất bản cuốn sách "Gửi nông dân nghèo" của mình cho nhà xuất bản "Chiếc búa".
- Lê-nin viết thư "Gửi Ủy ban chiến đấu trực thuộc Ban chấp hành đảng bộ Xanh Pê-téc-bua" báo tin đã nhận được báo cáo của Ủy ban chiến đấu và bản trình bày về việc tổ chức chuẩn bị khởi nghĩa vũ trang, cho chỉ thị về việc lập các tổ, đội chiến đấu của quân đội cách mạng.
- Sau 3 (16) tháng Mười.* Lê-nin viết dàn bài và bài "Nhiệm vụ của các đội chiến đấu của đạo quân cách mạng" và bài "Về cái gọi là Tổ chức công nhân dân chủ - xã hội Ác-mê-ni-a".

- Trước 4 (17) tháng Mười.* Lê-nin viết bài "Phát minh mới nhất trong sách lược của phái "Tia lửa" hay là trò hề bầu cử, một lý do mới kích thích khởi nghĩa" : ghi chú và gạch dưới trên bản nghị quyết của hội nghị thành lập của phái men-sê-vích của các tổ chức miền Nam về vấn đề Đu-ma nhà nước, soạn dàn bài bài viết.
- 4 (17) tháng Mười.* Các bài của Lê-nin "Bãi công chính trị và chiến đấu trên đường phố ở Mát-xcơ-va" (xã luận) và "Phát minh mới nhất trong sách lược của phái "Tia lửa" hay là trò hề bầu cử, một lý do mới kích thích khởi nghĩa", chú giải của ban biên tập cho bài của M. Bô-ri-xốp "Bàn về phong trào công đoàn và nhiệm vụ của Đảng dân chủ - xã hội" đăng trên báo "Người vô sản", số 21.
- 7 (20) tháng Mười.* Lê-nin viết dự thảo điều luật về Ủy ban kinh tế của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.
- Trước 8 (21) tháng Mười.* Lê-nin biên tập bản thảo của Ô. I. Vi-nô-gra-đô-va (Ni-si) gửi cho ban biên tập báo "Người vô sản". Lần đầu tiên bản thảo có những chỗ sửa chữa của Lê-nin đã được xuất bản thành sách riêng dưới đầu đề "Những ngày Ô-đét-xa và "Pô-tem-kin"" (Giơ-ne-vơ, Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản, 1905).
- Sau 8 (21) tháng Mười.* Lê-nin viết nhận xét có tính chất phê phán cuốn sách của P. B. Ác-xen-rốt "Đu-ma nhân dân và đại hội công nhân".
- Trước 9 (22) tháng Mười.* Lê-nin chuẩn bị cho bản in công khai cuốn sách "Gửi nông dân nghèo", sửa chữa và bổ sung văn bản. Cuốn sách đã được nhà xuất bản "Chiếc búa" xuất bản vào cuối năm 1905 ở Pê-téc-bua, dưới đầu đề : N. Lê-nin. "Nhu cầu của nông thôn (Gửi nông dân nghèo)".

- Sau 9 (22) tháng Mười.* Lê-nin viết bài "Những hy vọng của phái tự do đối với Đu-ma".
- 10 (23) tháng Mười.* Lê-nin viết thư cho G. Đ. Lây-tây-den ở Pa-ri, đề nghị ông thay mặt Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đọc diễn văn chào mừng tại đại hội Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp ở Sa-lôn.
- Trước 11 (24) tháng Mười.* Lê-nin viết bài "Bài học của các sự biến ở Mát-xcơ-va": trích các báo Nga và nước ngoài, soạn các dàn bài bài viết.
- Lê-nin biên tập bài "Cuộc họp của các trạng sư" và bài luận văn "Ở ngưỡng cửa các sự kiện quyết định" (tác giả vô danh), và cả bản tin số 2, do Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản ngày 26 tháng Chín (9 tháng Mười) nói về diễn biến cuộc tổng bãi công ở Mát-xcơ-va. Bản tin và luận văn đã được đăng trên báo "Người vô sản", số 22.
- 11 (24) tháng Mười.* Trên báo "Người vô sản", số 22, có đăng luận văn của Lê-nin "Bài học của các sự biến ở Mát-xcơ-va", bài "Thanh niên nước ngoài với cách mạng Nga", và cả bài bình luận của Lê-nin về bài của I. V. Xta-lin "Trả lời "Người dân chủ - xã hội"", đăng trên báo "Đấu tranh của giai cấp vô sản", số 3 (tiếng Nga).
- 12 (25) tháng Mười.* Trong thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Lê-nin báo tin đã nhận được quyết định của Ban chấp hành Trung ương về việc cử Người làm đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa;

đề nghị xúc tiến cuộc hội nghị của các uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ; yêu cầu gửi biên bản hội nghị các tổ chức dân chủ - xã hội ở Nga, họp ở Ri-ga ngày 7 - 9 (20 - 22) tháng Chín 1905.

Lê-nin viết bài "Ở ngoài thấy rõ hơn", trong đó Người sử dụng những đoạn trích các tin trên báo "Vossische Zeitung" nói về tình hình chính trị ở Nga.

MỤC LỤC

Lời tựa	VII
<i>1905</i>	
HAI SÁCH LƯỢC CỦA ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI TRONG CÁCH MẠNG DÂN CHỦ	1 - 168
Lời tựa	3
1. Một vấn đề chính trị cấp bách	9
2. Nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về chính phủ cách mạng lâm thời đưa lại cho chúng ta những gì ?	13
3. Thế nào là "thắng lợi quyết định của cách mạng đối với chế độ Nga hoàng" ?	22
4. Thủ tiêu chế độ quân chủ và xây dựng chế độ cộng hoà	31
5. Phải "thúc đẩy cách mạng tiến lên" như thế nào ?	38
6. Nguy cơ làm cho giai cấp vô sản phải chịu bó tay trong cuộc đấu tranh chống giai cấp tư sản không triệt để là từ phía nào đến ?	42
7. Sách lược "tẩy trừ bọn bảo thủ ra khỏi chính phủ"	61
8. Phải "Giải phóng" và phải "Tia lửa" mới.	67
9. Thế nào là một đảng đối lập cực đoan trong thời kỳ cách mạng	79
10. Các "công xã cách mạng" và chuyên chính dân chủ - cách mạng của giai cấp vô sản và nông dân	84
11. So sánh sơ qua một số nghị quyết của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và của "hội nghị"	98

12. Nếu giai cấp tư sản rời bỏ cách mạng dân chủ thì quy mô của cách mạng dân chủ có giảm đi không?	104
13. Kết luận. Chúng ta có dám thắng không ?	119
Lời bạt. Lại nói về phái "Giải phóng", lại nói về phái "Tia lửa" mới	134
I. Vì sao các nhà hiện thực tư sản - tự do chủ nghĩa tán dương "các nhà hiện thực" dân chủ - xã hội ?	134
II. Một lần nữa đồng chí Mác-tư-nốp lại "làm" cho vấn đề "sâu sắc thêm"	144
III. Quan niệm tư sản - tầm thường về chuyên chính và quan niệm của Mác về chuyên chính	155
* PHẦN KẾT LUẬN BÀI BÁO CỦA A. V. LU-NA-TSÁC-XKI "CÔNG XÃ PA-RI VÀ NHIỆM VỤ CỦA CHUYÊN CHÍNH DÂN CHỦ".	169
CÁCH MẠNG DẠY CHÚNG TA	170 - 183
BỤC TỨC VÌ BẤT LỰC	184 - 189
GAJ CẤP VÔ SẢN TIẾN HÀNH ĐẤU TRANH, GIAI CẤP TƯ SẢN LUÔN VÀO NĂM LẤY CHÍNH QUYỀN	190 - 202
* LỜI TỰA CUỐN "CÔNG NHÂN NÓI VỀ SỰ CHIA RẼ TRONG ĐẢNG"	203 - 211
TẮY CHAY ĐU-MA BU-LU-GHIN VÀ KHỞI NGHĨA	212 - 222
* LỜI CHÚ THÍCH BẢN NGHỊ QUYẾT CỦA HỘI NGHỊ CÁC TỔ CHỨC Ở NƯỚC NGOÀI CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA	223
* LỜI CHÚ THÍCH CUỐN SÁCH CỦA P. NI-CÔ-LA-ÉP "CÁCH MẠNG Ở NGA".	224
* LỜI CHÚ THÍCH BÀI BÁO CỦA M. N. PÔ-CRỐP-XKI "GIỚI TRÍ THỨC TRONG CÁC NGÀNH CHUYÊN MÔN VÀ NHỮNG NGƯỜI DÂN CHỦ - XÃ HỘI"	225 - 226
* BAN BIÊN TẬP BÁO "NGƯỜI VÔ SẢN" TRẢ LỜI CÁC CÂU HỎI CỦA ĐỒNG CHÍ "RA-BÔ-TSI"	227 - 228

* Hoa thị dùng để chỉ những nhan đề do Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô đặt ra.

"SỰ THỐNG NHẤT CỦA NGA HOÀNG VỚI NHÂN DÂN, VÀ SỰ THỐNG NHẤT CỦA NHÂN DÂN VỚI NGA HOÀNG".	229 - 240
BỌN TRĂM ĐEN VÀ TỔ CHỨC KHỞI NGHĨA	241 - 246
* LỜI BẠT CỦA BAN BIÊN TẬP VIẾT VỀ BÀI BÁO "ĐẠI HỘI III TRƯỚC TOÀ ÁN CỦA NHỮNG NGƯỜI MEN-SÊ-VÍCH CẤP-CA-DƠ"	247
PHÁI HỘI ĐỒNG ĐỊA PHƯƠNG "TỰ DO CHỦ NGHĨA" ĐÃ QUAY ĐẦU LẠI RỒI Ү?	248
THEO ĐUÔI GIAI CẤP TƯ SẢN QUẢN CHỦ HAY LÃ ĐỨNG ĐẦU GIAI CẤP VÔ SẢN CÁCH MẠNG VÀ NÔNG DÂN?	249 - 264
SỰ TRÌNH BÀY RÕ NHẤT VỀ MỘT KẾ HOẠCH MƠ HỒ NHẤT	265 - 267
NÓI CHO PHONG TRÀO DÂN CHỦ - XÃ HỘI QUỐC TẾ HIỂU RÕ TÌNH HÌNH TRONG ĐẢNG TA	268 - 270
* CHÚ THÍCH BÀI "TÀI CHÍNH NƯỚC NGA VÀ CÁCH MẠNG"	271
THÁI ĐỘ CỦA ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI ĐỐI VỚI PHONG TRÀO NÔNG DÂN	272 - 284
NHỮNG NGƯỜI TƯ SẢN TỰ DO CHỦ NGHĨA NƯỚC TA MUỐN GÌ VÀ SỢ GÌ?	285 - 292
THUYẾT VỀ SỰ PHÁT SINH TỰ NHIÊN	293 - 300
BÈ BẠN GẶP NHAU	301 - 311
HÃY TRANH LUẬN VỀ SÁCH LƯỢC, NHƯNG HÃY ĐỀ RA NHỮNG KHẨU HIỆU RÕ RÀNG!	312 - 315
Về vấn đề Đu-ma nhà nước, những người dân chủ - xã hội đề ra cho giai cấp vô sản những kiến nghị gì?	313
CHƠI TRÒ NGHỊ TRƯỜNG	316 - 336
HIỆP HỘI CỦA PHÁI TỰ DO VÀ ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI	337 - 338
TỪ PHÒNG NGỰ ĐẾN TẤN CÔNG	339 - 343

BÌNH LUẬN VỀ TÌNH HÌNH HIỆN NAY	343 - 344
ĐẠI HỘI CỦA PHÁI HỘI ĐỒNG ĐỊA PHƯƠNG	345 - 352
ÁI NUƠNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI	353
CHỦ NGHĨA XÃ HỘI VÀ NÔNG DÂN	354 - 365
GIAI CẤP TƯ SẢN NO NÊ VÀ GIAI CẤP TƯ SẢN THÈM KHÁT.	366 - 374
BỌN ĐỊA CHỦ NÓI VỀ VIỆC TẨY CHAY ĐU-MA	375 - 379
VỀ VẤN ĐỀ THỐNG NHẤT ĐẢNG	380 - 381
MỘT SỰ TRẢ LỜI BỤC TỨC	382 - 383
HỘI NGHỊ MỚI CỦA PHÁI MEN-SÊ-VÍCH.	384 - 385
ĐẠI DIỆN CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA TẠI CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA	386 - 389
NHỮNG CUỘC MẠN ĐÀM VỚI BẠN ĐỌC.	390
NHỮNG NGÀY ĐẮM MÁU Ở MÁT-XCƠ-VA.	391 - 398
GIAI CẤP TƯ SẢN NGỦ SAY VÀ GIAI CẤP TƯ SẢN ĐÃ TỈNH GIÁC. <i>Đề cương bài báo</i>	399 - 400
THƯ CỦA BAN BIÊN TẬP CƠ QUAN NGÔN LUẬN TRUNG ƯƠNG CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA	401 - 403
ĐẠI HỘI I-Ê-NA CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI ĐỨC.	404 - 409
KHÔNG ĐƯỢC NÓI LÁO ! SỨC MẠNH CỦA CHÚNG TA LÀ Ở CHỖ NÓI THẬT ! <i>Thư gửi ban biên tập</i>	410 - 415
VỀ CÁI CHẾT CỦA TƠ-RU-BÊ-TXƠ-CÔI	416 - 417
TÀI CHÍNH NƯỚC NGA	418 - 419
GỬI ỦY BAN CHIẾN ĐẤU TRỰC THUỘC BAN CHẤP HÀNH ĐẢNG BỘ XANH PÊ-TÉC-BUA	420 - 423
NHIỆM VỤ CỦA CÁC ĐỘI CHIẾN ĐẤU CỦA ĐẠO QUẢN CÁCH MẠNG	424 - 429

VỀ CÁI GỌI LÀ TỔ CHỨC CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI ÁC-MÊ-NI-A	430
BÀI CÔNG CHÍNH TRỊ VÀ CHIẾN ĐẤU TRÊN ĐƯỜNG PHỐ Ở MÁT-XCƠ-VA	431 - 442
PHÁT MINH MỚI NHẤT TRONG SÁCH LƯỢC CỦA PHÁI "TIA LỬA" HAY LÀ TRÒ HỀ BẦU CỬ, MỘT LÝ DO MỚI KÍCH THÍCH KHỞI NGHĨA	443 - 466
* CHÚ GIẢI BÀI CỦA M. BÔ-RI-XỐP "BÀN VỀ PHONG TRẢO CÔNG ĐOÀN VÀ NHIỆM VỤ CỦA ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI"	467
NHỮNG HY VỌNG CỦA PHÁI TỰ DO ĐỐI VỚI ĐU-MA	468 - 469
BÀI HỌC CỦA CÁC SỰ BIẾN Ở MÁT-XCƠ-VA	470 - 482
"ĐẤU TRANH CỦA GIAI CẤP VÔ SẢN"	483 - 484
THANH NIÊN Ở NƯỚC NGOÀI VỚI CÁCH MẠNG NGA	485

CÁC TÀI LIỆU CHUẨN BỊ

* DÀN BÀI LỜI BẠT CUỐN SÁCH "HAI SÁCH LƯỢC CỦA ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI TRONG CÁCH MẠNG DÂN CHỦ"	489 - 490
* DÀN BÀI BÀI "GIAI CẤP VÔ SẢN TIẾN HÀNH ĐẤU TRANH, GIAI CẤP TƯ SẢN LUÔN VÀO NĂM LẤY CHÍNH QUYỀN"	491 - 492
* PHƯƠNG ÁN ĐẦU TIÊN LỜI TỰA CUỐN "CÔNG NHÂN NÓI VỀ SỰ CHIA RẼ TRONG ĐẢNG"	493 - 494
* DÀN BÀI BÀI "TẮY CHAY ĐU-MA BU-LƯ-GHIN VÀ KHỞI NGHĨA"	495 - 496
* TÀI LIỆU ĐỂ VIẾT BÀI "SỰ THỐNG NHẤT CỦA NGA HOÀNG VỚI NHÂN DÂN, VÀ SỰ THỐNG NHẤT CỦA NHÂN DÂN VỚI NGA HOÀNG"	497 - 499
* 1. DÀN BÀI BÀI VIẾT	497
* 2. GHI CHÚ	499

* TÀI LIỆU ĐỂ VIẾT HAI BÀI "THEO ĐUÔI GIAI CẤP TƯ SẢN QUÂN CHỦ HAY LÀ ĐỨNG ĐẦU GIAI CẤP VÔ SẢN CÁCH MẠNG VÀ NÔNG DÂN?" VÀ "SỰ TRÌNH BÀY RÕ NHẤT VỀ MỘT KẾ HOẠCH MƠ HỒ NHẤT"	500 - 506
1	500
*2. NHẬN XÉT VỀ BÀI BÁO CỦA L. MÁC-TỐP "GIAI CẤP VÔ SẢN NGA VÀ ĐU-MA"	504
* PHÁC THẢO SỰ KHÁC NHAU VỀ SÁCH LƯỢC CỦA PHÁI BÔN-SÊ-VÍCH VÀ MEN-SÊ-VÍCH ĐỐI VỚI ĐU-MA BU-LƯ-GHIN	507 - 508
* GHI CHÚ VỀ VẤN ĐỀ BẦU CỬ ĐU-MA BU-LƯ-GHIN	509
* DÀN BÀI CUỐN "GIAI CẤP CÔNG NHÂN VÀ CÁCH MẠNG"	510 - 512
* DÀN BÀI BÁO CÁO CHUYÊN ĐỀ VỀ VẤN ĐỀ ĐU-MA BU-LƯ-GHIN	513 - 514
* DÀN BÀI BÀI "NHIỆM VỤ CHỦ YẾU CỦA CHÍNH SÁCH XÃ HỘI CHỦ NGHĨA"	515 - 517
* DÀN BÀI BÀI "CHỦ NGHĨA XÃ HỘI VÀ NÔNG DÂN"	518 - 519
* DÀN BÀI CÁC BÀI "NHỮNG NGÀY ĐẦM MÁU Ở MÁT-XCƠ-VA" VÀ "BÀI CÔNG CHÍNH TRỊ VÀ CHIẾN ĐẤU TRÊN ĐƯỜNG PHỐ Ở MÁT-XCƠ-VA"	520 - 524
1	520
2	523
* GHI CHÚ	525 - 526
* VỀ CUỐN SÁCH CỦA P. B. ÁC-XEN-RỐT "ĐU-MA NHÂN DÂN VÀ ĐẠI HỘI CÔNG NHÂN"	527 - 530
* DÀN BÀI BÀI "BÀI HỌC CỦA CÁC SỰ BIẾN Ở MÁT-XCƠ-VA"	531 - 534

Danh mục các tác phẩm của V. I. Lê-nin cho đến nay chưa tìm thấy (Tháng Bảy - tháng Mười 1905)	537 - 539

Danh mục những sách báo và văn kiện mà V. I. Lê-nin đã tham gia hiệu đính	540 - 543
Chú thích	544 - 605
Bản chỉ dẫn các sách báo và tài liệu gốc mà V. I. Lê-nin đã trích dẫn và nói đến	606 - 653
Bản chỉ dẫn tên người	655 - 699
Thân thể và sự nghiệp của V. I. Lê-nin	701 - 721

PHỤ BẢN

Bìa cuốn sách của V. I. Lê-nin "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ". - Năm 1905	2 - 3
Trang 157 bản thảo của V. I. Lê-nin "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ". - 1905	117
Trang đầu bản thảo của V. I. Lê-nin "Chủ nghĩa xã hội và nông dân". - 1905	354 - 355

Chịu trách nhiệm xuất bản:

TRINH THỨC HUỖNH

Chịu trách nhiệm nội dung:

TS. LÊ VĂN YÊN

Biên tập nội dung: VŨ HỒNG THẮM
NGUYỄN MINH HIỀN
Biên tập kỹ, mỹ thuật: ĐUỜNG HỒNG MAI
Trình bày bìa: PHÙNG MINH TRANG
Chế bản vi tính: NGỌC HUYỀN
Sửa bản in, đọc sách mẫu: VŨ HỒNG THẮM
NGUYỄN MINH HIỀN

Mã số: $\frac{3K_2}{CTQG - 2005}$

In 1.000 cuốn, khổ 14,5x20,5cm, tại Công tin In và Văn hóa phẩm.
Giấy phép xuất bản số: 147-37/CXB-QLXB, cấp ngày 14-1-2005.
In xong và nộp lưu chiểu tháng 6 năm 2005.